القرآن الکریم

ترجمه‌سی

احمد کاویان پور

ترتیبها ۱ سُورَةُ الفاتِحَةِ آیاتها ۷

بسم الله الرحمن الرحیم

باغیشلیان مهربان اللّهین آدینا. (۱)

حمدالله‌ا که اهل عالمین پروردگاری‌دیر. (۲)
باغیشلیان ورحم ائدن دیر.(۳) دین (حساب و
جزا) گونونون صاحبی دیر. (۴) پروردگارا،
تکجه سنه عبادت ائدیریك وتکجه سندن‌یاردیم
ایستیریك. (۵) بیزی دوز یولا هدایت بویور.(۶)
او کسلرین یولونا که اونلارا نعمت وئریبسن ،
نه‌او کسلرین یولونا که اونلارا آجیقلانیبسان و
نه‌حق یولوندان چیخمیشلارین یولونا. (۷)

سورة البقرة

ترتيبها ٢ — اياتها ٢٨٦

بسم الله الرحمن الرحيم

باغيشلیان مهربان اللّهين آدينا.

الم (قرآنين رموزيندن واسراريندن دير). (۱) بو
کتاب که اوندا هيچ شك و شبهه يوخدور، تانری دان
قورخـان (انسان) لار اوچون یول گوسترير . (۲)
اوکسلری که غيب عالمينه ايمان گتيريبلر، نماز قیلیرلار
و اونعمتلردن كه اونلارا روزی ویرمیشیك(یوخسول لارا)
باغيشليرلار. (۳) و اوکسلری که ايمان گتيريبلر اونا
که تانری سنه و سندن قاباق پیغمبرلره گوندریب و
اونلار ئوزلری آخرت عالمينه اينانيب و يقين ائديبلر. (۴)
اونلار تانری‌نین لطفوندن هدایت اولونوبلار وحقیقتده
همونلار عالمين نجات تاپميشلاری دير . (۵)

(یا پیغمبر)او کسلر که کافر اولدولار ، اونلار اوچون برابردیر اگر اونلاری قورخوداسان یا قورخودمیاسان ایمان گتیرمزلر . (۶) اللهین قهری اونلارین اوردکلرین و قولاقلارین مهرله ییب و گوزلرینه پرده سالیب که حقیقتی فهم ائتمیرلر و اونلار اوچون بیوگ عذاب وار . (۷) انسانلاردان واردیرکه (ظاهرده) دئییرلر بیز اللها وآخرت گونونه ایمان گتیرمیشیک ، ولی ایمان گتیرمه ییبلر . (۸) ایستیرلر که اللهی و اهل ایمانی آلدادسینلار ولی ئوزلریندن سوای بیرکیمسه نی آلدادمیرلار و آنلامیرلار . (۹) اونلارین اوره گلرینده (جهل و نفاق) مرضی وار ،الله دا اونلارین مرضین آرتیردی و یالان دانیشماقلاری اوچون اونلارا درد آرتیران عذاب وار . (۱۰) وقتی اونلارا دئییلدی که یئرده فساد ائتمه یین ، دئدیلر که بیز صلاح ایله عمل ائدیریک . (۱۱) بیلین وآگاه اولون که اونلار ئوزلری مفسددیلر ، ولی بیلمیرلر . (۱۲) و چون اونلارا دئییلدی ایمان گتیرین نئجه که خلق ایمان گتیردیلر ،دئدیلر آیا بیزده سفیه لر کیمی ایمان گتیرک ؟ آگاه اولون که اونلار ئوزلری سفیه دیلر ، اما بیلمیرلر . (۱۳) وقتی اهل ایمانیله ملاقات ائدیرلر ،دئییرلر :بیزایمان گتیرمیشیک وچون ئوزشیطانلاریله خلوت ائدیرلر ، دئییرلر : بیز باطنده سیزده نیک دوزی بودور که موءمنلری استهزا و مسخره ائدیریک . (۱۴) الله دا اونلاری استهزا ائدیب و اونلاری ضلالتده ترک ائدر تا داها آرتیق حیران قالسینلار . (۱۵) هما نلاردیلار که ضلالتی هدایت برابرینده آلیبلار و اونلار بو معامله ده نفع ائتمه ییب و هدایت تاپمایبلار . (۱۶)

اونلارین مثلی او کسین مثلی کیمیدیر کد اود یاندیرا ، وقتی
که اود ئوز اطرافینی ایشیق ائتدی ،اللد اونون ایشیغینی محو ائدیب
و اونلاری قارانلیقدا ترک ائد د که هیچ گؤرمید لر . (۱۷) اونلار (حقیقت
برابرینده) کار و لال و کوردولار و ئوز ضلالتلریندن قایئتمازلار .
(۱۸) یا اونلارین مَثلی او کسلرین مَثلی کیمیدیر که بیاباندا تند و
شدید یاغیش اونلارا اصابت ائده و اونلار رعد و برق قارانلیغیندا
ئولوم قورخسوندان بارماقلارین قولاقلارینا قویالار و اللهین قهری
کافرلری احاطد ائدر .(۱۹) آز قالیر که ایلدرم اونلارین گؤز ایشیغینی
آرادان آپارسین ، هر وقت ایشیق گؤره لر ، ایشیقدا یول گئدرلر و
چون قارانلیق اولار (حیرت حالیندا) دورارلار واگر اللد ایسته سئیدی
اونلارین قولاقلارین و گؤزلرینی کار و کور ائدردی البته اللد هر بیر
زادا قدرتی وار . (۲۰) ای انسانلار؛ عبادت ائدین پروردگاریرا که
سیزی و سیزدن قاباقکیلاری خلق ائدندیر اولا که اللد دان قورخان و
پرهیزگارا اولاسیز . (۲۱) او اللهی که سیزین اوچون یئری فرش ائتدی
و گؤیی بنا ائدیب و گؤیدن سو و یاغیش نازل ائتدی و اونون
وسیله‌سیله هرنوع محصول یئردن چیخارتدی تاسیزه روزی اولسون ،
ایندی که بوحقایقی بیلیرسیز داها اللها تای و شریک قرار وئرمد ین .
(۲۲) و اگر اونون باره سینده کمبیز ئوزبنده میزه گوئندرمیشیک شک
و تردیدده اولاسیز ، پس بیر سوره اونون مثلین گتیرین و ئوز عالم‌ـ
لریزدن اللد دان سوای یاردیم آلین اگر سیز دوغری دئییرسیز (۲۳)
پس اگر گتیره بیلمه دیز و هیچ وقت گتیره بیلمیه جکسیز ، قورخون او
اوددان که اونون آلیشیغی (عملی پیس) آدملر و داشلاردیر و کافرلر
او چون آماده اولوب . (۲۴)

(یا پیغمبر) بشارت وئرگینن او کسلره که ایمان گتیریبلر
و یاخشی عمل انجام وئریرلر که اونلارین یئرلری بهشت باغلاریدیر
که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر و چون او باغلارین
میوه سیندن اونلارا روزی یئتیشَر ، دئیَرلر : بوهمون میوه لردندیر که
قبلا " (دنیاده) بیزه روزی وئریلیردی و او میوه لرین مِثلنی اونلارا
گتیرَرلر و اونلار اوچون اوردا پاک وپاکیزه زوجه لر وار و اونلار بهشتده
همیشه لیک یاشییاجاقلار . (۲۵) البته الله اوتانماز اونا که پشه یا
اوندان باشقاسین مَثل وورسون او کسلریکه ایمان گتیریبلر ، بیلیرلر
که بو مَثل اونلارین پروردگاری طرفیندن بیر حقیقتدیر اما او کسلر
که کافر اولدولار ، دئییرلر : اللهین مقصودی بومَثل لردن نه دور ؟! او
بو مَثلیله چوخلارین آزقین سالار و چوخ لارین یولا گتیرَر ، اونولا
آزقین دوشمَزلر مگر فاسقلر . (۲۶) او کسلری که اللهین عهدینی محکم
ائدندن سونرا پوزورلار و اورشته نی که الله تعالی اونون و صلنه امر
بویوروب (صلهٔ رحم) قطع ائدیرلر و یئرده (وخلقین آراسیندا)
فسادا باشلیرلار ، همونلاردیلار که (دنیا و آخرتده) زیانکاردیلار .
(۲۷) نئجه اللها کافر اولورسوز که سیز ئولی ایدیز ، سیزی دیری
ائتدی ، سونرا سیزی ئولدورَر ، دوباره سیزی دیری ائدر ، سونرادان
اونا ساری قایئتارسیز . (۲۸) او اللهی که یئرین جمیع موجوداتین
سیزین اوچون خلق ائتدی سونرا گوٓیون یاراتماغینا نظر سالدی و
یئددی گوٓیی یاراتدی و او هر بیر زادا عالِم و آگاهدیر . (۲۹)

(یاپیغمبر) یادیوا سال‌اوزمانیکه پروردگارین مُلکلره بویوردی :
من یئرده خلیفه قراروئره جگم ، مُلکلر عرض ائتدیلر : پروردگارا ، آیا
اوکسلری قراروئره جکسن که یئراوزونده فساد ائدیب و (ناحق) قانلار
توٌکه لر ؟ (بیرصورتده که) بیز ئوزوموزسنی تسبیح وتقدیس ائدیریک ،
الله بویوردی : اوزدای که من (خلقتین اسراریندن) بیلیرَم ، سیز
بیلمیرسیز . (۳۰) الله تعالی جمیع (موجوداتین) آدلارین آدمه تعلیم
ائتدی ، سونرا اونلارین (حقیقی سین) مُلکلرین نظرینده آشکار
ائدیب ، بویوردی : اونلارین آدلارین بیان ائدین اگر سیز درست
دئییرسیز . (۳۱) مُلکلر عرض ائتدیلر : پروردگارا ، سن پاک ومنزّه سن ،
بیز بیلمیریک مگر اوزادی که سن ئوزون بیزه تعلیم و ترببیت‌سن ، بو
حقیقتدیر که سن بیلن و حکمتلیسن (۳۲) الله تعالی بویوردی : ای
آدم ، مُلکلری ، آدلارین حقایقیندن آگاه ائتگینن . وقتیکه آدم اونلاری
آدلارین حقایقیندن آگاه ائتدی ، الله بویوردی : آیا من سیزه دئمه دیم
که من گوٌیلرین و یئرین غیببینی و اسرارینی بیلیرَم و اوزادی که آشکار
یا گیزلین ائده سیز ، آگاهام ؟ (۳۳) و چون مُلکلره امر ائتدیک که
آدمه سجده ائدین ، جمیع مُلکلر سجده ائتدیلر مگر ابلیس که اِبا
ائدیب (سوٌزه باخمادی) و تکبّر ائتدی و کافرلردن اولدی . (۳۴)
و امر ائتدیک ای آدم ، سن و عیالین بهشتده ساکن اولون و اوردا
هر نعمتدن ایستیرسیز زحمتسیز صرف ائدین ولی بو (قدغن اولان)
آغاجا یاخین دوشمه یین که ظالملردن اولارسیز . (۳۵) شیطان اونلاری
آلدادیب و بهشتدن چیخارتدی و اونلارا امر ائتدیک . آشاغی دوشون
که سیز بیربیریزه دشمن اولارسیز ، سیزین محل استقراریز یئر اوزودور
(اوردا دنیایه گلیب و اوردا دنیادن گئدرسیز) وتعیین اولموش وقتد
کیمی اوندان بهره آپارارسیز . (۳۶) آدم ، کلماتی پروردگاریندان
تعلیم آلدی والله اونون تقصیریندن کئچیب وتوبه سینی قبول ائتدی
چونکه او توبه قبول ائدن و رحم ائدندیر . (۳۷)

امرائتدیک‌هامیزبهشتدن آشاغی‌دوشون هروقت منیم طرفیمدن سیزین اوچون هدایت‌ائدن گَلدی (اوندان تبعیّت ائدین) هـرکیم اوندان تبعیّت ائده، هیچ قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجاق. (۳۸) و اونلار که کافر اولدولار و بیزیم آیاتیمیزی تکذیب ائتدیلر، همونلار جهنم اهلی‌دیلر وهمیشه‌لیک اوردا قالاجاقـلار. (۳۹) ای اسرائیل‌اولادی، یادیزا گتیرین اونعمتلری کمن سیزه باغیشلامیشام و منیم‌عهدیمه وفا ائدین تاسیزین عهدیزه وفا ائدیم وتکجه‌مندن (و منیم عهدیمی پوزماقدان) قورخون. (۴۰) و ایمان گتیریـن او قرآنا که نازل ائتمیشَم و سیزین کتابلاریزی تصدیق ائدیر واونا اوّل کافر اولماین‌ومنیم‌آیاتیمی آز قیمته ساتماین‌ومنیم‌قهریمدن قورخون. (۴۱) و هیچوقت حقی باطل لباسیله ئورتمه‌ین و حقیقتی دانماین و گیزلَتمه‌ین‌بیرصورتده که سیز اونون حقانیّتینه آگاهسیز. (۴۲) نماز قیلین و زکات وئرین و رکوع ائدن‌لریله رکوع ائدین. (۴۳) آیاسیز خلقی یاخشی ایشلره امر (بمعروف) ائدیرسیز و ئـوزوزی یاددان چیخاردیرسیز؟ بیر صورتده که سیز اللهین‌کتابین اوخویورسوز، پس نییه عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟ (۴۴) صبر و نمازیله الله دان کمک‌لیک ایسته ین، بوحقیقتدیر کماونلار چوخ‌بُیوک و آغیردیلار اما نه الله دان قورخان انسانلار اوچون. (۴۵) او کسلری که بیلیرلـر پرودِگارین حضورونا یئتیشه‌جکلر و اونا ساری قایئتاجاقلار. (۴۶) ای اسرائیل اولادی، او نعمتلری که من سیزه باغیشلامیشام یادیزا گتیرین و منم که سیزی اهل عالَمه فضیلت وئردیم. (۴۷) و قورخون او گوندن که اوگون بیرکس، بیرکسین یئرینه مجازات اولماز و بیرکسین شفاعتی، بیرکسدن مقبول دوشمَز و بیرکسین عوضینه، بیرکسدن فدیه آلینماز و اونلار اوچون کمک لیک یئتیشمَز. (۴۸)

ویادیزا سالین او زمانی که سیزی آل‌فرعوندن نجات وئردیک که چوخ‌پیس عذابلاری‌سیزه وئریردیلرتا اورا که سیزین‌اوغلانلاریزی ئولدوروب و آروادلاریزی ساخلیردیلار و بو مصیبتده سیزین‌اوچون بُیوگ امتحان پروردگاریز طرفیندن وارایدی. (۴۹) ویادیزا گتیرین او زمانی‌که‌دریانی (نیل چایین) سیزدن اوتری یاردیق وسیزه نجات وئردیک و آل فرعونی غرق ائتدیک او حالدا کـه سیز (اونلارین سودابوغولماسینا) شاهدوناظریدیز. (۵۰) و یادیزا سالین اوموقعی که (توراتی نازل ائتمَک اوچون) موسی‌یه‌قیرخ‌گئجه یه وعده وئردیک و سیز اوندان سونرا "بیزووی" ئوزوز اوچون معبود قرار وئردیـز و ظالملردن اوئلدوز. (۵۱) او گناهلاردان سونرا سیزی باغیشلادیق اولا که‌سیزمتنّبه اولوب و شکرائده سیز. (۵۲) و یادیزا گتیرین‌وقتیکه موسی‌یه‌کتاب و فرقان (حقّ و باطله فرق قویان) وئردیک اولاکه‌سیز (یولا گلیب) هدایت تاپاسیز. (۵۳) و یادیـزا سالین او زمانیکه موسی ئوز قومنا دئدی: ای‌جماعت، سیز بیزووا عبادت‌ائتمَک اوچون ئوزوزه ظلم ائتدیز، توبه ائدین و پروردگاریزا ساری قایئدین و (کیفر اوچون) ئوزوز بیزووا عبادت ائدنلری ئولدورون و سیزین بو عملیز پروردگاریز یانیندا سیزین‌خیروصلاحزه دیر، البته‌الله سیزین‌توبه زی قبول ائدر چونکه او توبه قبول‌ائدن و رحم ائدندیر. (۵۴) و یادیزا گتیرین وقتی‌که دئدیز: یا موسی، بیز سنه ایمان گتیرمَریک تا اللهی آشکارا گوئره‌ک، اوندا ایلدِرِم سیزی چالدی او حالـدا که سیز گوئروردوز. (۵۵) سیزی هلاک ائدندن سونرا دوباره دیری ائتدیک اولا که سیز متنّبه اولوب و شکرائده سیز. (۵۶) بولوتلاری‌سیزه کوئلگه وسیله‌سی‌قرار وئردیک و سیزین اوچون میوه و قوش‌اُتی نازل ائدیب و امرائتدیک پاک و پاکیزه نعمتلردن که سیزه روزی قـرار وئرمیشیک صرف ائدین (بونعمتلرین مقابلینده گناها مرتکب اولدولار) اونلار بیزه ظلم ائتمه دیلر، بلکه ئوز نفسلرینه ظلم ائله دیلر. (۵۷)

یادیزاسالین او زمانی‌که امرائتدیک: بو شهره (بیت‌المقدسه) وارد اولون و اونون نعمتلریندن هر قدر ایستیرسیز صرف ائدین و اونون قاپوسوندان سجده‌حالیندا داخل‌اولون‌ودئیین بارالهابیزیم گناهلاریمیزدان گئچ تا سیزین خطالاریزی باغیشلیاق ویاخشی‌عمل صاحبلرینه‌آرتیق‌ثواب وئره‌جگم . (۵۸) ولی‌او کسلری‌که ظلمه‌مرتکب اولدولار و اللهین امرینی که اونلارا دئییلمیشدی غیر اونا تبدیل ائتدیلر ،او ظالملره پیس‌عمل‌لرینین‌مقابلینده گوئ‌یدن بُیوک‌عذاب گوئ‌ندردیک . (۵۹) یادیزا گتیرین او زمانی که موسی ئوز قومنا سو طلب‌ائتدی ،اونا‌امر ائتدیک: عصاوی وور داشا ،او داشدان اون‌ایکی بولاق (بنی‌اسرائیلین اون‌ایکی فرقه‌سی اوچون) جاری اولدی وهر فرقه ئوز بولاقین‌تانیدی و امرائتدیک‌که‌الله‌باغیشلیان روزیلاردان یئیین و ایچون ولی یئر اوزونده فتنه ائتمه‌ین و فسادچی اولماین . (۶۰) یادیزا سالین او زمانی‌که دئدیز: یاموسی ،بیز داها بیر جوره غذایا دوئزه بیلمَریک ئوز پرودرگاریندان ایسته تا بیزیم اوچون یئر سبزی‌لریندن‌خیار ،ساریمساق ،مرجمک وسوغان چیخارتسین .موسی دئدی: آیا اوزادی‌که سیزین‌خیر وصلاحزه دیر ،قیمتسیز شیئی‌لریله عوض ائدیرسیز؟ پس‌مصره قایئدین‌و اوردا هر نه‌ایستیرسیز ،تاپیلار (بو ناشکرلوک‌مقابلینده) فقر و ذلّت اونلارا اصابت ائتدی‌واللهین غضبینه‌دچار اولدولار ،بوذلیل‌لیک‌اوناگوئ‌ره‌ایدی که اللهین‌آیاتینا اینانمادیلار و پیغمبرلری ناحقّ یئره ئولدوردولر ، اوایدی که‌اونلار عصیان ائدیب و حددن چیخمیشدیلار . (۶۱) .

البته مسلمانلاردان و یهودیلردن و مسیحیلردن و آیری پیغمبرلرین تابع‌لریندن ، هرکس‌حقیقتا " اللها و قیامت‌گونونه‌ایمان گتیره و یاخشی عمل انجام وئره اونلارین اَجر وثوابی پروردگارین یانیندا محفوظ دیر و هیچ قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجاق . (۶۲) یادیزا گتیرین اوزمانی که سیز (یهودیلر) دن محکم تعهد آلدیق‌وطورسینانی باشیز اوستونده‌اوجالدیب و امر ائتدیک :توراتی آلیب و اونون احکامینی نظره آلین ، اولا که سیز اللهدان قورخان و پرهیزگار اولاسیز . (۶۳) ولی سیز عهدیزی محکم ائدندن سونرا ، حقدن‌اوزدؤندَردیز ،اگراللهین‌فضل و رحمتی‌سیزه‌شامل‌اولماسایدی قطعا " زیانکارلاردان اولاردیز . (۶۴) سیز (یهودیلر)حتما "حددن چیخمیشلارین (اسرارینا) که شنبه گونون حرمتین ساخلامیردیلار ، واقف‌اوْلدوز که امرائتدیک :چرکین‌وقیمتسیزمیمون صورتینه‌دوشون . (۶۵) و بو مجازاتی اونلارا کیفر و سونرادان‌گلَنلره عبرت‌و اللهدان قورخانلار اوچون نصیحت قرار وئردیک . (۶۶)یادیزاسالین اوزمانی که موسی ئوز قومنادئدی :الله سیزه امرائدیرکه "اینَگی " ئولدورون ، دئدیلر :آیابیزی مسخره‌ائدیرسن ؟موسی‌دئدی :پناه اللهاکه (خلقی مسخره‌ائتمَک‌ایله)جاهل‌لردن اولام . (۶۷)دئدیلر :پروردگاریندان ایسته ، تا بیزیم اوچون او اینَگین نه‌جور اولدوقونی بیان ائتسین . موسی دئدی : الله بویورور : او اینَگین نه چوخ یاشی وار و نه‌آز ،اورتابابدیر (بو سئوالاتی ائتمه‌ین) او زادا که امر اولونوبسوز ، انجام‌وئرین . (۶۸)دئدیلر :پروردگاریندان ایسته ،تا بیزیم اوچون او اینَگین رنگینی معلوم ائتسین ،موسی دئدی : الله بویورور : او ساب‌ساری بیراینَگدیر ،اونون‌رنگی‌باخانلاری‌شادلاندیری . (۶۹) .

دئدیلر پروردگاریندان ایسته ،تابیزه اونون آرتیق نشانه‌سین آیدین ائتسین چونکه او اینَگین مشابهی چوخدور (ممکندیر بیزی اشتباها سالا) و اگر الله ایسته سه‌حتما "هدایت‌اولاریق (۷۰)موسی دئدی: الله بویورور: او بیر وحشی اینَگدیر ، یئر شخم ائتمه‌یب و اَکین اوچون سو داشیمایب ،بیر اینَگدیر سالم و عیبسیز ، رنگی خالص ساریدیر . دئدیلر: ایندی حقیقتی بیزه‌آیدین ائتدین . او نشاندا اینَگی تاپیب و کسدیلر ولی آز قالمیشدی که بو ایشی گؤرمه‌سینلر . (۷۱) یادیزا گتیرین او زمانی که بیر کسی (بیگناه جوانی) ئولدوردوز و (قاتل بارەسینده) بیربیریزی متهم ائتدیز و او سرّی که گیزلَدیردیز ،الله اونی آشکار ائتدی . (۷۲) پس امر ائتدیک: بیرتیکه او اینَگین آتیندن ، ئولونون بدنینـــه وورون (تا دیریلیب و ئوز قاتلین نشان وئرسین) و گؤرون که بوجورالله‌تعالی ئولولری دیریلدی و ئوز قدرت کامله‌سین سیزه نشان وئرَر ، اولا که سیز عاقلانه فکر ائده سیز . (۷۳) (بو بُیوگ معجزه‌دن)سونرا سیزین اوره‌گیز داش کیمی و یا اوندان برک اولدی ، بعضی داشلار واردیر که اوستوندن سولار آخار و بعضی داشلار آرالانیب وآراسیندان سو جاری اولار و اونلاردان بعضی‌سی اللـهین قورخسوندان داغیلار (اما سیزین اوره‌گیز نه اللـهین قورخسوندان چیرپی نیب و نه اوندا انسانلیق عاطفه‌سی وار)واللەسیزین اعمالیزدن غافل‌دئیل . (۷۴) آیا سیز (مسلمانلار)طمع و توّقع واریزدی که یهودیلر سیزین دینیزی قبول ائتسینلَر؟ اوحالدا که بیر عدّه اونلاردان اللـهین کلامین ائشیدندن سونرا اونی (ئوز میل‌لریجه) تغییر و تحریف ائدیرلر ، بیرصورتده‌کەاللـهین کلامین دوشونوب و اونون معناسین بیلمیشدیلر. (۷۵) و هروقت مؤمنلریله اوز به اوز اولورلار ، دئییرلر: بیز ایمان گتیرمیشیک‌وچون بیربیریله ،خلوت‌ائدیرلر ،دئییرلر: آیااو خبرلری که الله‌تعالی (رسول اکرمین حقانیّتینده) سیزه آشکار ائدیب ، مسلمانلارا خبر وئریرسیز که سیزین علیه‌زه‌پروردگارین یانیندادلیل قرا، وئرسینلر؟ پس نییه عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟ ، (۷۶) .

آیا اونلار بیلمیرلر که هرزادی گیزلَدەلر یا آشکار ائدەلر ،اللـه اوندان آگاهدیر؟ . (۷۷)یهودیلردن بعضیلری بـی‌سوادديـلار و توراتی اوخویا بیلمیرلر مگر لفظی تلاوتین‌حددینده و گمان ائدیرلر که ئوز آرزولرینه یئتیشەجکلر ، (۷۸)وای اولسون او کسلره که ئوز اَللریله یازی یازیرلار و سونرا دئییرلر که بو یازی اللـه طرفیندندیر تا اونی آز قیمته ساتالار ، وای اولسون اونلارا اوزادی‌که اَللریله‌یازدیلار، وای اولسون اونلارا اوزادی که کسب ائتدیلر . (۷۹)یهودیلردئییرلر جهنمین اودی نئچه گوندن سوای بیزه یئتیشمیەجک . (یا پیغمبر) اونلارا دئگینن آیا (بو ادّعازا) اللـەدان تعهد آلیب سیز؟ که اللـه ئوز عهدینه خلاف ائتمَز ، یا اللّهین بارەسینده اوزادی که بیلمیرسیز دئییرسیز؟ (۸۰)بلی او کسلر که پیس و قبیح عمللره مرتکب اولورلار و گناه و خطا اونلاری (هر طرفدن) احاطه ائدیر ، اونلار جهنّم اهلیدیلر و همیشەلیک اوردا معذّب اولاجاقلار . (۸۱) و او کسلر که ایمان گتیریرلر و یاخشی عمل انجام وئریرلر اونلار بهشت اهلیدیلر و بهشتده همیشه خوش یاشییاجاقلار (۸۲)یادیزا سالین او زمانی که سیز بنی اسرائیلدن محکم تعهد آلدیق که اللـەدان سوای کیمسەیه عبادت ائتمیەسیز و ئوزآتاو آنا و یاخین فامیل‌لریزه ویتیم اوشاقلارا و بینوالره یاخشیلیق و احسان ائدەسیز و خلقیله یاخشی و گؤزل سؤز دانیشاسیز ، نماز قیلیب و زکات وئرەسیز ، سونرابیرآز عدّەدن سوای اونلارا عمل ائتمەدیز و سیز بیر جماعت (عهد پوزان و حقدن)اوز دؤندَرنسیز . (۸۳) .

و گئنه سیزدن تعهد آلدیق که بیر بیریزین قانین‌تؤکمیه سیز و بیر بیریزی ئوز شهر و دیاریزدان چیخارتمیاسیز و سیز او عهدیزه‌اقرار ائتدیز و ئوزوز اونا شاهدیدیز. (۸۴) پس سیز همونلارسیز که بیر بیریزین قانین تؤکورسوز و بیر عدّه ضعیفی ئوز شهر و دیاریزدان چیخاردیرسیز و اونلارا ظلم ائتمَکده و زور دئمَکده بیر بیریزه کمک‌لیک ائدیرسیز و چون بیر عدّه اسیری سیزین یانیزا گتیریرلر، اونلاری آزاد ائتمَکده، فدیه طلب ائدیرسیز، بیرصورتده که‌توراتین احکامیله‌اونلاری چیخارتماق، سیزین اوچون‌حرام‌ایدی، آیاتوراتین بعضی‌احکامینه‌ایمان‌گتیریب وبعضی سینه کافر اولورسوز؟پس سیزدن هرکس بو نوع عمل ائتسه، دنیا حیاتینده ذلّتدن سوای و قیامت گونونده شدید عذابدان سوای، جزاسی اولمیاجاق و الله سیزین عمللریزدن غافل دئیل. (۸۵) همونلاردیلار که دنیا یاشایشین آخرت‌برابرینده آلیبلار، اونلارین‌عذابی‌آخرتده تخفیف تاپمیاجاق و اونلار اوچون کمک‌لیک اولمیاجاق. (۸۶)و بیز موسی یه کتاب (توراتی) عطا ائتدیک و اوندان سونرا پیغمبرلری گؤندردیک و مریمین اوغلی عیسی‌یه‌آشکار دلیلی‌له حجّتلر وئردیک و اونی روح القدس وسیله‌سیله تقویت ائتدیک، آیا هر پیغمبری که سیزین خلاف میلیزجه الله طرفیندن احکامی گتیره، تکبّر ائدیب و اونون دستوراتیندان اوز دؤندریرسیز و حسادتدن اونلارین بیرعدّه‌سین تکذیب ائدیب و بیرعدّه‌سین ئولدورورسوز؟. (۸۷) (یهودیلر) دئدیلر: که بیزیم اوره گیمیزین پرده‌سی وار (و سنون سؤزلریوی قانا بیلمیریک) الله اونلاری کفر ائتمَک اوچون لعنت ائدیب و بیر آزعدّه‌دن سوای ایمان گتیرمَزلر. (۸۸)

وچون اللـهین یانیندان کتاب (قرآن) اونلارین هدایتی اوچون گَلدی و اونلارین کتابینی (توراتی و انجیلی) تصدیق ائدیردی و قبلا " منتظریدیلر که اونون (خاتم‌الانبیاء) واسطه سیله کافرلره غلبه ائتسینلَر. وقتیکه اونلارین‌هدایتی‌اوچون گَلدی ،اونی کاملا " تانییاندان سونرا تکذیب ائتدیلر ،پس اللـهین‌لعنتی‌کافرلره گلسین. (۸۹) (یهودیلر)چوخ پیس معامله ئوزلریله انجام وئردیلر و حسادتدن قرآنا که الله اونلارین هدایتی اوچون نازل ائتمیشدی کافراولدولار کهنییه الله ئوز فضلینی هر بنده‌سینه که ایستیر ،نازل ائدیر؟ (بو حسادته گؤره و تکذیب ائتمَک اوچون)اللـهین غضبی، غضب اوستوندن اونلاری گرفتار ائتدی و کافرلر اوچون ذلیل‌لیک عذابی آماده‌دیر. (۹۰)و هر وقت اونلارا دئییلدی: قرآنا که الله گؤندریب ، ایمان گتیرین ، دئدیلر: بیز فقط اوزادا ایمان‌گتیرریک که بیزیم ئوزومیزه نازل اولوب و غیر اونا کافر اولورلار و حال‌بو که قرآن حقدیر و اونلارا نازل اولان کتابی تصدیق ائدیر. (یاپیغمبر) اونلارا دئگینن ، اگر سیزین (توراتا)ایمانیز وار پس نییه بوندان قاباق اللـهین پیغمبرلرین ئولدوروردوز؟. (۹۱) و موسی آشکار دلیل لریله سیزین اوچون گَلدی و سیز اونون غیابیندا "بیزووی" ئوزوزه معبودقرارویردیز و(اصلا ")سیز ظالم بیر جماعتسیز. (۹۲) و اوزمانی که سیزدن تعهد آلدیق و طور سینانی باشیز اوستونده برقرار ائتدیک (ودئدیک)اونی کهسیزه‌وئرمیشیک ، محکم ایمانیله قبول‌ائدین‌وحق سؤزون ائشیدین ، دئدیز: ائشیتدیک ولی‌عصیان ائتدیک ، بو کفرون اثرینده بیزووُن محبّتی اوره‌کلرینده یئرائتدی. (یاپیغمبر) اونلارا دئگینن ، اگر سیزین بوجور ایمانیز وار؟بوایمان سیزی چوخ پیس یول لارا اَمر ائدیر. (۹۳).

دئگینن ، اگر (سیزین خیالیزا) آخرت ائوی اللـهین یانیندا
فقط سیزه اختصاصی وار نه ئوزگه‌لره ، پس ئولوم تمنّاسی ائدین اگر
سیز دوغری دئییرسیز . (۹۴) ولی اونلار او پیس عمللرین‌مقابلینده
که قبلا " ئوز اللریله انجام وئریبلر ، ابدا " ئولوم آرزوسی ائتمَرلر
و اللـه ظالم‌لرین‌اعمالیندن آگاهدیر . (۹۵) (یا پیغمبر) یهودی
جماعتین ، مادی حیاتینا ، حریص‌ترین خلق ، حتّی مشرکلردن‌ده
آرتیق تاپارسان ، اونلارین هر بیریسی دوست توتار که مین ئیل
عمری اولسون و حال بوکه بو عمر اونی عذابدان نجات وئرمیه‌جک
و اللـه اونلارین اعمالیندن آگاهدیر (۹۶) (یا پیغمبر) دئگینن ،
هرکیم جبرئیله دشمن اولا (اللـهین دشمنیدیر) چونکه او قرآنی
اللـهین اِذنیله سنون قلبیوه نازل ائدیر و اونلارین کتابلارینی
تصدیق ائدیب و اهل ایمانا هدایت و بشارتدیر (۹۷) هرکیم اللـها
و اونون مَلکلرینه و پیغمبرلرینه و جبرئیله و میکائیله دشمن اولا
(کافردیر) و اللـه کافرلرین دشمنیدیر . (۹۸) بیز آیدین و آشکار
آیاتیمیزی سنون‌رسالتین‌اوچون نازل‌ائتدیک ، اونلاراکافر اولمازلار ،
مگر فاسقلر و پیس عمل صاحبلری . (۹۹) نه اوچون یهود جماعتی
هر وقت بیر عهدی محکم ائتدیلر ، اونلاردان بیر عدّه‌سی ئوز
عهدینی سیندیریب وپوزدولار ؟ چونکه اونلارین چوخی‌اصلا "ایمان
گتیرمه‌میبلر . (۱۰۰) وچون اللـه‌طرفیندن اونلار اوچون پیغمبر گلدی
و اونلارین کتابلارینی تصدیق ائدیردی ، اهل کتابدان بیر عدّه
(یهودیلرین عالِملری) اللـهین کتابین کناره قویدولار ، دئیه‌سن‌که
او کتابدان هیچ بیلمیرلر . (۱۰۱) .

یهودیلر او سؤزلردن که شیّادلار سلیمان پیغمبرین مُلکینده جماعته اوخویوب و تعلیم وئریردیلر، تبعیّت ائتدیلر ولی سلیمان پیغمبر کفر ائتمَدی، اما شیّادلار کفر ائتدیلر و خلقه سِحر و جادو ئورگتدیلر، بابل شهرینده "هاروت و ماروت "ایکی فرشته‌یه بیرزاد نازل اولمامیشدی و هیچ کسه بیرُاد تعلیمَ وئرمیردیلر، حتّی دئییردیلر، که بیز فقط سیزین اوچون امتحان وسیله‌سی‌ییک،اولمیا کافر اولاسیز، یهودیلر، او زادلاری که اَر و آرواد آراسینا آیریلیق سالار، ئورگشیردیلر ولی قادر دئیل‌دیلر که ضرر و زیان کیمسه‌یه یئتیرسینلر مگر اللـهین اِذنیله ،اونلار بیرزادلاری تعلیم‌آلیردیلار که ضررلرینه‌ایدی و اونلارا نفعی یوخ‌ایدی اونلار حتم بیلیردیلرکه هرکیم بو ایشلردن گؤره آخرتده بهره و نصیبی اولیماجاق ،اونلار ئوزلریله پیس معامله انجام وئردیلر، اگر بیلسه‌لر. (۱۰۲) و اگر اونلار ایمان گتیره‌لر و اللـه‌دان قورخالار اوبهره که‌اللـهین‌یانیندان اونلارا نصیب اولاجاق هرزاددان یاخشیدیر، اگر بیله‌لر. (۱۰۳) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، (رسول اکرم‌ص دانیشاندا کلمهٔ راعنا (بیزی رعایت ائله) دئمه‌ین و انظرنا (بیزی نظره‌آل) دئیین (راعنا یهودی دیلینده یاماندیر) و اللـهین کلامین ائشیدین و (بیلین‌که) کافرلر اوچون درد آرتیران عذاب وار. (۱۰۴) اهل کتابدان اونلار که کافر اولدولار و مشرکلر، مایل دئیللَر، سیز مسلمانلارا پروردگاریز طرفیندن خیر و منفعت نازل اولا (اونلار ایستیه‌لر یاایستَمیه‌لر) اللـه هرکیمی ایسته‌سه ئوز رحمتینه مخصوص ائدر و اللـه بُیوک فضل و رحمت صاحبیدیر. (۱۰۵).

هرآیه‌نی نسخ و یااونون حُکمینی متروک ائـدک ، اوندان یاخشی‌سین و یا اونون مِثلنی گتیرریک ، مگر بیلمیرلر که الله‌هربیر شیئه‌قدرتی‌وار(۱۰۶) مگر بیلمیرلر که گؤیلرین و یئرین مُلکی و حکومتی مختص الله‌دیر و الله‌دان سوای سیزین اوچون دوست و آرخا و کمک‌ائدن یوخدور (۱۰۷) آیا ایستیرسیز که‌پیغمبریزدن‌همان سئوالاتی ائده‌سیز که قبلا " موسی‌دان ائتدیلر ؟ هر کس ایمانی‌کفره تبدیل ائده قطعا " دوزیولی ایتیریبدی . (۱۰۸) اهل کتابـدان چوخلاری بونو‌ئلابئله که حق اونلارا آیدین‌ایدی حسادتلریندن ایستیردیلر که سیز مسلمانلاری ایمان گتیرَندن سونرا کفره ساری قئیترسینلَر ، سیز اونلاری باغیشلاین و اونلاریلـه مدارا ائدین تا اللـهین امری یئتیشسین البته الله هر بیر شیئه قدرتی‌وار (۱۰۹) نماز قیلین و زکات وئرین و (بیلین که) هر نه طاعتـدن و یاخشی عملدن‌قبلا "ئوزوزاوچون گؤندرَسز ، اونون عوضین اللـهین یانیندا تاپاجاقسیز ، مسلما" الله سیزین تمام اعمالیزدن آگاهدیر (۱۱۰) یـهودیلر دئییرلر : هیچکس بـهشته داخل اولمیاجاق مگر او کسی که یـهودیدیر و مسیحیلر دئییرلر : مسیحیلردن سوای هیچ کیم بـهشته داخل اولمیاجاق بو سؤزلر فقط اونلارین آرزولاریدیر (یا پیغمبر) اونلارا دئگینن ، اگر سیز دوغری دئییرسیز ، ئوز دلیل‌و برهانـیزی گتیرین (۱۱۱) (اوجور دئیل که دئییرلر) بلکه هرکس‌تمام‌جـهتدن اللـهین حُکمینه تسلیم اولا و یاخشی عمل انجام وئره ، اونون اَجر و ثوابی پروردگارین یانیندا محفوظ دیر و هیچ قورخی و غصه‌اونلار اوچون اولمیاجاق . (۱۱۲) .

يهوديلر دئييرلر: مسيحيلر (ايمانـــدان سارى) بيرشيئى دئيل‌لر ، مسيحيلرده دئييرلر: يهوديلر (ايماندان‌سارى)بيرشيئى دئيل‌لر .بيرصورتده‌كه اونلار هر ايكيسى‌اللـهين كتابين اوخويورلار جاهل آدملرده او سؤزلرين مِثلنى دئييرلر ، اللـه قيامت گونونده اونلارين اختلافى بارەسينده قضاوت و حُكم ائده‌جک. (۱۱۳) ظالم‌راق اوكسدن كيمدير كه خلقى مسجدلرده‌اللـهين‌آدى‌ذكريندن قدغن ائده و مسجدلرين خراب اولماغينا چاليشا؟ اونلار غيراز قورخى و خفّت حاليندا مسجده واردااولمازلار ،اونلاراوچون دنياده ذلّت و آخرتده بُيوگ عذاب وار. (۱۱۴) مشرق و مغرب اللـهين ملكيدير هرطرفه اوز دؤندَرسَز اللـهين وجهى دير (اللـها طرف اوز دؤندريبسيز) البته اللـه وسعت باغيشليان و هرزادا عالِـم و آگاهدير. (۱۱۵) بير عدّه (جاهل جماعت) دئديلر: اللـه ئوزونه اولاد انتخاب ائديب. اللـه تعالى (بو افترا و يالان سؤزلردن بكلى) پاک و منزّه‌دير و هرنه كه گؤيلرده و يئرده وار اونونكيدير و جميع‌مخلوق اوندان فرمان‌آپارير. (۱۱۶) گؤيلرى و يئرى يوخدان وجوده گتيرَن اللـه تعالى‌دير ، وقتيكه بير امرى اراده ائده و مشيّتى علاقه تاپا ، بوندان غير دئيل كه دئيَر: موجود اول و فورى موجود اولار. (۱۱۷) جاهل جماعت دئدیلر: نه‌اوچون اللـه ئوزى بيزيله دانيشمير يا بيزيم ئوزوميزه آيه گؤندرمير؟ بوندان قاباقكيلاردا بو سؤزلرين مِثلنى دئييرديلر ، اونلارين اورەكلرى (و عقيده‌لرى بير بيرينه‌شبيه‌دير ،البته‌بيزآياتيميزى‌اهل يقين اوچون آيدين ائديب و بيان ائتديک ، (۱۱۸) (ياپيغمبر) بيز سنى انسانلارا بشارت وئرَن و اخطار ائدن آگاه ائتَمک اوچون حق گؤندرديک وسن جهنم اهلى‌نين مسئولى دئيل سن. (۱۱۹).

یهود و نصارا هیچوقت سندن راضی اولمازلار مگر اونلارین دین‌لریندن تبعّیت ائده‌سن ، اونلارا دئگینن ،حقیقی هدایت‌همان اللـهین هدایتیدیر ، اوعِلم و آگاهیدن سونرا که سنه گلیب ، اگر اونلارین خواهشلریندن تبعّیت ائده‌سن ،اللـه‌طرفیندن‌سنون‌اوچون دوستلوق و کمکلیک اولمیاجاق . (۱۲۰) اوکسلری که اونلارا کتاب گؤندرمیشیک و اونی (دقّتیله) اوخویورلار و اوخوماغین حقینی (عملی له) یئرینه یئتیریرلر ، همونلاراهل ایماندیلار و قرآنادا ایمان گتیرَرلر . اونلار که اللـهین کتابینا کافر اولدولار همونلار زیانکاردیلار . (۱۲۱) ای اسرائیل اولادی : او نعمتلری که من سیزه باغیشلامیشام یادیزا گتیرین ومنم که سیزی اهل عالَمه فضیلت وئردیم . (۱۲۲) قورخون او گوندن که او گون بیرکس ، بیرکسین یئرینه مجازات اولماز و بیرکسین عوضینه ، بیرکسدن فدیه آلینماز و بیرکسین شفاعتی ، بیرکسه فایده وئرمَز و اونلار اوچون یاردیم یئتیشمَز . (۱۲۳) یادیزا گتیرین اوزمانی که ابراهیمی پروردگاری نئچه کلماتیله امتحان ائتدی و او امتحاندان یاخشی‌چیخدی،اللـه اونا بویوردی : من سنی خلق اوچون امام قرار وئردیم ، ابراهیم عرض ائتدی :منیم‌نسلیمدن‌ده (امام قرار وئرگینن) اللـه بویوردی : (اگر مستحق اولالار) که منیم عهدیم هیچوقت ظالم‌لره شامل اولمیاجاق . (۱۲۴)یادیزاگتیرین اوزمانی‌که‌بیت الحرامی (حرمتلی ائوی) انسانلار اوچون مقام امن و ترویج دین قرار وئردیک (وَامر ائتدیک) مقام ابراهیمی عبادت یئری قرار وئرین و ابراهیمدن و اسماعیلدن تعهد آلدیق که اللـهین حرمین طواف ائدنلره‌واعتکاف و اطاعت و سجده ائدنلر اوچون پاک و پاکیزه ساخلاین . (۱۲۵) اوندا ابراهیم عرض ائتدی : پروردگارا ، سن بو شهری محل امن و امان قرار وئرگینن و اهالی سیندن هر کس اللـها و آخرت گونونه ایمان گتیره ، اونون ثمراتیندن اونلارا روزی عطاء ائله (اللـه اونون دعاسین مستجاب ائدیب و) بویوردی : هرکس کفرائده (واللـهین نعمتلرینه ناشکر اولا) اونا آز بهره نصیب ائدیب وسونرا اونی‌جهنم عذابینا دچار ائدریک که چوخ پیس یئردیر . (۱۲۶) .

وقتیکه ابراهیم واسماعیل بیت الحرامین (کعبه نین) دیواریـنی اوجالدیردیلار (دئدیلر)پروردگارا ، (بوخدمتی) بیزدن قبول ائله البته سن (دعانی) ائشیدن و (خلقین اسرارینا) عالِم سن (۱۲۷) پروردگارا ، بیزی ئوز امریوه تسلیم و مطیع قرار و ئرگینن و بیزیم نسلیمیزدن مسلمان امتّی که سنون امریوه مطیع اولسونلار ، وجوده گتیر و ئوز عبادتیوین آدابینی (حج اعمالینی) بیزه نشان وئر و بیزیم توبه‌میزی قبول ائت که سن ئوزون توبه قبول ائدن و رحم ائدَنسن (۱۲۸) پروردگارا بیزیم نسلیمیزدن اونلارین ئوزلرینه‌پیغمبر گؤندر که سنون آیاتیوی اونلارا تلاوت ائدیب و کتاب وحکمت تعلیم وئرسین و اونلاری (گناهدان) پاک و مبّرا ائت که سن ئوزون عزیز و حکیم سن . (۱۲۹) و هیچکس ابراهیمین پاک و برحق دینیندن اوز دؤندَرمَز مگر اونلار که سفیه و جاهلدیلر ، بیز اونی دنیاده رسالته انتخاب ائتدیک و آخرتده او صالح انسانلاردانديـر (۱۳۰) اوزمانبکه پروردگاری اونا امر ائتدی که تسلیم اول ، عرض ائتدی : من ربّ العالمین امرینه کاملا" تسلیم و مطیعم . (۱۳۱) ابراهیم و یعقوب ئوز اوغلانلارینا سفارش و توصیه ائتدیلر که ای اوغلانلاریم ، الله بوپاک و برحق دینی سیزین اوچون انتخاب ائتدی (اوندان تبعّیت ائدین) و دنیادن گئتمه‌ین مگر مسلمان اولاسیز (ئولَن گونه قدَر اللـهین رضاسینا تسلیم اولون) . (۱۳۲) اوندا که یعقوبون ئولومی یاخینلاشدی ، آیاسیز اونا شاهد و ناظرِیدیز ؟ اووقت که‌ئوز اوغلانلارینادئدی :مندن سونرا کیمه عبادت ائده‌جکسیز ؟دئدیلر : سنون اللـهوه‌وسنون اجدادین ابراهیم واسماعیل و اسحاقین اللـهنا عبادت ائده‌جه‌ییک ،اللـه‌بیردیر وبیز اونون امرینه مطیع وتسلیمیک (۱۳۳) اونلار امتّی دیلر که (ئولوب) گئتدیلر ، هرنه (یاخشی یامان) کسب ائتمیشدیلر ، اونلارین ئوزلری اوچوندور وسیزدهرنه کسب ائده‌سیز ، ئوزوز اوچوندور و سیز اونلارین اعمالینا مسئول دئیلسیز . (۱۳۴) .

اهل کتاب (مسلمانلارا) دئدیلر: یهودی یا مسیحی اولون تا یولا گلەسیز، (یا پیغمبر) اونلارا دئگینن: (نه) بلکه ابراهیمین پاک و برحق دینیندن تبعّیت ائدین که او هیچوقت مشرکلـردن دئیلدی (اماسیز شرک یولی گئدیرسیز) (۱۳۵) دئیین بیز مسلمانلار اللـها و او کتابا که بیزیم پیغمبریمیزه نازل اولوب ایمان گتیرمیشیک و او احکاما که ابراهیم پیغمبره و اسماعیل و اسحاقا و یعقوب پیغمبره و اونلارین اولادی پیغمبرلره نازل اولوب و او کتابا که موسی پیغمبره وعیسی پیغمبره و اواحکاماکه اوبیریسی پیغمبرلره پروردگارطرفیندن نازل اولوب، عقیدەمیز وار و بیز اللـهین پیغمبرلری آراسیندا هیچ بیرینه تفاوت قائل اولماریق و الله طرفیندن هرنه نازل اولا، بیز اونا ایمان گتیریب و اوندان اطاعت ائدَریک (۱۳۶) اگر اهل کتاب قرآنا که سیز مسلمانلار ایمان گتیریب سیز، ایمان گتیرەلر، مسلما" هدایت تاپارلار و اگر اوز دؤندرەلر، بوندان غیر دئیل که اهل ظلم و نفاق دیلار. الله سیزی اونلارین شرّیندن حفظ ائدر و او (اهل ایمانین دعاسین) ائشیدن و (خلقین اسرارینا) آگاهدیر، (۱۳۷) (اونلارا دئیین) الله رنگیدیر (که بیزیم ایمانیمیزی جلوەلندیریر) و هانسی رنگ الله رنگیندن یاخشیدیر؟ و بیز دائم اونا عبادت ائدەنیک (۱۳۸) (یا پیغمبر اهل کتابا) دئگینن، آیا اللـهین باره سینده بیزیله بحث و مجادله ائدیرسیز بیرصورتده که او بیزیم پروردگاریمیز و سیزین پروردگاریزدیر، بیزیم اعمالیمیـز بیزیمکی و سیزین اعمالیز سیزینکیدیر و بیز مخلصانه اونا عبادت ائدیریک. (۱۳۹) یا دئییرسیز که ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و اونلارین اولادی هامیسی یهودی یا مسیحیدیلر، دئگینن، آیاسیزیاخشی بیلیرسیز یا الله؟ظالمراق اوکسدن کیمدیر کەاللـهین شهادتین ئوز یانیندا کِتمان ائده؟ و الله سیزین اعمالیزدن غافل دئیل. (۱۴۰) اونلار امتّیدیلر که (ئولوب) گئتدیلر. هرنه (یاخشی یامان) کسب ائتمیشدیلر، ئوزلری اوچوندور و سیزده هرنه کسب ائدەسیز، ئوزوز اوچوندور و سیزاونلارین اعمالینا مسئول دئیل‌سیز. (۱۴۱).

بیرعدّه سفیه و جاهل جماعت دئیه جکلر: نه باعث اولدی که مسلمانلار او قبلەدن که اوندا واریدیلار اوز دؤندردیلر؟ اونلارا دئگینن، گون چیخان و گون باتان طرف هامیسی اللهین‌کیدیر، هرکیمی ایستەسه دوزیولا هدایت ائدَر. (۱۴۲) بودور که سیز مسلمانلاری اورتاباب امّت قرار وئردیک که دنیانین خلقینه شاهد و نمونه اولاسیزنئجەکه پیغمبریزسیزین اوچون شاهد و نمونه دیر. (یا پیغمبر) او قبله که اونا ساری واریدین، بوعلّته تغییر وئردیک که سنون حقیقی تابع لرین، مخالف تابع لردن، معلوم و مشخص اولسون. مسلما" بوعمل آرتیق چتین وآغیردیر البته نه اوکسلرەکه الله اونلاری هدایت ائدیب، الله سیزین ایمانیز اَجرینی (که بیت‌المقدسه طرف نماز قیلیبسیز) ضایع ائتمَز و الله همیشه خلقه مهربان و رحم ائدندیر. (۱۴۳) (یا پیغمبر) بیز سنون گؤیه طرف اوز دؤندَرمَگیوی و وَحیین انتظار چکمگیوی قبلەنین تغییری اوچون گؤردوک، البته سنون اوزووی او قبلەیه که اوندان راضی‌اولارسان، دؤندَرریک. ایندی اوزووی مسجد الحرامه ساری دؤندَر و سیز مسلمانلار هر یئرده اولاسیز اوزوزی اوناساری دؤندَریز و اوکسلر که اونلارا کتاب وئریلیب، یاخشی بیلیرلر که بو (قبلەنی تغییر وئرمَک) پروردگارطرفیندن بیرحقیقتدیر و الله اونلارین عمللریندن غافل دئیل. (۱۴۴) (یا پیغمبر) هر معجزه و دلیل اهل کتاب اوچون گتیرەسن، سنون قبلەندن تبعیّت ائتمَزلر و سنده اونلارین قبله سیندن داها تبعیّت ائتمیه جکسن و اونلاردا هیچوقت بیر بیرینین قبلەسیندن تبعیّت ائتمَزلر، اوعِلم و آگاهیدان سونرا که سنه گلیب، اگر اونلارین خواهش لریندن تبعیّت ائدەسن، مسلما" ظالم‌لر فرقه سیندن اولارسان. (۱۴۵).

اوکسلری که اونلارا کتاب وئرمیشیک پیغمبرِ اسلامی چوخ یاخشی
تانیرلار اوجور که ئوز اولادلارین تانیرلار ولی بیر عده اونلاردان
بونولا بئله که بیلیرلر، گئنه حقی کِتمان ائدیرلر. (۱۴۶) حق
هماندیر که پروردگارین طرفیندن گلیب پس هیچ وقت تردید
ائدَنلردن اولما. (۱۴۷) هر امتّین بیر قبلەسی وار که اونا طرف اوز
دؤندَرَرلر (بوموضوع دا چوخ بحث ائتمەیین بلکه) خیرات وعبادت
و یاخشی ایشلرده سبقت آلین، هر یئرده اولاسیز الله سیزین
هامیزی (محشرده حساب آلماقا) گتیره جک مسلما "اللهین هر بیر
شیئه قدرتی وار (۱۴۸) (یا پیغمبر) هرطرفدن خارج اولاسان (نماز
وقتینده) اوزووی مسجدالحرامه طرف دؤندَر، بو حکم پروردگارین
برحق فرمانی‌دیر و الله سیزین اعمالیزدن غافل دئیل. (۱۴۹)هر
طرفدن (هر دیاره)خارج اولسان اوزووی مسجدالحرامه طرف دؤندَر
و سیز (مسلمانلار) هر یئرده اولاسیز (نماز وقتینده)اوزوزی اوطرفه
دؤندریز تا جماعت (یهود) سیزین علیەزه دلیل ایله سؤز
چیخارتماسینلار، اوکسلردن سوای که ظلم ائدَندیلر و اونلاردان‌دا
قورخماین و تکجه مندن قورخون تانعمت و رحمتیمی سیزین‌اوچون
کماله یئتیریم، اولا که سیز هدایت تاپاسیز. (۱۵۰) بو ترتیبیله
ئوزوزدن، پیغمبر سیزین اوچون گؤندَردیک تا بیزیم آیاتیمیزی
سیزه تلاوت ائدیب و سیزی گناهلاردان پاک و مبّرا ائده‌وسیزه‌کتاب
وحکمت تعلیم وئره و اوزادی که بیلمه یبسیز سیزه ئورگده (۱۵۱)
منی یاد ائدین تاسیزی یاد ائدیم و نعمتلریمین شکرینی یئرینه
یئتیرین و هیچوقت کفران نعمت ائتمەیین (۱۵۲) ای او کسلری که
ایمان گتیریبسیز، (جمیع ایشلَریزده) صبر و نماز یله الله دان
کمکلیک ایستەیین، الله صبر و استقامت (و تحمّل) ائدَنلرین
آرخاسیدیر. (۱۵۳).

اوکسی که اللـهین یولوندا ئولور (جان فدا ائدیر و شهید اولور) دئمه‌ین ئولوبدی بلکه او دیریدی ولکن سیز بو حقیقتی بیلمیرسیز. (۱۵۴) بیز سیزین هامیزی بعضی شیئی‌لریله مثل قورخی، آجلیق، نقص مال و جان و محصولون آزلیقی امتحانا چکه‌ریک، صبر و تحمّل ائدنلر اوچون بشارت و شادلیق اولسون. (۱۵۵) او کسلری که وقتی مصیبته دچار اولورلار، صبر و استقامت ائدیب و دئییرلر: بیز اللـهین امریله گلمیشیک و اونا ساری رجوع ائده‌جه‌ییک (۱۵۶) همونلاردیلار که اللـهین صلواتی و رحمتی اونلار اوچوندور و اونلار حقیقتا" هدایت تاپمیشلاردیر. (۱۵۷) البته صفا و مَروه اللـهین دین شعائری دیر، هرکس حج (واجب) بیت الحرام و یا حج عُمره انجام وئره، اونون اوچون روادیر که صفا و مَروه آراسیندا طواف و سعی ائده و هرکیم عمل مستحب (غیر واجب) و خیر ایش انجام وئره مسلما "اللـه قدربیلن و عالِمدیر (۱۵۸) اونلار (یهودیلرین عالِملری) بیزیم آیدین دلیل لریمیزی که خلقین هدایتی اوچون نازل ائتمیشیک و سونرا کتابدا خلق اوچون بیان ائتمیشیک گیزلَدیرلر، اللـه اونلاری لعنت ائدیب (ئوز رحمتیندن اوزاق سالیب) و تمام لعنت ائدنلر (انس و جن و پری) اونلاری لعنت ائدیرلر. (۱۵۹) او کسلردن سوای که توبه ائدیب و ئوز عمل لرین اصلاح ائدیرلر و اوزادی که خلقدن گیزلَدیبلر، آشکار ائدیرلر. البته اونلارین توبه‌سینی قبول ائدره‌م، من توبه قبول ائدن و رحم ائدَنم (۱۶۰) او کسلری که کافر اولدولار و کفر حالیندا ئولوب (و دنیادن گئتدیلر) اللـه و مَلکلر و جمیع (مؤمن) مخلوق اونلارا لعنت ائدیرلر. (۱۶۱) اونلار بو لعنتده دائم قالیب و عذاب اونلاردان تخفیف تاپمیاجاق و اونلاری نظره آلمیاجاقلار. (۱۶۲) سیزین اللـهیز تکجه بیر اللـه‌دیر، اوندان سوای معبود یوخدور، باغیشلیان و رحم ائدندیر. (۱۶۳).

حقیقتا " گوئیلرین و یئرین خلقتینده و گئجه و گونوزون اختلافیندا و گمیلرین دریادا خلقین نفعی اوچون حرکتینده سو و یاغیش که الله تعالی گویدن نازل ائدیر و اونون سببی‌له (سوسوزلوقدان) ئولموش یئری گئنده‌ده دیری ائدیب وکلّ حیواناتی اوندا وجوده گتیرمگینده و یئللرین اسمه‌گینده و بولوتلار گوئ‌ایله یئرین آراسین مسّخر ائتمگینده عاقل انسانلار اوچون پروردگارین قدرتیندن نشانه‌لر و دلیل‌لر واردیر . (۱۶۴) بعضی جاهل جماعت الله‌دان غیریسین ئوزلرینه معبود قرار وئریرلر ، اللهی ایسته‌ین کیمی اونلاری ایستیرلر ولی او کسلر که ایمان گتیریبلر اللها کمال محبت‌لری وار و اگر ظلم ائدنلر وقتیکه اللهین عذابین گوردولر اوندا بیلرلر که تمام قدرت و قوّت مختص الله‌دیر و اللهین عذابی و مجازاتی چوخ برک و شدیددیر . (۱۶۵) اووقت رهبرلر ئوز تابع‌لریندن اوزاق دوشوب و تابع لر اللهین عذابین گوروب و هر نوع اسباب و وسیله (وارتباط) اونلاردان قطع اولونار (و اونلارین اللری هر یئردن اوزولر) . (۱۶۶) و او کسلری که تبعّیت ائدیبلر ، دئیه‌جکلر : ایکاش بیرده (دنیایه) قئییدردیک تاآزقین رهبرلردن اوزاق اولاق نئجه که اونلار بیزدن اوزاق اولدولار . بودورکه الله اونلارین اعمالینی ئوزلرینه مایهٔ حسرت و پشیمانلیق قرار وئرر و اونلارجهنمین اوتوندان‌چیخابیلمزلر (۱۶۷)ای‌مخلوق اوزادلاردان که یئرده وار حلالین و پاکین صرف ائدین و هیچ وقت شیطانین خطرناک قدم لریندن تبعّیت‌ائتمه‌ین کماوسیزین آشکارا دشمنیزدیر (۱۶۸) بو شیطان دیر که سیزی پیس و قبیح ایشلره و فحشایا امر ائدیر و سیزی وادار ائدیر که جهلدن بیر پارا یالان سوزلر اللها نسبت وئره‌سیز . (۱۶۹) .

هروقت اونلارا دئییلدی اوندان که الله تعالی نازل ائدیب تبعیّت ائدین ، دئدیلر: بیز فقط آتا بابا دینیندن تبعیّت ائده‌ریک آیااونلارین آتابابادینی عقل و هدایتدن اوزاق دئیلدی؟ . (۱۷۰) کافرلرین مَثلی او حیوانین مَثلینه بَنزیر که اونی (اوجاسَسیله) سَسلیه‌لر ، ولی او حیوان سَس و صدادان سوای بیرزاد ائشیدمَز ، کافرلرده (حق برابریند‌ه) کار و لال و کوردولار و عاقلانه فکر ائتمَزلر . (۱۷۱) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ،حلال‌وپاکیزه روزیلاردان که‌سیزه‌نصیب ائتمیشیک صرف ائدین و اللـهین شکرینی یئرینه یئتیرین اگر سیز فقط اوناعبادت ائدیرسیز . (۱۷۲) سیزین اوچون مردار اَتی و قان و دونقوز اَتی و هر حیوانی که غیر اللـهین آدینا کسیله ، اکیدا" حرامدیر . ولی هر کس مجبور اولا بیرصورتده که احتیاجدان آرتیق تجاوز ائتمیه اونون اوچون گناه یوخدور البته الله باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۱۷۳) مسلما" او کسلری که الله نازل ائدن آیاتی کتابدان گیزلَدیرلر و اونلاری آز قیمته ساتیرلار ، اونلار اوددان سوای بیرزاد یئمیرلر و الله قیامت گونوندەاونلار یله دانیشمیاجاق و اونلاری گناهدان پاک ائتمیه جک و اونلار اوچون درد آرتیران عذاب وار . (۱۷۴) همـونلار دیلار که ضلالتی هدایت برابرینده و عذابی باغیشلانماق برابرینده آلیب و قبول ائدیبلر ، واقعا اونلار نه‌قدر جهنم اوتونا دؤزَن و بی تفاوتدیلار؟ (۱۷۵) حقیقت بودورکه الله کتابی (قرآنی) برحق گؤندَریب و او کسلری که اونون بارەسینده اختلاف ائتدیلر ، چوخ اوزاق ضلالت و شقاوتده قرار تاپیبلار . (۱۷۶) .

یاخشی‌لیق فقط او دئیل که (نماز و دعادا) اوزوزی مشرقه یامغربه طرف دوندَره‌سیز، لکن یاخشی آدم اودورکه اللها و آخرت گونونه و مَلکلره و اللهین کتابینا و پیغمبرلرینه ایمان گتیره و ئوز مال و ثروتین که اونلارا داها آرتیق علاقه‌سی وار اللهین محبتی یولوندا قامیلده اولان یوخسول‌لارا و یتیملره و بینوالره و یولدا قالان مسافرلره و فقیرلره و برده‌لری آزاد ائتمَک اوچون صرف‌ائده نماز قیلا و زکات وئره، وقتیکه تعهد ائتدی ئوز عهد وقرارینا‌وفالی اولا، گرفتارچیلیقدا، ضرر و زیاندا (محرومیت، ناخوشلوق، یوخسول‌لوق) و جنگ زمانیندا صبر و استقامت ائده، بو اوصافدا اولان انسانلار‌اهل صداقت و اهل تقوی دیلار. (۱۷۷) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، قتل موضوع سوندا سیزین اوچون قصاص یازیلیب، مقرر اولدی، کیشی مقابل کیشی، برده‌مقابل برده، آرواد مقابل آرواد قصاص اولار و اگر بیر نفر قصاص عملین ئوز دین قارداشینا بیر مبلغین مقابلینده باغیشلیا، یاخشی عملدن تبعیّت ائدیب و قاتل ده گرک‌کمال رضایت‌ایله مقرر اولان مبلغی پرداخت ائتسین، بو حکم قصاص پروردگاریز طرفیندن تخفیف و رحمتدیر، بوندان سونرا هرکیم بو حُکمدن تجاوز ائده، اونون اوچون درد آرتیران عذاب اولاجاق. (۱۷۸) ای سالم عقل صاحبلری قصاص حُکمی سیزین حیاتیزی حفظ ائتمَک اوچوندور تا مگر بیر بیریزین قتلیندن پرهیز ائده‌سیز. (۱۷۹) یازیلیب و مقرر اولدی: سیزدن بیر نَفَرین وقتیکه ئولومی یاخینلاشدی اگر مال و ثروت ئوزوندن باقی‌قویوب، گرک آتاسی و آناسی ویاخین‌فامیلی‌اوچون عدالت‌ایله وصیت‌ائتسین، بو ایش پرهیزگارلار اوچون واجب بیر حقدیر (۱۸۰) پس هر کیم وصیتی ائشیدندن سونرا اونی تغییر وئره، گناهی او آدملره‌دیر که اونی تغییر وئریرلر، البته الله ائشیدن و بیلندیر. (۱۸۱).

وهرکیم متوجه اولا و قورخا که وصیت ائدن خطا گئدیر (یا گئدیب) و ایستیه که اونلارین (ورّاثین) آراسیندا صلح برقرارائده (وصیت‌نامه‌نی اصلاح اوچون تغییر وئره) اونا گناه دئیل ،البته‌الله باغیشلیان ورحم‌ائدندیر . (۱۸۲)ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، سیزین اوچون اروج توتماق یازیلیب ، مقرر اولدی نئجه که سیزدن قاباقکیلارا یازیلیب ، مقرر اولموشدی ، اولا که سیز الله‌دان قورخان وپرهیزگار اولاسیز . (۱۸۳) ساییلان کونلری اروج توتون ، سیزدن هرکس مریض اولا یا سفره گئده (اروج توتابیلمیه)او گونلرین ساییجا آیری گونلر اروج توتسون . و او کسلری که اروج توتماقا طاقتلری یوخدور ، فدیه اوچون فقیرلره غذا وئرسینلر و هر کیم آرتیق‌احسان ائده ، اونون اوچون یاخشیدیر . اروجی علاقه‌ایله توتماق سیزین اوحون داها یاخشیدیر ، اگر بیله‌سیز ، (۱۸۴) رمضان آیی او آیدر که اوندا قرآن نازل اولوب و انسانلار اوچون هدایت‌و هدایتین آیدین دلیل‌لری و حق و باطله‌فرق قویاندیر ،سیزدن هرکس رمضان آیینا یئتیشه ، گرک اروج توتسون و هرکس مریض اولا یامسافرت‌ائده (اروج توتماقا قادر اولمیا) اوگونلرین ساییجا آیری گونلر اروج توتسون ، الله سیزه حُکمی آسان ایسته‌یب و ایسته‌میر که سیزه‌چتین توتسون ، اروجی کامل ائدیب ، باشا یئتیرین و اللهی عظمتلی یاد ائدین که سیزی هدایت ائدیب (وموّفق ائدیب که اروجی توتاسیز) اولا که (بوُیوگ نعمته) شاکر اولاسیز ، (۱۸۵) (یاپیغمبر) وقتی منیم بنده‌لریم (منیم یاخین و اوزاق اولماغیم باره سینده) سندن سئوال ائده‌لر (اونلارا دئگینن) من اونلارا یاخینام و دعاائدنین دعاسین وقتی که منی سَسلیر مستجاب ائده‌رم ، اونلاردا گرک‌مندن طلب‌حاجت‌ائدیب ،دعوتیمی‌قبول ائتسینلَرو منه ایمان گتیرسینلَر ، اولا که سعادت یولونا ارشاد اولالار . (۱۸۶) .

سیزین اوچون اروجلوق گئجه‌لری ئوزعیالیزله مباشرت حلال اولدی اونلار سیزین (نجابت) لباسیز و سیزده اونلارین (حفاظت) لباسی سیز. الله بیلیرکه سیز ئوزوزه خیانت ائدیردیز (چون اروجلوق گئجه‌لری مباشرت ائتمَک حرام ایدی و سیز مباشرت ائدیردیز) سیزین تقصیر یزدن کئچیب، سیزی باغیشلادی، بوندان سونرا (رمضان آییندا) اونلاریله مباشرت ائدیب و اونی که الله سیزه مقرر بویوروب ایسته‌یین، یئیین و ایچین تا آغ خط قارا خط دن (شفق آچیلاندا) سیزه معلوم و آشکار اولسون، سونرا اروجی آخشاماقدَر ادامه وئرین وقتی که مسجد لرده اعتکاف حالینداسیز (گئجه و گونوز متوالی عبادته مشغولسوز) عیالیزله مباشرت ائتمه‌ین بو مقررات اللـهین احکامینین حدودیدر، هیچوقت اونلارا یاخینلاشماین (اولمیا تجاوز ائده‌سیز) الله تعالی ئوز آیاتِنی خلق اوچون بونوع آشکار بیان ائدیر اولا که اللـه‌دان قورخان و پرهیزگار اولالار. (۱۸۷) بیر بیریزین مال و اموالین یئرسیز و ناحق یئمه‌ین و خلقین مالین یئمَک اوچون رشوه وسیله‌سیله ایشیزی محکِمیه سالماین، بیرصورتده که سیزادّعازین ناحق اولماغین بیلیرسیز. (۱۸۸) (یاپیغمبر) سندن آیین هلال و بدر اولماغین سئوال ائدیرلر، دئگینن، که او خلقین اوقاتین و حجّین وقتینی تعیین ائدَندیر، یاخشیلیق او دئیل که ائولریزه دالدان دوشه‌سیز (چونکه بوعمل قبیحدیر) لکن یاخشیلیق اودورکه پرهیزگار اولاسیز وئوز ائولریزه قاپوسوندان وارد اولون، اللـهین قهریندن قورخون تانجات تاپاسیز. (۱۸۹) اللـهین یولوندا اونلاریله که سیز یله ساواشیرلار، جهاد ائدین و هیچوقت اللـهین مقررات حدودیندن تجاوز ائتمه‌ین که اللـه‌تجاوزائدَنلری هیچ دوست توتماز. (۱۹۰).

مشرکلری هریئرده تاپدیز ئولدورون . اونلاری شهر و دیار-
لاریندان چیخاردین که سیزی ئوز و طنیزدن آواره ائتدیلر . فتنه
ائتمَک‌آدم ئولدورمَکدن پیسدیر. هیچوقت‌مسجدالحرام‌یانینداسا-
واشماین تا اونلار مجبور اولالار سیزیله ساواشالار ، اگر اونلار
سیز یله ساواشدیلار ،اوصورتده‌اونلاری ئولدورون‌و کافرلرین
جزاسی همین ئولدورمَکدیر. (۱۹۱) و اگر (شرک دن)
اَل چکدیلر اونلاری باغیشلاین) چونکه‌الله
باغیشلیان ورحم‌ائدندیر.(۱۹۲) جنگ ائدین تافتنه و فساد بکلی
(دنیادن)رفع اولوب و اللهین دینی و حاکمیّتی برقرار اولسون و
اگرفتنه و جنگدن اَل چکدیلر (اونلارا ظلم ائتمه‌ین) که ظلم غیراز
ظالم‌لره‌روادئیل . (۱۹۳) حرمتلی آیلاری‌حرمتلی آیلارین‌برابرینده
قرار وئرین ، هر حرمتلی زاد قابل‌قصاصدیر. هرکیم‌سیزین‌مقرراتیزه
تجاوز ائتدی اونولا مقابله بمِثل ائدین و الله دان قورخون وبیلین
که الله همیشه پرهیزکارلارین‌آرخاسیدیر. (۱۹۴) و ئوز مالیزدان
اللهیولوندا انفاق ائدین و هیچوقت (اسراف ائتمه‌ین و) ئوزوزی ئوز
اَلیزله مهلکِیه‌وخطره‌سالماین و یا خشیلیق ائدین‌که اللهیا خشیلیق
ائدنلری‌چوخ‌دوست‌توتار . (۱۹۵) واجب‌حجّین‌اعمالین و حج‌عُمره‌نی
الله‌اوغروندا‌تمام‌ائدین ،اگرمحصوردا واقع اولاسیز ، هرنه قربانلیق
سیزه مقدور اولسا ، انجام وئرین و باشیزی قیرخدیرماین تا قربانلار
قربانگاهایئتیش‌سینلَروسیزدن‌هرکس مریض اولا یا باش‌آغریسی‌اولسا
و ناچار اولا باشین قیرخدیرا ، اونون عوضینه گرک اروج توتسون یا
قربان‌کسسین ،وقتیکه‌تأمین‌تاپدیز (حکم بودرکه)هرکیم‌حج عُمره‌دن
سونرا حج واجبه باشلیا ، گرک هرنه قربانلیق‌اونا مقدور اولساانجام
وئرسین‌وهرکسین واری اولماسا ، اوچ گون حج زمانیندا و یئددی‌گون
قئییدندن‌سونرا (ئوز وطنینده) اروج‌توتسون و بو اون گون گرک کامل
اولسون بو عمل او کسین دیر که مکه اهلی اولماسین (بواحکامی‌عمل
ائدین) والله‌دان‌قورخون و بیلین‌که‌اللهین‌مجازاتی‌چوخ شدیددیر .
(۱۹۶) .

حج معیّن آیلاردادیر (شوال ، ذیقعده و اون گون ذیحجه‌نین

اوّلینده)هرکسه حج واجب اولدی ،گرک ، عیالیله مباشرتی و هرنوع

گناه ائتمَکی و ساواشماقی حج‌ده بکلی ترک ائتسین . سیز هرنه یاخشی

عمل انجام وئره‌سیز ،الله اوندان آگاهدیر و آخرته تدارک گؤرون که

یاخشی تدارک ، همان پرهیزکارلیقدیر. ای عقل وبصیرت صاحبلری ،منیم

قهریمدن قورخون . (۱۹۷)سیزین اوچون گناه دئیل که پروردگاریز

فضلیندن ، بهره آپاراسیز (کسب معاش ائده‌سیز) وقتیکه عرفاتدان

قئییتدیز ، اللهی مشعرالحرام (داغی) یانینداذکر ائدین ،اونا ذکر

ائدین که‌سیزی دوغری یولا هدایت بویوروب اوحالدا که قبلا "یولدان

چیخمیشلاردانیدیز (۱۹۸)سونرا او طریق ایله که مخلوق قئییدیرلر ،

قئییدین ، الله‌دان باغیشلانماق طلب ائدین ، البته الله تعالی

باغیشلیان و رحم ائدندیر. (۱۹۹) وقتیکه اعمال حجی قورتاردیز ،

اللهی یاد ائدین نئجه که آتا ، بابازی یاد ائدیرسیز بلکه اوندان‌دا

آرتیق یاد ائدین .انسانلاردان واردیر که دئییرلر : پروردگارا ،بیزه

دنیاده مال وثروت عطا ائتگینن (وآخرتی یاددان چیخاردیرلار)

اونلار اوچون آخرتده نعمتلردن نصیب اولمیاجاق . (۲۰۰) و بعضی

لری دئییرلر :پروردگارا ،بیزه‌دنیاده یاخشیلیق و آخرتده یاخشیلیق

عطا ائتگینن وبیزی جهنم اوتونون عذابیندان حفظ ائله (۲۰۱)اونلار

(هر ایکی فرقه) هرنه که (یاخشی،یامان)کسب ائدیرلر ، بهره سین

آپاراجاقلار و الله سرعت‌له حسابلارا یئتیشَندیر . (۲۰۲) .

حجین معیّن گونلرینده، اللهی ذکر ائدین و هرکس تلەسیب
و ایکی کونده انجام وئره، اونون اوچون گناه دئیل و هرکیم یوبانا
(و اوچ گونده انجام وئره) اونادا گناه دئیل البتەگرک‌پرهیزگاراولا،
الله دان قورخون و بیلین که هامییز اونا ساری محشور اولاجاقسیز.
(۲۰۳)انسانلاردان واردیرکه(ظاهرده)دنیاحیاتیندادانیشیقلاری
(او قدر جالب توجەدیر که) سنی تعجبه گتیریرواللهی ئوزقلبینده
اولان حقیقته شاهد توتور (و آند ایچیر که ظاهری و باطنی بیردر)
وبیر حالدا که او شخص، اسلامین بُیوک دشمنیدیر. (۲۰۴) وقتی
سنون حضوریندن اوزاق اولور، فساد ائتمَگه چالیشیر. خلقین
محصولون آرادان آپاریر و نسلین کسیر و الله هیچوقت فسادی و
فسادچیلاری دوست توتماز(۲۰۵) وچون اونادئیلر که اللەدان
قورخ و اوتان، غرور و تکبّر اونی گناها وادار ائلەدی. جهنم اونا
بسدیر که چوخ پیس بستردیر (۲۰۶) انسانلاردان واردیرکه ئوز
جانین الله رضاسینا والله اوغروندا فدا ائدیر و الله ئوز بندەلرینه
همیشه مهرباندیر (۲۰۷) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز،هامییز
متفقا"اللهین امرینده‌تسلیم‌مقامیناداخل اولون وهیچوقت‌شیطانین
خطرناک‌قدەملریندن تبعیّت‌ائتمەین کەشیطان سیزین اوچون آشکارا
دشمندیر. (۲۰۸) اگر سیز اوعِلم وآگاهیدان سونرا که سیزەگلیب،
خطایولی‌گئدەسیز،بیلین کەالله انتقام آلماقا قدرتلی وحکمتلیدیر.
(۲۰۹) آیا کافرلرین انتظاری و توقع‌لری واردیر که الله و مَلکلری
بولوتلارین کولگەسینده اونلارا ظاهر اولالار و ایش خاتمه تاپا؟
اوحالدا که تمام ایشلر اللها ساری رجوع اولارلار. (۲۱۰).

(یا پیغمبر) بنی اسرائیلدن سؤروش که نەقدر آیدین آیت‌لر اونلارا وئردیک (واونلار کفران نعمت ائتدیلر)هرکس اللـهین هدایت نعمتینی‌کماوناگلیب کفره تبدیل ائده (بیلسین که) اللـهین‌مجازاتی چوخ شدیددیر. (۲۱۱) دنیا یاشایِشی کافرلرین نظریندەچوخ‌گؤزل جلوه تاپیب و اهل ایمانی مسخره ائدیرلر، بیر حالدا که قیامت گونونده اللـهدان قورخانلارین مقامی کافرلردن داها آرتیق‌اوجادیر و الله هرکیمه ایستەسه بی حساب روزی باغیشلار. (۲۱۲) (اوّلده) مخلوق واحدامتّیدیلر ،سونرا الله اونلار اوچون پیغمبرلری گوندَردی که بشارت‌وئرَن و اخطار ائدَنیدیلر و اونلاریله برحق کتاب نازل ائتدی تاخلقین آراسیندا اختلافات بارەسیندەاوکتابین‌وسیله سیله قضاوت و حکم ائتسینلر، اونلارین باره سینده بیر کیمسه اختلاف ائتمەدی مگر او کسلری که (عالِمیدیلر و)اونلارین هدایتی اوچون کتاب گلمیشدی و آیدین آیت لر و دلیللر اونلارا گلندن سونرا ، حسادتدن و بیر بیرینین حقّینه تجاوز ائتمَک اوچون ، اللـهین کتابیندا اختلاف ایجاد ائتدیلر و الله ئوز اراده سیله اهل ایمانی اواختلافاتین حقیقتینه هدایت ائتدی البته الله هرکیمی ایستەسه دوز یولا هدایت ائدَر. (۲۱۳) آیا گمان ائتدیز که (بوسادەلیکده) بهشته داخل اولاجاقسیز، بونسوز که اوّلکی لره گلن مصیبت لر (امتحان اوچون) سیزه گلمیه؟ او مصیبتلر و اذیّت لر که اونلارا یئتیشدی ، اوقدر پریشان حال اولدولار که پیغمبر و اونون تابع‌لری دئدیلر: پس اللـهین‌کمک‌لیگی‌هاچان اولاجاق؟ (خطاب یئتیشدی) آگاه اولون که اللـهین کمک لیگی یاخیندیر. (۲۱۴) (یا پیغمبر) سندن سؤروشورلار: (الله یولوندا) نمه اِنفاق ائدَک؟دئگینن ،هرنه ئوز مالیزدان اِنفاق ائدەسیز ، گرک آتا وآنا احسانیندا و یا خین فامیل لریزه و بینوالره و یولدا قالان مسافرلر اوچون اولسون و هر نوع یاخشی عمل انجام وئره سیز مسلما" الله اوندان آگاهدیر. (۲۱۵) .

جنگ و جهاد سیزین اوچون یازیلیب ، مقرراولدی‌ولی‌سیزین
اوندان کراهتیز وار ، چوخ اولار که بیر شیئی‌دن آجیغیز گلیر ، او
سیزین خیر و صلاحزه‌دیر و چوخ اولار که بیر شیئی دوست‌توتورسوز
و او سیزین اوچون شردیر و الله سیزین صلاحزی بیلیر و سیزبیلمیر
سیز . (۲۱۶) (یا پیغمبر) سندن حرمتلی آیلاردا ساواشماق باره
سینده سؤروشورلار ، دئگینن ، او آیلاردا ساواشماق ،بُیوگ‌گناهدیر ،
اما اللهین یولوندان خلقی قدغن ائتمَک و اونا کافر اولماق و
مسجدالحرامین احترامینی رعایت ائتمَمک و اونون‌اهلین‌اخراج
ائتمَک ، اللهین یانیندا داها بُیوگ گناهلاردانديَر ، و فتنه(و
فسادی رواج وئرمک‌وتوطئه‌وآشوب سالماق) آدم ئولدورمکدن‌آرتیق
گناهدیر و کافرلر دائم سیز یله مبارزه ائدیرلرکه‌اگرباجارا بیلسه‌لر ،
سیزی ئوز دینیزدن دوندَرسینلَر ، پس هرکیم سیزدن‌دینیندن‌دؤنه
و کافر حالدا ئوله (دنیادن گئده) اونون تمام (یاخشی) اعمالی
دنیا وآخرتده‌آرادان گئدیب ، باطل اولار و اونلارجهنم‌اهلیدیلر
و اوردا دائم معذب اولاجاقلار . (۲۱۷) البته او کسلری که‌ایمان
گتیردیلر و اونلار که مهاجرت ائدیب ، اللهین یولوندا جهاد
ائدیرلر ،همونلار اللهین رحمتینه امیدواردیلار و الله باغیشلیان
و رحم ائدندیر . (۲۱۸) (یا پیغمبر) سندن شراب و قمارین حکمی
باره‌سینده‌سؤروشورلار ،دئگینن ،اونلاردا بُیوگ گناه‌وار ومنفعتلری‌ده
خلق اوچون واردیر ، اما اونلارین گناهی نفعیندن چوخ بُیوگدور و
سؤروشورلار نمه‌اِنفاق ائدک؟ دئگینن عفو و باغیشلاماق ، هابئله
الله ئوز آیت‌لرین سیزه‌آیدین بیان ائدیر اولا که سیز درست فکر
ائده‌سیز . (۲۱۹) .

دنیاوآخرت باره‌سینده‌و سندن یتیم‌لر موردینده سؤروشورلار ، دئگینن ، اونلارین ایشلرین اصلاح ائتمَک یاخشیدیر و اگراونلار یله قؤنوشوب و معاشرت ائده‌سیز (سیزین اوچون چوخ‌یاخشیدیر)اونلار سیزین دین قارداشیزدیر و الله بیلیر که سیز اونلارین ایشلرینده فسادیااصلاح نظریزوار (الله سیزه بو باره‌ده ایشلری آسان توتدی) و اگر ایسته سئیدی سیزه چتین توتاردی ، البته الله قدرتلی و حکمتلیدیر . (۲۲۰)هیچ وقت‌مشرک‌آروادلار یله‌تاایمان‌گتیرمه‌یبلر ، ازدواج ائتمه‌ین ، با ایمان کنیز ، مشرک آرواددان یاخشیدیر ،حتی اگر (اونون‌گؤزل‌لیگی و ثروتی) سیزی تعجبه گتیره‌وهیچوقت‌ایمانلی آروادلاری ، مشرک کیشیا ره تا ایمان گتیرمه‌یبلر ، عقد ائتمه‌ین ، ایمانلی غلام مشرک کیشیدن یاخشیدیر ، حتی اگر (اونون ثروتی و مقامی)سیزی تعجبه‌گتیره .اونلار‌سیزی جهنم اوتونا دعوت ائدیرلر و الله سیزی بهشته و باغیشلانماقائوز اِذنیله دعوت‌ائدیر و الله‌ئوز آیت لرینی خلق اوچون آیدین بیان ائدیر اولا که متذکر اولالار . (۲۲۱) (یاپیغمبر) سندن‌آروادلارین‌عادت‌ماهانه‌باره‌سینده‌سؤروشورلار . دئگینن که اوآروادلاراوچون‌بیر درد و رنج دیر و اوحالدا اونلار یله مباشرت‌ائتمه‌ین‌تا پاک‌اولالار وقتیکه‌کاملا" پاک اولدولار او طریقیله که الله سیزه مقرر بویوروب ، اونلاریلده مباشرت ائدین ، البته الله توبه ائدنلری و پاک انسانلاری چوخ دوست توتار . (۲۲۲) سیزین آروادلاریزسیزین اَکین یئریزدیر ، هروقت ایسته سَز ئوز اَکینیزه یئتیشین ولی سعی ائدین (صالح اولاد تربیت ائتمه گیله)یاخشی آثار ئوزوز اوچون‌قاباقجا گؤندره‌سیز و الله‌دان قورخون و بیلین‌که اونون حضورینه یئتیشه‌جکسیز و مؤمنلر اوچون بشارت اولسون ، (۲۲۳) هیچوقت اللهین آدین ئوز آندلاریزا هدف و سپر قرار وئرمه‌ین تا ئوزوزی (تکلیف شرعی برابر ینده) تبرئه ائده‌سیز و الله‌دان قورخون و خلقین آراسینداصلح وئرَن اولون و (بیلین که) الله ائشیدن و بیلَندیر . (۲۲۴) .

الله، سیزی لغو و بیهوده آندلارین مقابلینده مواخذه ائتمیه‌جک، اما او عملی که قلبا " و قصدا " انجام وئریرسیز مواخذه ائده‌جک و الله باغیشلیان و مهرباندیر (۲۲۵) او کسلری که ئوز آروادلاریندان قهر (ایلا) ائدیرلر (وآند ایچیرلر که اونلارا داها توجه ائتمیه‌جکلر) دؤرت آی گرک انتظاردا قالسینلار، اگر پشیمان اولوب) قئییندیلر (اونلارا گناه یوخدور) البته الله باغیشلیان و رحم ائدندیر (۲۲۶) و اگر طلاقا تصمیم توتدولار، مسلما " الله (اونلارین دانیشیقلارین و عمللرین) ائشیدن و بیلندیر. (۲۲۷) و اگر مطلقه آروادلار اللها و آخرت گونونه ایمانلاری وار، گرک اوچ دفعه پاکلیق مدّتیجه انتظاردا اولسونلار (عدّه ساخلاسینلار) و اونلارا روادئیل اوزادی که الله اونلارین رحمینده خلق ائدیب، گیزلَدسینلر. بو مدّتده اگر باریشیق و اصلاح نظرلری اولساالبته اونلارین اُرلری رجوع ائتمَک حقلری وار. آروادلارین اَرلره مشروع حقلری وار، همانجور که اُرلرین آروادلارا، ولی کیشی لرین اونلارا مزیّتی وآرتیق درجه‌سی وار و الله تعالی قدرتلی‌وحکمتلیدیر (۲۲۸) طلاق (و حق‌رجوع) ایکی دفعه دیر، یا آروادلاریزی یا خشی‌لیقیله ساخلاین و یا خوشلوقیله آزاد ائدین، سیزین اوچون حلال دئیل او مهریه‌دن که اونلارا وئریبسیز، بیر زاد قئیتره‌لر (پس آلاسیز) مگر قورخاسیز که اللهین احکامینین حدودینی رعایت ائتمیه سیز و اگر اللهین احکامینین رعایت اولماماغیندان (ار و آرواد مسئله‌سینده) قورخاسیز، پس سیزین اوچون گناه دئیل که آرواد ئوزمهریه‌سیندن بیرزادی اره باغیشلاسین. بو مقررات اللهین‌احکامینین‌حدودیدر، اوندان تجاوز ائتمه‌ین و او کسلری که اللهین‌احکامینین‌حدودیندن تجاوز ائده‌لر، همونلار ظلم اهلیدیلر، (۲۲۹) اگر اوچونجی دفعه طلاق وئردی او آرواد داها او کیشیه‌حلال دئیل مگر آیری اره‌گئده و اگر ایکینجی اُری اونا طلاق وئردی اونلار اوچون گناه دئیل که دوباره ازدواج ائده‌لر بو شرطیله که خاطر جمع اولالار که اللهین احکامی نین حدودینی رعایت ائده جکلر، بو مقررات اللهین احکامینین حدودیدرکه‌بیلن وآنلیان جماعت اوچون بیان اولونور. (۲۳۰).

وقتیکه آروادلاری طلاق وئردیز و آزقالدی که عدّه‌لری خاتمه‌تاپسین یا اونلاری یاخشیلیقیله ساخلاین و یا خوشلوقیله آزاد ائدین و هیچوقت اونلاری اذیّت و آزار و ضرر وورماق اوچون، ساخلامایین و اونلارا ظلم ائتمه‌یین (اونلارین حق وحقوقنا تجاوز ائلمه‌مین) و هرکس بو نوع عمل ائتسه، مسلماً ئوزونه ظلم ائدیب و اللهین آیت‌لرین اؤیونا توتمایین و اللهین نعمتلرین که سیزه وئریب یادیزا گتیرین، سیزه کتاب و حکمت نازل ائتدی‌تا سیزی اونون نصیحتلریندن بهره‌مند ائتسین، الله دان قورخون و بیلین که الله هر بیر شیئه عالِم و آگاهدیر (۲۳۱) وقتیکه آروادلاری طلاق وئردیز وعدّه‌لری قورتاردی، اگراونلارین آراسیندا توافق و رضایت حاصل اولا، اونلارین ازدواجینا مانع اولمایین، بونصیحتدیر اوکیمسه‌یه که اللهاو آخرت گونونه ایمان گتیریب، بو یئریش سیزین تزکیه نفسیز اوچون یاخشی و پاکدیر و الله سیزین صلاحزی بیلیر و سیز بیلمیرسیز. (۲۳۲) آنالار گرک ایکی ئیل تمام اولادلارینا سو ت وئرسینلر (بو ایکی ئیل) او کس اوچوندور کمایسته‌یه‌سو ت وئرمَکدورانین‌کامل ائده، آنالارین خوراکی و لباسی معمولی‌حددینده، اولاد صاحبی‌نین عهده‌سینه‌دیر، ولی هیچکس ئوز وسعوندن وقدرتیندن آرتیق موظف و مکلف دئیل. آنا اولادین ساخلاماق بارەسینده گرک ضرر گوۆرمه‌سین (ونفقه‌سیز سو ت وئره) و آتادا اولادیندان اوتری گرک ضرره دوشمیه (وسعوندن آرتیق نفقه پرداخت ائده) و وارث اوچونده بو تکلیف برقراردیر و گرک بونوع عمل ائتسینلر و اگر (آتا و آنا) بیر بیرینین رضایت و مشورتیله ایسته‌یه‌لر اوشاغی تئز سو تدن آچالار، اونلار اوچون گناه دئیل واگر ایسته‌یه‌سیز اولادیز اوچون تایا توتاسیز، سیزین اوچون عیب دئیل ولی گرک اونون اِجرتینی معمولی حددینده‌پرداخت ائده‌سیز، الله‌دان قورخون و بیلین کماللەسیزین اعمالیزدن کاملا "آگاهدیر. (۲۳۳).

سیزدن اوکسلر که ئولورلر و آروادلاری‌قالیر (اوآروادلار)گرک دوٴرت‌آی و اون‌گون‌عدّه ساخلاسینلار . وقتیکه‌عدّه لری تمام‌اولدی ، سیزین‌اوچون گناه دئیل که هر یاخشی‌و معروف‌عمل ،ئوز بارەلرینده ایستیەلر ، انجام وئرسینلر (أره گئدسینلر)و اللەسیزین اعمالیزدن کاملا " آگاهدیر . (۲۳۴) اگر سیز اوآروادلاری آلماق بارەسینده، اقدامی ائدەسیز و یافکریندەاولاسیز ،سیزین اوچون گناه دئیل‌البته اللەبیلیر کەسیزاونلارین فکریندەاولاجاقسیز ،ولی‌هیچوقت‌اونلاریله گیزلینده وعدەوقرارقویماین‌مگرشرعی‌و یاخشی‌سوٴزلریله .اونلار یله ازدواج ائتمەین تاعدّەلری خاتمه تاپسین و بیلین‌که هرنه اورەگیزده ساخلیاسیز ، الله بیلیر .اوندان قورخون و بیلین کەالله باغیشلیان و مهرباندیر . (۲۳۵) اگر آروادیزی تماس توتمامیشدان‌قاباق‌و مهریه تعیین‌اولمامیش(بدلایلی)طلاق وئردیز ،سیزەگناەدئیل ولی‌اونلاری بهرەمند ائدین . اونون که ثروتی وار ،ئوز وسعونه گوٴره و اونون که یوٌخیدیر ئوز امکانینا گوٴره بیر قابل هدیه تقدیم ائتسین‌و بوعمل یاخشی انسانلار اوچون واجب بیر حق و وظیفەدیر. (۲۳۶) و اگر اونلاری تماس‌توتمامیشدان‌قاباق طلاق وئردیز ،بیر صورتده کەمهریه اونلار اوچون تعیین اولوب ، اونون نصفینی پرداخت ائدین ، مگر اونلار ئوزلری و یا او کسی‌کەعقدین‌اختیاری‌اونون الیندەدیر (آتاسی وباباسی)باغیشلیاو اگرسیزباغیشلیاسیز (و مهریەنی بوتون پرداخت ائدەسیز)پرهیزکارلیقایاخیندیر .هیچوقت‌باغیشلاماقی ئوز ایچیزده یاددان چیخارتماین واللە سیزین هر (یاخشی، یامان) اعمالیزدن کاملا " آگاهدیر . (۲۳۷) .

تمام نمازلارا مخصوصا گون اورتا نمازینا کاملا " توجه ائدین‌و اللهین‌عبادتینه (دستجمعی) قیام ائدین . (۲۳۸) اگر (احتمالی خطرلردن) قورخاسیز ، نمازی هرحالدا پیاده یا سواره اَدا ائدین و اگر امن و امان یئره یئتیشدیز (نمازی کامل قیلیب و) اللهی ذکر ائدین ،ائیله که سیزی اوزادلاری که بیلمیردیز تعلیم و آگاه ائتدی (۲۳۹) سیزدن اوکسلری که ئولومی یاخینلاشیر و آروادلاری باقی قالیر ، گرک ئوز آروادلاری بارەسینده وصّیت ائتسینلَر که بیر ئیل تمام نفقەلرین‌تأمین ائدەلر و اونلاری (أر ائویندن)اخراج ائتمیەلر و اگر اونلار ئوزلری گئتدیلر ، سیزین اوچون گناەدئیل که هریاخشی و معروف عمل (شرعی) ئوز بارەلرینده ایستەسەلر انجام وئرسینلَر ، البته الله عزیز و حکیمدیر . (۲۴۰) تمام بوشانان آروادلار اوچون مناسب و لایق بیر هدیه وار (که أر طرفیندن گرک تهیه و پرداخت اولا)و بو عمل‌پرهیزکارلار اوچون‌واجب‌بیرحق و وظیفەدیر . (۲۴۱) الله ئوز آیت‌لرین سیزین اوچون بو آیدینلیقدا بیان ائدیر تا سیز عاقلانەفکرائدەسیز . (۲۴۲)گوٌرمەدیز اوکسلری‌که مینلرجەنفریدیلر که ئولوم قورخسوندان ، ئوز دیارلاریندان چیخیب گئتدیلر . الله اونلارا (آجیقلانیب)امر ائتدی :ئولون .سونرا اونلاری دیری ائتدی البته الله بوتون مخلوقا فضل و کرامتی وار اما خلقین چوخی شکر ائتمیرلر . (۲۴۳) اللهین یولوندا جنگ و جهاد ائدین و بیلین‌که الله(خلقین‌سوٌزون)ائشیدن و(اعمالین گوٌرَن و نیّتین) بیلَندیر . (۲۴۴) کیمدر کەاللها قرض‌الحسنه بورج وئرسین ؟(او‌مال و ثروتیکه الله اونا وئریب اودا ، خلق اللها کمک‌لیک ائتسین) تا الله اونون اوچون نئچه برابر آرتیرسین ، الله تعالی دیر که اسکیلدَر و آرتیرار و هامی اونا ساری قئییدەجکلر . (۲۴۵) .

گوُرمه‌دین او زمان که بنی اسرائیلین بُیوگ لریندن بیر عدّه موسی‌دان سونرا ئوز پیغمبرلری (شموئیل)دن‌تقاضا ائتدیلر که‌بیزیم اوچون بیر شاه و فرمانده تعیین ائتگینن تا بیزاللـهین یولوندا جنگ و جهاد ائدک. پیغمبرلری دئدی: اگر جنگ و جهاد فرمانی صادر اولا ، ممکندیر جنگ ائتمیه‌سیز . دئدیلر: نئجه ممکـن اولا بیلر که اللـهین یولوندا جنگ ائتمه‌یک؟ بیر صورتده که (دشمنلر)بیزی ئوز یورد وموزدان و اولادیمیزدان آیری‌سالیبلار . ولی‌وقتیکه‌جهادفرمانی اونلارا صادر اولدی بیر آز عدّه‌دن سوای اوندان اوز دوٌندردیلر واللـه‌تعالی‌ظالم‌لرین‌اعمالیند ن‌کاملا "آگاهدیر. (۲۴۶)وپیغمبرلری اونلارادئدی: اللـه‌تعالی طالوتی سیزین اوچون شاه و فرمانده‌تعیین ائدیب ، دئدیلر: نئجه او بیزه حکومت ائده‌بیلر؟ بیر صورتـده که بیز ئوزوموز حکومته اوندان آرتیق لایقیق و اونون‌چوخ مال وثروتی یوخدور ، پیغمبرلری دئدی: بو حقیقتدر که الله تعالی‌اونی سیزین اوچون انتخاب ائدیب و اونا عِلمدن وجِسمدن ساری وسعت و قدرت باغیشلایب . الله تعالی ئوز مُلکین هر کیمه ایسته‌سه باغیشلار .الله وسعت‌باغیشلیان وعالِمدیر. (۲۴۷)وپیغمبرلری‌اونلارادئدی: اونون حکومتی‌نین نشانه‌سی بودرکه عهد صندوقی که اوندا سیزین اوچون اوره‌گ تسکینی پروردگاریز طرفیندن وار (و توراتین اَلواحی)ومابقی وسایل موسی و آل هارون اونداریر و مَلکلر اونی حمل ائدیرلر سیزه یئتیشه‌جک و اوندا آیدین حجّتلر سیزین اوچون واردیر اگـرسیزین ایمانیز اولسا . (۲۴۸).

وقتیکه طالوت قشونا حرکت وئردی ، دئدی : الله سیــزی بیر آخار سوچاپی ایله امتحان ائده‌جک ، پس هر کیم او ســودان چوخ ایچسه ،مندن دئیل و هرکس‌بیرآووجدان آرتیق‌ایچمه‌سه ،اومندَندیر . بیرآز عدّه‌دن سوای ، تماماً او سودان ایچدیلر ،سونرا طالوت‌وایمان گتیرَنلر ، چایدان کئچدیلر (بیر عده اونلاردان) دئدیلر : بوگون بیزیم‌جالوتون‌و قشونونون‌مقابلینده طاقتیمیز یوخدور ، اما اوکسلری که لقاءاللــهه عقیده و ایمانلاری‌وارایدی،دئدیلر : (چوخ‌اولوبدی‌که) آز عدّه‌لر اللـهین اِذنیلـه ، چوخ عدّه‌لره غلبه تاپیبلار و الله‌همیشه صبر و استقامت ائدنلرین آرخاسیدیر . (۲۴۹) وقتیکه جالوتــون و قشونونون مقابلینده قرار تاپدیلار ، دئدیلر : پروردگارا ؛ بیزیم‌صبر و طاقتمیزی آرتیر و قدم‌لریمیزی محکم وثابت‌ائله وبیزه کمک ائت تا کافرلرین قومنا پیروز اولاق . (۲۵۰) سونرا اللـهین اِذنیله کافرلری سیندیریب‌وقــوودولار . داود جوان ، جالوتی ئولدوردی و الله اونا حکومت و حکمت عطا ائتدی و او عِلمدن که ایستیردی ،داودا تعلیم وئردی و اگر الله بعضی مخلوقی ، بعضی لرین وسیله‌سیله آرادان آپارماسایدی‌یقینا "فساد یئر اوزون‌گوُتورردی ولکن اللـهین اهل‌عالَمه همیشه فضل‌ورحمتی‌وار . (۲۵۱)بونلار اللـهین‌آیت‌لریدیرکه‌حقیقتا " سنه تلاوت ائدیریک و مسلما " سن مرسل پیغمبرلردَنسن . (۲۵۲) .

بعضی پیغمبرلری ، بعضی‌لرینه فضیلت وئردیک . اونلارین بعضی لریله الله دانیشدی و بعضی‌لری اوجارتبه‌تاپدیلار و مریمین اوغلی عیسی‌یه‌آشکار معجزه و آیدین حجتلر وئردیک و اونی روح ــ القدس‌وسیله‌سیله تقویت ائتدیک واگر الله ایسته‌سئیدی پیغمبرلری و معجزه‌لری گوٴندَرَندن سونرا ، مخلوق بیر بیریله ساواشمازدیلار . ولی بو مخلوق ایدی که اختلاف ائتدیلر ، بعضیلری ایمان گتیردیلر و بعضیلری‌کافراولدولار . گئنه اگرالله‌ایسته‌سئیدی اونلار بیر بیریله چیرپیشمازدیلار ولکن الله هرنه اراده ائتسه ، عمل ائدَر . (۲۵۳) ای‌اوکسلری که ایمان‌گتیریبسیز ،او زادلاردان‌که‌سیزه روزی وئرمیشیک (یوخسوللارا)انفاق‌ائدین ،اوندان‌قاباق که بیر گون یئتیشه که‌اوگون نه بیر زادآلماق‌اولار ونه دوستلوق‌ونه شفاعت‌کاراگلر وکافرلر (بیلَرلر که) ظالم‌ایدیلر . (۲۵۴)الله‌در که اوندان‌سوای هیچ معبودیوخدور . همیشه دیری و ئوز ذاتینه قائم‌دیر . یونگول‌وآغیر یوخواونی توتماز . هرنه که گوٴیلرده و هرنه که یئرده وار ، بوتون اونونکیدیر . کیمدیرکه اونون حضورینده شفاعت‌ائده ؟مگر اونون اِذنیله ،هامینین گله‌جگین و گئچمیشین بیلیر و اونون‌عِلمی‌نین‌هیچ مرتبه‌سینه خلقین‌احاطه‌سی یوخدور مگر اوقدر که او ئوزی ایستیه ، اونون تخت سلطنتی گوٴیلری و یئری بوتون احاطه ائدیب و اونلاری حفظ ائتمَک‌اونون‌اوچون‌مشگل دئیل . اعلی‌مقام و بُیوگ قدرت‌مخصوص‌الله در (۲۵۵)دین‌ایشینده هیچ مجبورلوق یوخدور چونکه دوغری یول‌ایَری یولدان و ایمان کفردن معلوم و بیان اولوبدی . پس هر کیم کفر و طاغوت یولوندان دالی قئییدیب و اللها ایمان گتیره ، محکم دستگیره‌دن یاپیشیب‌که قطع‌اولماق‌اوندایوخدور و الله‌تعالی (خلقین‌دانیشیغین و اعمالین) ائشیدن و بیلَندیر . (۲۵۶) .

الله اوکسلرین آرخاسیدیر کە ایمان گتیریبلر ،اونلاری قارانلیقدان نورا ساری چیخاردار و اونلار کە کافراولدولار ،طاغوت (آزقین باشچی) اونلارین آرخاسیدیر . اونلاری نوردان ظلماتا ساری آپارار ، اونلار جهنم اهلیدیلر و همیشەلیک اوردا قالاجاقلار . (۲۵۷) گوٴرمەدین او کسی کەپروردگاری اونا مُلک و حکومت وئرمیشدی ، الله بارەسیندە ابراهیم لە بحث و مجادلە ائدیردی ،وقتیکە ابراهیم اونا دئدی : منیم پروردگاریم او اللەدر کە دیری ائدَر و ئولدورَر (نمرود) دئدی : مندە دیری ائدیب و ئولدورە بیلرَم (دستور وئردی ایکی نفر زندانی گتیردیلر ، بیریسین آزاد ائدیب و او بیریسین ئولدوردی) ابراهیم دئدی : الله گونی مشرقدن چیخاردیر ، سن اونی مغربدن چیخارت ، او کافر مبهوت قالدی و اللەهیچوقت ظالم قومون راهنماسی اولماز . (۲۵۸) یا او شخص کیمی (عُزیر پیغمبر)کە بیر کنددن کئچیردی او حالداکەکندین داملاری یئخیلیب و تیرلری توٴکولموشدی . دئدی : (تعجب ائدیرم کە)الله تعالی نئجە ئولولری دوبارە دیریلدەجکدی ؟ الله اونی یوز ئیل ئولدوردی .سونرا اونی دیریلدیب و اونا دئدی : نەقدر یاتیبسان ؟ دئدی (تقریبا ") بیرگون یا بیر گوندن بیرقسمت . اللەبویوردی : نە بلکە یوز ئیل یاتیبسان ، پس ئوز غذا و ایچمدلیوە باخ و گوٴرگینن کە هنوز تغییر تاپمایب و الاغیوا بیر نظرسال (وگوٴر نئجەدار بەداغون اولوبدی)بو ایش او سببەدیرکە سنی خلق اوچون حجت قرار وئرَک . ایندی سوموکلرە باخگینن کەنئجە اونلاری جمع و جورائدەجەییک وبیربیرینەیاپیشدیریب واونلارا أت (وذَری) ئورتەجەییک ،وقتیکە بوحقایق اونا آیدین اولدی ،دئدی :ایندی حقیقتا " بیلدیم کە اللهین هر بیر شیئە قدرتی وار . (۲۵۹) .

وچون ابراهیم دئدی: پروردگارا ، منه نشان وئر کـه ئولیلری نئجه دیریلدیرسن ؟ الله بویوردی: مگر اینانمیرسان ؟ ابراهیم عرض ائتدی: بلی‌اینانیرام ،ولی‌ایستیرم که اورەگیم آرتیق‌اطمینان‌تاپسین. الله بویوردی پس دۇرت دانا قوش توتگینن و اونلارین أتلرین بیر بیریندەقات ،سونرا هرتیکەسین بیر داغین باشینا قویگینن ،سونرادان اوقوشلاری سَسله تا سرعتیله سنون یانیوا گلسینلر و بیلگینن که الله تعالی‌قدرتلی‌وحکمتلیدیر. (۲۶۰)اوکسلرین‌مَثلی‌کەئوز مال‌لاریندان الله یولوندا باغیشلیرلار ، دانه‌مَثلی کیمیدیر کەیئددی سنبل‌گتیره و هر سنبلده یوز دانه اولا و الله هرکیمه ایستەسه اونی‌نئچــه برابر آرتیرار و الله وسعت باغیشلیان و عالِمدیر. (۲۶۱) اونلار کـه ئوز مال‌لاریندان الله یولوندا باغیشلیرلار و باغیشلیاندان سونــرامنّت قویمایب و آزار ائتمیرلر ، اونلارین اَجر و ثوابی پروردگارین یانیندا محفوظ در و هیچ قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجــاق. (۲۶۲) (سائلی‌له) گۇزل سۇز دانیشماق و باغیشلا ، دئمَک (و معذرت ایستەمَک) او بخشش‌دن که دالیجا منّت وآزار (دیل یاراســی) واقع اولا ، یاخشیدیر و اللەتعالی غنی و مهرباندیر. (۲۶۳)ای او کسلری کەایمان گتیریبسیز ، ئوز صدَقەلریزی منّت و آزار یله باطل ائتمین ، او شخص کیمی که ئوز مال‌وثروتین تظاهر و فخر ائتمَک اوچــون خلقه اِنفاق ائدیر و اللها و سون گونه ایمان واعتقادی‌یوخدور. اونون‌مَثلی صاف‌داش‌مَثلی‌کیمیدیر کەداتە سَپەلر و اوستوندەتورپاق‌اوتورا ،سونرا تند یاغیش اونا اصابت ائده و اونی صاف داش صورتینده باقی قویا و قادر اولمیالار بیر شیئی اوندان اَله گتیرەلر و الله هیچوقت کافر قومون راهنماسی اولماز. (۲۶۴).

اوکسلرین مَثلی کمال لارین اللەرضاسینا و ئوزایمانلارین تثبیت ائتمَک اوچون باغیشلیرلار. او باغین مَثلی کیمیدیر کەمرغوب یئردە واقع اولا و چوخلی یاغیش اونا یاغا و اونون محصولون آرتیرا و اگر تند یاغیش یاغماسادا، نارین و ریز یاغیشلار اونا اصابت ائدە واللە سیزین اعمالیزی گؤرن و بیلَندیر. (۲۶۵) آیا سیزدن بیر نفر دوست توتار کە اونون (بیر یاخشی و بُیوک) اوزوم و خرما باغی اولسون و او باغداسولار جاری اولوب و همەجور میوە آغاجلاری موجود اولسون، بیر صورتدە کە ئوزی قوجالیب و ضعیف و کیچیک یاشلی اوشاقلاری اولسون؟ (بیردن) او باغا یاندیران بیر یئل اَسیب و اونی بکلی یاندیرسین؟ (البتەهیچکس دوست توتماز ــ ریاکارلارین و تظاهر ائدنلرین عملی بو مَثلەبَنزر) اللە تعالی ئوز آیت‌لرین سیزین اوچون بوجور آشکار بیان ائدیر، اولا کە سیز عاقلانە فکر ائدەسیز. (۲۶۶) ای او کسلری کە ایمان گتیریبسیز، پاک و یاخشی شیئی‌لردن کەکسب ائدیب یایئردن سیزین اوچون عملەگتیرمیشیک، اَلەگتیریبسیز (اللە یولوندا) اِنفاق ائدین وقولای شیئی‌لری کە ئوزوز اونلاری آلماقدان امتناع ائدرسیز مگرمجبورقالان حالدا، بذل وبخشش اوچون انتخاب ائتمەیین و بیلین کە اللەتعالی غنی و احتیاجسیز و لایق هرنوع حمد و ثنادیر. (۲۶۷) شیطان سیزە فقر و یوخسوللوق وعدەسی وئریر و سیزی پیس عمللرە وادار ائدیر. ولی، اللەتعالی سیزی ئوز طرفیندن باغیشلانماقا و فضل و رحمتە ساری دعوت ائدیر، البتە اللە وسعت باغیشلیان و عالِمدیر (۲۶۸) اللەهر کیمسەیە ارادەائتسە عِلم وحکمت اونا عطا ائدر و هرکسە کە عِلم و حکمت عطا ائتدی، اونا چوخ رحمت و احسان مرحمت ائدیبدی، بوحقیقتەپی آپارمازلار مگرعاقل انسانلار و عِلم و کمال صاحبلری. (۲۶۹).

واوزادی‌که اِنفاق و احسان ائدیرسیز یا نذر ائدیرسیز که اِنفاق ائده سیز ، الله اوندان آگاهدیر و ظالملره هیچ کمک ائدن و مددچی اولمیاجاق . (۲۷۰) اگر صدقاتی آشکار وئره‌سیز یاخشیدیر ولـی اگر صدقاتی گیزلینده فقراله وئره‌سیز ، سیزین اوچون داها یاخشیدیر . الله‌سیزین گناهلاریزین اوستونی ئورتر واللهسیزین (آشکار وگیزلین) اعمالیزدن کاملا " آگاهدیر . (۲۷۱) (یا پیغمبر) اونلارین هدایتی سن ایله دئیل ، ولکن الله هرکیمی ایسته‌سه هدایت ائدَر و (سیز مؤمنلر) هرنه اِنفاق واحسان ائدسیز ،ئوزوز اوچوندور ، اِنفاق ائتمه‌ین مگر الله رضاسینا و سیز هرنه اِنفاق و احسان ائتسَز ، اونـون ثوابی (تمام و کمال) سیزه یئتیشه‌جک و سیز ظلم گؤرمیه جکسیز . (۲۷۲) صدقات او فقرا اوچوندورکه الله‌یولوندا ایشدَن قالیبلار وقادردئیل‌لر (امرار معاش اوچون) بیر یئره گئتسینلَر . اوقدر عزّت نفس و متانت طبع‌لری واردیرکه بی‌اطلاع اشخاص اونلاری ثروتلی تصورائدیرلر ولی اونلاری قیافه‌لریندن تانیماق اولار ، هیچوقت اصرارایلـه خلقدن بیرزادی ایسته‌مَزلر وهرنه اِنفاق و احسان (بو جماعته) ائتسَز ، الله اوندان آگاهدیر . (۲۷۳) او کسلر که مال‌لارین گئجـه و گونوز ، گیزلینده و آشکاردا اِنفاق ائدیرلر ،اونلارین اَجر وثوابی پروَرگارین یانیندا محفوظ دیر و هیچ‌نوع قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجاق . (۲۷۴)

اونلار که رِبا ونزول خورد ولا ر (قیامتده قبردن) قالخا بیلمیه جکلر مگر او آدملر کیمی که شیطانین تماسی اثرینده دیوانه اولوبلار (و ئوز تعادل‌لرین حفظ ائده بیلمیرلر ــ نظری تشبیه) بو او جهتــه‌دِر که دئدیلر: آلیش‌وئریش‌ده رِبا کیمیدیر. بیر صورتده که اللهتعالی آلیش‌وئریشی حلال و رِبانی حرام ائدیبدی، پس هر کیم پروردگارین نصیحتی که اونا یئتیشیب، قبول ائده و نزول یئمَگی ترک ائده، الله اونون گئچنلرین باغیشلار و اونون ایشی اللها قالیبدیر و هرکیم بو ایشدَن اَل چکمیه، همونلار جهنم اهلیدیلر و اوردا همیشه‌لیک معذب اولاجاقلار. (۲۷۵) اللهرِبانی محو ائدَر و صدقاتی آرتیرار و اللههیچ بی‌ایمانی وگناهکاری دوست توتماز. (۲۷۶) او کسلری که ایمان گتیریبلر و یاخشی عمل انجام وئریرلر، نماز قیلیب و زکات پرداخت ائدیرلر، اونلارین اَجروثوابی پروردگارین یانیندا محفوظدر و هیچ‌نوع قورخی وغصه اونلارا اوچون اولمیاجاق. (۲۷۷) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، اللهدان قورخون و مابقی نزولدان صرفنظر ائدین اگر سیز حقیقتاً ایمان گتیریبسیز. (۲۷۸) اگر صرفنظر ائتمه‌دیز، پس بیلین که اللهین و اونون پیغمبرینین جنگینه قیام ائدیبسیز و اگر پشیمــان اولاسیز، اصل مال سیزین ئوزوزونکیدیر. نه ظلم ائدین و نه ظلم گوٌرون (ظلم ائتمه‌ین تا ظلم گوٌرمیه‌سیز). (۲۷۹) و اگر بورجلونون قدرت مالیسی اولمادی، اونا مهلت و فرصت وئرین تا قادر اولسون ئوز بورجون اَدا ائتسین و اگر صدَقه اوچون اونا باغیشلیاسیز، سیزین اوچون یاخشیدیر، اگر بیله‌سیز. (۲۸۰) قورخون اوگوندن که اوگون اللهه طرف قئییده‌جکسیز و هرکس ئوز عملی‌نین جزاسینا یئتیشه جک و اونلارا هیچ ظلم اولمیاجاق. (بو آیه قرآنِ کریمین آخرین آیه سیدیر.) (۲۸۱).

ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، وقتیکه معاملهٔ (شرطی ، رهنی ، اقساطی) ، انجام وئریرسیز و بیر تعیین اولموش مدّته کیمی بورجلی اولورسوز اونلاری ثبته یئتیرین و کاتب گرک اونلاری سیزیـن آرازدا درست و عدالتیله یازسین و او کس که سوادی وار ، گـرک یازماقدان امتناع ائتمه‌سین همانجورکه اللـه‌تعالی اونا تعلیم ائدیب ، گرک یازسین ، بورجلی گرک (بورجون نحوهٔ پرداختین کاتبه دئسین و) امضاء ائتسین و اللـه‌دان قورخسون وبیرزادی قلمدن سالماسین و یا اضافه ائتمه‌سین و اگر بورجلی عقلسیز و یا ضعیف وصغیر اولا ویا صلاحیت امضاء ائتمَگی اولمیا ، اونون ولی‌سی عدالتیله امضاء ائتسین و ایکی نفر کیشی شاهد گتیریـن اگـر ایکی کیشـی اولمـادی ، بیر کیشـی و ایکـی نفر آرواد که طرفیـن اونـلارا رضایتـی و اعتماد لاری وار شاهـد گتیرین و اگر اونلاردان بیرینین یادیندان چیخدی او بیریسی‌نین یادیندا قالسین وشهودی وقتیکه احضار ائدیرلر ، حاضر اولماقدان و شهادت وئرمَکدن گرک امتناع ائتمه‌سینلر و هیچوقت کیچیک و بُیوگ معامله و (بورجلاری و) تاریخین (و سر رسیدین) یازماقدان امتناع و سستلوق ائتمه‌ین . بو عمل اللـهین یانیندا عدالت و شهادت وئرمَک اوچون محکم و شکّین قاباقین آلماقا یاخیندیر ، مگر حاضر و نقد معامله سیزین آرازدا انجام تاپا ، اوصورتده سیزه عیب دئیـل که اونلاری یازمیاسیز ، وقتیکه معاملهٔ مهم انجام تاپیر ، اونا شاهد توتون و کاتبه و شاهده ضرر یئتیرمه‌ین (و اونلاری تهدید یا تطمیع ائتمه‌ین) اگر بونوع عمل ائتسَز ، مسلما "سیزین شرارتیزی یئتیریر واللـه‌دان قورخون ، اللـه سیزه یاخشی تعلیملر وئریر و اللـه هر بیرزادا عالِم و آگاهدیر . (۲۸۲)

و اگر مسافرتده اولاسیز و کاتب تاپا بیلمیه‌سیز ، وثیقه و گِروی آلین و اگرسیزدن بیر نفر بیر شخصی امین قرار وئردی (وثیقه‌سیز امانت تاپشیردی) او شخص امین گرک امانتی (وقتینده صحیح و سالم امانت صاحبینه) تحویل وئرسین و الله‌دان که اونون پروردگاری‌دیر ، قورخسون و حقیقتی و شهادتی دانماسین و هر کیم کِتمان ائده ، او شخص قلبا "گناهکاردیر و الله‌سیزین بوتون اعمالیزه عالِم و آگاهدیر . (۲۸۳) هرنه که گوی‌لرده وار و هرنه که یئرده وارهامیسی اللهین مُلکیدیر و اللها تعلقی وار . سیز انسانلار هرنه که اوره‌گیزده اولسا اگر اونی آشکار ائده‌سیز یا گیزلین ساخلیاسیز ، الله سیزدن اونون بارەسینده حساب آلاجاق ، سونرا هرکیمی ایسته‌سه باغیشلار و هرکیمی ایسته‌سه‌عذاب ائدر و الله‌تعالی‌هر بیرزادا قدرتی وار . (۲۸۴) اسلام پیغمبری اوزادا که پروردگاری طرفیندن اونا نازل اولوب ایمانی وار و موءمنلر هامیسی اللهاو اونون مَلَکلرینه وکتابلارینا و پیغمبرلرینه ایمان گتیریبلر (و دئییرلر) بیز اونون پیغمبرلرینین هیچ بیریسی‌نین آراسیندا فرق قویماریق ، بیز اللهین فرمانین ائشیدیب و اطاعت ائتدیک . پروردگارا ، سنون بخششوی ایستیریک و بیزیم قئییتمَک یولوموز سنه‌ساریدیر . (۲۸۵) الله‌تعالی هیچ‌کسی‌مکلف و موظف ائتمَز مگر اونون وسعی و طاقتیجه ، هرقدر یاخشی عمل انجام وئره‌سیز ئوز نفعیزه‌دیر و هرقدر پیس و قبیح عمل مرتکب اولاسیز ، ئوز ضرر و زیانیزادیر (موءمنلر دئییرلر :) پروردگارا ! اگربیز یاددان چیخارتدیق و یاخطا ائتدیک ، بیزدن مواخذه ائتمه ، پروردگارا ، او آغیر تکلیفلری که بیزدن قاباقکیلارا قرار وئرمیشیدین ، بیزه قرار وئرمه ، پروردگارا ، اوزادا که بیزیم طاقتیمیز یوخدور بیزه تحمیل ائتمه ، بیزی عفو ائت ، بیزی باغیشلا ، بیزه رحم ائله ، سن بیزیم مولامیزسان ، بیزه کمک‌لیک ائت تاکافرلر قومنا پیروز اولاق . (۲۸۶) .

۳ـ آل عمران سوره سی ۲۰۰ ـ آیه
۲۳ ـ بعثت ئیلی ۴۴۸۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الم (قرآنین رموز یندن و اسراریندندیر) . (۱) اللەدرکه اوندان سوای هیچ معبود یوخدور ، همیشه دیری و ئوز ذاتینه قائمدیر. (۲) اواللهی که قرآنی سنه حقله گوٴندردی ، قاباقکی کتابلاری تصدیق ائدیر و اوندان قاباق توراتی و انجیلی خلقین هدایتی اوچون نازل ائتدی و فرقانی گوٴندردی (که حق و باطله فرق قویاندیر) . (۳) او کسلری که اللهین آیتلرینه کافر اولدولار ، اونلار اوچون شدّتلی عذاب وار و الله قدرتلی انتقام آلاندیر . (۴) هیچ زاد یئرده و گوٴیده اللەدان گیزلین دئیل . (۵) او اللهی که سیزی آنا رحمینده اوجور که ایستیر شکل وصورت باغیشلیر ، قدرتلی و حکمتلی اللەدان سوای هیچ معبود یوخدور . (۶) او اللهی که قرآنی سنه گوٴندردی اونون بیر قسمتی آیات محکماتدیلار (ثابت دستورات) و کتابین اصل و اساسینا شامل اولور و او بیریسی قسمتی آیات متشابهاتدیلار و امّا او کسلری که اوره گلری باطله تمایلی وار ، اونون متشابهلریندن تبعیّت ائدیب وفتنه سالیرلار و او آیانه تأویل ایستیرلر ، بیر صورتده که اونلارین تأویلین اللەدان سوای و عِلمده راسخ اولانلاردان سوای آیریلاری بیلمَزلر و (عِلمده راسخ اولانلار) دئییرلر : بیز اونلارین هامیسینا ایمان گتیرمیشیک که پروردگاریمیز طرفیندن نازل اولوب (بو آیتلردن) بهره آپارمازلار مگر عقل سلیم صاحبلری . (۷) (دئییرلر :) پروردگارا ! بیزیم اوره گلریمیزی هدایت ائدندن سونرا منحرف ائتمه و ئوز لطفوندن بیزه رحمت باغیشلا که حقیقتا " بی منّت باغیشلیان تکجه سنسن . (۸) پروردگارا ! بوحقیقتدیرکه سن تمام مخلوقی اوگونی که اوندا هیچ شک و شبهه یوخدور جمع ائدەجکسن ، مسلما " الله ئوز وعده سینه هیچوقت خلاف ائتمَز . (۹) .

کافرلرین مال و ثروتی و اولادی ، اونلاری اللـهین عذابیندن نجات وئرمیه‌جک و اونلار ئوزلری جهنم‌اوتونون آلیشیغیدیلار . (۱۰) اونلارین خط یئریشی آل فرعونون و اوندان قاباقکی جماعتین خط یئریشی کیمیدیر که بیزیم آیت‌لریمیزی تکذیب ائتدیلر و الله اونلاری گناهلاری اوچون گرفتار ائتدی و اللـهین مجازاتی چوخ بَرک وشدیددیر . (۱۱) (یا پیغمبر) اونلارا که کافر اولوبلار ، دئگینن : (اُحُد ساواشینداکی موقتی پیروزلوقا چوخ شادلیق ائتمه‌ین) بوتئزلیگده مغلوب اولوب و جهنمه ساری محشور اولاجاقسیز که چوخ پیس بستردیر . (۱۲) البته سیزین اوچون عبرت ایدی او ایکی دسته که (بدر ساواشینـدا) بیر بیریله اوزبه‌اوز اولدولار ، بیر دسته ، الله یولوندا جنگ ائدیردیلر و او بیری دسته که کافریدیلر ، موءمنلرین عدّه سین ئوز گوءزلریله ایکی برابر گوءروردولر و اللـه هرکیمی ایسته‌سه ئوز کمک‌لیگیله موءید و منصور ائدَر ، البته بو کمک ائتمَگده اهل بصیرت اوچون عبرتلر وار . (۱۳) خلق اوچون آرتیق علاقه آرواد و اوشاقا و قیزیـل و گوموش کیسه‌لرینه و اصیل آتلارا و دوءرت آیاقلی حیوانلارا واَکین‌لره جلوه وئریلدی ، بونلار دنیا یاشایِشینین سرمایه‌لریدیلرو عاقبتِ خیرالله یانیندادیر . (۱۴) دئگینن : آیا (ایستیرسیز که) سیزی بونلاردان یاخشی شیئلره آگاه ائدیم ؟اوکسلر اوچون که اللـه‌دان قورخاندیلار ، پروردگارین یانیندا بهشت باغلاری که ایچلرینده آخار سولار وار آماده‌دیر و پاک و پاکیزه زوجه‌لر وار و اللـهین رضاسیله همیشه‌لیک اوردا اولاجاقلار و اللـه‌تعالی ئوز بنده‌لرینین اعمالینا بصیـر و آگاهدیر . (۱۵) .

اوکسلری‌که دئییرلر : پروردگارا ، بیز ایمان گتیردیک ، بیزیم گناهلاریمیزی باغیشلا و بیزی جهنم اوتونون عذابیندن حفظ ائله. (۱۶) اونلار صبر و استقامت ائدَنلر و دوزگونلر و اطاعت ائدَنلر و باغیشلیانلاروسحرگاهلاراللەدان باغیشلانماق ایستەیَنلردیلر . (۱۷) الله ئوزی شاهددیر که اوندان سوای هیچ معبود یوخدور و مَلکلر و عِلم‌صاحبلری بوحقیقته شاهددیلرکه (اللـهین ایشلری تماما")عدل و عدالت اوستونده برقراردیر و قدرتلی و حکمتلی اللەدان سوای هیچ معبود یوخدور . (۱۸) کامل دین اللـهین یانیندا اسلام دینی (و حقین برابریندە تسلیم اولماق) دیـر. او کسلـره کـه کتاب وئریلمیشدی ، عِلم و آگاهی اونـلارا گَلَنـدَن سونرا ، حسادتدن اختلافاتی آرایا گتیردیلر ، هرکس اللـهین آیاتینا کافر اولا (بیلسین که) الله حسابلارا تئز یئتیشَندیر . (۱۹) (یاپیغمبر)اگرسن‌ایلەبحث و مجادله ائدەلر ، اونلارا دئگینن ، من و منیم تابع لریم اللـهین امرینه تسلیم اولموشوق و اهل کتاباو بی‌سواد جماعته دئگینن ، آیا سیزدە تسلیم اولورسوز؟ اگر تسلیم اولالار ، مسلما" هدایت تاپارلار و اگر اوز دؤندَرەلر (بیلسینلَر که)فقط ابلاغ‌احکام‌سنون عهدەوەدیر و الله ئوز بندەلرینین اعمالینا بصیر و آگاهدیر (۲۰) او کسلری که اللـهین آیاتینا کافر اولدولار و پیغمبرلری ناحق یئرە ئولدوردولر و خلقدن اونلاری که عدل و عدالته امر ائدیرلر (دوزگون آدمدیلر) ئولدورورلر (یاپیغمبر) اونلاری دردآرتیران عذابا بشارت‌وئرگینن (تحقیر نظری ایله) (۲۱)هما نلاردیلارکه (یاخشی) عمللَری دنیا وآخرتدەتباەاولوب و آرادان‌گئدَر و اونلار اوچون کمک‌لیک ومددچی اولمیاجاق . (۲۲) .

گۇرمەمدین او کسلری که کتابدان اونلارا بهره وئریلمیشدی ، اللـهین کتابینا (قرآنا) طرف دعوت اولدولار تا اونلارین آراسیندا قضاوت و حکم ائده ، سونرا بیر عدّه اونلاردان اوز دۆندَردیلر اوحالداکه (صادر اولان حُکمه) اعتراضلاری وارایدی (۲۳) بو (تمرّد) اونا گۆره ایدی که دئدیلر: جهنم اودی نئچه گوندن سوای بیزه یئتیشمیه‌جک و بو افترا و یالان سۆز اونلاری دینلریندە مغرورائتدی (۲۴) اونلارین حالی نه جور اولاجاقدی اوگون که هیچ شک وشبهه اوندا یوخدر ، هامیسین جمع ائدەجەییک و هرکسه هرنه که کسب ائدیب ، قئیتَریلی و اونلارا هیچ نوع ظلم و جفا اولمیاجاق ، (۲۵) دئگینن ، بارالـها ، مُلک و قدرت صاحبی سنسن ، هرکسه ایستەسن ، مُلک و قدرت وئرَرسن و هرکسدن ایستەسن مُلک و قدرتی آلارسان ، هرکسه ایسته سن عزّت و ثروت وئرَرسن و هرکسه ایسته سن ذلّت وئرَرسن ، بوتون یاخشیلیقلار سنون قدرتلی اَلیندەدیر ، حقیقتده سنون هر بیر شیئه قدرتین وار ، (۲۶) گئجەنی گونوزه قاتارسان و گونوزی گئجەیه ، دیری‌نی ئولودن چیخاردارسان و ئولونی دیریدن و هرکسه ایستەسن بی‌حساب روزی وئرَرسن (۲۷) اهل ایمان گرک مؤمنلری قویماییب و کافرلری لە دوستلوق و رفاقت برقرار ائدەلر ، هرکیم بوجورعمل ائتسه ، هیچ مورددە اللـهین دوستلاریندان دئیل ، مگر اونلاردان اوزاق اولا ، الله سیزی (نافرمانلیقدان) برحذرائدیر و هامی نین قایئتماق یولی اللـها طرفدیر (۲۸) دئگینن ، هرزادی که اورەگیزده گیزلین ساخلیاسیز ، یااونی آشکار ائدەسیز ، اللـهبیلیر و هرنه که گۆیلرده وار و هرنه که یئرده وار ، هامیسیندان آگاهدیر و اللـهین هرزادا قدرتی وار. (۲۹).

اوگون که هرکس هر یاخشی‌عمل انجام وئریبدی ، حاضروآماده
تاپار . آرزو ائدر که اونونلا پیس عمللَرین آراسیندا چوخ اوزاق فاصله
اولسون ، الله سیزی (نافرمانلیقدان) برحذر ائدیر و الله نسبت
بندەلرینه رئوف و مهرباندیر . (۳۰) دئگینن ، اگرسیزاللهی‌دوست
توتورسوز ، مندن تبعیّت ائدین تا اللەدا سیزی دوست توتسون و
سیزین گناهلاریزی باغیشلاسین و الله باغیشلیان و رحم ائدندیر .
(۳۱) دئگینن ، اللها و اونون پیغمبرلرینه اطاعت ائدین و اگر اوز
دؤندرەسیز (کافر اولورسوز) مسلما " الله کافرلری دوست توتماز .
(۳۲) حقیقتا الله ، آدمی و نوحی وآل ابراهیمی وآل عمرانی‌اهل
عالَمەانتخاب ائتدی . (۳۳)اونلارین‌اولادی‌بیربیرینین‌نسلیندندیر
واللەتعالی ائشیدن وبیلَندیر . (۳۴)یادیواسال اوزمانی کەعمرانین
عیالی دئدی : پروردگارا ، بو اوشاق که منیم رحیمدەدیر ، سنەنذر
ائتدیم که حرم خادمی اولسون . (بو نذری) مندن قبول ائله ،
بوحقیقتدیرکەسن ائشیدن و بیلَنسَن . (۳۵) ولی وقتیکه فارغ‌اولدی
دئدی : پروردگارا ، من قیز دوغدوم ، اما اللەاونون دوغدوغوندان
یاخشی آگاهیدی و (سونرا دئدی) اوغلان قیزکیمی‌دئیل . (اوغلان
و قیز حرم خدمتینده برابر دئیل‌لر)من اونون آدین مریم قویدوم ،
اونی واونون اولادین قووولموش شیطانین‌شرّیندن ، سنون پناهینده
قرار وئریرَم . (۳۶) پروردگاری اونی یاخشی وجهیله قبول ائتدی و
اونی یاراشیقلی پرورش وئردی و زکریانی اونا کفیل ائتدی . زکریا
هروقت اونون محل عبادتینه وارد اولوردی اوردا مخصوص طعام
گؤروردی (بیرگون)دئدی :مریم‌بوطعامی سن هاردان گتیریب‌سن ؟
مریم دئدی : اونلار اللەتعالی طرفیندَندیر ، البته الله هرکیمه
ایستەسه ، بی حساب روزی باغیشلار . (۳۷) .

او وقت زکریا پروردگارین سَسلەیب ، دئدی : پروردگارا ، ئوز طرفیندن پاک اولاد منه وئرگینن که دعانی ائشیدن ومستجاب ائدن تکجەسنسن . (۳۸) وقتیکه زکریا محرابدا اقامهٔ نماز ائدیردی ، مَلکلر اونی سَسلەدیلر که اللەتعالی سنه یحیی آدلی اوغلانین ولادتینه بشارت وئریر و اللـهین کلمەسین (عیسی پیغمبری) تصدیق ائدن و رهبر و پرهیزگار و صالح پیغمبرلَردَندیـر . (۳۹) زکریا دئدی : پروردگارا ، نئجه منیم اوچون اولاد اولاجاق بیرصورتدەکەمن ئوزوم چوخ قوجالمیشام وعیالیم ده سونسوزدور ؟ خطاب یئتیشدی ، اللـهین ایشی بئلەدیر ، هرنه ایستەسه و اِراده ائتسه انجام وئرَر . (۴۰) زکریا دئدی : پروردگارا ، منه بیر نشانه قرار وئرگینن ، خطاب یئتیشدی ، سنون نشانین اودر که اوچ گون خلقیله دانیشا بیلمیەجکسن مگر اشارەایلـه ، پروردگاریوی آرتیق یاد ائدیب وشامگاهلارو سحرگاهلار اونا تسبیح و دعا ائتگینن . (۴۱) و اوندا مَلکلر دئدیلر : یامریم اللـهتعالی سنی انتخاب ائدیب وسنی پاک ائتدی و سنی اهل عالَمین آروادلارینا اوجا مقام قرار وئردی . (۴۲) یا مریم ئوز پروردگاریوه متواضع اول و سجده ائت و رکوع ائدنلریله رکوع ائتگینن (اهل طاعتیله نماز قیل) . (۴۳) (یا پیغمبر) بونلار غیب خبرلردندیر که سنه وحی ائدیریک ، اوموقع که (مریمین فامیلی) ئوز قلملرین (قرعه اوچون آخار سویا) آتیردیلار تا هانکیسی مریمین کفیلی اولسون ، اونلارین یانیندا دئیلدین و اوندا که بیر بیریلـه (مریمه خاطر) خصومت ائدیردیلر ، حاضر دِئیلدین ، (۴۴) اووقت مَلکلر دئدیلر : یامریم اللـه سنی ئوز طرفیندن کلمەیه بشارت وئریرکەآدی مسیح عیسی ابن مریمدیر دنیا وآخرتده صاحب وجهه و صاحب شخصیت و اللـهین مقرب لریندَندیر . (۴۵) .

وخلقیله بئشیکده و بُیوک‌لوکده سؤز دانیشاجاق و او صالح
انسانلاردان‌دیر . (۴۶) مریم عرض ائتدی : پروردگارا ، نئجه منیم
اوچون اولاد اولا بیلَر ،بیرصورتده‌که هیچکس منیله تماس توتمایب
(باکره بیر قیزام) خطاب یئتیشدی ، اللهین ایشی بئله‌دیر ، هرنه
ایسته‌سه خلق ائدر ، وقتیکه بیر امری اراده ائده ،فقط دئیر ،موجود
اول و فورا " موجود اولار . (۴۷) و الله اونا کتاب و حکمت وتورات
و انجیل تعلیم وئرَر . (۴۸) و اونی رسالت اوچون بنی اسرائیله
گؤندَرَر که اونلارا دئسین : من پروردگاریز طرفیندن سیزین اوچون
معجزه گتیرمیشم (او معجزه بودرکه) من پالچیقدان قوش شکلی
دوزلدیب سونرا اونا نفَس سالارام ، اللهین اِذنیله‌دیری قوش اولار
و آنادان دوغما کوری و جذامینی اللهین اِذنیله شفاوئرَرَم واللهین
اِذنیله‌ئولونی دیری‌ائده‌رم وسیزه‌غیبدن خبر وئره‌رم که ائولریزده
نمه‌صرف‌ائدیرسیزونمه ساخلیرسیز ، البته بو معجزه‌لرسیزین اوچون
نشانه‌دیر ، اگر سیزین ایمانیز وار . (۴۹) و سیزین تورات کتابیزی
تصدیق ائدیرَم . (گلمیشَم) تابعضی شیئلری که سیزه حرام ایدی ،
حلال ائدم و معجزه و نشانه سیزین اوچون پروردگاریز طرفیندن
گتیرمیشَم ، الله‌دان قورخون و مندن اطاعت ائدین . (۵۰) البته
الله منیم و سیزین پروردگار یمیزدیر . اونا اطاعت و عبادت‌ائدین
که دوغری و دوز یول بودر . (۵۱) چون عیسی احساس ائتدی که
بنی اسرائیل اونا ایمان گتیرمیرلر (حواریونادئدی)کیمدیرکه‌منیله
اللهین دینینه کمک ائتسین ؟ حواریون (حضرت عیسی‌نین
شاگردلری) دئدیلر : بیز اللهین دینینه کمک ائدمریک ، بیز اللها
ایمان گتیرمیشیک و سن ئوزون شاهد اول که‌بیزاللهین امرینه‌تسلیم
اوَلموشوق . (۵۲) .

پروردگارا ،اوکتابی‌که‌نازل ائدیبسن ،بیز اوناایمان گتیردیک و سنون پیغمبریندن تبعیّت ائتدیک، سن بیزی شاهدلریله و اهل یقینلریله منظور ائتگینن . (۵۳) یهودیلر (عیسی نین‌قتلینه)مکر و حیله ائله‌دیلر.الله اونلاری ، حیله‌لرینین جزاسینا یئتیردی‌والله چوخ یاخشی مکر ائده‌بیلر . (۵۴) اوندا الله بویوردی یا عیسی من سنه وفات باغیشلایب و ئوز یانیما آپاررام و سنی‌کافرجماعتدن‌پاک ائدیب و آییررام و او کسلری که سندن تبعیّت ائتدیلر، قیامت گونونه کیمی اونلاری کافر جماعتدن آرتیق و اوجا قرار وئرَرَم،سونرا سیزین قایئتماق یولوز منه ساریدیر و سیزین آرازدا اولان اختلاف باره‌سینده قضاوت و حکم ائده‌جگم . (۵۵) اما او کسلری که کافر اولدولار ، دنیا و آخرتده اونلاری شدّتلی عذابیله‌مجازات‌ائده‌جگم و هیچ کمک‌چی اونلار اوچون اولمیاجاق . (۵۶) و اما او کسلری که ایمان گتیریبلر و یاخشی عمللر انجام وئریرلر ،الله اونلارین اَجر و ثوابین (تمام و کمال) وئره‌جک ، الله هیچوقت ظالم‌لری دوست توتماز . (۵۷) بونلاری که سنه تلاوت ائدیریک ، حکمتلی اللهین آیت‌لری ونصیحتیدیر . (۵۸)عیسی‌نین مَثلی‌اللهین‌یانیندا‌آدمین مَثلی کیمیدیر که‌اونی تورپاقدان یاراتدی ، سونرا اونا امر ائتدی: موجوداول وفورا "موجوداولدی . (۵۹)حق سؤز اودر که‌پروردگارین طرفیندن یئتیشه ، اولمیا که شک و تردیدائدنلردن‌اولاسان . (۶۰) او عِلم و آگاهیدن سونرا که (عیسی باره‌سینده) سنه گلیب ، اگر بیر عدّه سنیله بحث و مجادله ائده‌لر ، اونلارا دئگینن: گلیز بیز و سیز ئوز اولادیمیزی و اولادیزی و ئوز عیاللاریمیزی و عیاللاریزی و ئوز آدملریمیزی و آدملریزی احضار ائده‌ک ، سونرا مباهله (لعنت و نِفرین عملی) انجام وئره‌ک و اللهین لعنتین یالان دانیشانلار اوچون قرار وئره‌ک (تایالانچیلار اللهین لعنتینه گرفتار اولسونلار) . (۶۱) .

بوحکایه‌لر تماما " حق و حقیقتدیر و الله‌دان سوای‌هیچ‌معبود یوخدور ، مسلما " الله‌تعالی عزیز و حکمتلیدیر . (۶۲) اگر (حاضر اولمادیلار) اوز دؤندَردیلر (بیلسینلَر که) الله فساد ائدنلرین اعمالینا آگاهدیر . (۶۳) دئگینن ای اهل کتاب ، گلیز اوحق کلمه‌سینه طرف که بیزیله سیزین آرامیزدا برابردیر که الله‌دان سوای بیر کیمسه‌یه عبادت ائتمه‌یک و بیرزادی اونا شریک قرار وئرمه‌یک و بعضی لَرِی بعضی سین ، ئوزونه ارباب تعیین ائتمه‌سینلَر ،اگرحقدن اوز دؤندَردیلر ، دئیین : شاهد اولون که بیز مسلمانوق . (۶۴) ای اهل کتاب ، نه‌اوچون ابراهیمین دینی باره‌سینده بحث و مجادله ائدیرسیز ؟بیرصورتده‌که‌تورات و انجیل اوندان سونرا نازل اولوب ، پس‌نییه‌عاقلانه‌فکرائتمیرسیز ؟ (۶۵) سیز اوقدر کمبیلیردیز ،اونلارین باره‌سیند مبحث‌ائتدیز ، پس نه اوچون اوزادین‌باره‌سینده که اطلاع یوخدوربحث‌ائدیرسیز ؟والله‌بیلیر و سیز ببلمیرسیز (۶۶) ابراهیم‌نه یهودیدی و نه مسیحی ، ولکن پاک بیر مسلمانیدی و او هیچوقت مشرک لردن دئیلدی (ولی سیز اهل کتاب شرک یولی گئدیرسیز) . (۶۷) البته یاخین راق خلق ، ابراهیما او کسلر یدیلر که اوندان تبعیّت ائتدیلر و پیغمبر اسلام و او کسلری که ایمان گتیریبلر ،والله مؤمنلرین ولی‌سی و آرخاسیدیر . (۶۸) بیر عدّه اهل کتابدان ایستیردیلرکه سیز مؤمنلری یولدان چیخارتسینلار ، یولدان چیخارتمیرلار مگر ئوزلرین ولی آنلامیرلار . (۶۹) ای اهل کتاب ، نییه‌الله‌ین آیاتینا کافر اولورسوز ؟بیرصورتده‌که سیز اونلارین صِدقنه و حقانیّتینه شهادت وئریرسیز . (۷۰) .

ای اهل کتاب ، نییه حق و حقیقته باطل لباسی ئورتورسوز و حقایقی گیزلَدیرسیز ، بیر صورتده که سیزاونون حقانیّتینه آگاهسیز . (۷۱) اهل کتابدان بیر عدّه (یهودی) دئدیلر : (گئدین وظاهرده) او آیەلره که مسلمانلار اوچون نازل اولوب ، گونون اوّلینده (ناهاردان قاباق) ایمان گتیرین وگونون آخرینده (ناهاردان سونرا) اونلاراکافراولون ،اولاکه مسلمانلار (ئوز دینلَریندن) قئییت سینلَر . (۷۲) واوکسدن سوای کەسیزین دینیزدن تبعّیت ائدیر ، بیرکیمسدیده اعتقادیز اولماسین (یاپیغمبر اونلارا) دئگینن ، حقیقی هدایت فقط اللهین هدایتیدیر که آیری امتّەده سیزین شریعتیزین مِثلنی وئرَر تااللهین یانیندا سیزیله مباحثه ائدەلر دئگینن ، بو حقیقتدیر که فضل و رحمت اللهین اَلیندەدیر و هرکیمه ایستەسه باغیشلار و الله تعالی وسعت باغیشلیان وعالِمدیر . (۷۳) هرکسەمَشیّتی علاقه تاپسا ئوزرحمتینەمخصوص ائدروالله بُیوک فضل و رحمت صاحبیدیر (۷۴) اهل کتابدان واردیلار که اگر چوخلی مال (امانت اوچون) اونلارا تاپشیراسان (صحیح و سالم) سنه قئیتَرَرلر و اونلاردان واردرکه اگر دیناری اونلارا تاپشیراسان ، داهاسنه پس وئرمَزلرمگرباشلاری اوستده دوراسان ، بو اونا گؤرەدر که دئییرلر : بیز (یهودیلر) ئوزگه امتّلرین برابرینده مسئول دئیلیک و اللهین (کتابی) بارەسینده یالان دئییرلر ، بیر صورتده که بیلیرلر (یالان دئییرلر) (۷۵) بلی هرکس که ئوز عهد وایلقارینا وفا ائده و اللەدان قورخا و پرهیزکار اولا (امانتی صاحبینەصحیح و سالم قئیتَری) البته اللەپرهیزگارلاری چوخ دوست توتار (۷۶) او کسلری که اللهین عهدین وئوزآندلارین (که اللهین آدینا یاد ائدیبلر) آز قیمتیله معاملەائدیرلر ،آخرتده (بهشتدن) هیچ‌بهرەونصیبلری اولمیاجاق والله (غضبدن) اونلاریله دانیشمیاجاق و قیامت گونونده اونلارا توجه ائلمەیب و اونلاری گناهدان پاک ائتمیەجک واونلاراوچون دردآرتیران عذاب وار . (۷۷)

و یهودیلردن بیر عدّه واردرکه قرائت وقتینده ئوز دیل‌لرین بیر جور حرکت وئریرلر که دئیه‌سیز اللهین‌کتابیندندیـر ، بیر صورتده‌کماونلاراللهین کتابیندن دئیل‌لر و دئییرلر که اونلاراللـهین طرفیندن نازل اولوب ، بیر صورتده که اللهین طرفیندن نازل اولمایب و اللـهین (کتابی‌نین) باره سینده یالان دئییرلروبیلیرلر (کمیالان دئییرلر) (۷۸) هیچ انسان اوچون یاراشیقی یوخدور که اللهتعالی اونا کتاب و حکمت و نبوّت عطا ائده و سونرا او مخلوقا دئیه که اللمدان سوای منه عبادت ائدین ولکن دئیر : الله آدمی اولون ، اوجورکه اللـهین کتابین تعلیم آلیبسیز ، خلقه تدریس ائدین . (۷۹) هیچوقت سیزه دستور وئرمَز که مَلکلری و پیغمبرلری ئوزوز اوچون ارباب انتخاب ائدین ، آیا سیزاسلام‌گتیرَندَن سونرا ، سیزی کفره و عصیانا امر ائدیر؟ (۸۰) و او زمانیکاللمپیغمبرلردن تعهد آلدی که سیزه کتاب و حکمت عطا ائدیرَم ، سونرا سیزین تابع لریز اوچون پیغمبرگَلَر و سیزین کتابیزی تصدیق ائده‌جک ،اونا ایمان گتیرسینلَر و اونا (دین موردینده) کمک‌لیک ائتسینلَر ، الله بویوردی : آیااقرارائدیرسیز؟وسیزدن بوآغیر تکلیفه تعهدآلیریق ، دئدیلر : اقرار ائدیریک ، الله بویوردی : پس سیز شاهد اولون و منده سیزیله شاهدم . (۸۱) پس هرکس بوندان سونرا حقدن اوز دؤندره ،هما نلار اهل فسق و فجوردولار . (۸۲) آیا اونلاراللـهین دینیندن‌سوای ، آیری بیردین ایستیرلر؟ هرنه که گؤیلرده‌ویئرده وارایستَر ایستَمَز ، اللهین امرینه مطیع دیـر و هامی اونا ساری قایئتاجاقلار . (۸۳) .

(یا پیغمبر) دئگینن ، بیز اللها ایمان گتیرمیشیک و اوکتابی
که بیزەنازل اولوب و اوزادی که ابراهیمه و اسماعیله و اسحاقا و
یعقوبه و بنی اسرائیلین سونداکی پیغمبرلرینه نازل اولوب واوزادی
که موسی یه و عیسی یه و آیری پیغمبرلره پروردگار طرفیندن عطا
اولوب ، ایمانِمیز وار ، بیز اونلارین هیچ بیریسی‌نین آراسیندا فرق
قویماروق ، چونکه اللهین فرمانینا مطیع و تسلیمیک . (۸۴) هرکس
اسلامدان سوای ئوزونه دین انتخاب ائده ، اوندان قبول اولونمازو
آخرتده زیانکارلاردان اولاجاق . (۸۵) الله نئجه اوجماعتی‌هدایت
ائتسین که اللها ایمان گتیرَندن سونرا و اللهین پیغمبرلرینین
حقانیّتینه شهادت وئرَندن سونرا و آیدین آیت لر اونلارا گلندن
سونرا کافر اولورلار و اللههیچوقت ظالم قومون‌راهنماسی‌اولماز. (۸۶)
اونلارین جزاسی بودرکه الله وَملکلر و تمامی مخلوق اونلارا لعنت
ائدملر . (۸۷) اونلار بو لعنت و نِفرینده همیشه‌لیک قالاجاقلار و
عذابلاری تخفیف تاپمایب واونلارا توجه اولمیاجاق . (۸۸) مگر او
کسلری که سونرادان توبه‌ائدیب و (عمل‌لرین) اصلاح ائدملر ،البته
الله باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۸۹) او کسلری که ایمان‌گتیرَندن
سونرا کافر اولدولار و سونرا ئوز کفرلرینی آرتیردیلار ، اونلارین
توبه‌سی هیچ وقـت قبول اولونمـاز ، هما نلار حـق یولوندان
چیخانلاردیلار . (۹۰) اوکسلری که کافر اولدولار و کفر حالیندا
دنیادن گئتدیلر ، اگر یئرین اوزی تماماً قیزیلیله دولی اولاواونلار
(عذابدان خلاص اولماق‌اوچون) هامیسین عوض و فدیه وئرملر ،
اونلاردان قبول اولونماز و اونلار اوچون درد آرتیران عذاب وار و
هیچ نوع کمک‌لیک اونلارا اولمیاجاق . (۹۱) .

هیچوقت یاخشی انسانلار مقامینا یئتیشمه‌سیزمگراوزادلاردان
که دوست توتورسوز ، الله یولوندا اِنفاق و احسان ائده‌سیزو اوزادی
که اِنفاق ائدیرسیز ، البته الله اوندان آگاهدیر . (۹۲) تمام طعاملار
بنی‌اسرائیله حلال ایدی مگر اونلاردان سوای که اسرائیل ئوزی
(یعقوب ع) تورات نازل اولمامیشدان قاباق ئوزونه‌تحریم ائتمیشدی
(یا پیغمبر) دئگینن ، اگرسیز دوز دئییرسیز ، توراتی گتیرین و
اوخویون . (۹۳) پس اوکسلری که بو حجّتدن سونرا اللها افترا و
یالان نسبتی وئره‌لر ،هما نلار ظلم اهلیدیلر . (۹۴) دئگینن ،الله
تعالی دوغری بویوروب ، پس ابراهیمین پاک دینیندن تبعیّت ائدین
که (حق و حقیقتین طرفداری ایدی و) ابراهیم اونلاردان دئیلدی
که اللها شریک قرار وئریرلر . (۹۵) اولّین ائوی که خلقین عبادتی
اوچون قرار وئریلدی بکّه‌دیر (بکّه کعبه‌نین یئری‌نین آدی و مکّه
شهرین آدیدیر) که برکتلی و اهل عالَمین هدایتی‌نین مسبّبی‌دیر
(۹۶) و او ائوده آیدین نشانه‌لر وار (اوجمله‌دن) ابراهیمین‌مقامی
که هرکس اورا داخل اولا ، اَمن و اَماندادیر و خلق اوچون واجبدیر
که اللهین اوغروندا او ائوین حجّینه و زیارتینه گئتسینلر ، البته‌او
کسلرکه‌حجه‌گئتمگه استطاعتلری اولا و هرکیم امتناع ائده (وگئتمیه)
مسلما "الله‌تمام‌اهل‌عالَمدن غنی و احتیاجسیزدیر . (۹۷) دئگینن ،
ای‌اهل‌کتاب ،نه او چون اللهین آیاتینا کافر اولورسوز؟ الله‌سیزین
تمام اعمالیزا شاهد و ناظردیر . (۹۸) دئگینن ، ای‌اهل‌کتاب ،نییه
ایمان گتیرَن لری اللهین یولوندان مانع اولورسوز؟ و ایستیرسیز که
اونی نادرست نشان وئره‌سیز ، بیر صورتده که ئوزوز شاهدسیز واللّه
سیزین اعمالیزدن غافل‌دئیل . (۹۹) ای‌اوکسلری‌که‌ایمان‌گتیریبسیز ،
اگر سیز بیر عدّه اهل کتابدان تبعیّت ائده‌سیز ، اونلار سیزی ایمان
گتیرَندن سونرا کفره طرف دؤنده‌رَرلر . (۱۰۰) .

نئجه کافر اولورسوز؟ بیر صورتده که اللـهین آیاتی سیزین اوچون تلاوت اولونور و اللـهین پیغمبری سیزین‌ایچیزده‌دیروهرکیم ئوزونی اللـها یاخین ائلیه، مسلما" دوزیولاهدایت‌اولونوب (۱۰۱) ای اوکسلری‌که‌ایمان‌گتیریبسیز، اوجور که شایسته‌ٔ تقوی‌دیر، الله‌دان قورخون و دنیادن گئتمه‌ین مگر مسلمان دینینده. (۱۰۲) و هامییز حبل الله‌دان یاپیشین و هیچوقت متفرق اولماین و اللـهین نعمتین که سیزه باغیشلایب، یادیزا گتیرین، اوزمانیکه‌بیربیریزه‌دشمنیدیز والله‌سیزین اوره‌گلریزده‌مهرومحبت برقرار ائتدی و اونون‌نعمتی‌نین برابرینده بیر بیریزیلـه قارداش اؤلدوز، بیر حالدا که سیز اود گودالی کناریندا قرار تاپمیشدیز و اللـه سیزی اوندان نجات وئردی بوترتیبیلـه اللـه ئوز آیت‌لرین سیزه‌آیدین بیان ائدیر، اولا که‌سیز یولا گلیب و هدایت تاپاسیز. (۱۰۳) گرک سیز مسلمانلاردان بیر عدّه اولا که خلقی یاخشیلیق و سعادت یولونا دعوت و رهبرلیک ائدیب، امر بمعروف و نـهی از منکر ائده‌لر، هما نلار عالَمین نجات تاپمیشلاریدیر. (۱۰۴) سیز مسلمانلار او کسلر کیمی اولماین که داغیلدیلار، آیدین آیت‌لر و آشکاردلیللراونـلارا گَلندن سونرا، اختلاف ائتدیلر وهما نلاراللـهین بُیوگ عذابینا گرفتار اولارلار. (۱۰۵) بیرگون گَلر که بیر عدّه‌نین اوزی آغ و بیر عدّه‌نین اوزی‌قارا اولار. اوزی قارالارادئیرلر: آیاایمان گتیرَندن سونرا، کافر اؤلدوز؟ پس کفر و عصیانیز اوچون عذابی دادین. (۱۰۶) و اما اوزی آغ انسانلار، اللـهین‌رحمتینده‌قرارتاپیب و همیشه لیک اوردا (بـهشتده) یاشییاجاقلار. (۱۰۷) بونلار اللـهین آیاتیدیر که بحق سنه تلاوت ائدیریک و اللـه اهل عالَم اوچون هیچوقت ظلم و جفا اراده ائتمَز. (۱۰۸).

هرنه‌که گؤیلرده وار و هرنه یئرده وار ، هامیسی اللـهین‌کیدیر
و تمام ایشلر اللـها ساری رجوع اولاجاق . (۱۰۹) سیزمسلمانلارچوخ
یاخشی امّت‌سیز که انسانلاری اصلاح ائتمَک اوچون ، قیام ائدیبسیز
یاخشی لیقا چالیشماق و پیس لیکدن اوزاق اولماقا امر ائدیرسیز و
اللـها ایمان گتیریبسیز و اگر اهل کتاب ایمان گتیره‌لر ، اونلارین
صلاحینه‌دیر ولی اونلاردان آزی ایمانلی و چوخلاری‌فسادچیدیلار
(۱۱۰) اونلار قادر دئیل‌لر مزاحمتدَن سوای ، آیری بیر ضرر سیزه
یئتیرسینلر و اگر سیزیله ساواشالار ، دال دؤنده‌رَرلر (وقاچارلار)
وداها اونلار اوچون کمک‌لیک اولونماز . (۱۱۱) ذلّت و خوارلیق
اونلار اوچون مقرر اولونوب ، هریئره متوّسل اولارلار حبل‌اللـه‌دان
سوای و خلقین ارتباط رشته‌سیندن سوای ، اونلار اللـهین غضبینه
گرفتار اولوبلار و اونلار اوچون فقر و بیچاره‌لیک مقرر اولونوب بو
بدبخت‌لیک اوناگؤره‌دیر که اللـهین آیاتینا کافر اولورلار و اللـهین
پیغمبرلرین‌ناحق‌یئره‌ئولدورورلر ،بوایشلرین علّتی و سببی‌اونلارین
معصیت ائتمَکلری و حددن تجاوز ائتمَکلریدی . (۱۱۲) البته اهل
کتابین هامیسی برابردئیل‌لر . بیر عدّه اونلاردان گئجه یاریسی
آیاغا قالخیب و اللـهین آیاتین اوخوماقا و نماز قیلماقا مشغول
اولورلار و سجدیه گئدیرلر . (۱۱۳) اللـها وآخرت گونونه ایمان
گتیریرلر و امر بمعروف و نهی از منکرائدیرلرویاخشی ایشلرده‌قاباقا
دوشورلر ، عملی صالح انسانلارهما نلاردیلار . (۱۱۴) وهرنه‌یاخشی
عمل انجام وئریرلر ، اَجر و ثوابی آرادان گئتمیه‌جک و اللـه
پرهیزگارلارین اعمالیندن آگاهدیر . (۱۱۵) .

اوکسلری که کافر اولدولار، مال و ثروت و اولاد، اونلاری اللـهین عذابیندان نجات وئرمیه‌جک، اونلار جهنم اهلیدیلر و دائم اوردا معذب اولاجاقلار. (۱۱۶) اونلارین مال و ثروتینین مَثلی که دنیا حیاتیندا باغیشلیرلار، سازاق یئلین مَثلینه بَنزیر که ئوزونه‌ظلم ائدَن قومون اَکین لرینه‌اصابت‌ائده واونلاری محوائدیب و آرادان آپارا و اللـه اونلارا ظلم ائتمیر، بلکه اونلار ئوزلرینه‌ظلم ائدیرلر. (۱۱۷) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، غیر همدیندن ئوزوز اوچون محرم راز انتخاب ائتمه‌ین، اونلار هیچ نوع فتنه و فساددان سیزین باره‌یزده اسگیگ گلمیرلر، اونلار ایستیرلر که سیز همیشه‌رنج وزحمتده‌اولاسیز، اونلارین بغض و عداوتی‌آغیزلاریندان (و دانیشیقلاریندان) معلوم و آشکاردیر و اوزادی که اوره‌گلرینده گیزلَدیرلر، اونداندا بُیوگدر بیزئوزآیا تیمیزی سیزین اوچون بیان ائتدیک اگر سیز عاقلانه فکر ائده‌سیز. (۱۱۸) آگاه اولون، سیز اونلاری دوست توتورسوز ولی اونلار سیزی دوست توتمورلار، سیز اللـهین تمام کتابلارینا ایمانیز وار (ولی سیزین کتابیزا اونلارین ایمانی یوخدور) وقتیکه سیزی ملاقات ائدیرلر، دئییرلر: بیز ایمان گتیرمیشیک، اما وقتیکه یالقوز اولورلار، عصبانیّتدن بارماقلارین دیشلیرلر، اونلارادئگینن، او عصبانیّتیله که واریزدی ئولون‌مسلما " اللـه خلقین اوره‌گیندن آگاهدیر. (۱۱۹) اگر خیر و منفعت سیزه یئتیشه، غمگین اولوب، افسرده اولارلار، و اگر پیس اتفاق سیزه‌اوز وئره، اوندا شادلیق ائدَرلر، اگر سیز صبر و تحمل و پرهیزگارلیق پیشه‌ائده‌سیز، اونلارین مکروحیله‌سی سیزه ضرر و زیانی یئتیرمیلمَز و اللـهین اونلارین اعمال و رفتارلارینا کاملا "احاطه‌سی وار. (۱۲۰) (یاپیغمبر) وقتیکه مؤمنلرین، ساواش میدانین تعیین ائتمَکا اوچون، صبح ایشیق‌آچیلاندا (سحری تئزدن) ائودن خارج اولدون (اللـه سیزین سؤزلریزه و عمللریزه ناظر ایدی) و اللـه ائشیدَن وبیلَندیر. (۱۲۱).

اوندا که سیزدن ایکی فرقه ئوزلریندن ضعف و سُستلوق‌نشان وئریردیلر و الله اونلارا کمک ائتدی (تامصمم اولدولار) پس اهل ایمان گرک همیشه اللـها توکل ائتسینلَر. (۱۲۲) الله سیزه، بدر ساواشیندا کمک‌لیک ائتدی، اوحالدا که سیز ضعیف ایدیز ،اللـه‌دان قورخون وپرهیزگاراولون تااونون شکرون یئرینه یئتیرمیش اولاسیز.
(۱۲۳) (یاپیغمبر یادیوا گتیر) اوزمانی که مؤمنلره دئییردین .آیا کافی دئیل که‌پروردگاریزسیزی‌اوچ مین مَلکی لـه که نازل اولاجاقلار کمک‌ائتسین؟. (۱۲۴) بلی (اُحُدساواشیندا) اگر سیز صبر واستقامت ائدیب و پرهیزگار اولاسیز و دشمن سرعتیله سیزین اوستوزه یوریش گتیره، پروردگاریز سیزی ،بئش‌مین‌مَلکی لـه کمک ائده‌جک. (۱۲۵) و اللـه اونلاری قرار وئرمه‌دی مگر سیزه بشارت واوره‌گیزآرخایین‌اولماق اوچون ،یوخساکمک‌لیک‌فقط قدرتلی و حکمتلی اللـهین طرفیندَندیر.
(۱۲۶) بونا گؤره که کافرلرین قشونون بیر قسمتی داغیلیب یا آرادان گئدسین و امیدسیز حالدا قئییت‌سینلر. (۱۲۷) (یاپیغمبر) ایشین اختیاری سنون الیندە‌دئیل ،الله یا اونلارین تقصیراتیندان کئچَر، یا اونلارین ظلم ائدنلرینی مجازات ائدَر. (۱۲۸) و هرنه‌که گؤیلرده وار و هرنه که یئرده وار، بوتون اللـهین‌کیدیر، هرکیمی ایسته‌سه باغیشلار و هرکیمی ایسته‌سه مجازات ائدَر، البته الله باغیشلیان ورحم‌ائدَندیر. (۱۲۹) ای اوکسلری که‌ایمان گتیریبسیز، رِباونزول پولون نئچه برابر اضافه‌سیلـه یئمه‌ین و اللـه‌دان قورخون (و بوپیس عملی ترک ائدین) اولا که سیز نجات تاپاسیز. (۱۳۰) و او اوددان که کافرلر اوچون آماده اولوب قورخون. (۱۳۱) و اونون پیغمبرلریندن اطاعت ائدین تا اللـهین رحمتینه مشمول اولاسیز.
(۱۳۲).

پروردگاریزین باغیشلاماغینا ساری و اونون بهشتینه ساری که عرضی (وطولی) گؤیلری و یئری بوتون توتوب وپرهیزگارلاراوچون آمادەدیر، چالیشین. (۱۳۳) (پرهیزگارلار) او کسلردیلر که (ئوز مال لاریندان) وارلیقـدا و یوخسول لوقدا (فقیر لـره) اِنفاق و احسـان ائدیرلـر و (عصبانیّـت حالینـدا) ئـوز غضبلرین ایچَری وئریرلر و خلقین خطالریندن گؤز ئورتورلر و الله یاخشی عمل صاحبلرینی چوخ دوست توتار. (۱۳۴) و او کسلر که وقتی بیر پیس عمله مرتکب اولورلار یا ئوزلرینه ظلم ائدیرلر، اللهی یادا سالیب و ئوز گناهلاریندان باغیشلانماق طلب ائدیرلر و اللەدان سوای کیمدیرکه گناهلاری باغیشلاسین ؟ و اونلار که قباحتلی ایشلردە هیچوقت اِصرار ائتمیرلر بیر صورتدە که او قبیح ایشین معصیتینه آگاهدیلار (۱۳۵) اونلارین اَجری اللـهین طرفیندن باغیشلانماق و بهشت باغلاریدیرکه ایچلریندەچایلاروسولارآخیر و اوردا همیشەلیک یاشییاجاقلار و عمل ائدَنلر اوچون چوخ یاخشی اَجروار. (۱۳۶) البته سیزدن قاباق (چوخلی) امّت لر جوربجور آداب ورسوملـدە واریدیلار، پس یئر اوزوندە گزیب، دولانین تا گؤرەسیز تکذیب ائدَنلرین (و اللەدان غافل اولانلارین) آخر و عاقبتی نەجوراولوب (۱۳۷) بو بیر بیانیّەدیر عموم انسانلاراوچون وهدایت ونصیحتدیر بوتون پرهیزگارلار اوچون. (۱۳۸) (جهاد دا ودین امریندە) هیچ وقت سُستلوق ائتمەین و غمگین اولماین سیز مسلمانلار اوجا (و قدرتلی) سیزاگرمحکم ایمانیز اولسا. (۱۳۹) اگر (اُحُد ساواشیندا) سیز مسلمانلارا صدمه وارد اولدی (بدر ساواشیندا) کافر قومنادااو صدمەنین مِثلی وارد اولموشدی و بو ایام (فتح و شکست) گونلری ملتلر آراسیندا دولانیر تا الله او کسلری که ایمان گتیریبلرمشخص و معلوم ائتسین و سیزین ئوزوزدن شاهد توتسون و الله هیچوقت ظلم ائدَنلری دوست توتماز. (۱۴۰).

و اوندان اوتری‌دیر که اللـه او کسلری که ایمـان گتیریبلر (گناهلاردان)پاک ائدیب و کافرلری محو و نابود ائده. (۱۴۱) آیا بئله گمان ائتدیز که سیز بهشته داخل اولاجاقسیز؟ بیر صورتده که اللـه سیزین مجاهدلریزی و صبر و استقامت ائدنلریزی هنوز مشخص ائتمه‌یب. (۱۴۲) سیز ئولوم تمنّاسی اوندان مواجه اولمامیشدان قاباق‌ائدیردیز، سونرا اونی یقین گوٌزیلـه گوٌردوز بیر حالدا که‌سیز اونا ناظریدیز. (۱۴۳) محمد (ص) فقط پیغمبردیر که اونـدان‌قاباق پیغمبرلر وار یدیلار آیا اگر او ئولسه و یا (ساواشدا) شهید اولسا، سیز ئوز بابالاریزین مذهبینه‌دالی قئییدَرسیز؟سیزدن هرکس دالی قئییتسه (مرّتد اولار و) بیر ضرر اللـها یئتیره بیلمَز و اللـه شکر ائدنلره خیر جزاسی وئره‌جکدی. (۱۴۴) هیچکس ئولمَز مگر اللـهین اِذنیله، یاز یلمیش اَجَلینده و هرکس دنیا ثوابین ایستـه‌سه، اونی بهره‌مند ائده‌ریک و هرکیم‌آخرت ثوابین ایسته‌سه، اونیده بهره‌مند ائده‌ریک و شکر ائدنلره‌خیر جزاسی وئره‌جه‌ییک. (۱۴۵)چوخ اتفاق دوشوبدی‌که بیرپیغمبر، ساواشدا ئولوب و اونون اطرافینداکی اللـهی تانیان جماعت، اللـه یولوندا زحمتلره دوشوبلر، بونونلابئله سست و ضعیف‌اولمایب و اظهارعجز ائتمه‌یبلر و اللـه‌صبر و تحمل‌ائدنلری، چوخ دوست توتار. (۱۴۶)اونلارین سوٌزلری بوندان سوای‌دئیلدی که دئییردیلر: پروردگارا! بیزیم گناهلاریمیزی باغیشلا و بیزیم اسراف‌کارلیقی‌میزدان صرفنظر ائت و بیزیم قدملریمیزی (جنـگ و جهاددا) ثابت و محکم ائتگینن و بیزه کمک اول تا کافر قوما غالب اولاق. (۱۴۷) بودور که اللـه دنیاده اونلارا ثواب و فتح و آخرتین گوٌزل‌ثوابین باغیشلادی و اللـه‌یاخشی عمل‌صاحبلرینی چوخ دوست توتار. (۱۴۸).

ای اوکسلری کەایمان گتیریبسیز ،اگرکافرلردن تبعیّت ائدەسیز ، اونلارسیزی ئوزبابالاری نین‌مذهبینەقئیتَرّرلر و اوندازیانکارلاردان اولارسیز . (۱۴۹) (ای مسلمانلار ، کافرلر سیزین دوستوز دئیل‌لر) ولی اللەسیزین دوستوزوآرخایِزدیر و او چوخ یاخشی کمکائدَندیر. (۱۵۰) تئزلیگیلە کافرلرین اورەگلرینە قورخی و وحشت سالاریق‌او جهتە کە اللها بی دلیل شریک قرار وئردیلر . اونلارین یئرلری جهنمیـــن اودیـــدر و ظـــالـــم لریـــن یئری چـــوخ پیس (۱۵۱) اللە (فتح) وعدەسین حقیقتە یئتیردی اوندا کە دشمنلری اللـهین اِذنیلە ئولدورورد وز تااوراکە ئوزوزدن ضعف و سُستلوق‌نشان‌وئردیز وئوز (ساواش) ایشلریزدە مخالفت ائتدیز ، سونرادان اوزادی کە دوست توتوردوز (اُحُد ساواشینداغلبـە ائتمَک) اللە سیزە نشان وئردی ، ولـــی سیـــز نافرمانلیـــق (و لغـو دستـــور) ائتـــدیـــز ، سیزدن بعضی‌سی‌دنیامالیندان اوتری چالیشیردی وبعضی‌سی‌آخرت اوچون تلاش ائدیردی ، سونرا اللە سیزی اونلاردان منصرف ائتدی تاسیزی امتحانا چکسین ، البتە اللە سیزی باغیشلادی و مؤمنلرە اللـهین چوخ فضل و رحمتی وار . (۱۵۲) یادیزا گتیرین او زمانیکە داغا طرف‌ائیلەقاچیردیز کە بیر کسە باخمیردیز و پیغمبر سیزی ، دالیزجا سَسلیردی ، بونا گوٌرە غم،غم‌اوستوندن سیزی چولقادی تا اوزادی کەالیزدن گئدیر و یا الیزەگلیر ، چوخ غمگین اولمیاسیز و اللە سیزین عمل لریزدن کاملا " آگاهدیر . (۱۵۳) .

اوغم‌لردن سونرا اللـه‌سیزه آرامش گؤندَردی ، بو آرامش یونگول یوخی وسیله‌سیله ایدی که سیزدن بیر عدّه‌سین توتدی (اُحُد ساواشینین سونکی‌گئجه‌سی) وبیر عدّه ئوز جانلارینین قورخسوندان (یاتا بیلمه دیلر) اونلار جاهلیّت دورانین گمانلاری کیمی ناحق گمانلار اللـهین باره‌سینده ائدیردیلر و دئییردیلر .آیا بوایشین بیزه بیرنتیجه‌سی وارایدی ؟دئگینن بو حقیقتدیرکه ایشلر تماما "اللـهین امریله‌دیر. اونلار گیزلین منظورلارین سنه آشکارائتمیرلر ودئییرلر : اگر بوایشین بیزه بیر نتیجه‌سی اولسایدی ، بوردا بیز ئولمَزدیک (شکست یئمَزدیک) دئگینن ، حتی اگر ئوز ائولریزده اولسایدیز ، اونلارا که ئولوم یازیلمیشدی یاتاجاقلاریندادا ، اونلارین سُراغنا گئدَردی ،اللـه‌سیزین اوره‌گیزده‌ا ولانلاری امتحان ائدیرتا اوره‌گلریزی پاک ائده و اللـه خلقین قلبی نین اسراریندن چوخ‌یاخشی آگاهدیر (۱۵۴) اوکسلری که ایکی جماعتین توکوشما گونونده ، ووروشمادان اوز دؤندَردیلر ، شیطان اونلاری بیر پارا گناهلارین اثرینده (که قبلا " مرتکب اولموشدولار) لغزشه وادار ائتدی ، البته اللـه‌اونلاری باغیشلادی چونکه‌اللـه‌باغیشلیان ومهرباندیر . (۱۵۵) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، سیز اوکسلر کیمی که کافر اولدولار ، اولماین که‌ئوز (دین) قارداشلاری باره‌سینده اوندا که مسافرته (جنگی ماموٶریته) گئدیردیلر و یا ساواشدا شرکت ائدیردیلر ، دئدیلر .اگر بیزیم یانیمیزدا قالسایدیلار ئولمَز یدیلر ، هابئله اللـه اونلارین بو آرزولارین اونلارا ، اوره‌ک حسرتی ائدَر و اللـه حیات باغیشلیان و فوت‌باغیشلیاندیرو اللـه سیزین اعمالیزدن کاملا آگاهدیر . (۱۵۶) سیز اگر اللـه یولوندا قتله یئتیشه‌سیز و یا (بدلایلی) ئوله‌سیز ، اللـهین باغیشلاماغی و رحمتی بوتون اوزادلاردان‌که (دنیاده)جمع ائدیرلر ، یاخشی و آرتیقدیر . (۱۵۷) .

واگرئولەسیزویا قتله یئتیشەسیز ، اللـها ساری محشوراولارسیز (ئولمَک انسان حیاتی نین سونی دئیل) (۱۵۸) (یاپیغمبر)اللـهین مرحمتیندن دیر که سن خوش اخلاق و مهربانسان و اگر بداخلاق و اورەگی بَرک اولسایدین مسلما " خلق سنون اطرافیندن داغیلاردی بوناگؤره سن اونلارین تقصیریندن گئچ ، اللەدان اونلار اوچون باغیشلانماق ایسته و ایشلرده اونلاریله مشورت قیل ، وقتیکه قصد ایش ائتدین ، اللـها توکل ائله ، چون که الله توکل‌واعتماداَئدَنلری چوخ دوست توتار . (۱۵۹) اگر الله سیزه کمک ائده ، هیچکس سیزه غالب اولابیلمَز و اگر کمکلیگین قطع‌ائده ، کیمدیر که اوندان‌سونرا سیزه کمک ائده؟ ایمان گتیرَنلر فقط گرک اللـها توکل و اعتماد ائتسینلر . (۱۶۰) هیچ پیغمبر ممکن دئیل خیانت ائده (ساواش غنائمین تقسیم ائتمیه) و هر کس خیانت ائده قیامت گونونده اوزادی که خیانت ائدیب ئوز ایله (محشره) گتیرەجک‌وسونراهرکسه هرنه که کسب ائدیب جزاسی وئریلی و اونلارا ظلم اولمیاجاق . (۱۶۱) آیا او کسی که اللـهین رضاسیندان تبعیّت ائدیر ، اوکسین مِثلیدیر که اللـهین غضبینه گرفتار اولا ؟ اونون منزلی جهنمدیر که چوخ پیس یئردیر . (۱۶۲) اونلارین الله یانیندا درجه و مقاملاری وار و الله اونلارین اعمالیندان آگاهدیر . (۱۶۳) حقیقتا " الله مؤمنلره منّت قویدی ، اوندا که اونلارین ئوزلریندن‌اونلارا پیغمبر گؤندَردی که اللـهین آیاتین اونـلارا تلاوت ائدیب و اونلاری گناهـلاردان پـاک ائتسیـن و اونـلارا کتاب (احکـام شریعت) و حکمـت تعلیم وئـرسیـن و گـرنـه اونـدان قاباق آشکار ضلالتدەایدیلر . (۱۶۴) یا اوندا که سیزه (اُحُد ساواشیندا)مصیبت یئتیشدی بیر صورتده که او مصیبتین ایکی برابر ین سیز (کفارابدر ساواشیندا)یئتیرمیشدیز ،دئدیز : بومصیبت بیزه هاردان‌یئتیشدی؟ (یا پیغمبر) دئگینن ، او مصیبت سیزین ئوزوزدَندر (که لغودستور ائتدیز) و (بیلین که) اللـهین هربیرزاداقدرتی‌وار . (۱۶۵) .

وایکی جماعتین ساواشماگونی هرنه که سیزه یئتیشدی ،اللـهین
اذنیله ایدی‌تا (حقیقی)مؤ منلرمعلوم و مشخص اولسونلار . (۱۶۶)
واوناگؤ ره‌ایدی که او کسلر که منافق و ایکی اوز لودیلر ،تانیلسینلار
واونلارادئیبلدی : گلیزاللـه‌یولوندا جنگ ائدین یا که سیز (شهردن)
دفاع ائدین ، اونلار (عذر گتیریب) دئدیلر : اگربیزیم ساواشمادان
اطلاعاتِمیزاولسایدی ،سیزدن تبعیّت‌ائدیب و جنگه گلردیک ،اوگون
اونلارکفرمیاخینیدیلارتاایمانا ، اونلار دیلده بیر سؤزلر دئییردیلر
که اوره‌کلرینده یوخ ایدی و اللـه چوخ یاخشی آگاهدیر او زادی که
گیزلَدیرلر . (۱۶۷) او کسلر که (جهادا گتّمَکدن) امتناع ائتدیلرو
ئوز (قوم و) قارداشلارینا دئدیلر : اگر اونـلار بیزدن اطاعت
ائتسئیدیلر (اُحُد ساواشیندا) ئولمَز یدیلر (یا پیغمبر) اونلارا
دئگینن : (سیز که ئوزگملره چاره ائدیرسیز) پس ئولومی ئوزوزدن
اوزاق ائدین ، اگر سیز دوغری دئییرسیز . (۱۶۸) هیچوقت گمان
ائتمه‌ین او کسلری که اللـهین یولوندا شهید اولورلار ،ئولوبلر ،بلکه
(برعکس)اونلار (همیشه)دیری‌دیلرو پروردگارین یانیندا روزی‌لری
وار . (۱۶۹) اونلار او نعمتلره گؤره که اللـه ئوز فضلیندن اونلارا
باغیشلاییب ، خوشحالدیلار و او کسلره گؤره که اونلاردان سونرا ،
اونلارا ملحق (وشهید) اولمایبلار ، شاددیلار ، هیچ نوع قورخی و
غصه‌اونلاراوچون اولمیاجاق . (۱۷۰)واونلارا ،اللـهین‌باغیشلادیغی
نعمتلره‌واونون فضل ورحمتینه‌بشارت وئررلر و بونا (بشارت وئررلر)
که اللـه هیچوقت مؤ منلرین اَجر و ثوابین ضایع‌ائتمَز . (۱۷۱)اونلار
که اللـهین و اونون پیغمبرینین دعوتینی چوخلی صدمات گؤرَندن
سونرا (جان و مالیلـه) قبول ائتدیلر (اُحُد ساواشینین یارالاری
ساغالمامیش قیزیل اصلان میدانینین ووروشماسینا عازم اولدولار)
اونلارین آراسیندان او کسلر اوچون که یاخشیلیق ائدیب وپرهیزگار
اولدولار ، بُیوک اَجر واردر . (۱۷۲) اونلار او انسانلاردیلار که‌خلق
اونلارا دئدیلر : دشمن سیزین علیه‌زه قاطعانه جمع اولوب و مسلح
اولوبلار ، اونلاردان قورخون (و اونلارین ساواشینا گئتمه‌ین) اما
(مؤ منلرین) ایمانلاری آرتیدی و دئدیلر : اللـه بیزه کافیدیر و او
چوخ گؤزل آرخا و یاخشی وکیلدیر . (۱۷۳) .

بوترتیبیلـه اونلار اللـهین فضل و رحمتیله قئییدیب گلدیلر اوحالداکه‌هیچ‌نوع‌ناراحتلیق اونلارا‌یئتیشمه‌دی‌واللـهین رضاسیندان تبعیّت ائدیلر و الله چوخ بُیوگ فضل و رحمت صاحبیدیر. (۱۷۴) بو فقط شیطاندیر که ئوز دوستلارین (بی اساس شایعات ایله) قورخودور، اونلاردان هیچ قورخماین و تکجه مندن قورخون اگر سیزین ایمانیز وار. (۱۷۵) (یا پیغمبر) او کسلری که کفر یولوندا سعی ائدیب و چالیشیرلار، سنی افسرده و غمگین ائتمه‌سین ،اونلار هیچوقت قادر دئیل لر اللـها ضرر و زیانی یئتیرسینلر ، اللـهایستیر اونلارا‌اوچون آخرتده‌بهره‌و نصیب قرار وئرمه‌سین و چوخ‌بُیوگ‌عذاب اونلارین انتظاریندادیر. (۱۷۶) اوکسلری که‌کفری ایمان مقابلینده آلدیلار، هیچوقت قادر دئیل لر اللـها ضرر یئتیرسینلر و اونلار اوچون دردآرتیران عذاب وار. (۱۷۷) اوکسلر که کافر اولدولار، گمان ائتمه‌سینلر که اگر بیز اونلارا مهلت وئریریـک، اونلارین نفعینه‌دیر ،بیزاونلارامهلت‌وئریریک تا ئوز گناهلارینی آرتیرسینلار و چوخ پیس عذاب اونلارین انتظار یندادیر. (۱۷۸) ممکن دئیل اللـه مؤمنلری بو وضعی که سیزین واریزدی ئوز حاللارینا ئوتورسون تا خبیثی پاکدان مشخص ائده و ممکن دئیل اللـه سیزی غیبدن‌آگاه ائتسین ولکن اللـه پیغمبرلرینین‌آراسیندان‌هرهانکیسین ایستـه‌سه(بو امره) انتخاب ائدَر، پس سیز اللـها و اونون پیغمبرلرینه ایمان گتیرین و اگر ایمان گتیریب و اللـه‌دان قورخاسیز، مسلما" سیزین اوچون بُیوگ اَجر و ثواب اولاجاق. (۱۷۹) اوکسلـری که بخل ائدیرلر و اوزادی که اللـه ئوز فضل و رحمتیندن اونلارا باغیشلاییب (فقرالره) اِنفاق و احسان ائتمیرلر، گمان ائتمه‌سینلر که بو عمل اونلارین نفعینه‌دیر بلکه (برعکس) اونلار اوچون شردر، قیامت گونونده اوزادی که بخل ائدیب و اِنفاق ائتمه‌ییلر، طوق (لعنت) اولوب و اونلارین گردنلرینه دوشه‌جک، گؤیلرین ویئرین میراثی تماما" اللـهین‌کیدیرواللـه‌سیزین اعمالیزدن کاملا آگاهدیر. (۱۸۰).

البته الله اوکسلرین سؤزونی که دئدیلر: الله فقیردیر و بیز
ثروتلی، ائشیتدی، اوزادی که دئدیلر و پیغمبرلری ناحق یئره
ئولدوردولر، هامیسین ثبت ائدیریک و اونلارا دئیه‌جه‌ییک که‌یانار
اوتون عذابینی دادین. (۱۸۱) بوعذابی ئوز الیزلــه‌قا باقجا
گؤندَریبسیز و الله هیچوقت ئوز بنده‌لرینه ظلم رواقیلماز. (۱۸۲)
اوکسلر که دئدیلر: الله بیزدن تعهد آلیبدی که‌هیچ پیغمبره‌ایمان
گتیرمه‌یَک مگر بیزیم اوچون (گؤیدن) قربانلیق گتیــره که اود
ایچینده قیزارا (یا پیغمبر اونلارا) دئگینن، مندن قاباق پیغمبرلر
سیزین اوچون آیدین دلیل لر و معجزه‌لر و اوزادی که دئییرسیز (و
ایستیرسیز) گتیردیلر، پس‌نه‌اوچون‌اونلاری‌ئولدوردوز؟اگرسیزدوغری
دئییرسیز. (۱۸۳) و اگر سنی تکذیب ائتدیلر (غمگین اولما) سندن
قاباق پیغمبرلریده که‌آیدین معجزه‌لر و زبورلر و پارلاق گؤی کتابی
گتیرمیشدیلر، تکذیب‌ائتدیلر. (۱۸۴) هامی ئولوم طعمین داداجاق
و بوندان غیر دئیل که قیامت گونونده سیز ئوزاَجریزه (تمام‌وکمال)
چاتاجاقسیز پس هرکس جهنمین اوتوندان قورتولوب‌وبهشته داخل
اولا، همیشه‌لیک سعادتمند اولوبدی و (بیلین که) بو دنیانین
یاشایشی‌انسانی آل ائدَن و اوُیوندان آرتیق‌بیرمتاع‌دئیل. (۱۸۵)
البته سیز مؤمنلر مالا" و جانا" امتحان حالیندا قرار تاپارسیز
و اوکسلردن که سیزدن‌قاباق اونلارا کتاب‌وئرمیشیک واوکسلردن
که بت‌پرست‌دیلر چوخلی اذیت و آزار گؤره‌جکسیز، اگر سیزین‌صبر
وطاقتیزاولسا و پرهیزگار اولاسیز (سیزین اوچون یاخشیدیر) چونکه
صبر و استقامت و پرهیزگارلیق راسخ عزمین و ایشلرده قدرتلی
ارادمنین نشانه‌سیدیر. (۱۸۶).

و اوندا كه الله اهل كتابدان محكم تعهد آلدی كه اللـهين آياتين
خلق اوچون بيان ائدين و اونلاری گيزلدمه‌ين ، ولی اونلار اللـهين
آياتين كنار ه‌قويدولار و اونلاری آز قيمته‌ساتيب و پيس معامله ائتديلر .
(۱۸۷) (ياپيغمبر) گمان ائتمه او كسلر كه ئوز پيس عمل‌لريندن
خوشحالديلار و او ايشين مقابلينده كه‌انجام وئرمه‌يبلر (يا او ياخشی
صفتلر كه اونلاردا يوخدور) خلق اونلاری تعريف و تحسين ائتسينلر
وگمان ائتمه كه اونلار اللـهين عذابيندن نجات تاپاجاقلار ، و اونلار
اوچون دردآرتيران عذاب آماده‌دير . (۱۸۸) گوئ يلرين ويئرين صاحبی ،
اللـه‌دير و اللـهين هربيرزادا قدرتی وار . (۱۸۹) حقيقتده گوئ يلرين و
يئرين و گئجه‌و گونوزون اختلافيندا ، عقل وبصيرت صاحبلرينه (اللـهين
قدرتيندن) نشانه‌لر وار . (۱۹۰) او كسلر كه اللـهی هرحالدا ، آياق
اوسته و اوتوراق و ياتماق حاليندا (دايانميش حالدا) ياد ائديرلر و
گوئ يلرين و يئرين خلقتی بار ه‌سينده فكر ائديب (ودئييرلر) پروردگارا ،
سن بونلاری بيهوده خلق ائتمه‌ييبسن ، سن پاک و منزّه‌سن ، بيزی جهنم
اوتونون عذابيندن اوزاق ساخلا (۱۹۱) پروردگارا ، سن هركسی اودا
داخل ائتسَن ، مسلما " اونی خوار و ذليل ائديب‌سن و ظالم لره‌كمک
و مددچی‌يوخدور (۱۹۲) پروردگارا ، بيزحقيقتا "ايمان جارچی‌سينين
سَسی‌نی ائشيتديک كه سَسليردی : پروردگاريزا ايمان گتيرين و بيز
ايمان گتيرديک ، پروردگارا ، بيزيم گناهلاريميزی باغيشلا و بيزيم
پيس‌ليک لريميزين اوستونی‌ئورت و بيزی ياخشی عمل صاحبلريله‌فوت
باغيشلا . (۱۹۳) پروردگارا : اوزادی كه پيغمبرلرين واسطه‌سيله بيزه
وعده وئريبسن ، بيزه عطا ائتگينن و قيامت گونونده بيزی رسوا ائلـه‌مه ،
مسلما " سن هيچوقت ئوز وعده‌وه خلاف ائتمَزسن . (۱۹۴) .

پروردگار اونلارین دعاو تقاضالارین قبول ائتدی (وبویوردی .)
من سیزدن هیچ یاخشی عمل صاحبی نین اجرینی ،کیشی اولا و یا آرواد
ضایع ائتمرَم ،سیز هامیز همنوع سیز ،پس او کسلری که اللـهین یولوندا
هجرت ائدیب و ئوز دیارلاریندان اخراج اولدولار و منیم یولومدا
آزار و اذیت گوئردولر و جنگ و جهاد ائدیب و ئولدولر ، البته
اونلارین پیسلیکلری نین اوستونی ئورتَرَم و اونلاری بهشت باغلارینا
که ایچلرینده چایلار و آخار سولار وار داخل ائده رم وبورحمت ،الله
طرفیندن اَجردیر و یاخشی اَجر و ثواب الله یانینداادیر . (۱۹۵)
کافرلرین گَل ، گئدلری (کاروانلارین حرکتلری) شهرلرده سنی مغرور
و اغفال ائتمه سین . (۱۹۶) دنیامتاعی چوخ آز وبی ارزشدیر ،اونلارین
یئرلری جهنم دیر که چوخ پیس بستردی . (۱۹۷) لکن او کسلری که
اللـه دان قورخان و پرهیزگاردیلار ، اونلار اوچون بهشت باغلاری که
ایچلرینده چایلار و آخار سولار وار آماده دیر و اوردا همیشه لیک
یاشییاجاقلار ، اللـه طرفیندن اونلاردان پذیرالیق اولونار و او اَجر
که الله یانینداادیر ، یاخشی عمل صاحبلرینه هر بیرزادداان یاخشی و
گوئزلدیر . (۱۹۸) و البته اهل کتابدان واردیلار که اللـها و سیزه نازل
اولان کتابا و ئوزلرینه نازل اولان کتابلارا ایمانلاری وار و اللـهین
احکامینین برابرینده خاشع و مطیع دیلر و اللـهین آیاتین (بعضی لری
کیمی) آز قیمته ساتمیرلار ، اونلارین اَجری پروردگارین یانیندا
محفوظ دور مسلما " الله سریع الحسابدیر (۱۹۹) ای اوکسلری که ایمان
گتیریبسیز ، (دنیا حیاتینده و دین امرینده) صبرلی اولون و بیر
بیریزی صبر و استقامته و تحمل ائتمَگه توصیه ائدین و روابطیزی محکم
برقرار ائدین و اللـه دان قورخون تا نجات تاپاسیز (۲۰۰) .

۴ـ نساء سوره سی ۱۷۶ ـ آیه
۱۹ ـ بعثت ئیلی ۳۷۴۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ای انسانلار اللهدان قورخون وپرهیزگار اولون ، او اللهی که سیزی بیر نفسدن یاراتدی و همسرین اونون همنوعی خلق ائتدی و او ایکی‌نفردن چوخلی جمعیت کیشی و آرواد وجوده‌گتیردی ،اللهدان قورخون‌که‌اونون آدیله‌سئوال وطلب ائدیرسیز ،فامیل‌لریزه‌یئتیشین ، البته‌اللهسیزین‌اعمالیزه مراقب‌دیر .(۱)یتیم (دَده‌سیز) اوشاقلارین مال‌لارین اونلاراقئیتَرین و ئوزقولای‌ونامرغوب مال‌لاریزی ،اونلارین پاک و مرغوب مال‌لاریله تعویض ائتمه‌ین و اونلارین مال‌لارینی ئوزمالیزله (مخلوط ائدیب و)یئمه‌ین چونکه‌بوعمل بُیوک گناهلاردان‌دیر. (۲)واگر قورخاسیز که یتیم قیزلارین (ازدواجی)باره‌سینده عدالتی رعایت ائلیه‌بیلمیه‌سیز ، او آروادلاردان که سیزین اوچون پاک و حلال‌دیلار (قدرتیز و مالیز اولسا)ایکی یا اوچ و یادوُرت‌آرواد عقد ائدین ، گئنه اگر قورخاسیز ئوز آروادلاریز آراسینداعدالتی رعایت ائلیه‌بیلمیه‌سیز ،اوندافقط بیرآرواد آلین (آرتیق‌یوخ)یا او کنیزلردن که مالکسیز آلین ، بوعمل عدالته یاخیندیر که ظلمه (وگناها)مرتکب اولمیاسیز . (۳)آروادلارین مهریه‌سین کمال‌رضایتیله‌پرداخت‌ائدین و اگر اونلار رضایت‌خاطریله بیرقسمت مهریه‌دن سیزه‌باغیشلادیلار ، حلال‌لواراوندان‌صرف‌ائدین . (۴)ئوز اموالیزی‌که‌اللهسیزین‌حیاتیزین قوامی اوچون قرار وئریب ، هیچوقت سفیه و عقلسیز آدملرین اَلینه تاپشیرماین‌و اومالدان‌اونلارا خوراک‌و لباس تهیه ائدین و اونلاریله یاخشی سوُز دانیشین . (۵) یتیم‌لری مورد امتحان (تعلیم‌وتربیت) قرار وئرین تا اوزمانی که حدبلوغه و نکاحه یئتیشسینلر واگراونلاری عاقل‌و رشیدگوُردوز ،اونلارین‌مال‌لارین ئوزلرینه‌قئیتَرین‌و هیچوقت اونلاری بُیوتمَک اوچون مال‌لارینی اسرافیله یئمه‌ین (وحیف و میل ائتمه‌ین)و باشچی‌لاردان هرکسین‌ثروتی اولسا (یتیم‌لری ساخلاماق اوچون‌قویدوغی‌خرجی)باغیشلاسین‌و هرکسین‌احتیاجی‌اولسایاخشی وجهیله (قویدوغی‌خرجین‌برابرینده)او مالدان‌صرف ائتسین ،وقتیکه یتیم‌لرین مال‌لارینی پس وئریرسیز ، اونلارا شاهد توتون ،البته الله حسابلارا یئتیشمَگه تکجه کافیدیر (۶).

کیشی‌لر اوچون اوزادی که آتاوآنا و یاخین‌فامیل‌لر ئوزلریندن باقی قویورلار ،معیّن سهم‌وار و آروادلار اوچونده اوزاددان‌که‌آتاوآنا و یاخین‌فامیل‌لر باقی قویورلار سهم واردر .ایستَر او مال آز اولسون یا چوخ ، هرکسین قسمتی اوندان (اللـهین‌کتابیندا)تعیین‌اولوبدی . (۷) و اگر اِرثی بوءلن وقتده (غیروارث) فامیلدن و یتیملـردن و محتاجلاردان اوردا حاضر اولسـالار ، اومالدان بیـرزادی اونلارا باغیشلاین و اونلاریله یاخشی و گوءزل سوءز دانیشین (۸)و او کسلر که اگر ضعیف اولاد اونلاردان سونرا باقی قالا (وخلقین الَی‌آلتیندا قالماقدان) قورخالار ، گرک اللـه‌دان قورخسونلار و اونلاریلـه آرام و محبتلی و صحیح دانیشسینلار . (۹) او کسلر که یتیم لرین اموالین ظلمیله (وزوریلـه)یئییرلر ، بوندان غیر دئیل که ئوز قارینلارینااود گوءندَریرلر و تئزلیگیلـه‌یانار اودادوشه‌جکلر (۱۰) اللـه سیزه اولادیز بارەسینده سفارش‌ائدیرکه :اوغلان سهمی‌میراثدان ایکی قیزسهمی‌جه اولسون . اگر اولادیز ایکی قیزدان آرتیق اولسا ، میراثیـن اوچدن ایکیسی‌اونلارین‌کیدیر و اگر بیر اولسا ، یاریسی اونونکیدیر و آتاوآنا اوچون (اولاد میراثیندان) هر بیرینه آلتیدان بیر یئتیشَـر ،البته اگر اولادین‌اولادی‌اولسا و اگر اولماسا اونون‌آتاوآناسی ارث‌آپارارلار، وآنا اوچون میراثین اوچدن بیری یئتیشر و اگر ئوله‌نیـن قارداشی اولسا ،آناسی‌آلتیدان بیرآپاری ،البته وصیّتین انجام وئرَندن سونرا و بورجون‌پرداخت‌ائدَندن سونرا ،سیزبیلمیرسیز آیا آتاوآنا یااولاد ، هانکیسی سیزین‌اوچون‌میراثدا آرتیق‌یاخیندیر ،بو اللـهین مقرراتیدیر واللـه بیلَن و حکمتلیدیر . (۱۱) .

آروادلاریزین نصف میراثی سیزین‌کیدیر اگر اونلارین اولادی اولماسا و اگر اولادی اولسا دؤرتدن بیر سیزه‌یئتیشَر ،البته‌وصیّتین انجام وئرَندن سونرا و بورجون پرداخت ائدَندن سونـرا و سیزین میراثیزدان دؤرتدن بیری آروادلاریزیـندیر اگر اولادیز اولماسا و اگر اولادیز اولسا ، سگگیزدن بیری اونلارین کیدیر ، البته وصیّتیزی انجام‌وئرَندن‌سونراو بورجوزی‌پرداخت‌ائدَندن سونرا ، اگر بیرکیشی کلالـه اولا (وارثی فقط باجیسی و قارداشی اولا) و یا او آروادی که قارداشی و باجیسی وارثیدیر ، هر بیرینین سهمی آلتیدان بیردر و اگر بیرنفردن‌آرتیق‌اولالار ،اونلارمیراثین‌اوچدن‌بیریننده شریکدیلر ، البته‌وصیّتین‌انجام‌وئرَندن سونراو بورجون پرداخت ائدَندن‌سونرا ، بیرصورتده که‌وصیت‌وراثه چوخ‌ضررییئتیرمیه ،بو اللـهین توصیه‌سیدیر و اللـه بیلَن و مهرباندیر . (۱۲) بو احکام (که‌ذکر اولوندی)اللـهین مقرراتینین حدودیدر ، هرکس اللـها و اونون پیغمبرینه اطاعت‌ائده ، اللـه اونی‌بهشت‌باغلارینا که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر ،داخل ائدەجک و همیشه‌لیک‌اوردا‌یاشییاجاقلار و بویُوک سعادتدیر . (۱۳) و هرکس اللـها و اونون پیغمبرینه اطاعت ائتمیه واللـهین‌مقرراتینین حدودیندن تجاوز ائده، اللـه اونی یانار اوتا داخل ائدَر و اوردا همیشه‌لیک معذب اولاجاق و خوار و رسوالیق عذابی اونون انتظار- یندادیر . (۱۴) .

سیزین آروادلاریزدان اونلارکه فحشایه مرتکب اولورلار ، دؤرت
نفر شاهد مسلمانلاردان گتیرین ، اگر اونلار شهادت وئردیلر ، او
آروادلاری ئوز ائویزده مقیّد ائدین تا ئولوملری یئتیشسین یا که الله
اونلارا اوچون آیری بیر یول گؤسترسین (بوحکم آیری حکمون موجبیله
سورهٔ نوردا منسوخ اولوب) (۱۵) و او ایکی نفر (سوبای کیشی و اُرسیز
آرواد) که قبیح عمله مرتکب اولورلار ، اونلاری تنبیه ائدین واگر توبه
ائدیب و ئوز عمل لرین اصلاح ائتدیلر ،اونلارین تقصیریندن گئچین ،
البته الله توبه قبول ائدَن و رحم ائدَندیر . (۱۶) الله او کسلرین
توبه سینی قبول ائدَر که جهالت و نادانلیق حالیندا قبیح عمله مرتکب
اولالار وبلافاصله پشیمان اولوب و توبه ائدەلر ،الله اونلارین توبه سینی
قبول ائدَر و الله تعالی بیلَن و حکمتلیدیر . (۱۷) او کسلر اوچون که
پیس عمله مرتکب اولورلار و هابئله زمانیکه بیری نین ئولومی یئتیشیر
دئییرکه من الان توبه ائله دیم و اوکسلر اوچون که کفرحالیندا دنیادن
گئدیرلر ،توبه یوخدور (بو جور آدملرین توبه سی ابدا" قبول اولماز)
همانلاردیلار که درد آرتیران عذابی اونلار اوچون آماده ائتمیشیک .
(۱۸) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، سیزین اوچون حلال دئیل
که آروادلاری (اُرلری ئولندن سونرا جاهلیت دورانی کیمی)زوریله
ئوزوزه میراث قرار وئره سیز و اونلاری فشار آلتیندا قرار وئرمه ین تا
او مهریه دن که اونلارا وئریبسیز ، بیر قسمتین اونلاردان آلاسیز ،مگر
اونلارقبیح عمله مرتکب اولالار . اونلاریله یاخشی (وعاقلانه)رفتار
ائدین و اگر اونلاردان کراهتیز اولسا (خوشوز گلمسه ،فورا" طلاقا
تصمیم توتماین)چوخ اولار که بیر شیئی دن کراهتیز وار و الله اوندا
سیزین اوچون چوخلی یاخشیلیق قرار وئریب . (۱۹) .

واگرتصمیم توتدوزکه (عیالیزی‌بوشویوب و)آیری آرواد اختیار ائدەسیز و آغیرمهریه‌عیالیزەپرداخت‌ائدیبسیزالبته گرکاومهریه‌دن (بیرزاد)آلمیاسیز ،آیا ایستیرسیز تهمت وورماقیلە اونون‌مهریه‌سین اَلیندن)آلاسیز؟که بوعمل‌آشکارا گناهدیر. (۲۰) نئجه‌اونی‌دوباره آلابیلرسیز بیر صورتده که سیز بیر بیریزیلە تماس‌سیز وآمیزشیز وارایدی و اونلار سیزدن (عقد زمانیندا)محکم‌تعهد آلیبلار. (۲۱) هیچ وقت او آروادلاریلە که آتایز اونلاریلە ازدواج ائدیب ، ازدواج ائتمەیین ، اونلاردان سوای که کئچن‌لرده (حکمون نزولوندان‌قاباق) انجام تاپیب ، چونکه بو ایش چوخ قبیح و نادرست یول‌در (۲۲) حرام اولدی سیزه ازدواج آنالاریز ، قیزلاریز ، باجیلاریز ، عمەلریز ، خالالاریز ،قارداش قیزلاری ،باجی‌قیزلاری و او آنالار که سیزەسوت وئریبدیلر و سوت باجیلاری و آروادلاریزین آنالاری (قین‌آنالار)و او آروادلاریلە که ازدواج ائدیبسیز ، اونلارین قیزلاری که سیزین دامنیزده پرورش‌تاپیبلار واگر اونلارایلەآمیزشیز یوخ‌ایدی (اونلارین قیزلاریلەازدواجین)مانعی‌یوخدور و اوغلانلاریزین‌آروادلاری (گلین لریز)که سیزین ئوز نسلیزدَندیر (ئوگریوخ) و ایکی‌باجینی‌باهم‌آلماق حرامدیر. اونلاردان سوای که کئچنلرده (حکمون نزولوندان‌قاباق) انجام تاپیب ، البته الله (خلقین بارەسینده) باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (۲۳).

و أرلی آرو ادلار سیزین اوچون حرامدیر او کنیزلردن سوای که (جهاددا) تصاحب ائدیبسیز ، بو احکامی الله سیزین اوچون مقرر بویوروب و بونلاردان سوای آیری آروادلار سیزین اوچون حلالدیر بوشرطیله که ئوز مالیزله اونلاری عقد ائدیب و آلاسیز ، بیر صورتده که پاکدامن اولاسیز ، نه‌که زنا ائده‌سیز ، وقتیکه اونلاردان متمّتع و بهره‌مند اوءلدوز ، واجبدیر که اونلارین مهریه‌سین پرداخت ائده‌سیز و سیزه گناهی یوخدور که مهریه تعیین اولاندان سونرا اوباره‌ده‌که‌بیر بیریله توافقه یئتیشیب‌سیز ، انجام وئره‌سیز و الله تعالی بیلَن و حکمتلیدیر (۲۴) و او کسلرکه آزاد و پاکدامن و ایمانلی‌آروادلاریله ازدواج‌ائتمگه‌قدرت‌مالیلاری‌یوخدور ، ائلیه‌بیلَرلَرکه‌ایمانلی‌کنیزلریله که اختیارلارینداوار‌در ، ازدواج ائتسینلر ، البته الله سیزین‌ایمانیزا یاخشی آگاهدیر و هامییز بیر پیکرین اعضاسی‌سیز ، اونلارین مالکلری‌نین اجازه‌سیله اونلاریله ازدواج ائدین و اونلارین تعیین اولموش مهریه‌لرین ، ئوزلرینه‌پرداخت ائدین ، بوشرطیله که‌پاکدامن اولالار ، نه‌که آشکارا زنا ائده‌لر و نه‌که گیزلینده‌ئوزلرینه‌رفیق‌توتالار. اگر أره گئدَندن سونرا زنایه و نامشروع عمله مرتکب اولدولار ، آزاد آروادلارین مجازاتی‌نین نصفی اونلارین بارەسینده اجرا اولونار ، بو مجوّز (کنیز آلماق) او کسلر اوچوندور که (غریزهٔ جنسی‌باره‌سینده) چوخ مضیقه‌ده اولالار و اگر ئوزوزی ساخلاییب و صبر ائده‌سیز ، سیزین اوچون یاخشیدیر و الله باغیشلیان و رحم‌ائدَندیر (۲۵) الله‌ایستیر که (سعادت‌احکامینی) سیزه‌بیان ائدیب و سیزدن‌قاباقکیلارین‌صحیح آداب و رسومونا ، هدایت ائلیه و سیزین گناهلاریزدان صرفنظر ائده و الله بیلَن و حکمتلیدیر (۲۶) .

الله ایستیر که سیزی باغیشلاسین ، ولـی او کسلر که شهوات نفسِدن تبعیّت ائدیرلر ،ایستیرلر که سیزبکلی منحرف اولاسیز . (۲۷) الله ایستیر که ایشلری سیزه آسان ائتسین و انسان (اصولا" غریزهٔ جنسی برابرینده) چوخ ضعیف خلق اولونوبدی . (۲۸) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، هیچوقت اموالیزی ئوز آرازدا باطل وناحق ایله یئمه‌ین مگر آلیش وئریش سیزین آرازدا اولاکه طرفین رضایتیله انجام تاپیب ،هیچوقت ئوزوزی ئولدورمه‌ین که الله سیزه چوخ رحم ائدَندیر . (۲۹) و هرکس عداوت و ظلمیله بو نوع عمل ائده ، اونی جهنم اوتونا داخل ائدمریک و بو ایش اللها چوخ آساندیر (۳۰) اگر سیز بُیوک گناهلاردان که منع اولونوبسوز ، ئوزوزی ساخلیاسیز ، سیزین کیچیک گناهلاریزدان صرفنظر ائدیب و سیزی یاخشی یئرلره وارداائدمریک . (۳۱) هیچوقت او آرتیق لیق و مزیّتی که الله تعالی سیزدن بعضی لرینه قرار وئریبدی ، آرزو ائتمه‌ین ، کیشیلر و آروادلار اوزدای که کسب ائدیرلر (ئوز عمل لرینین مقابلینده) بهره‌مند اولارلار ، اللهین فضلیندن طلب ائدین که الله هرزادا کاملا "آگاهدیر . (۳۲) هروارثه آتا وآنا و یاخین فامیل میراثیندن ، حقی قرار وئرمیشیک و او کسلره که اونلاریله (حقوقی و قارداشلیق) پیمانیز وار ، اونلارین سهمین وئرین البته الله هر بیرزادا ناظر و شاهددیر . (۳۳) .

کیشیلر ،آروادلارین صاحب اختیاری و قیّم لَریدیلر ، اومزیّتین
خاطرینه که الله تعالی بعضی لَرینه قرار وئریب و اوناخاطر که کیشیلر
ئوزمال لاریندان (آروادلارا)اِنفاق ائدیرلر ،صالحه و یاخشی آروادلار
اونلاردیلار که مطیع و متواضع اولالار و اُرینین غیابیندا اونون حقی
نین محافظی و اوزادی که الله تعالی اونون حفظینـــه امر بویوروب
ساخلیرلار واگرآروادلاریزین ناسازگارلیقیندان قورخاسیزاوّل اونلاری،
نصیحت ائدین (اگر اولمادی) اونلاریلـه یاتماقدان کنار اولون (و
اگرموءثر واقع اولمادی)اونلاری و ورماغیلـه تنبیه ائدین واگر سیزدن
اطاعت ائتدیلر ، اونلارا ظلما ئتمَگه سیزیـــن هیچ حقیّز یوخدور و
(بیلین که) الله اوست و بُیوگدور . (۳۴) و اگر سیز اونلارین (اُر و
آروادین)دعوا و آیریلماسیندان قورخاسیز ،بیر قاضی اُرین فامیلیندن
و بیر قاضی آروادین فامِلیندن انتخاب ائدین (دادگـاه خانوادگی
تشکیل وئرین تا خانواده نین اسراری محفوظ قالسین)اگر او قاضیلر ،
اصلاحاو باریشماقاتصمیم توتالار ،اللهاونلارین توافقلرینه کمکاولار ،
البته الله بیلَن وآگاهدیر . (۳۵) اللـها عبـادت ائدین و هیچوقت
بیرزادی و بیرکسی اونا شریک قرار وئرمه ین و ئوز آتاوآنازا احسان و
یاخشیلیق ائدین و ئوز فامیلیزه و یتیم لره و بینوالره ،یاخین و اوزاق
قونشولارا و دوستلاریزا وهمنشین وهمخانه لریزه ویولداقالان اُلی بوش
مسافرلره و او کسلره که اونلارین سرپرستی و مالکی سیز (سیزین زیر
دستیزدیلر)هامیسینا احسان و یاخشیلیق ائدین ،مسلماً الله اوکسی
که ئوزوندبگه نَن و متکبّردیر (وخلقین حقیّن پرداخت ائتمَگدن چکینیر)
هیچوقت دوست توتماز. (۳۶) و او کسلر که بخل ائدیرلر و خلقی
بخل ائتمَگه وادار ائدیرلر و او آیات و احکامی که الله تعالی ئوزفضل
و رحمتیندن اونلاراگوءندَریب ،گیزلَدیرلر ونظره آلمیرلار (اونلارین
اعمالی کفریلـه قاریشیقدیر) وبیز کافرلر اوچون خوارلیق و رسوالیق
عذابین آماده ائتمیشیک . (۳۷) .

اونلار که‌ئوزمال‌لارین رِیا وتظاهر اوچون و ئوزلرین گوءرَستمک اوچون خلقه باغیشلیرلار و اللـها و آخرت گونونه ایمانلاری یوخدور (شیطانین یولداشلاریدیلار) و او کس که شیطان اونون یولداشیدیر چوخ پیس یولداش ئوزونه انتخاب ائدیبدی. (۳۸) نه اولاردی که اگر اونلار اللـها و آخرت گونونه ایمان‌گتیرَردیلر؟ و اوزاددان‌کاللـه اونلارا روزی وئریب، خلقه باغیشلاردیلاروالله اونلارین اعمالیندان کاملا آگاهدیر. (۳۹) مسلما " الله ذرّه‌جه‌ظلم‌ائتمَز و اگریاخشی‌عمل اولسا اونی‌آرتیرار و ئوزطرفیندن بُیوک اجر(عمل‌صاحبینه‌باغیشلار). (۴۰) اونلارین حالی نئجه اولاجاق؟ اوزمانی که هر پیغمبـری ئوز امتّی اوچون شاهد گتیره‌ریک و سَنیده بونلارا شاهدگتیرریک. (۴۱) او کسلر که کافر اولدولار و اللـهین پیغمبرلری‌له‌مخالفت‌باشلادیلار، اوگون آرزو ائدرلر: کاش اونلارین تورپاقی اطرافین تورپاقیله برابر اولاردی‌و او گون قادر دئیل‌لر سوءزلرین‌اللـه‌دان‌گیزلَدسینلَر. (۴۲) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیـز، هیچوقت مست حالیندا نمازا یاخینلاشماین تابیله‌سیز نمه دئییرسیز و جُنُب‌حالیندانمازقیلماین، مگر مسافر اولاسیز تا که غسل ائده‌سیز و اگرمریض یامسافر اوءلدوز یا قضاء حاجت ائدیبسیز یا عیالیزله مباشرت ائدیب و او حالداسو تاپا بیلمه‌دیز، او وقت‌تمیز و پاک تورپاق اوسته تیمّم ائدین، بوطریقیله که (اَللریزین کَفینی تورپاقا ووروب سونرا) صورت و اَللریزی اونولا مسح چکین، البته اللـه عفو ائدَن و باغیشلیاندیر. (۴۳)آیا اوکسلره توجه ائتمه‌دین که اونلارا کتابدان نصیبی وئریلمیشدی؟ (عوضی‌که اوندان‌خلقین هدایتی اوچون استفاده ائدملر) ئوزلرینه آزقین‌لیق آلیرلار و ایستیرلر که سیزده آزقین اولاسیز. (۴۴).

اللهسیزین دشمنلریزی یاخشی‌تانیر ، اللـهین حمایتی سیزدن کافیدیر و اللـهین کمک‌لیگی کفایت ائدَر. (۴۵) یهودیلردن واردر که کلماتی ئوز موضع‌لریندن تغییر و تحریف ائدیرلر و دئییرلر: ائشیتدیک و مخالفت ائتدیک. (وگئنه دئییرلر : ائشید که هیچوقت ائشیدمیه‌سن و دئییرلر : راعنا (بیزی تحمیق‌ائله) و ئوز دیل‌لریله حقایقی تغییر وئریرلر و اسلام دینینه طعنه وورورلار. ولی‌اگر اونلار دئسئیدیلر :ائشیتدیک‌و اطاعت ائتدیک‌و بیزیم سوءزلریمیزی‌ائشیت و بیزه‌فرصت‌وئر (تادوشونَک)اونلارا‌وچون چوخ‌یاخشی‌و درست‌ایدی، الله اونلاری‌کفرلرینه‌جهت‌لعنت‌ائدیب و ئوز رحمتیندن اوزاق‌سالدی و بیر آز عدّه‌دن سوای اونلاردان ایمان گتیرمَزلر. (۴۶)ای اوکسلری که سیزه کتاب وئریلیبدی. اونی (قرآنی)که نازل ائتمیشیک‌وسیزین کتابیزی تصدیق‌ائدیر ،ایمان‌گتیرین اوندان‌قاباق که سیزین‌صورتیزی محو ائدک و دالیا چوءندره‌ک یاسیزه لعنت‌وعذاب گوءندره‌ک اوجور کماهل‌سَبتی (او کسلری که شنبه گونونون احترامینی ساخلامیردیلار) لعنت و عذاب گوءندَردیک و (هرحالدا) اللـهین امری گـرَک انجام تاپسین. (۴۷) الله هیچوقت ،مشرکی باغیشلاماز و اوندان‌آشاغینی هرکسه ایسته‌سه، باغیشلار و هر کیم اللـها شریک قرار وئـره، چوخ بُیوک افترا و گناهامرتکب‌اولوبدی. (۴۸)آیا اوکسلره‌که ئوز (اوره‌گ) لرین پاک و بی‌آلایش بیلیرلر توجه ائتمیرسن کـه (عملده نه‌قدر ناپاکدیلار؟) الله هرکیمی ایسته‌سه پاک و (پیس لیکدن)اوزاق‌ائدَر و ذرّه‌جه (خرمانین ساپی‌جه) اونلارا ظلم اولمیاجـاق. (۴۹)گوءر نئجه‌اللـهایالان نسبتی‌و افترا وورورلار؟ همین آشکار گناه (اونلارین مجازاتی‌اوچون)کافیدیر. (۵۰)آیا او کسلره‌توجه‌ائتمه‌دین‌که اونلارا کتابدان نصیب وئریلمیشدی؟ بونونلابئله جُبت‌و طاغوت(بُت‌لرینه) ایمان گتیریرلر (ومشرک لریله اتحاد باغلیرلار)ومشرک‌لره دئییرلر: سیزین یولوز ، ایمان گتیرَنلرین یولونداں چوخ درست‌در. (۵۱).

هما نلاردیلار کەالله اونلاری لعنت ائدیب (و ئوز رحمتیندن اوزاق سالیبدی) و هرکیمی الله لعنت ائده، اونون اوچون کمک و مددچی تاپیلماز. (۵۲) آیا یهودیلرین حکومتده (خلقتده) سهمی‌لری واردر (که ایستیەلر بوجور حکم ائدەلر؟) بیر صورتده که اگر بوجور اولسایدی، هیچ‌نوع حق‌وحقوق مخلوقا قائل اولمازدیلار (و هرزادی ئوز انحصارلارینداقرار وئرَردیلر). (۵۳) یا اورادا که الله تعالی ئوز فضل و رحمتیندن خلقه باغیشلایب حسادت‌ائدیرلر؟ البتەبیز، آل‌ابراهیمه کتاب وحکمت عطا ائتدیک وبُیوک مُلک‌وحکومت‌اونلارین اختیاریندااقراروئردیک. (۵۴) لکن اونلاردان‌بیرعدّه ایمان‌گتیردیلر و بیرعدّەسی اونا مانع اولدولار وجهنمین یانار اوُ دی اونلاراوچون بَسدیر. (۵۵) او کسلری کەبیزیم آیا تیمیزەکافر اولدولار، اونلاری بیر یانار اوُ دا سالاریق که اگر بدنلرینین دُریسی یانا، آیری دَری اونون یئرینده بیته تاعذابی کاملا "دادالار، البتەالله تعالی قدرتلی و حکمتلیدیر (۵۶) اونلار کەایمان گتیردیلر و یاخشی اعمال‌انجام وئردیلر، اونلاری بهشت باغلاریناکەایچلریندەچایلار وسولار آخیر داخل‌ائدەریک و اورداهمیشەلیک یاشییاجاقلار و پاک‌وپاکیزەزوجەلر اونلار اوچوندور و اونلاری کوءلگەلر آلتیندا (وئوز رحمتی‌میزین سایەسینده) یئر وئرەجەییک. (۵۷) الله سیزه تاکیدا" امر ائدیر که امانت‌لری ئوز صاحبینه قئیتَرین اوزمانیکه خلقین آراسیندا قضاوت ائدیرسیز، عدالتیلەقضاوت‌ائدین، اللەسیزەیاخشی‌و گوءزل‌نصیحتلر وئریر، البته الله هرزادی ائشیدَن و گوءرَندیر. (۵۸) ای اوکسلری کەایمان‌گتیریبسیز، اللەدان و پیغمبردن و ئوز صاحب امرلریزدن (امام، رهبر، امیر، حاکم‌شرع، فرمانده و قاضی‌شرعدن) فرمان آپارین و اطاعت ائدین و هروقت بیرشیئی یا بیر موضوع بارەسینده اختلاف تاپدیز و دعوایز دوشدی اگر واقعا" اللها و آخرت گونونه ایمان گتیریبسیز، اونی حل ائتمَک اوچون اللهاواونون پیغمبرینین حکمینەمراجعەائدین، چونکەبوعمل‌سیزین اوچون یاخشی‌دیر وگوءزل نتیجەسی وار. (۵۹).

(یاپیغمبر)آیا توجه ائتمه‌دین او کسلره که گمان‌ائدیرلر ، اونا که سنه نازل اولوب و اونا که سندن‌قاباق نازل اولوب ایمان‌گتیریبلر ولی ایستیرلر که قضاوتی و حکمی طاغوتا (گمراه حاکمه) واگذار ائتسینلر ،بیرصورتده‌که اونلارا امر اولونوب :طاغوتا کافر اولسونلار ، شیطان‌ایستیر که اونلاری‌اوزاق ضلالته‌سالیب و یولدان چیخارتسین . (۶۰) و هروقت اونلارادئیلدی‌که او احکاماساری‌که الله نازل‌ائدیب و پیغمبرین حکمینده طرف گلیز ، منافق‌لری گوٗرورسن که خلقی ، سنه ساری گلمَکدن منع‌ائدیرلر . (۶۱) پس نه‌اوچون اوندا که پیس‌عمل‌لرینین اثرینده بلا و مصیبته گرفتار اولورلار ، سنون یانیوا گلیرلر و آند ایچیرلر که یاخشیلیق و همکارلیقدان سوای آیری‌بیر منظورلاری یوخ‌ایدی . (۶۲)همانلاردیلار که‌اللهاونلارین قلبینده اولانی‌بیلیر ، اونلاردان صرفنظرائت و اونلاری نصیحت‌ائله وآیدین‌بیانیله (عمل لرینین نتیجه‌سین) اونلارا تذکر وئرگینن . (۶۳) بیز هیچ پیغمبری گوٗندَرممیشیک مگر بوندان اوتری که اللهین اِذنیله ،اوندان‌اطاعت اولسون‌و اگر منافق‌لر وقتیکه‌ئوزلرینه‌ظلم ائتدیلر ،سنون یانیواگلیب و الله‌دان‌باغیشلانماق‌طلب‌ائتسئیدیلر وپیغمبراونلار اوچون‌الله‌دان باغیشلانماق ایسته‌سئیدی ، مسلما " اللهی توبه قبول ائدَن و رحم ائدَن تاپاردیلار (۶۴) اوجور دئیل که (تصور ائدیرلر) پروردگاریوه آند اولسون که اونلار هیچوقت ایمان اهلی اولانمازلار مگر ئوز دعوا و اختلافلارینداسنی حاکم وقاضی قرار وئره‌لر و سونرا اوره‌گلرینده ، سنون‌طرزقضاوتیندن‌احساس ناراحتی (ونارضایتی)ائتمیه‌لر و(صادر اولان حکمه) کاملا " مطیع و تسلیم امر اولالار . (۶۵) .

و اگر اونلارا مقررائتسئیدیک که بیر بیریزی ئولدوروون و یا ئوز
دیاریزدان اخراج ائدین ،اطاعت ائتمَزدیلرمگر بیر آز عدّه اونلاردان
و اگر اونصیحتی که اونلارا وئریلیر ، انجام وئرسئیدیلـر ، مسلما"
اونلارین خیر و صلاحینه‌ایدی و ایمانلارینین تقویتینه‌و تثبیتینه سبب
اولاردی . (۶۶) و اوندا بُیوک اَجر و ثوابِ ئوز یانیمیزدان اونلارا
وئرَردیک . (۶۷) و اونلاری دوز یولا هدایت ائدَردیک . (۶۸) وهرکیم
اللـها و اونون پیغمبرینه اطاعت ائده ،او کسلریله اولاجاقدی که اللـه
اونلارا نعمت باغیشلاییب که‌عبارتدیلر: پیغمبرلردن وصدیق انسانلاردان
و شهیدلردن وصالح آدملردن که اونلار ،چوخ یاخشی‌دوست و رفیق
دیلر . (۶۹) بوموهبت اللـهین فضل و رحمتیدیر و اللـهین عِلم اَزَلی
(خلقین هر احتیاجاتِنا) کفایت ائدَر . (۷۰) ای او کسلری که ایمان
گتیریبسیز . اسلحه‌لریزی گوتوروب و متعدّد دسته‌لرده یا دستجمعی
(جهادا) حرکت ائدین . (۷۱) و سیزدن بیرعدّه واردیلار که‌سُستلوق
ائدیرلر ،اگربیر مصیبت سیزه یئتیشه ،دئیَرلر : اللـه بیزه منّت‌قویدی
که مجاهدلریلـه دئیلدیک تا او مصیبتی گوءره‌ک . (۷۲) و اگراللـهین
فضلیندن سیزه‌غنیمت یئتیشه دئیه سن که سیزیله اونلارین آراسیندا
هیچوقت دوستلوق‌وآشنالیق یوخ‌ایدی ،دئیَرلر :ایکاش‌بیزده‌اونلاریلـه
(جهاددا) اولاردیق‌تابُیوک موفقیّت‌ه‌توفیق‌تاپاردیق . (۷۳) اوکسلری
که دنیا یاشایشین آخرت برابرینده ساتیبلار ،گرک‌اللـمیولونداجهاد
ائتسینلر و هر کیم اللـه یولوندا جهاد ائدیب و شهید اولا یا غالب
اولا ، بُیوک اَجر و ثواب اونا وئره‌جه‌ییک . (۷۴) .

سیزه نه اولوبدی‌کهاللهیولوندا و بیچاره‌لره‌خاطر ، کیشی‌لردن و آروادلاردان و اوشاقلاردان‌که‌مستضعف (ومستأصل) اولوبلار ، جهاد ائتمیرسیز؟هما نلارکه‌دئییرلر : پروردگارا . بیزی‌بوشهردن کهاهالیسی ظالمدیلر ، چیخارت و بیزه ئوز یانیندان ولی قرار وئرگینن و بیزه ئوز یانیندان‌کمکچی مقرر بویور . (۷۵) او کسلر که ایمان گتیریبلر ، اللهیولوندا‌جنگ‌ائدیرلر و او کسلری‌که کافراولوبلار ، طاغوت یولوندا مبارزه ائدیرلر ، پس سیز شیطانین یولداشلاریله جنگ ائدیـن (و اونلاردان‌هیچ قورخماین) چونکه شیطانین مکر وحیله‌سی چوخ‌سست و ضعیفدیر . (۷۶) (یاپیغمبر) آیا توجه ائتمه‌دین‌اوکسلره که اونلارا دئییلدی : فعلاً ساواشدان اَل ساخلاین و نماز قیلین و زکات وئرین ولی وقتیکه ساواش اونلارا مقرر اولدی ، بیر عدّه اونلاردان اللهدان قورخان تکین دشمندن قورخدولار ، حتی‌اونداندا آرتیق قورخدولار و دئدیلر : پروردگارا . نه‌اوچون ساواشی بیزه مقرر بویوردون ؟ونییه بوحکمی بیرآز تأخیره‌سالمادین ؟ (یاپیغمبر) اونلارادئگینن . دنیانین متاعی‌چوخ آزبیر شیئی‌دیر و آخرت‌اوکیمسه‌اوچون‌که اللهدان‌قورخا ، چوخ یاخشیدیر و ذرّه‌جه (خرمانین‌ساپی‌جه) اونلارا ظلم‌اولمیاجاق . (۷۷) هر یئرده اولاسیز ئولوم‌سیزی‌تاپاجاق‌حتی اگر محکم‌قلعه‌لرده قرار تاپاسیز و اگرخوشلوق‌اونلارایئتیشه ، دئیَرلر : بواللهطرفیندَندیر واگر توشلوق اونلارا یئتیشه ، دئیَرلر : بوسنون طرفیندَندیر ، پس‌نییه بوجماعت ایستهمیرلر حقایقی دوشونسونلر ؟ (۷۸) هرنه خوشلوق‌سنه یئتیشه ، اللهطرفیندَندیر وهرنه‌توشلوق‌سنه‌اوز وئره ، سنون‌ئوزوندَندر وبیز سنی خلق اوچون پیغمبر گوٌندَردیک و بو حقانیّته‌تکجه‌اللهین شهادتی کافیدیر . (۷۹) .

هرکس اللـهین پیغمبریندن اطاعت ائدیر ، اللـهدان اطاعت ائدیبدی و هرکس اوز دؤندَره (و مخالفت ائده،سن مسئول دئیل سن) بیز سنی اونلارین حفاظتی و مراقبتی اوچون گؤندَرمه‌میشیک . (۸۰) (منافقلر سنون حضورینده)اظهار ایمان وطاعت ائدیرلر ، اما وقتیکه سنون حضوریندن گئدیرلر ، بیر عدّه اونلاردان گئجه‌لر آیری سوزلر دانیشیرلار والله اونلارین سوزلرینی که گئجه‌لر (جلسه‌ده)دانیشیرلار هامیسین یازیر ،اونلاردان اوز دؤندَرگینن و اللـها توکل ائله ، اللـهین حمایتی تکجه کفایت ائدَر . (۸۱) آیا قرآنین باره‌سینده عاقلانه فکر ائله‌میرلر که اگر غیر اللـهین طرفیندن اولسایدی ، چوخلی اختلاف اوندا تاپیلاردی . (۸۲) زمانیکه اَمن خبری یا قورخی خبری اونلارا یئتیشیر (اوخبرلرین یالان دوغروسونا باخمایب و مسلمانلار آراسیندا) انتشار وئریرلر و اگر او خبری پیغمبرین ئوزونه یا امر صاحبلرینه (بایاندُرلره) واگذار ائتسه‌لر ، اونلار تحقیق وتدبیرامر ائدَرلر و اگر اللـهین فضل و رحمتی سیزه شامل اولماسایدی بیز آز عدّه‌دن سوای ، هامییز شیطاندان تبعیّت ائدَردیز . (۸۳) (یاپیغمبـر) الله یولوندا جنگ ائله ،شخص سن (ولو تک و یالقوز اولاسان) بو اَمرین اِجراسینا مکلف سن . مؤمنلری جهادا ترغیب ائله اولا که الله کافرلرین قدرتین آزالدا . اللـهین قدرتی چوخ و مجازاتی شدیددیـر . (۸۴) هرکس یاخشی ایشین مسبّبی و وسیله‌سی اولا ، اوندان نصیب آپاراجاق وهر کس پیس عملین مسبّبی اولا اوندان‌دا سهم آپاراجاق و الله هر زادا (بنده‌لرین هرعملینه) مراقبدیر . (۸۵) وقتیکه بیر نفر سیزه سلام وئردی (وحالیزی سؤروشدی) اونون جوابین ، اوندان یاخشی وگوزل وئرین یاهمانجور (که او دئییب)جواب وئرین ، البته الله هرزادین حسابینا (دقیق) یئتیشه‌جک . (۸۶) .

اللهدر كه اونداندان سواى هيچ معبود يوخدور . قيامت گونى كه هيچ‌شک‌وشبهه اوندا يوخدور ،قطعا " سيزين هاميزى جمع‌ائدەجک ، كيمدير كه اللهدان چوخ دوز دانيشان اولسون ؟ (٨٧) پس نييه منافق‌لرين‌بارەسيندە ايكى‌فرقەاوءلدوز ؟ بير صورتدە كه الله اونلارى قبيح‌عمل‌لرينين كيفرى‌اوچون‌حقدن‌دوءندَردى ، آيا سيز ايستيرسيز كه ، اوكسى كه الله اونى ضلالتدە ترک ائديب ، دوز يولا هدايت ائدەسيز ؟ اللەهركسى‌ضلالتدە ترک‌قيلا ،اونون اوچون هدايت يولى تاپابيلمَزسن.(٨٨) كافرلر دوست توتورلار كه سيزدە اونلاركيمى‌كافر اولوب و برابر اولاسيز ، بونا گوءره هيچوقت اونلاردان ئوزوزاوچون دوست و رفيق انتخاب ائتمەين مگر (توبه ائديب و)الله يولوندا مهاجرت ائدەلر و اگر مخالفت ائتديلر ، اونلارى هريئردە تاپديز ، ئولدورون وهيچوقت‌اونلاردان ئوزوز اوچون دوست و مددچى‌اختيار ائتمەين . (٨٩)او كسلردن‌سواى‌كه بير قومەملحق اولوبلار كه سيزيله او قومون‌آراسيندااقرارداد (عدم‌تجاوز)باغلانيب‌يا اوكسلردن سواى كەسيزە طرف (بوعهديله)گليرلر كه سيزيله و ئوز طايفەلريله ساواش ائتميەلر و اگر اللەايستەسئيدى اونلارى سيزەمسلط ائدَردى‌تاسيزيله ساواشالار . اگر سيزيله كنار گَلديلر و ساواشدان اَل چكديلر و سيزە تسليم اولدولار ، بوصورتدە الله سيزە اجازە وئرمير كه اونلارا تجاوز ائدەسيز . (٩٠)گلەجكدەبيرآيرى‌قوم‌گوءرەجكسيزكه ايستيرلر : سيزين طرفيزدن‌و ئوزقوملارى طرفيندن اماندا (وخاطر جمع)اولالار (بيلين وآگاه اولون : اونلار اوكسلرديلركه) اگر فتنه وآشوب يولى اونلارا آچيلسا (فورا ")اونا سارى گئدَرلر . اونلار اگرسيزيله كنار گلمەديلر و سيزە تسليم اولماديلار و سيزدن اَل چكمەديلر ، اونلارى هريئردە تاپديز ،توتون‌و ئولدورون ،اونلار او كسلرديلركەسيزى اونلارا كاملا " مسلط قرار وئرميشيک . (٩١) .

هیچ موءمن اوچون جایز دئیل که آیری موءمنی ئولدورسون (یا ئولومونه باعث اولسون) مگر سهو و خطا اوزیله (قتـل غیر عمد) و هرکیم بیرموءمنی اشتباها " ئولدوره (کفّاره اوچون) گرک بیر موءمن بردەنی آزاد ائتسین و ئولەنین قان پولون اونون وارثینه پرداخت ائتسین مگر قان صاحبی، قان پولون باغیشلیا. اگرئولَن بیرقومدان اولا که سیزیله دشمندیلر، اما ئولَن ایمانلی آدمدیر، گرک فقط بیر موءمن بردەنی آزاد ائتسین و اگر بیر قومدان اولا که سیزیله اونلارین آراسیندا قرارداد (عدم تجاوز) وار، گرک قان پولون قان‌صاحبینه پرداخت ائدیب و بیر موءمن بردە آلیب و آزاد ائلەسیـن و هرکیم بردەتاپمادی، ایکی آی دالبادال گرک اروج توتسون، بو بیرعفودیر الله طرفیندن و الله بیلَن وحکمتلیدیر (۹۲) و هر کس بیـرموءمنی عمدا " ئولدوره، اونون جزاسی جهنمدیر و همیشەلیک اوردا معذب اولاجاق و الله اونا غضب و لعنت ائدَر و اونون اوچون بُیوک عذاب آمادەدیر. (۹۳) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز؛ وقتیکه (جهاد اوچون) الله یولوندا قدم دوءیورسوز، تحقیق ائدیـن و او کسه که اظهار دوستلوق و اسلام ائدیر (کفر نسبتی وئرمەیین و) دئمەیـن‌که سن‌مسلمان‌دئیل‌سن، بوناخاطر که دنیا مالی الَه گیترەسیز، غنائمین اکثری الله یانیندادیر. سیز قبلا " بوجور عمل ائدیردیز، اللەسیزه منّت قویدی، پس بوندان سونرا تحقیق ائدین مسلما " اللـه سیزین اعمالیزدن کاملا " آگاهدیر. (۹۴).

هیچوقت او مؤمنلرکه عذرسیز (بدون نقص‌عضو) جهادا گئتمه‌ییب و ائوده قالیرلار، اونلاریله که الله یولوندا مال و جانیله جهاد ائدیرلر (ایماندا) برابر دئیل‌لر. الله اومجاهدلره که مال و جانیله فداکارلیق ائدیرلر، جهاددان قالانلارین مقابلینده، اوجا مقام باغیشلاییب و اونلارین هامیسینایاخشی اَجر وعده‌سی وئریبدی و الله مجاهدلره، جهاددان قالانلارین مقابلینده ،اَجریله‌تفضل (و اوجا مقام) باغیشلاییب. (۹۵) بو درجه‌لر و باغیشلانماق و رحمت، الله‌دان‌در و او باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (۹۶) اللهین مَلکلری اوکس‌لری که ئوزلرینه ظلم ائدیبلر (ظلم یوکونون آلتینا گئدیبلر) جان وئرَن وقته، مورد خطاب قرار وئریب و سوُروشارلار: که‌یاشایشی نئجه صرف‌ائتدیز؟اونلار دئیَرلر: بیز یئراوزونده‌مستضعف‌لردنیدیک (ظالملره‌گوجوموزچاتمیردی)مَلکلر دئیَرلر: مگر اللهین مُلکی وسیع و گئنیش دئیلدی تا (ظلم ائویندن) هجرت ائده‌سیز بونا گؤره اونلارین یئرلری جهنمدیرکه چوخ پیس یئر دیر. (۹۷)او عدّه کیشی‌لردن و آروادلاردان و اوشاقلاردان‌که واقعا" مستعضف‌دیلر (فشارداقرارتاپمیشدیلار)نه چاره‌لری‌وارایدی ونه‌یول‌تاپابیلیردیلر. (۹۸) پس اونلار امیدوار اولسونلار که الله اونلاری باغیشلیا و الله عفوائدَن و باغیشلیاندیر. (۹۹) هرکس الله یولوندا ئوز وطنیندن هجرت ائده، یئر اوزونده چوخلی اَمن و گئنیش مکانلار تاپاجاق و هرکیم ئوز ائویندن مهاجر عنوانیندا اللها و اونون پیغمبرینه ساری خارج‌اولا ،سونرا ئولومی یئتیشه ،اونون اَجری اللهین عهده‌سینده‌دیر والله‌همیشه‌باغیشلیان‌ورحم‌ائدَندیر. (۱۰۰) وقتیکه‌مسافرت‌ائدیرسیز، سیزین اوچون گناه دئیل که نمازی قیسا قیلاسیز البته اگر کافرلرین فتنه‌و آشوبوندان قورخاسیز چونکه کافرلر سیزین آشکار دشمنیزدیلر. (۱۰۱).

(یاپیغمبر) وقتیکه سن (و سنون طرفیندن فرمانده‌لرین) مجاهدلرین ایچینده‌سن و اونلاریله نماز قیلیرسان، گرَک بیر عدّه اونلاردان سنله نمازا قیام ائتسینلر و اسلحه‌لری‌یانلاریندا اولسون، وقتیکه سجده ائتدیلر (اوّلینجی رکعت تمام اولدی، ایکینجی‌رکعتی ئوزلری قیلسینلار) گرک دالییا (میدانا) قئییت‌سینلَر و قشوندان اوعدّه که نماز قیلمایبلار، گلسینلر وسنله نماز قیلسینلار (اوّلینجی رکعتی سنله و ایکینجی رکعتی ئوزلری اقامه ائتسینلَر) اسلام‌قشونی گرک ئوز دفاعی وسایل و اسلحه‌لرینی ئوز یانلاریندا گوٴتورسونلر (مسلح نماز قیلسینلار) کافرلر دوست توتورلار که سیز ئوز اسلحه‌ـ لریزدن و دفاعی و سائلیزدن، غافل اولاسیز و بیردن‌سیزه حمله‌ور اولالار، وقتیکه‌یاغیشدان‌ناراحت‌اولاسیز و یامریض (ویارالی) اولساز، سیزین اوچون مانع‌سی یوخدور که اسلحه‌لریزی یئره قویاسیز، ولی دفاعی وسایلیزی (لباس رزمی و انفرادی اسلحه‌لریزی) ئوزورله گوٴتورون کماللّه کافرلراوچون‌خوارلیق‌عذابین‌آماده‌ائدیب. (۱۰۲) اوندا که نمازدان فراغت تاپدیز، آیاق اوسته و اوتورموش حالیندا و دایانمیش وضعینده، اللّهی یاد ائدین، وقتیکه آرامش و اطمینان تاپدیز، نمازی‌کامل‌قیلین چونکه‌نماز موٴمنلر اوچون‌بیر ثابت دستور و واجب تکلیف‌دیر (۱۰۳) دشمن افرادی‌نین تعقیبیندن و آختارماغیندان یورولوب و سُست اولماین، اگر سیز (اللّه یولوندا) رنج‌و زحمته دوشورسوز، اونلاردا سیزین تکین رنج و زحمته دوشورلر ولی سیز اللّهین رحمتینه امیدیز وار ولی اونلارین امیدلری‌یوخدور و اللّه بیلَن و حکمتلیدیر. (۱۰۴) (یاپیغمبر) بیز بوکتابی سنه‌حقله گوندَردیک تااواحکامیله که اللّه سنه آشکار ائدیر، خلق آراسیندا قضاوت و حکم ائده‌سن و هیچ وقت خائن‌لر اوسته خلقیله خصومت ائتمه. (۱۰۵).

اللهدان باغيشلانماق طلب ائتگينن که الله باغيشليان ورحم ائدَندير . (۱۰۶) هيچوقت او کسلرين خاطرينه که ئوزلرينه خيانت ائديرلر ،جدال ائتمه ،چونکه‌الله‌هيچوقت خيانتکار و گناهکارافرادی دوست توتماز . (۱۰۷) اونلار (پيس عمل‌لرين) خلقدن گيزلَديب و اوتانيرلار ،اما اللهدان اوتانميرلار والله اونلاريله‌دير (وسوءزلرين ائشيدير)که‌گئجه‌لربعضی‌آجی سوءزلردانيشيرلار وهرنه‌عمل‌ائتسه‌لر ، الله اوندان کاملا آگاهدير . (۱۰۸) پس سيز او کسلرسيز که دنيا ياشايشيندا اونلاردان (خيانتکارلاردان) دفاع‌وطرفدارليق‌ائديرسيز ، اما کيمديرکه‌قيامت گونونده ،اللهين‌حضوريندا‌اونلاردان‌طرفدارليق ائتسين ؟ و يا کيمديرکه اونلارين وکيلی و کفيلی اولابيلـه؟ (۱۰۹) هرکس‌پيس عمله‌مرتکب اولا ويا ئوزونه ظلم روا قيلا و سونرا اللهدان باغيشلانماق طلب‌ائده ،اللهی‌چوخ‌باغيشليان‌و رحم‌ائدن تاپاجاق . (۱۱۰) و هرکس گناها مرتکب اولا ، مسلما " ئوزونه زيان يئتيريب و الله (خلقين اعمالين) بيلَن و (تمام ايشلری)حکمتليدير . (۱۱۱) و هر کيم خطا و يا گناها مرتکب اولوب و سونرا بيرنفربيگناهی‌متّهم ائده، آشکارا بهتان و گناه (يوکی) داشيرير . (۱۱۲) و اگراللهين فضل‌و رحمتی‌سنه‌شامل اولماسايدی بيرعدّه‌اونلاردان چاليشيرديلار که سنی يولدان چيخارتسينلار ، ولی اونلار يولدان چيخارتميرلار مگر ئوزلرين و هيچ ضرر و زيان سنه يئتيره بيلمَزلر . الله سنه کتاب وحکمت‌نازل‌ائتدی و اوزادی‌که بيلميردين‌سنه تعليم وئردی‌واللهين سنه چوخ بُيوک فضل و رحمتی وار . (۱۱۳) .

اونلارین نجوا و سرّی سوٴزلرینین چوخوندا (خلق اوچون) خیر و منفعت یوخدور مگر او کسیکه خلقه صَدقه وئرمَک اوچون یا یاخشیلیق ائتمَک اوچون و یا خلقین آراسیندا اصلاح اوچون محرمانه سوٴزدانیشا و هرکیم اللهین رضاسین طلب ائتمَک اوچون بونوع عمل ائده، الله اونا بُیوک اَجر و ثواب عطا ائده جک. (۱۱۴) و هر کس حقین یولی اونا آیدین اولاندان سونرا، اللهین پیغمبریله مخالفت ائده و موٴمنلرین یولوندان سوای آیری یولدان تبعیّت ائده، بیز اونی همسون یولا که گئدیر، تاپشیرریق و داخل جهنم ائده ریک که چوخ پیس منزلگاهدیر. (۱۱۵) الله هرکیمسه نی که اونا شریک قرار وئره، هیچوقت باغیشلامیاجاق ولی اوندان آشاغی جُرمی و گناهی هرکس اوچون ایسته سه باغیشلار و هرکیم اللها شریک قرار وئره چوخ اوزاق ودَرین ضلالته دوشوبدی. (۱۱۶) اونلار اللهدان سوای، جامد و دیشی بُت لری چاغیریرلار و تکجه اوز دوٴنـدَرَن شیطانی سَسلیرلر. (۱۱۷) اللـه تعالی، شیطانی لعنت ائدیب و ئوز رحمتیندن اوزاق سالیب و شیطان دئییب که سنوِن بندلریندن بیر عدّه سین (آلدادیب و) ئوز طرفیمه آپاراجاغام. (۱۱۸) و اونلاری ضلالته سالیب و باطل آرزولاریله مشغول ائده جگم و اونلارا دستور وئره جگم که مال و حیوانلاتین قولاقلارین (علامت اوچون) کسه لر (که او حیوانلار بُت لرین کیدیـر) و اونلارا امر ائده جگم که اللهین خلقتین تغییر وئره لر (اللهین کلامین تحریف ائتمَک و انسانلاری کور ومِثله و اَخته و لال ائتمَک و اَل و آیاق و قولاق کسمَک تکین) هرکس که اللهدان سوای شیطانی ئوزونه دوست توتا، زیان گوٴروب، او زیان که (هر عاقل انسانا کاملا") آشکاردیر. (۱۱۹) شیطان انسانلارا چوخلی وعده وئرَر و باطل آرزولاریله اونلاری مشغول ائدَر، البته شیطانین وعده سی غرور وآلدادماقدان سوای بیرزاد دئیل. (۱۲۰) اونلارین یئرلری جهنمدیر و هیچ قاچاق یولی تاپا بیلمیه جکلر. (۱۲۱)؛

اوکسلرکه‌ایمان گتیریبلرویاخشی اعمال انجام وئریرلر ،اونلاری بهشت باغلارینا که‌ایچلریند ه‌چایلار و سولار آخیر داخل ائده‌جه‌ییک و اوردا همیشه‌لیک یاشییاجاقلار ، البته اللـهین وعده‌سی حقدر و کیمدیر که دانیشیقدا الله‌دان دوزراق‌اولسون ؟ (۱۲۲) نجات‌تاپماق سیز مؤمنلرین و اهل کتابین آمال و آرزولاریله دئیل ، هرکس پیس عمل انجام وئره ، جزاسین گؤره‌جک و الله‌دان سوای هیچ دوست و کمک اونون اوچون تاپیلماز . (۱۲۳) و هرکس یاخشی عمل‌انجام‌وئره ایستَر کیشی اولسون یا آرواد اما مؤمن اولا ، بهشته داخل اولاجاق و ذرّه‌جه(خرمانین ساپی‌جه) اونلارا ظلم اولمیاجاق . (۱۲۴) کیمین دینی او کسین دینیندن که ئوزونی اللـها تسلیم ائده‌ویاخشی‌اعمال انجام‌وئره‌وابراهیمین پاک‌دینیندن تبعیّت ائده ، یاخشی اولابیلر؟ الله تعالی ابراهیمی ئوز مخلص دوستلوقا انتخاب ائتدی . (۱۲۵) هرنه که گؤیلرده وار و هرنه که یئرده وار تماما" اللـهین کیدیر و اللـهین هرزادا کامل احاطه‌سی وار . (۱۲۶) (یا پیغمبر) سندن آروادلار بار‌ه‌سینده سؤروشورلار ، دئگینن ، الله بوباره ده واللـهین کتابیندا (قرآندا)مقرراولموش یتیم‌قیزلارین باره‌سینده‌که اونلارین حق و حقوقون وئرمیرسیز و ایستیرسیز که اونلاریله ازدواج ائده‌سیز و مستضعف اوشاقلارین باره‌سینده ، سیزه دستور وئریرکه‌یتیم‌لریله عادلانه رفتار ائدین و (بیلین که) هرنوع یاخشی عمل انجام وئره سیز ،الله اوندان کاملاً آگاهدیر . (۱۲۷) .

اگربیرآرواد اُری‌نین بی‌توجه‌لوک و اوز دؤندَرمَگیندن قورخا ، مانعی یوخدور که بیر طرحی ئوز آرالاریندا صلح و سازش ائده‌لر ، صلح و سازش (دعوا و آیریلماقدان) یاخشیدیر ولی مخلوق بخل و حرص ائدیرلر و اگر یاخشیلیق ائدیب و پرهیزگار اولاسیز (سیزین اوچون یاخشیدیر)واللـه‌سیزین اعمالیزدان کاملا " آگاهدیر . (۱۲۸) سیزهرقدرچالیشاسیزهیچوقت قادردئیل سیز آروادلاریزین‌آراسیندا عدالتیله رفتار ائده‌سیز هرقدر که طالب عدالت اولاسیز ،پس هیچ وقت تمایلیزی کاملا " بیر طرفه متوجه ائتمه‌ین که اوبیری بلاتکلیف قالا و اگر صلح و سازش ائدیب و اللـه‌دان قورخاسیز ، البته اللـه باغیشلیان و رحم ائدَندیر . (۱۲۹) اگر (صلح اولمیان صورتده طلاقیله) آیریلالار ، اللـه اونلاری بیر بیریندن ئـوز رحمتیلـه بی‌نیاز ائدر و اللـه وسعت باغیشلیان و حکمتلیدیر . (۱۳۰) هرنه‌که گؤیلرده وار و هرنه که یئرده وار هامیسی اللـهین کیدیر و سیزدن قاباق اوکسلره‌که‌کتاب وئریلمیشدی ،سفارش ائتدیک و سیزه‌ده‌سفارش ائدیریک که اللـه‌دان قورخون اگر کفر ائده‌سیز (اللـها ضرر یئتیره بیلمه سیز) و هرنه که گؤیلرده وار و هرنه که یئرده وار هامیسی اللـهین‌کیدیر و اللـه‌غنی و احتیاجسیز و لایق‌هرنوع حمد و ثنادیر . (۱۳۱)و هرنه که گؤیلرده وار و هرنه که یئرده وارهامیسی اللـهین کیدیر و اللـه مخلوقون حمایتی اوچون تکجه کافیدیـر (۱۳۲) ای انسانلار اگر اللـه ایسته‌سه سیزین هامییزی آرادان آپاری وآیری جماعت وجوده گتیری و بو ایشلره اللـهین قدرتی واردی . (۱۳۳) هرکیم دنیانین ثوابین و نعمتین ایستیر (اللـه‌دان ایسته‌سین) که دنیاوآخرت‌ثوابی اللـه‌یانینداديرو اللـه (خلقین دعا و تقاضاسین) ائشیدن و (وضعیت‌لرین) گؤرَندیر . (۱۳۴) .

ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، عدل و عدالتین محافظی اولون و اللها خاطر شهادت وئرین حتی اگر ئوزوزون یا آتاوآنا و یاخین فامیل لریزین علیه‌نه اولسا ، دولتلی اولا یافقیر (تفاوتی یوخدور) الله شایسته‌دیر که اونلاردان حمایت ائده بونا گؤره (قضاوتده و شهادتده) هویٰ و هَوسدن تبعیّت ائتمه‌ین تا عدالتی ساخلیاسیز و اگر دیلیزی شهادتده باطله‌ساری دؤندَره‌سیز (وحقیقتی ترسه منطقیله نادرست نشان وئره‌سیز) ویا حق و حقیقتی بیان ائتمَکدن چکینده‌سیز (سکوت اختیار ائده‌سیز ، شدیداً " کیفر گؤره‌جکسیز) البته الله سیزین تمام اعمالیزدن کاملاً " آگاهدیر . (۱۳۵) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، اللها و اونون پیغمبرینه و او کتابی که پیغمبرینه نازل ائدیب و او کتابی که بوندان قاباق گؤندریب ،ایمان گتیرین و هر کس اللها و اونون مَلک لرینه‌واونون گؤی کتابلارینا و اللهین گؤندَریلمیشلرینه و آخرت گونونه ، کافر اولا ، مسلماً " چوخ اوزاق و درین ضلالته دوشوبدی . (۱۳۶)اوکسلر که اوّل بار ایمان گتیریب ، سونرا کافر اولدولاروایکینجی‌دفعه‌ایمان گتیریب سونرادان کفره طرف قئیتدیلر و سونرا ئوز کفرلرینی آرتیردیلار ، هیچوقت الله اونلاری باغیشلامیاجاق‌واونلاری‌دوغری یولا هدایت‌ائتمیه‌جک . (۱۳۷) (یاپیغمبر) منافق‌لره‌بشارت‌وئرگینن (تحقیریله) که درد آرتیران عذاب اونلارین انتظاریندادیر . (۱۳۸) اوکسلر که کفاری مؤمنلرین یئرینه ئوزلرینه‌دوست‌ومددچی انتخاب ائدیرلر ، آیا اونلارین عزّت و احترامین گؤزلورلر ؟ بیر صورتده که بوتون عزّت و احترام اللهین یانیندادیر . (۱۳۹) الله قرآندا سیزین اوچون مقرر بویوروب : زمانیکه ائشیده‌سیز بیر عدّه (آنلاماز) اللهین آیاتینا کفر ائدیرلر و اونلاری مسخره‌یه‌قویوبلار (اورداتوقف ائتمه‌ین) و اونلاریله اوتورماین (و اونلارین‌سؤزلرینه قولاق وئرمه‌ین و اوردان اوزاق اولون) تا آیری مطلبه باشلاسینلار چونکه‌بوصورتده‌سیزده‌اونلارین‌مثلی اولارسیز . الله تعالی منافقلری و کافرلری باهم جهنمده جمع ائده‌جک . (۱۴۰) .

منافق لر اوکسلردیلر که دائم انتظاردا و سیزه مراقبدیلر که اگر الله طرفیندن فتح و ظفر سیزه نصیب اولسا ، اوندا دئیه‌لر: آیا بیزده‌سیزدن دئیلدیک؟واگر کافرلره نصیب اولسا ، اونلارادئیه‌لر: آیا بیز سیزی مؤمن لرین اسرارینا و احوالینا آگاه ائتمه‌دیک؟ و سیزی مؤمنلرین صدماتیندان نجات وئرمه‌دیک؟الله‌قیامت‌گونونده سیزین آرازداحکم‌ائده‌جک‌والله کافرلر اوچون تسلط یولی‌مؤمنلرین علیه‌نه‌قراروئرمز. (۱۴۱)منافق‌لرایستیرلر که اللهی آلدادسینلار ، ولی فقط ئوزلرین آلدادیرلار ، وقتیکه نمازدا شرکت ائدیرلر ، بی‌میل‌لیک و اکراهیله نمازا دوورولار و خلقین برابرینده تظاهر ائدیب و اللهی چوخ آز یاد ائدیرلر. (۱۴۲) اونلار ایکی گؤیول‌و هدفسیزلیک حالیندا یاشییرلار نه بو جماعتیله (مؤمنلریله)دیلر ونه او جماعتیله (کافرلریله) الله هرکسی ضلالتده ترک ائده، اونون اوچون هدایت یولی تاپابیلمزسن. (۱۴۳) ای اوکسلری‌که ایمان گتیریبسیز ، هیچوقت مؤمنلرین‌عوضینه ،کافرلری‌ئوزوزاوچون دوست‌و تکیه‌گاه اختیار ائتمه‌ین ، آیا ایستیرسیز که (بوعملیله) اللهین حضورینده ئوز علیه‌زه آشکار دلیل و علت‌قرار وئره‌سیز؟. (۱۴۴) منافق‌لر قطعا " جهنم اوتونون لاپ دیبینده‌قرارتاپاجاقلار و هیچ کمک و مددچی اونلار اوچون‌تاپابیلمزسن. (۱۴۵)اوکسلردن سوای که توبه ائدیب و (ئوز عمل لرین) اصلاح ائده‌لر و اللهین کتابینا متوسّل اولالار و ئوز دین و ایمانلارین اللها پاک و خالص ائده‌لر اوصورتده اونلار مؤمنلریله اولاجاقلار و الله مؤمنلره‌بیوگ اَجر و ثواب وئره‌جک. (۱۴۶) سیزین مجازاتیزله‌اللهین هیچ ایشی یوخدوراگر سیز شکر ائدیب و ایمان گتیره‌سیز. الله قدر بیلَن و عالِمدیر. (۱۴۷).

الله هیچوقت او دانیشیقی دوست توتمازکه‌خلقین پیسلیگین آشکارا سالا ، او کسدن سوای که اونا ظلم اولوب و الله (مظلومون دعاسین) ائشیدَن و بیلَندیر . (۱۴۸) اگر یاخشیلیقی‌آشکار ائدیب یا گیزلَده‌سیز یا پیسلیکلری باغیشلیاسیز (یاخشیدیر) البته الله همیشه باغیشلیان و قدرتلیدیر . (۱۴۹) او کسلر که اللهی و اونون پیغمبرلرینی تکذیب ائدیرلر و ایستیرلر که اللهین و اونون پیغمبرلرینین آراسیندا ، آیریلیق قائل اولالار و دئییرلر: بیز اونلارین بعضی‌سینه ایمانیمیز وار و بعضی‌سین تکذیب ائدیریک و ایستیرلر که بو آرادا ئوزلری اوچون آیری بیر یول انتخاب ائدەلر. (۱۵۰)همانلارواقعا " کافردیلرو کافرلر اوچون خوارلیق وذلیل‌لیک عذابین آماده ائتمیشیک . (۱۵۱) ولی‌اوکسلر که اللها و اونون پیغمبرلرینه ایمان گتیریبلر ، هیچ بیری‌نین آراسیندا تفاوت قائل دئیل‌لر . اونلارین اَجر و ثوابین (تمام و کمال) وئره‌جه‌ییک .البته الله همیشه باغیشلیان و رحم ائدَندیر . (۱۵۲) (یا پیغمبر) اهل کتاب سندن ایستیرلر ، گؤیدن اونلار اوچون بیر کتاب گتیره‌سن ، اونلار (ین بابالاری) موسی پیغمبردن اوندان باشقاسین‌ایسته‌دیلر و دئدیلر: که اللهی آشکارا بیزه نشان وئر و بو ظلمه گؤره یانار ایلدِرِم اونلاری چالدی . آیدین آیات و دلیل لر اونلارا گَلَندن سونرا "بیزووی" ئوزلرینه معبود قرار وئردیلر . بونو نلا بئله بیز اونلاری باغیشلادیق و موسی پیغمبره آشکار حجت‌لر عطا ائتدیک . (۱۵۳) و طور (داغین) اونلارین باشلاری اوستونده اوجالتدیق و اونلاردان‌تعهدآلدیق که (توبەاوچون بیت المقدسین) قاپوسوندان سجده حالیندا احترامیله داخل اولون و اونلارا امرائتدیک‌که‌شنبه گونلری (ایشدَن اَل چکین و) اللهین مقرراتی حدودیندن تجاوز ائتمەین و اونلاردان (بو احکامین برابرینده) محکم تعهد آلدیق . (۱۵۴) .

چون اونلار ئوز عهدلرینی سیندیردیلار واللهین آیاتینا کافر
اولدولار و اللهین پیغمبرلرینی ناحق یئره ئولدوردولر و دئدیلر:
بیزیم اوره‌گیمیزین پرده‌سی وار (وسنون سؤزلریوی قانمیریق) الله
اونلارین کفرلرینه گؤره اوره‌کلرینه مُهر (شقاوت) ووردی‌واونلاردان
بیر آز عدّه‌دن سوای، ایمان گتیرمُزلر. (۱۵۵) و اونلارین کفرلری
اوچون و بُیوگ بهتان و تهمت که مریمه و وردولار. (۱۵۶) ودئدیلر
که اللهین پیغمبری مسیح عیسی ابن مریمی ئولدوردوک، بیر حالدا
که نه اونی ئولدوردولر و نه اونی صلیبه چکدیلر، لکن امر اونلارا
مشتبه اولدی و او کسلر که مسیحین (قتلی بارەسینده) اختلاف
ائتدیلر شک و شبهه‌ده قرار تاپیبلار و اونون حقیقتیندن خبرلری
یوخدور و تکجه گمان و ظن‌دن تبعیّت ائدیرلر و یقینا" بیلین که
مسیح ابن مریمی ئولدورمه‌دیلر. (۱۵۷) بلکه الله اونی ئوزطرفینه
آپاردی و الله قدرتلی و حکمتلیدیر. (۱۵۸) اهل کتابدان هیچکس
یوخدور مگر ئولمه‌میشدن‌قاباق اونا ایمان گتیره‌جک وقیامت‌گونونده
(عیسی مسیح) اونلارا شاهد اولاجاق. (۱۵۹) یهودیلر بو ظلملره
خاطرکه‌مرتکب‌اولدولارواونا گؤره که کرارا" خلقی اللهین‌یولوندان
مانع اولوردولار، بعضی پاک نعمتلری که اونلار اوچون حلال‌ایدی،
حرام ائتدیک. (۱۶۰) وهابئله رِبا و نزول آلماقلاری اوچون بیر
حالدا که اوندان قدغن اولموشدولار و خلقین حقین ناحق یئره
یئمکدن اوتری و اونلارین کافرلرینه درد آرتیران عذابی آماده
ائتمیشیک. (۱۶۱) ولی اونلار که علم‌ودانشده‌راسخ‌دیلروایمانلاری
وار، اوزاداکه‌سنه نازل اولوب و اوزادا که سندن‌قاباق‌نازل اولوبدی
ایمان گتیریبلر و اوکسلر که نماز قیلیرلار و زکات وئریرلر و اللها و
آخرت گونونه ایمانلاری وار، بُیوگ اَجر و ثواب اونلاراوئره‌جه‌ییک.
(۱۶۲).

بیز همانجور که سنه وَحی گؤندَریریک ، نوح پیغمبره واوندان
سونراکی پیغمبرلرەدەوَحی گؤندَریردیک ،ابراهیم پیغمبرەواسماعیل
و اسحاق و یعقوب و بنی اسرائیلین سونراکی پیغمبرلرینه و عیسی
پیغمبره و ایوب و یونس و هارون و سلیمان پیغمبره وَحیگؤندَردیک
وداودپیغمبره (کتاب) زبوری عطا ائتدیک . (۱۶۳) و اوپیغمبرلره
که اونلارین شرح حالین سنه بیان ائتمیشیک و او پیغمبرلریکەهنوز
اونلارین شرح حالین سنه بیان ائتمەمیشیک (هامیسینا وحی
ائدیردیک)واللەموسی ایله آشکارا دانیشدی . (۱۶۴) اوپیغمبرلری
که بشارت وئرَن و اخطار ائدەنیدیلر تا بو پیغمبرلردن سونرا خلق
اوچون اللەهین حضوریندە حجت و دلیل قالماسین و الله قدرتلیو
حکمتلیدیر . (۱۶۵) الله ئوزی شاهددیر اوزادی که سنەنازلائدیب
ئوز علم ازلیلە نازل ائدیبدی وَملک لردە بو حقیقته شاهددیلر
هرقدر که اللەهین شهادت وئرمَگی تکجه کافیدیر . (۱۶۶) او کسلر
که کافر اولدولار و خلقی اللەهین یولوندان قدغن ائتدیلر ، چوخ
اوزاق و دَرین ضلالتدە قرار تاپیبلار . (۱۶۷) اوکسلر که کافروظالم
اولدولار ، الله اونلاری هیچوقت باغیشلامیاجاق و بیر یولا هدایت
ائتمیەجک . (۱۶۸) مگر جهنم یولونا که همیشەلیک اورداقالاجاقلار
وبوایش اللەهاچوخ آساندیر . (۱۶۹) ای مخلوق حقیقتا " پروردگاریز
طرفیندن برحق پیغمبر سیزین هدایتیز اوچون گَلدی ، اونا ایمان
گتیرین که سیزین خیر و صلاحزەدیر و اگر اونا کافر اولاسیز (ایمان
گتیرمیەسیز ، سیزین زیانیزادیر) و هرنه که گؤیلردە و یئردە وار
بوتون اللەهین کیدیر و الله بیلَن و حکمتلیدیر . (۱۷۰) .

ای اهل کتاب (مسیحیلر) هیچوقت ئوز دینیزده غلّو وافراط
ائتمه‌ین و اللـهین باره‌سینده دوغری سؤزدن سوای (آیری سؤز)
دانیشماین ، مسیح عیسی ابن مریم فقط اللـهین پیغمبری و اونون
کلمه‌سی و روحیدیر که اونی ئوز طرفیندن مریمه القاء ائتدی ، اللـها
و اونون پیغمبرلرینه ایمان گتیرین و هیچوقت تثلیثه قائل اولماین
(آتا ، اوغول ، روح القدس) و (بو سؤزلردن) ئوزوزی ساخلاین‌که
سیزین خیر و صلاحزه‌دیر چونکه الله تکجه بیر اللـه‌در و او پاک و
منّزه‌در و اوندان ایراقدیر که اولادی اولسون ، هرنه که گؤیلرده و
هرنه که یئرده وار ، بوتون اللـهین کیدیر و الله اونلارین حافظی و
حمایتی اوچون تکجه کافیدیر . (۱۷۱) عیسی مسیحین هیچوقت
عارینا گلمَزدی که اللـهین بنده‌سیدیر و نه‌اللـهین مقرب و یاخین
مَلک لری ، هرکیم اللـهین عبادتیندن امتناع ائدیب و تکبّر ائلیه ،
اللـه اونلارین هامیسین ئوز طرفینه محشور ائده‌جک . (۱۷۲) سونرا
اوکسلر که ایمان گتیریب و صالح عمل انجام وئریبلر اونلارین اَجر
و ثوابین (تمام و کمال) اونلارا وئره‌جک و ئوز فضل و رحمتیندن
اونلارا آرتیراجاق و اما اوکسلر که اللـهین عبادتیندن‌امتناع‌ائدیب
و تکبر ائدیبلر ، چوخ پیس دردیلـه مجازات ائده‌جک‌واونلاراوچون
اللـه‌دان سوای هیچ دوست و کمک‌چی‌اولمیاجاق . (۱۷۳) ای‌مخلوق
حقیقتا" پروردگاریز طرفیندن سیزین اوچون دلیل و برهان گَلدی
و نور آشکار سیزین طرفیزه گؤندَردیک . (۱۷۴) اما او کسلر که‌اللـها
ایمان گتیریب و اونا متوّسل اولدولار ، اللـه اونلارین هامیسین ئوز
فضل و رحمتینه داخل ائدیب و اونلاری دوز یولدا ئوزونه ساری
هدایت ائده‌جک . (۱۷۵) .

(یا پیغمبر) سندن (باجی قارداش میراثی بارەسینده) فتویٰ ایستیرلر، اونلارا دئگینن: الله کلاله حکمین سیزه فتویٰ وئریر، اگر بیر شخص دنیادن گئده و اولادی اولمیا و فقط باجیسی اولا، او اموالی که باقی قویوب، نصفی باجیسینا ارث یئتیشر، ولیقارداش تمام مالی باجیدان ارث آپاری، بیر صورتده که ئولونون اولادی اولمیا و اگر ایکی باجی ئولودن باقی قالا، اموالین اوچدن ایکی سهمین ارث آپارارلار و اگر باجی و قارداش باهم اولالار (بوتون مالدان) اوغلان ایکی سهم و قیز بیر سهم آپاراجاق، الله (ئوز احکامین) سیزین اوچون بیان ائدیر تا یول آزمیاسیز و الله هربیر زادا عالِمدیر. (۱۷۶).

۵ـ مائده سوره سی ۱۲۰ ـ آیه

۲۳ـ بعثت ئیلی ۲۸۰۴ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانـری آدینا

ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، ئوزعهدوایلقاریزاوفاائدین (وبیلین که) سیزین اوچون دؤرت ایاقلی حیوانلار حلال اولدی او حیوانلاردان سوای که سیزه بیان اولونار، و شکار ائتمک سیزین اوچون حلال دئیل وقتیکه احرام حالیندا سیز، البته اللەحکم ائدَر او شیئه که ایستَر. (۱) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، هیچوقت اللـهین شعائرین (خلافنی) حلال ائتمەین و حرام آیدا (ساواشی) حلال سایماین و (کعبەده اولان) نشانلی و نشانسیزقربانلیقلارین قاباغین آلماین واوکسلرین که قصدلری وار تانری نین فضل ورضایتی اوچون بیت الحرامی زیارت ائدەلر، اونلارا مانع اولماین و اوزمان که احرامدان چیخدیز، شکار ائتمک سیزین اوچون بلامانع دیر، دشمن لیک و بغض، اوکسلریله که سیزی مسجدالحرامـدان مانع اولوردولار، سیزیتلافاآچماغاو انتقاما وادار ائتمەسین، یاخشیلیق و تقوی اوغروندا بیر بیریزه کمکلیک ائدین و گناه وظلم بارەسینده هیچوقت یاردیم ائتمەین و اللەدان قورخون که اللـهین عذابی چوخ شدّتلیدیر. (۲).

سیز مؤمنلر اوچون میّت اٰلی و ئولی‌اٰتی و قان و دونقوزاٰتی‌و او حیوانلار که غیرالله آدینا کسیلیروخفماولان حیوانلار و زجر یله ئولَنلر و اوجا یئردن یَرت اولانلار و او حیوانلار که آیری حیوانین بورنوزو ایله ئولەلر و وحشی حیوانلارین ائتدیگی شکارین آرتیق قالان‌اٰتی حرامدیر مگر موقع سینده شرعی قرار یله اونلارین باشین کسه‌سیزواوحیوانلارکه بُت لرین برابرینده کسیلەلر و او حیوانلارین اٰتی که شانسی سیناماق و قمار اوچون اوخ آتوب و اونی شکارائدەلر و اونون اٰتینی بولوشدورەلر، بو ایشلرین هامیسی فسق و گناهدیر، بوگون کافرلر سیزین دینوزون زوال تاپماغیندان ناامید و مأیوس اولدولار، بونا گؤره اونلاردان هیچ قورخماین‌وتکجه‌مندن قورخون بوگون سیزین دینوزی حد کماله یئتیریب و ئوز نعمتیمی سیزین اوچون تکمیل ائلەدیم و اسلام دینینی‌سیزین اوچون اختیارائتدیم پس هرکس آجلیق زمانیندا مجبورقالاو (بیرصورتده‌که) گناهامتمایل اولمویا (و حرام اٰتلردن صرف ائده، اونا گناه دئیل) البته الله باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (۳) (یا پیغمبر) سندن سؤروشورلار، نەلر اونلار اوچون حلال اولوبدی؟ اونلارا دئگینن ،هرزادی‌که‌طیّب وطاهردیر ،سیزین‌اوچون‌حلال‌اولوبدور ،تعلیم‌گؤرموش حیوانلارین شکارین که سیز اونلاری، الله سیزه وئرَن تعلیماتدان ئورگەدیب و اونلار شکاری توتوب ساخلیرلار، یئین واللهین آدین اوشکارلارا ذکر ائدین و اللەدان قورخون که اللەتئزحساب‌چکندیر. (۴)بوگون پاک شیئلر سیزه حلال اولدی و هابئله اهل کتابین غذاسی سیزین اوچون وسیزین‌غذازاونلاراوچون حلالدیرونجیب مؤمنەآروادلارین نکاحی مسلمانلاردان و نجیب اهل کتاب آروادلارین نکاحی‌سیزین اوچون حلالدیر، وقتیکه اونلارین مهریەسین‌پرداخت‌ائدەسیزوپاک اولاسیز، هیچوقت زنا عملینه مبادرت ائتمەین و گیزلینجه ئوزوزه نامشروع‌رفیقه‌توتماین ،هرکیمسەدین اسلاما کافر اولا، اونون‌یاخشی اعمالی (دنیاده) باطل و اثرسیز اولوب و او شخص آخرتده زیانکارلاردان‌دیر. (۵).

ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، وقتیکه نماز اوچون آیاقا
قالخیرسیز ، اوزوزی و اَللریزی دیرسگه کمین یووون و باشیزا مسح
چکین وآیاقلاریزا توپوقا کیمی‌مسح چکین و اگر جُنُب (ناپاکاولاسیز)
ئوزوزی یووون (غسل ائدین) و اگر مریض یا مسافر اولاسیز یا قضاء
حاجت ائدیب و یا عورت ایله یاخینلیق ائله‌میش اولساز واوحالدا
سو تاپا بیلمه‌دیز ، پاک تورپاقیله تیمّم ائدین و او پاک تورپاقدان
اوزوزه و اَللریزه چکین . الله ایستَمیر سیزین اوچون مشکل ایجاد
ائده ، بلکه ایستیر سیزی (هرجهتدن) پاک ائدیب وئوزنعمت‌لرین
سیزین اوچون تمامه یئتیره ، اولا که سیز اونلارین شکرون یئرینه
یئتیره‌سیز . (۶) او نعمتی که الله سیزه باغیشلایب و او عهدی که
سیزیله‌باغلایب‌یادیزاسالین (که اونون احکامینه اطاعت ائده‌سیز)
اوندا که دئدیز : ائشیتدیک و اطاعت امر ائتدیک ،الله‌دان‌قورخون
که الله سینه‌لرده اولان سّرلردن آگاهدیر . (۷)ای‌اوکسلری که‌ایمان
گتیریبسیز ، اللهین یولوندا محکم و ثابت قدم اولوب و عدل و
عدالته شاهد و نمونه اولون ، بغض و عداوت بیر عدّه‌ایله ، سیزی
عدالت یولوندان کناره سالماسین عدالت ائدین که عدالت تقوایا
یاخیندیر و الله‌دان قورخون که الله کاملا " آگاهدیر او عملدن که
سیز انجام وئریرسیز . (۸) الله تعالی او کسلره که ایمان گتیریبلرو
صالح‌عمل انجام‌وئریرلر ، باغیشلانماق‌وعده‌سی و بُیوک اَجرمرحمت
بویوروبدی . (۹) .

و اوکسلری که کافر اولدولار و بیزیم آیت‌لــر یمیزی یالان بیلدیلر ،هُما نلار جهنم اهلیدیلر . (۱۰) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیر ، اللــهین نعمتین که سیزه باغیشلایب یادیزا گتیرین اوندا که بیر عدّه قصد ائتدیلر که (عداوتیله) سیزه اَل تاپسینلار ولی ، الله اونلارین اَللرین سیزدن دفع ائتدی ، اللهدان قورخون و مؤمن لر گرک نکجه اللها توکل ائتسینلر (۱۱) الله تعالی بنی اسرائیلدن تعهد آلدی و اونلاردان اون ایکی‌باشچی‌مبعوث‌ائتدیک و الله بویوردی : من سیزیله و ارام اگر نماز قیلاسیزوزکات‌ئود‌ه‌سیر ومنیم‌پیغمبرلریمه‌ایمان گتیره‌سیر و اونلارا تکریم و کمک‌لیک‌ائده‌سیر واللــهین یولونداقرض الحسنه‌وئره‌سیزاو صورتده سیزین گناهلاریزی باغیشلارام و سیزی او بهشتلره که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر داخل ائده‌رم ، اما سیزدن هرکس بوندان سونرا کفر ائده‌قطعاً "دوز یولی‌ایتیریبدی . (۱۲) چون (بنی‌اسرائیل) عهدلرین سیندیردیلار، بوسببه اونلارا لعنت ائدیب (و ئوز رحمتیمیزدن اوزاق ائتدیک) و اونلارین اوره‌کلرین بَرک ائله‌دیک ، اونلار اللــهین کلماتین ئوز یئرلریندن تغییر وئریردیلر و او احکامی که اونلارا تأکیداولموشدی یاددان چیخارتدیلار (یاپیغمبر) هرزمان اونلارین‌تازه خیانت‌لرینه متوجه اولارسان ، بیر آز عدّه‌دن سوای که خیانت ائتمیرلر ولی سن اونلاری باغیشلاوگناهلاریندان کئچ‌که‌الله یاخشی عمل صاحبلرینی چوخ دوست توتار . (۱۳) .

و او کسلردن که دئدیلر: بیز مسیحی ییک ، تعهد آلدیق‌ولی اونلاراواحکامی که‌اونلارا تأکید اولموشدی ، یاددان چیخارتدیلار ، بونا گؤره اونلارین آراسیندا قیامت گونونه کیمی بغض وعداوت‌قرار وئردیک . الله گلمجکده اونلاری او عمل‌لرین عاقبتینه که انجام وئریرلر ، آگاه(و عذاب) ائدمجک . (۱۴) ای اهل کتاب ، بیزیم پیغمبریمیز سیزه طرف گلدی تا چوخلی حقیقتلر و احکاملار گؤی کتابیندان که سیز گیزله‌دیب و یاددان چیخارتمیشدیز ،سیزه‌بیان ائدیب وچوخلارینداان صرفنظرائده ، حقیقتده الله طرفیندن‌سیزین اوچون نور (پیغمبر ص)وآیدین کتاب (قرآن کریم) گلیبدی (۱۵) الله او کتابین وسیله‌سیله او کسلری که اونون رضاسینا تابع دیلر ، سلامت یول‌لارا هدایت ائدیب و ئوز اِذنیله اونلاری قارانلیقدان ، ایشیق‌لیقا ساری‌چیخاردارو اونلاری دوغری یولا (سعـادت‌یولونا) هدایت‌ائدَر . (۱۶)اونلار که دئدیلر: مریمین اوغلی مسیح الله‌در ، کافر اولدولار (یا پیغمبر) دئگینن اگر الله ایسته‌سه ،مریمین‌اوغلی مسیحی و اونون آناسین و بوتون او کسلر که یئر اوزونده‌دیلر هلاک ائده کیمسه (وهانسی قدرت) ائلیمبیلر اونا مانع اولا ؟ گؤیلرین و یئرین حکومتی و هرنه که اونلارین آراسیندا وار ،تماما "الله‌ا تعلقی واردی . او هرنه ایسته سه یارادار و الله تعالی هرزادا (ئولدوروب و دیری ائتمگه) قدرتی وار . (۱۷) .

یهودیلر ومسیحی‌لر دئدیلر: بیز اللهین اولادی ودوستلاری‌ییوق
(یا پیغمبر) دئگینن: پس نه اوچون الله سیزی گناهلاریزین برابریند ه
عذاب ائدیر؟ (اوجور دئیل) بلکه‌سیز بشرسیز، او کسلر جمله‌سیندن
که الله خلق ائدیبدی باغیشلار او کسی که ایستَر و عذاب ائدَر او
کسه که ایستَر ،گوئ یلرین ویئرین حکومتی و هر نه کی اونلارین آراسیندا
وار، تماما" اللها تعلقی واردی و قایداجاق یئر اونون طرفینه‌دیر.
(۱۸) ای اهل کتاب ،بیزین پیغمبریمیز ،پیغمبرلرین فترت دوره‌سینده
(حضورلاری اولمایان زماندا) سیزین اوچون گَلدی و حقایقی سیزه
بیان ائدیر تا دئمیه‌سیز: بشارت وئرَن و اخطار ائدَن بیریم اوچون
گَلمَدی پس حقیقتده سیزین اوچون بشارت وئرَن و اخطار ائدَن گَلدی
و اللهین هر شیئه قدرتی‌وار. (۱۹) واو زمانیکه موسی ئوز قومنا دئدی:
ای جماعت اللهین نعمتینی که سیزه باغیشلاییب یادیرا گتیرین ،اوندا
که سیز بنی اسرائیلدن پیغمبرلر مبعوث ائدیب و سیزدن پادشاهلار
قرار وئردی و وئردی سیزه او فَضلی که اهل عالَمدن بیر کیمسه‌دیه
وئرمه‌میشدی. (۲۰) ای منیم قومیم: مقدس یوردا که الله سیزین
اوچون (مسکن) مقرر بویوروب، داخل اولون و دالی قایئتماین که
دوئنوب زیانکار اولارسیز. (۲۱) (بنی اسرائیل) دئدیلر: یاموسی:
حقیقتی بودر که اورادا قدرتلی و زوردئیین بیر جماعت وار، اونلار
خارج اولانا کیمی، بیز اورا داخل اولا بیلمَریک، اگر اونلار خارج
اولسالار ،اوندا بیز داخل اولاریق. (۲۲) ایکی نفر کیشی که اللهدان
قورخانیدیلار و الله اونلارا نعمت (عقل و ایمان) عطا ائتمیشدی،
دئدیلر: سیز دروازایا داخل اولون، وقتیکه داخل اوئلدور حتما"
اونلارا غلبه ائده‌جکسیز و اللها توکل ائدین اگر موئمنسیز. (۲۳).

دئدیلر: یا موسی: تا اونلار اوردا واردیلار، بیز اورا اصلا" داخل اولماروق، سن ئوزون پروردگار یلەگئدون و اونلاریلە ساواشین، بیز بوردا اوتوراجایوق. (۲۴) موسی دئدی: پروردگارا، من تکجه ئوز نفسمه و قارداشیما اختیاریم وار، بیزیله بو فاسق قومون آراسینا آیریلیق سال. (۲۵) الله بویوردی: قیرخ ئیلەکیمی (اوشهر) اونلارا حراماولدی و اونلار یئر اوزونده آوارەاولاجاقلار. (یاموسی) بوفاسق جماعتین بارەسینده چوخ متأسف اولما. (۲۶) (یا پیغمبر) آدمین ایکی اوغلونون حقیقی احوالاتین اونلار اوچون اوخوگونن، اونداکه هر بیریسی اللهایاخین اولماق اوچون قربانلیق آپاردیلار، اما بیریندن قبول اولدی و او بیریسیندن قبول اولمادی. (قربانلیقی قبول اولمایان قارداش حسادتدن او بیرینه) دئدی: (اللها آند اولسون) من سنی ئولدورەجگم، قارداشی دئدی: بوندان غیر دئیل که الله (یاخشی عملی) تکجه اللەدان قورخان انسانلاردان قبول ائدَر. (۲۷) اگرسن اَلیوی منی ئولدورمَک اوچون آچاسان، من اَلیمی آچان دئیلَم کەسنی ئولدورَم چونکەمن اواللەدان کهاهل عالَمین پروردگاری دیر، قورخورام. (۲۸) من ایستیریم که منیم قتلیمین گناهی و ئوز گناهین سنەطرف قئییته و سن اهل جهنم و اود اهلی اولاسان و ظلم ائدَنلرین (آدم ئولدورنلرین) جزاسی همین بودر. (۲۹) اونون وسوسەلی نفسی اونی قارداش ئولومونه تحریک ائتدی و سوندا قارداشین ئولدوروب، بونا گؤرەزیانکارلاردان اولدی. (۳۰) سونرا اللەقارقانی مأمور ائتدی کەیئری قازسین تا اونا (عملا") نشان وئرسین که نئجه قارداشی‌نین ئولوسون یئرده دفن ائتسین، او دئدی: وای اولسون منه اگرمن بوقارقادان عاجزراق اولام، پس قارداشین دفن ائتدی و سونرا ئوز عملیندن بَتَر پشیمان اولدی. (۳۱).

بونا گؤ رەبنی‌اسرائیله مقررائتدیک که هرکس گناهسیزانسانی
که بیرکسی ئولدورمەیب و یئر اوزونده فتنه‌وفسادا مرتکب اولمایب ،
ئولدوره ،اوجوردر کەتمام انسانلاری‌ئولدوروب و هر کیم بیر انسانین
یاشایشین نجات‌وئره ،اوجوردر کەتمام انسانلاری‌دئریلدیب و بیریم
پیغمبرلریمیز آیدین‌دلیل‌لریله اونلاراگلدی‌اما اونلاردان چوخلاری
بیریم‌پیغمبرلریمیز گلندن‌سونرا ،یئراوزونده فسادا وتجاوزەمبادرت
ائتدیلر . (۳۲)او کسلرین‌جزاسی که الله و اونون پیغمبر یله دعوایا
باشلیالار و یئر اوزونده فساد ائتمگه چالیشالار ، اعدام ائتمکدیر یا
مجازات دارینا چکمک و یا اونون اَل و آیاغین ترسه کسمک (ساغ اَل
و سول آیاق و یا عکسِنه) و یا او شهر و دیاردان (که او ردا فساد
ائدیب) قووماق .بو رسوا لیق‌دیر دنیاده و آخرتده بُیوک عذاب
اونلارین‌انتظاریندادیر . (۳۳)او کسلردن سوای که سیز اونلارا اَل
تاپمامیشدان‌قاباق توبه ائدەلر و بیلین‌کەالله (ئوزحقین)باغیشلیان
و رحم ائدَندیر . (ولی حق‌الناس قصاصی توبەایله ساقط اولماز) .
(۳۴) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز! اللەدان قورخون و اونا
ساری وسیله آختارون و اونون یولوندا جهاد ائدین ، اولا که سیز
نجات تاپاسیز . (۳۵) او کسلر کەکافر اولدولار ،اگرتمام اوزادلار که
یئر اوزونده وار ، ایکی برابری اونلارینکی اولا و اونلارین هامیسین
عوض وئرەلر تا ئوزلرین قیامت گونونون عذابیندان قورتارالار ،
اونلاردان قبول اولونماز و اونلار اوچون درد آرتیران عذاب وار .
(۳۶) .

اونلار ایستَرلر و چالیشارلار که جهنم اوتوندان چیخسینلار ولی‌اوندان چیخان دئیل‌لر و اونلاراوچون همیشه‌لیک عذاب وار. (۳۷) اوغورلوق ائدَن کیشی‌نین‌وآرواد‌ین اَلینی عمل‌لری‌نین جزاسیناگوٴره، قطع ائدین و بو بیر عذابدیرکه‌الله‌اونلارامقرر ائدیب و الله‌قدرتلی وحکمتلیدیر. (۳۸) پس‌هرکس اوغورلوقدان توبه‌ائدیب و ظلمه‌مرتکب اولاندان سونرا ئوز اعمالین اصلاح‌ائده، الله اونون توبه‌سین قبول ائدیب و (آخرتده) اونی باغیشلار. چونکه الله باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (توبه‌ایله‌دنیاده‌حد شرعی‌ساقط اولماز) (۳۹) (ای‌انسان) مگربیلمیرسن‌که گوٴیلرین و یئرین‌صاحبی‌الله‌در؟عذاب ائدَر هرکسه که ایستَر و باغیشلار هرکسی که ایستَر و اللهین هر شیئه قدرتی‌وار. (۴۰) یا پیغمبر اوکسلر که کفرده‌قاباقا دوشوب و سبقت توتورلار و دیلده دئییرلرکه‌بیز ایمان گتیرمیشیک و اوره‌کدن ایمان گتیرمیرلر، سنی‌غمگین‌ائتمه‌سین هابئله یهودیلرین‌رفتاری، او کسلری‌که‌دقتیله سنون سوٴزلریوه قولاق وئریرلر تاسنی تکذیب ائتمَگه بیر ایلیشیک (ضعف‌نقطه‌سی) تاپالار، اونلار آیری بیر عدّه‌نین جاسوسلاریدیلار که‌ئوزلری سنون یانیوا گلمه‌یبلر (وکافرلری‌سنون یانیوا گوٴندَریبلر) اونلار کلماتی (اللهین احکامین) ئوز یئرلریندن تغییر وئریرلر و دئییرلر اگر (پیامبر اسلام) مطابق بو سوٴزلر (تحریف اولونموش سوٴزلر) سیزه‌جواب وئردی، قبول ائدین، غیرصورتده قبول‌ائتمه‌یین. (یاپیغمبر) او کسی که‌الله‌ایستیر اونی عذاب‌ائده، سن قادر دئیلسن اوندان‌دفاع‌ائده‌سن، اونلار او کسلردیلر که اللهایستمه‌یب اوره‌کلری پاک اولسون، اونلار اوچون دنیاده رسوالیق و آخرتده بُیوگ عذاب وار. (۴۱).

اونلار سنون سوٴزلریوه‌قولاق وئریرلر کماونی تکذیب (وانتقاد)
ائتسینلر و چوخ حرام مال یئییرلر، هر وقت سنون یانیوا گَلدیلر،
اونلارین آراسیندا قضاوت ائتگینن یا اونلاردان اوز دوٴندَرگینن و
اگر اونلاردان اوز دوٴندَرەسن، اونلار قادر دئیل‌لر بیر ضرری سنه
وارد ائتسینلر واگر اونلارین آراسیندا قضاوت ائتدین عدالت وانصافیله
قضاوت ائتگینن، بوحقیقتدیر که الله عدالت وانصاف ائدنلری دوست
توتار. (۴۲) اونلار، نئجه سنی قضاوته ایستیرلر، اوحالداکه تورات
اونلارین یانیندادیر و اوندا اللهین احکامی گلیبدی و سونرا اوندان
وسنون حکموندن اوز دوٴندَریرلر، اونلار ایمان گیترَن دئیل‌لر. (۴۳)
بیز توراتی نازل ائتدیک و اوندا هدایت و ایشیقلیق وار، پیغمبرلریکه
اللهین امرینه تسلیمیدی لر، اونون وسیله‌سیله یهود قومون آراسیندا
قضاوت ائدیردیلر، هابئله اللهی تانییانلار و علماٴلر، اللهین بو
کتابیله کماونون حفاظتینه مأموریدیلار اونون (احکامی نین دوزلوگونه)
شاهدیدیلر، خلقین آراسیندا قضاوت ائدیردیلر، بوناگوٴره (احکامین
اِجراسیندا) خلقدن قورخماین و تکجه مندن قورخون و منیم آیاتیمی
آز و اوجوز قیمته ساتماین (رشوه آلیب، حقی ناحق ائتمەین) و هر
کس اللهین نازل ائتدیگی احکامین برابریله حکم ائتمیه، هما نلار
کافردیلر. (۴۴) توراتدا اونلارا اوچون مقرر ائتدیک که: انسان، انسان
مقابلینده و گوٴز، گوٴز مقابلینده و بورون، بورون مقابلینده و قولاق
قولاق مقابلینده و دیش، دیش مقابلینده و هر نوع یارانون قصاصی
واردر و اگر بیرشخص اونی باغیشلیا (وقصاصدان صرفنظر ائده) اونون
گناهلارینا کفاره‌حساب اولونار و هرکس، اللهین نازل ائتدیگی احکامین
برابریله حکم ائتمیه هما نلار ظلم اهلی دیلر. (۴۵).

کئچمیش پیغمبرلردن سونرا مریمین اوغلی عیسانی گؤندَردیک ،
تصدیق ائدیردی اونون اَلینده اولان توراتی و انجیلی اونا وئردیک
که اوندا هدایت و ایشیقلیق واردی و تائید ائدیر اوندان قاباق اولان
توراتی و اللەدان قورخان انسانلار اوچون هدایت و نصیحتدیر. (۴۶)
اهل انجیل گرک او احکامین قراریله که اللەنازل ائدیب ،حکم ائدەلر
و هرکس اللەهین نازل ائتدیگی احکامین برابریله حکم ائتمیه ،همانلار
فسادکاردیلار. (۴۷) وبیز بوکتابی (قرآنی) حق ایلەسنە نازل ائتدیک
که قاباقداکی کتابلاری تصدیق ائدیر و اونلارا حافظ و شاهددیر. پس
اللەهین نازل ائتدیگی احکامین قرار یله خلقین آراسیندا قضاوت و
حکم ائتگینن و هیچوقت حقدن گَلن احکامی قویوب اونلارین
ایستەدیگلریندن تبعیّت ائتمه، بیز سیزین هربیریزه (مسلمانلار،
مسیحیلر ،یهودیلر) اوچون شریعت قرار وئرمیشیک اگر اللە ایستەسئیدی
سیزین هامیزی بیر امّت قرار وئرَردی ، اما ایستیرکه او کتابلارین و
احکامین وسیلەسیله کەسیزەگؤندَریب ، سیزی امتحانا چکسین ،بونا
گؤره یاخشی اعمالدا بیر بیریزدن قاباقا دوشون ، سیزین قایئتماق
یولوز تماما "اللەهاطرفدیر و اللەسیزی اوزادلاردا کەاختلاف ائدیردیز
(اونلارین جزاسینا) آگاه ائدەجک. (۴۸) (یا پیغمبر) اهل کتابین
آراسیندا اللە نازل ائدَن احکامین برابریله قضاوت و حکم ائتگینن
و هیچوقت اونلارین ایستەدیگلریندن تبعیّت ائتمه واحتیاط ائت که
اولمیاسنی بعضی احکامین اِجراسیندان که اللەسنە نازل ائدیب غافل
ائدەلر و اگر اونلار (اللەهین حکموندن) اوز دؤندرەلر ، بیل کەاللە
ایستیر اونلارا بعضی گناهلارینین جزاسینا مصیبت یئتیرسین ،حقیقتده
خلقین چوخی فاسقدیلر. (۴۹) آیا اونلار جاهلیت (وحشی لیک)
دورانین احکامینی سندن ایستیرلر؟ هانسی حکم اللەهین حکموندن
اهل یقین اوچون یاخشی اولابیلر؟ (۵۰).

ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، یهودی و مسیحی‌نی ئوزوز اوچون دوست و دایاق توتماین. اونلاردان بعضی‌لری بیر بیرینین دوست ودایاغیدیلار و سیزمؤمنلردن هرکس‌اونلاراساری‌اوزدؤندره، حقیقتده همانلاردان‌دیر. الله هیچوقت ظلم ائدن جماعتی (دوز یولا) هدایت‌ائتمز. (۵۱) پس گؤرورسن اوکسلری که اونلارین‌قلبی مریض‌دیر (منافقلر) اونلاری (یهودی و مسیحیلری) دوست توتماقدا بیربیریندن‌قاباقا دوشورلر و دئییرلر: قورخوروق‌که بیر پیس اتفاق بیزیم اوچون اوز وئره (و اونلارین کمک‌لیگینه احتیاجمیز اولسون) اولارکه اللهآیری بیر اتفاق (مؤمنلرین‌نفعینه) قاباقا گتیره ومنافقلر، اوره کلرینده اولان اسراردان بتر پشیمان اولالار. (۵۲) و او کسلر که ایمان گتیریبلر، دئیرلر: آیا بونلاردیلار که بتردن اللها آند ایچیردیلر که بیزسیزده‌نیک‌وآخردا (یاخشی) عمل‌لری باطل‌اولوب و زیانکار اولدولار؟ (۵۳) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، سیزدن هرکس دینیندن‌دؤنسه (اللها ضرر یئتیرمز) الله گله‌جکده بیرقومی گتیره‌جک‌که‌اونلاری‌چوخ دوست توتوب و اونلاردا اللهی چوخ‌دوست توتورلار، اونلارمؤمنلربرابرینده‌چوخ‌آلچاق‌گویول وکافرلرقاباغیندا چوخ‌قدرتلی‌و بیوگدیلر، اللهیولوندا اجهادائدیب و شماتت‌ائدنلردن قورخلاری یوخدور. بو اللهین فضلیدیر که هر کیمسه‌یه ایسته‌سه باغیشلار. الله وسعت باغیشلیان و بیلندیر. (۵۴) بوندان غیر دئیل‌که سیزین دوستوز و کمگیز، الله و اونون پیغمبریدر و او کسلر که‌ایمان گتیریبلر و نماز قیلیب و رکوع حالیندا زکات وئریرلر (۵۵) و هر کیمسه‌اللهی و اونون‌پیغمبرین‌ومؤمنلری دوست توتا، حقیقتا" اللهین‌حزبیندن‌وطرفدارلاریندان‌دیر وهما نلار موفق و غالب دیلر. (۵۶) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، هیچوقت او کسلردن که سیزدن‌قاباق‌اونلارا کتاب وئریلیب و کافرلردن که سیزین دینیزی مسخره‌ائدیب و اؤیونا توتورلار، ئوزوز اوچون‌دوست‌وکمکچی‌انتخاب ائتمین و اللهدان قورخون اگر سیز (حقیقتا") ایمان گتیریبسیز. (۵۷).

و اوندا که خلقی نمازا سَسلیرسیز ، یهودیلر اونی مسخرەیه و
اوءیوناتوتورلار ،بو اونا خاطردرکماونلار بیرجماعت دیلر کەعاقلانه
فکر ائتمیرلر . (۵۸) (یاپیغمبر) دئگینن . ای اهل کتاب ، آیابیزیم
اوچون ایرادتوتوب و انتقادائدیرسیزکەبیزاللـها و بیزەگوءندَردیگینه
و اوندان قاباق نازل ائتدیگینه ایمان گتیرمیشیک؟ او حالدا که سیز
یهودیلرین چوخی فاسق (وپیس ایش صاحبی)سیز . (۵۹) دئگینن .
آیا ایستیرسیز که سیزی او کسلرین وضعیندن که اللـهین یانیندا ئوز
عمل لرینین سببینه بوندان چوخ پیسدیلر ، آگاه ائدیم ؟ او کس لر
که الله اونلاری ئوز رحمتیندن اوزاق سالیب واونلارا غضب ائدیب
و اونلاردان میمون و دونقوزلار قرار وئریب ، چونکه طاغوتا قوللوق
ائدیردیلر (البتەبیر عده بنی اسرائیلدن) .اونلار چوخ پیس مخلوق
و دوز یولدان آرتیق راق منحرف اولانلاردی . (۶۰) وقتیکه سیزین
یانیزا گلیرلر ، دئییرلر : بیز ایمان گتیرمیشیک ولی کفر یله . وارد
اولوب و کفر یلەخارج اولورلار و اوزادیکه (عداوتیو نفاقی) گیزلین
ساخلیرلار ،اللـهاوندان کاملا "آگاهدیر . (۶۱) اونلاردان چوخلارین
گوءرَرسن کەگنا ها ئتمکده و زور دئمکدەوحرام مال یئمکده ،بیربیریندن
قاباقا دوشورلر ، چوخ پیس و چرکیندیر او ایشلریکەگوءرورلر . (۶۲)
نه اوچون (قوم یهودون)روحانیلری وعلماءلری اونلاری گناەسوءز
دانیشماقدان و حرام مال یئمکدن قدغن ائتمیرلر؟ نەقدر پیس و
چرکیندیر اونلارین ائلەدیگلری؟ (۶۳) یهودیلر دئدیلر: اللـهین
اَلیزنجیر یلەباغلیدیر ،باغلیاولدی اونلارین اَللری و لعنتاولدی
اونلارا بوناحق سوءزلرین مقابلینده که دئدیلر (اوجور دئیـل که
دئییرلر) بلکەاللـهین هر ایکی (قدرت و رحمـت) اَلی آچیقدیر ،
باغیشلارنئجەکه ایستَر وپروردگارین طرفیندن سنه نازل اولان آیەلر ،
اونلارین چوخونون طغیانین و کفرون آرتیرار و بیز اونلارین آراسینا
قیامت گونونه کیمی عداوت و دشمنلیک سالدیق و هرزمـان ساواش
اوچون اودآلیشدیردیلار ،اللـهاونیسوءندوردی و فساد ائتمَکاوچون
یئراوزونده چالیشیرلار واللـههیچوقت فسادی و فسادچیلاری دوست
توتماز . (۶۴) .

واگر اهل کتاب ایمان گتیرملر و اللەدان قورخالار ، بیزاونلارین گناهلارین ئورتەریک و اونلاری دؤلی نعمتلی بهشتلره داخل ائدەریک . (۶۵) و اگر اونلار توراتین و انجیلین و او احکامی که پروردگارین طرفیندن اونلارا نازل اولوب عمل ائدەلر ، گوئیدن و یئردن روزی یئیَرلر . اونلارین بیرعدّەسی مقتصد و اورتاباب جماعتدیلر و چوخلاری اونلاردان ، پیس عمل صاحبیدیلر . (۶۶) یا پیغمبر اوزادی که پروردگارین طرفیندن سنه نازل اولوب ، خلقه ابلاغ ائتگینن و اگر ابلاغ ائتمیەسن ، اونون رسالتین انجام وئرمەیبسن و اللّه سنی (مفسد) خلقین شریندن ساخلار ، مسلما "اللّه کافر جماعتین هیچوقت راهنماسی اولماز . (۶۷) (خم غدیر واقعەسی) (یا پیغمبر) دئگینن ای اهل کتاب . سیز بیر شیئی دئیل سیز مگر توراتین وانجیلین و او احکامی که پروردگاریز طرفیندن سیزه نازل اولوب ، عمل ائدەسیز ، ولی او احکامی که پروردگارین طرفیندن سنه نازل اولوب ، اونلاردان چوخونون طغیانین وکفرونی آرتیرار ، بوناگوئ رەبو کافرمذهب جماعتین مخالفت لیغیندن ، ابدا " غمگین اولما . (۶۸) اونلاردان که ایمان گتیریبلر (مسلمانلار) و اونلاردان که یهودی اولوبلار و اوبیریسی پیغمبرلرین تابعلریندن و مسیحیلردن ، هرکیم اللّهین بیرلیگینه و آخرت (حساب)گونونه (قلبا " و خالصا ") ایمان گتیره وصالحعمل انجام وئره ، هیچ قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجاق . (۶۹) بیز بنیاسرائیلدن تعهد (ایلقار) آلدیق (که اللّها ایمان گتیرسینلر) و پیغمبرلری اونلارا ساریگوئندَردیک (که اللّهین احکامین اونلارا ئورگت سینلر) ولی هر زمان پیغمبرلر اونلارین خلاف میلیجه دانیشدیلار ، بیرعدّەسین تکذیب وبیرعدّەسین ئولدوردولر . (۷۰) .

و گمان ائدیردیلر که اونلار اوچون عذاب یوخــدور ، بوسببه
(اللـهین آیاتین گوءرمَکدن و حقی ائشیتمَکدن) کور و کار اولدولار ،
سونرا (توبه ائدیب) الله اونلارین توبه‌سینی قبول ائتدی ،گئنه‌ده
اونلاردان چوخلاری (غفلت یوخوسونا گئدیب)کور وکار اولدولار و
الله اونلارین عمل‌لرین گوءرَندیر . (۷۱) اونلار که مریمیـــن اوغلی
مسیحه ، الله دئدیلر ، حقیقتده کافر اولدولار ، بیر صورتده‌کهمسیح
ئوزی‌بنی‌اسرائیله‌دئدی : او اللـهی‌کهمنیم وسیزین پروردگاریمیزدیر ،
عبادت‌ائدین‌هرکس اللـها شریک قرار وئرسه ، الله اونا بهشتی‌حرام
ائدیبدی و اونون یئری‌جهنم‌اودی‌دیر وظالم‌لر (و مشرک‌لر)اوچون
هیچ کمک ائدن اولمیاجاق . (۷۲) اونلار که دئدیلر :اللـه‌اوچنفردن
عبارتدیر (آتا ، اوغول ، جبرئیل یعنی بونلار اوچی بیر نفردر)کافر
اولدولار . چونکه‌اللـه‌تکجه‌بیر اللـه‌در و اگر بوسوءزلردن اَل‌چکمیه‌لر ،
اونلارین کافرلری اوچون درد آرتیران عذاب یئتیشه‌جک . (۷۳)آیا
توبه‌ائتمیرلر و اللـهاطرف‌قایئتمیرلار واوندان‌باغیشلانماق‌ایستَمیرلر
(تا الله اونلارین‌گناهلاریندان گئچه؟) البته‌الله باغیشلیان‌و رحم
ائدَندیر . (۷۴) مریمین اوغلی مسیح ، فقط پیغمبرایدی‌البته‌اوندان
قاباق پیغمبرلرده واریدیلار ، اونون آناسی ایمانلی‌و دوزگون‌ایدی ،
هر ایکیسی غذا یئییردیلر ، باخگینن نئجه‌آیاتیمیزی . اونلاراوچون
آیدین بیان ائدیریک ، سونرا باخگینن نئجه اونلار حقدن اوز
دوءندَریرلر؟ (۷۵) دئگینن : آیا اللـه‌دان سوای اوکیمسه‌یه‌عبادت
ائدیرسیز که سیزین ضرریزه و منفعتیزه صاحب اختیار دئیل؟ والله
درکه ائشیدَن و بیلَندیر . (۷۶) .

دئگینن ! ای اهل کتاب ، ئوزدینیزده ناحق غلّو ائتمئین واو جماعتین ایستەدیگلریندن کەبوندان قاباق یولدان چیخیب وچوخلارین یولدان چیخارتمیشدیلار و دوز یولدان اوزاق دوشموشدیلر ،تبعیّت ائتمئین . (۷۷) بنی‌اسرائیلدن او کسلر که کافر اولدولار ، داودون ومریمین اوغلی‌عیسی‌نن دیلیجەلعنت‌اولدولار بولعنت اوسببەایدی که اونلار عصیان و گناه ائدیب و حددن (اللـهین‌حکموندن)تجاوز ائتدیلر . (۷۸) اونلار او پیس عمل‌لردن که انجام وئریردیلر اَل چکمەدیلر و بیر بیرینین‌قاباغین آلمادیلار ،نەقدرقباحتی وارایدی او ایشلر که گوٴروردولر . (۷۹) اونلاردان چوخلارین گوٴرَرسن که کافرلریله (ومشرک لریله) دوستلوق و رفاقت قاتیرلار ، نەقدر پیس ذخیره ئوزلری اوچون‌قاباقجا گوٴندَریرلر که اللـهین غضبی‌اونلار اوچوندور وجهنم عذابیندا همیشەلیک قالاجاقلار . (۸۰) واگراونلار اللـها و پیغمبره و اونا نازل‌اولان شریعته ،ایمان گتیرَردیلر ، مسلما " کافرلری ئوزلرینه دوست توتمازیدیلار ولی اونلارین چوخی فاسق‌و پیس عمل صاحبیدیلر . (۸۱) (یا پیغمبر) یهودی‌لری و مشرک‌لری موٴمنلربارەسیندەچوخ برک‌عداوتلی تاپارسان اما اونلار کەدئییرلر بیز مسیحی‌ییک ، مسلمانلار اوچون چوخ یاخین‌دوست و رفیق‌دیلر . بواوناخاطردر که اونلارین ایچینده بیلیجی و راهب‌انسانلار وار و اونلار حقین برابرینده تکبّر و غرور ائتمَزلر . (۸۲) .

وهرزمان اوآیت لری که پیغمبره نازل اولوب ،ائشیدَرلر ،گوءرَرسن
که اونلارین گوءزلری یاشیله دولوب بو او حقانیّته گوءره دیر که درک
ائدیب وتانی یبلار .اونلار دئییرلر : پروردگارا : بیز ایمان گتیردیک ،
بیزلری شاهدلریله (پیغمبر و صالح انسانلاریله) منظور ائتگینن .
(۸۳) (ودئییرلر :)نه اوچون بیزاللهاو اوزادی که حقدن بیزه گلیب
ایمان گتیرمی یک ؟ اوحالدا که امیدیمیز وار که الله بیزی (قیامتده)
صالح انسانلار جرگه سینده قرار وئرسین . (۸۴) الله بو سوءزلرین
برابرینده ،اونلارا بهشت باغلارین عطا ائتدی که ایچلرینده چایلار
و سولار آخیر و همیشه لیک اوردا یاشییاجاقلار و بونعمتلر ،یاخشی
عمل صاحبلرین (و احسان ائدَنلرین)خیرجزاسیدیر . (۸۵) و اونلار
که کافراولدولار و بیزیم آیه لریمیزی تکذیب ائتدیلر ،جهنم اهلیدیلر .
(۸۶)ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز : یاخشی و پاک شیئلری که الله
سیزه حلال ائدیب ،ئوزوزه حرام ائتمه ین ، حد و اندازه دن چیخماین
که الله حددن چیخانلاری و ظلم ائدَنلری هیچوقت دوست توتماز .
(۸۷) حلال و پاک نعمتلردن که الله سیزه روزی قرار وئریب صرف
ائدین و قورخون او اللهدان که اونا ایمان گتیریبسیز . (۸۸) الله
سیزی یئرسیز و بیهوده آندلارین برابرینده ،عذاب ائتمیه جک ولی
او آندلارین مقابلینده که عمدا "وقصدا "ایچیرسیز (وعمل ائتمیرسیز)
عذاب ائده جک ، بونوع آندلارین کفاره سی ،اون نفر فقیر ومحتاجه
معمولی غذا وئره َکدیر ،همان غذادان که ئوز اهل وعیالیزه ، وئریرسیز
یا لباس وئره َک اون نفر فقیره یا بیر قول (برده) آزادائتمکدیر و او
شخصی که بونلارین هیچ بریسین تاپا بیلمه دی یا قادر اولمادی ،گرک
اوچ گون (دالبادال) اوروج توتسون بونلار سیزین آندلاریزین
کفاره سیدیر ،اونداکه آندایچیب و اونی سیندیریرسیز ،ئوزآندلاریزی
حفظ ائدین و هیچوقت اونی سیندیرماین ، الله تعالی ئوز آیاتینی
سیزین اوچون بوجور آیدین بیان ائدیر ، اولا که سیز اونون شکرون
یئرینه یئتیره سیز . (۸۹) .

ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، بوندان غیر دئیل که شراب (ایچمک) و قمار (اوٛ یناماق) و بته قوللوق ائتمک و ازلام (شانسی یوٛ خلاماق ،فالچیلیق ، رمال لیق) تماما " کثیف ایش و شیطان عمل لریندَندر ، اونلاردان اوزاق اولون تانجات تاپاسیز. (۹۰) بوندان غیردئیل که شیطان ایستیر ،سیزین آرایزدا شراب و قمار وسیله‌سیله بغض وعداوت ایجادائدیب و سیزی اللـهین ذکریندن و نمازدان غافل ائده،آیاسیز (بیربئله‌فسادین مقابلینده) اونلاردان ال چکه‌جکسیز؟ (۹۱) اللـها و پیغمبره اطاعت ائدین و (مخالفتدن) اوزاق اولون و اگر اوز دوٛ ندره سیز (مستحق عذاب اولارسیز) بیلین که پیغمبرین تکلیفی تکجه احکامی آشکارا ابلاغ ائتمکدیر. (۹۲) او کسلر اوچون که ایمان گتیریب و یاخشی عمل انجام وئریرلر ، اوزادی که (قبلا ") یئییبلر ،گنا هیوخدور وقتیکه حرامدان پرهیز ائدەلر و ایماندامحکم اولالار و یاخشی‌عمل انجام وئرەلر (اگر گناها مرتکب اولسالار) گئنه پرهیز ائدیب و ایمانلارین تقویت ائدەلر (اگر گئنه اشتباه ائدەلر) اللـمدان قورخوب یاخشی‌لیق واحسان ائدەلر که الله یاخشی عمل صاحبلرین واحسان ائدَنلری دوست توتار. (۹۳) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ؛ اللـه‌سیزی بیر تعداد شکارین وسیله‌سیله کەسیزین اللریز و اوخلاریز اونلارا یئتیشیر ، امتحانا چکیرتا آیدینلاشدیراکه کیملر باطینده اللـمدان قورخور ، پس هرکیم بوندان سونرا (اللـهین حکموندن) تجاوز ائده دردآرتیران عذاب اونون اوچون اولاجاق. (۹۴) ای اوکسلری‌که‌ایمان‌گتیریب سیز ؛ احرام حالیندا شکارائتمەین و سیزدن هرکس عمدا " اونی ئولدوره گرک اونون‌برابرینده (دوٛرت آیاقلی) حیوانلاردان‌کفاره وئرسین و ایکی نفر عادل‌شاهدسیزدن ، اونون معادل‌اولماغین‌تصدیق‌ائتسین و هدیه (قربانلیق) صورتینده کعبه‌یه یئتیش‌سین‌یا (اونون عوضینه) فقیرلره غذا وئرسین یااونون معادلینده اوروج‌توتسون‌تاعملینون جزاسین دادسین ، اللـماونلاردان که قبلا " انجام تاپیب ، صرفنظر ائدیب و هرکس تکرار ائده ، الله اوندان انتقام آلار و اللـه قدرتلی انتقام‌آلاندیر. (۹۵).

دریا شکاری و اونون یئمگی سیزین اوچون حلال اولدی‌تاسیز و مسافرلر اوندان استفاده ائده‌سیز ، تا وقتیکه احرام حالینداسیز چؤل شکاری سیزین اوچون حرامدیر و قورخون او اللـه‌دان‌که اونون طرفینه‌محشوراولاجاقسیز . (۹۶)اللـه‌کعبه‌نی‌حرمتلی‌ائو مسلمانلارین قیامی(واسلامین اتحادی و مصالحی) اوچون قرار وئردی وهابئله حرام‌آیلاری‌و نشانلی‌و نشانسیزقربانلیق لاری (محترم قراروئردی) بو احکام اوندان اوتری در که سیز بیله‌سیز هرنه که گؤیلرده وار و هرنه که‌یئرده‌وار‌هامیسین‌اللـه‌بیلیر وبیله‌سیزکه‌اللـه‌هرزادا آگاهدیر . (۹۷) و بیلین که‌اللـه شدّتلی عذاب ائدَندیر (گناهکارلارا) واللـه باغیشلیان‌ورحم‌ائدَندیر (ثوابکارلارا) . (۹۸)پیغمبرا‌وچون (احکامی وآیاتی) ابلاغ ائتمکدن سوای آیری بیر وظیفه یوخدور و اللـه‌بیلیر اوزادی که‌آشکار ائدیرسیز و یاگیزلین‌ساخلیرسیز . (۹۹) (یاپیغمبر) دئگینن ؛ خبیث و پاک هیچ وقت برابر اولماز هرقدر که‌خبیث‌لرین چوخلوقی سنی تعجبه گتیره ، ای عقل وبصیرت صاحبلری اللـه‌دان قورخون اولا که سیز نجات تاپاسیز . (۱۰۰) ای او کسلری که ایمان گتیریب‌سیز ، بیرپاراشیئلردن (ومسائلدن) سؤروشماین که اگرسیزین اوچون‌آشکار اولاناراحت‌اولارسیز و اگرآیه‌نازل‌اولان‌وقتده‌اونلاردان سؤروشاسیز ، قرآن سیزین اوچون اونلاری آیدین بیان ائدَر ، اللـه سیزی (بیهوده‌سئوال‌لارین مقابلینده) باغیشلایب و صرفنظرائتدی و اللـه باغیشلیان و مهرباندیر . (۱۰۱) البته سیزدن قاباق قوم‌لر بونوع سئوال لاردان سؤروشدولار و سونرا اونـلارا مخالف و کافر اولدولار (۱۰۲)اللـه‌هیچ جوربحیره (اوحیوان‌که بئش‌قارین‌دوغوب) و سائبه (او دوه که اون‌ایکی قارین دوغوب) و وصیله (اوقویون که یئددی قارین دوغوب) و حام (او اَرکک حیوان‌که تلقیح اوچون‌اون دفعه‌اوندان‌استفاده‌اولونوب ــ جاهلیت دورانیندا بونوع حیوانلار هر ایشدن‌معاف اولاردیلار و بوعملین حکمون‌اللـها نسبت‌وئرَردیلر) قرار وئرمه‌یب ، ولی اوکسلر که کافر اولدولار ، اللـهـا یالان نسبتی وئریرلر واونلارین چوخی عاقلانه فکر ائتمیرلر . (۱۰۳) .

و زمانیکه اونلارا دئییلدی : که گلیز اوزادین طرفینه کـه‌اللـه نازل‌ائدیب و گلیزپیغمبره ساری ،دئدیلر : او یولی که آتا ، بابامیزی اوندا تاپمیشیق ،بیزیم‌اوچون کافیدر ،بوندان‌غیردئیل که اونلارین آتا ، بابالاری بیرزاد بیلمیردیلر وهدایت‌تاپما میشدیلار . (۱۰۴) ای او کسلری‌که ایمان گتیریبسیز : سیز ئوز ایمانیزی‌محکم‌ساخلاین ، زمانیکه سیز هدایت تاپدیز ، یولدان چیخان آدملرین ضـرری‌سیزه یئتیشمَـز، سیزین قایئتماق یولوز تماما " اللـها طرفـدر و اللـه‌سیزی ایشلریزین‌نتیجه‌سیندن‌آگاه ائده‌جک . (۱۰۵) ای‌او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، زمانیکه سیزدن بیری‌نین ئولومی یاخینلاشدی (وصیت ائدین) وصیت‌ائدَن‌وقته ایکی‌نفر عادل‌شاهد ئوزآدملریزدن‌انتخاب ائدین و اگر مسافرتده اولاسیز و ئولوم مصیبتی‌سیزی توتا ، ایکی‌نفر شاهـد ئوزگه لـردن تـوتون و اگـر سیـز وارث او ایکـی نفر شاهددن شکیز اولسا ، اونلاری نمازدان سونرا ساخلاین تا اللـهین آدینا آند ایچسینلـر کم‌بیزحاضردئیلیک بیرکسین حقین پولاساتاق حتی‌اگرئوز آدملریمیزین بارەسینده‌اولا واللـه‌دان‌اوتری‌شهادتیمیزی گیزلَتمه‌روک که اوصورتده‌البته گناهکارلاردان اوئلاروق . (۱۰۶) اگر معلوم‌اولا که او ایکی‌نفرشاهد گناها (یالانا) مرتکب اولوبلار ، ایکی نفر عادل شاهد (وارثین) تانیشلاریندان اوایکی (مقصر) شاهدین یئرین‌توتسونلار (سونراکی شاهدلر)اللـهین آدیناآند ایچسینلر که بیزیم شهادتیمیزقاباقکی شاهدلرین شهادتلریندَن دوز و حقیقته یاخیندیر ،بیزاَبدا "حقدن‌کئچممیشیک‌که اوصورتده البته‌ظالملردن اوئلاروق . (۱۰۷) بوعمل عدالته یاخیندیر (وباعث اولار)که‌حقله شهادت وئره‌لر و قورخالار سونداکی آندلار ، اونلارین آندلارین‌رَدّ ائتسینلر ، اللـه‌دان قورخون و حق سوئزی ائشیدین و اللـه‌هیچوقت فاسق جماعتی هدایت ائتمَز . (۱۰۸) .

(قورخون اوگوندن که) الله پیغمبرلری جمع ائدیب و دئیر: خلق سیزین دعوتیز مقابلینده سیزه نه جواب وئردی؟ اونلار دئیَرلر: بیز بیرزاد بیلمیریک سن ئوزون تمام غیبلردن کاملا "آگاهسن. (۱۰۹)
(یا پیغمبر جماعته عیسی‌نین معجزاتی بارەسینـــده تذکر وئرگینن) زمانیکه الله مریمین اوغلی عیسی‌یه بویوردی: اونعمتلری که سنه و آناوا با غیشلامیشام، یادیوا گتیر، اونداکه سنی روح القدس وسیله‌سیله تائید ائدیب و قدرت وئردیم ائیله‌که بئشیکده و بُیوگلوکده خلقیله دانیشیردین و اونداکه‌کتاب وحکمت سنه‌ئورگَتدیم و توراتی وانجیلی سنه تعلیم وئردیم و اوندا که منیم اِذنیمله پالچیقدان قوش شکلی دوزەلدیب و اونا نفَس سالدین ومنیم اِذنیمله دیری قوش اولدی و آنادان دوغما کوری و جذاما مبتلا اولان مریض‌لری منیم اِذنیمله‌شفا وئردین و منیم اِذنیمله ئولونی (قبردن) دیری چیخارتدین و اوندا که‌سنی بنی‌اسرائیلین شرّیندن قورتاردیم زمانیکه آیدین دلیل‌لریله اونلارین هدایتی اوچون گَلمیشدین، بیر عدّه اونلارین کافرلریندن دئدیلر: بونلار آشکار جادودان سوای بیر زاد دئیل‌لر. (۱۱۰) و زمانیکه‌حواریونا (طلبه‌لره عیسی‌نین وسیله‌سیله) وحی گؤندَردیم که منه و منیم پیغمبریمه ایمان گتیرین، اونلار دئدیلر: بیـــزایمان گیتردیک، ، شاهد اول که بیز پروردگارین امرینه تسلیم اولموشوق.
(۱۱۱) او زمان که حواریون دئدیلر: یامریمین اوغلی عیسی، آیا سنون پروردگارین قادردیر که گؤیدن بیزیم اوچون مائده (طعام سفرەسی) گؤندره؟ عیسی دئدی: الله‌دان قورخون اگر سیزین ایمانیز وار. (۱۱۲) دئدیلر: (بیزیم آیری نظریمیز یوخدور) تکجه ایستیریک که اوندان صرف ائدک و اورک‌لَریمیز اطمینان تاپا وبیلَک که سن بیزه دوز دئیبسَن و اونا شاهد اولاق. (۱۱۳).

مریمین اوغلی عیسی عرض ائتـدی: بار الـها ، ای منیم پروردگاریم ، طعاملی بیر سفره گؤیدن بیزیم اوچون گوندَر تا بیزه و بیزدن سونرا گلنلره بایراملیق و قدرت نشانی سنون طرفیندن اولسون وبیزه‌روزی یئتیرگینن‌که‌سن یاخشی روزی ویره‌نسن . (۱۱۴) الله (اونلارین ایسته‌دیکلرین اجابت ائدیب) بویوردی: من اونی سیزین اوچون گؤندَریرَم ولی سیزدن هرکس بوندان سونرا کفران نعمت ائده ، اونی ائله مجازات ائدَرَم که‌دنیاده بیر اَحدی اوجور مجازات ائتمه میشم. (۱۱۵) و زمانیکه الله مریمیی اوغلی عیسی‌یه بویوردی: آیا سن خلقه دئیوبسن که منی و آنامی الله‌دان سوای ئوزوز اوچون ایکی‌معبود قرار وئرین؟ عیسی عرض ائتدی :پروردگارا ، سن ئوزون پاک‌ومنزّه‌سن ،منه یئتیشمَز که بوجور ناحق سؤزی‌دیلیمه گتیرَم ، اگر بوسؤزی دئمیش اولسایدیم ، سن ئوزون‌بیلردین ، سن منیم اسراریمدن آگاهسن ولی من سنون اسراریندن آگاه دئیلم ، بوحقیقتدر که سن (اهل عالَمین) اسرارین و غیبلرین بیلیرسن . (۱۱۶) من خلقه دئمه‌میشم او سؤزدن سوای که سن امر ائدیبسن ، اونلارا دئمیشم :الله‌اعبادت‌ائدین‌که‌منیم و سیزین پروردگاریمیزدیر و نه‌قدر که من اونلارین آراسیندا و ارایدیم ، اونلارا شاهدایدیم و زمانیکه منی اونلارین آراسیندان آلدین ، سن ئوزون اونـلارین اعمالینا مراقب ایدین و سن هر بیر شیئه ناظر و شاهدسن . (۱۱۷) اگر اونلاری مجازات ائده‌سن ، اونلارسنون بنده‌لریندیرواگراونلاری باغیشلیاسان ، قدرت و حکمت (واختیار)صاحبی سن . (۱۱۸)الله بویوردی: بوگون‌اوگوندورکه دوغری دانیشانلارین دوزلوگی اونلارا فایده وئرَر و بهشت باغلاری اونلار اوچوندور که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر و همیشه‌لیک اوردا یاشییاجاقلار ،الله‌اونلاردان راضی و اونلاردا الله‌دان راضیدیلار ، سعادت و بُیوگ خوشبختلیک همین بودور.(۱۱۹) گؤیلرین و یئرین مُلکی و حکومتی و هرنه که اونلاردا وار تماما " اللـهین کیدیر و اونون هر بیر زادا قدرتی وار. (۱۲۰) .

انعام سوره سی — ۱۶۵ — آیه
۱۳ — بعثت ئیلی — ۳۰۵۳ — کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

مخصوص حمد و ثنا الله‌اوچوندورکه گؤیلری و یئری یوخدان خلق ائله‌دی، قارانلیقی و ایشیق لیقی وجوده گتیردی، سونرا او کسلر که کافر اولدولار ئوز پروردگارلارینا شریک و تای قرار وئریرلر. (۱) او اللهی که سیزی تورپاقدان خلق ائله‌دی‌سونرا عمری (انسان اوچون) مقرر بویوردی (تا انسان تکامل تاپسین) معلوم‌اولان اَجل اللهین یانینداادیر، بونونلا بئله گئنه سیز شک گتیریرسیز. (۲) تمام گؤیلرده و یئرده تکجه الله اودر، سیزین گیزلین وآشکارعمل لریزی‌بیلیروسیزین خیروشرّیزدن کاملا " آگاهدیر. (۳)پروردگارین آیاتینیندان ،هیچ آیه‌اونلاراوچون گلمه‌دی‌مگراوندان‌اوز دوندَردیلر. (۴)اونلارحق وحقیقتی‌زمانیکه‌اونلاراگلدی جدا" تکذیب‌ائتدیلر. پس بوتئزلیکده اونلارین (عذاب) خبری که حقی‌مسخریه‌توتوردولار (اونلارا و سیزه) یئتیشه‌جک. (۵) آیا گؤروب و ائشیدمه‌دیز که نه‌قدر قوملاری اونلاردان‌قاباق گناهلارینا خاطر هلاک ائتدیک؟ او امکاناتی که یئر اوزونده اونلارا وئرمیشدیک، سیزه وئرمه‌میشیک و گؤیدن‌دالبادال‌یاغیش اونلاراوچون‌گؤندَردیک‌وچایلار (وبولاقلار) جاری‌ائتدیک، سونرا اونلاری گناهلارینا خاطر محوائدیب وآیری جماعت اونلارین یئرلرینده وجوده گتیردیک. (۶) و اگر بیز سنه کاغداوستونده‌یازیلمیش بیرکتاب گؤندره‌ک و اللریله لمس ائده‌لر، گئنه اوکسلر که کافر اولوبلار دئیه‌جکلر که بوآشکار جادودان سوای بیر شیئی دئیل. (۷) و دئدیلر نییه‌بس اونا (پیغمبره) مَلک نازل اولمور (بیز گؤره‌ک که پیغمبری تصدیق ائدیر) اگر بیز مَلک نازل ائدک، اوندا هرزاد خاتمه تاپار و داها اونلارامهلت (نَفَس چکمک) وئریلمَز. (۸).

واگر اونی مَلک صورتینده قرار وئرسئیدیک، گئنه گرک اونی بیر انسان و کیشی صورتینده سالیب و اولباسدان که (انسانلار) گئییرلر، اونادا گئیین‌دئیَردیک. (۹) (سابق قوملار) سندن‌قاباق پیغمبرلریده، مسخره‌ائتدیلرمسخره‌ائدنلر سونرا ئوز شوم عمل‌لرینه بَتر گرفتار اولدولار. (۱۰) (یا پیغمبر) دئیگنن، یئر اوزونده سفر ائدیب و گزین دولانین تا باخیب گؤره‌سیز تکذیب ائدَنلرین آخرو عاقبتی نئجه اولوبدی؟ (۱۱) دئگینن، گؤیلرین و یئرین مُلکی و حکومتی کیمیندیر؟ دئگینن تکجه اللهین کیدیر، الله‌تعالی‌رحمتی (و باغیشلاماقی) ئوزونه فرض (و واجب) ائدیب و یقینا" سیزین هامیزی قیامت گونونده که هیچ شک و شبهه اوندایوخدور جمع ائده‌جک. اوکسلرکه ئوزلرینه ضرر وورورلار، هما نلار ایمان‌گتیرمَزلر. (۱۲) هرنه که گئجه و گونوزده ساکن اولوب و آرام تاپیر، اللهین کیدیر واو ائشیدَن و بیلندیر. (۱۳) دئگینن، آیا الله‌دان سوای غیریسینی ئوزومه‌دوست‌وصاحب اختیارتوتوم، او حالدا که گؤیلری و یئری یوخدان وجوده گتیرَن الله تعالی دیر و اودر که‌هامییاروزی وئرَر و (هیچکسدن) روزی آلماز (یئدیردر و ئوزی یئمَز) دئگینن، الله منه‌امر ائدیب که تسلیم اولان لارین اولینجی‌سی من اولام و البته اللها شریک قرار وئرنلردن اولمیام. (۱۴) دئگینن، من‌بُیوک گونون عذابیندن قورخورام که اگر ئوز پروردگاریما عصیان ائدم. (۱۵) اوگون هر کسدن صرفنظر اولسا، الله اونا رحم ائدیب و بو آشکار خوشبختلیک‌دیر. (۱۶) و اگر الله سنه ضرر و زیان یئتیره، الله‌دان سوای بیر کیمسه یوخدر که سنی اوندان قورتارا و اگر خیرو منفعت سنه یئتیره (بیر کیمسه مانع اولا بیلمَز) و اللهین هرزادادا قدرتی وار. (۱۷) الله‌در که جمیع بنده‌لرینه بُیوگ تسّلطی وار واو حکمتلی و آگاهدیر. (۱۸).

دئگینن ، هانسی شیئی شهادت جهتیندن بُیوک اولابیلر؟
دئگینن ، الله منیله سیزین آرامیزدا شاهددیر و بو قرآنی منه وَحی ائدیب تاسیزی و جمیع مخلوقی کمبو قرآنی ائشیدیرلر (نصیحت ائدیب و)اونلاری (اللهین عذابیندن) قورخودام ، آیاسیز واقعا" شهادت وئریرسیزکماللهایله آیری معبودلار وار؟ دئگینن ، من‌ابدا" شهادت وئرمَرم دئگینن ، بوندان غیر دئیل که او تکجه بیر اللهدر و من جدا" اوزادلاری که اللها شریک قراروئریرسیز ،اوزاقام . (۱۹) او کسلری که اونلارا کتاب وئرمیشیک (اسلام پیغمبرین) تانییرلار ، ائیله‌که‌ئوزاولادلارین‌تانییرلار ،او کسلری که ئوزلرینه ضرر ووردولار همانلار ایمان گتیرمَزلر . (۲۰) ظالم‌راق اوکسدن کیمدیر که اللها یالان و افترا نسبتی وئره یا اونون آیه‌لرین تکذیب ائده؟ مسلما" اللهظالم‌لرمنجات‌وئرمیه‌جک . (۲۱) و او گونکه اونلارین هامیسین محشور ائده‌جه‌ییک ، اوندا مشرکلره دئیه‌ریک : او معبودلار که سیز گمان ائدیردیزاونلار (اللهین ایشلرینده) شرکت‌لری‌وار، هارداديلار. (۲۲) سونرااونلارین جوابی‌وعذری بوندان غیردئیل که‌دئیه‌جکلر : او اللها که بیزیم پروردگاریمیزدیر ، آند اولسون که بیز هیچوقت مشرک دئیل دیک . (۲۳) (یا پیغمبر) باخ گؤر نئجه‌ئوزلرینه‌یالان یاپیرلار و او زادلار که افترا باغلیردیلار تماما" محواولوب‌وآرادان گئدرلر . (۲۴) و بیر عده اونلاردان سنون سؤزلریوه‌قولاق وئریرلر ولی اونلارین اوره‌کلرینه پرده چکدیک تا اونی آنلامیالار (چونکه ایستَمیرلر ایمان گتیره‌لر) و اونلارین قولاقلارینا آغیرلیق سالدیق و اگر تمام آیه‌لری گؤره‌لر ، گئنه ایمان گتیرمَزلر تااورا کیمی وقتی سنون یانیواگلیرلر ،سنیله‌مجادله‌یه (دیل به‌دیل دئمگه)باشلیرلار و اونلار که کافر اولدولار ، دئییرلر : بو سؤزلر گئچمیش لرین افسانه‌لریندن سوای بیر شیئی دئیل لر . (۲۵) اونلار ، هم خلقی اوندان منع‌ائدیب وهم‌ئوزلرینی محروم‌ائدیرلر ولی تکجه ئوزلرین هلاکته سالیرلار و بیشعوردولار . (اگر خیر و صلاحلارین دئیه‌لر گئنه‌ده آنلامازلار) (۲۶) (یا پیغمبر) اگر اونلاری گؤره‌سن اوزمان که اوتون قاباغیندا ساخلانیبلار و دئییرلر : ایکاش (بیرده بیزی دنیایه) قایتاراردیلارتاپروردگاریمیزین‌آیت‌لرینی‌تکذیب ائتمیب و مؤمنلردن اؤلاردیق (اونلارین حالینا متاثر اولارسان) (۲۷) .

(اونلار پشیمان دئیل‌لر) بلکه اوزاد (قیامت احوالاتی) که قبلا" اونلارا گیزلین ایدی، آشکار اولوب واگر (دنیایه) قئییدملر، گئنه همان پیس ایشلره که اوندان منع اولوبلار قئییدمجکلر، اونلار یالانچی و یالان دانیشان لاردیلار. (۲۸) کافرلر دئییرلر: بو دنیانین یا شاپشیندان سوای، آیری یاشاپش یوخدر و بیز ئولندن سونرا داها بیرده دیری اولمیاجایوق. (۲۹) اگر اونلاری گؤرەسن زمانیکه‌پروردگارین عدلی‌حضورینده دایانیبلار و الله اونلارادئیر. آیا بو حقیقت دئیل؟ اونلار جواب وئریب دئیرلر: بله آنداولسون پروردگاریمیزا که تماما حق و حقیقتدر. الله دئیر: پس عذابی‌کافر اولماق سببیله‌چکین. (۳۰) قطعا" زیان گؤردولر او کسلر که الله ملاقاتین تکذیب ائتدیلر تا وقتیکه قیامت غفلتا "گلیب‌یئتیشه‌اوندا دئیه‌جکلر: وای اولسون بیزه که بوگوندن غافل ایدیک. اونلار ئوز گناه لارینین یوکونو داللارینا گؤتورلر و بیلین که چوخ پیس یوک چکه‌جکلر. (۳۱) بودنیانین‌یا شاپشی‌اویون‌و فانیدر و آخرت ائوی او کسلراوچون که‌اللەدان قورخاندیلارچوخ‌یاخشی (وهمیشه‌لیک) دیر. بس نه اوچون عقل ایله فکر ائتمیرسیز؟ (۳۲) (یا پیغمبر) البته‌بیز بیلیریک که اونلارین سؤزلری سنی چوخ ناراحت و غمگین ائدیر. (ناراحت اولما، بیل که) اونلار تکجه سنی تکذیب ائتمیرلر. و حقیقتده او ظالم‌لر اللهین تمام آیەلرینه منکر اولورلار. (چونکه سنون سؤزلرین اللهین کلامیدیر) (۳۳) و البته سندن قاباق پیغمبرلریده تکذیب ائتدیلر و اونلار خلقین تکذیبینه (و آزار و اذیّتینه) صبر ائدیب و دؤزدولر تابیزیم طرفیمیزدن اونلارا کمک یئتیشدی. اللهین کلماتین عوض ائدن اولماز. حتما" گئچن پیغمبرلرین خبرلری (و مصیبت لری) سنه یئتیشیب. (۳۴) و اگر اونلارین (مشرکلرین) اوز دؤندرمه‌لری سنون‌اوچون‌آغیرویئکه‌گلیر، پس اگر باجاراسان نقیب ووروب‌یئر آلتینا گیرەسن ویا پلکان‌قویوب گؤیه چیخاسان و اونلار اوچون معجزه گتیرەسن (اونلار ایمان گتیر مزلر) اما اگر الله ایستەسه اونلارین هامیسین (اجبارا") هدایت ائدر، بونا گؤره هیچ وقت بی‌خبرلردن اولما. (۳۵).

تکجه‌اوکسلرسنون دعوتیوی اجابت ائدَرلر که (حق سؤزون) ائشیدیرلر، اما ئولولر ائشیدمَزلر، الله اونلاری قیامت گونونده دیریلدی، سونرا اونا طرف رجوع ائدَرلر. (۳۶) و کافرلر دئدیلر: بس نییه بیر معجزه پروردگاری طرفیندن اونا نازل‌اولمور؟دئگینن، اللهین قدرتی وار که معجزه نازل ائده ولی خلقین‌چوخی (اللهین قدرتیندن) بی خبردیلر (۳۷) هیچ جانلی (حرکت ائدن) یئر اوزونده و هیچ قوش که ئوز قاناتلاریله اوچور، یوخدر مگر اونلاردا سیزین کیمی‌امت‌ومخلوقدولار، بیز هیچ بیرزادی‌بوکتابدا (یازماقدا) قصور و تفریط ائتمه‌دیک، سونرا (جمیع امتلر) ئوزپروردگاری طرفینه محشوراولارلار. (۳۸) اوکسلرکه‌بیزیم آیت‌لریمیزی تکذیب ائتدیلر، کارولال قارانلیقدا (جهالتده) قرار تاپیبلار، الله هرکیمی‌ایسته‌سه آزقینلیقدا ئوز باشینا ئوتورَر و هرکسی ایسته‌سه اونی دوزیولدافرار وئرَر (چونکه ئوزلری اویولی اختیار ائدیبلر) (۳۹) دئگینن، اگر گؤروب و بیله‌سیز که اللهین عذابی سیزه یئتیشیب یائولوم‌ساعتی یاخینلاشیب (یا قیامت قوپوب) آیا اللهدان سوای غیریسین کمکه چاغیرارسیز؟ (جواب وئرین) اگر سیز دوز دانیشانسیز. (۴۰) بلکه (اوزمان) تکجه اللهی چاغیرارسیز تا اگر اونون مشیّتی‌علاقه‌تاپسا، اوبلادن سیزی نجات وئره و اوزادی که اونا شریک قرار وئریردیز، یاددان چیخاردارسیز. (۴۱) وبیز سندن‌قاباق امتلره پیغمبرلر گؤندَردیک (چون پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر) اونلاری‌دردوبلابه مبتلاائتدیک‌تامتنبه‌اولوب، توبه و زاری ائده‌لر. (۴۲) پس نه‌اوچون وقتیکه‌بلاومصیبت‌اونلارا گلدی، متنبه اولمایوب و توبه ائتمه‌دیلر؟ بلکه (داهادا) اونلارین اوره‌کلری (آرتیق درجه) قساوت تاپدی و هرایشی که گؤروردیلر، شیطان او ایشی اونلارین نظرینده گؤزل جلوه‌لندیردی. (۴۳) همین که اونلارا وئریلمیش تذکراتی یاددان چیخارتدیلار، بیز تمام نعمتلرین قاپوسون اونلارین اوزونه آچدیق تا اونلار او نعمتلره خوشحال اولسونلار، سونرا اونلاری‌غفلتاگرفتار ائتدیک بووقت هامیسی مأیوس و ناامید اولدولار. (۴۴).

پس ظلم ائدَن جماعتین ریشه‌سی قطع اولدی ومخصوص حمد
و ثنا الله اوچوندرکه‌اهل عالَمین پروردگاری‌دیر . (۴۵) (یاپیغمبر)
دئگینن ، اگر گؤرەسیز که الله سیزین قولاقلاریزی و گؤزلریزی کار
و کور ائدیب و اورەگلریزی مُهرلیوب اللەدان سوای کیم قادردیر
اونلاری سیزه قئیتَرسین ؟ باخ گؤر نئجه آیت‌لری ودلیل‌لری اونلار
اوچون شرح وئریریک؟ سونرا اونلاراوز دؤندَریرلر . (۴۶)دئگینن ،
اگر گؤرەسیز که اللـهین عذابی گیزلین یا آشکار ، سیزه یئتیشدی ،
آیا ظلم ائدَن جماعتدن سوای کیمسه هلاک اولاجاق؟ . (۴۷)و بیز
پیغمبرلری گؤندرمَریک مگر بشارت وئرمَک و اخطار ائتمک اوچون ،
او کسلر که ایمان گتیریب و ئوز (عمل) لرین اصلاح ائدەلر ، هیچ
قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجاق . (۴۸) و اونلار که بیزیم
آیت‌لـریمیزی تکذیب ائتدیلر ، اونلارا فسق لرینه گؤره وطاعتدن
چیخماقلارینا سبب ، عذاب یئتیشەجک . (۴۹) دئگینن ،من‌دئمیرم
اللـهین خزانەلری منیم یانیمدادیر و من غیبدن آگاه دئیلم وسیزه
دئمیرم که من مَلکم ، من فقط اوزاددان که منه وحی اولور تبعیت
ائدیرم .دئگینن ، آیا کور یله گؤزلی برابردیلر؟پس‌نییه (عاقلانه)
فکر ائتمیرسیز؟ (۵۰) قرآنین وسیلەسیله اوکس لری کەپروردگارین
طرفینه محشور اولماقدان قورخورلار ، آگاه ائتگینن و اونلار اوچون
اللەدان‌سوای‌دوست‌وشفاعت (قبول) ائدن یوخدر ، اولا کەاللەدان
قورخالار . (۵۱) (یاپیغمبر)اوکسلر که سحرلر و آخشاملارپروردگاری
چاغیریرلار و اونون رضاسینی ایستیرلر ئوزوندن کنار سالما ، نه
اونلارین حسابیندن بیر شیئی سنون اوچوندرونەسنون حسابیندن
بیرزاد اونلار اوچون ، اگر اونلاری ئوزوندن اوزاق سالاسان ، اوندا
ظلم ائدَنلردن اولارسان . (۵۲) .

و هابئله بیز اونلارین بعضی سین ، بعضی لرین وسیله‌سیله امتحانا چکدیک تا (دولتلی‌لر) دئیملر آیا بونلاردیلار (کاسب مؤمنلر) که الله بیزیم آرامیزدان اونلارا منّت قویدی؟ (و هدایت ائتدی) آیا الله شکرائدن (بنده) لری یاخشی تانیمیر؟ (۵۳)وهر وقت او کسلر که بیزیم آیت‌لریمیزه ایمان گتیریبلر ، سنون یانیوا گلدیلر ، اونلارا دئگینن ، سلام علیکم ، سیزین پروردگاریز رحمتی وباغیشلاماقی ئوزونه فرض و واجب ائدیب و مقرر بویوروب :سیزدن هرکس آنلامازلیق ایله بیر خلاف ایش گؤره ، سونرا توبه ائدیب و ئوز (اعمالین) اصلاح ائده البته الله باغیشلیان و رحم ائدَندیر . (۵۴)وهابئله‌آیاتی ودلیل لری‌مفصل بیان ائدیریک تا مجرم‌لرین و گناهکارلارین یولی کاملا" مشخص وآشکاراولسون . (۵۵)دئگینن ، که الله منی اونلارین عبادتیندن که سیز ، اللمدان سوای عبادت ائدیرسیز ،بکلی‌منع‌ائدیب ،دئگینن ،من‌اَبدا "سیزین‌ایسته‌دیکلریزه تابع اولمارام مسلما" اوندا یول ایتیریب و هدایت‌تاپمارام . (۵۶) دئگینن ، منیم پروردگار طرفیندن آیدین دلیلیم وار و سیز اونی تکذیب ائدیرسیز . اوزادی که سیز اونون بارەسینده تله‌سیرسیز ، او منیم‌یانیمدا (واختیاریمدا)دئیل .حکم‌و فرمان‌تکجه اللهین‌کیدیر ، الله‌حق ایله‌حکم‌ائدر ، او (حقی باطلدن آییران و) حکم‌ائدَنلرین یاخشی سیدیر . (۵۷) دئگینن ، اگر اوزادی که اونون بارەسینده تله‌سیرسیز ، منیم اختیاریمدا اولسایدی ، مسلما" میله سیزین آرامیزدا امر خاتمه تاپمیشدی و الله ظالم‌لرین احوالینا کاملا" آگاهدیر . (۵۸) غیب ایشلرین آچاری تکجه اللهین یانیندادیر . اوندان سوای بیر کیمسه اونلاردان آگاه اولماز ، هرنه که قورولوقدا وار و هرنه که دریادا (وسولاردا) وار ، هامیسین الله بیلیر و هیچ یارپاق (آغاجدان) یئره دوشمَر و هیچ دانه یئرین قارانلیق‌آلتیندا یوخدر مگر اللهین اوندان خبری وار و هیچ یاش وهیچ قوری‌یوخدر مگر آشکار کتابدا (لوح محفوظ یا قرآندا) یازیلیبدی . (۵۹) .

او اللهی که سیزی گئجه ده ئولدوروروگونده‌وز ائتد یگیزعملدن آگاهدیر ، سونرا سیزی دیریلدیر (بو وضعین ادامه‌سی وار) تاتعیین اولموش اجل گلیب یئتیشه سونرا سیزین قایئتماق یولوز اونا ساریدیر سونرا سیزی اعمالیزدان آگاه ائده‌جک . (۶۰) اللهین قدرتی و تسلطی ما فوق بنده لردیر و سیزی حفظ ائتمک اوچون مامور گؤندرَر تا وقتی که سیزین بیریزین ئولومی یاخینلاشا و بیزیم مامورلاریمیز اونون جانین آلارلار واونلار جان آلماقدا هیچ قصور ائتمَزلر . (۶۱) سونرا (خلقین هامیسی) اللهین طرفینه که اونلارین حقیقی دوستی و مولاسیدیر قئییدَرلر . بیلین و آگاه اولون که خلقین حکمی ، اللهایله دیر و او چوخ تئز حسابلارا یئتیشندیر . (۶۲) دئگینن ، کیمدیر سیزی چؤل و دریا قارانلوقوندان نجات وئرسین ؟ اوحالداکه‌سیز اونی آشکار و گیزلینده آغلار حالدا چاغیریرسیز که اگر بیزی بو ظلماتدان نجات وئرسن البته بیز شکر ائدَنلردن اوْلاریق . (۶۳) دئگینن ، که الله‌درسیزی بو ظلماتدان و هرغم و غصه‌دن (و چتین ایشلردن) نجات وئریر ، سونرا سیز اونا شریک قرار وئریرسیز . (۶۴) دئگینن ، او قادردیرکه عذابی گؤیدن یا آیاغیز آلتیندان سیزه گؤندره و یا سیزی فرقه‌لر صورتینده بیر بیریزین جانینا سالا و ساواشما ، مزه‌سین بعضی‌لرین وسیله‌سیله سیزه دادیزا ،باخ گؤر نئجه‌آیاتیمیزی اونلارا اوچون بیان ائدیریک اولا که اونلار آنلیالار . (۶۵) سنون قومون قرآنی تکذیب ائتدی بیر صورتده که‌قرآن حق و حقیقتدر ، دئگینن ، من سیزین (عمللریزین مسئولی و) وکیلیز دئیلم . (۶۶) هر خبر (که قرآندا وئریلیب ، وقتینده) انجام تاپاجاق و گله‌جکده اوندان آگاه اولاجاقسیز . (۶۷) زمانیکه بیرعده‌نی گؤردون که بیزیم‌آیاتیمیزین باره‌سینده بحث و انتقاد ائدیرلر ، اونلاردان اوز دؤندَرگینن تا آیری صحبته‌باشلیالار واگرشیطان بونی سنون یادیندان چیخارتدی ، وقتیکه‌یادیوادوشدی ، ظلم‌ائدن قوم‌ایله اوتورما (هم‌مجلس‌اولما) . (۶۸) .

اللّه‌دان قورخان آدملر اوچون ، ظالم آدملر حسابیند ن
بیرراد یوخدر ولـی گـرک (مؤمنلریـن) یادیندا اولسون کـه
(پیس عمل لردن گرک) اوزاق اولسونلار . (۶۹) (یاپیغمبر)اوکسلر
که ئور سئودیکلریـی ئوزلرینه دین (و مذهب) قرار وئریبلر و دنیا
یاشایِـسی اونلاری معرور ائدیبدی ، ترک ائتگیـن و اونلارین یادینا
گتیر که هرکس ئور عملینه گرفتار اولاجاق و اونلار اوچون اللّه‌دان
سوای دوست و شفیع یوخدر و (باغیشلانماق اوچون) هرنه عوض
وئرەلر اونلاردان قبول اولونمار ، اونلار او کسلردیلر کەئوزائندیگی
عمل لره گرفتار اولوبلار ، کفرلرینون برابریندە قئینَر سو و درد
آرتیران عذاب اونلارین انتظاریندادیر . (۷۰)دئگیـن ، آیا اللّه‌دان
سوای بیر شیئلری چاغیراق که بیزیم اوچون نفعی و ضررلری‌یوخدر
(بی خاصیت دیلر) و اوندان سونرا که اللّه بیزی هدایت ائتدی ،
دالی قاییداق تااو شخص کیمی که شیطانلار اونی آل ائدیب و یئر
اوروندەحیران وسرگردان قالوبدی ،بیر صورندە که اونون دوستلاری
وار و اونی ئور طرفلرینه هدایت ائدیرلر . دئگیـن ، حقیقی هدایت
اللّهین هدایتی دیر و بیزه اَمر اولونوب کەاهل عالَمین‌پروردگارینا
سلیم اولاق . (۷۱)و(بیزه اَمر اولونوب که) نماز قیلین و اللّه‌دان
قورخون او اللّهی که اونا ساری محشور اولاجاقسیر . (۷۲) اواللّهی
که گؤیلری و یئری حق یاراتدی وقتی (بیرزادین خلقتینه اراده
ائده) فقط دئیر : موجود اول و فورا " موجود اولار ، اللّهین قولی
حقدیر او گونکه صور (شیپوری) دمیده اولار ، اوگون بُیوگ حکومت
فقط مخصوص اللّه‌در ، او گیزلین و آشکاری بیلَن و حکمتلی و کاملا "
آگاهدیر . (۷۳) .

وزمانیکه ابراهیم ،آتاسی (آتالیقی)آزره‌دئدی : آیا بوُت‌لری
ئوزوز اوچون معبود انتخاب ائدیبسیز؟ من سنی و سنون تابع‌لریوی
آشکارضلالتده‌گوروروم . (۷۴)هابئله‌گوئ یلرین ویئرین ملکوتون (بُیوگ
حکومت‌لیگین) ابراهیمه‌گوستَردیک‌تا اهل یقین اوُلا . (۷۵) وقتیکه
گئجه اولدی ، ایشیقلی بیراولدوز گوُردی ، خلقه دئدی : او منیم
پروردگاریمدیر (خلقی هدایت ائتمکاوچون ،وضعیت ایجادائدیردی)
ولی زمانیکه اولدوز باتدی ، دئدی : من باتانلاری دوست توتمارام
(۷۶)وقتیکه‌آیی ایشیقلی‌گوُردی ،دئدی :او منیم پروردگاریمدیر ،
ولی‌زمانیکه‌آی باتدی ،دئدی : اگر پروردگاریم منی هدایت ائتمه‌سه
البته‌آزقین‌اوُلان‌قومدان‌اوُلارام . (۷۷)وقتیکه‌گونی‌پارلاق‌گوُردی ،
دئدی :اومنیم پروردگاریمدیر ،اوهامیسیندان بُیوگدور . ولی زمانیکه
گون‌باتدی ،دئدی :ای‌جماعت من‌اوزاددان‌که اللها شریک‌قراروئریر
سیز ، بکلی اوزاقام . (۷۸) من خالص‌ایمانیله اوزومی او اللها ساری
دوُندَررَم‌که گوُیلری‌ویئری یوخدان وجوده گتیریبدی .من هیچوقت
مشرکلریله (موافق و همعقیده)دئیلم . (۷۹)ابراهیمین قومی‌اونونلا
جر و بحثه باشلادیلار ، ابراهیم دئدی : نه‌اوچون الله باره‌سینده
منیله‌جروبحث ائدیرسیز ؟بیر صورتده که الله منی‌هدایت‌ائدیبدی ،
من اوزادلاردان که‌سیزاللها شریک‌قرار وئریرسیزهیچ قورخوم‌یوخدور
مگر اوزادی که پروردگاریم ایستیه، منیم پروردگاریمین هر
شیئه‌علم‌ایله‌وُسعی و احاطه‌سی‌وار . (۸۰)نه‌اوچون سیزین بُت‌لریزدن
قورخوم بیر صورتده که سیز اللها شریک قرار وئریرسیز و اللهدان
قورخمورسوز و هیچ‌نوع‌دلیل‌وبرهان او باره‌ده سیزین اوچون گلمه‌یب،
پس بوایکی فرقه‌نین هانکیسی حقی وار خاطرجمع اوُلا ؟ اگر سیز
بیلن‌سیز . (۸۱) .

او کسلری که اللـها ایمان گتیردیلر و ئوز ایمانلاریـنی ظلمیله قاریشدیر مادیلار، خاطر جمعلیک و اَمن‌ده اولماق اونلارین حقیدیر و اونلار هدایت تاپیبلار. (۸۲) بودر بیزیم دلیل‌لریمیزکه ابراهیمه وئردیک تا حجت اوءلا، ئوز قومنه، بیز اوجالداروق او کسین مقامین که ایستریک البته‌سنون پروردگارین حکمتلی و بیلَندیر. (۸۳) اسحاقی ویعقوبی اونا باغیشلادیق وهرایکیسین هدایت ائتدیک ونوحی اونلاردان قاباق هدایت ائتمیشدیک. داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هارون ابراهیمین اولادیندان‌دیر. بوتربیبیله‌بیزیاخشی‌عمل‌صاحبلرینه اَجر وئره‌ریک. (۸۴) و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس هامیسی صالح عمل صاحبیدیلر. (۸۵) و اسماعیل و الیسع و یونس و لوط که اونلارین هامیسین اهل عالَمه تفضیل (اوجا مقام) وئردیک. (۸۶) و اونلارین آتا بابالاریندان و هابئله اونلارین اولادیندان وقارداشلاریندان بیر عدّه‌سین (رسالته) انتخاب ائدیب و اونلاری هدایت ائتدیک. (۸۷) بودراللـهین هدایتی، ئوز بنده‌لریندن هر کیمی ایستَر، اونونلاهدایت ائدَر. واگراللـها شریک‌قرار وئره‌لر، اونلارین یاخشی‌عمل‌لرین‌محوائدَر. (۸۸) اونلار او کسلردیلر که کتاب و حکم نبوّت اونلاراعطا ائتدیک. و اگر (اهل مکه) اونلارا کافر اولالار (مهم دئیل) چونکه‌بیر جماعتی اونلارا وکیل ودایاوقرار وئرمیشیک که‌هیچوقت اونلاراکافر اولمارلار. (۸۹) اونلاراوکسلریدیلرکه اللـه اونلاری هدایت ائتمیشدی، اونلارین هدایتینه اقتدا ائت (اونلارین یولوندان تبعّیت ائت) و دئگینن: من تبلیغ رسالتین مقابلینده سیزدن اَجر ایسته‌میرم، قرآن اهل عالَمه هدایت اوچون تکجه تذکر و نصیحتدیر. (۹۰)

اونلار که (یهودیلر) دئدیلر: الله هیچ زاد هیـچ بشره گوٴندَرمه‌یبدی ،اللـهی‌اوجورکه گرک تانیالار ، تانیمادیلار ،دئگینن: موسی گتیرَن کتابی که اوندا خلق اوچون نورعلم وهدایت وارایدی کیم گوٴندَرمیشدی؟سیزاونی‌ورق‌لرصورتینده داغیتدیز و بیرقسمتین آشکار ائدیب و چوخون گیزلَتدیز ، سیز اوندان مطالبی‌تعلیم‌آلدیز که نه‌سیز و نه‌بابالاریزاونلاردان‌خبریزیوخ‌ایدی ،دئگینن: اللـه‌اونی گوٴندَرمیشدی ، سونرا اونلاری ئوز خرافاتلاریندا ترک ائـت تا ئوز اوٌیونلاریندا باتوب قالسینلار. (۹۱) و بو (قرآن) مبارک کتابدیر که نازل ائتدیک وقاباقکی کتابلاری تصدیق ائدیر تاسن مکه اهلینی و اطرافیندا اولانلاری (اللـهین غضبیندن) قورخوداسان .اونلارکه آخرته‌ایمانلاری وار ،قرآنا ایمان‌گتیریرلرو اونلارکه نمازلارینا مراقب و محافظ دیلر.(۹۲)ظالم‌راق اوکسدن کیمدیر که‌اللـها یالان و افترا نسبتی وئره؟ یادئیه که منه وحی اولونور اوحالداکه‌بیرزاد اوناوحی اولمایب وهرکیم دئیه: منده الله نازل ائدن کیمـی (کتاب) نازل ائدَرَم (ئوزونه ظلم‌ائدیب) و اگر گوٴره‌سن اوزمانیکه‌ظالم‌لر ،ئولوم چتین‌لیگینه دوشوبلر و مَلکلر اللرین‌آچیب اونلارا دئییرلر :جانیز چیخسین‌بوگون‌سیز اونا گوٴره‌که‌الله بارەسینده‌ناحق سوٴزدئییردیز و اونون آیاتینین حقینده تکبر ائدیردیز ، بَتر مجازات اولاجاقسیز (اونلارین حالینا متأسف اولارسان) (۹۳) سیز (قیامت گونونده) یالقوزاولان حالدا بیزیم حضوریمیزه گلرسیز ،ائیله‌که اوّلـده سیزی خلق‌ائتمیشدیک و هرنه‌که (مال و ثروت) سیزه وئرمیشیک ،هامیسین ترک ائدیب و دالدا قویارسیز و سیزین‌شفیع‌لریزکه‌خیال ائدیردیز که‌سیزه‌شفاعت ائده‌جکلر ،گوٴرونمَز اولارلار ،سیزیله اونلارین آراسی کسیلیب وسیزین‌اوباطل‌خیال‌لاریزمحواولوب‌آرادان‌گئدر. (۹۴).

حقیقتده اللـه‌در که دانه وهسته‌نی (یئر آراسیندا) یاریب و گوٰ وَردیر، دیری موجودی ئولودن وئولونی دیریدن وجوده گتیریر، بودر سیزین اللـهیز، پس نه‌اوچون حقدن منحرف اولورسوز؟ (۹۵) اللـه‌در که صبح‌لری آچیلدیر و گئجه‌نی استراحت‌اوچون مقرربویوردی، گونی و آیی حساب اولونموش مداردا قرار وئردی بو (نظم و نظام) قدرتلی و بیلَن اللـهین‌تقدیری و تدبیری‌دیـر. (۹۶) او اللـهی که اولدوزلاری سیزه یول تاپماق اوچون قرار وئردی تاچوٰلون ودریانین قارانلوقوندا اونلارین وسیله‌سیله یول تاپاسیر، بیز آیاتیمیزی‌بیلَن جماعت اوچون بیان ائتدیک. (۹۷) اواللـهی که سیزی بیـر نفسدن (آتا قارنیندا) وجوده‌گتیردی، پس اوردا استقرار تاپیب سونرا اونی ترک ائدَرسیز، بیز آیا تیمیزی آنلیان‌جماعت اوچون بیان ائتدیک. (۹۸) او اللـهی که‌گوٰیدن یاغیش نازل ائدیر تا اونون وسیله‌سیله هرنوع‌گوٰ وَرَنتی (یئردن) چیخارداق و اونلاردان (ساقملی) گوٰ وَرَنتیلر کمبیر بیرینین اوستونده‌ئیغیلمیش‌دانه‌لری‌وار، خارج ائدک وخرمانین گل‌لریندن بیربیریده سیخیلمیش خرماسالخیملاری، وجوده‌گتیردیک و اوزوم‌باغلاری‌وزیتون‌ونارباغلاری‌که‌بیربیرینه‌اوٰخشیان‌واوٰخشامیان یئمیش‌لری وار، زمانیکه او باغلار میوه وئریرلر، اونلارا توجه‌ائدین و اونون عمله‌گلمه‌گینه باخین که اوندا اللـهین‌قدرت‌نشانه‌لری‌ایمان اهلی اوچون آشکاردر. (۹۹) اونلار (مشرکلر) اللـه اوچون جن‌دن شریکلر قرار وئردیلر، بیر صورتده‌که اونلارین هـامیسین اللـه خلق ائدیبدی و جهل اوزیله اونا اوغلان و قیز قائل اولـدولار. پاک و منزّه‌در اللـه‌اوزادان که‌وصف‌ائدیرلر. (۱۰۰) گوٰیلری‌ویئری‌یوخدان وجوده‌گتیرن اللـه‌در نئجه اونا اولاد اولا بیلر بیر صورتده که‌اونون جفتی‌یوخدور و هرزادی او خلق ائدیبدی و اللـه هر شیئه عالِـم و آگاهدیر. (۱۰۱).

بودر اللـهین وصفی کەسیزین پروردگاریزدیر ،اوندان سوای هیچ معبود یوخدور ،هر شیئی یارادان اللەدر ، پس اونا عبادت ائدین ، اللەهر شیئە وکیل وصاحب اختیاردیر . (۱۰۲) گوٴزلر قادردئیل‌لر اونی گوٴرملر ، ولی او هامی‌گوٴزلری‌گوٴرور ، او گوٴرونمَز اللـه تمام جزئیاتا کاملا" آگاهدیر . (۱۰۳) (یاپیغمبردئگینن)آیدین‌دلیل‌لر بصیرت اوچون پروردگاریز طرفیندن سیزه گَلدی ، پس هر کیم حقی گوٴردی‌ئوزنفعینەدیرو هرکیم‌گوٴزئورتدی‌وگوٴرمَدی‌اونون‌ضررینەدیر و من سیزین محافظیز دئیلم . (۱۰۴) و هابئلە بیز تکرار ائدیریک آیەلری و دئییرلر کە سن اونلاری ئوزگەلردن درس آلیرسـان ، بیز اونلاری آنلیان و بیلَن جماعت اوچون بیان‌ائدیریک . (۱۰۵) هرنە کەپروردگارین‌طرفیندن‌سنەوحی اولور اوندان تبعّیت‌ائت کەاللەدان سوای آیری بیرمعبود یوخدور و مشرکلردن‌اوزدوٴندَرگینن . (۱۰۶) اگر اللە ایستەسئیدی اونلاری شرکدن ساخلاردی بیـز سنی اونلارا محافظ قرار وئرمەمیشیک و سن اونلارا وکیل دئیلسَـن . (۱۰۷) او کسلرین معبود لارینا کە اللەدان‌غیریسینە عبادت ائدیرلر ، یامان و سوٴیوش دئمەین ، اولمیا اونلاردا عداوت و جهل دن اللـهایامان دئیەلر ، هابئلە بیز هر امتّین عملین اونلاراوچون زینت وئردیک ، سونرا اونلارین‌قایداجاق‌یئرلری پروردگار طرفینەدیر و اللـەاونلاری ئوز عمل‌لریندن آگاه ائدەجک . (۱۰۸) اونلار اللـهین آدینا محکم آندایچیرلر کە اگراونلارین‌ایستەدیگلری آیت (معجزە و نشانە)گَلە ، حتما "اونا ایمان گتیرَرلر ، دئگینن ، تمام معجزەلر اللە یانیندادیر (منیم اختیار یمدا دئیل) و سیز موٴمنلر بیلمیرسیز کەمعجزەگَلندن سونرا اونلار گئنە ایمان‌گتیرمیەجکلر . (۱۰۹) بیزاونلارین اورەکلرین و گوٴزلرین‌ایمان‌گتیرمَکدن دوٴندَرریک‌نەاوچون اوّل دفعە اونا ایمان گتیر مەدیلر و اونلاری ئوز طغیانلاریندا (وداشقینلاریندا)حیران قالمیش حالداترک ائدەریک . (۱۱۰) .

و اگربیزمَلکلری اونلارا گوٴندره‌ک و ئولولر اونلاریله دانیشالار و هر شیئی اونلارین برابرینده جمع ائدک ،گئنه ایمان گتیرمَزلر ،مگر الله ایستیه ولی اونلارین چوخی جهل ائدیرلر . (۱۱۱) هابئلمیز هر پیغمبرین مقابلینده بیر عدّه دشمن شیطان آدملردن (تانیلان) وجن لردن (تانیلمیان) قرار وئردیک که ظاهری گوٴیچک و آل ائدن سوٴزلردن بیر بیرینه دئییرلر و اگر پروردگارین ایسته‌سئیدی بوجور اولمازدی ، بونا گوٴره اونلاری ئوز تهمت ویالانلاریندا تـرک قیل . (۱۱۲)تااو کسلرین اوره‌کلری کمآ خرته ایمانلاری یوخدور اونلارا ساری میل تاپسین و اونلارین سوٴزلرینه راضی اولوب و خوشحال اولسونلار و هرنه‌گناه ایش ایستیرلر ، عمل ائتسینلر . (۱۱۳) (دئگینن) آیامن الله‌دان غیریسینی ،حاکم طلب ائدیم بیر صورتده‌که الله‌در ،قرآنی سیزه نازل ائتدی که هرزاد اوندا بیان اولوب و او کسلـره که کتاب وئرمیشیک (یهودیلر و مسیحیلر) بیلیرلر که بو قـرآن پروردگارین طرفیندن سنه حقله نازل اولوب البته سن شک و تردیـد ائدَنلردن اولماگینن . (۱۱۴)سنون پروردگاریوین کلامی دوزلوک و عدالتیله تمام اولدی ، اللهین سوٴزلرینی تبدیل و تغییر وئرَن اولمـاز و او ائشیدن و بیلَندر . (۱۱۵) و اگر سن یئر اوزونده اولان خلقین اکثریتیندن (یهودیلر ، مسیحیلر و جاهللردن) تبعیّـت ائده‌سن ، اونلار سنی اللهیولوندان منحرف ائدَرلر ، اونلار باطل ظن وگماندان سوای بیر زادا تابع دئیل لر و یالان دانیشماق اونلارین پیشه‌لریدیر . (۱۱۶) سنون پروردگارین او کسلره که اونون یولوندان چیخیب و یولسوزاولوبلارآگاهدیر وهابئله اوکسلره که‌هدایت تاپیبلار . (۱۱۷) اوزاددان (اوحیوانلارین آتیندن)کهاللهین آدی اونلارا ذکراولوب ، صرف ائدین اگر سیزین اونون آیاتینا ایمانیز وار . (۱۱۸) .

نەاوچون او زادلاردان صرف ائتمیرسیز کەاللـهین آدی اونلارا ذکر اولونوب ؟ بیرصورتدە کەاللە اوزادی کەسیزین اوچون حرامدیر ، حلالدان مفصلا " بیان ائدیب ، مگر ناچار قالان حالدا (اونلاردان صرف ائدەسیز) خلقین چوخی هوٰی نفسدن و جهالتدن ضلالتە دوشورلر ، مسلما " سنون پروردگارین حددن چیخانلاری یاخشی تانیر . (۱۱۹) آشکار وگیزلین گناهلاری ترک ائدین چون اوکسلر کە گناها مرتکب اولورلار ، اونون مقابلیندە مجازات اولاجاقلار . (۱۲۰) او زادلاردان صرف ائتمەیین کەاللـهین آدی اونلارا ذکر اولمایبدی ،بو عمل گناهدیر ،شیادلارد وستلارینابتر وسوسەائدیرلرکە سیزیلەجدالا باشلیالار، اگراونلاردان،تبعیت ائدەسیز،اونلارکیمی مشرک اولارسیز . (۱۲۱) آیا او کس کە (جهالتدە) ئولموشدی و بیز اونی (ایمانیلە) دیری ائدیب و هدایت نوری اونا قرار وئردیک تاجماعت آراسیندا (اونون ایشیقیندا باشی اوجا) یول گئدە، مَثلدە او کس کیمیدیرکە قارانلوقدا قالیب و اوندان چیخابیلمیە؟ هابئلە زینت وئریلمیش اولدی کافرلراوچون اونلارین عمل‌لری . (۱۲۲) بئلەجیکدە بیزهرشهر و دیاردا رئیس‌لری قرار وئردیک ، اونلار گناه ایشلرەمرتکب اولدولار و جماعتە کلک وورد ولار (او حکومتلر کە قدرت ، ثروت و ریاست اختیارلاریندا قرار وئردیک ولی اونلار مغرور اولوب و او نعمتلردن سوء استفادە ائتدیلر و خیانتە مرتکب اولدولار) اما تکجە ئوزلرینە کلک گلیرلر و بیلمیرلر . (۱۲۳) وقتیکە اونلارین هدایتی اوچون آیە نازل اولدی ،دئدیلر :بیز هیچوقت ایمان گتیرمَریک تا اوزادین مِثلی کە اللـهین پیغمبرلرینە وئریلیب (نازل اولوب)بیزەدە وئریلە ،اللە یاخشی بیلیر کە ئوز رسالتین هاردا قرار وئرسین ، تئزلیکلـە اللە یانیندان گناهکارلارا ذلیل‌لیک یئتیشەجک و شدتلی عذاب اونلارین کلک وورماقلاری اوچون واردر . (۱۲۴) .

هرکیسمەنی الله ایستیه هدایت ائده اونون اورەگین نورا سلاما آیدین وآچیق ائدر و هرکیمی ایستیه ضلالتده ترک ائده اونون اورەگین ائیلەتنگ ائدرکه دئیەسن ایستیر قالخا گوئیه ، بودر که اللە نجس لیگی او کسلره قرار وئرەرکه ایمان گتیرمەزلر . (۱۲۵) و بوسنون پروردگاریوین دوز یولیدر و بیز ئوز آیاتیمیزی او جماعت اوچون که نصیحت قبول ائدەندیلر ، مفصلاً "بیان ائتدیک . (۱۲۶) اونلارا اوچون اللەهین یانیندا سلامت ائوی وار و الله اونلارین ولی‌سی و دوستیدیر ، اونا خاطر که یاخشی عمل صاحبیدیلر . (۱۲۷) اوگونی که جمیع مخلـوق محشور اولارلار (خطاب اولار) ای جماعت جن (چوئل اهلی) سیز چوخلی انسانلاری یولدان چیخارتدیز وسیزین تعدادیز (موءمن) انسانلاردان چوخ اولدی ، اونلارین انسان دوستلاریندان دئیەرلر : پروردگارا ؛ بیز و اونلار بیر بیرینین ضلالتیندن استفاده ائتدیک تا مقرر اولموش اَجل گلیب یئتیشدی (خطاب اولار) جهنمین اودی سیزین یئریزدیـر و همیشەلیک اوردا قالاجاقسیز ، مگر اوزادی که الله ایستیه . (یا پیغمبر) بوحقیقتدر که سنون پروردگارین حکمتلی وبیلَندر . (۱۲۸) بودر که بعضی ظالملری بعضی ظالملره ، عمللرینین برابرینده مسلط ائده‌ریک . (۱۲۹) ای جماعت جن و انس ؛ آیا سیزین ئوزوزدن سیزه پیغمبرلر گلەدی که منیم آیاتیمی سیزین اوچون بیان ائدەلر وسیزی بوگونله مواجه اولماقدان قورخودالار ؟ اونلار دئیەرلر : بیز ئوز گناهیمیزه شهادت وئریریک ، دنیا یاشایشی اونلاری مغرور و آل ائتدی و ئوز علیەلرینه شهادت وئرەرلر که کافریدیلر . (۱۳۰) بودور که سنون پروردگارین هیچ شهر و دیارین اهالیسین ظلمیله هلاک ائتمَز بیر حالدا که اونلارین اهالیسی غفلتده یاشییرلار (قبلاً "اونلارین هدایتی اوچون پیغمبر گوئندَری) . (۱۳۱) .

و هرکسین عملینه گوٚره درجه و مقامی‌وار وسنون پروردگارین اونلارین اعمالیندان غافل دئیل . (۱۳۲) و سنون پروردگارین غنی و رحمت صاحبیدیر (ای گناهکارلار) اگر الله ایستیه سیزین هامیزی آرادان آپاری‌و سیزین یئریزه هرکیمی ایستەسه وجوده گتیرَر ائیله‌که سیزی آیری قومون نسلیندن وجوده گتیردی . (۱۳۳) اوزادیکه‌سیزه وعده اولونور ، حتما گلیب یئتیشه‌جک و سیز قادر دئیل‌سیز اونون قاباغین آلاسیز . (۱۳۴) دئگینن : ای جماعت (جاهـل) سیز هرنه باجاریرسیز و امکانیزدا وار (کفر و عداوتده) عمل ائدین ،منده‌ئوز تکلیفیمه عمل ائدیرَم ،اما گله‌جکده بیله جکسیز که آخرت ائوی‌کیمه تعلقی وار و مسلما "ظلم ائدَنلرنجات تاپمیاجاقلار . (۱۳۵) مشرک‌لر اَکین محصولاتیندان و دوٚرت آیاقلی حیواناتدان بیرسهم اللها‌وچون قرار وئریب ،ئوزباطل خیاللاریندا دئدیلر : بو قسمت اللـهین‌کیدیر و او قسمت بیزیم معبودلارین‌کیدیر ، او قسمت که معبودلارین‌کیدی اللـها‌یئتیشمَزدی‌ولی بوقسمت که‌اللـهین‌کیدی معبودلارا یئتیشَردی، اونلار نه‌قدر پیس و قولای قضاوت ائدیردیلر ؟ (۱۳۶) بونا گوٚره اونلارین‌معبودلاری اولاد ئولدورمَگی‌چوخونون‌نظریندە یاخشی‌عمل جلوه وئردی و آخردا اونلاری هلاکته سالیب و دینلرینده (بُیوک) اشتباها سالدی و اگر الله ایسته‌سئیدی او جور ائتمَزدیلر ، بودر که اونلاری ئوز تهمت و یالانلاریندا ترک ائتگینن . (۱۳۷) .

ودئدیلر: بوقسمت دؤرت اياقلی حيوانلاراكين اوچون قدغن دير و او آدملردن سوای كه‌بيزايستی‌ییک ،اونلارين‌آتيندن گرک يئميه‌لر ، اونلارين‌باطل‌خياللارينا‌گؤره‌بعضی‌دؤرت اياقلی حيوانلارامينمک حرامدير و اونلارين باشين كسنده اللهين آدين‌گتيرميرديلر واللها افترا و يالان‌نسبتی‌وئريرديلر (و دئييرديلر: بونلاراللهين حكميدر) اونلار ، يالان دانيشماقلارينا گؤره برک كيفر گؤره‌جكلر . (١٣٨) و دئديلر: بوحيواناتين قارنيندا اولان بيزيم كيشی‌لريميزه اختصاصی وار وآروادلاريميزا حرام اولوبدی اما اگر ئولی اولسا كيشی‌وآرواد ، اوندا شريک اولارلار ، اونلار بو باطل توصيف‌لريله تئزليكلـه ئوز جزالارينا يئتيشه‌جكلر البته الله حكمتلی و بيلندر . (١٣٩) اوكسلر كه‌ئوزاولادين‌سفيه‌ليک‌وجاهل‌ليک‌ايله ئولدورديلر ، زيانكاراولدولار و الله وئرَن روزی‌دان محروم ، چونكه اللها افترا و يالان نسبتی وئريرديلر ، برک ضلالته دوشوب و هدايت تاپماديلار . (١٤٠) او اللهی‌كه سيزين اوچون آغاجلی باغلار و بستانلار وخرماآغاجلاری و اَكين‌لركه جوربجورمحصول‌وئريرلر و زيتون و نار و بير بيرينه‌بَنزر و بَنزه‌مَز ميوه‌لر وجوده گتيردی ، سيز اونلارين محصولوندان‌وقتيكه يئتيشير صرف ائدين و فقيرلرين حقين (زكاتين) بيچين‌وقتی‌وئرين و اسراف ائتمه‌ين كه الله اِسراف ائدَنلری دوست توتماز . (١٤١) و بعضی حيواناتدان يوک چكمک و سوارليق اوچون استفاده ائدين و اوزاددان كه الله سيزه روزی قرار وئريب صرف ائديـن و شيطانين خطرلی قدملريندن تبعيّت ائتمه‌ين كه او سيزين‌آشكاردشمنيزدير . (١٤٢)

سگگزجفت‌حیوان :قویوندان ایکی جفت و گئچیدن ایکی‌جفت
حلال اولوب ، دئگینن : آیا اونلارین اَرککلری حرام اولوبـدی یا
دیشی‌لری یا اونلارین قارنینداکیلار؟ دلیل قطعی نشان وئرین اگر
سیزدوغری‌دئییرسیز . (۱۴۳) و دَوه‌دن ایکی جفت و قره‌مالدان‌ایکی
جفت حلال اولوب ، دئگینن : آیا اونلارین اُرککلری‌حراماولوبدی
یا دیشی لری یا اونلارین قارنینداکیلار؟ آیا اوندا که الله بو اَمره
توصیه‌ائدیردی ،سیزاونا شاهد وناظریدیز؟ ظالم‌راق‌اوکسدن‌کیمدیر
که اللـها اِفترا و یالان نسبتی وئره تا ئوزجاهل‌لیگیله خلقی‌یولدان
چیخاردا؟ البته الله ظالم جماعتی هیچوقت‌هدایت‌ائتمَز . (۱۴۴)
(یاپیغمبر)دئگینن :اواحکام‌که منه وَحی اولوب ، اوندا حرام‌بیرزاد
غذا یئین‌لر اوچون تاپمیرام ، مگر مردار اُتی یا توءکولموش قـان یا
دونقوز اُتی اولا ، که هامیسی نجس‌دیر یا او حیوانی‌که‌باشین‌کَسَنده
غیراللـهین‌آدی‌اونا ذکر اولونا .اماّاگر بیرنفر ناچارحالداّاونلاردان
صرف ائده بیرصورتده که اللـهین اَمریندن چیخمیا و حددن آرتیق
صرف ائتمیه (الله باغیشلار) البته الله باغیشلیان و رحم‌ائدَندیر .
(۱۴۵) و یهودیلره (بیرپارچا)دیرناقلی‌حیوانلارین‌اُتین وقره‌مال
و قویونون‌پیه‌لرین‌حرام‌ائتدیک .اوپیه‌لردن سوای که حیوانین‌دالینا
یا باغیرساقلارینا یا سوموکلرینه یاپیشمیش اولا ، چون اونـلار ظلم
ائتدیلر ، بیزبونوع‌اونلاری‌مجازات‌ائله‌دیک .البته بیز دوز دانیشان
و دوز عمل ائدمنیک . (۱۴۶) .

(یاپیغمبر) اگرسنی تکذیب ائدەلر ، اونلارا دئگینن: سیزین پروردگاریزنهایت سیز رحمت صاحبیدیر ، ولی مجرم وگناهکارجماعتین مجازاتیندان صرفنظر ائتمیەجک . (۱۴۷) مشرکلر دئدیلر: اگرالله ایستەسئیدی نه بیز و نه بابالاریمیز مشرک اولمازیدیق و بیر زادی ئوزومیزه حرام ائتمزیدیک ، اونلاردان قاباقکیلـرده (پیغمبرلری) تکذیب ائتدیلر تابیزیم عذابِمیزین طعمین داددیلار ، دئگینن: آیا سیزین بو سوءزلریزه قاطع دلیلیز وار تاگوءستەرەسیز؟ یوخساسیزتبعّیت ائتمیرسیز مگر باطل خیاللاردان و دانیشمیرسیز مگر یالان سوءزلر . (۱۴۸) (یاپیغمبر) دئگینن: حجت بالغه (بُیوگ دلیل) اللها وچوندور . اگرمشیّتی علاقەتاپسا ، سیزین هامییزی (جبرا") هدایت ائدَر . (۱۴۹) دئگینن: ئوزشاهدلریزی کەدئیبیرسیز: اللەبونی ،اونی حرام ائدیبدی ، گتیرین اگراونلار (یالاندان) شهادت وئرەلر ، سن اونلارایله شهادت وئرمه و اونلارین هوای نفسلریندن تبعّیت ائتمەکه اونلار اللهین آیاتینی تکذیب ائدیرلر و آخرته ایمان گتیرمیرلر و ئوز پروردگارلارینا شریک قرار وئریرلر . (۱۵۰) دئگینن: ایستیرسیز تا اوزادی که پروردگاریز سیزه حرام ائدیبدی ، بیان ائدیم؟ هیچ زادی اونا شریک قرار وئرمەین (نەعقیدەده و نەعملده) آتا وآنازا یاخشیلیق و احسان ائدین ،اولادیزی فقر و یوخسوللوقا گوءرەئولدورمەین ،سیزەو اونلارا بیز روزی وئریریک ، پیس و قبیح ایشلره یاخین دوشمەین ، آشکاردا اولا یا گیزلینده ،آدم ئولدورمەین که الله قتل نفسی حرام ائدیبدی مگرحق یولوندا (قصاص حکمیله) بونلاردر کەالله سیزه سفارش ائدیر ، اولا که سیز عاقلانه فکر ائدیب و عمل ائده سیز . (۱۵۱) .

و هیچوقت یتیمین مالینا یاخین دوشمه‌ین‌مگریاخشی‌صورتده تارشدوکمال‌حدینه‌یئتیش‌سین ،ئولچونی و ترازونی دوز وعدالتیله چکیب وئرین‌که بیز هیچ کسی اونون قدرتیندن و وسعوندن آرتیقا تکلیف ائتمه‌روک . سوٰز دانیشان وقته (شاهد اولان زمان)عدالتی (و نزاکتی)رعایت‌ائدین‌حتی‌اگرسیزین‌ئوزیاخین‌فامیلیز بارەسینده اولا و اللهین عهدینه وفا ائدین ، بونلاردر که الله سیزه سفارش ائدیر ،اولاکه‌سیز متذکر اولاسیز (و یاددان‌چیخارتمیاسیز) . (۱۵۲) و بودر منیم دوز و دوغری یولوم ، اوندان تبعّیت ائدین و آیری یوللاردان‌که‌سیزی‌اللهین‌یولوندان‌داغیناق سالار ،تبعّیت‌ائتمین . بونلار در که الله سیزه سفارش ائدیر ، اولا که سیز الله دان‌قورخان و پرهیزگار اولاسیز . (۱۵۳) سونرا بیز موسی یه کامل کتاب وئردیک او کسلر اوچون که‌یاخشی عمل صاحبیدیلر و هرزادی مفصلا" بیان ائتمک‌اوچون‌وخلقه‌هدایت و رحمت‌اوچون ،اولا که مخلوق لقاءاللهه ایمان‌گتیرملر . (۱۵۴) و بوقرآن بیرکتابدیرکه‌بیز اونی برکتلی نازل ائتدیک . اوناتابع اولون و اللهدان قورخون ، اولا که سیز رحم اولوناسیز . (۱۵۵) قرآنی‌بوناگوٰره گوٰندَردیک تا دئمیه‌سیز :تورات و انجیل‌کتابی ،بیزدن‌قاباق‌یهودی و مسیحی جماعتینه نازل‌اولوب و بیز او کتابلارین تعلیم و تدریسیندن غافل وبهره‌سیز قالدیق . (۱۵۶) یا دئیه‌سیز که اگر بیزه کتاب گوٰندَریلمیش اولسایدی ، بیز اونلاردان چوخ یاخشی هدایت تاپاردیق ،پس‌پروردگاریز طرفیندن سیزه‌آشکارحجت‌وهدایت و رحمت‌یئتیشدی ،ایندی ظالم‌راق‌اوکسدن کیمدیر که اللهین آیاتینی تکذیب ائدیب و اونون اطاعتیندن اوز دوٰندره؟ بو تئزلیکده اونلاری که بیزیم آیاتیمیزدن اوز دوٰندَریب و مخالفت ائدیرلر ، پیس‌عذابیله مجازات‌ائده‌ریک‌که‌نه‌اوچون‌بیزیم آیاتیمیزدن اوز دوٰندَردیلر . (۱۵۷) .

آیا اونلارین ،بونداں سوای انتظارلاری واردر که عذاب مَلکلری اونلار اوچون گلهلر؟ و یا اللـهین قضا و قدری اونلارا اصابت ائدهو هامیسین هلاکته یئتیره؟ یا اللـهین بعضی دلیللری و آیهلری آشکار اولا؟ اوگونکهسنون پروردگاریوین بعضی غضب آیهلری اونلارا یئتیشه، اوگون ایمان گتیرمَک هیچ کسه فایده وئرمَز، اگر اونداں قاباق ایمان گتیرمهسه، یا ایمان گتیرَندن سونرا یاخشی عمل کسب ائتمهسه (یا پیغمبر کافرلره) دئگینن: سیز ئوز ایشلریزین نتیجهسی نین انتظارنیدا اولون بیزده منتظریک. (۱۵۸) البته سن او کسلرین مسئولی دئیلسن که ئوز دینلرین داغیتدیلار و فرقه فرقه اولدولار، اونلارین ایشی فقط اللـها قالیب (قیامت گونی) الله اونلاری عمللریندن آگاه ائدهجک. (۱۵۹) هرکس یاخشی و خیر ایش انجام وئره اون برابر، اونا عوض اولاجاق و هرکیم پیس ایش گوءره، اوپیس ایشین اندازهسیندن آرتیق مجازات اولماز و اونلارا هیچ ظلم اولمیاجاق. (۱۶۰) (یـا پیغمبر) دئگینن: حقیقتا "پروردگاریم منی دوز یولا هدایت بویوروب، محکم دینهساری و ابراهیمین پاک دینینه که اوشرکدن بکلی پاک و اوزاق ایدی (۱۶۱) دئگینن: منیم نمازیم و طاعتیم و بوتون حیاتی ایشلریم و وفاتیم هامیسی او اللـها وچوندورکه اهل عالمین پروردگاریدیر. (۱۶۲) اونون اوچون شریک یوخدور و بو اخلاصه، من امر اولونموشام و من تسلیم اولانلارین اولینجیسییم. (۱۶۳) دئگینن: آیا من اللـهدان غیریسین پروردگار ایستهییم؟ بیر صورتده که تمام موجوداتین (و مخلوقون) پروردگاری اودر، هیچکس (خیر و شردن) هیچ زاد کسب ائتمَز مگر ئوزی اوچون و هیچکس آیری سی نین گناهین بوءینونا آلماز، سونرا هامینین قاییتماق یولی اللـها طرفدر، اونـدا سیزی، تمام اوزادلاردا که اختلاف ائدیردیز آگاه ائدهجک. (۱۶۴) او اللـهی که سیزی کئچنلرین یئرینده اگلشدیردی و سیزدن بعضیلرین درجه و مقامین، بعضیلردن آرتیق و اوجا قرار وئردی تاسیزی تفاوت درجه و مقامدا، وئردیگی نعمتلرین مقابلینده امتحانا چکسین، حقیقتا " سنون پروردگارین، مجازاتا تئز یئتیشـَن و البته چوخ باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (۱۶۵).

۷ـ اعراف سوره سی ۲۰۶ ـ آیه
۱۳ـ بعثت ئیلی ۳۸۲۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

المص (قرآنین رموریندن و اسرارینددیر) (۱) (یاپیغمبر) بیوگ‌کتاب سنه‌نازل اولوب ، اونون جهتیندن‌اوره‌گین داریخماسین تا خلقی اونون (عذاب آیه‌لریله) قورخوداسان و مومنلره (بشارت آیه لریله) تذکر وئره‌سن (۲) (ای جماعت) تابع اولــون او احکاما که پرورد گاریز طرفیندن سیزه نازل اولوب و تابع اولمایــن اوندان سوای ، دوست توتدوقلاریزین دستوراتینا ، ولی آزجـا جماعت بو نصیحتلره متذکر اولارلار . (۳) نه‌قدر شهر وکند اهلینی (کفرلرینه گوٚره) هلاک‌ائتدیک‌و بیزیم عذابِمیزگئجه‌وقتی (یاتدیقلاری‌حالدا) یا گونوز استراحت وقتی‌اونلارین‌سرا غینا گلدی . (۴) اوندا که بیزیم عذابیمیز اونلارا یئتیشدی ، سوٚزلری بوخ‌ایدی بوندان ســوای که دئدیلر : بیز واقعا " ظالم و مستحق عذابیدیق . (۵) بیز حتما "او کسلردن‌که‌اونلارا (پیغمبرودین‌احکامی)گوٚندَرمیشیک، سوٚروشاجایوق ، البته پیغمبرلردن‌ده‌سئوال‌ائده‌جه‌ییک . (۶)پس (اونلارین‌اعمالین) علم وآگاه ایله اونلارا بیان ائده‌ریک (تا بیلسینلر) بیز هیچوقت اونلاردان (اوزاق‌و)غایب‌دئیل‌دیک . (۷)اوگون (خلقین اعمالین) وزن ائتمک‌حقدر ، هرکسین (یاخشی‌اعمالی‌نین) ترازی آغیراولدی ، البته‌اونلارنجات‌تاپاجاقلار . (۸) و هر کیمین ترازی یونگول‌اولدی ، اونلار بیزیم آیاتیمیزه ظلم ائتمک اوچون حقیقتده‌ئوز نفسلرینه‌ضرر ووروبدیلار . (۹)البته‌بیزسیزی یئر اوزونده استقرار وئردیک و اوردا سیزین اوچون روزی و یاشایش وسایلی مقررائتدیک‌ولی‌سیز آزجاشکر ائدیرسیز . (۱۰)حقیقتده‌بیزسیزی‌خلق ائتدیک ، سونرا سیزه‌صورت و سیما باغیشلادیق ، اوندان سونرا ملکلره امر ائتدیک‌که‌آدمه‌سجده ائدین ،پس‌هامیسی سجده ائتدیلر ،سوای ابلیس که سجده‌ائدَنلردن دئیلدی . (۱۱) .

الله اونا بویوردی: وقتیکه سنه امر ائتدیم ، نمه باعث اولدی که آدمه سجده ائتمیه‌سن ؟ ابلیس جواب وئردی که من اوندان یاخشیام منی اوددان یارادیب و اونی تورپاقدان یارادیبسان . (۱۲) الله امر ائتدی: دوش آشاغی او مقامدان ،سنه یئتیشمز او مقامدا تکبرائده‌سن ، چیخ بوردان که‌سن واقعا "چوخ اسگیک و آلچاقلاردانسان . (۱۳) ابلیس دئدی: (پرودرگارا) پس منه قیامت گونونه‌کیمی مهلت وئرگینن . (۱۴) الله بویوردی: سن مهلت وئریلمیشلردنسن . (۱۵) ابلیس دئدی: چون سن منی قوودون ،منده اونلاری سنون یولوندان چیخارداجاغام . (۱۶) سونرا اونلارین قاباغیندان ، داللاریندان ، ساغلاریندان و سوللاریندان (دؤرت طرفدن) چیخارام واونلارین چوخون شکرائدن تاپمازسان . (۱۷) الله بویوردی: چیخ اوردان مذمّت اولموش و قووولموش حالدا ، اونلاردان هرکیم سندن تبعّیت ائده، جهنمی سندن و سنون تابع‌لریندن دولدوراجاغام . (۱۸) و (امرائتدیک) ای‌آدم! سن و جفتون بهشت باغیندا ساکن اولون وهرنه که گؤیلوز ایستیر ، صرف ائدین ، اما بو (قدغن اولان) آغاجا (ومیوه‌سینه) یاخین دوشمه‌ین که ظالملردن اولارسیز . (۱۹) پس شیطان اونلاری وسوسه و آل ائتدی تا ئورتولموش اندام‌لاری آشکار اولسون و یالاندان دئدی: الله سیزی بو آغاجدان قدغن ائتمه‌یب مگر اوندان اوتری که ایستمیر ، سیز مَلک اولوب همیشه لیک قالانلاردان اولاسیز . (۲۰) و شیطان او ایکیسینه آند ایچدی که من سیزه حقیقتا" نصیحت ائدَنلردنم . (۲۱) شیطان اونلاری یالان سؤز یله یولا سالدی ،وقتی او آغاجین میوه‌سیندن صرف ائتدیلر ،اونلارین ئورتولی اَندام‌لاری ، آشکار اولدی و دوردولار بهشتین آغاجلارینین یارپاقیلماَندام‌لارین ئورتسونلر و اونلارین پروردگاری اونلاری سَسله‌یب بویوردی: آیامن سیزی او آغاجدان قدغن ائتمه‌دیم و سیزه دئمه‌دیم که شیطان سیزین آشکارا دشمنیزدیر؟ (اونون سؤزلرینه اینانماین؟) . (۲۲) .

دئدیلر: پروردگارا ، بیز ئوز نفسیمیزه ظلم ائتدیک و اگرسن بیزی ، باغیشلامیاسان وبیزه رحم ائتمیه‌سن ، مسلما "زیانکارلاردان اوٌلاروق . (۲۳) الله بویوردی: (بهشتدن) آشاغی‌دوشون ،سیزدن بعضی‌لری ،بعضی‌لرینه‌دشمن‌اولار و سیزی‌یئراوزونده مستقرائله‌دیک و تعیین اولموش وقته کیمی اونون متاع لریندن استفاده ائدَرسیز. (۲۴)اللهبویوردی :اوردا یاشیارسیز و اوردافوت‌ائدَرسیز واوردان خارج اولارسیز. (۲۵) ای آدم اولادی! بیز سیزین اوچون لباس گوٌندَردیک که اَندامیزی ئورته‌سیز و سیزین اَندامیزین زینتی و یاراشیقیدیر و داهاتقوی‌لباسی‌سیزه گوٌندَردیک که (عادی‌لباسدان چوخ) یاخشیدیر ، بو حقیقتلر اللهین آیت‌لریندَندیر اولا که‌سیز (نصیحت قبول‌ائدیب و)متذکراولاسیز. (۲۶)ای‌آدم‌اولادی! شیطان سیزی آلداتماسین نئجه که سیزین آتا و آنازی بهشتدن‌خارج‌ائتدی و اونلارین تقوی لباسین اَگین‌لریندن چیخارتدی و اونون قباحتین اونلاراآشکار ائتدی ، البته شیطان و اونون یار و یولداشی ، سیزی گوٌرورلر او یئردن که سیز اونلاری گوٌرمورسیز. بیز شیطانی‌ایمان گتیرمه‌ینلرین دوستی و یولداشی قرار وئرمیشیک. (۲۷) و زمانیکه قبیح‌ایشلرانجام‌وئریرلر ،دئییرلر: که‌آتا ، بابالاریمیزی بوایشلرده تاپمیشیق و بوایشلری‌اللهبیزه‌امرائدیبدی ،اللههیچوقت‌قبیح‌ایشلره امرائتمَز .آیا دئییرسیز اللها اوزادی‌کمبیلمیرسیز؟ (۲۸) (یاپیغمبر) دئگینن منیم پروردگاریم عدل وعدالته امر ائتدی و بویوردی: هر مسجدده‌اوزوزی‌اللها طرف دوٌندَرون و اللهی‌اخلاص‌ایله‌چاغیرین. دین و ایمانیزی اونون اوچون خالص ائدین ،نئجه که سیزی اوٌلده وجوده گتیردی ، هابئله سیز (قیامت گونی اونا طرف) قایئدارسیز. (۲۹) (اوحالداکه) بیر عدّه هدایت تاپیب و بیرعدّه‌مستحق‌ضلالت اولوبلار .چونکه‌اللهدان سوای ،شیطانلاری‌ئوزلرینه دوست توتدولار و خیال‌ائدیردیلر که یولا گلیب و هدایت تاپیبلار. (۳۰).

ای‌آدم‌اولادی؛ هرمسجده گئدنده و عبادت مقامیندا (تمیز اولون ،مرتب‌لباس‌گئین ،عطر وورون و)تمام‌زینت‌لریزی اخذ ائدین و یئین و ایچین ولی‌هیچوقت‌اسراف ائتمه‌ین که الله اسراف‌ائدنلری دوست‌توتماز. (۳۱)دئگینن؛ کیم‌اللهین‌یاراتدیغی‌زینتی‌کمبنده‌لر اوچون چیخاردیب ، حرام ائدیبدی؟ و حلال و پاک روزیلـریـ‌منع ائدیبدی؟ دئگینن؛ بو نعمتلر دنیاده او کسلر اوچوندور کـه‌ایمان گتیریبلر و قیامت گونی مخصوصدور مؤمنلره ، بیز آیا تیمیزی اهل علم اوچون مفصلا" بیان ائده‌ریک. (۳۲) دئگینن؛ بونـدان‌غیر دئیل که منیم پروردگاریم تمام قبیح ایشلری آشکار اولا یا گیزلین و گناه عمل لری و ناحق ظلم‌لری والله‌ها شریک قرار وئرمَگی که‌هیچ دلیل اونا نازل اولمایب و اوزادی که بیلمیرسیز ، جهالتـدن‌اللـها نسبت وئریرسیز ، بوتون حرام ائدیبدی. (۳۳) هرقوم‌اوچون اَجل معیّنه وار ، وقتیکه اَجلی گَلیب یئتیشدی ، بیر ساعت دالی یاقاباقا دوشمَز. (۳۴) ای آدم اولادی؛ زمانیکه سیزین ئوزوزدن پیغمبرلر گَلملر و بیزیم‌آیاتیمیزی سیزه‌بیان ائده‌لر (اونلاری تکذیب‌ائتمه‌ین) پس هر کیم اللهدان قورخوب و تقوی پیشه ائده و (ئوز اعمالین) اصلاح ائده ، هیچ قورخی و غصه اونلار اوچون اولمیاجاق. (۳۵)و اونلار که بیزیم آیاتیمیزی تکذیب ائدیب و تکبرائتدیلر ، هما نلار جهنم اهلیدیلر و اوردا همیشه‌لیک قالاجاقلار. (۳۶) ظالم‌راق اوکسدن کیمدیر که اللـها افترا و یالان نسبتی وئره؟ یا اونون آیاتینی تکذیب ائده؟ اونلار اوچون کتابدامقرر اولمـوش کیفر گَلیب یئتیشه‌جک. زمانیکه‌بیزیم مأمورلاریمیز اونلارین جانین‌آلماغا گَلدیلر ،دئیَرلر: هارداقالدی‌اونلار که اللهدان‌سوای چاغیریردیز؟ جواب وئرَرلر: هامیسی‌بیزیم‌نظریمیزدن‌ایتیب یوخ اولدولار ،اونلار ئوز ضررلرینه شهادت وئرَرلر که واقعا" کافردیلر. (۳۷).

الله امر ائدر: داخل اولون جهنمه، جن و انس قومون جرگه‌سینده قرارتاپین که‌سیزدن قاباق داخل اولوبلار، هرقوم وقتیکه جهنمه‌داخل اولور، اوبیریسی قومی ئوز یولداشلاریندان لعنت ائدیرلر تازمانیکه‌اونلارین هامیسین جهنم اودی قاپسار، اوندا سونداکیلار، قاباقکیلاری گوروب دئیرلر: پروردگارا: همین بونلاریدیلارکه‌بیزی یولدان چیخاردیب و ضلالته سالدیلار، اونلارین عذابین جهنم اوتونداندان لاپ چوخ‌ائله، اللەبویورار: هامیزین عذابیز لاپ چوخدور ولی سیز بیلمیرسیز. (۳۸) و قاباقکیلار، سونراکیلارا دئیرلر: که‌سیز بیزدن آرتیق دئیل سیز، پس‌عذابین طعمین دادین، او پیس‌عمل‌لرین برابرینده که انجام وئریردیز. (۳۹) حقیقتده اوکسلری که بیزیم آیاتیمیزی تکذیب ائدیب و تکبر ائتدیلر (افاده ساتدیلار) هیچوقت گوئیون قاپلاری اونلارین اوزونه آچیلماز (یاغیش یاغماز و دعالری قبول اولماز) وبهشته داخل اولمازلار حتی اگر دَوه (یوکیله) خیاط اینه‌سی‌نین سوراخیندان گئچه، بونوعیله‌بیز مُجرملری‌وگناهکارلاری مجازات ائده‌ریک. (۴۰) اونلار اوچون جهنمده بسترلر وار و اوستلرینده ئورتوکلر. بونوعیله‌بیز ظالملری‌مجازات ائده‌ریک. (۴۱) و او کسلر که‌ایمان گتیردیلر وصالح‌عمل‌انجام‌وئردیلر که بیزهیچکسی ئوز وُسعوندن آرتیغا تکلیف ائتمَریک، همانلارا اهل بهشتدیلر وهمیشه‌لیک اوردا یاشییاجاقلار. (۴۲) بیزچیخارداریق اهل بهشتین‌اوره‌گیندن کینه‌لری و اونلاری‌بهشت‌باغلارینا که ایچلرینده‌چایلار و سولارآخیر داخل ائده‌ریک، اهل بهشت دئیرلر: حمد اولسون اللها که بیزی یولا گتیردی و اگر الله بیزی یولا گتیرمه‌سئیدی، بیز هیچوقت بو مقاما چاتمازدیق. البته‌پروردگاریمیزین پیغمبرلری، حق ایله گلیب و بیزی هدایت‌ائتدیلر. اوندا اهل بهشتی سَسلمیب، دئیرلر: بودر او بهشت که ئوز صالح عمل‌لریزدن ارث آپاردیز. (۴۳).

واهل‌بهشت ،جهنم اهلین‌سَسلەیب ،دئیَرلر : بیزپروردگاریمیز وئرَن وعدەلری حق تاپدیق ، آیا سیزده پروردگاریز وئرَن وعدەلری حق تاپدیز؟ جواب وئرَرلر : بلی (حق تاپدیق) سونرا اونلارین آراسینداجارچی ،جار چکر کەاللـهین لعنتی ظالملره گلسین . (۴۴) او کسلری که الله یولوندان مانع اولوردیلار و الله یولونا اگری‌لیک آختاریردیلار . اونلارآخرته‌اینانمامیشدیلار. (۴۵) و او ایکی‌جماعتین (بهشت اهلی و جهنم اهلینین) آراسیندا پرده و مانع وار و او وسط ده، اوجا یئرده (مامور) کیشیلر وار که هامینی قیافەلریندن تانییارلاروا اهل بهشتی سَسلەیب ، دئیَرلر : سلام اولسون سیزەکه هنوز بهشته داخل اولمایبلار و امیدلری واردر کەداخل اولسونلار . (۴۶) و اونداکەاهل‌بهشتین (اهل‌اعرافین) گوٴزلری جهنم اهلینه ساتاشی ، دئیَرلر : پروردگارا ، بیزی ظالم جماعتیله بیر یئردەقرار وئرمه . (۴۷) و اهل اعراف او کیشی‌لری (جهنم اهلیندن) که قیافەلریندن تانییارلار ، سَسلەیب دئیَرلر : یئغدیغیز مال و ثروت که اونلاراتکبر و فخر ائدیردیز ، سیزین حالیزا اصلا " فایده وئرمەدی . (۴۸) (بوموٴمنلر) همانلاردیلار که سیزدنیادەآند ایچیب دئییردیز : که اللـهین رحمتی هیچوقت اونلارا شامل اولمیاجاق (ای موٴمنلر) داخل اولون بهشته ،هیچ قورخی و غصه سیزین اوچون اولمیاجاق . (۴۹) و جهنم اهلی ،بهشت اهلینی سَسلەیب ، دئیَرلر : (خواهش ائدیریک) او (سَرین) سودان و الله وئرَن روزیلردن که سیزەوئریب لطفا "بیزەده وئرین ،جواب وئرَرلر کەاللـەاونلاری (بهشت‌نعمتلرین) جهنم اهلینه حرام ائدیبدی . (۵۰) اوکسلر که دینلرین اوٴیونـاو اوٴیناماقا توتدولار و دنیا یاشایشی و متاع‌لری اونلاری‌مغرور وغافل ائتدی .بوگوندەبیزاونلاری‌اونوداریق‌نئجەکەاونلاربوگونون‌گوٴرمَگین اونوددیلار و بیزیم آیاتیمیزه ایناندمادیلار . (۵۱) .

و بیز اونلارا کتاب گوٌندَردیک و او کتابداهراحکامی ،علم ایله مفصلا " بیان ائتدیک که ایمان گتیرَن جماعت اوچون هدایت و رحمت ایدی .(۵۲) آیا کافرلرین ،آیاتین تأویلیندن سوای ،انتظارلاری وار؟ او گونکه اونلارین تأویلی یئتیشه ، اونلار که بوگونـی یاددان چیخاردیبلار ، دئیه جکلر: البته بوندان قاباق پروردگاریمیزین پیغمبرلری حق ایله گلدیلر (و بیز اونلاری تکذیب ائتدیک) آیا ایندی بیزیم اوچون بیر شفاعت ائدن اولاجاق تا بیزه شفاعت ائده؟ (بیزه نجات وئره؟) یا دوباره دنیایه قایئدابیلەریک ، تا او عمل‌لردن ، غیریسینی عمل ائدک؟ البته اونلار ئوز نفسلرینه زیان ووردولار و او افترالار (که اللها یالاندان نسبت وئریردیلر) بوتون محواولوب ، آرادان گئدَرلر . (۵۳) حقیقتدەسنون پروردگارین او اللەدرکه گوٌیلری و یئری آلتی گونده یارادیب ،سونرا عرشی برقرار ائتدی ، گئجەئورتر گونوزی ، سرعتیله دالیجا گلمکایله ، گون و آی و اولدوزلار اونون امری نین آلتینداد یلار ،بیلین و آگاه اولون که بوتون خلقت اللهین کی و نافذ فرمان اونون کیدیر که بُیوگ و اوجا مرتبه و اهل عالَمین پروردگاری دیر . (۵۴) پروردگاریزی التماس ایله گیزلین حالدایَواشجا چاغیرین مسلما " الله حددن چیخانلاری (و اوجادان قیشقیریب دعا ائدَنلری) دوست توتماز . (۵۵) جامعەنی اصلاح ائدَندن سونرا ،یئر اوزون فسادا چکمەین و اللهی قورخی و امید حالداچاغیرین .البته اونون رحمتی احسان ائدَنلره و یاخشی عمل صاحبلرینه یاخیندیر . (۵۶) و او اللهی که یئل‌لری ئوز رحمتی‌نین بشارتی اوچون قاباقجا گوٌندَریر تا آغیر (وسولی)بولوتلاری حرکته گتیرسین و بیز اونلاری (سوسوزلوقدان) ئولَن شهر و دیاره ساری گوٌندَرریک و اونلاردان سو (یاغیش) نازل ائدەریک تا اوندان همه جور محصول چیخارداق ، هابئلەئولولری ده توپاقدان چیخارداریق ،اولاکەسیز متذکراولاسیز . (۵۷) .

توروپاقی‌تمیزاولان شهرین‌اوتی ،اللهین اذنیله یاخشی‌اولار ، اویئر که ناپاک اولا ، اونون اوتی چیخماز مگر آز و ثمرسیز ، .ها بئله بیزآیت‌لری شرح وئریریک‌او جماعت اوچون که شکر ائدیرلر (مثالدر انسانلار اوچون) (۵۸) بیز نوح پیغمبری‌ئوزقومناطرف گوٴندَردیک ، نوح دئدی : ای منیم قومیم ، اللها عبادت ائدین که اوندان‌سوای سیزین او چــون معبــود یوخدور ، حقیقتــا " من قورخــورام سیزه بُیوک گونون عذابینــدن . (۵۹) نوحون قومنون بُیوک لری‌دئدیلر : بیزسنی‌آشکار ضلالتده گوٴروریک . (۶۰) نوح دئدی :ای منیم‌قومیم منده‌ضلالت‌اثری‌یوخدور ، ولی من اهل‌عالَمین‌پروردگاری طرفیندن پیغام‌گتیره‌نم . (۶۱)پروردگاریمین پیغامینی سیزه یئتیریرَم وسیزه نصیحت‌ائدیرَم و اللهدان حکمتلربیلــیرَم که سیز بیلمیرسیز . (۶۲) آیاتعجب ائتدیز که سیزدن بیرکیشی پروردگاریز طرفیندن گلسین ؟ تاسیزه تذکر وئرسین واخطارائتسین که اللهدان قورخون اولا کهسیز اونون‌رحم‌ولطفونده قرار تاپاسیز . (۶۳) اونی تکذیب ائتدیلر ،بیز اونی‌واونون‌تابع‌لرین‌گَمیده‌نجات‌وئردیک‌و اونلارکه بیزیم‌آیاتیمیزی تکذیب‌ائدیردیلر ،هامیسین‌غرق ائتدیک ،اونلار واقعا " کور وجاهل جماعتیدیلر (بصیرت‌گوٴزلری باغلیْدی) (۶۴)عاد قومنا اونلارین قارداشی (یعنی بیرکیشی همان قومدان) هودی گوٴندَردیک ، هود دئدی : ای‌منیم قومیم ، اللهاعبادت ائدین کماوندان سوای‌سیزین اوچون معبود یوخدور ، آیا اوندان قورخمورسوز ؟ (۶۵)هود قومنون بُیوک‌لری‌دئدیلر :بیزسنی‌واقعا "سفیه‌لیکده گوٴروریک‌وگمان‌ائدیریک که سن یالانچیلاردانسان . (۶۶) هود دئدی : ای‌منیم‌قومیم ،منده سفیه‌لیک اثری یوخدور ، اما من اهل عالَمین پروردگــاری طرفیندن پیغام گتیره‌نم . (۶۷) .

پروردگاریمین پیغامینی سیزه‌یئتیریرَم ومن سیزه اَمین و دوزگون نصیحت‌ائده‌نم . (۶۸) آیا تعجب ائدیزکه‌سیزدن بیرکیشی‌پروردگاریز طرفیندن گلسین ؟ تا سیزه تذکر وئرسین و سیزه اخطـار ائتسین که اللـه‌دان‌قورخون .ای جماعت یادیزا گتیرین که الله قوم نوحی‌هلاک ائدَندن سونرا ، سیزی جانشین قرْ. وئردی‌و سیزی‌خلقتده و نعمتده آرتیردی ، پس اللـهین نعمتلرین یادیزا سالین ، اولا که سیز نجات تاپاسیز . (۶۹) قوم هود دئدیلر : آیا سن گلیبسن که بیز بیر اللـها عبادت‌ائدک ؟وآتالاریمیزعبادت‌ائدَنلری‌ترک‌ائدک‌پس‌سن‌هرعذابی که بیزه وعده وئریرسن ، تئز گتیر اگر دوغری دئییرسن . (۷۰) هود دئدی : بو صورتده اللـهین عذابی و غضبی سیزین اوچـون حتم‌و واجب اولدی ، آیا بیر پارا بیهوده آدلار اوستونده که سیـز و آتا ، بابالاریز اونلارا قویوبلار ، منیله مجادله ائدیرسیز ؟ که الله تعالی بو بارده هیچ‌دلیل‌وبرهان نازل ائتمه‌یب ، پس‌منتظر اولون عذابا ، منده سیزیله اونا منتظرم . (۷۱) (وقتیکه عذاب نازل اولدی) بیز هودی و اونون تابع‌لرین ئوز رحمتیمیزدن نجات وئردیک و اونلارکه بیزیم‌آیاتیمیزی تکذیب‌ائدیب و ایمان گتیرمه‌دیلر ، هامیسین‌هلاک ائدیب و کوکلرین قطع ائتدیک . (۷۲) و ثمود قبیلـه‌سینه اونلارین قارداشی صالح پیغمبری گوءندَردیک ، صالح دئدی : ای‌منیم‌قومیم ، اللـهاعبادت‌ائدین که اوندان‌سوای ، سیزین اوچون معبود یوخدور ، پروردگاریزطرفیندن‌آشکارمعجزه سیزه گَلدی ،بودر اللـهین دَوه‌سی (آتاسیز و آناسیز وجوده‌گلیب)وسیزین‌اوچون بُیوک‌آیت‌ونشانه‌در ، پس قویون اونی تااللـهین وُسعتلی یئرینده ، اوتلاسین و اونا اذیّت و آزار یئتیرمه‌یین‌که (اگراونی‌اینجیتسَز) درد آرتیران عذاب ،سیزی گرفتار ائدر . (۷۳) .

یادیزا گتیرین اوزمانیکه الله تعالی قوم عادی هلاک ائدَندن
سونرا ، سیزی اونلارین یئرینده قرار وئریب و یئراوزونده سیزه منزل
وئردی تااونون هموار یئرلرینده ئوزوز اوچون عمارت‌لر سالدیریب
و داغلاریندا داشدان ائو تیکه‌سیز ، پس اللهین نعمتلرین یادائدین
ویئراوزونده فساد ائدن اولماین . (۷۴) صالح قومنون متکبر بُیوکلری ،
فقیرویوخسوللارا که صالح پیغمبره ایمان گتیرمیشدیلر (مسخره‌ایله)
دئدیلر : آیا سیز بیلیرسیز که صالح پروردگاری طرفیندن گؤندَریلیب؟
(مؤمنلر) دئدیلر : البته بیلیریک هرنه که اونا گؤندَریلیب بیزیم
ایمانیمیز وار . (۷۵) او کسلر که تکبر ائدیردیلر دئدیلر : اوناکه سیز
ایمان گتیریبسیز ، بیز اونا کافریک. (۷۶) سونرا صالحین دَوه‌سین
(ناقه‌سین) آیاقینی کسدیلر (پیّ له دیلر) و اللهین اَمریندن اوز
دؤندَردیلر و دئدیلر : یاصالح اگرسن پیغمبرلردن سن ، او عذابی
که بیزه وعده وئریرسن ، گتیر . (۷۷) پس اونلاری بَرک زلزله توتدی
وصبح ائتدیلر ئوزا ئولرینده اوحالدا که فقط لَشلری قالمیشدی . (۷۸)
صالح اونلاردان اوز دؤندَردی و دئدی : ای منیم قومیم ، من
پروردگاریم طرفیندن رسالتیمی سیزه یئتیردیم و سیزه نصیحت
وئردیم ولی سیز نصیحت ائدَنلری دوست توتمور دوز (و خوشوز
گلمیردی) (۷۹) و لوط پیغمبری گؤندَردیک و او ئوز قومنا دئدی :
آیا او پیس و قبیح ایشلری که سیزدن قاباق هیچکس مرتکب اولمایب ،
عمل ائدیرسیز؟ (۸۰) سیز آروادلاری بوشلایب و کیشی لر یله شهوته
باشلیرسیز ، بلی سیز بیرفاسد قوم و اِسراف ائدَنسیز (تجاوزکارسیز) .
(۸۱) .

او قومون جوابی اولمادی بوندان سوای ، که دئدیلر :اونلاری شهریزدن چیخاردین که اونلار پاک لیق آختاراندیلار. (۸۲) بیز اونی و اهل بیت‌نی نجات وئردیک‌مگرآروادیندان‌سوای ،که عذابدا قالانلاردان ایدی. (۸۳)وبیزاو قومه(داشدان)یاغیش‌یاغدیردیق ، پس باخ گؤر گناهکارلارین آخر و عاقبتی‌نئجه‌اولدی؟ (۸۴)وَمدیَن شهرینین اهلینه اونلارین قارداشی شُعیبی‌گؤندَردیک،شُعیب دئدی ای منیم قومیم ، اللها عبادت ائدین که اوندان سوای، سیزین اوچون معبود یوخدر، حقیقتده پروردگاریز طرفیندن آیدن دلیل و حجت سیزه گلیب ، ئولچی و ترازونی دوز چکیب و خلقین حقیندن بیر شیئی کسمه‌یین و یئر اوزون اصلاح ائدَندن سونرا (اللهین شریعتین برقرار ائدَندن سونرا)اونی‌فساداچکمه‌یین ،بو ایشلرسیزین خیر و صلاحزه‌دیر اگر سیز ایمان گتیریبسیز. (۸۵) یوللاردا خلقی قورخوتماق اوچون اوتورماین تا هر کسی که اللها ایمان گتیریب ، اللهین یولوندان‌مانع‌اولاسیزواللهین یولوندااگری‌لیک آختارماین (تاخلقی ضلالته سالاسیز) یادیزا گتیرین اوزمانیکه سیزین عدّه‌یز آز یدی ، الله سیزین عدّه‌یزی آرتیردی (تادشمنلره غلبه ائتدیز) و باخین گؤرون فساد ائدَنلرین آخر و عاقبتی نئجه اولدی؟ (۸۶) و اگر سیزدن بیر عدّه منیم رسالتیمه ایمان گتیریبلروبیر عدّه‌ایمان گتیرمه‌ییبلر ، پس صبر ائدین تا الله ئوزی بیزیم آرامیزدا قضاوت و حکم ائتسین و او حکم ائدَنلرین یاخشی‌سیدیر. (۸۷).

شعیب قومنون متکبر بُیوک‌لری دئدیلر: یاشعیب بیز سنی و سنون تابع‌لریوی ئوز شهر و دیاریمیزدان چیخارداریق مگر بیزیم دینیمیزه‌گَله‌سیز ، شُعیب دئدی: (سیزین دینیزدن) بو کراهت که بیزده وار بیزه قایئتماق محالاتداندیر . (۸۸) اگربیزسیزین دینیزه دؤنک ، اوندان سونرا که الله بیزی سیزین دینیزدن‌نجات وئریب ، اوندا بیز اللها افترا و یالان نسبتی وئرمیش اولاریق ، بیزه جایز دئیل که سیزین دینیزه قایئداق مگر الله ایستیه کـه بیزیـم پروردگاریمیزدیر ، الله تعالی علم‌ایله هرزادا وُ سعی و احاطه‌سی وار . بیز اللها توکل ائتدیک ، پروردگارا ،سن ئوزون‌بیزیله بوقومون آراسینداا‌ولان‌مشکلی‌آچگینن‌که‌مشکل آچانلارین یاخشی‌سی‌سَنسن . (۸۹) و اونون قومنون بُیوک‌لری که کافریدیلر خلقه دئدیلر: اگر شُعیب‌دن تبعیّت ائده‌سیز ، مسلما" زیانکارلاردان اولارسیز . (۹۰) پس اونلاری بُیوک زلزله توتدی و صبح ائتدیلرئوزلرئولریندهاوحالدا که فقط لَشلری قالمیشدی . (۹۱) اوکسلر که شُعیبی تکذیب ائتدیلر، هلاک اولوب و بیر اَثر اونلاردان قالمادی و شُعیبی تکذیب ائدَنلر ئوزلری زیانکار اولدولار . (۹۲) شُعیب اونلاردان ، اوز دؤندَریب و دئدی :ای منیم‌قومیم ، من سیزه پروردگاریمین گؤندَردیگینی‌ابلاغ ائتدیم‌وسیزه‌نصیحت وئردیم . پس نه‌اوچون کافرجماعتین‌هلاکتینده غمگین اولوم؟ (۹۳) بیز هیچ شهر و دیاره پیغمبر گؤندَرمه‌دیک‌مگر اورانین اهلینی بلا و مصیبته گرفتار ائتدیک تا مگر توبه ائدیب و متنّبه اولالار . (۹۴) سونرا اوبلا و مصیبتی راحت‌لیقه و خوشلوقا چؤندَردیک‌آنجاق اونلاریاددان چیخارتدیلارو دئدیلر: اومصیبت بیزیم‌آتابالاریمیزه‌ئتیش میشدی (نه‌بیزه) پس اونلاری (کفرلرینه گؤره)غفلتا "گرفتارائتدیک‌اوحالدا که ئوزلری بیلمیردیلر . (۹۵) .

واگراوشهرو دیارین اهالیسی ایمان گتیریب ، کفرومعصیت‌دن
پرهیز ائتسئیدیلر ، گوٌیون و یئرین برکت قاپوسون اونلارین اوزونه
آچاردیق و چون (بیزیم آیاتمیزیو پیغمبربیمیزی) تکذیب ائتدیلر،
بیزده اونلاری عمل لرینین جزاسینا یئتیردیک . (۹۶) آیاخاطرجمع
و اَماندا اولدولار او شهر و دیارین اهالیسی کەبیزیم عذابیمیزگئجه
وقتی اونلارا یئتیشه اوحالدا که اونلار یاتمیش اولالار؟ . (۹۷) آیا
خاطر جمع و اَماندا اولدولار او شهر و دیارین اهالیسی که بیزیم
عذابیمیز گونوز وقتی اونلارا یئتیشه اوحالـدا که اونلار اوٌیونا
مشغولدولار؟ . (۹۸) آیا خاطر جمع اولدولار اللـهیـن مکریندن
(مهلتیندن و انتقامیندان؟) که اللهین انتقامیندان خاطر جمع
اولمازلار مگر زیانکار اولان قوملار . (۹۹) آیا اللەتعالیآگاەائتمدی
او کسلری که وارث اولدولار هلاک اولانلارین یئرینه؟ که اگر بیز
ایستەیکاونلاریگناهلارینا‌خاطرعذاب‌ائدَریک‌و اونلارین اورەکلرینه
مُهـر ووراریق‌تا (حقیقتی قبول ائتمەیب و)ائشیدمەسینلر . (۱۰۰)
بوشهرلر که بیز اونلارین خبرلرین سنه بیان ائتدیک هامیسینا
پیغمبرلر ، آیدین دلیل‌لر یله گَلدیلر . اونلارین اهالیسی ایمان
گتیرمەدیلر اوزادا که قبلا تکذیب ائتمیشدیلر ، بودر که اللـه تعالی
کافرلرین اورەکلرینه مُهر (شقاوت) وورور . (۱۰۱) بیز مخلوقدان ،
عـهدینه وفا ائدَن چوخ تاپمادیق بلکه اونلاردان چوخون (عـهدین
پوزان و)فاسق گوٌردوک . (۱۰۲) اوپیغمبرلردن سونرا ، بیزموسی‌نی
ئوز آیت‌لریمیز یله ،فرعونا و اونون قومنا ساری گوٌندَردیک ، اونلار
بیزیم‌آیت‌لریمیز یلەمخالفت‌ائتدیلر ، پس باخ گوٌر فسادائدَنلرین
آخر و عاقبتی نئجه اولدی؟ . (۱۰۳) و موسی دئدی : ای‌فرعون‌من
حقا " اهل عالَمین پروردگاری طرفیندن پیغمبرم . (۱۰۴) .

حقیقتا " گرک اللـهین بارەسینده حقدن سوای بیر سؤز خلقه دئمی‌یم ، آیدین دلیل لر و معجزەلر پروردگاریز طرفیندن سیزین اوچون گتیرمیشم پس (سن مخالفت ائتمه و) بنی اسرائیلی منله گؤندَر گلسینلر . (۱۰۵) فرعون دئدی : اگر دلیلین وار گتیرگینن اگر سن دوز دانیشانلاردانسان . (۱۰۶) موسی عصاسینی یئرەآتیب و او آشکارا بیر بُیوک اژدها اولدی . (۱۰۷) موسی الینی قولتوقونا قویوب و سونرا چیخارتدی و باخانلار اوچون آغ پارلاق نورایدی . (۱۰۸) فرعون قومنون بُیوک لری دئدیلر : بو شخص چوخ بیلیجی جادوگردیر . (۱۰۹) ایستیر که سیزی ئوز یئریزدن چیخارتسین بو بارەده امریز نەدر؟ . (۱۱۰) دئدیلر : اونی و قارداشین (بیرمدت بوردا) ساخلاگینن و جارچیلاری شهرلره گؤندَر . (۱۱۱) تا تمام بیلیجی جادوگرلری سنون یانیوا گتیرسینلر . (۱۱۲) تمام جادوگرلر فرعونون یانینا گلیب و دئدیلر : اگر بیز موسی یه غالب اولاق آیا بیزیم اوچون بیر اَجر و مزد اولاجاق؟ . (۱۱۳) فرعون جواب وئردی بلی (نقد پولدان علاوه) سیز منیم یاخین آدملریمدن اولاجاقسیز. (۱۱۴) (عمل وقتی اولاندا) جادوگرلر دئدیلر : یاموسی اوّل سن عصاوی آتیرسان یا بیز بساطیمیزی آچاق؟ . (۱۱۵) موسی دئدی اوّل سیز بساطیزی آچین ، وقتیکه بساطلارین آچدیلار ، خلقین گؤزون (جادوایله) باغلادیلار و جماعتی بَرک قورخوتدولار و اونلار چوخ بُیوک جادو گتیرمیشدیلر . (۱۱۶) و بیزموسی‌یه وحی‌ائتدیک عصاوی آت یئره ، وقتی کموسی عصاسین آتدی .اونلارین بوتون‌بساط لارین اوتدی . (۱۱۷) پس حق و حقیقت ثابت و آشکار اولوب واونلارین تمام ایشلری محو و باطل اولدی . (۱۱۸) اونلار مغلوب اولوب و ذلیل اولان حالدا قایئتدیلار . (۱۱۹) جادوگرلر اوزلری اوسته دوشوب و اللـها سجده ائتدیلر . (۱۲۰) .

دئدیلر : بیزاهل‌عالمین پروردگارینا‌ایمان گتیردیک . (۱۲۱)
موسی و هارونون پروردگارینا . (۱۲۲) فرعون (عصبانی اولوب)
دئدی : سیز موسی‌یه ایمان گتیردیز اوندان‌قاباق که سیزه اجازه
وئریله؟ بو بیر حیله و نقشه‌دیر که شهرده چکیبسیز تاشهر اهلینی
چؤله چیخارداسیز (و شهری تصاحب ائده‌سیز) پس بوتئزلیکده
بیلرسیز (که سیزه نئجه عذاب‌ائده‌رم) (۱۲۳) سیزین اَل‌وآیاغیزی
ترسه‌سینه کسیب سونرا هامییزی دارآغاجیندان‌آساجاغام . (۱۲۴)
دئدیلر : (بیزیم ئولمَکدن‌قورخموزیوخدر) مسلما " اوندا‌پروردگاریمیز
طرفینه دؤنوب گئده‌ریک . (۱۲۵) و سنون انتقامین بیزدن فقط
بونا خاطردر که وقتی پروردگاریمیزین آیت‌لری بیزه گلدی ، بیز
اونلارا ایمان گتیردیک ، پروردگارا ، بیزه صبر و طاقت وئرگینن و
بیزی اسلام دینینده (تسلیم اولان حالدا) وفات باغیشلاگینن .
(۱۲۶) فرعون قومنون بُیوک‌لری دئدیلر : آیاموسی‌یه وقومنافرصت
وئریرسن که یئر اوزونده فساد ائده‌لر وسنـــی و سنون معبودلاریوی
ترک‌ائده‌لر ؟فرعون‌دئدی :بوتئزلیکده اونلارین‌اوغلان اوشاقلارینی
ئولدوروب و قیز اوشاقلارینی دیری ساخلیاجاغام و بیز اونلاردان
یوخاری واونلاراکاملا "مسلط ایک (اونلار بیزیم‌اَلیمیزآلتینداد یلار).
(۱۲۷) موسی ئوز قومنا دئدی : اللـه‌دان کمک لیک ایسته‌ین و صبر
ائدین که یئر حقیقتده اللـهین مُلکیدر ، ارث‌وئرَراونی بنده‌لریندن
هر کیمه که ایستَر وآخرت ، اللـه‌دان قورخانلار اوچوندر. (۱۲۸)
بنی اسرائیل دئدیلر : (یاموسی) سن گلمه‌میشدن‌قاباق بیزه‌اذیّت
ائدیردیلر ، سن گَلندن سونرادا بیزه اذیّت‌ائدیرلر (پس بیزهاچان
خلاص اولاجایوق ؟) موسی دئدی : امید وار که پروردگاریزدشمنیزی
هلاک ائدیب و سیزی اونلارین یئرینده قرار وئره تاگؤره ،سیزنئجه
عمل ائده‌جکسیز . (۱۲۹) بیزفرعون اولادینی‌ئیل‌لربؤیی‌محصولون
آزلیغینا و اَکین آفتینده گرفتار ائتدیک اولسون که اونلار متذکر
اولالار. (۱۳۰) .

هر وقت اونلارا خیر و منفعت یئتیشیردی ، دئییردیلر . بو بیزیم لیاقتیمیزدَندیر و هر وقت بلا و مصیبت یئتیشیردی،موسی‌یه و اونون تابع‌لرینه پیس فال نسبتی وئریردیلر ، بیلین و آگاه‌اولون که اونلارین پیس فال وورماقلاری ، الله یانیندادر ولی اونلارین چوخی بیلمیرلر . (۱۳۱) و فرعونون قومی دئدیلر : نه‌قدر سن‌آیت و معجزه گتیره‌سن تا اونونلا بیزی جادو ائده‌سن ، بیز سنه ایمان گتیرَن دئیلیک . (۱۳۲) بیز اونلارا ، طوفان بلاسی و چکیرتکه‌وگنه و قورباغه و قـان‌کـه آشکار و مفصل نشانه‌لریدیلر گؤندَردیک ،اما اونلار تکبرلیک ائتدیلر چونکه مجرم و گناهکار قومیدیلر . (۱۳۳) وقتی‌بلاومصیبت‌اونلارایئتیشدی ،دئدیلر : یاموسی ،پروردگارین‌دن او عهد یله که سنون وارینددی ، ایسته‌گینن تابوعذابی‌وبلانی‌بیزدن اوزاق ائتسین بوشرطیله که اگر بلانی گؤتوردی بیز سنه ایمان گتیرریک و بنی اسرائیلی سنله گؤندَرریک . (۱۳۴) زمانیکه‌عذابی اونلاردان گؤتوردوک و اومدّته کیمی که تعهد ائتمیشدیلر ، ایمان گتیره‌لر ،اومدت‌خاتمه‌تاپدی ،گئنه ئوز عهدلرین پوزدولار . (۱۳۵) بیز اونلاردان انتقام آلدیق و اونلاری دریادا (بُیوک چایدا)غرق ائتدیک ، اوعلّته که بیزیم آیاتِمیزی و معجزه‌لریمیزی‌تکذیب‌ائتدیلر و اونلاردان غافل ایدیلر . (۱۳۶) و بیز (فرعوندان‌سونرا)اوقومی که مستضعف ایدیلر ، برکتلی یئرین ، مشرقی و مغربینه‌وارث‌ائتدیک و تمام اولدی سنون پروردگاریوین احسانی و گـؤزل سؤزلری بنی‌اسرائیله ، اونا خاطر که مصیبتلره صبر ائدیب و دؤزدولر،آلت و اوست ائتدیک او قصر و عمارتلری که فرعون و اونون قومی (دارو دسته‌سی) قایئرمیشدیلار و خراب ائتدیک او شیئی‌لری که اونلار اوجالتمیشدیلار . (۱۳۷) .

و بیز بنی اسرائیلی دریادان (سلامت) ساحله یئتیردیک،
سونرا بیر قومه یئتیشدیلر که اونلار ئوز بُت‌لرینه بَرک عبادت
ائدیردیلر (بنی‌اسرائیلین‌خوشی‌گلدی) دئدیلر: یاموسی، بیزه‌ده
بونلارین معبودلاری کیمی معبود قرار وئرگینن (تااو بُت‌لره عبادت
ائدک) موسی‌دئدی: سیزواقعا "آنلاماز و جاهل جماعتسیز. (۱۳۸)
او بُت‌لر که بُت‌پرست جماعتین معبودلاریدیر، هامیسی محواولوب
آرادان گئتمه‌لیدیر و اونلارین عمل‌لری و عقیده‌لری کاملا بیهوده‌و
باطل‌دیر. (۱۳۹) موسی دئدی: آیا اللهدان سوای غیری معبود
ایستیرسیز؟ بیر صورتده که اودر سیزی اهل عالَمه فضیلت وئردی.
(۱۴۰) یادیزا گتیرین اوزمانیکه سیزی آل فرعون‌دن‌نجات وئردیک
که شدتلی عذاب سیزه وئریردیلر. اوغلان اوشاقلاریزی ئولدوروب و
قیز اوشاقلاریزی دیری ساخلیردیلار و بو مصیبت‌لر، پروردگاریز
طرفیندن سیزین اوچون بُیوک امتحان و تنبیه ایدی. (۱۴۱) وبیز
موسی‌یه (توراتی نازل ائتمگه) اوئتوز گئجه‌یه وعده وئردیک و اوئن
گئجه‌اونااضافه ائتدیک و پروردگارین وعده‌گاهی قیرخ گئجه‌یه‌خاتمه
تاپدی و موسی ئوز قارداشی هارونه دئدی: سن قوم ایچینده منیم
یئریمده‌اگلش وخلقین ایشلرین اصلاح‌ائت‌وفساد‌ائدَن‌لرین‌یولوندان
هیچوقت تبعّیت ائتمه‌گینن. (۱۴۲) وچون موسی (یئتمیش نفر
بنی اسرائیلین بُیوک‌لریله) بیزیم وعده‌گاهمیزه گلدی، پروردگاری
اونونلا(بلا واسطه) دانیشدی، موسی (اوعدّه‌نین تقاضاسینا خاطر)
عرض‌ائتدی: پروردگارا، (سَسیوی ائشیتدیم) ئوزووی منه‌نشان وئر
تا سنی گؤروم، الله بویوردی: (یاموسی) منی گؤره بیلمَزسن ولی
او داغا باخگینن، اگر داغ یئریندە قرار تاپدی، اوندا سنده منی
گؤره بیلرسن و چون پروردگاری او داغا تجلی ائتدی (اقتداری و
نوری‌داغ‌طرفینه‌ظاهراولدی) داغ پارچا ـ پارچا اولوب وداغیلدی
و موسی بیهوش‌حالدا یئره یئخیلدی، وقتی هوشه گَلدی دئدی:
پروردگارا، سن (گؤزه گؤرونمَکدن) منّزه‌سن، من (بوجسارتی
ائتمکدن) درگاهیوه توبه ائتدیم و من اولین ایمان گتیره‌نم (کمبشر
اللهی گؤز یله گؤره بیلمَز بلکه بصیرت گؤزی لازمدیر) (۱۴۳).

اللەتعالی بویوردی: من سی ئوز رسالتمی خلقه یئتیرمَک اوچون و ئوزوملە صحبت ائتمک اوچون انتخاب ائتدیم ،پس اوزادی کە سنه وئریرَم آلگینن و شکر ائدَنلردن اولگینن. (۱۴۴) و بیز او لوح لردەهرزادین بارەسیندەکەبوتون نصیحت ایدی ،مفصلا یازدیق وامر ائتدیک کە اونون احکامینی قوت (قلب و ایمان) ایلە آلگینن و ئوز قوموە امر ائتگینن کە اونون چوخ گوٗزل احکامینی آلیب و ئورگش سینلر (و فرعونون قوموندان قورخماین) کەفاسق جماعتین، آلچاق یئرلرین سیزە نشان وئرەجگم. (۱۴۵) من او کسلری کە یئر اوزوندە ناحق تکبرلیک ائدیرلر، ئوز آیاتیمدان منصرف ائدەرم، ائیلەکەهرآیەنی گوٗرەلر، اونا ایمان گتیرَمزلر و اگر گوٗزلریلە رشد و نجات تاپماق یولی گوٗرەلر، اونی ئوزلرینە یول ومَسلکقراروئرمَزلر واگر پیس یول و جهالت یولیگوٗرەلر، اونی (تئز) ئوزلرینە یول ومَسلک انتخاب ائدَرلر، بو(ضلالت) اونا گوٗرەدر کە اونلاربیزیم آیاتِمیزی تکذیب ائتدیلرواونلاردان غافل اولوب و اوز دوٗندَردیلر. (۱۴۶) و او کسلری کە بیزیم آیاتِمیزی و آخرت گوٗروشونی تکذیب ائتدیلر ،اونلارین اعمالی بکلی باطل اولار ،آیا (اللهین محکمەسیندە) ائتدیگی عمل لردن سوای جزاگوٗرورلر؟ (۱۴۷) موسی (طورسینایە) گئدَندن سونرا اونون قومی ئوز ،زیورآلاتلاریندان "بیزوو" مجسمەسی کەسَسی وارایدی قاییریب واونا عبادت ائتدیلر، آیا اونلار گوٗرمەدیلر کە روحسیز مجسمە اونلار یلە دانیشمیر و اونلاری بیر یولا هدایت ائتمیر؟ (بلی گوٗردولر ولی جهالتدن) گئتدە اونی (ئوزلرینەمعبود) انتخاب ائتدیلر و اونلار ظالم جماعتیدیلر. (۱۴۸) وچون (پشیمانلیقدان) اَللرینی دیشلەدیلر و گوٗردولر کە بَرک ضلالتە دوشوبلر، دئدیلر: اگر پروردگاریمیز بیزە رحم ائتمیە و بیزی باغیشلامیا، مسلما زیانکارلاردان اولاریق. (۱۴۹).

و چون موسی قومنا ساری قئییتدی عصبانی و تأسف حالیندا دئـدی: سیزمندن سونراچوخ پیس جانشین ایدیز. آیاپروردگاریزین امرینه عجله ائتدیر؟ (دۆزه بیلمه‌دیز؟) و لوح لری یئره آتیب و قارداشی (هارون) نون باشی نین توکلریندن توتوب، ئوز طرفینه چکدی (قارداشی هارون) دئدی: ای آنام اوغلی (عصبانی‌اولما) حقیقتا" بوقوم منی بیچاره ائدیب و ذلّته‌گتیردی و آز قالمیشدی که منی ئولدورسونلر، سن دشمنلری منه شماتت‌ائتدیرمه‌ومنی ظالم جماعتیله قرار وئرمه‌گینن. (۱۵۰) موسی دئدی: پروردگارا، منی‌و قارداشیمی باغیشلا و بیزی ئوز رحمتیوه داخل ائتگینن که سن ارحم‌الراحمین سن (سَنسن رحم ائدَنلرین‌رحم‌ائدَنی) (۱۵۱) البته اوکسلر که "بیزووی" انتخاب ائدیب و اونا عبـادت ائتدیلر، پروردگارین غضبی (آخرتده) و ذلیل لیک دنیا حیاتیندا اونلارا یئتیشَر و بیز اللها اِفترا وبهتان دئیَنلری بوجور مجازات‌ائده‌ریک. (۱۵۲) و او کسلر که پیس عمل لره مرتکب اولدولار، سونرا توبه ائدیب و ایمان گتیردیلر، البته پروردگارین توبه‌دن سونرا مسلما" باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (۱۵۳) وچون موسی نین غضبی ساکت اولدی، لوح لری یئردن گۆتوردی که او نسخه‌لرده هدایت ورحمت وارایدی او کسلر اوچون که پروردگاردان قورخارلار. (۱۵۴) وموسی یئتمیش نفرکیشی قومدان، وعده‌گاهاانتخاب ائتدی، وقتیکه‌اونلاری ایلدِرم چالیب ئولدوردی، موسی عرض‌ائتـدی: پروردگارا، اگر ایسته‌سئیدین اونلاری و منی قبلا" ئولدوروردین، آیا بیزی بیرعدّه سفیه و جاهل اَفرادین عملینه خاطر، هلاک ائده‌جکسن؟ بوندان غیر دئیل که بوسنون امتحانیندیر، هرکسی‌ایستَرسن اونونلاضلالته سالارسان و هر کیمی ایستَرسن هدایت ائدَرسن‌، سن بیزیم و لیمیز و صاحب اختیار یمیزسن پس بیزی باغیشلا و بیزه رحم ائتگینن که باغیشلیانلارین یاخشی سی‌سَنسن. (۱۵۵).

پروردگارا ، بودنیاده و آخرتده بیزیم اوچون یاخشیلیق مقرر بویور ، بیز سنون طرفیوه هدایت تاپمیشیق . الله بویوردی : منیم عذابیم هرکسه‌ایسته‌سم یئتیشر ، اما رحمتیم هر شیئه وسیع‌دیر (تمام مخلوقاتا شامل اولار) واورحمتی ، اوکسلر اوچون که اللـه‌دان قورخارلار و زکات وئرَرلر و بیزیم آیاتِمیزه ایمان گتیرَرلر ، مقرر ائدمریک . (۱۵۶) او کسلری که‌تابع‌اولورلار گوئندَریلمیش امّی پیغمبره‌که‌اونون وصفین یانلارینداا اولان توراتدا و انجیلده یازیلمیش تاپیرلار ، او پیغمبری که امر ائدیر خلقی یاخشی ایشلره و نهی ائدیر اونلاری جمیع‌پیس‌ایشلردن‌وحلال‌ائدیرخلقه‌پاک‌شیئلری و حرام ائدیراونلارا ناپاک‌شیئلری وآغیرتکلیف لری که زنجیر کیمی اونلارین‌بویونلارینا دولاشیب ، اونلاردان گوئتورور . بو جهته اوکسلر که اونا ایمان گتیریرلروواوناعزت‌واحترام‌قائل اولورلار و اونا (دین یولوندا) کمک لیک‌ائدیرلر ونورقرآنه‌که‌اونانازل‌اولوب‌تابع‌اولورلار، هما نلار عالِمین نجات‌تاپمیشلاری‌دیر. (۱۵۷) (یاپیغمبر) دئگینن، ای‌مخلوق‌من‌اللـهین پیغمبری یم سیزین هامیزا (و سیزدن سونرا گلنلره) اواللـهی که گوئیلرین و یئرین مُلکی و حکومتی اونونکیدیر ، اوندان سوای هیچ معبود یوخدر ، اودر که دیریلدیب و ئولدورور ، ای مخلوق اللـها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیرین او امّی پیغمبری که اللـها و اونون کلماتینا (و سوْزلرینه) ایمانی وار ، سیز اوندان تبعّیت ائدین ،اولا که هدایت اولوب و یول تاپاسیز . (۱۵۸) موسی نین قوموندان بیر عدّه واردر که حَقّه ساری هدایت تاپیب و اونا عدالت گوسترَیرلر . (۱۵۹) .

موسی نین قومونی اون ایکی سبطه بولدوک که هر بیریسی بیر

امّتیدیلر ،زمانیکه‌قوم (چؤلده)اوندان سو ایسته‌دیلر ، موسی‌یه وحی

ائتدیک که عصاوی‌وور داشا اون ایکی بولاق (او داشین آلتیندان)

جاری اولوب و هرطایفه ئوز بولاق‌ایله آشنا اولدی‌و بولوتلارین

وسیله‌سیله اونلارا (چؤلده) کولگه‌لیک سالدیق و اونلارا قوش اَتی‌و

میوه گؤندَردیک و امر ائتدیک که پاک و پاکیزه روزیلاردان‌که سیزه

وئرمیشیک ، صرف ائدین (و ظلم ائتمه‌ین) اونلار بیزه ظلم ائتمه‌دیلر ،بلکه ئوزنفسلرینه‌ظلم‌ائتدیلر . (۱۶۰)زمانیکه‌اونلارادئیبلدی

بو شهرده (بیت‌المقدسده) ساکن اولون و اونون نعمتلریندن‌هر قدر

ایسته‌یرسیز صرف‌ائدین و دئین بارالها : بیزیم گناهلاریمیزدان گئچ

و اونون‌قاپوسوندان‌سجده‌حالیندا داخل‌اولون تا سیزین خطالاریزی

باغیشلیاق‌ویاخشی عمل صاحبلرینه‌آرتیق ثواب و ئره‌جگم . (۱۶۱)

ولی اوکسلری که ظلمه مرتکب اولدولار و اللهین امرینی که اونلارا

دئیبلمیشدی،غیراوناتبدیل ائتدیلر ،ائتدیکلری‌ظلم‌لرین مقابلینده

گؤیدن اونلارا بُیوک عذاب گؤندَردیک . (۱۶۲) (یا پیغمبر)

یهودیلردن ، اوشهرین خبرین‌که دریا کناریندایدی ،سؤروش‌گینن

(نه‌اوچون اللهین مقرراتیندان) تجاوز ائتدیلر ؟ اوندا که (امتحان

اوچون) شنبه گونلری چوخلی بالیق دریا کنارینا گلیردیلر ، شنبه

گونوندن سوای (آیری گونلر) گلمیردیلر ، هابئله بیز اونلاری فسق و

فساد عمل‌لری برابرینده امتحانا چکدیک . (۱۶۳) .

و زمانیکه اونلاردان بیر عدّه دئدیلر: نه اوچون او جماعتی که الله اونلاری هلاک ائده‌جک ، یا اونلارا شدتلي عذاب یئتیره‌جک نصیحت ائدیرسیز؟ (نصیحت ائدَنلر) دئدیلر: بیزیم نصیحتمیز پروردگاردان معذرت ایستمَکدیر (که اونلارا امر بمعروف و نهی از منکر ائتمه میشیک) اولا که اونلار اللهدان قورخالار (وتوبه‌ائده‌لر) (۱۶۴) و چون او نصیحتلری که اونلارا تذکر وئریلمیشدی ، یاددان چیخارتدیلار ، بیز اوجماعتی که نصیحت وئریردیلر و خلقی پیس ایشلردن منع ائدیردیلر نجات وئردیک و او کسلر که ئوزلرینه ظلم ائدیردیلر ، اونلاری فسق و فسادلارینا گوره چوخ پیس عذابا گرفتار ائتدیک (۱۶۵) چون سونرا اوزاددان که قدغن اولموشدولار (متنبه اولمایب) گئنه‌ده مرتکب اولدولار ، امر ائتدیک که میمون شکلینه دوشون و اللهین رحمتیندن اوزاق اولون (۱۶۶) واوندا پروردگارین اعلام ائتدی (نافذ امری بونا قرارتاپدی) که قیامت گونونه کیمی (همیشه) بیر نفری اونلارا مامور و مسلط ائده‌رم که اونلارا چوخ‌پیس عذاب یئتیرسین البته سنون پروردگارین تئز مجازات ائدندیر (ظالملره) و عین حالدا باغیشلیان و رحم ائدَندیر (توبه ائدَنلره) (۱۶۷) و بیز بنی اسرائیلی یئر اوزونده فرقه‌لره بولوب و اونلاری داغیتدیق ، اونلاردان بیر عده‌سی دوزگون و صالح دیلروبعضی‌لری غیر اونلاردیلار و اونلارین هامیسین یاخشیلیق و پیس لیک‌ایله امتحانا چکدیک ، اولا که (توبه ائدیب و الله طرفینه) قئییت سینلر (۱۶۸) وقتی که قاباقکیلار ئولوب گئتدیلر ، سونداکیلار گوی کتابینا وارث اولدولار ، اونلار (آخرتی اونودوب و) دنیانین آلچاق متاع‌سین انتخاب ائتدیلر (هرگناها که مرتکب اولدولار) دئدیلر: باغیشلاناروق و اگر او مال دنیانین مثلینی که (حلال و حرامدان) تاپیبلار ، اونلارا وئریله ، اونیده (حرص و طمع ایله) آلارلار. آیا اونلاردان گوی کتابیندا محکم تعهد آلمادیق که اللها حق سؤزدن سوای آیری نسبت وئرمیه‌لر؟ و او کتابین احکامیندان درس آلالار (وعمل ائده‌لر) بیلین که آخرت ائوی چوخ یاخشیدیراوکسلرا وچون که (حرام یئمکدن) قورخالار آیا عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟ (۱۶۹) او کسلر که گوی کتابینا متوسّل اولدولار و نماز قیلدیلار (اونلارین اجر و ثوابی تمام و کمال وئریلر) مسلما " بیز صالح انسانلارین اجرینی هیچوقت ضایع ائتمَریک. (۱۷۰).

زمانیکه طور (داغین) بولوت کیمی کولگه سالان اونلارین باشلاری اوسته اوجالتدیق و گمان ائتدیلر که اونلارین اوستونه دوشه‌جک و امر ائتدیک او کتابی که سیزه گلیب، ایمان قدرت ایله آلین و اونون احکامینا متذکر اولون (و عمل ائدین) اولا که سیز الله‌دان قورخوب پرهیرگاراولاسیز (۱۷۱) (یا پیغمبر) یادیواگتیر او زمانیکه سنون پروردگارین بنی آدمین آرخاسیندان اونلارین اولادی‌نی وجوده گتیردی و اونلاری ئوزلرینه شاهد توتدی (و بویوردی:) که آیا من سیزین پروردگاریز دئیلم؟ هامیسی دئدیلر: بلی سن بیزیم پروردگار یمیزسن و بیز سنون وحدانیّتیوه شهادت وئریریک تا قیامت گونی دئمیه‌لر کمبیزبوندان غافل‌و بی‌خبر یدیک (۱۷۲) یا دئمیه‌لر که چون بیزیم آتا، بابالاریمیز بوندان سابق مشرک اید یلر، بیزده اونلارین اولاد ییــوق، اونلاردان تبعّیت و تقلیدائتدیک، آیابیزی اهل باطلین عملینه خاطر هلاکته سالیرسان (۱۷۳) بودر که بیز آیت‌لری مفصلا " بیان ائتدیک، اولا که اونلار (تقلیددن اَل گوتوروب و الله طرفینه) رجوع ائدەلر (۱۷۴) (یا پیغمبر) اونلارا (یهودیلره) او کسین حکایه سین اوخی که ئوز آیاتِمیری اونا وئرمیشدیک و او شخص آیت لردن آیری دوشوب و اونلاری ترک ائتدی و شیطان اونی ئوزونه تابع ائدیب و یولدا‌ن چیخارتدی (۱۷۵) و اگر ایسته‌سئیدیک اونون مقامینی یوخاری آپارارد یق، ولی او آشاغی یئره میل ائتدی و هوای‌نفسه‌تابع‌اولدی بو صورتده اونون مَثلی ایتین مَثلیدیر که اگر اونی قوواسان، دیلین چیخاردیب هوَرِ و اگر اونی ترک ائده‌سن گئنه‌ده (دالینجا) هوَرِ بو او کسلرین مَثلیدیر که بیزیم آیاتِمیزی (او خویوب و بیلندن سونرا) تکذیب ائدیرلر، پس بو حکایه‌لری جماعت اوچون نقل ائتگینن، اولاکه‌اونلار (نجاتلاری اوچون) درست فکر ائده‌لر (۱۷۶) او جماعتین مَثلی که بیزیم آیاتِمیری تکذیب ائتدیلر، بوندان‌دا پیسدیر. اونلار (نه فقط خلقه، بلکه) ئوز نفسلرینه ظلم‌ائدیردیلر (۱۷۷) الله‌هرکیمی هدایت‌ائده‌ه او هدایت تاپار و هرکیمی‌ضلالتده ترک ائده همانلار عالَمین زیانکاری اولارلار. (۱۷۸).

و البته چوخلارین جن و انس طایفه‌سیندن جهنمه گونده‌رریک اونلارین اوره‌گلری وار، ولی اونونلا ادراک ائتمیرلر. گؤزلری وار ولی اونونلا گورمیرلر. قولاقلاری وار ولی اونونلا ائشیدمیرلر. اونلار دؤرت آیاقلی حیوانلار کیمیدیلر، بلکه اونلاردان‌دا چوخ اسگیک‌ده‌دیلر. اونلار دیلار که (حساب و کتابدان) غافل و بی خبردیلر (۱۷۹) بوتون گؤزل آدلار مختص اللـه‌دیر او آدلار یله اللـهی سَسلمیب چاغیرین و او کسلر که اللـهین آدیندا کفر و عناد ائدیرلر، اونلاری ترک ائدین که اونلار ئوز عمل لرینه گؤره بَتر مجازات اولاجاقلار. (۱۸۰) و او کسلردن که خلق ائتمیشیک، بیر عدّه واردیر که حَقّه ساری هدایت تاپیب و اونا عدالت گوستَریرلر. (۱۸۱) و او کسلردن که بیزیم آیاتِمیزی تکذیب ائدیرلر، اونلاری یواش یواش ائیله‌میئردن عذاب ائده‌ریک که ئوزلری بیلمَزلر (گمان ائتمَزلر) (۱۸۲) و بیر مدت اونلارا مهلت وئره‌ریک (تاقئییت سینلر) که بیزیم مجازاتِمیز چوخ بَرک و چتین‌دیر. (۱۸۳) آیا بو جماعت فکر ائتمه‌دیلر که اونلارین صاحبینده (پیغمبرده) آثار جنون یوخدر؟ و او آشکارا خلقه اخطار ائدَندیر؟ (۱۸۴) آیا اونلار گویلرین و یئرین بُیوک حکومت‌لیگینه نظر سالمیرلار و اللـه تعالی خلق ائتدیگی شیئلره باخمیرلار؟ اولا که اونلارین اَجلی یاخینلاشا اوندا پس هانسی سؤزه و حدیثه قرآندان سونرا ایمان گتیره جکلر؟ (۱۸۵) هرکسی اللـه ضلالتده ترک ائده اونون اوچون هدایت ائدَن تاپیلمازو اللـه اونلاری ئوز طغیانلارینداـ، باشلارینا ئوتورَر تا آرتیق حیران و سرگردان قالسینلار. (۱۸۶) (یا پیغمبر) سندن ساعت قیامتدن سؤروشورلار که هاچان یئتیشه‌جک؟ دئیگنن، بوندان غیرد ئیل که قیامتین وقتین بیلمَک فقط پروردگارین یانینداد یر، اونون وقتی‌نی آشکارا سالان اولماز مگر اللـه. قیامت قورخوسی گویلرده و یئرده چوخ آغیر و بُیوکدر، گلمَز سیزه مگر بیردن، سندن ائیله سؤروشورلار که دئیه‌سن، سنون اوندان کاملا " خبرین وار، دئگینن، اونون وقتی فقط اللـه یانیندا دیر ولی خلقدن چوخلاری بو حقیقته واقف دئیل لر. (۱۸۷).

(یا پیغمبر) دئیگنن من ئوز وجودیمه مالک دئیلم که منفعت
یا ضرر یئتیرَم، مگر اوزادی که الله ایستیه و اگر من غیبی بیلن
اولسایدیم مسلما" ئوز خیر و نعیمی آرتیراردیم و منه پیسلیک
یئتیشمَزدی من فقط (گناهکار جماعته) اخطار ائدَنم وبشارت وئرَنم
او جماعت اوچون که اهل ایماندیلار. (۱۸۸) او اللهی که سیزی،
بیر نفسِدن خلق ائتدی و اونون ئوزوندن اوناجفت یاراتدی‌تااونون
یانینداآرام‌وتسکین تاپسین و چون اونونلاخلوت و یاخینلیق‌ائتدی
او یونگول یوک گوتوردی، سونرا، بیر مدت بو قرار یله گئچدی تا
آغیرلاشدی اونلار (اَر و آرواد) اللـه‌دان ایسته‌دیلر: که ای بیزیم
پروردگاریمیز، اگر بیزه صالح اولاد وئره‌سن مسلما" شکر ائدَنلردن
اولاریق (۱۸۹) پس چون الله اونلارا صالح اولاد وئردی، اونون
بارەسینده، اللهاشریک‌قرار وئردیلر، الله بُیوگ و اوجادراوزاددان
که اونا شریک قرار وئره‌لر. (۱۹۰) آیا اوزادی اللها شریک قرار
وئریرلر که او هیچ زاد خلق ائتمیب و ئوزی خلق اولونوب (۱۹۱)
وقادردئیل‌لرکه‌اونلارا (مشرکلره)، کمک لیک ائتسینلر وئوزلرینه‌ده
کمک‌ائده‌بیلمَزلر. (۱۹۲) واگر اونلاری (هدایته) سَسلیه‌سیز، سیزدن
تبعّیت ائده بیلمَزلر، اگر اونلاری سَسلیه‌سیز یا ساکت اولاسیزاونلار
اوچون برابردر (تفاوت ائلمَز) (۱۹۳) اللـه‌دان سوای هرکسی که
چاغیراسیز، اونلارئوزلری سیزین کیمی مخلوقدولار، اگر سیزدوغری
دئییرسیز اونلاری چاغیرین تاسیزین احتیاجِزی روا ائتسینلر (و
مشکل لریزی آچسینلار) (۱۹۴) آیا اونلارین آیاقلاری وار تایول
گئت‌سینلر یا اَللری وار تا محکم توتسونلار یا گؤزلری وار تا باخوب
گؤرسونلریاقولاقلاری‌وارتاائشیدسینلر؟ (یا پیغمبر) اونلارادئگینن،
سیز بُت‌لریزی چاغیرین و هر مَکریز وارسا عمل ائدین و منه هیچ
فرصت ومهلـت وئرمه‌ین. (۱۹۵).

حقیقتده منیم کمگیم او اللهدر که بوکتابی (قرآنی) منه گؤندَریب و او صالح انسانلارین کمگیدیر (۱۹۶) و اونلاری که سیز اللهدان سوای چاغیریرسیز ،اونلارقادردئیل‌لر نهسیزه و نهئوزلرینه کمک ائدملر. (۱۹۷) و اگر اونلاری (هدایته) سَسلیه‌سیز ائشیدمَزلر و گوُرورسیز که سیزه ساری باخیرلار ولی اونلار گوُرمیرلر. (۱۹۸) (یا پیغمبر، همیشه) باغیشلاماقی توتگینن و یاخشیلیغا امر ائـت و جاهل‌لردن (و آنلاماز آدملردن) اوز دؤندَرگینن (۱۹۹) و اگر شیطاندان سنه وسوسه یئتیشه اوندا اللها پناه آپار که حقیقتده او ائشیدَن و بیلَندر (۲۰۰) هر وقت اللهدان قورخان انسانلار اوچون شیطان طایفه سیندن، وسوسه و خیال یئتیشه، اللهی یادلارینا سالارلار (و اونا پناه‌آپارارلار) همانوقت بصیرت گؤزلری آچیلار (اهل بصیرت اولارلار) (۲۰۱) و شیطانین قارداشلاری (اللهدان قورخمیانلار و جاهل جماعت) خلقی پیس یولا و هلاکته چکیرلر و بو ایشده هیچ زاددان اسگیک گلمیرلر (۲۰۲) و هر وقت اونلاراآیه گلمیه، دئییرلر: که نییه ئوزوندن قاییرمیرسان؟ دئگینن، من فقط اوندان تبعّیت ائدیرَم که پروردگاریم طرفینـدن منه وحی اولور وبو آیت‌لر پروردگاریز طرفیندن بصیرت‌لر و آشکاردلیل‌لر دیر وهدایت و رحمتدیر او جماعت اوچون که ایمان‌گتیریرلر. (۲۰۳)وقتیکه‌قرآن قرائت اولور، هامییز اونا قولاق وئریب و ائشیدین و سکوت اختیار ائدین، اولا که سیز رحم اولوناسیز(۲۰۴) و پروردگاریوی ئوز اورهگینده تضرع و قورخی حالیندا آرام ـ آرام سحر و آخشام یاد ائتگینن، بونسوز که اوجادان دانیشاسان و هیچوقت غـافل و بی‌خبرلردن اولماگینن، (۲۰۵) او کسلر که (اورهگلری) سنـون پروردگاریوین یانینداديـر (اللهین یانیندا مقام و مرتبه لری‌وار) هیچوقت‌اللهین عبادتیندن تکبرلیک ائتمَزلر و اونا تسبیح ائدیب و سجده ائدَرلر. (۲۰۶).

۸ـ انفال سوره سی ۷۵ ـ آیه
۲۱ ـ بعثت ئیلی ۱۰۹۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یاپیغمبرسندن انفال (عنائم‌جنگی) بارەسینده سؤروشورلار. دئگینن، انفال مخصوص الله و پیغمبردیر. اللەدان قورخون و ئوز آرایزدا صلح برقرار ائدین و اللها و پیغمبره مطیع اولون اگر سیز اهل ایمان وارسیز. (۱) اهل ایمان‌اوکسلردیلرکەوقتی اللهین‌آدی ذکر اولونور، اورەگلری برک چیرپینیر و چون‌اللهین‌آیاتی‌تلاوت اولونور ایمانلاری آرتیر و اونلار (هر ایشده) پروردگارەتوکل‌ائدیرلر (۲) او کسلری که نماز قیلیرلار و اوزاددان‌کئاونلارا‌روزی‌وئرمیشیک (یوخسوللارا) باغیشلیرلار. (۳) حقیقی مؤمنلر همانلاردیلار و اونلار اوچون پروردگارین یانیندا درجه و مقام و باغیشلانماق و گؤزل روزی واردیر (۴) هابئله‌پروردگارین سنی‌ئوز ائویندن حق‌ایله چیخارتدی (ومدینه‌یه گؤندَردی) بوحالدا مؤمنلردن بیر عدّەسی (بَدر ساواشینا گئدَمَکدن) کراهتلری وار (۵) حق وحقیقت اونلارا آشکارا‌ولاندان سونرا‌سنلەمجادلەائدیرلر (دیل به دیل دئییرلر) دئیەسن اونلاری ئولوم آیاغینا آپاریرلار و اونلار گؤزلریله ئولومی گوروورلر (۶) یادیزاسالین اوزمانیکەالله سیزه ایکی طایفەنین‌بریسینه (قریش قشونونا یا تجارت کاروانینا) غلبه و عدەسی وئردی و سیز مایل‌ایدیز او طایفەنین که سلاحی یوخدر (کاروان) سیزه نصیب اولسون و الله ایستیردی حق و حقیقتی ئوز کلماتیلەثابت ائدیب و کافرلرین ریشەسین کسسین (۷) تاحقیٓثبیت ائدیب و باطلی محو ائتسین هرقدر که گناهکارلارین کراهتی اولوب و خوشلاری گلمەسه. (۸).

زمانیکه پروردگاریزدن تقاضا ائتدیز (که سیزه کمکلیک‌ائده)
سیزین دعازی اجابت ائتدی (و وعده وئردی که) من سیزین‌کمکیزه
مین نفر ملائکه دالبادال گؤندَرَرَم (۹) و الله بونلاری (ملکلری)
قرار وئرمه‌دی مگر سیزه‌بشارت‌واوره‌گ اطمینانی اوچون ، یوخسا فتح
و ظفر اولماز مگر الله طرفیندن ، مسلما "الله قدرتلی و حکمتلیدیر .
(۱۰) اوزمانیکه‌راحت‌یوخی سیزه غلبه ائتدی چونکه الله طرفیندن
امنیّت تاپدیز و گؤیدن سیزین اوچون یاغیش‌سویی نازل ائتدی که
سیزی اونونلا پاک ائدیب و شیطان وسوسه‌سینی و نجاستینی سیزدن
اوزاق ائتسین و سیزین اوره‌گلریزی بیر بیرینه ربط وئریب و
بیرلَشدیرسین و سیزین قدملریزی (دین امرینده) ثابت و محکم
ائتسین . (۱۱) (یا پیغمبر) یادیوا سال اوزمانیکه پروردگارین
مَلکلره وحی ائتدی که من سیز یله وارام پس ثابت قدم ائدین او
کسلری که ایمان گتیریبلر ، بیز کافرلرین‌اوره‌گلرینه قورخی سالاریق
پس سیز اونلارین بؤیونلاریندان وورون و بارماقلارین قطع‌ائدین
(۱۲) بوکیفرکافرلره‌اوندان اوتریدرکه اونلار الله و پیغمبرله‌مخالفته
وضدّیته باشلادیلار و هرکس الله و اونون پیغمبر یله مخالفت‌ائتسه،
(قورخسون که) اللهین مجازاتی چوخ‌شدّتلیدیر . (۱۳) بودرسیزین
عذابیز ، پس اونون طعمین دادین و کافرلر اوچون جهنم اوتونون
عذابی‌حاضروآماده‌دیر . (۱۴) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز
وقتیکه (ساواش میدانیندا) کافرلرین حمله‌سیله مواجه اؤلدوز ،
اونلارا دال چؤووروب قاچماین . (۱۵) و هرکیم‌ساواش گوننده‌دال
چؤووروب‌قاچا ،اللهین غضبینه‌طرف قاچیب ،اونون یئری جهنمدیر
که چوخ پیس منزلگاهدیر ، مگر ساواش مصلحتی اوچون ، ساغدان
سولا و یا مرکزدن طرفینه و یا بیر عدّه‌نین کمگینه گئده . (۱۶) .

پس سیز اونلاری (ئوز گوجوزلـه) ئولدورمیردیز ،بلکه‌ا ونلاری الله ئولدورو‌ردی ، وقتیکه سن اوخ آتیردین اونلاری سن آتمیردین ولکن الله اونلاری آتیردی (سیز آتان اوخلارین هامیسی هدفه اصابت ائدیردی ولی مشرکلر آتان اوخلار واز گئچیردیلر) تا سیز مؤمنلری یاخشی اولایلاریله امتحانا چکسین البته الله ائشیدن و بیلندر (۱۷) و فتح و غلبه (اللـهین ایسته‌دیگینه‌گؤره) سیزه‌نصیب اولدی و (بیلین که) الله کافرلرین مکر و حیله‌سین خنثی‌ائدَندیر .

(۱۸) (ای مخالفلر) اگر سیز الله‌دان فتح و ظفر ایستیردیز بودر سیزین اوچون فتح گلدی (اسلام و قرآن و پیغمبر) و اگر سیز مخالفتدن اَل گوتوره‌سیز ، سیزین خیر و صلاحزه‌دیر و اگر دوباره مخالفت‌لیک ائده‌سیز ، سیزه عذاب ائده‌ریک و سیزین عدّه‌زین چوخلوقی سیزه بیرزاد فایده یئتیرمَز چونکه‌الله‌مؤمنلریله‌دیر (۱۹) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، اللها و اونون پیغمبرینه اطاعت ائدین و اوندان اوز دؤندَرمیون بیر حالدا که‌سیزائشیدیرسیز (۲۰) و او کسلر کیمی اولماین که دئدیلر : ائشیتدیک ولـی اونـلار ائشیدمه‌دیلر . (۲۱) الله یانیندا حیوانلارین پیس راقی واقعاً او کسلردیلر که (حقی ائشیدمَکدن و دیله گتیرمَکدن) کار و لال دیلار وعاقلانه‌فکرائتمیرلر . (۲۲) و اگر الله اونلاردا خیر عمل‌بیلسئیدی ، اونلاری حَقّه ائشیدن ائدَردی و اگر اونلاری ائشیتدیرسئیدی اونلار گئنه‌ده اوز دؤندَرَردیلر . (۲۳) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، وقتیکه الله و اونون پیغمبری سیزی ایمانا دعوت ائدیر که‌ایمان سیزی همیشه دیری ساخلار ، قبول ائدین و بیلین که الله همیشه انسان ایله اونون اوره‌گی آراسیندا‌حایل اولارهامی اوناساری‌محشور اولاجاق (۲۴) قورخون او بلا و مصیبتدن که اگر گلسه ،تکجه‌ظالملره مخصوص اولماز (بلکـه ظلمی قبول ائدَنلره ده شامل اولار) وبیلین که الله شدّتلی عذاب ائدَندیر . (۲۵) .

(ای مؤمنلر) یادیزا گتیرین اوزمانیکه سیزین عدّه‌یز آز یدی و یئر اوزونده ضعیف جماعتیدیز و قورخوردیز که مشرکلر سیزه‌حمله گتیره‌لر ، الله سیزه پناه وئردی (مدینه‌ده) و ئوز کمکلیکایله ، سیزی قدرتلی ائتدی و پاک شیئلردن و غنیمتلردن سیزه‌روزی وئردی ، اولا که سیز شکر ائده‌سیز . (۲۶) ای او کسلری که ایمان کتیریبسیز ، اللها و پیغمبره خیانت ائتمه‌ین و امانتلریزده خیانت ائلمه‌ین بیر صورتده که سیز بیلیرسیز (اللهتعالی خیانتی ئوزونه وپیغمبرینه‌وامانته‌باهم گتیریب) . (۲۷) و بیلین که سیزین اموالیز و اولادیز سیزین اوچون واقعا " امتحان و(بیر نوع)بلا و مصیبتدیر و (بیلین که) بُیوگ اَجر و ثواب الله یانیندادیر (۲۸)ای‌اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، اگر سیز الله‌دان (و اونون قهر و غضبیندن) قورخاسیز و پرهیزگار اولاسیز ، الله سیزه فرقان (حق وباطله‌وپیس ، یاخشییا فرق قویان و تشخیص وئرَن قدرتی) قرار وئرَر و سیزین گناهلاریزین اوستونی ئورتر و سیزی باغیشلار و الله بُیوگ فضل و رحمت صاحبیدیر . (۲۹) (یاپیغمبر) یادیوا سال او زمانیکه کافر جماعتی مکر و حیله ائتدیلر که سنی حبس ائتسینلر ، یا سنی ئولدورسونلر ، یاسنی شهر (مکه)دن چیخارتسینلار ، اونلار مکر ائتدیلر ، الله‌دا اونلارا مکر ائتدی و الله یاخشی راق مکر ائده‌بیلر (۳۰)و زمانیکه بیزیم آیاتیمیز اونلارا اوخوندی ، دئدیلر : البته ائشیتدیک ، اگر بیز ایسته‌سئیدیک ، بونلارین مِثلینی دئیَردیک . بونلار قاباقکی (انسان) لارین نقللریندن سوای بیر شیئی دئیللر (۳۱)واونداکه‌دئدیلر ،بارالها اگر بوقرآن سنون طرفیندن حقدیر ، پس گوئیدن بیزه داش یاغدیر ، یا بیزی درد آرتیران عذابا گرفتار ائتگینن . (۳۲) ولی اللهتعالی تا وقتیکه‌سن اونلارین ایچینده‌سن ، اونلاری عذاب ائتمَز و تا زمانیکه اونلاردان بیر عدّه‌سی الله‌دان باغیشلانماق ایستیرلر ، اونلاری عذاب ائتمیه‌جک . (۳۳) .

نه‌اوچون الله اونلاری عذاب ائتمه‌سین اونلار مـومنلـری مسجدالحرامدان قدغن ائدیرلر ، اونلار اللـهین دوستلاری دئیل‌لر ، اللـهین دوستلاری فقط تقوی‌اهلیدیلرولی‌خلقین چوخی بوحقیقتدن آگاه دئیل‌لر و بیلمیرلر . (۳۴) و اونلارین نمازی اَل چالماق وسوت چالماقدان سوای بیر شیئی دئیل که خلقی اللـهین نمازیندان مانع اولورلار پس کفرلریزه گوره عذابین طعمین دادین . (۳۵) اوکسلری که کافر اولدولار ، ئوز مال‌لارینی باغیشلیرلارتاخلقی الله‌یولوندان مانع اولالار پس بو تئزلیکده مال‌لارین باغیشلایب (داغیدیب و قورتاریب) و اونلارا پشیمانلیق و حسرت قالار وسونرامغلوب‌اولارلار واوکسلری‌که‌کافر اولدولار ، جهنمه ساری سورونوب و جمع‌اولاجاقلار . (۳۶) تاالله تعالی خبیثی پاکدان مشخص ائده و خبیث‌لرین‌بعضی سین بعضی لرین یانیندا قرار وئریب واونلارین هامیسین بیر یئرده جهنمه گوُندره . اونلار همانلاردیلار که عالَمده‌زیانکاراولوبلار (۳۷) (یاپیغمبر) او کسلره که کافراولوبلار دئگینن ، اگر کفردن اَل چکیب و ایمان گتیره‌لر هرنه گناه ایش که قبلا " انجام وئریبلر باغیشلانار و اگر کفرده قالالار ، البته اونلار یله اوجور رفتار اولونـار کـه قاباقکیلار یله‌رفتاراولوندی . (۳۸)کافرلریلـه جهاد ائدین واونلاری ئولدورون تا فتنه (و فساد و شرک) عالَمدن رفع اولوب ودین‌بوتون الله اوچون اولسون و اگر کفردن اَل چکدیلر ،اللهاونلارین اعمالینا بصیر و آگاهدیر . (۳۹) واگراونلار (قبول ائتمه‌یب)اوز دوُندَردیلر بیلین که الله سیزین دوستوز و آرخازدیر او یاخشی دوست‌ویاخشی کمک ائدَندیر . (۴۰) .

وبیلین اوزادی که سیزه غنیمت یئتیشیر ، اونون بئشدن بیری (خمسی) اللهین و پیغمبرین و اونون یاخین فامیلی‌نین ویتیم‌لرین و مسکین‌لرین و یولدا قالان مسافرلرینکدیر. اگر سیز او احکامه که ئوز بنده‌میزه فرقان گونی او گونی که ایکی جماعت(مومنلر وکافرلر، بدر ساواشیندا) بیر بیریله اوز به‌اوز اولدولار نازل ائتمیشیک ،ایمان گتیریبسیز ، اونلارا وئرین و بیلین که اللهین هر شیئه قدرتی وار . (۴۱) او زمانیکه سیز (بدر ساواشیندا ـ مدینه‌نین)یاخین طرفینده و دشمن اوزاق طرفینده و کاروان سیزدن آشاغیدا قرار تاپمیشدی اگر بوساواش سیزین نظریز یله‌اولسایدی ،ساواشین ،گونی‌باره‌سینده حتما " اختلافیز چیخاردی . ولکن الله ئوز حکم و قضاسین که مقرر بویورموشدی ، عمل ائتدی تا هر کس که ئوله‌جک دلیل‌له ئولسون و هر کیم دیری قالاجاق دلیل‌له قالسین مسلما " الله تعالی ائشیدن وبیلندر (۴۲) زمانیکه الله تعالی دشمنی سیزین نظریزده آز نشان وئردی‌و اگر اونلاری چوخ نشان وئرسئیدی ، حتما " سیز قورخوب و ساواش ایشینده اختلاف ائدَردیز . ولکن الله سیزی سلامت قورتاردی ، که او خلقین اوره‌ک اسرارینی بیلَندر . (۴۳) و زمانیکه الله تعالی دشمنلری ، اوندا که اوز به‌اوز اؤلدوز ، سیزین گؤزوزده آز جمعیت گؤستَردی و سیزی‌ده اونلارین گؤزونده آز جا نشان وئردی تا الله ئوزحکم وقضاسین که مقرر بویورموشدی ، عمل ائتسین و تمام ایشلر ، اللـها ساری رجوع اولونار . (۴۴) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، هر وقت (ساواشدا) بیر عدّه دشمن ایله مواجه اؤلدوز ، ثابت قدم اولون (استقامت ائدین) و اللهی چوخلی یاد ائدین ، اولا که سیز نجات تاپیب و فاتح اولاسیز . (۴۵) .

و اللـه‌دان و اونون پیغمبریندن اطاعت‌ائدین وهیچوقت (ئوز
آرایزدا) اختلاف و دعوا ائتمه‌ین که ضعیف‌اولارسیزوقدرتیزآرادان
گئدَر و صبر ائـدین که اللـه همیشه صبر ائدَنلریله‌ دیر . (۴۶)وهیچ
وقت‌اوکسلرکیمی اولماین که‌فخر وتظاهردن اوتری ئوز دیارلاریندان
(غرور ایلـه) چیخدیلار و خلقی اللـه یولوندان مانع اولوردولار و
اونلارین اعمالینا ، اللـهین کاملا" احاطه‌سی و تسلطی وار . (۴۷)
و زمانیکه شیطان (بیر قوجا ، شیطان صفت کیشی)اونلارین‌اعمالین
نظرلرینده گؤزل (ومعقول) جلوه‌لَندیریب و دئدی : بوگون‌خلقدن
هیچکس سیزه غالب اولا بیلمَز و من سیزه یولداشام اما وقتیکه‌ایکی
قشون مقابل اولدولار (و دعوا باشلاندی) شیطان آیاق قویدی
قاچماقا و دئدی : من سیزدن کنارام اوزادی که من گؤرورم ،سیز
گؤرمیرسیز ، من اللـه‌دان قورخورام و اللـه شدّتلی عذاب ائدَندیر .
(۴۸) زمانیکه منافقلر و او کسلری‌که‌اوره‌کلری مریض ایدی ،دئدیلر :
مسلمانلار دینلرینه مغرور اولوبلار ، بیر صورتده که‌هرکس‌اللـها توکل
ائده ،مسلما "اللـه‌قدرتلی وحکمتلیدیر . (۴۹) و اگر گؤره‌سن‌زمانیکه
کافرلرین جانین آلیرلار و مَلکلر اونلارین اوزلریندن ودالّلاریندان
وورورلار و دئییرلر : یاندیران عذابین طعمین دادیـن (اونلارین
حالینا متأثر اولارسان) (۵۰) بو عذاب او پیس عمـل لریزین
جزاسیدیر که قاباقجا ئوز ، اَل لریزله گؤندَریبسیز و اللـه هیچوقت
بنده‌لرینه ظلم روا قیلماز . (۵۱) بونلارین رسمی ، آل فرعون و
اونلاردان‌قاباقکیلارین رسمی کیمیدیر که اللـهین آیاتینـا کافر
اولدولار و اللـه اونلاری گناهلارینا سبب ، گرفتار ائتدی . مسلما"
اللـه قوتلی و شدّتلی عذاب ائدَندیر . (۵۲) .

بو او سببه‌دیر که الله تعالی بیر نعمتی که بیر قومه وئردی ، اونی تغییر وئرمَز مگر وقتیکه او قوم وضع و جهتلرین تغییر وئره‌لر . والله‌ائشیدن وبیلندر . (۵۳) اونلارین رسمی ،آل فرعون واونلاردان قاباقکیلارین رسمی کیمیدیر که پروردگارین آیت‌لرینه کافر اولدولار. و بیز اونلاری گناهلارینا سبب ، هلاک ائتدیک و آل فرعونی غرق ائله‌دیک ، اونلارین هامیسی ظالم‌ایدیلر . (۵۴) حقیقتده حرکت ائدَنلرین و جانورلرین پیسی ، الله‌درگاهیندا ،اوکسلردیلرکه‌کفرده اصرار ائدیرلر و اونلار ایمان گتیرمَزلر . (۵۵) و او کسلرده که هر دفعه‌سنده‌عهد باغلادیلار ، سونرائوزعهدلرین پوزوب سیندیردیلار ، اونلار الله‌دان (و اونون عذابیندان)قورخمورلار . (۵۶) (یاپیغمبر) هروقت اونلارله ، ساواشا مشغول اولدون ، اونلاری و اونلارین آرخاداشلارین‌تهدیدله اولکودوب داغیت‌گینن ، اولاکه‌اونلارمتذکر اولالار (وئوز عهدلرین یادلارینا سالالار) (۵۷) و اگر بیر قومون خیانتیندن واهمه و قورخون اولسا ، اونلارین عهدلرین آشکارا و دوزلیکایله ئوزلرینه قئیتَر (عهدین پوزماقین ، اونلارا اعلان ائتگینن) مسلما " الله خیانت ائدَنلری دوست توتماز . (۵۸) کافرلر گمان ائتمه‌سینلر که اونلار ، قاباقا دوشوبلر (ساواشدان قاچیب و خلاص اولوبلار) اونلار سیزی عاجز ائده‌بیلمَزلر (۵۹) و سیزمومنلر (دشمنی دفع ائتمگه همیشه) ئوزوزی آماده ساخلاین و هرقدر قدرتیزده و ارسا ، ساواش تدارکاتینی و اسلحه و وسائلینی وآتلاری خدمات اوچون حاضر ائدین ، بونونلا اللهین دشمنلرین و ئوز دشمن لریزی قورخودا ساخلاین و اونلاردان سوای آیری دشمنلری که سیز هنوز اونلاری تانیمیرسیز و الله اونلاری یاخشی تانیروهرنه که (مال و ثروتدن) الله یولوندا خرج ائدیرسیز و باغیشلیرسیز ، الله هامیسین سیزه‌عوض وئره‌جک‌و سیزه هیچ ظلم‌اولمیاجاق . (۶۰) و اگر دشمن باریشیقا و مصالحه‌یه مایل اولدی ، سنده اوناراضی‌اول و اللها توکل ائله که او ائشیدَن و بیلندر . (۶۱) .

و اگر دشمنلر بوفکره دوشملر که سنی آل‌ائدیب و کلک وورالار ، خاطرجمع اول‌که‌اللـهین کمک‌لیگی سنون اوچون کفایت‌ائدر ، اللـه‌در که ئوز یاردیم‌ایله و موءمنلر یله‌سنه‌کمک لیک‌ائتدی . (۶۲) دوستلوق و مهربان‌لیق‌سالدی‌اونلارین اوره کلرینه که اگر سن یئر اوزونده‌اولان شیئلرین هامیسین‌خرج‌ائتسئیدین اونلارین اوره‌کلرینه‌اوجور محبت سالا بیلمز یدین اما اللـه‌تعالی اونلارین‌آراسیندا دوستلـوق برقرار ائتدی .البته‌اوقدرتلی و حکمتلیدیر . (۶۳) یا پیغمبراللـهین‌کمک‌لیگی سنه‌وسندن‌تبعّیت ائدَن‌موءمنلره‌کفایت‌ائدَر . (۶۴) یا پیغمبرموءمنلری ساواشا ترغیب ائتگینن ؛ اگر سیزدن ییرمی‌نفر صبر و استقامت‌ائدن اولسا ، ایکی‌یوز نفره غلبه ائدَر و اگر سیزدن یوزنفر اولا ، کافرلرین مین‌نفرینه غالب اولار . چونکه اونلار بیر جماعتدیلر که آنلامیرلار . (۶۵) الان اللـه‌تعالی سیزه تخفیف قائل اولدی و بیلدی که سیزده هنوز ضعف ایمان وار ، پس اگر سیزدن یوزنفر صبر و استقامت ائدن اولسا ، ایکی‌یوز نفره غلبه ائدَر و اگر سیزدن مین‌نفر اولا ، اللـهین اِذنیله ایکی‌مین نفره غالب اولار و اللـه همیشه صبـر و استقامت ائدَنلریله‌دیر . (۶۶) پیغمبراوچون‌روا دئیل‌که اسیرلری (فدیه‌آلیب) آزادائله‌سین‌تا‌یئراوزونده قانلار توءکه‌لر و سیز موءمنلر دنیا مالینی ایستیرسیز ، اما اللـه‌آخرتی سیزین اوچون ایستیر و اللـه قدرتلـی و حکمتلیدیر . (۶۷) اگر حکم‌اَزلده ، اللـه طرفیندن یازیلیب ومقرر اولماسایدی (که انفال‌و جنگی‌غنیمتلر سیزه‌حلال اولدی) اوفدیه‌لره خاطر که آلیب‌سیز ، حتما " بُیوگ عذاب سیزه یئتیشَردی . (۶۸) پس او غنائم‌دن که سیزین اوچون‌حلال و پاکدیر ،صرف ائدین واللـه‌دان قورخون . البته اللـه باغیشلیان و رحم ائدَندیر . (۶۹) .

یا پیغمبر دئگینن: اونلارا که سیزین الیزده اسیردیلر ،اگرالله سیزین اوره‌گیزده خیرویاخشی‌لیق بیله ،سیزدن آلاندان ،یاخشی‌سینی سیزه‌یئتیرَروسیزی باغیشلار ،الله باغیشلیان و رحم ائدَندیر. (۷۰) و اگر (اسیرلر آزاد اولاندان سونرا) سنه خیانت ائتمک ایستیه‌لر ،که قبلا" الله‌اخیانت ائتمیشدیلر ، اونلاردان ممکن‌دیر و الله بیلن و حکمتلیدیر. (۷۱) حقیقتده او کسلری که ایمان گتیردیلر و هجرت ائدیب و الله یولوندا ، جان و مال‌ایله جهاد ائتدیلر ، و او کسلری که‌ایمان‌گتیردیلر وهجرت‌ائتمه‌دیلر ،سیزه اونلارین دوستلوغوندان فایده یوخدور تاوقتی که هجرت ائده‌لر و اگر دین امرینده سیزدن کمک ایستیه‌لر ، سیزه واجبدیر که اونلاراکمک‌لیک ائده‌سیز ، مگر بیر قومدان اولالار که سیزیله ،او قومون آراسیندا ،عدم‌تجاوزقراردادی وار. و الله سیزین اعمالیزی گوءرَندیر. (۷۲) و او کسلری که کافر اولوبلار ، بعضی‌لری بعضی‌لرین دوستی و آرخاسیدیلار. اگر سیز مسلمانلار او امری که الله‌سیزه دستور وئریب ،عمل ائتمیه‌سیز ،بُیوک فتنه و فساد بوتون یئر اوزون قاپسار. (۷۳) و او کسلری که ایمان گتیردیلر و هجرت ائدیب و الله‌یولوندا ،جهاد ائتدیلر ، و اوکسلری که اونلارا ائو ، وئردیلر و اونلارا کمک‌لیک ائتدیلر ، هما نلار حقیقی موءمن‌دیلر. اونلار اوچون باغیشلانماق و گوءزل روزی وار. (۷۴) و او کسلری که سیزدن سونرا ایمان گتیردیلر و هجرت ائتدیلر و سیزه قوشولوب‌جهادائتدیلر ،اونلاردا سیزموءمنلردَندیلر ،اللهین‌کتابینده فامیلین بعضی‌سی ، بعضی‌لریندن ایره‌لیدیر. البته‌الله‌تعالی هرزادا عالِم و آگاهدیر (۷۵).

۹ـ توبه سوره سی ۱۲۹ ـ آیه
۲۲ـ بعثت ئیلی ۴۰۹۸ ـ کلمه

براثت و بیزارلیقدیر ،اللهواونون پیغمبری طرفیندن مشرکلردن اوکسلره که سیزیله عهد باغلایب و سیندیریبلار ، (۱) (ای مشرکلر) دؤرت آی سیزین مهلتیز وار یئر اوزونده آزاد گزه‌سیز و بیلین که‌سیز اللهی عاجز ائده بیلمه سیز ، و بیلین که‌الله‌تعالی کافرلری خوار و ذلیل ائده جک . (۲) و اعلامیه‌دیر ، الله و انون پیغمبری طرفیندن بوتون مخلوق اوچون ،بُیوک حج گونونده که الله‌تعالی‌واونون پیغمبری مشرکلردن بیزار و اوزاقدیر و اگر سیز شرکدن توبه‌ائده‌سیز (وایمان گتیره‌سیز) سیزین خیر و صلاحزه‌دیر و اگر (قبول ائتمه‌یب) اوز دؤندره‌سیز) ،بیلین که سیز ، اللهی عاجز ائده‌بیلمه‌سیز (یا پیغمبر) درد آرتیران عذابی کافرلره بشارت وئرگینن؛ (تحقیر ایله) (۳) او عده‌مشرکلردن سوای که اونلار یله عهد باغلاییب‌سیز و سیزین عهدیزدن بیرزاد نقص ائتمه‌ییبلر و هیچ بیریسی سیزین دشمنلریزه کمک‌لیک ائتمه‌ییبلر ، پس اونلاریله عهدیزی تا اومدته کیمی که مقرر اولوب ، ساخلاین که الله پرهیزگارلاری (اوکسلری که ئوز عهد و ایلقارینا وفا ائدیرلر) دوست توتار . (۴) وقتیکه حرمتلی آیلار (ذی‌القعده ،ذی‌ـ الحجه ،محرم ،رجب) تمام اولدی ، اوندا مشرکلری هر یئرده‌تاپدیز ئولدورون و یا اونلارین قوللارین باغلاییب و حبس‌ائدین و هریاندا ، اونلارین کمینینده اوتورون . پس اگر توبه‌ائدیب و (ایمان گتیردیلرو) نمازقیلدیلار و زکات وئردیلر ،اونلارین یوللارین آچین که الله‌تعالی باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۵) و اگر بیرنفرمشرکلردن ،سندن‌امان ایسته‌دی که شریعتدن آگاه‌اولسون ،اونا امان وئرگینن تا اللهین کلامین ائشیدسین ، سونرا اونی ئوز امن یئرینه یئتیرگینن؛ بوعمل اوندان اوتری‌در که اونلار بیر عده جماعتدیلر که بیلمیرلر . (۶) .

مشرکلریله نئجه‌عهد ساخلاماق اولابیلر ، وقتیکه‌اونلار اللهین و پیغمبرین عهدینی‌سیندیردیلار ؟اوکسلردن سوای‌که‌مسجدالحرامدا اونلار یله عهدباغلادیز . او زمانا کیمی که سیزین عهدیز اوستونده دوروبلار سیزده‌اونلارین عهدلرینده‌دوز اولون‌که الله پرهیزگارلاری (اللـه‌دان قورخوب و عهدلرینه وفا ائدنلری) دوست توتـار . (۷) مشرکلریله عهدی نئجه ساخلاماق اولار؟ بیر صورتده کـه اگر اونلار سیزه غلبه ائدیب و اَل تاپالار ، فامیل‌لیگی و عهد و ایلقاری‌اصلا" ملاحظه ائتمزلر ،اونلار خوش دیل ایله ، سیزی راضی ساخلیرلارولی اوره‌کلرینده‌سیزدن‌بَتر آجیقلاری‌گلیر و اونلارین چوخی فاسق‌دیلر . (۸) (فاسقلر) اللـهین آیاتینی آز قیمته ساتدیلار و خلقـی اونون یولوندان مانع اولدولار مسلما "اونلار چوخ پیس ایش گوءرورلر . (۹) اونلارموءمنلر حقینده ،فامیل‌لیگی و عهد و ایلقاری هیچ‌گوءزلـه‌مزلر ، همانلار حددن‌چیخمیشلاردیلار . (۱۰) پس اگر اونلار (کفردن)توبه ائدیب (ایمان گتیردیلر؟ و نماز قیلیب و زکات وئردیلر ،سیزین‌دین قارداشلاریزدیلار (بوتون دین ایشینده سیزیله برابردیلـر) و بیز آیاتِمیزی اهل عِلم وبیلَنلر اوچون مفصلا" بیان ائدیریک . (۱۱) و اگر اونلار ئوز عهدلرین که سیز یله باغلایبلار ،سیندیرالار و سیزین دینیزه طعنه ووروب و عیب توتالار ، اوصورتده‌کافرلرین امام‌لاریله ساواشین‌که‌حقیقتده اونلار اوچون عهد ساخلاماق یوخدور . اولا که ئوز عمل‌لریندن اَل گوتوره‌لر . (۱۲)آیا اوجماعتیله‌که ئوزعهدلرین سیندیردیلار و پیغمبـری شهردن چیخارتماقـا همّت ائتدیلر ، ساواشمیرسیز؟ بیر صورتده که اول دفعـه اونلار سیزیله دشمن‌لیگه باشلادیلار و ساواشدیلار ، آیا اونلاردان قورخورسـوز ؟ حق بودرکه اللـه‌دان قورخاسیز اگر سیز ایمان‌گتیریبسیز ، (۱۳) .

سیز مؤمنلر ، مشرکلریله دعوا ائدین تاالله سیزین الیزله ، اونلاری‌عذاب‌ائدیب و رسوا ائتسین و اونلارین‌علیه‌نه سیزه کمک‌لیک ائدیب و سیزی اونلارا غالب ائله‌سین و مؤمن جماعتین‌اوره‌کلرینه شفاباغیشلاسین . (۱۴) و اونلارین‌اوره‌ک‌غضبلرین (شدت‌عمل‌لرین) آرادان‌آپارسین ، الله هر کسی ایسته‌سه ، اونون توبه‌سین قبول‌ائدر و الله بیلن و حکمتلیدیر . (۱۵) آیا بئله گمان ائدیرسیز که سیزی (امتحانسیز) ئوز باشیرا ئوتوررلر؟ بیر صورتده که هنوز الله‌تعالی سیزین حقیقی مجاهدلریزی معلوم ائتمه‌یب ومشخص ائله‌مه‌یب که سیز الله‌دان و اونون پیغمبریندن و مؤمنلردن سوای ،آیری کسلری ئوزوزه برک دوست ومورد اعتماد توتمایبسیز و الله سیزین بوتون ایشلریزدن کاملا " آگاهدیر . (۱۶) مشرکلر اوچون جایز دئییل‌که اللهین مسجدلرین تعمیر ائدەلر بیر صورتده‌که اونلار ئوز کفرلرینه شاهد وناظر دیلر ، اونلارین بوتون (یاخشی)عمل لری‌باطل اولوب وآرادان‌گئدر وجهنمین‌اودی‌ایچینده‌همیشه‌لیک‌قالاجاقلار . (۱۷) اللهین‌مسجدلرین فقط گرک او کسلرتعمیر ائتسینلر که اللها‌وقیامت گونونه ایمان‌گتیریبلر ، نماز قیلیرلار و زکات وئریرلر و قورخمورلار مگر الله دان . امید وارکه اونلار هدایت تاپمیشلاردان اولسونلار . (۱۸) آیا حاجیلارا سو وئرمَگی‌ومسجدالحرامی تعمیر ائتمگی تشبیه ائتدیز او کسین عملینه (علیع) که اللها و قیامت گونونه ایمان گتیریب و الله یولوندا جهاد ائدیر؟ بونلار اللهین یانیندا برابر اولا بیلمز و الله هیچوقت ظالم جماعتی هدایت ائتمز . (۱۹) او کسلرکه‌ایمان گتیردیلر و هجرت ائدیب‌والله یولوندا مال و جانیله جهادائتدیلر ،اللهین‌یانیندا بُیوک‌و اوجا درجه‌و مقاملاری واردر . حقیقی سعادت صاحبی همانلاردیلار . (۲۰) .

و بشارت وئرر اونلارا ، اونلارین پروردگاری ئوزرحمتینه‌و ئوز رضایتینه و اوبهشتلره که اونلاردا ، اونلار اوچون همیشه‌لیک نعمتلروار (۲۱) اونلار او بهشتلرده‌همیشه لیک قالاجاقلار ، البته اللـهین یانیندا اونلاراوچون بُیوک اَجر واردر. (۲۲) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، سیز گرک آتازی و قارداشلاریزی ئوزوزه دوست و صاحب اختیار توتمیاسیز اگر اونلار کفری ، ایمانا ترجیح وئریرلر و سیزدن هر کس اونلاری دوست توتسا ،همانلارظلم اهلیدیلر . (۲۳) (یاپیغمبر) دئگینن ، اگر سیز آتازی و اولادیزی‌و قارداشلاریزی وآروادلاریزی و فامیل لریزی و مال واموالیزی‌که‌جمع ائدیبسیز و مال التجاره که اونلارین کساد اولماغیندان قورخورسوز و ائولریزی که اوره‌گیز اونلارا خوشدور ،اللـه‌دان‌واونون پیغمبریندن و اونون یولوندا جهاد ائتمگدن آرتیق دوست توتوب و سئویرسیز ، پس منتظر اولون تا اللـهین امری (و عذابی) گلیب یئتیش سین و الله هیچوقت فاسق جماعتی هدایت ائله‌مز (۲۴) البته الله سیزه چوخ یئرلرده کمک‌لیک ائتدی . هابئله حُنین ساواشیندا ، زمانی که سیزین قشونوزون چوخلوقی‌سیزی‌مغرورائتدی ، اماسیزین چوخلوغوز سیزه‌بیرفایده وئرمه‌دی و یئر اوزی او گئنیش لیکده سیزه دارگلدی ، تاهامیزدال‌چوئندریب قاچدیر .(۲۵) سونرا اللـه‌تعالی ئوزپیغمبرینه و مؤمنلره آرامش قلب و اطمینان خاطر گؤندردی و(سیزین‌کمکیزه) قشون گؤندردی که سیز اونلاری گؤرمیردیز و کافرلری عذاب‌ائتدی و کافرلرین جزاسی همین بودر . (۲۶) .

سونرااللهبونون آرديجا ،هركيمي ايسترباغيشلار (تقصيريندن كئچر) و الله تعالى باغيشليان و رحم ائدندير. (۲۷) اى اوكسلرى كه ايمان گتيريبسيز ، بوندان غير دئيل كه مشرک جماعتى بكلى نجس ديلر ، بو ئيلدن سونرا گرک مسجد الحرامه‌ياخين‌اولماسينلار و اگر تجارت بابتيندن قورخوز اولسا ، الله تعالى ئوز فضل و رحمتيندن اگرايستيه سيزى غنى ائدر .البته اللهبيلن وحكمتليدير . (۲۸) (اى اهل ايمان) اهل كتابدان او كسلريله كه اللهاو قيامت گونونه ايمان گتيرميرلر و اوزادى كه الله تعالى و اونون پيغمبرى حرام ائديبدى، حرام ائتميرلر و حق دينينه ايمانلارى يوخدر ، ساواشين ، تا ئوز اللريله، ذليل اولان حالدا اسلاما جزيه وئرەلر. (۲۹) ويهوديلردئديلر: كه‌عُزير پيغمبر اللهين اوغليدر ومسيحيلر دئديلركەمسيح اللهين اوغليدر ،بونلار ، اونلارين آغئزسؤزلريدور (حقيقتى يوخدر) و او كسلرين سؤزلرينه اوخشور كه بوندان قاباق كافر اولدولار، الله ئولدورسون اونلارى، نئجه دؤنوب يالان دئييرلر؟ (۳۰) اونلار ئوز عالِملرين و زاهدلرين ، اللەدان سواى پروردگار مقامينداتانيديلار بيرصورتده كه اونلارا اَمراولونما ميشدى مگر بير اولان اللهه عبادت ائدەلر و الله دان سواى هيچ معبود يوخدر ، مقدس‌وپاكدير اوزاددان كه اوناشريک‌قرار وئريرلر . (۳۱) .

کافرلر ایستیرلر که اللـهین نورونی و سؤزونی آغئزلاریله سؤندورسونلر . اما الله قویماز مگر ئوز نورونی و سؤزونی حد کماله یئتیره‌حتی اگر کافرلرین اوندان کراهتلری اولسا و خوشلاری‌گلمسه . (۳۲) او اللـهی که ئوز پیغمبرین حق دین ایله ، خلقین هدایتینه گؤندردی ، تا اونون مزیتین بوتون دینلره آشکار ائتسین حتی اگر مشرکلرین اوندان کراهتلری اولسا و خوشلاری گلمسه . (۳۳) ای‌او کسلری که ایمان گتیریب‌سیز ، اونلارین عالِم‌لرینین و زاهدلرینین چوخی خلقین مالین ناحق یئییرلر و خلقی اللـهین یولوندان مانع اولورلار و اونلار او کسلردیلر که قیزیل و گوموشی جمع ائدیرلر و الله یولوندا مصرف ائتمیرلر .پس اونلاری‌دردآرتیران عذابابشارت وئرگینن . (۳۴) اوگون که (او قیزیل و گوموش)جهنم‌اودی‌ایچینده قیزاریلیب و اونلارین آلنی‌لارینا و یانلارینا ودالّلاریناداغ‌باسیلی (و اونلارا دئیرلر :) بودر او قیزیل و گوموشون نتیجه‌سی که ئوزوز اوچون‌ییغیردیزایندی ییغدیغیزین‌عذابینی‌دادین . (۳۵)حقیقتده آیلارین سایی و حسابی، الله یانیندا و اونون کتابیندا ، او گوندن که گؤیلری و یئری یارادیب ، اون ایکی آی‌دیر ، اونلاردان دؤرت آیی حرمتلی آی دیلار ، بودر محکم دینین حکمی ،اوآیلاردائوزوزه و بیر بیریزه ظلم ائتمه‌ین و دستجمعی مشرکلریله ساواشین نئجه‌که اونلار دستجمعی سیزیله ساواشیرلار و بیلین که الله (همیشه گناهدان) پرهیز ائدنلرین کمکی دیر . (۳۶) .

بوندان غیردئیل که حرمتلی آیلاری عوض ائتمک و اونلاری
آزالدیب و چوخاتماق ، کفری آرتیرماقدیر ، تا کافر جماعتی آرتیق
ضلالته سالالار ، حرمتلی آیی ، بیر ئیل حلال و بیر ئیل حرام ،
ائدیرلر تا بو وسیله‌ایله ، حرمتلی آیلارین تعدادین که الله قرار
وئریب ، آرادان آپارسینلار و اللهین حرامین ، حلال ائدیرلر ،
اونلارین پیس عمل‌لری ، نظرلرینده گؤزل جلوه‌لَنیر و الله تعالی
هیچوقت کافر جماعتی هدایت ائتمز . (۳۷) ای اوکسلری که ایمان
گتیریبسیز سیزه نه اولوب وقتیکه سیزه دئییلیر : الله یولونداجهادا
حاضر اولون ، یئریزده آغیرلیق ائدیرسیز و دنیا یاشایشینا آخرت
برابرینده راضی اولورسوز ، بیر صورتده که دنیایاشایشی‌نین مناعی
آخرت برابرینده چوخ آزدیر . (۳۸) اگر سیز (الله یولوندا) جهادا
حاضر اولمیاسیز ، الله سیزی ، درد آرتیران عذابیله مجازات ائدر
و سیزین یئریزه آیری جماعتی قرار وئرر و سیز قادر دئیلسیز اونا
زیان یئتیره‌سیز و الله تعالی هرشیئه قدرتی وار . (۳۹) اگر سیز
پیغمبره کمک‌لیک ائتمیه‌سیز (الله اونا کمک‌دیر) نئجه‌کماوناکمک‌لیک
ائتدی او زمان که کافر جماعت اونی (مکه‌دن) چیخارتدیلاروواوزمان
که غاردا ایکی نفردن بیری یولداشینا دئدی : قورخماگینن ؛ الله
بیزیله‌دیر و اوندا الله آرام اؤلماقی اونا گؤندَردی و اونی‌غیب
قشونی ایله یاردیم ائتدی که اونلاری گؤرمیردیز و کافرلرین سَسین
یاتیردی و الله‌اکبر کلمه‌سی هامیدان اوجادر و الله تعالی قدرتلی‌و
حکمتلیدیر . (۴۰) .

یونگول و آغیر (اسلحه‌لریزله) جهادا حاضر اولون ، مال و جانیله الله یولوندا جهاد ائدین بو سیزین خیر و صلاحزه دیر اگر (جهاد فضیلتین) بیله‌سیز . (۴۱) (یاپیغمبر) اگر اونلاری منفعتی یاخین و زحمتی آز ، سفرلره دعوت ائتسئیدین ، البته‌سندن تبعیت ائدردیلر ولی بو مسافرت اونلار اوچون زحمتلی و اوزاق اولدی (بو جهته بهانه‌گتیریرلر) واللهه آند ایچیرلر که اگر قدرتیمیز اولسایدی، البته سیز یله مسافرته (جنگی ماموریته) آماده اولاردیق ، اونلار ئوزلرین هلاکته‌سالیرلار واللەبیلیر که اونلار یالان دئییرلر . (۴۲) (یا پیغمبر) الله سنی باغیشلاسین نه اوچون اونلارا اجازه‌وئردین (که جهادا گئت‌میه‌لر؟) تا سنه آشکار اولاردی او کسلر که دوغری دئییرلر و یالانچیلاری تانییاردین . (۴۳) اوکسلری‌که اللها وآخرت گونونه ایمان گتیریبلر ، هیچوقت سندن اجازه (قالماق) ایستَمَزلر، تامال و جانیله جهاد ائدەلر و الله پرهیزگارلاری یاخشی تانیر . (۴۴) بوندان غیر دئیل که فقط او کسلر سندن اجازه (معافی) ایستیرلر که اللها و آخرت گونونه ایمانلاری یوخدر، اونلارین اوره‌کلری‌شک‌وتردیدده‌دیر ، اونلار (منافقلر) ئوز شک و تردیدلریندە همیشه حیران قالاجاقلار . (۴۵) اگر اونلارین چیخماق نظرلری اولسایدی (جهادتدارکین) آماده‌ائدردیلر ، ولکن اللهین‌اونلاردان کراهتی وارایدی (آجیقی گلیردی) و اونلاری (جهاددان) ساخلادی و اونلارا دئییلدی که قالانلار یله ائوده قالین . (۴۶) اگر سیز یله چیخسایدیلار ، خیانت و مکردن سوای بیرزاد آرتیرمازدیلاروسیزین ایشلریزه خلال قاتاردیلار و فتنه و فساد دالیجا اولاردیلاروسیزین قشونوزدااونلارین جاسوسلاری‌وسؤزلرینه‌باخان وار و اللەظالم‌لرین احوالینا یاخشی آگاهدیر . (۴۷) .

بوندان سابق ده اونلار فتنه و فسادداليجاگزيرديلروايشلرى سنه ترسه گؤستَريرديلر تا حق گلدى و اللـهين امرى آشكار اولدى (و اسلام غلبه تاپدى) بير صورتده كه اونلارين كراهتى وارايدى. (۴۸) و اونلاردان بيرى واردر كه دئيير: (يا رسول اللـه) منه اجازه وئرگينن (كه ائوده قاليم و منيم گؤزوم روم قيزلارينا ساتاشماسين) و منى فتنه‌يه سالما، آگاه اولون اونلار فتنه‌يه سقوط ائديبلر و جهنمين اودى كافرلره كاملا "احاطه‌سى وار. (۴۹) اگر سنه ياخشيليق يئتيشه، ناراحت اولارلار و اگر سنه مصيبت يئتيشه، دئيَرلر: بيز قاباقجا ايشيميزى ياخشى بيليرديك، و اونلار اوز دؤندريب، خوشحال اولارلار. (۵۰) (يا پيغمبر) دئگينن، بيزه (هيچ بلا و مصيبت) يئتيشمز، مگر اونى كه اللـه يازيبدى، او بيزيم مولاميز و صاحب اختياريميزدير و اهل ايمان گرک هرحالدا اللـها توكل ائده‌لر. (۵۱) دئگينن: آيا سيزين، ايكى حسنون بيريندن سواى، بيزه انتظاريز اولابيلر (فتح يا بهشت) ولى بيزيم انتظاريميز اودر كه اللـه طرفيندن سيزه برک عذاب يئتيشه يا بيزيم اليميز يله هلاک اولاسيز، پس سيز انتظاردا اولون بيز ده سيز يله منتظريک. (۵۲) (منافقلره دئيلر: اگر بيز جانيله سيزه كمک ائتمه‌ديک، ماليله كمک‌ليک ائديريک) دئگينن، سيز هرنه مال ايستَر ـ ايستَمَز صرف ائده‌سيز، سيزدن قبول اولونماز، چونكه سيز فاسق قوم‌سيز. (۵۳) و اونلارين نفقه‌لرين (نقدى و جنسى كمک‌لرين) آلماقا هيچ مانع يوخ ايدى مگر بوكه اونلار اللـها و اونون پيغمبرينه كافر اولدولار و نمازا گلمه‌ديلر مگر كسالت حالدا و مال لارينى وئرمه‌ديلر مگر اكراه حالدا. (۵۴).

اونلارین اموالی و اولادی سنی تعجبه گتیرمه‌سین ،چونکه‌الله ایستیری اونلاری دنیا یاشاییشیندا همانلاریله عذاب ائتسین و جانلاری چیخسین او حالدا که کافردیلر. (۵۵) و اونلار دائم‌اللها آندایچیرلرکه‌سیزیله دیلر، ولی اونلار سیز مسلمانلاریله دئیل‌لر، ولکن بیر جماعتدیلر که (اسلامین‌قدرتیندن)قورخورلار. (۵۶)اگر بیر (آرخا و کمک و)پناهنگاه یا غـار یـا قاچاق یولی تاپسالار، اوز چؤووروب ، تلەسن حالدا اویئره کوچرلر. (۵۷) و اونلاردان بعضی لری صدقاتی تقسیم ائتمکده سنه ایراد توتورلار. اگر اونلارا او مالدان وئریله، راضی‌اولارلار و اگر وئریلمیه، غضبناک اولارلار. (۵۸) نه قدر یاخشی ایدی اگر اونلار راضی اولاردیلار، اوناکه‌الله تعالی و اونون پیغمبری اونلارا عطا ائدیر و دئیَردیلر که الله تعالی بیزیم اوچون کفایت ائدر و الله ئوز فضلیندن و اونون پیغمبری گله‌جکده، هرزاد بیزه عطا ائده‌جکلر، بیز فقط اللهین رضاسینی ایستیریک. (۵۹) بوندان غیر دئیل که صدقات مخصوص درفقیرلره و بینوالره و صدقه عامل‌لرینه (امور خیریه وتبلیغات‌اسلامی‌واوقاف اداره‌سی نین کارمند لرینه) و اوره‌کلری اَله گتیرمَک اوچون، و بورجی اولانلارا (که قادر دئیل لر بورجلارین ئوده‌لر) و الله یولوندا مصرف ائتمک‌اوچون ، و یولدا قالان مسافرلره، بونلار (سگگز فقرمصرف)اللهین واجب‌حکمیدر و الله تعالی بیلَن وحکمتلیدیر. (۶۰) و اونلاردان بعضی لری پیغمبری اینجیدیرلر و دئییرلر که‌او سؤز ائشیدن (خوش باور) دیر، دئگینن، منیم سؤز ائشیدمگیم سیزین نفعیزه‌دیر. پیغمبر اللها ایمان گتیریب و مؤمنلره اعتمادی وار و سیزین حقیقی مؤمنلریزه رحمت الهی دیر و هرکس اللهین پیغمبرینی اینجیده، اونون اوچون دردآرتیران‌عذاب‌آماده‌دیر(۶۱).

اونلار سیزی راضی ائتمک اوچون اللـها آندایچیرلر بیر صورتده که اگر ایمانلاری اولسایدی حق اوایدی که اللـهی و اونون پیغمبرینی ئوزلریندن راضی ائدملر . (۶۲) آیا اونلار بیلمیرلر که هرکس اللـه ایله و اونون پیغمبری ایله مخالفت و عداوت ائده جهنم اودی اونون همیشه‌لیک جزاسیدیر؟ و بو جزا بُیوک رسوالیق و ذلیل‌لیک‌دیر . (۶۳) منافقلر قورخسونلار که اللـه اونلارین بارەسینده بیر سوره نازل ائدیب و اونلارین اوره‌گلرینده اولان اسراری ، آشکارا سالا ، دئگینن ، ایندی تمسخر ائدین مسلما " اللـه اوزادان که قورخورسوز ، باشیزا گتیره‌جک . (۶۴) و اگر اونلاردان سؤروشاسان که نەمە‌دئییردیز؟ دئیرلر که بیز فقط ظرافت و شوخلوق ائدیردیک ، دئگینن ، آیا اللـهی و اونون آیاتینی و پیغمبرینی تمسخر ائدیردیز؟ (۶۵) هیچ عذر گتیرمەیین مسلما " سیز ایمان گتیرندن سونرا ، کافر اولوبسوز ، اگر سیزدن بیر عدەسین باغیشلیاق ، اوبیری عدەنی عذاب ائده‌جه‌ییک . چونکه اونلار گناهکار جماعتدیلر . (۶۶) منافق کیشی لر و منافقه آروادلار ، بیر بیری نین طرفداریدیلار ، خلقی پیس ایشلره تشویق و یاخشی ایشلردن منع ائدیرلر و اللرین احساندان و صدقاتدان ساخلیرلار ، اونلار اللـهی اونودوبلار ، اللـه‌دا اونلاری اونودارمیش مسلما " منافقلر اهل فسق و فساددیلار . (۶۷) اللـه تعالی منافق کیشی لره و منافقه آروادلارا و کافرلره جهنم اوتونی وعده وئریب که همیشه‌لیک اوندا قالمالیدیلار ، همان جهنم اونلارا اوچون بسدیر و اللـه اونلاری لعنت ائدیب و ئوز رحمتیندن اوزاق سالیب و اونلار اوچون عذاب ابدی وار . (۶۸) .

سیز منافق‌لر اوکسلر کیمی سیز که سیزدن قاباق واریدیلار و سیزدن چوخ قوتلی ودولتلی واولادلیدیلار ،اونلار دنیا متاعیندان بهره‌آپاردیلار ،سیزده‌اونلار کیمی ئوز سهمیزه گؤره بهره‌آپاریرسیز و اونلار کیمی که دنیا شهواتینا باتمیشدیلار، سیزده باتیب سیز، اونلارین (یاخشی) اعمالی دنیا و آخرتده باطل اولدی و همانلار عالمین زیانکارلاریدیلار. (۶۹) آیا اونلاردان قاباقکیلارین خبرلری، اونلارا یئتیشمه‌دی؟ قوم نوح و عاد و ثمود و قوم ابراهیم و مدین شهری‌نین اهالیسی و (یئرلری آلت‌اوست‌اولان) لوط قومی‌که‌اونلارین پیغمبرلری آشکار دلیل لر و حجت لر اونلار اوچون گتیردیلر ،الله اونلارا ظلم ائتمدی، بلکه اونلار ئوزلرینه ظلم رواقیلدیلار. (۷۰) و مؤمن کیشی‌لرومؤمنه‌آروادلار ،بیربیری‌نین کمکی و طرفداریدیلار، خلقی یاخشی ایشلره‌تشویق ائدیب و پیس ایشلردن منع ائدیرلر و نماز قیلیرلار و زکات وئریرلر و اللهین و پیغمبرین امرینه اطاعت ائدیرلر. همانلار اللهین رحمتینده قرار تاپارلار. البته‌الله‌قدرتلی و حکمتلیدیر. (۷۱) الله تعالی مؤمن کیشیلره و مؤمنه آروادلارا، بهشت وعده‌سی وئریبدی که اونلارین ایچینده چایلار و سولارآخیر و همیشه‌لیک اوردا اولاجاقلار و بهشت عَدَنده پاک و گؤزل منزل و مسکن لراونلاراوچون وار و اللهین راضی لیقی اونلاردان،هامی‌دان آرتیق‌و بُیوک‌در و بو ئوزی چوخ بُیوک سعادتدیر. (۷۲).

یا پیغمبر کافرلریله و منافقلریله جهادائتگینن ،واونلاراشدت عمل نشان وئر ،اونلارین‌مسکنی‌جهنم‌دیر که‌چوخ پیس منزلگاهدیر. (۷۳) اونلارآند ایچیرلر که هیچ سؤز دئمه‌یبلر، بیر صورتده که اونلار کفر کلمه‌سی دانیشیبلار و اسلام گتیرندن سونرا کافراولوبلار (دشمن لیگه) همت ائدیب و چالیشدیلار ولی موفق اولمادیلار، اونلار عوض بوکه الله ئوز فضلیندن وپیغمبراونلاری‌غنی (وهدایت) ائدیب ، شکر ائده‌لر ، دشمن لیک و انتقاد ائتدیلر ، ایندی‌اگرتوبه ائدیب‌قئیید ه‌لرگئنه‌اونلار اوچون‌یاخشیدیرولی‌اگر اوز دؤندره‌لر، الله اونلاری دنیا وآخرتده درد آرتیران عذابیله مجازات ائدر و یئر اوزونده اونلار اوچون دوست‌ومددچی اولماز. (۷۴) اونلاردان واردر که الله‌ایله عهد باغلادی که اگر الله ئوز فضلیندن اونا وارو مال یئتیره،حتما "صدقه (وزکات) وئریب (و پیغمبری قلبا "تصدیق ائدر) و صالح انسانلاردان‌اولار. (۷۵) اما وقتیکه الله‌ئوزفضلیندن (مال و نعمت) اونلارا نصیب ائتدی، بخل ائتدیلر (و واجب‌حقی وئرمه‌دیلر)واوزدؤندردیلر اوحالدا که اعتراض ائدیردیلر. (۷۶) پس بخلون نتیجه‌سی اونلارا بو اولدی که اوره‌گلرینه نفاق دوشدی (و منافق اولدولار) تا اوگونه کیمی که بخلون جزاسینی گؤره‌لر، اوسببه‌که‌خلاف‌وعده‌اولدولارالله‌ا و اوسببه که یالان دانیشیردیلار. (۷۷) آیا منافقلر بیلمیرلر که الله تعالی اونلارین باطن لریندن و سرّی سؤزلریندن آگاهدیر؟وبیلمیرلرکه الله غیبلری چوخ بیلندر؟ (۷۸) او منافقلر که عیب و ایراد توتورلار، صدقه وئرن مؤمنلره و مسخره ائدیرلر او مؤمنلری که آز مال لاریندان، صدقه وئریرلر، الله اونلاری، مسخره لرینه گؤره مجازات ائدر و اونلار اوچون‌درد آرتیران عذاب آماده‌دیر. (۷۹).

(یا پیغمبر) اگرسن اونلارا باغیشلانماق ایستیه‌سن و یا ایستَمیه‌سن و اگر یئتمیش دفعه باغیشلانماق ایستیه‌سن اللّٰه‌اونلاری باغیشلامیاجاق چونکه‌اونلار اللّٰه‌اوپیغمبره (فسق ایله) کافراولوبلار واللّٰه‌تعالی فاسق جماعتی‌هیچوقت‌هدایت ائلمز. (۸۰) اومنافقلر کَه‌راضی وخوشحال اولدولارکه جهاد حکموندن و پیغمبرین امریندن تخلف ائتدیلر و کراهتلری وارایدی که اللّٰه یولوندا مال و جان‌ایله جهادائدَ‌ملرومؤ منلره‌دئییردیلرکه‌بو ایسسی‌هواداجهادا گئتمه‌ین، اونلارا دئگینن که جهنم اوتونون ایسسی‌سی بو ایسسی‌دن چوخ شدتلیدیر اگر اونلار آنلایب دوشونه‌لر. (۸۱) ایندی اونلار گرک (دنیاده) آز گوله‌لر و چوخ آغلیالار چونکه‌ئوزعمل‌لری‌نین جزاسینا یئتیشه‌جکلر. (۸۲) و اگر اللّٰه سنی (مدینه‌ده) منافقلــردن بیر عده‌سینین یانینا قئیتره و اونلار سندن جهادا چیخماق اجازه‌سی ایستیه‌لراونلارادئگینن، سیزاَبدا "منیله‌برابر جهادا چیخمیاجاقسیز ومنیله‌برابردشمنلریله دعواائتمیه‌جکسیز چونکه اول دفعه‌سیزایدیز که ائوده قالماغا راضی و خوشحال اؤلدوز، پس ایندی ئوزیئریزده اوتوروب قالین. (۸۳) و ابدا" اونلارین هیچ بیری‌نین، ئولوسونه نماز (میت) قیلما و اونلارین قبرلری اوستونده (دعایا) توقف ائتمه‌گینن، چونکه اونلار اللّٰها و پیغمبره کافر اولدولار و ئولدولر او حالدا که فاسق ایدیلر. (۸۴) اونلارین اموالی و اولادی سنی تعجبه‌گتیرمه‌سین، چونکه اللّٰه ایستیری منافقلری دنیایاشایشیندا، همانلارین وسیله‌سیله عذاب ائتسین و جانلاری چیخسین اوحالدا که کافردیلر. (۸۵) و زمانیکه بیر سوره نازل اولدی که اللّٰها ایمان گتیرین‌واونون پیغمبریله‌برابر جهاد ائدین، منافقلرین دولتلی‌لری اِذن ایستەییب، دئدیلر که بیزدن اَل گؤتور، قوی بیــز ائوده قالانلاریله قالاق. (۸۶).

اونا راضی اولدولار که ائوده قالانلارایله قالالار. اونلارین اوره‌گلرینه مهر (باطل) وورولدی تا حقیقتی آنلامایب ودشونمه‌سینلر. (۸۷) اما پیغمبروا و کسلری که ایمان گتیریبلر، اونونلابرابرمال‌لاریله و جانلاریله جهادا حاضر اولدولار، بوتون یاخشی‌لیقلار اونلار اوچوندور و همانلار سعادت اهلیدیر. (۸۸) اللها ونلارا وچون بهشت باغلاری آماده ائدیب که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر و همیشه‌لیک اوردا یاشییاجاقلار، بوئوزی بُیوگ سعادتدیر. (۸۹) چؤل عرب‌لریندن اونلارکه گلیب سندن معذرت ایسته‌دیلرو اجازه ایستیرلر که جهاددان معاف اولالار و اوکسلری که اللها وپیغمبره یالان دئدیلروجهاددان گئری قالدیلار بوایکی طایفه‌نین کافرلرینه درد آرتیران عذاب یئتیشه‌جک. (۹۰) ضعیف‌لر و مریض‌لر اوچون و او کسلر اوچون که بیرزاد تاپا بیلمیرلر خرج ائده‌لر، گناه دئیل جهاددان قالالار واگر اونلار اللها و پیغمبره خاطر خلقی نصیحت ائدیب و هدایت ائده‌لر. و صالح انسانلار اوچون بو یولون زحمتی یوخدور. (جهاد ثوابی وئرر) و اللله باغیشلیـان و رحم ائدندیر. (۹۱) و او کسلر اوچون گنامدئیل که سنون یانیوا گلیب وسیله ایسته دیلر تا جهادا گئت‌سینلر و سن دئدین که منیم و سیلم یوخدور تا سیزه کمک ائدم و اونلار ناچار قئییتدیلر اوحالدا که گؤزلری یاش توکوردی و غمگین‌ایدیلرکه‌نییه سفر خرجی و وسیله‌سی تاپا بیلمیرلر. (۹۲) تکجه او کسلر اوچون مذمت یولی وارکه دولتلی‌دیلر و سندن اجازه ایستیرلر که (آرواد او شاقلاریله) ائولرینده قالالار (و جهادا گئتمیه‌لر) اللله اونلارین اوره گلرینه مهر (باطل) ووردی تا حقیقتی بیلمیه‌لر. (۹۳).

وقتیکه‌سیز (تبوک‌ساواشینددان ساغ سلامت مدینه‌یه) قئییتدیز ، منافقلرسیزدن معذرت‌ایستیه‌جکلر . اونلارادئیرسن که بیزدن‌معذرت ایستمه ین ، بیز داها سیزه اینانماروق ، الله سیزین خبرلریزی‌بیزه ، خبر وئریب و تئزلیگیله الله و اونون پیغمبری ، سیزین عمل لریزی آشکارا سالاجاق سونرا گیزلین لری و آشکارلاری بیلن اللـهین‌یانینا قئییدرسیزوالله‌سیزین اعمالیزی ومجازاتیزی‌سیزه خبر وئرر . (۹۴) اونلار سیزه آند ایچه جکلر که تخلف‌لریندن صرفنظر ائده‌سیز (سیز اینانماین) و اونلاردان اوز دؤندرین که اونلار نجس و خبیث جماعتدیلرواونلارین یئرلری‌جهنم‌دیرو جهنم‌اونلارین‌عمل‌لری‌نین جزاسی . (۹۵) اونلار سیزه آند ایچیرلر تا سیزی ئوزلریندن راضی ائده لر . اگر سیز مؤمنلر اونلاردان راضی اولاسیز ، الله هیچوقت فاسق و گناهکار جماعتدن راضی اولمیاجاق . (۹۶) چؤل عرب‌لری کفرده و نفاقدا (و جهل ده شهر عرب لریندن) شدتلی و بتردیلر ویئری واردرکه‌اللـهین احکامی‌نین حدودینی‌که پیغمبره گؤندریب ، بیلمیه‌لر (ولی شهر اهلی‌نه‌گرک) و الله تعالی بیلن‌وحکمتلیدیر . (۹۷) منافق چؤل عرب‌لریندن واردر که جهادا ، مصرف ائتدیگی مالی ئوزلرینه ضرر و جریمه حساب ائدیرلر و سیزین اوچون پیس حادثه‌لره و پیس اولایلارا ، منتظردیلر و او حالدا که پیس اولایلار ، اونلارین ئوزلری اوچوندر و الله تعالی ائشیدندیـر (اونلارین سؤزلرینی) و بیلندر (اونلارین نیت و قصدلرینی) (۹۸) چؤل عرب‌لریندن واردیلار که اللـها وآخرت گونونه ایمان گتیریبلر و جهادا مصرف ائتدیگی مالی ، اللـهایاخین اولماق‌بیلیرلر وپیغمبرین خیر دعاسین تمنا ائدیرلر ، بیلین وآگاه‌اولون که پیغمبرین‌دعاسی و اونلارین صدقه و انفاقلاری ، اللـها یاخین اولماقدیر ، الله تعالی اونلاری ئوز رحمتینه داخل ائدر. البته الله باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۹۹) .

اونلارکه‌صدر اسلامدا مهاجرلردن و انصاردان ایمان گتیرمکده
قاباغاد وشد ولرواو کسلرکه‌یاخشیلیق ایله اونلاردان تبعیت ائتدیلر ،
الله اونلاردان راضیدیر و اونلاردا الله‌دان راضیدیلار ، الله‌اونلار
اوچون بهشت باغلاری آماده ائدیب که ایچلریندە چایلار و سولار
آخیر و همیشه‌لیک اوردا یاشییاجاقلار ، حقیقتده بُیوگ سعادت و
ثواب بودر (١٠٠) و سیزین اطرافیزدا (مدینه‌نین‌اطرافیندا)اولان
عرب‌لردن بیر عده‌سی منافقدیلر و مدینه اهلیندن بعضی‌لری‌منافق
و نفاقدا ثابت دیلر، سیز اونلاری تانیمیرسیز ولی بیز اونلاری
تانیریق ، اونلاری ایکی دفعه عذاب ائده‌جمییک ، سونرابُیوگ‌عذابا
ساری‌قئییدرلر . (١٠١)واونلاردان بعضی‌لری ئوزگناهلارینااعتراف
ائتدیلر و یاخشی عمل لرینی ، پیس عمل ایله‌قاریشدیردیلار .امید
وار که الله اونلارین توبه‌سین قبول ائتسین . البته الله باغیشلیان
و رحم ائدندیر . (١٠٢) (یا پیغمبر) اونلارین اموالیندان (فقط)
صدقه و زکاتین آلگینن تا اونون سببیله پاک اولوب و تزکیه نفس
تاپسینلار و اونلار اوچون خیر دعاسی ائتگینن ، سنون‌دعان‌اونلارا
تسکین واورەگ آرامیدیر و الله تعالی ائشیدن و بیلندر. (١٠٣)آیا
بیلمیرلر که الله تعالی بنده‌لریندن توبه‌نی قبول ائدر و صدقاتی
آلار؟ (انسان صدقه وئرنده‌مالی‌اللـهین الینه دگر) و البته الله
چوخ توبه‌قبول ائدن ورحم‌ائدندیر. (١٠٤) (یا پیغمبر) دئگینن ،
سیز هر ایش گوٴرەسیز ، الله اونی گوٴرور و پیغمبر و موٴمنلر اوناآگاه
اولارلار، سونرا گیزلین لری و آشکارلاری بیلن اللـهین طرفینه
قئییدرسیز تاسیزی (خیر و شر) عمل لریزدن ،آگاه‌ائدیب‌وجزاسینا
یئتیرسین . (١٠٥) و بعضی لری واردیلار که اونلارین ایشی‌اللـهین
مشیّتینه و اراده‌سینه قالیب . الله اونلاری یا (عدل ایله) عذاب
ائدر یا اونلاری (ئوز کرمیندن) باغیشلار و الله تعالی بیلن و
حکمتلیدیر . (١٠٦) .

و او کسلری که مسلمانلارین ضررینه، مسجد قاییردیلار و مقصودلاری کفر و مؤمنلرین آراسینا نفاق و آیریلیق سالماق ایدی و پیغمبرین قدیم دشمنی و محاربینه منتظرایدیلر، بونونلا بئله‌آند ایچیرلر که یاخشی‌لیقدان سوای آیری بیر منظوریمیز یوخ‌ایدی‌والله شاهددیر که اونلار یالان دئییرلر. (۱۰۷) (یاپیغمبر) ابدا" اورا آیاق قویماگینن واومسجد (قبا) کماول بنااولان گوندن تقوی پایه‌سی اوستونده بنا اولوب، حق دیر که اوندا دوروب نماز قیلاسان، او مسجدده کیشیلر واردرکه دوست توتورلار پاک اولالار و الله پاک اولانلاری چوخ دوست توتار. (۱۰۸) آیا او کسی که تقوی پایه‌سی اوستونده و اللها خاطر مسجد بنا ائدیر و اللهین رضاسینی ایستیر یاخشیدیر یا او کسی که سئل گاه کناریندا بنا ائده که تئز خراب اولاندیر و آخر او بنا پایه‌سیندن جهنم اوتونا توکولر (البته اونون بانی لری و ظلم‌ایله‌آباد اولان عدل ایله ویران اولار) و الله‌هیچ وقت‌ظالم‌جماعتین رهبری‌اولماز. (۱۰۹) او مسجدی که اونلار (کفر و نفاقیله) بنا ائدیبلر، اونلارین اوره‌کلریندن شک‌وشبهه‌نی آپارماز مگراونلارین اوره‌کلری‌تکه ـ تکه‌اولا و الله‌تعالی بیلن و حکمتلیدیر. (۱۱۰) حقیقتده الله تعالی مؤمنلرین جانلارین ومال‌لارین‌ساتین آلدی اونلار الله یولوندا جهاد ائدیرلر که دشمنلری ئولدوره‌لر ویا ئوزلری شهید اولالار و بو وعده، الله اوچون حق دیر و عهددیرکه توراتدا و انجیلده و قرآندا یازیلیب و اللهدان چوخ وفائدن‌ئوز عهدینه کیمدیر؟ پس بشارت‌اولسون بو آلیش وئریشیزه‌کمائدیبسیز، بوعهد باغلاماق، بُیوک سعادته و ثوابه یئتیشمکدیر. (۱۱۱).

(موٴمنلرین صفاتی بونلاردیر) توبه ائدندیلر ، عبادت ائدندیلر ، حمد وشکر ائدندیلر ، اوروج توتاندیلار ، رکوع وسجود ائدندیلر ، خلقی یاخشی ایشلره تشویق و پیس ایشلردن منع ائدندیلر و اللهین (احکامین) حدودینی حفظ ائدندیلر (یاپیغمبر) بشارت وئرگینن ایمان گتیرنلره . (۱۱۲) پیغمبره و اوکسلره که ایمان گتیریبلر جایزدئیل که اللهدان ، مشرکلر اوچون باغیشلانماق ایستیه لر ، حتی اگر اونلارین یاخین فامیل لریندن اولسا ، اوندان سونرا که اونلار امعلوم اولدی که او مشرکلر جهنم اهلیدیلر . (۱۱۳) ابراهیم پیغمبرکه آتاسینا ، اللهدان باغیشلانماق ایسته دی ، او وعده میه خاطرایدی که اونا وئرمیشدی چون اونا آشکار اولدی که آتالیغی اللهین دشمنیدیر ، اوندان اوزاق اولدی البته ابراهیم ئوزی چوخ اوره گی نازک و مهربان ایدی . (۱۱۴) وقتیکه الله بیرجماعتی هدایت ائتدی ، اونلاری داها ضلالته سالماز تا اونلارا معلوم ائده که نمزاددان گرک پرهیزائده لر مسلما " الله هرزادا عالمدیر . (۱۱۵) حقیقتده گوٴیلرین ویئرین ملکی و حکومتی الله اوچوندور ، دیریلدی و ئولدوری و سیزین اوچون اللهدان سوای دوست وصاحب اختیار و کمک ائدن یوخدور (۱۱۶) حقیقتا " الله تعالی پیغمبره و مهاجرلره وانصاره و او کسلره که چتین ساعتده (و برک موقعیتده) پیغمبردن تبعیت ائتدیلر ، باغیش ائتدی اوندان سونرا که اونلاردان بیرعده سی نین قلبی (جهاددان) بی میل اولموشدی گئنه الله اونلاری باغیشلادی . البته الله اونلارا مهربان و رحم ائدندیر . (۱۱۷) .

اللهتعالی باغیشلادی او اوچ نفری که (تبـوک ساواشیندان)
تخلف ائتمیشدیلر و یئر اوزی اوگنیش‌لیکده اونلارا ،دار گلدی و ئوز
ئوزلریندن تنگه‌گلدیلر و بیلدیلر که اللهین غضبیندن ، اونون ئوزونه
پناه آپارماقدان سوای ،بیرپناه یوخدور . سونرا الله اونلاردان صرفنظر
ائتدی تا توبه ائده‌لر ، حقیقتده الله‌در توبه‌نی چوخ قبول ائـدن و
(بنده‌لرینه) رحم ائدن . (۱۱۸) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ؛
الله‌دان قورخون و (همیشه) دوغری دانیشانلاریله اولون . (۱۱۹)
اهل مدینه‌یه و اونون اطرافیندا اولان چوٚل عرب‌لرینه جایز دئیل
که‌اللهین پیغمبری امریندن تخلف ائده‌لر و یا اونون خلاف میلیجه
رفتارا ائده‌لر .بو اوناخاطردرکه هیچ‌سوسوزلوق‌وآجلیق و یورقونلوق ،
الله‌یولوندا گوٚرمزلر ،وهیچ‌قدم که‌کافرلری‌غضبناک ائده گوٚتورمزلر ،
و هیچ‌صدمه‌دشمنلره‌یئتیرمزلر ،مگراونلارا اوچون صالح عمل یازیلمیش
اولار. مسلما " الله تعالی یاخشی عمل صاحبلرین اجرینـی آرادان
آپارماز. (۱۲۰) و هیچ مالی ، آز اولا یا چوخ (الله یولوندا)مصرف
ائتمزلر ،وهیچ منزل یولی کئچمزلر ، مگر اونلارین اعمالینایازیلمیش
اولار تا الله‌اونلارا ،عمل‌لریندن‌چوخ‌یاخشی‌جزای خیر وئره. (۱۲۱)
موٚمنلر اوچون جایز دئیل که (ساواشا) هامیسی بیـردن چیخیب ،
گئده‌لر و پیغمبری یالقوز قویالار (و مرکز اسلامداهیچکس‌قالمیا)پس
گرک‌اونلارین‌هرطایفه‌سیندن‌نئچه‌نفرقالالارتادین‌احکامینی ئورگشیب
و ئوز طایفه‌لری‌قئییدندن سونرا ،اونلارا تعلیم‌وئره‌لر و اونلارا اخطار
ائده‌لر . اولاکه‌اونلارقور خوب و(خطا لردن)اوزاق‌اولالار (۱۲۲) .

ای او کسلری که ایمان‌گتیریبسیز ، (اول)یاخینداکی کافرلریله
ساواشین ، اونلار گرک سیزده شدت عمل تاپسینلار و بیلین که الله
همیشه پرهیزکارلاریله دیر . (۱۲۳) و زمانیکه بیر سوره‌نازل‌اولدی ،
منافقلردن واردر که دئییر : بو سوره سیزین هانکی بیریزه ایمان
آرتیردی ؟ اما اوکسلری که‌ایمان‌گتیریبلر ،اونلارین ایمانینی آرتیریر
و اونلار بیر بیرینه بشارت وئریب و خوشحال اولورلار . (۱۲۴) و اما
او کسلری که اوره‌کلری مریض‌دیر ، اونلارین نجس‌لیگینه ، نجس لیک
آرتیردی‌و ئولدولر اوحالداکه‌کافریدیلر . (۱۲۵) آیامنافقلرگوٌرمیرلر
که‌هرئیلدہ‌بیر۔ ایکی‌دفعه امتحان اولونورلار ؟ سونرا توبہ‌ائتمیرلر ؟
و (اللهین‌نعمتلرین‌واحکامین)یادلارینا‌گتیرمیرلر ؟ (۱۲۶) و زمانیکه
بیر سوره نازل اولدی ، اونلاردان بعضی‌لری (اشاره‌ایله)بیر بیرینه
باخیب دئییرلر : آیا سیزی بیر نفر گوٌردی (اگر متوجه اولمادیلار
قالخین گئدک) سونرا هامیسی دوٌنوب گئدرلر . الله‌دا اونلارین
اوره‌کلرین دوٌندری (و ایمان نوروندان محروم ائدر) چونکه اونلار
بیرجماعتدیلرکه آنلامیرلار (و ایستمیرلر آنلیالار) (۱۲۷) حقیقتده
سیزین ئوزوزدن سیزین اوچون پیغمبرگلدی ، سیزین ، ایمان‌گتیرمه۔
مگیز ، اونا چوخ چتین‌و آغیردیر و او سیزین ایمان گتیرمگیـزه چوخ
حریص و مشتاقدیر و ایمان گتیرنلره مهربان و رحم‌ائدندیر . (۱۲۸)
(یا پیغمبر) اگراونلار (قبول ائتمیب و)اوز دوٌندردیلر دئگینن :
الله تعالی منه کفایت ائدر ، اوندان سوای هیچ معبود یوخدور ، من
اونا توکل ائتمیشم و او بُیوک عرشین پروردگاری‌دیر . (۱۲۹) .

۱۰ـ یونس سوره سی ۱۰۹ ـ آیه
۱۳ـ بعثت‌ئیلی ۱۸۳۲ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الر (قرآنین رموزیندن و اسراریندن‌دیر) بودر حکمتلی‌کتابین آیه‌لری (۱) آیا خلق تعجب ائتدیلر که بیز وحی ائتدیک بیر کیشیه اونلاردان که‌خلقی (قیامت عذابیندان) قورخوت و بشارت وئرگینن ایمان گتیرنلره کم‌پروردگارین یانیندا اونلارین دوغری مقاملاری و گؤزل اَجرلری وار و کافرلر دئدیلر: که بو شخص آشکارا جادوگردیر (۲) حقیقتده سیزین پروردگاریز، اللـه‌در که گؤیلری ویئـری آلتی گونده (مدت‌زماندا) یاراتدی. سونرا عرشه توجه ائتدی (خلقین و خلقتین) بوتون ایشلرینه‌تدبیر قیلار و هیچ شفاعت ائدن‌یوخدور مگر اونون اِذنیندن سونرا، بودر سیزین اللـهیز که پروردگاریزدیر. پس اونا عبادت ائدین آیامتذکر اولمورسوز؟ (۳) سیزین هامیزین قایداجاق یولوز اونا ساری‌دیر، اللـهین وعده‌سی حقدیر. حقیقتده اودر که خلقی‌اولدمیوخدان‌وجوده گتیریر وسونرا ئوز طرفینه‌قئیتریر تا عدالتیله جزا وئره او کسلره که ایمان گتیریبلر و صالح عمل‌انجام وئریبلر و او کسلر اوچون که کافر اولدولار، کفرلری مقابلینده قاینار سو و درد آرتیران‌عذاب وار. (۴) اواللـهی که گونی گؤیده‌ایشیقلی قرار وئردی و آیی نورسالان و اونا منزل‌لر تعیین ائتدی تا ئیل‌لرین سانین و حسابین بیله‌لر، اللـه‌تعالی‌بونلاری‌یاراتمادی مگر حق‌ایله، اللـه‌ئوز آیاتین‌اهل علم و بیلن‌لر اوچون مفصلا" بیان ائدیر (آیه‌لر و نشانه‌لر خلقتده اهل علم اوچون تفصیل وئریلیر) (۵) حقیقتده گئجه‌و گونوزون اختلافینداو هرزاددا که‌الله تعالی گؤیلرده‌ویئرده خلق ائدیب علامتلر و نشانه‌لر، اهل تقوی اوچون‌آشکاردیر. (۶).

البته‌او کسلر که‌بیزیم‌لقاء میزه (گؤ روشومیزه)امیدلری‌یوخدور (آخرت‌معتقد دئیل‌لر)و دنیا یاشایشیناراضی اولوب و اونا اطمینان ائدیرلر ، و او کسلری که بیزیم آیاتمیزدن غافل و بی‌خبردیلر . (۷) اونلارین یئرلری ، ائتدیگی عمل‌لرین مقابلینده ، جهنـم اوتیدیر . (۸) و او کسلری که ایمان گتیریبلر و یاخشی اعمال انجام وئریرلر ، پروردگار اونلاری ، ایمانلارینا سبب ،نعمتلی‌بهشت‌باغلارینا‌هدایت ائدر که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر . (۹) مؤمنلرین سؤزلـری بهشتده بودر (که دئیرلر :)بارالـها ، سن پاک و منزّه‌سن .وتحیّت‌ـ لری اوردا سلام در. و آخر سؤزلری بودر : حمد اللهاکه‌عالم‌لرین پروردگاریدیر . (۱۰) واگراللـه‌تعالی‌خلقین‌خیردعاسین مستجابینده تله‌سن کیمی ، شر دعالرینده تله سئیدی ، مسلما "اونلارین‌هامیسی ، هلاک اولاردیلار ، ولی بیز او کسلری که بیزیم‌گؤ روشومیزه امیدلری یوخدور (وآخرت‌معتقد دئیل‌لر) ترک ائدەریک تا ئوز طغیانلارینداو کفرلرینده حیران‌قالالار . (۱۱) و زمانیکه‌انسانا بیرضرر وزیان(جانی ومالی)یئتیشدی ، او حالداکه بیریانی اوسته یاتیب یااگله شیـب یا آیاق‌اوسته‌دوروب ،بیزی‌کمگه چاغیرار .وقتی که بیز او ضرری اوندان گؤتوردوک ، ائیله‌گئدر که دئیه‌سن اصلا " بیزی او ضرردن اوتری که اونایئتیش‌میشدی ،کمگه‌چاغیرمایب ، هابئله زینت وئریلمیش‌اولدی ، اسراف ائدنلر اوچون ، اونلارین پیس عمل‌لری . (۱۲) و بیز سیزدن قاباق‌قوم‌لری وملت‌لری وقتیکه ظلمه مرتکب اولدولار ، هلاک‌ائتدیک و اونلار اوچون پیغمبرلر آشکار دلیل‌لر و حجت‌لریله گلدیلر ،ولی اونلارایمان‌گتیرن‌دئیل دیلر ، بو جهته بیز مجرم و گناهکارجماعتی مجازات‌ائدیریک . (۱۳) اونلاردان سونرا ، سیزی اونلارین یئرینده قرار وئردیک تا گؤ ره‌ک سیز نئجه عمل ائده‌جکسیز (ونه ایشلرگؤ ره جکسیز) . (۱۴) .

وزمانیکه‌بیزیم‌آیدین آیه‌لریمیزا ونلار اوچون تلاوت اولوندی ، اوکسلری که‌بیزیم (قیامت)گؤروشومیزه امیدلری یوخ ایدی دئدیلر: آیری قرآن‌بوندان‌سوای‌گتیرگینن‌یابونی دگیشدیر ، اونلارادئگینن ، منه یئتیشمز که ئوز طرفیمدن اونلاری دگیشدیرم .من تابع‌اولمارام ، مگر اوزادا که الله طرفیندن منه وحی اولوبدی حقیقتا " من بُیوک گونون عذابیندان قورخورام‌که‌عصیان ائدم . (۱۵) دئگینن: اگرالله ایسته‌سئیدی ، من بو قرآنی سیزه‌اوخومازدیم و سیزی اوندان آگاه ائتمزدیم ، من که بوندان‌قاباق بیر عمر سیزیله صرف ائتمیشم پس نییه عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟ (۱۶) ظالم‌راق او کسدن کیمدیرکه‌اللهه افتراویالان نسبتی‌وئره؟یا اونون آیاتین تکذیب ائده؟ مسلما "الله، ظالملره و گناهکارلارا نجات وئرمز . (۱۷) الله‌دان سوای بیرزادلارا عبادت ائدیرلر که اونلارا ضرر یا نفع یئتیره بیلمزلر و دئییرلر که بونلار الله یانیندا بیزدن شفاعت ائدندیلر .اونلارا دئگینن ، آیا اللهه‌خبروئریرسیز ،اوبتلرین شفاعتیندن که‌الله بیلمیر ،نه‌گؤیلرده و نه یئرده؟ (بیر بئله زاد یوخدر) پاک و اوجادر الله اوزادلاردان که اونا شریک قرار وئریرلر . (۱۸) مخلوق (اول خلقتده) تماما "بیر امتّیدیلر ،سونرااختلاف‌تاپیب‌فرقه‌ فرقه‌اولدولار . و اگرپروردگارین طرفیندن اولان سؤز و حکم سابقده صادر اولمیایدی (که اراده ائدیب امتحان اوچون خلقه مهلت وئره) حتما " اونلارین آراسیندا اولان اختلافاتا (کافرلرین هلاکیله)خاتمه وئرردی . (۱۹) ودئییرلر که نییه پیغمبره پروردگاری طرفیندن معجزه گلمدی؟ (که خلقی‌ایمانا مجبور ائده) اونلارا دئگینن: بوندان غیر دئیل که غیب فقط اللهه اوچوندر ، پس منتظر اولون و منده سیزیله منتظرلردنم . (۲۰) .

و زمانیکه بیز ، خلقه ضرر یئتیشندن سونرا ،رحمت دادیزدیق ،
آیا گرک اوندا بیزیم آیا تیمیزه مکر و حیله ائدەلر؟ اونلارا دئگینن؛
الله قادردیر سرعتیله اونلارا مکر و عذاب ائده مسلما" بیزیم
مامورلاریمیز اونلارین مکر و حیلەلرین یازیرلار. (۲۱) او اللهی که
سیزی قورولوقدا و دریالاردا سیر ائتدیریر ، تا زمانی که گمیده سیز
و ملایم یئل ایله حرکت ائدیرسیز ، خوشحال سیز ، بیردن ،تندیئل
اَسیب و گَمینی هرطرفدن خطره سالا و ئوزوزی هلاکتده گؤرەسیز ،
اوندا اللهی دینیزده خالص اولان حالدا چاغیرارسیز که بارالها؛
اگر بیزی بو خطردن نجات وئرەسن ، حتما" سنه شکر ائدنلردن
اولاریق . (۲۲) ائیلەکه بیز اونلارا نجات وئردیک ، اوندایئراوزونده
ناحق یئره ظلم ائدیرلر . ای مخلوق‌بوندان غیر دئیل که سیز دنیا
حیاتینین متاعِنا گؤره، ئوزوزه ظلم ائدیرسیز ،سونرا بیزه ساری
قئییدەجکسیز . اوندا بیز سیزه جزا وئرمکایله پیس عمل‌لریزی‌سیزه
خبر وئرەریک . (۲۳) بوندان غیر دئیل که دنیا یاشایشی‌نین مُثلی
سو کیمیدیر که گؤیدن نازل ائدیریک ،تااونون وسیلەسیله جوربجور
گؤوَرَنتیلر ،یئردن چیخالار ،اونلاردان‌کهانسانلار و حیوانلاریئییرلر،
تا زمانیکه یئر اوزی گؤزل لَنیب وبَزەنه ، و اهالی گمان ائدرلر که
اونلارا قادر و متصرف دیلر ، بیردن بیزیم فرمانِمیز گئجه چاغی یا
گونوز یئتیشیب و اونلارین هامیسین بیچیلمیش قرار وئره ،ائیلەکه
دئیەسن دونَنکی گون ،اورداهیچ زادیوخ ایدی ، هابئله بیزآیاتِمیزی
عاقلانه فکرائدن جماعت اوچون ، مفصلا" بیان ائدیریک . (۲۴) و
الله تعالی (خلقین هامیسین) سعادت ائوینه چاغیریر و هر کیمی
ایستیر دوز یولا هدایت ائدیر . (۲۵) .

یاخشی عمل ائدن کسلره یاخشیلیق و آرتیق عوض واردر، اونلارین اوزلرینه هیچوقت قارالیق و ذلّت توٓزی یئتیشمز، اونلار بهشت اهلیدیلر و همیشه‌لیک اوردا یاشییاجاقلار. (۲۶) واوکسلری که پیس عمل‌لره مرتکب اولدولار، اونون قدریجه مجازات اولارلارو برک ذلّته دوشرلر، اونلاری اللـهین عذابیندان حفظ ائدن اولماز، اونلارین قارااوزلری دئیه‌سن بیر پارچا ظلمت گئجه‌سیندندیر، اونلار جهنم اوتونون اهلیدیلر و همیشه‌لیک اوردا قالاجاقلار. (۲۷) و اوگونی که بیز اونلارین هامیسین جمع ائده‌ریک، سونرا مشرکلره دئیه‌ریک: سیز و شریکلریز ئوز یئریزده دورون؛ سونرادان اونلارین آراسینا آیریلیق سالاریق و شریکلر (بت‌لر) دئیرلر: سیز تکجه‌بیزه عبادت ائتمیردیز. (۲۸) بیزیله سیزین آرامیزدا اللـهین شاهد اولماقی کفایت ائدر، بیز سیزین عبادتیزدن غافل و بی‌خبریدیک. (۲۹) اوگون هرکس ئوز عملی‌نین جزاسینا که قبلاً انجام وئریب یئتیشروهامی ئوزحقیقی مولاسینا طرف قئییتَر و او زادلاری که اللـها افترا باغلیردیلار، ایتیب آرادان گئدر. (۳۰) دئگینن: کیمدیرکه سیزه گوٓیدن و یئردن روزی یئتیریر؟ و کیمدیر که سیزه (ائشیدن) قولاق و (ایشیقلی) گوٓزوئریب؟ و کیمدیر که دیرینی ئولودن وئولونی دیریدن چیخاردیر؟ (وجوده گتیریر؟) و کیمدیر که تمام ایشلری تدبیرّ ائدیر؟ دئیه‌جکلر البته اللـه‌در. دئگینن: پس نییه اللـه‌دان قورخمورسیز؟ (۳۱) بو سیزین قادر اللـهیزدیر که سیزین الحق پروردگاریزدیر، حقدن سوای هرنه اولسا باطل و ضلالتدیر، پس (بوعلم و آگاهیدان سونرا که سیزه‌یئتیشیب) هاراگئدیرسیز؟ (۳۲) هابئله پروردگاریوین (عذاب) کلمه‌سی او کسلر اوچون که فاسقدیلر، مستحق اولدی اوندان اوتری‌که‌اونلار ایمان گتیرن دئیل‌لر. (۳۳).

دئگینن: آیا سیزین بت‌لریزدن واردیر که‌خلقی‌یوخدان خلق
ائدیب سونرا اونلاری قئیتره؟ دئگینن: تکجه قادر الله‌دیر که‌خلقی
یوخدان وجوده‌گتیریب سونرا اونلاری (ئوزطرفینده) قئیتَرر، پس‌نییه
بو قادر اللها یالان نسبتی وئریرسیز؟ (۳۴) دئگینن: آیا سیزین
بت‌لریزدن واردیر که بیر کسی حق یولونا هدایت ائده؟ دئگینن:
تکجه الله‌دیر که خلقی حق یولونا هدایت ائدیر. آیا او اللهی که
خلقی حق یولونا هدایت ائدیر، لایق (عبادت) دیریااوکه‌هدایت
ائتمیر؟ مگر ئوزونی حرکت وئره‌لر، پس سیز مشرکلره نه اولوب که
بوجور (جاهلانه) قضاوت و حکم ائدیرسیز؟ (۳۵) اونلارین چوخی
فقط ظن و گماندان تبعیت ائدیرلر و ظن و گمان بیر کسی حقدن
بی احتیاج ائتمز و الله اونلارین عمل لریندن آگاهدیر. (۳۶) و بو
قرآن الله‌دان‌سوای آیری‌سینین‌یانیندان‌گلمیش یالان و افترادئیل.
بلکه گؤی کتابلارین تصدیق ائدیر و اللهین احکامین تفصیل ائدن
کتابدیر که هیچ شک و شبهه اوندا یوخدر و عالم‌لرین پروردگاری
طرفیندن گلیب. (۳۷) آیادئییرلرکه او یالان و افترادیر، دئگینن:
پس سیزده بیر سوره بونون مِثلین گتیرین و الله‌دان‌سوای هرکسدن
ایستیرسیز و قدرتی وار، کمک آلین اگر سیز دوزدئییرسیز. (۳۸) بو
کافرلر اوزادی تکذیب ائدیرلر که اونا علم‌ایله تسلط‌لری یوخدر و
اونون حقیقی معناسین درک ائتمیرلر، اونلاردان‌قاباقکیلاردا، بونلار
کیمی تکذیب ائتدیلر، پس باخ گؤر ظالم لرین آخر و عاقبتی نئجه
اولدی؟ (۳۹) خلقدن بعضی‌لری قرآنا ایمان گتیریرلر وبعضی لری
ایمان گتیرمیرلر و سنون پروردگارین فساد ائدنلری تانیر و اونلارا
عالم‌وآگاهدیر. (۴۰) و اگر سنی تکذیب ائتدیلر، اونلارا دئگینن:
منیم عملیم منیمکی و سیزین عملیز سیزینکیدیر، سیزمنیم‌عملیمدن
اوزاق ومنده‌سیزین اعمالیزدن اوزاقام. (۴۱) واونلاردان‌بعضی‌لری
سنون سؤزلریوه قولاق‌وئریرلر (ولی اونلاری‌ائشیده‌بیلمیرلر) آیاسن
کارآدمه‌که‌عقل و ادراکی یوخدر، سؤز ائشیتدیره بیلرسن؟ (۴۲).

و اونلاردان بعضی‌لری واردیر که سنه ساری باخیرلار (ولی اینانان اوره‌گلری یوخدر) آیا سن کور آدمی هدایت ائده بیلرسن ، اگراونون گؤ رن گؤ زی اولماسا ؟ (۴۳)مسلما اللـه‌تعالی خلقه‌هیچوقت ظلم ائتمز ، ولی خلق ئوز لرینه ظلم ائدیرلر . (۴۴) و او گونی که تمام مخلوق جمع اولارلار ، دئیه‌سن (دنیاده) بیرساعتدن آرتیق قالمایبلار ، اوگون بیر بیرینی کاملا " تانییارلار ، حقیقتده زیانکار اولدولار او کسلر که اللـهین گؤروشون تکذیب ائتدیلر و هدایت تاپمادیلار . (۴۵) (یا پیغمبر) بیز سنون ساغلیغیندا اونلارا وعده وئردیگیمیزعذابلارین بعضی‌سین ،سنه‌نشان وئره‌ریکیا (اووعده‌لردن قاباقجا) سنه وفات باغیشلاریق ، سونرا اونلارین قایداجاق یولی بیزیم طرفیمیزه‌دیر . البته الله اونلارین (دنیاده ائتدیکلری) عمل لرینه شاهد و ناظردیر . (۴۶) و هر امّت اوچون پیغمبروار ، وقتیکه پیغمبرلری گلدی ، اونلارین آراسینداعدالتیله قضاوت و حکم اولونار و هیچ کسه ظلم اولماز . (۴۷) و دئییرلر که بو (قیامت) وعده‌سی هاچان اولاجاق اگر سیز دوز دئییرسیز؟ (۴۸) دئگینن : من شخص ئوزومون زیانیماوقازانجیمامالک‌دئیلم مگر اوزادی که اللهایسته‌ییب ، هر امّت اوچون بیر وقت معین وار ، زمانیکه اونلارین وقتی گلیب چاتدی ،نه‌بیرساعت‌دالییا دوشر ونه بیر ساعت قاباغا گئچر . (۴۹) دئگینن : اگر گؤره‌سیز که اللـهین عذابی گئجه وقتی یا گونوز چاغی سیزه یئتیشدی (هارا قاچاجاقسیز؟) نه اوچون گناهکارلار (توبه عوضینه) عذاب نازل اولماغا تله سیرلر؟ (۵۰) آیا اوندا که عذاب واقع اولدی ، اونا ایمان گتیریب و ایناندیز؟ آیا ایندی ایمان گتیریرسیز؟ بیر صورتده که‌سیزایدیز ،عذاباتله‌سیردیز . (۵۱)سونرا او کسلره که ظلمه مرتکب اولوبلار ، دئییلی : جهنمین همیشه‌لیک عذابین دادین ، آیا بو عذاب سیزین قازاندیغیز عمل لرین نتیجه‌سیندن‌سوادیر؟ (۵۲)و سندن خبرآلیرلار که آیا بونلارحقدیر (دوزدیر) دئگینن : بلی آند اولسون پروردگاریما که اونلار تماما" حقدیر و سیز اونلاری تضعیف ائدن دئیل سیز . (۵۳) .

و اگر (اوگون) ظلم ائدن شخص یئر اوزونون مالکی اولا وبوتون
وارلیقین فدا ائده تا ئوزون عذابدان قورتارا (اوندان قبول اولونماز)
وقتیکه عذابی گؤردولر ، حسرت و پشیمانلیق لارین گیزلەدرلر و
اونلارین بارەسینده عدالتیله قضاوت و حکم اولونار و کیفرلرینده
هیچ نوع ظلم وبی عدالت لیک گؤرمَزلر . (۵۴) ای مخلوق ؛ بیلین و
آگاه اولون هرنه که گؤیلرده وار وهرنه که یئرده وارتماما " اللـهین کیدیر
و بیلین که اللـهین وعدەسی حقدیر ولی خلقین چوخی بو حقیقتدن
آگاه دئیل لر و بیلمیرلر . (۵۵) اللەدر که ئولونی دیریلدی ودیرینی
ئولدوری ، و(سیز انسانلار هامیز) اونا ساری قئییترسیز . (۵۶)ای
مخلوق ؛ حقیقتا " سیزه پروردگاریز طرفیندن موعظه و نصیحت ائدن
(قرآن)گلدی کماورەکلرەشفا وئرندیر و هدایت و رحمتدیر مؤمنلره .
(۵۷) دئگینن ؛ اللـهین فضلیندەو رحمتینده و قرآنی نازل ائتمگینه ،
اونلار گرک خوشحال اولسونلار و قرآن تمام مال و ثروتدن که اونلار
(دنیاده)جمع ائدیرلریاخشیدیر . (۵۸) دئگینن ؛ آیاتوجه ائدیرسیز
اورادی که اللـه تعالی سیزه روزی گؤندریب ، اونلاردان بعضی سین
حرام و بعضی سین حلال قرار وئریرسیز ؟ دئگینن ؛ آیا اللـه سیزه بو
اجازەنی وئریب ، یا که اللـها افترا و یالان نسبتی وئریرسیز ؟ (۵۹)
او کسلری که اللـها یالان و افترا نسبتی وئریرلر قیامت گونونون
بارەسینده نه گمان ائدیبلر (نه جواب وئرەجکلر)البته اللـهین خلقه
آربیق مرحمتی وار اما اونلارین چوخی شکرائدن دئیل لر . (۶۰) (یا
پیغمبربیل کەسن دین امرینده) هیچ ایشده و هیچ حالدا اولمازسان ،
و هیچ آیەنی قرآندان اوخومازسان ، و هیچ ایشی جماعتیله برابر
گؤرمَزسن ،مگر بیز سیزەشاهد وناظریک ،زمانیکه او ایشلرەباشلیرسیز .
بیز ذرّەنین آغیرلیقیجه نه یئرده و نه گؤیده اوندان کیچیک اولایا
بُیوک ، سنون پروردگاریندان گیزلین دئیل و هامیسی اللـهین آشکار
کتابیندا یازیلیب . (۶۱) .

بیلین و آگاه اولون که اللـهین دوستلارینا هیچ قورخی‌یوخدر واونلارغمگین اولمیاجاقلار. (۶۲)او کسلری که اهل ایمان واللـمدان قورخاندیلار (اللـهین دوستی دیلر) (۶۳) دنیا یاشایشیندا وآخرت عالمینده‌اونلارا بشارت اولسون ، اللـهین کلماتینه و سؤزلرینه‌تغییر و تبدیل یوخدر وبو بیوک سعادتدیر (که اللـهین دوستلارینا نصیب اولاجاق) (۶۴) (یا پیغمبر) اونلارین (کافرلرین) سؤزلری سنی غمگین ائتمه‌سین. مسلما" تمام عزت و عزیزلیک اللـها مخصوص‌دیر واوهرزادی ائشیدن وبیلندیر (۶۵)آگاه اولگینن او کسلر که‌گؤیلرده و یئرده وار هامیسی اللـهین کیدیر و مشرکلرده اللـه‌دان سوای، آیریسینا تابع دئیل لر فقط ظن و گماندان تبعیت ائدیرلر و یالان توخوماقدان سوای آیری ایشلری یوخدر. (۶۶) او اللـهی که‌گئجه‌نی قرار وئردی تاسیز اوندا استراحت ائده‌سیز و گونوزی‌ایشیقلی‌ائتدی (تا اوندا ایشلیه‌سیز) حقیقتده (بو گونلرین دولانماسیندا اللـهین قدرتیندن و حکمتیندن) نشانه‌لر و علامتلر وار ، او جماعت اوچون که حق سؤزون ائشیدیرلر. (۶۷) کافرلر دئدیلر ، اللـه ئوزونه اولاد قائل اولوب (نه ـ ابدا") او پاک و مقدس و بی احتیاجدیر ،هرنه‌که گؤیلرده و یئرده وار اونون کیدیر ، سیز کافرلر ئوز سؤزوزه هیچ‌بیر دلیل وحجتیز یوخدر. آیا بیلمه‌دیگیز سؤزی اللـهین باره‌سینده دانیشیرسیز؟. (۶۸) دئگینن ، مسلما" او کسلری که اللـها یالان و افترا نسبتی وئریرلر (جهنم‌عذابیندان)نجات تاپمیاجاقلار. (۶۹) (بو یالانلارین هامیسی) دنیا مالیندان اوتریدر ، سونرا اونلارین قایداجاق یولی بیزیم طرفیمیزه‌دیر تا اونلارا کفرلری اوچون‌شدتلی عذابی دادیزاق. (۷۰).

(یا پیغمبر) اونلارا نوح پیغمبرین اخبارین اوخیگینن ،زمانیکه ئوز قومنا دئدی: ای جماعت اگر منیم رسالتیم و اللهین آیاتین تذکر وئرمَک، سیزه آغیر گلیر، منکه اللها توکل ائتمیشم، سیزده بوتون فعالیّتیزی و شریکلریزی جمع ائدین تا هیچ زاد سیزه‌گیزلین قالماسین و منیم باره‌مده هرنه تصمیمیز وارسا، عمل ائدین و منه مهلت وئرمه‌یین. (۷۱) و اگر سیز اوز دؤندره‌سیز، من سیزدن اجر ومزد ایستمیرم ،منیم اَجریم فقط الله یانیندادیر و من امراولونموشام که مسلمانلاردان اولام. (۷۲) نوحون قومی اونی تکذیب ائتدیلر، بیز نوحی و اونون تابع‌لرین گمیده نجات وئردیک و اونلاری،سوندا گلنلر و وارث‌لر قرار وئردیک و اوکسلری که بیزیم آیاتِمیزی تکذیب ائدیردیلر، هامیسین طوفانیله غرق ائتدیک. پس باخ گؤر اخطار اولونموشلارین آخر و عاقبتی نئجه اولدی؟ (۷۳) نوح پیغمبردن سونرا گئنه پیغمبرلر، ئوز قوملارینا ساری گؤندردیک وپیغمبرلر. اونلاراآیه‌لرومعجزه‌لر گتیردیلرولی اونلارهمان آیاتی که‌قباقکیلار تکذیب ائتمیشدیلر، تکذیب ائتدیلروایمان گتیرمه‌دیلر، بودر که بیز تجاوزکارلارین اوره‌گلرینه مهر (باطل اولدی) وورووروق. (۷۴)او پیغمبرلردن سونراموسی‌نی‌وهارونی‌فرعونه‌و اونون قوم‌نین بُیوگلرینه طرف گؤندردیک، اونلار تکبرلیک ائتدیلر و اونلار مجرم وگناهکار جماعتیدیلر. (۷۵) و چون بیزیم طرفیمیزدن حق (معجزه‌لر) اونلارا گلدی، دئدیلر: بو آشکارا جادودیر. (۷۶)موسی اونلارا دئدی: آیا سیزه گلن حق معجزه‌لره، سحر و جادو دئییرسیز، بیر صورتده که جادوگرلرهیچوقت‌نجات‌تاپمازلار. (۷۷) اونلاردئدیلر: آیاسن گلیبسن که‌بیزی ئوزدینیمیزدن که‌آتابابامیزی اوندا تاپمیشیق، قئیتره‌سن؟ و ئولکه‌ده حکومت وبُیوگ‌لوک‌سیزایکی قارداشین اولا؟ بیز سیزه ایمان گتیرن دئییلیک. (۷۸).

و فرعون (ئوز تابع لرینه) دئدی: تمام بیلیجی جادوگرلری منیم یانیما گتیرین. (۷۹) وقتیکه جادوگرلر ییغیشدیلار، موسی اونلارا دئدی: هرنه آتمالیز وارآتون. (۸۰) و چون جادوگرلر، بساط لارین آچدیلار، موسی دئدی: هرنه جادوگتیریبسیز، الله اونلارین هامیسین باطل ائدر. مسلما" الله فساد ائدنلرین عملین اصلاح ائتمز. (۸۱) واللهتعالی ئوز کلماتیله حقی ثابت ائدر حتی اگر گناهکارین اوندان کراهتلری اولسا (و خوشلاری گلمه سه) (۸۲) اوندان سونرا هیچکس موسی یه ایمان گتیرمه دی مگر اوقومین جوانلاری اوحالداکه فرعونون وبُیوکلرین شکنجه لریندن بُترقورخوردیلار، چونکه فرعون یئراوزونده چوخ جاه طلب و (شکنجه وئرمَکده و آدم ئولدورمَکده) حددن چیخمیشلاردان ایدی. (۸۳) موسی دئدی: ای جماعت اگر سیز حقیقتا "اللهاایمان گتیریبسیزپس اوناتوکل ائدین اگرسیزمسلمانسیز (اگر اللهین اَمرینه تسلیم اولوبسوز) (۸۴) (موسی نین تابع لری) دئدیلر: بیزیم توکلیمیز اللهادر، پروردگارا، بیزی ظالم قومین شرارتی آلتیندا قرار وئرمه گینن. (۸۵) وئوز رحمتیندن بیزی کافر قومین شرارتیندن نجات وئرگینن. (۸۶) و بیز موسی یه و قارداشینا وحی ائتدیک که سیز وتابع لریز مصر شهریندهمنزل توتون وائولریزی محل عبادت وتجمع قرار وئرین و نماز قیلین و مؤمنلر اوچون بشارت اولسون (که نجات تاپاجاقلار) (۸۷) و موسی دئدی: پروردگارا، البته سن ئوزون فرعونا و اونون قومنین بُیوکلرینه، دنیایاشایشیندا زینت و مال و دولت و ئریبسن که سنون یولوندان چیخیبلار، پروردگارا، سن اونلارین مال و ثروتلرین محو ائتگینن و اورهگلرینی برکیتگینن که اونلار ایمان گتیرن دئیل لر تا وقتیکه درد آرتیران عذابی گؤرهلر. (۸۸).

الله بویوردی: سیزین دعاز قبول اولوندی، پس هر ایکیر (خلقی‌ایمانا دعوت ائتمکده) مستقیم و ثابت‌قدم اولون وهیچوقت اوکسلرین یولوندان که‌جاهل دیلروبیلمیرلر تبعیت ائتمه‌ین. (۸۹) وبیز بنی اسرائیلی دریادان (بُیوک چایدان) سلامت گئچیرتدیک. فرعون و اونون قشونی عداو تیله اونلارین دالیجا دوشدولرتاوقتی که‌فرعون یقین ائتدی‌که‌غرق اولور، اوندا دئدی: من ایمان گتیردیم که الله‌دان سوای هیچ معبود یوخدر که بنی اسرائیل اونا ایمان گتیریبدی و منده تسلیم اولانلاردانام. (۹۰) (خطاب اولوندی) ایندی‌ایمان گتیریرسن؟ بیرصورتده‌که بوندان‌قاباق‌عصیان‌ائدیردین و فساد ائدنلردن ایدین. (۹۱) پس بوگون سنون بدنیوی سودان قیراغاچیخاردا‌ریق‌تاسندن‌سونرا گلنلره عبرت اولسون البته‌خلقین چوخی بیزیم آیت‌لریمیزدن غافل دیلر. (۹۲) و بیز بنی‌اسرائیله صدق ایله مسکن وئردیک و پاک نعمتلردن اونلارا روزی یئتیردیک، اونلار اختلاف ائتمه‌دیلر تا وقتی که علم و آگاهی (قرآن و پیعمبر اسلام) اونلارین هدایتی اوچون گلدی، مسلما" سنون پروردگارین قیامت گونی اونلارین آراسیندا اوزادلاردا که اختلاف ائدیردیلر، قضاوت و حکم‌ائده‌جک. (۹۳) و اگر اوزادین باره‌سینده که‌سنه‌نازل ائتمیشیک، شک‌وتردیدین اولسا، او کسلردن سؤروش گینن که‌سندن قاباق‌کتاب (تورات‌وانجیل) اوخویورلار، البته‌حق(قرآن)پروردگاریوین طرفیندن سنه گلدی پس گرک که شک ائدُنلردن اولمیاسان. (۹۴) و گرک که‌او کسلردن اولمیاسان که اللهین آیاتینی تکذیب ائتدیلر، اوندا عالمین زیانکاریندان اولارسان. (۹۵) البته اوکسلـری که پروردگاریوین عذاب حکمی، اونلارا مقرر اولدی، اونلار ایمان گتیرمَزلر. (۹۶) حتی اگر تمام‌آیه‌لر اونلار اوچون گله، تاوقتیکه‌دَرد آرتیران عذابی گؤره‌لر. (۹۷).

نییه گرک هیچ شهر و دیارین اهالیسی (عذاب نازل اولان حالدا) ایمان گتیرمیه‌لر تا ایمانلاری اونلارا فایده یئتیره؟ مگر یونس پیغمبرین قومی‌که (عذاب گلن حالدا) ایمان گتیردیلر و بیز اونلاردان رسوالیق و ذلیل لیک عذابین دنیا یاشاییشیندا گؤتوردوک و اونلاری تعیین اولموش وقته کیمی بهره‌مند ائتدیک . (۹۸) و اگر سنون پروردگارین ایستیه یئر اوزونده اولان تمام مخلوقین هامیسین ایمانا داخل ائدر (ولی اجباریله ایستَمیر) آیا سن ایستیرسن که خلقی زور و اکراه ایله اهل ایمان ائده‌سن؟ (۹۹) هیچ کسه یئتیشمز که ایمان گتیره مگر اللهین اِذنیله و الله تعالی پیس لیگی و عذابی او کسلر اوچون قرار وئرر که عاقلانه فکر (وعمل) ائتمیرلر ، (۱۰۰) (یا پیغمبر) دئگینن : (بصیرت گؤزیله) گؤیلرده و یئرده اولان نشانه‌لره باخین (و اللهین قدرت نشانه‌لرین گؤرون) او نشانه‌لر و علامتلر و اخطارائدنلر (پیغمبرلرین هدایتی) ایمان گتیرمه‌ین جماعته کفایت ائتمز . (۱۰۱) آیا اونلار ئوزلریندن قاباقکیلارین هلاکتیندن سوای گونلره منتظردیلر؟ دئگینن ، پس منتظر اولـون ، منده سیزیله منتظرلردنم . (۱۰۲) سونرا بیز نجات وئره‌ریک ئوز پیغمبرلریمیزی واوکسلری که ایمان گتیریبلر ، هابئله واجبدیر بیزه که اهل ایمانی نجات وئره‌ک . (۱۰۳) (یا پیغمبر) دئگینن که ای جماعت اگر منیم دینیمده شکیز وار ، من عبادت ائتمیرم اوزادلارا که سیز عبادت ائدیرسیز اللهدان غیریسینه . اما من عبادت ائدیرم او اللها که سیزی ئولدورر ومن امر اولونموشام که اللها ایمان گتیرنلردن اولام . (۱۰۴) و (الله منه امر ائدیب که) اوزووی پاک دینه ساری توتگینن و ابدا " مشرک جماعتدن اولماگینن . (۱۰۵) واللهدان سوای اوزادی چاغیرما وعبادت ائتمه که سنه نفعی و ضرری یوخدر (اگر عبادت ائده‌سن یا ائتمیه‌سن ، سنه نفع یا ضرر یئتیره بیلمز) اگر سن بوایشلردن گؤره‌سن اوندا حتما " ظالم‌لردن اولارسان . (۱۰۶) .

و اگر الله تعالی سنه ضرر یئتیره اللەدان سوای هیچکس قادر دئیل اونی دفع ائده و اگر الله سنه یاخشیلیق ایستیه ، پس‌یوخدر اللـهین فضلینی رد ائدن . یئتیرر خیری ئوز بندەلریندن هرکسه‌که ایستر و الله (بنده سی‌نین گناهین) باغیشلیان و (اونا) رحم ائدندیر . (۱۰۷) (یاپیغمبر) دئگینن‌کەای‌جماعت‌حقیقتا"پروردگاریز طرفیندن سیزین هدایتیز اوچون حق (قرآن) گلدی ، پس هرکس هدایت تاپدی ، مسلما "شخص‌ئوزونـه هدایت تاپیب‌وهرکس‌ضلالته دوشدی ، مسلما "شخص ئوزونی ضلالته سالیب و من‌سیزین اعمالیزه وکیل و صاحب اختیار دئیلم . (۱۰۸) (یاپیغمبر) سن ، اللەدان گلن وحیه تابع اولگینن وصبرائله تاوقتیکه الله (سنیلەمخالف‌لرین آراسیندا) حکم ائده‌ واو حکم ائدنلرین یاخشی سیدیر. (۱۰۹) .

۱۱ـ هود سوره سی	۱۲۳ ـ آیه
۱۳ـ بعثت ئیلی	۱۷۲۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الر (قرآنین رموزیندن و اسراریندن دیر) بو قرآن‌بیرکتابدیر کەاونون آیاتی‌محکم‌اولونوبدی ، سونرا حکمتلی و آگاه اولان‌اللـهین طرفیندن تفصیل وئریلیبدی . (۱) که عبادت ائتمەین مگر اللـها ، حقیقتده من اونون طرفیندن اخطار ائدن و بشارت وئرەنم . (۲) و پروردگاریزدان باغیشلانماق ایستەین سونرا (عمل لریزدن) توبه ائدیب‌واونا‌ساری قئییدین تاسیزی تعیین اولموش وقته کیمی‌یاخشی متاع‌لریله بهرەمند ائتسین و هر احسان صاحبینه مرحمت‌بویورسون و اگر اوز دؤندرەسیز ، من بیوک گونون عذابیندان سیزەقورخورام . (۳)سیزین قایِتماق‌یئریزالله طرفینه دیر و اونون هرزادا باشاریغی وار (۴) بیلین که اونلار (منافقلر) سینەلرین بیر بیرینه یاخین ائدیرلر تائوزلرین پیغمبردن گیزلین ساخلیالار ، آگاه اولون اونلار هرقدر پالتارلارین باشلارینا چکەلر ، الله اونلارین گیزلین و آشکار (نیت‌لریـن) بیلیر مسلما " او اوره کلرین ذاتینا آگاهدیر . (۵) .

يئراوزونده‌هیچ حرکت‌ائدن یوخدرمگر اونون روزیسی‌اللهایله دیر و الله اونون دائمی يئرين و موقتی يئرين بیلیر. اونلارين هامیسی مبین کتابدا یازیلیب. (۶) او اللهی که گؤیلری و يئری آلتی گونده خلق ائتدی و اونون عرشی سو اوستونده ایدی تاسیزی امتحانا چکه که هانکی بیریزین عملی و رفتاری گؤزل و یاخشیدیر (یاپیغمبر) اگربونلارا دئیه‌سن که سیز ئولندن سونرا دیریله‌جکسیز، کافرلردئیه‌جکلر: بوسؤزلر آشکارا جادودان سوای بیر زاد دئیل‌لر. (۷) واگر بیز عذابی اونلاردان (بیر عده‌نین خاطرینه) نئچه‌مدت دالییا سالاق، اونلار دئیه جکلر: نمه مانع اولدی؟ (که عذاب گلمدی؟) بیلین وآگاه‌اولون اوگونی‌که عذاب گلیب يئتيشه، اوندان نجات تاپماق ممکن دئیل و او عذابی که مسخره ائدیردیلر اونلاری بترگرفتارائده‌جک. (۸) واگر بیز انسانا ئوز رحمتیمیزدن دادیزاق، سونرا او نعمتی اونون الیندن آلاق، مسلما" مایوس اولوب و کفر ائدر. (۹) واگر انسانا ضرر يئتيشندن سونرا، نعمت‌دادیزاق، دئیر که پیس لیک زمانی کئچیب گئتدی داها من هیچ پیس گون‌گؤرمرم، خوشحال اولوب فخر ائدر. (۱۰) او کسلردن سوای که (مصیبت‌لره وجانی‌ومالی‌ضررلرینده) صبر ائدیب و دؤزورلر و یاخشی عمل‌انجام وئریرلر. باغیشلانماق و بُیوک اجر اونلار اوچوندور. (۱۱) (یا پیغمبر) اولماسین که بعضی آیاتی که سنه وحی اولونور، ترک‌ائدیب وتبلیغ‌ائتمیه‌سن واوره‌گین تنگیشیرکه دئییرلر: نییه‌بس بوناگؤیدن خزانه و مال گلمیر و اونونلاٙملک گلمدی؟ بوندان غیر دئیل که سن فقط اخطارائدنسن وهرشیئه وکیل و صاحب اختیارالله در. (۱۲).

یاکه دئییرلر: قرآن یالان و افترادیر، دئگینن، پس سیزده اون سوره او افترالارین مِثلین گتیرین و هر کیمدن باشاریرسیز، اللـهین وحییندن سوای، کمک آلین اگر سیـز دوغری دئییرسیز. (۱۳) و اگر قبول ائتمیب و باشارا بیلمه‌دیلر، پس یقین بیلین که قرآن فقط اللـهین علمی ایله نازل اولوب که اوندان سوای هیچ معبود یوخدر، آیا سیز تسلیم امر اولورسوز؟ (۱۴) هرکس دنیا یاشاییشینی و اونون زینت‌لرین ایستیه، بیز اونلارین اجرینی، عمل لری، مقابلینده تمام و کمال وئره‌ریک و اونلارین اجریندن بیرزاد اسگیک اولماز. (۱۵) همانلاردیلار که آخرتده اوتدان سوای نصیب لری اولماز و بوتون قاییردیقلاری دنیاده آرادان گئدیب وعمل‌لری باطل اولار. (۱۶) آیا او کسی که (او پیغمبری که) پروردگاری طرفیندن آیدین دلیلی وارو اونون شاهدی اونی اوخویورواوندان قاباق موسی پیغمبرین کتابِینا که رهبر و رحمتدیر ایمان گتیریبلر؟ (او کسین مِثلی دیر که آلینده هیچ دلیلی اولماسین؟) خلقین فرقه‌لریندن هرکس اونا کافر اولا، وعده‌گاهی جهنمین اوتیدیر، بوندا هیچ شک و شُبهَن اولماسین که بو وعده‌پروردگاریوین طرفیندن حق و قطعی دیر ولی خلقین اکثری ایمان گتیرن دئیل لر. (۱۷) ظالم‌راق اوکسدن کیمدیر که اللـها افترا و یالان نسبتی وئره؟ اونلاری پروردگارین حضورینه گتیررلر و شاهدلر دئیرلر: بونلاردیلار که‌پروردگاره‌یالان نسبتی وئریردیلر، بیلین که اللـهین لعنتی ظلم ائدنلره‌دیر. (۱۸) او کسلر که خلقی اللـهین یولوندان قدغن ائدیب و او یولدا کژلیک و بوروشوق آختاریرلارو همانلار آخرتلرینه اینانمایب و کافر دیلر. (۱۹).

اونلار اللهی یئر اوزونده عاجز ائده بیلمزلر واللەدان سوای اونلار اوچون دوست و مددچی اولماز، اونلارین عذابی ایکی‌برابر اولاجاق، چونکه‌اونلار قادرایدیلر ائشیدمگه و قادر ایدیلر گؤرمگه. (۲۰) همین بونلاردیلار که ئوز نفسلرینه ضرر ووردیلار و هرنه که افترا باغلیردیلار، هامیسی‌ایتیب‌آرادان‌گئدر، (۲۱) آنجاق اونلار آخرتده چوخ زیان گؤرنلردیلر. (۲۲) البته او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر و پروردگارین طرفینه‌ئوزلرین آلچاق ائدیب و (اونون رحمتینه) آرخایین‌اولدولار، همانلار بهشت اهلیدیلر و همیشه‌لیک اوردا اولاجاقلار. (۲۳) بو ایکی فرقه‌نین (کافر و مومن) مَثلی کور و کار ـ گؤرن و ائشیدن شخص کیمیدیر، آیا بو ایکی آدم مَثلده برابر اولا بیلرمی؟ پس نه جهته نصیحت قبول ائتمیرسیز؟ (۲۴) و بیز نوح پیغمبری قومنا ساری‌گؤندردیک، او قومنا دئدی: حقیقتده من سیزین اوچون آشکار اخطار ائده‌نم. (۲۵) که اللەدان سوای هیچ کسه عبادت ائتمه‌ین البته من دردآرتیران گونون عذابیندان سیزین اوچون قورخورام. (۲۶) اونون کافرقومنین بُیوک‌لری دئدیلر: بیز سنی ئوزوموز کیمی بشردن آرتیق گؤرمیریک و سنون تابع لریوی بیر عده آلچاق آدملردن آرتیق تانیمیریق که اوّل امرده سنه تابع اولوبلار و سنده بیر آرتیق‌لیق (نشانه‌سی) ئوزومیزه نسبت گؤرمیریک، بلکه (برعکس) سنی و تابع لریوی یالانچیلاردان گمان ائدیریک. (۲۷) نوح دئدی: ای جماعت آیا سیز گؤرورسیز که من آشکار دلیل ایله پروردگاریم طرفیندن وارام و منه ئوز یانیندان رحمت‌گؤندریب، پس بوحقیقت سیزه قارانلیقدیر، آیا من سیزی ایمانا مجبور ائدیرم؟ و سیز اونا اظهار تنفر ائدیرسیز. (۲۸).

ای جماعت ؛ من سیزدن اجر و مزد ایستمیرم ، منیم اجریم تکجه اللهیله دیرو من هیچوقت او کسلری‌که ایمان گتیر یبلر هر قدر یوخسول و فقیر اولالار ، ئوز یانیمدان قوومارام ، مسلما" اونلار پروردگاری ملاقات ائده‌جکلر ولکن من سیزی جاهل و آنلامیان بیر جماعت‌گوئ رورم . (۲۹) و ـ ای‌جماعت ؛ اگرمن اونلاری‌ئوزیانیمدان قووام ،کیم منه اللهین غضبیندن کمک لیک ائدر؟ پس‌نییه‌نصیحت قبول ائتمیرسیز؟ (۳۰) من دئمیرم که اللهین خزینه‌لری منیم یانیمدادیر و علم غیبدن‌آگاه‌دئیلم و دئمیرم که من ملکم و دئمیرم او کسلر که سیزین نظریزده اسگیک‌دیلر ، الله اونلارا اجـر خیر یئتیرمیه‌جک ،اونلارین‌اوره‌کلرینه‌الله ئوزی عالم‌دیر (من‌اگراونلاری ئوزومدن‌اوزاق‌ائتسم)مسلما "اونداظالم‌لردن‌اولارام . (۳۱) دئدیلر یا نوح ، سن بیزیله‌چوخلی‌دانیشدین و چوخلی جر و بحث ائتدین ایندی اگر دوز دئییرسن او عذاب وعده‌سین که بیزه وئریرسن ، تئز گتیرگینن . (۳۲) نوح دئدی : بوندان غیر دئیل که اگر اللهایستیه او عذابی سیزه یئتیرر و سیز اونون‌قاباغین آلان دئیل سیز . (۳۳) و منیم نصیحت‌لریم داها سیزه فایده وئرمز که من ایستی‌یم سیزه نصیحت وئرم ، اگر الله ایستیه سیز ضلالتده قالاسیز ، او سیزین پروردگاریزدیرواوناساری‌قئیید‌ه‌جکسیز. (۳۴) (یاپیغمبر)آیادئییرلر که او افترا و یالاندیر ؟دئگینن :اگر اوافترادیر ،اونون‌گناهی‌منه‌دیر و من او گناهلاردان که‌سیز ائدیرسیز ، اوزاقام . (۳۵) ونوح پیغمبره وحی اولوندی که بو عده‌دن سوای که قاباقجا ایمان گتیریبلر ،سنون قومیندن‌داها ایمان‌گتیرن‌اولماز ،پس سن‌اونلارین ائتدیگی عمل‌لره غمگین‌اولما. (۳۶) وباشلا بیزیم‌نظریمیزآلتیندا وبیزیم‌دستوریمیز یله (بُیوک)گمی قاییرگینن و ظالم اشخاصین بارەسینده که حتما غرق اولاجاقلار ، منی داها مخاطب قرار وئرمه‌گینن . (۳۷) .

نوح دئدی :اگر سیزایندی‌بیزی مسخره ائدیرسیز ،بیزده سیزی نئجه که سیز مسخره ائدیرسیز ، مسخره ائده‌جه‌ییک . (۳۸) پس بو تئزلیکده بیله‌جکسیز که رسوالیق عذابی کیملره یئتیشه‌جک و کیملره همیشه‌لیک عذاب واجب اولاجاق؟ (۳۹) تا وقتیکه بیزیم امریمیز یئتیشدی و تنور فَوران ائتدی (تنورین داشماقی طوفانین علامتی ایدی)نوح‌پیغمبره امرائتدیک که گمیده هرجفت حیوانلاردان ایکسین گوئتور و ئوز اهل‌بیت‌وی سوارائتگینن اوکسدن سوای که قبلا "عذاب اونا مقرر اولوب و او کسلری گوئتور که ایمان گتیریبلر و اونونلا ایمان گتیره‌میشدیلر ، مگر چوخ آز عده . (۴۰) نوح دئدی : سوار اولون گمییه تا اللـهین آدیله روان اولسون و ساحله سلامت یئتیش‌سین . البته پروردگاریم باغیشلیان و رحمت صاحبیدیر . (۴۱)او (بیوک) گمی طوفانین دالغالاریندا داغلار کیمی حرکت ائدیردی ،نوح‌پیغمبر شفقت‌ایله کنار اولموش اوغلون سسله‌یب ، دئدی : اوغلوم گل بیزیله گمییه مین گینن و کافرلره قوشولماگینن . (۴۲) نوحون اوغلی دئدی : تئزلیگیله ئوزومی داغا یئتیره رم ،داغ منی سودان ساخلار ، نوح دئدی : بوگون هیچکسی اللـهین امریندن(غضبیندن)ساخلیان یوخدور مگر او کسی که الله اونا رحم ائده ، دالغا اونلارین آراسینا آیریلیق سالدی و نوحون اوغلی غرق اولانلاردان ایدی . (۴۳) و خطاب اولدی ای یئر :سویی اود ،ای گوی : باغیشی کس گینن ،سو چکیلیب و اللـهین امری انجام تاپدی و (نوحون گمیسی) جودی داغیندا دایاندی و دئییلدی که اللـهین رحمتیندن ظالم جماعت اوزاق اولسون . (۴۴) نوح پروردگارین چاغیریب دئدی : بارپروردگارا ، منیم اوغلوم منیم اهل‌بیتیمدن دیر و سنون وعدن یقینا " حقدیر و سن حکم ائدنلرین یاخشی حکم ائده‌نیسن . (منیم اوغلوما نجات وئرگینن) . (۴۵) .

اللەبویوردی: یانوح او سنون اهلیندن دئیل. او غیر صالح ایش صاحبیدیر، پس او زادین بارەسیندەکە سنون اونا علم و آگاهین یوخدور، مندن سئوال ائتمەگینن و سنە نصیحت ائدیرم کەبو بارەدە بی خبرلردن اولگینن. (۴۶) نوح دئدی: پروردگارا، من سنە پناه گتیریرم او زاددان کە منیم اونا علمیم یوخدور، سندن سئوال ائدم. سن اگر منی باغیشلامیاسان و منە رحم ائتمیەسن، مسلما" من زیانکارلاردان اولارام. (۴۷) خطاب اولدی یانوح: بیزیم طرفیمیزدن اولان سلامت لیک ایلە گمیدن دوش اشاغی و برکتلر اولسون سنەو سنیلە اولانلاردان وجودە گلن امت لرە و او امت لری کە بیز اونلارا نعمت وئریب (ولی اونلار کفران نعمت ائدرلر) بیزیم دردآرتیران عذابیمیز اونلارا یئتیشەجک. (۴۸) (یاپیغمبر) بونلار غیب خبرلریندیر کە سنە وحی ائدیریک، بوندان قاباق، سن و سنون قومین بونلاری بیلمیردیلر، پس سن صبر ائت و دؤزگینن، حقیقتدە آخر وعاقبت خیر، اللەدان قورخانلار اوچوندور. (۴۹) و عاد قومنین هدایتی اوچون، اونلارین قارداشی هود پیغمبری گؤندردیک. هود دئدی: ای جماعت اللها عبادت ائدین کە اوندان سوای غیریسی یوخدور، سیزین سؤزلریز، یالاندان سوای بیرزاد دئیل لر. (۵۰) ای جماعت: من سیزدن اَجر رسالت ایستَمیرم، منیم اَجریم اللەدان سوای کەمنی یوخداندان وجودەگتیریب دئیل، پس نییە عاقلانە فکرائتمیرسیز؟ (۵۱) ای جماعت؛ پروردگاریزدان باغیشلانماق ایستیون سونرا توبەائدیب اونا ساری قئییدین، اللە گوێدن سیزە دالبادال یاغیش گؤندَرَر و سیزە قدرتی ـ قدرت اوستوندن آرتیرار، هیچوقت گناهکار اولان حالدا اوندان اوزدؤندرمەیین. (۵۲) دئدیلر: یاهود سن بیزەآیەدین دلیل (ومعجزە) گتیرمەدین و بیز هیچوقت سنون سؤزلریلە ئوز معبودلاریمیزی ترک ائتمریک و بیزسنەایمان گتیرنلردن دئیلیک. (۵۳).

فقط بونی دئییریک که بیزیم بعضی معبودلاریمیز سنه صدمه یئتیریب ، هود دئدی : من اللهی شاهد توتورام و سیزده شاهد اولون کمن اوزادلاردان بکلی اوزاغام که سیز شریک قرار وئریرسیز . (۵۴) اللهدان غیریسینی ، پس سیز هامییز منه مکر وحیله ائدین ، سونرا منه فرصت و مهلت وئرمه‌یین . (۵۵) من توکل ائتدیم او اللهاکه منیم و سیزین پروردگاریمیزدیر (یئر اوزونده) هیچ حرکت ائدن مخلوق یوخدور مگر الله اونون آلنیندان توتاندیر (کنایه‌دیر تنبیه وعذاب ائتمک اوچون) حقیقتده منیم پروردگاریم عدالتین دوز یولوندادیر . (۵۶) اگر سیز حقدن اوز دوندره‌سیز (مهم دئیل) پس من ، اللهین احکامین که اوندان اوتری سیزه ساری گوندریلمیشم ، سیزه ابلاغ ائتدیم ، البته پروردگاریم سیزی هلاک ائدندن سونرا آیری قومی سیزین یئریزه گتیرر و سیز اللها هیچ بیر شیئی ضرر یئتیره بیلمزسیز ، حقیقتده منیم پروردگاریم هر زادی حفظ ائدندیر . (۵۷) زمانیکه بیزیم امریمیز (هود قومنین هلاکینه) گلدی ، هود پیغمبری و اونا ایمان گتیرنلری ئوز رحمتیمیزله نجات وئردیک و اونلاری (قیامتین) برک و چتین عذابیندان قورتاردیق . (۵۸) و بوعاد قبیله‌سی ایدی که پروردگارین آیت‌لرینی داندیلار و پیغمبرلره عصیان ائتدیلر و هر زوردئیه‌نین و تکبرائدنین امریندن اطاعت ائتدیلر . (۵۹) وبو دنیانین و قیامت گونونون لعنتینه گرفتار اولدولار ، بیلین که قوم عاد پروردگاره کفر ائتدیلر و آگاه اولون که قبیلهٔ عاد هود پیغمبرین قومی اللهین رحمتیندن اوزاق دوشدولر . (۶۰) و ثمود قومین هدایتی اوچون اونلارین قارداشی صالح پیغمبری گوندردیک ، صالح دئدی : ای جماعت ، اللها عبادت ائدین که اوندان سوای غیریسی یوخدور ، او اللهی که سیزی تورپاقدان وجوده گتیردی و سیزی یئر اوزون ، آباد ائدن قرار وئردی ، اوندان باغیشلانماق ایستیون و اونون درگاهینا پناه آپارین و گناهلاریزدان توبه ائدین البته منیم پروردگاریم هامییا یاخین و خلقین دعاسین قبول ائدندیر . (۶۱) دئدیلر : یا صالح سن بو سوزلردن قاباق بیزیم آرامیزدا مایهٔ امیدیدین ، ایندی که بیزی آتا ، بابا دینیندن نهی ائدیرسن ، بیز سنون دعوتیوه شک تاپیریق و سندن ناامید اولوروق . (۶۲) .

صالح دئدی: ای جماعت آیا گؤرورسیز که منیم پروردگاریم طرفیندن آیدین دلیل و معجزه واریمدیر و او منی ئـوز رحمتیندن نبوته انتخاب ائدیب ، اگر من اللهاعصیان ائدم ، کیم منی اللـهین غضبیندن ساخلیاجاق؟ وسیزمنه گناهدان سوای بیر زاد آرتیرماسیز.
(۶۳) و ـ ای جماعت؛ بو دَوه ، اللـهین آیتی و قدرت نشانه‌سی سیزین اوچوندور ، قویون او ، اللـهین ملکینده اوتلاسین و اوناصدمه یئتیرمه‌ین (اگرصدمه‌یئتیرسز) اوندا تئزلیگیله عذاباگرفتاراولارسیز.
(۶۴) صالحین قومی دَوه‌نی پی‌له‌دیلر ، صالح دئدی: سیز (بو عملدن سونرا) فقط اوچ گون ائولریزده دیری قالاجاقسیز ، بو بیر وعده‌دیر که اوندا یالان یوخدور . (۶۵) وقتیکه‌بیزیم عذاب فرمانیمیز صادراولدی ،صالحی و اونا ایمان گتیرنلری‌ئوز رحمتیمیزدن اوگونون رسوالیغیندان نجات وئردیک . مسلما" سنون پروردگارین قدرتلی‌و باشاراجاقلیدیر . (۶۶) وظلم ائدن اشخاصی گئجه‌چاغی گوی‌صیحه‌سی (شدتلی سس) گرفتار ائتدی و صبح ائتدیلر ئوز ائولرینده اوحالدا که اوزی قورلی دوشوب همیشه‌لیک سوءنموشدیلر . (۶۷) دئیه‌سن که اوردا اصلا" یوءخوموشلار ، بیلین که ثمود طایفه‌سی پروردگاره کفر ائتدیلر و آگاه اولون که اونلار اللـهین رحمتیندن اوزاق اولدولار.
(۶۸) و بیزیم مامورلاریمیز ابراهیم پیغمبره (اولاد) بشارتی‌وئرمک اوچون گلدیلر ، دئدیلر: سلام اولسون سنه ، ابراهیم پیغمبرجواب سلامی وئردی و او قدر وقت کئچمه‌دی‌که اونلارا بیزوو اَتیندن کبابِ پیشیریب گتیردی . (۶۹) ائیله‌کهابراهیم گوءردی اونلار غذایـا اَل وورمادیلار ، ئوزیانیندا اونلاردان قورخوب چکیلدی ،اونلاردئدیلر: یا ابراهیم قورخماگینن ، بیز لوط قومین هلاکینه گوءندَریلمیشیک.
(۷۰) و ابراهیم پیغمبرین‌عیالی (سارا پرده دالیندا) آیاق اوسته دورموشدی ،اونی (بوخبردن) گولمک توتدی ـ بیزا سحاقی‌و اوندان سونرا (نوه‌سین) یعقوبی اونا بشارت وئردیک . (۷۱).

دئدی: وای اولسون منه ،آیا امکانی وارمنه که (۹۸ یاشیندا) قاری آروادام و اَریم (۱۲۰ یاشیندا) قوجا کیشیدیر اولاد اولا؟ بو تعجبلی بیر شیئدیر (۷۲) مَلکلر دئدیلر: آیا اللهین ایشلریندن تعجب ائدیرسن که اللهین رحمتی و برکاتی سیز اهل بیت نبّوته مخصوص‌در؟حقیقتده الله‌یاخشی صفتلرصاحبی‌و لایق هرنوع تمجید دیر. (۷۳) اثیله‌که‌ابراهیم قورخودان چیخدی و اولاد بشارتی‌اونا یئتیشدی ،لوط قومنین باره‌سیند ه‌بیزیم‌مامورلاریمیزایله‌لفظی‌جدالی باشلادی. (۷۴) البته‌ابراهیم پیغمبر چوخ مهربان و چوخ دعاائدن و الله طرفینه رجوع ائدن‌ایدی. (۷۵) (خطاب‌اولوندی)یا ابراهیم بو سوءزلردن کئچ که سنون پروردگاریوین عذاب فرمانـــی او قومین هلاکینه‌صادراولوب و اونلاراحتمی‌عذاب‌که رد اولان دئیل گله‌جک. (۷۶) وقتیکه بیزیم مامورلاریمیز لوط پیغمبرین یانینا گلدیلر ،لوط ناراحت‌اولوب واوره‌گی داریخدی و دئدی: بوگون مصیبتلی‌گوندور (۷۷)لوط دئدی:ای‌جماعت‌بیربئله‌قیزلاروار، اونلار سیزین‌اوچون پاک و حلالدیر، الله‌دان قورخون و منی قوناقلاریم یانینـــداخجل ائتمه‌ین .آیاسیزین‌ایچیزده بیر الله آدمی و عقل صاحبی‌یوخدور؟ (۷۸) لوط قومی دئدیلر: سن بیلیرسن که بیزیم سنون قیزلاریندا نظریمیز یوخدور و حتما" بیلیرسن که بیز نمه‌ایستیریک. (۷۹)لوط دئدی:ایکاش (سیزی‌دفع‌ائتمگه)قدرتیم‌اولایدی یا (سیزین‌الیزدن) بیرمحکم‌یئره پناه‌آپاراردیم. (۸۰)ملکلر دئدیلر: یالوط بیزسنون پروردگارین طرفیندن مامور گلمیشیک، اونلار سنه ال تاپا بیلمزلر، سن گئجه چاغی‌ائیله که‌هیچکس متوجه اولماسین ئوز اهل بیت‌وی آروادیندان‌سوای که قومه یئتیشن‌مصیبت اونادا یئتیشه‌جک ،گوءتور و بو دیاردان چیخ گئت، عذابین وقتی صبح آچیلاندادیر ،آیاصبح یاخین دئیل؟ (۸۱).

وقتی که بیزیم عذاب فرمانیمیز یئتیشدی ،اونلاری آلت اوست ائتدی و اونلارین هلاکینه‌دالبادال گوٌیدن یانار داش یاغدیردیق . (۸۲) او داشلاری که پروردگاریوین یانیندا ، اونلارین هلاکینه آدلانمیشدی .البتموعذاب و هلاکت ظالم جماعتدن اوزاق اولمیاجاق . (۸۳) و مدین اهلینه اونلارین قارداشی شعیب پیغمبری گوٌندردیک ، شعیب دئدی : ای جماعت اللهاعبادت ائدین که اوندان سوای غیریسی یوخدور ، هیچوقت ئولچودن و ترازودان کسمه‌ین ، من سیزی واقعا" وفورنعمتده‌و خیرده گوٌرورم و من قورخورام سیزه‌او گونون عذابیندن که بوتون کافرلری احاطه‌ائدندیر . (۸۴) و ـ ای جماعت ،ئولچوده و ترازودا عدل و عدالتی رعایت ائدین وخلقین شیئلرین اسگیک وئرمه‌ین (وباهاساتماین)وسعی ائتمه‌ین که‌یئر اوزونده‌فسادائدنلردن اولاسیز . (۸۵) اوقدرکه‌الله ،سیزین اوچون (آل وئرده) باقی قویوب ، سیزین خیر و صلاحزه‌دیر (اوندان بیریایوزدهاوٌن) اگر سیز ایمان گتیریبسیز و من سیزی (اللهین عذابیندن)ساخلیان دئیلم . (۸۶) دئدیلر : یا شعیب : آیا سنون نمازین سنه امر ائدیر که بیزی‌مجبور ائده‌سن او بت‌لری که‌آتا ،باباﻻریمیز عبادت ائدیردی ،ترک ائدک ؟ یائوزمال و اموالیمیزدا ایسته‌دیگیمیزجه‌عمل ائدیریک ،منع ائده‌سن ؟ (آفرین) سن چوخ مهربان وعقیل‌لی آدم‌سن . (۸۷) شعیب دئدی : ای جماعت ، آیا توجه ائدیرسیز که منیم پروردگاریم طرفیندن آشکار دلیلیم وار و او منه یاخشی و گوٌزل روزی یئتیریب (ئوزومه‌گوٌره واریمدی) البته او شیئدن که سیزی منع ائدیرم ، نظریم سیزیله مخالفت و دشمن‌لیک دئیل ، فقط منظوروم سیزین ایشلریزی‌تا قدرتیمده وار ، اصلاح ائتمکدیر و منیم توفیقیم تکجه اللهایله دیر من اونا توکل ائتمیشم و اونون درگاهینا پناه آپاریرام . (۸۸) .

و ـ ای جماعت ؛ سیزین مخالفت لیگیز منیله (مواظب اولون) سیزه بلا و عذاب یئتیرمه‌سین ، نئجه که نوح قومنا یا هود قومنـا یا صالح قومنا یئتیردی و لوط قومنون زمانی سیزدن چوخ اوزاق دئیل (عبرت آلین) (۸۹) وپروردگاریزدان باغیشلانماق‌ایستیون وتوبه ائدیب اونا ساری قئییدین ، مسلما " پروردگـار رحم ائدن و (توبه ائدنلری) دوست توتاندیر . (۹۰) دئدیلر : یا شعیب ؛ بیـزسنون سوءزلریوین‌چوخونی‌قانا بیلمیریک و سنی‌ئوز ایچیمیزده چوخ‌ضعیف گوءروروک و اگر سنون طایفه‌وین احترامی اولماسایدی ، مسلما "سنی سنگسار ائدردیک . و سن بیزیم اوچون چوخ عزیز وگرامی‌دئیل‌سن . (۹۱)شعیب دئدی : ای‌جماعت ؛آیامنیم طایفه‌مین عزت‌واحترامی ، سیزین یانیزدا ، اللـهین احترامیندان چوخدور؟ و اللـهی بکلی اونود وبسوز؟ البته منیم پروردگاریمین ، سیزیـن بوتون عمل‌لریزه ، احاطه‌سی‌وار و آگاهدیر . (۹۲)و ـ ای‌جماعت ؛هرنه‌سیزین‌امکانیزدا وارسا ، عمل ائدین منده (ئوز تکلیفیمه) عمل ائدنم ، بو تئزلیکده بیله جکسیز که ذلت و رسوالیق عذابی کیمه یئتیشه‌جـک ویالانچی کیملردیلرپس‌سیز منتظر اولون و منده سیزیله‌منتظرم . (۹۳)وقتیکه بیزیم عذاب فرمانیمیز صادر اولدی . شعیبی و اونا ایمان گتیرنلری ئوز رحمتیمیزدن نجات وئردیک وظلم ائدن‌اشخاصی‌گئجه‌چاغی‌گوی صیحه‌سی (شدتلی‌سس)گرفتار ائتدی و صبح ائتدیلر ئوز ائولرینده او حالداکه اوزی قورلی دوشوب و همیشه‌لیک سوءنموشدولر ، (۹۴) (ائیله هلاک اولدولارکه) دئیه سن اَبدا " او شهرده یوءخوموشلار ، بیلین و آگاه‌اولون‌که مدین‌اهلی ،اللـهین رحمتیندن اوزاق‌اولدولار نئجه که ثمود قومی اوزاق اولموشدولار . (۹۵) و بیز موسی پیغمبری ئوز آیاتیمیزله و آشکار معجزه‌لریلـه گوءندردیک . (۹۶)فرعونه‌طرف و اونون‌قومنون بُیوکلرینه‌طرف ،خلق‌فرعونون‌امریندن‌اطاعت‌ائتدیلر و فرعونون امری (خلقی دوزیولا) ارشاد ائدن دئیلدی . (۹۷) .

قیامتده فرعون ، ئوز تابع لری نین قاباغیندا دوشوب ، جهنم اوتونا ساری گئدر که داخل اولانلار اوچون چوخ پیس منزلگاهدیر . (۹۸) فرعون و تابع لری بو دنیاده ، پیس لعنت ئوزلری اوچون قازاندیلار وپیس ذخیره قیامت گونی اوچون گؤندردیلر . (۹۹) (یا پیغمبر) بونلار شهرلرین بعضی خبرلریندندیر که سنه نقل ائله دیک ، او شهرلردن بعضی سی قالیر وبعضی لری آرادان گئدیبلر . (۱۰۰) بیز اونلارا ظلم ائتمه دیک ، بلکه اونلار ئوزلرینه ظلم روا قیلدیلار ، اللهدان سوای چاغیردیقلاری بت لر اونلارا هیچ فایده وئرمه دی ، وقتیکه پروردگاریوین عذاب فرمانی یئتیشدی ، حسرتدن سوای اونلارا بیرزاد آرتیرمادی . (۱۰۱) بئله دیر سنون پروردگاریوین توتماقی وقتیکه بیر شهرین اهلینی که ظلم ائدندیلر ، گرفتار ائده . البته پروردگاریوین توتماقی چوخ دردآرتیران و شدتلیدیر . (۱۰۲) مسلما" بوندا (کافرلرین هلاک اولماغیندا) نشانه لر و عبرت لر وار ، او شخص اوچون که آخرت عذابیندان قورخا . اوگون تمام خلقین جمع اولان گونیدیر و بیر گوندور که هرکس ئوز عملی نین جزاسین گؤرر . (۱۰۳) و بیز قیامت گونونی تاخیره سالماریق مگر ئوز تعیین اولموش وقتینده (واقع اولار) (۱۰۴) اوگون واقع اولاندا هیچکس دانیشماغا قادر اولماز ، مگر اللهین اذنیله . محشره گلنلر ایکی قسم دیلر ، بیر عده ظالم وگناهکار و بیرعده اهل سعادت . (۱۰۵) و اما او کسلر که ظالم و اهل شقاوتدیلر ، هامیسین یانار اوتا آتاجاقلار ، اوحالداکه قیشقیریب و ناله ائلیرلر . (۱۰۶) اونلار همیشه لیک او اوتدا قالاندیلار ، نه قدر که گؤیلر و یئر برقرار دیر ، مگر سنون پروردگارین ایستیه (که اونلارا نجات وئره) البته پروردگارین هرنه ایستهسه عمل ائدر . (۱۰۷) و اما او کسلر که اهل سعادتدیلر ، همیشه لیک بهشتده اولاجاقلار ، نه قدر که گؤیلر و یئر برقراردیر ، مگر سنون پروردگارین ایستیه (اونلارین حقینده آرتیق نعمت باغیشلیا) که اللهین عطالاری قطع اولان و محدود دئیل . (۱۰۸) .

پس‌سن شک وشهبه سیز ، بیلگینن که اوزادلارا که بـومشرکلر عبادت‌ائدیرلر ،همانلاردیلارکه بوندان‌قاباقجا آتا و بابالاری‌اونلارا عبادت ائدیردیلر ، و البته بیز اونلارین عذاب سهم‌لریـن کامل‌و بی‌نقص وئره‌جه‌ییک . (۱۰۹)و بیزموسی‌یه‌تورات کتابین گوئ‌ندردیک ولی‌خلق اوندا (او کتابین احکامیندا) اختلاف ائتدیلر و اگرسنون پروردگاریوین‌طرفیندن اولان‌حکم ،سابقده صادر اولمیایدی ،مسلما " اونلارین‌آراسیندااقضاوت وحکم صادر اولوناردی ولی خلق (اللـهین وعدءلریندن وپیغمبرلرین رسالتیندن) همیشه شک و تردیدءدیلر . (۱۱۰) و البته سنون پروردگارین تمام مخلوقی ئوز عمل‌لری‌نین جزاسینا یئتیره‌جک . مسلما " او ، خلقیـن بوتون عمل‌لرینه کاملا " آگاهدیر . (۱۱۱) استقامت‌ائتگینن ؛نئجه‌که سنه امر اولونور و سنون تابع‌لریندە استقامت ائتسینلر و هیچوقت حقدن تجاوز ائتمه‌سینلر کماللـه‌سیزین‌بوتون‌اعمالیزی گوئرور . (۱۱۲) و سیز موءمنلرهیچوقت ظلم ائدن آدم لریله ، دوست اولماین چونکه سیزده اونلارین‌اوتونا یانارسیز و اللـه‌دان سوای سیزین اوچون دوست یوخدور وسونراسیزه کمک‌لیک اولونماز . (۱۱۳) و نمازی گونون (اول وآخر) طرفینده و گئجه‌نین‌قارانلیق‌چاغیندااقیلگینن‌البته یاخشیلیقلار ،پیس‌لیک‌لری آرادان‌آپارار (و اونلاری محوائدر) بو سوئز اهل ذکر اوچـون بیر تذکردیر . (۱۱۴) و صبر و استقامت ائتگینن ؛ مسلما " اللـه‌یاخشی عمل‌صاحبلرین‌اجرینی هیچوقت ضایع ائتمز . (۱۱۵) پس نه‌اوچون سیزدن قباق امت‌لرین آراسیندا عقل و ایمان صاحبلری اولمادی‌که خلقی‌یئر اوزونده‌فساددان‌و پیس ایشلردن‌نهی‌ائده ؟مگر اونلاردان بیر آز عده که اونلارا نجات وئردیک و او کسلری که ظالـم‌ایدیلر ، دنیا یاشایشی‌نین دالیجا گئتدیلر و اونلار مجرم و گناهکارایدیلر . (۱۱۶) و سنون پروردگارین هیچ شهر و دیارین اهالیسین‌که صالح انسانلار اولالار ، ظلم‌ایله هلاک ائتمز . (۱۱۷) .

و اگر سنون پروردگارین ایستەسئیدی ، بوتون مخلوقـاتی‌بیر
امت (وبیر دینده) قرار وئرردی (اما اوندا یاخشی و پیـس معلوم
اولمازایدی) ولی‌اونلاردائم بیربیریله اختلافدا اولاجاقلار . (۱۱۸)
مگر او کسی که سنون پروردگارین اونا رحم ائده وبوندان‌اوتری‌خلق
اولونوبلار و سنون پروردگاریوین سوٴزلری بو کلمەایله خاتمه تاپیر
که جهنمی تمام جن و انسین کافرلریلـه دولدورا . (۱۱۹) وبیزکلا "
کئچن پیغمبرلرین اخبارین سنه نقل ائدیریـک که سنون اورەگیوی
اونلارایله تثبیت‌وقوت‌لندیرک و بوشرح حالداحق یولی سنەآیدین
اولا و اهل ایمان اوچون نصیحت و تذکردیر . (۱۲۰) (یاپیغمبر)او
کسلرەکەایمان گتیرمەیبلر دئگینن ؛ هرنه (معصیت) امکانیزداوارسا ،
عمل‌ائدین ،مسلما "بیزده (ئوز تکلیفیمیزه) عمل ائدەنیک . (۱۲۱)
و سیز منتظر اولـون ، بیزده منتظریک . (۱۲۲) و گوٴیلرین و یئرین
غیبی‌اللهاآشکاردیر و تمام ایشلر ،اللـهاراجع دیر ، پس اوناعبادت
ائت و اوناتوکل‌ائدەو سنون پروردگارین‌بندەلرین اعمالیندن غافل
دئیل .(۱۲۳) .

۱۲- یوسف سوره سی ۱۱۱ - آیه
۱۲- بعثت ئیلی ۱۷۶۶ - کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الر (قرآنین رموزیندن و اسراریندن‌دیر) بونلار آشکار اولان
کتابین آیەلریدیر . (۱) حقیقتده بیز بو قرآنی عربی لغتینده
گوٴندردیک ، اولا که سیز (اونون بارەسینده) عاقلانەفکر ائدەسیز .
(۲) بیز بو قرآندا وحی‌ایله گوٴزل‌قصەلری سنه نقل ائدیریک کەسن
بوندان قباق اونلاردان آگاه دئیلدین . (۳) زمانیکه یوسف آتاسینا
دئدی : آتا من یوخودا گوٴردوم که اون بیر اولدوز و گون و آی‌منیم
مقابلیمده سجده (تعظیم) ائدیرلر . (۴) .

یعقوب (پیغمبر) دئدی: ای منیم اوغلوم، یوخووی قارداشلاریوا نقل ائتمه‌گینن ، سنه مکر و حسد ائدرلر ، مسلما " شیطان انسان اوچون آشکارا دشمن دیر . (۵) سنون یوخوون تعبیری بود ور که‌پروردگارین سنی نبوته انتخاب ائدر و سنه یوخولارین‌تعبیرین و تاء ویلین تعلیم وئرر و نعمتین سنون و آل یعقوبون حقینده کماله یئتیرر ،نئجه که بوندان‌قباق‌بابالارین ابراهیم و اسحاقین حقینده ، کماله‌یئتیردی ، البته سنون پروردگارین بیلن‌و حکمتلیدیر . (۶) حقیقتده‌یوسفین و اونون قارداشلاری‌نین حکایتینده‌اهل تحقیق‌وطلبه‌لر اوچون نشانه‌لر وعبرتلر و حکمتلر واردیر . (۷) اونداکه‌یوسفین‌قارداشلاری دئدیلر: بیزیم آتامیز یوسفی‌و اونون (دوغما) قارداشین بوندان‌بئله که بیز نئچه نفر (بُیوک قارداش) ایک ، بیزیم هامیمیزدان آرتیق ایستیر ، مسلما " آتامیز آشکار اشتباه ائدیر . (۸) یوسفی ئولدورون؛ یا اونی اوزاق یئرلره طرد ائدین؛ تا آتازین اوزی سیزه‌طرف‌متوجه‌اولسون ، سونرا (توبه ائدیب و) صالح آدملردن اولون . (۹) یوسفین قارداشلاریندان بیریسی دئدی: سیز یوسفی ئولدورمه‌یین ، اونی کاروان‌یولی‌اوسته‌قویی ایچینه‌آتین (که‌کاروان اهلی‌اونی‌چیخاردیب آپارسین) اگر سیز عمل ائدنسیز . (۱۰) دئدیلر: آتا نه اولوبدور که سن یوسف بارەسینده بیزه آرخایین دئیل‌سن ؟بیرصورتده که‌بیز اونون‌خیر و صلاحین‌ایستیه‌نیک . (۱۱) صباح‌سحر اونی‌بیزیله‌چوءله گوءندر تا چمن‌لر اوسته اوُیناسین ، بیز اوندان مواظب اوءلاریق . (۱۲) یعقوب دئدی: من اونسوز داریخارام اگر سیزاونی‌آپاراسیز ، همیده‌قورخورام که قورد اونی‌توتوب‌یئیه‌و سیزاوندان غافل‌اولاسیز . (۱۳) دئدیلر: اگر قورد اونی توتوب یئیه ،بیرصورتده‌کەبیز نئچه نفر اونون یانیندا واریق ، اوندا واقعا" گرگ بیز چوخ ضعیف و زیانکارلاردان اوءلاق . (۱۴) .

وقتیکه یوسفی ئوزلریله چوٴله آپاردیلار ، ییغیشدیلار تا اونی قویویا آتسینلار (یوسفی طناب ایله قویویا سالدیلار) بیز اونا وحی ائتدیک (قورخما وغمگین اولماگینن)البته بیر گون سن قارداشلاریوی بو پیس عمل‌لریندن آگاه ائده‌جکسن ، اونلار سنون مقامیـوی درک ائتمیرلر . (۱۵) و آخشام چاغی قارداشلار آغلار حالدا آتالاری یانینا گلدیلر . (۱۶) دئدیلر: ای آتا دوزی بودور که بیز چوٴلده یوسفی ئوزوسائلیمیزین یانیندا قویوب وبیربیریله (قاچماقدا)باغلاشیردیق . اونی قورد توتوب یئمیشدی ،سن بیزیم سوٴزومیزه اینانان دئیل‌سن ، نه‌قدر بیز دوز دانیشان اوٴلاق . (۱۷) و یوسفین یالاندان قانلی کوٴینَگین گتیردیلر ، یعقوب دئدی: (بو سوٴزلرین اصلی یوخدور) بلکه‌سیزین نفسیز بو امری سیزه‌جلوه‌وئریب ، من بو مصیبتده‌گوٴزل صبر ائده‌رم و الله‌دان کمک‌لیک ایستیرم بو سوٴزلری‌که‌سیز توصیف ائدیرسیز . (۱۸)بیرکاروان اورا گلدی ، و سو مسئولین‌گوٴندردیلر ، او ، سطلین قویویا ساللادی (بیردن گوٴردی قویـودان بیراوغلان چیخدی)دئدی: مژده وئرین‌بو بیراوغلان‌دیر ،اونی ساتماق‌اوچون گیزلین ساخلادیلار و الله‌خلقین ائتدیگی عمل‌لره عالم‌دیر . (۱۹) و یوسفی آز قیمته نئچه عدد آغ‌پولا ساتدیـلار و او آز مبلغه قانع اوندولار . (۲۰) و یوسفی مصرده ساتین آلان کیشی (عزیز مصرئوز آروادی زلیخایا) دئدی: اونون مقامین‌محترم ساخلا ؛ امید وار که بیزه نفع یئتیره یا اونی ئوزومیزه اوغول ائده‌ک ، بئله جیکـده‌بیز یوسفه یئر اوزونده امکانات و قدرت وئردیک تا اونا یوخی تعبیری و احادیث تأویلی‌تعلیم‌وئره‌ک و الله‌تعالی‌ئوزایشینه مسلط و غالبدیر ولی خلقین چوخی بو حقیقتی بیلمیرلر . (۲۱) وقتیکه یوسف رشد حدینه یئتیشدی ، اونا حاکم‌لیک و علم مقامی عطا ائتدیک هابئله بیز یاخشی عمل صاحبلرینه جزای خیر وئره‌ریک . (۲۲) .

او آرواد که یوسف اونون ائویننده ایدی ، یوسفه اظهار تمایل ائتدی و قاپیلاری باغلاییب ،یوسفه دئدی: من سنون اختیارینداییام، یوسف دئدی: پناه آپاریرام اللها (بو قبیح ایشدن)پروردگاریم منه گوٌزل مرتبه و یاخشی مقام باغیشلاییب ، مسلما " اللهظلم ائدنلره (و خیانتکارلارا)نجات وئرمز . (۲۳) او آرواد یوسفه قصد ائتدی ویوسف اونا قصد ائدردی اگر پروردگارین دلیل وبرهانینی گوٌرمه سئیدی . بئله جیکده بیز اونی پیس عمل دن و فحشادن منصرف ائتدیک ،مسلما " اوبیزیم مخلص بنده لریمیزدندیر . (۲۴) اونلار اوحالدا قاپی قباغینا یئتیشدیلر (زلیخا اَل آتدی یوسفین کوٌینَگینه)یوسفین کوٌینَگی دال طرفدن پاره اولدی و قاپی قباغیندا (زلیخانین) اُرینه راست گلدیلر، آرواد اُرینه دئدی: آیا او کسین جزاسی که سنون ناموسوندا پیس نظری اولا زندان یا شکنجه دئیل؟ (۲۵) یوسف دئدی: بو آرواد ئوزوندن اونی منه قصد مراوده ائتدی (ومن اونون الیندن قاچیردیم) او اهلیندن بیرنفر شاهد ، شهادت وئردی که اگر یوسفین کوٌینَگی قاباق طرفدن پاره اولسا ، آرواد دوغری دئییر و یوسف یالان دئییر (۲۶) و اگر یوسفین کوٌینگی دال طرفدن پاره اولسا ، آرواد یالانچیدیر و یوسف دوز دئییر. (۲۷) وقتیکه آروادین اُری گوٌردی که یوسفین کوٌینَگی دال طرفدن پاره اولوب ، دئدی: مسلما " بونلار سیز آروادلارین مکریندندیر و آروادلارین مکر و حیله سی چوخ بُیوک و یامان اولار . (۲۸) یوسف ، سن بو موضوع دان صرفنظر ائت ؛ و آرواد سنده ئوز گناهیندان توبه ائتگینن ؛ مسلما " سن خطا ائدنلردنسن . (۲۹) شهرده آروادلار دئدیلر: عزیز مصرین آروادی ئوز غلامی ایله عشقبازلیق ائدیرو اونی ئوز طرفینه چاغیریر و غلامین محبتی اونون اورهگینده بُرک یئر ائدیب ، بیز اونی کاملا " ضلالتده گوٌ روروک . (۳۰) .

وقتیکه زلیخا آروادلارین شماتتین ائشیتدی ،آدم گؤندَریب
اونلاری دعوت‌ائتدی و اونلار اوچون مجلس ترتیب وئردی ومتکالر
آماده‌ائله‌دی‌و هرەسنین اَلینه‌بر میوه‌پیچاغی‌وئریب ، یوسفه‌دئدی :
گَل‌ایچری ، وقتی آروادلار یوسفی گؤردیلر ، اونون گؤزل‌لیگینه
مبهوت قالیب دئدیلر : اللهاکبر اوحالدا اَللرین‌کسدیلر و دئدیلر :
حاشالِله ،بو گؤزل‌لیکده بشر اولماز ،بو بیرگؤزل و عزیز مَلک‌دیر .
(۳۱)زلیخادئدی : بو همان‌اوغلان‌دیرکه‌سیز منی اوناخاطر شماتت
ائدیرسیز ، بلی من اوندان خواهش ائتدیم ولی‌او ،ئوزون‌ساخلادی
و اگر منیم سؤزومه عمل‌ائتمیه ،مسلما" زندانا گئده‌جک و ذلیل
اولاجاق . (۳۲) یوسف دئدی : پروردگارا ،زندان‌منه بو آروادلارین
ایسته‌دیگلریندن یاخشیدیر ، اگر سن اونلارین شرین‌منیم‌باشیمدان
سؤوماسان ، امکانی وار که من اونلارا تمایل تاپیب و اهل جهالت
و شقاوت اولام . (۳۳) پروردگاری اونون دعاسین مستجاب ائتدی‌و
آروادلارین حیله‌سین اوندان سؤووشدوردی . البته اللهائشیدن و
بیلندر . (۳۴)سونرابوندان‌بئله کەیوسفین‌دوزلوک‌دلیلین‌گوردولر ،
بئله صلاح بیلدیلرکه نئچه‌مدت اونی زندانا سالالار . (۳۵) و ایکی
نفرجوان یوسف‌ایله‌زندانا داخل اولدولار ، اونلاردان بیری‌دئدی :
من (گئجه)یوخوداگؤردوم‌که :اوزوم‌سویی‌توتورام (چاخیرسیخیرام)
و او بیریسی دئدی : من یوخودا گؤردوم که : باشیم اوستە چورەک
دولاندیریرام و قوشلارا‌وندان‌یه‌ییرلر ،یوسف ،سن‌بیزی‌بویوخولارین
تعبیریندن‌آگاه ائتگینن ،البته بیز سنی یاخشی عمل صاحبی وعاقل
آدم‌گؤروروک . (۳۶)یوسف اونلارادئدی : که غذازی گتیرمه‌میشدن
قاباق سیزی یوخولاریزین تعبیریندن آگاه ائدەرم البته بو علمی‌منه
منیم پروردگاریم تعلیم ائدیبدی چونکه من او جماعتین مذهبین‌که
اللهها ایمان‌گتیرمه‌ییبلر وآخرته‌ایناناماییبلار ،ترک‌ائتمیشم . (۳۷) .

من ،آتا و بابالاریم ابراهیم واسحاق ویعقوبون دینیندن تبعیت ائدیرم . بیز مجاز دئیلیک که بیرزادی اللها شریک قرار وئرک ، بو موهبت اللهین فضل و رحمتیندن دیر بیزه و بوتون مخلوقا ولی خلقین چوخی شکر ائدن دئیل لر. (۳۸) ای منیم دوستاق یولداشلاریم ،آیا جوربجور ارباب یاخشیدیر یا تک بیرقدرتلی قاهر الله؟ (۳۹) اوزادی که سیز اللهدان سوای عبادت ائدیرسیز ، بیر تعداد آدلاردیلار که سیز و سیزین آتا بابالاریز اونلارا قویوبدولار و الله اونلارین اثباتنا هیچ دلیل و برهان گوندرمه‌ییب ، حکم و فرمان تکجه اللهین کیدیر که امر ائدیب اوندان سوای هیچ زادا و هیچ کسه عبادت ائتمه‌یین ، بودور محکم دین ولی خلقین چوخی بو حقیقتدن آگاه دئیل لر و بیلمیرلر . (۴۰) و اما ای منیم محبس دوستلاریم (سیزین یوخوزون تعبیری بودور)سیزین بیریز (محبسدن آزاد اولوب و قباقکی کیمین) اربابینا مشروب وئره‌جک ولی اوبیریسی دار آغاجینا چکیلیب و قوشلار اونون مغزیندن یئیه‌جکلر ، او امره راجع که سوز روشوزدوز ، اللهین قضاسی بئله حکم اولونوب . (۴۱) یوسف او کسه که گمان ائدیردی آزاد اولاجاق دئدی :اربابین یانیندا مندن وساطت ائتگینن و شیطان ، اللهین ذکرین اونون یادیندان چیخارتدی و بونا گوره نئچه ئیل زنداندا قالدی . (۴۲) مصرین پادشاهی دئدی : من یوخودا گوردوم که یئددی کوک ئوکوزی ،یئددی آریق ئوکوز یئدیلر و یئددی گوی سنبلی یئددی قورو موش سنبل احاطه ائدیب ، ای (یوخی تعبیر ائدنلرین)بیوکلری منی بویوخودان آگاه ائدین اگرسیز واقعا "یوخی تعبیر ائدنسیز . (۴۳) .

اونلار دئدیلر: بویوخی پریشان یوخیدور و بیز پریشان یوخونون تعبیرین بیلمیریک. (۴۴) (بوحالدا) یوسفین زندان دوستی نئچه ئیلدن سونرا یوسفی یادینا سالیب دئدی: من سیزی بو یوخونون تعبیریندن آگاه ائدرم، منی یوسفین یانینا گوئندرین. (۴۵) (دئدی:) یوسف، ای منیم صدیق دوستوم، بیزی بو یوخونون تعبیریندن که یئددی کوک ئوکوزی یئددی آریق ئوکوز یئدیلر و یئددی گوی سنبل و یئددی قورووموش سنبل بارەسینده آگاه ائتگینن تاخلقین یانینا قئییدیب و بو یوخونون تعبیرین و سنون مقامیوی بیلسینلر. (۴۶) یوسف دئدی: گرک یئددی ئیل دالبادال بوغدا اکینی اکەسیز و هر بیچینده بیر آز قسمتین که خلقین آزوقەسی اوچون کفایت ائده، گوئتوروب، قالانین سنبل لریلەذخیره ائدەسیز. (۴۷) یئددی ئیلدن سونرا داها یئددی ئیل قحطی لیک اولاجاق اوندا ذخیره ائتدیگیز آزوقەلری خلقین مصرفینه یئتیره سیز و بیر آز قسمتین اکین اوچون ساخلیاسیز. (۴۸) بو ئیل لردن سونرا بیرئیل گلر که اوندا وفور نعمت اولار و میوەلری ازیب سویون ایچرلر. (۴۹) شاه دئدی: اونی منیم یانیما گتیرین، وقتیکه مامور یوسفین یانینا گلدی، یوسف دئدی: قئییت اربابین یانینا و اوندان خبر آل، نەاولدی که آروادلار، اَل لرین کسدیلر، مسلما "الله اونلارین مکرلریندن (و منیم بی گناه لیقیمدان) آگاهدیر. (۵۰) شاه (آروادلاری احضار ائدیب) دئدی: وقتیکه سیز یوسفی ئوز طرفیره دعوت ائتدیز، یوسف سیزه نه دئدی؟ حقیقتی بیان ائدین، آروادلار دئدیلر، حاشالله، بیز یوسفدن هئچ پیس لیک گوئرمەدیک، عزیز مصرین آروادی (زلیخا) دئدی: ایندی حق آشکار اولدی، (اعتراف ائدیرم که) من اونی ئوز طرفیمه دعوت ائدیردیم، حقا کەاو دوغری دانیشانلاردا ندیر. (۵۱) دئدی: بونلاری دئمکده منظوروم بوایدی که عزیز مصر بیلسین که من خلوتده اونا خیانت ائتمەمیشم و بیلسین که الله تعالی خیانت ائدنلری هدایت ائلەمز. (۵۲).

من ئوزومی تبرئه‌ائتمیرم ، نفس‌اماره انسانی چوخ‌پیس‌یول‌لارا مجبور ائدر ، مگر پروردگاری اونا رحم ائده. البته پروردگاریم‌چوخ باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۵۳) شاه دئدی: یوسفی منیم یانیما گتیرین تامن اونی مخصوص نماینده لریمدن ائدیم ، وقتیکه اونیله دانیشدی ، دئدی: سن‌بوگوندن‌بیزیم‌یانیمیزدا قدر ومنزلت‌صاحبی وامین‌سن . (۵۴) یوسف دئدی: من مالیه ایشلرینه واردم ، منی مملکتین مالی قسمتینه و ذخایرینه صاحب اختیار ائتگینن . (۵۵) بئله جیکده بیز یئر اوزونده یوسفه قدرت و امکانات وئردیک که هریئرده ایستیه سکونت اختیار ائتسین ، بیز هرکسی ایستیه‌ک ئوز رحمتیمیزه مخصوص ائده‌ریک و یاخشی عمل صاحبلرین اجرینی ضایع ائتمریک . (۵۶) حالبو که آخرت اَجری‌او کسلراوچون که‌ایمان گتیریبلر و اهل تقوی دیلر چوخ گوءزل و یاخشیدیر . (۵۷) (قحطی ئیلینده) یوسفین قارداشلاری مصره ،یوسفین‌یانیناگلدیلر ،یوسف اونلاری تانیدی ولی اونلار یوسفی تانیمادیلار . (۵۸) وقتیکه‌یوسف اونلارین‌آزوقه‌یوکلَرین‌باغلاتدیردی ، اونلارا دئدی: که گلن‌سفرده اوگر قارداشیزی ئوزوزله گتیرین ، گوءرورسیز که من هرکسین سهمین تمام و کمال وئریرم و اونلاردان یاخشی پذیرالیق ائدیرم . (۵۹)و اگر او قارداشیزی‌گتیرمه‌سز ،منیم‌یانیمدا آزوقه‌سهمیز یوخدی ، داها بورا گلمه‌ین . (۶۰) قارداشلار دئدیلر: بیزسعی‌ائده‌ریک که‌آتاسین راضی‌ائدک‌و سنون امریوی‌یئرینه‌یئتیرَک . (۶۱)یوسف‌ئوزکارگرلرینه دئدی: اونلارین متاع‌لرینی یوکلری‌نین آراسینا قویسونلارتاوقتیکه ائولرینه قئییتدیلر ،ئوز متاع‌لرین گوءروب تانیسینلار ، شاید منیم یانیماگئنده‌گلسینلر . (۶۲)وقتیکه‌آتالاری‌نین یانیناگلدیلر ،دئدیلر: آتا (اگربیز قارداشیمیزی ئوزوموزله آپارمیاق) داها بیزه سهمیه وئرمیه‌جکلر ، پس قارداشیمیزی بیزیله گوءندرگینن ، تاسهمیه‌میزی کامل‌آلاق البته بیز اوندان کاملا" محافظت ائده‌ریک . (۶۳) .

یعقوب دئدی: آیا اونون بارەسیندەسیزەآرخایین اولوم نئجەکە
بوندان قاباق قارداشی بارەسیندە آرخایین اولدوم ؟ اللە ئوزی چوخ
یاخشی حفاظت ائدن و مهربانلارین مهربانراقیدیر . (۶۴) وزمانیکە
یوکلرین آچدیلار (وئردیگی)متاع لرینی اونلارین ایچیندەتاپدیلار
کە ئوزلرینەقئیتَریبلر ،دئدیلر: آتا ،داهابوندان آرتیق نەمایستریک
بو متاع لریلە ئوزاهل وعیالیمیزە آزوقەتهیە ائدیب و قارداشیمیزدان
محافظت ائدەریک و بیردَوەیوکی دەسهمیمیزەآرتیراریق وبوسهمیەنی
آلماق چوخ آساندیر (چونکە عزیز مصر ئـوزی قول وئریب) (۶۵)
(حضرت یعقوب) دئدی: من اونی سیزیلە گوءندرمـرم مگر سیزدن
اللـهین آدینامحکم تعهدآلام کە اونی (ساغ و سلامت)منە قئیترەسیز،
مگرمحاصرەیە دوشوب هلاک اولاسیز ،وقتیکە قارداشلار آند ایچدیلر ،
یعقوب دئدی: اللە بیزیم دانیشدیغیمیز سوءزلرەوکیل و شاهددیر .
(۶۶)یعقوب دئدی: اوغلانلاریم (وقتیکەمصرین شهرینە یئتیشدیز)
هامیز بیر دروازەدن داخل اولماین بلکە نئچە دروازەدن داخل
اولون (اللها توکل ائدین و بیلین کە) هئچ زاد سیزی اللـهین
کمک لیگیندن بی‌احتیاج ائتمز ، حکم فقـط اللـهیـن حکمیدیر ،
من اونا توکل ائتمیشم و توکل ائدَنلر گرکدیر تکجـە اونا توکل
ائدەلر . (۶۷) وقتیکە آتالاری نین اَمریلە شهرە داخل اولدولار ،
هئچ زاداونلاری اللـهین کمک لیگیندن بی احتیاج ائتمەدی مگر اوزادی
کە یعقوبون اورەگیندە ایدی کە اونلاری قضا و قدردن حفظ ائـدەو
یعقوب چوخ بیلیجی ایدی چونکە بیز اونا ئوز یانیمیزدان علم
ئورگتمیشدیک ولی خلقین چوخی بوحقیقتدن آگاە دئیل دیلر . (۶۸)
و اماوقتیکەیوسفین یانینا گلدیلر ، یوسف قارداشین (ایستَر حالدا)
دعوت ائتدی و ئوز یانیندا اونا یئر وئردی و دئدی کە مـن سنون
قارداشین یوسفم و قارداشلارین عمل‌لری بارەسینـدە چوخ نگران
اولماگینن . (۶۹) .

وقتیکه قافله نین یوکلرین آماده ائدیردیلر ، قیزیل جامی قارداشی (بنیامین) نین یوکی ایچینده قویدی ، سونرا جارچی جار چکدی که ای اهل قافله ، سیزا وغروسوز . (۷۰) اهل قافله اوزلرین اونلارا ساری دوٌندریب دئدیلر : نمه ایتیریبسیز ؟ (۷۱) دئدیلر : شاهین قیزیل جامین ایتیرمیشیک ، هرکیم اونی تاپیب گتیره بیر دَوه یوکی (بوغدا) اونا انعام وئره جه ییک و من (تدارکات رئیسی) اونا ضامنم . (۷۲) اهل قافله دئدیلر : اللها آند اولسون (بیزیم خبریمیز یوخدور) سیز یاخشی بیلیرسیز که بیز گلمه میشیک یئرا وزونده فساد سالاق و بیز اوغری دئیلیک . (۷۳) دئدیلر : اوغرونون جزاسی (سیزین دینیزده نه دیر ؟) اگر سیز یالانچی اولاسیز (۷۴) دئدیلر : ایتگین مال هرکسین یوکونده تاپیلسا یوک صاحبی ، مال صاحبی نین نوکری اولماق ، اونون جزاسیدیر . بیز (بنی اسرائیل) اوغری لاری وظالم لاری بوجور مجازات ائده ریک . (۷۵) (یوسفین ماموری) قارداشلارین یوکلرین آختارماغا باشلادی ، سونرا بنیامینون یوکون آختاردی و قیزیل جامی اونون یوکوندن چیخارتدی . بو قرار یله بیز یوسفه تدبیر ائتدیک چونکه شاهین قانونوندا قادر دئیلدی قارداشین ساخلاتدیرسین . و هرعلم ودانش صاحبیندن مافوق عالم واردیر . (۷۶) قارداشلار دئدیلر : اگر بنیامین اوغورلوق ائتسه (اوندان بعید دئیل چونکه) قارداشی یوسفده بوندان قاباق اوغورلوق ائتمیشدی ، یوسف بوسوٌزلری ائشیدیب قلبینده ساخلادی و اونلارا آشکار ائتمه دی (ئوز ئوزونه) دئدی : سیز چوخ پیس آدم سیز و اللها یاخشی بیلیر بو سوٌزلری که تعریف ائدیرسیز (۷۷) قارداشلار دئدیلر : ای عزیز مصر ، اونون آتاسی بیر قوجا کیشیدیر . بیزدن بیریمیزی اونون یئرینه ساخلا البته بیزسنی چوخ احسان ائدن ویاخشی عمل صاحبی گوٌروروک . (۷۸) .

یوسف دئدی: اللهاپناه آپاریرام اوکسدن سوای که متاعیمیزی
اونون یانیندا تاپمیشیق ، آیری‌سین ساخلیاق . اوندا ظالم‌لردن
اولاریق . (۷۹) ائیله‌که‌قارداشلار اوندان مأیوس و ناامیدا‌ولدولار ،
خلوت دانیشماق اوچون (خلقدن) کناره چیخدیلار ، اونلارین بُیوک
قارداشلاری‌دئدی: آیابیلمیرسیز که آتازسیزدن‌اللهین آدینامحکم
تعهدآلیب و بوندان‌قباق‌یوسف بارەسیند ەمقصرایدیز؟من‌بویئردن
گئتمَرَم تا آتام منه اجازه وئره ، یا الله منیم‌حقیمدەحکم‌ائده (دعوا
ائدیب‌قارداشیمی‌آلام‌یائولم)و الله حکم ائدنلرین یاخشی‌سیدیر .
(۸۰) سیز قاییدین آتاز یانینا و دئیون آتا؛ سوزون دوزی بودور
که سنون اوغلون اوغورلوق ائتدی و بیز فقط گوردوگیمیزه شاهدیق
و علم غیبدن آگاه دئیلیک (نەبیلیردیک بوجور اولاجاق) (۸۱)
و (اگرایناماسا ،دئیون‌که) اوشهردن گلنلردن وقافله اهلیندن‌که
بیز اوندا وارایدیق ، سوروشگینن تابیله‌سن که بیز دوغری
دانیشانلاردانیق . (۸۲)یعقوب دئدی: (بوسوزلرین‌اصلی‌یوخدور)
بلکه سیزین‌نفسیزبوامری‌سیزەحلوەوئریب ،من بو مصیبتده یاخشیجا
صبر ائدەرم ، امیدیم وار که الله اونلارین هامیسین (اوچ اوغلومی)
منه یئتیرسین البته او بیلن و حکمتلیدیر . (۸۳)و اوزون‌اونلاردان
دوندردی ودئدی: افسوس اولسون‌یوسفه ،اوقدرآغلادی‌که غصەدن
گوزلرینه آغ‌گلدی‌و او دردین‌او دوردی (اورەگینەسالیب و هئچکسه
شکایت ائتمیردی) (۸۴) دئدیلر: اللها آند اولسون ، سنکه بوقدر
یوسف ـ یوسف دئییرسن ،آخردامریض‌اولارسان یاکه ئوزووی هلاکته
سالارسان (بسدیر بوقدر دادو فغان‌ائتمەگینن) (۸۵)یعقوب دئدی:
من غم و غصمی اللها شکایت ائدیرم و اللەدان بیر زادلاربیلیرم
که سیز بیلمیرسیز . (۸۶) .

ای منیم اولادیم ! گئدین و یوسفدن وقارداشیندان خبر توتون واللهین رحمتیندن هئچوقت ناامید اولمایین که هئچکس اللهین رحمتیندن ناامید اولماز مگر کافر جماعتی . (۸۷) وقتیکه قارداشلار (مصرده یوسفین یانینا) داخل اولدولار دئدیلر : ای عزیز مصر ، بیزه واهل وعیالیمیزه آجلیق ضرری یئتیشیب و آزجا متاعیله (یون وقوروت) گلمیشیک . بیزیم سهمیمیزی آرتیق وئرگینن وبیزه صدقه ایله کمک ائتگینن . البته الله صدقه وئرنلره یاخشی جزا وئرر . (۸۸) یوسف دئدی : آیا بیلیرسیز که سیز جهالت اوزیله یوسفه و قارداشینا نه لر ائله دیز ؟ (۸۹) دئدیلر : آیا سن همان یوسف سن ؟ دئدی : بلی من یوسفم و بودا منیم قارداشیم دیر . حقیقتا الله بیزه منت قویدی (که بیربیرین تاپدیق) البته هرکس اللهدان قورخا و مصیبته صبر ائده ، مسلما" الله یاخشی عمل صاحبلرین اجرینی ضایع ائتمز . (۹۰) قارداشلار دئدیلر : اللها آند اولسون که الله سنی بیزه تفضیل وئریب مسلما" بیز مقصر و خطاکاریق . (۹۱) یوسف دئدی : بوگون سیزین اوچون هیچ مذمت یئتری یوخدور (من عفو ائتدیم) الله سیزی باغیسلار و او ارحم الراحمین دیر . (۹۲) ایندی منیم کؤینگیمی ئوروزله آپارین و اوی آتامین اورونه سالین ، تاگؤزلری ایشیقلانسین ، سونرا اونی وجمیع اهل و عیالیری ئوروزله بورایا گتیرین . (۹۳) وقتیکه کاروان مصردن یولا دوشدی ، اونلارین آتاسی یعقوب دئدی : یوسفین ایی سی گلیر اگرمنی دانلامیاسیز . (۹۴) دئدیلر : اللها آند اولسون ، سن همان قدیمکی پریشان فکر و خیالدا وارسان . (۹۵) .

ائیلەکه بشارت وئرَن گلدی و یوسفین کوٴینَگینی آتاسی یعقوبون
اوزونه سالدی و گوٴزلری ایشیقلاندی ، دئدی : آیا سیزه دئمه‌دیم که
من اللهین لطفوندن بیر شیئلر بیلیرم که سیز بیلمیرسیز؟ (۹۶)
قارداشلاری دئدیلر : آتا بیزیم گناهیمیزدن صرفنظر ائله و اللهدان بیزه
باغیشلانماق ایسته‌گینن البته بیز مقصر و خطاکاریق . (۹۷) یعقوب
دئدی : پروردگاریمدن سیزین اوچون باغیشلانماق ایستیه‌جگم البته
او باغیشلیان و رحم ائدَندیر . (۹۸) ائیلەکه اونلار (مصر مملکتین
مرزینده) یوسفین یانینا یئتیشدیلر ، یوسف اونلاری باغرینا باسیب
دئدی : بویورون مصره داخل اولون کمان شاءالله (بوندان سونرا) امن
و اَماندا اولاجاقسیز . (۹۹) یوسف ، آتا و آناسین تخت اوستونده
اگلشدیردی و قارداشلار یوسفین عظمتینه احترام و تعظیم ائتدیلر ،
یوسف دئدی : ای آتا ! بودور منیم یوخومون تعبیری که بوندان قباق
گوٴرموشدوم و پروردگاریم اونی حقیقته یئتیردی و منیم حقیمده احسان
ائتدی کمنی زنداندان چیخارتدی (ومنی بومقامه یئتیردی) وسیزی
اوزاق بیابانلاردان بورا گتیردی اوندان سونرا که شیطان منیله
قارداشلاریم آراسیندا آیریلیق سالمیشدی البته پروردگاریمین لطف
و مرحمتی هرکسه کمشّیتی علاقه تاپسا شامل اولار ، مسلما اوبیلن و
حکمتلیدیر . (۱۰۰) یوسف (شکر ائتمک اوچون اوزون توتوب اللها
ساری دئدی) پروردگارا ، البته سن منه نبوّت وحکومت باغیشلاییبسان
ومنه یوخی تعبیری تعلیم وئریبسن ، ای گوٴیلری و یئری یوخدان خلق
ائدَن الله ، دنیا و آخرتده کمگیم و ولی‌نعمتیم سنسن ، منی مسلمان
حالدا وفات باغیشلا و منی صالح انسانلارا ملحق ائتگینن . (۱۰۱)
(یاپیغمبر) بو حکایت غیب خبرلریندیر که سنه وحی ائدیریک وسن
اونلارین یانیندا حاضر دئیلدین اوزمانی که ئوز ایشلرینده جمع
اولدولار (تصمیم توتدولار) و اونلار مکر ائدیردیلر . (۱۰۲) و (بیل
که) خلقین چوخی ایمان گتیرمیه‌جکلر هرقدر که سن اونلارین ایمان
گتیرمگلرینه حریص و راغب اوٌلاسان . (۱۰۳) .

(یا پیغمبر) سن اونلاردان (رسالت اوچون)اجرومزدایستمیرسن
و قرآن اهل عالم اوچون فقط نصیحت و تذکردیر . (۱۰۴) و نه قدر
نشانه‌لر و علامتلر اللهین قدرتیندن گؤیلرده و یئرده اونلارین
(گؤزلری)قباغیندان رّد اولور و اونلار اوز دوٌندریرلر (و اونلارین
باره‌سینده فکر وتحقیق ائتمیرلر) (۱۰۵)وخلقین چوخی اللها ایمان
گتیرمَزلرمگر که اونلار مشرک اولالار . (۱۰۶)آیا اونلار آرخایین دیلار
که اللهین عذابی اونلاری احاطه ائده؟ ویا ئولوم ساعتی (یا قیامت
زمانی) اونلارا بیردن گلیب یئتیشه؟ اوحالدا که اونلار بیلمیه‌لر . (و
اوندان غافل اولالار) (۱۰۷)دئگینن :منیم و تابعلریمین یولی بودور
که خلقی بوتون بصیرت ایله اللها ساری دعوت ائدم والله تعالی پاک
و منزّه‌دیر ومن اللها شریک قرار وئرنلردن دئیلم . (۱۰۸) و بیزسندن
قباق هئچ کسی رسالته گوٌندَرمه‌میشیک مگر اونلاردا سنون کیمی شهر
اهلی کیشی ایدیلر که اونلارا وَحی ائدیردیک ، آیا بو جماعت یئر
اوروندە دولانوب گزمیرلر تاگوٌرەلرگه اونلاردان قباق قوملارین آخر
و عاقبتی نئجه اولدی ؟ البته آخرت ائوی اوکسلر اوچون که اللهدان
قورخان وپرهیزگاردیلار چوخ یاخشی و گوٌزلدیر آیا عاقلانه فکر
ائتمیرسیز ؟ (۱۰۹) تا اوزمانه کیمی که پیغمبرلر (خلقین ایمان
گتیرمگیندن) مأیوس و ناامید اولدولار و احساس ائتدیلر که تکذیبده
واقع اولوبلار ، اوحالدا بیزیم کمک لیگیمیز یئتیشدی و هرکسی که
ایستیردیک نجات وئردیک و بیزیم عذابیمیز و انتقامیمیز مجرم و
گناهکار جماعتدن رّد اولان دئیل . (۱۱۰)البته اونلارین (پیغمبرلرین
وحضرت یوسفین)حکایتلرینده اهل بصیرت اوچون چوخلی عبرتلر
وار و اونلار یالان حدیثلر دئیل لروقرآن و اوندان قباق اولان گوٌی
کتابلارینی تصدیق ائدیر و هرزادی (ئوزیئرینده)مفصلا" بیان ائدیب
و هدایته دلالت ائدن و رحمته باعث اولاندیر او جماعت اوچون که
اهل ایماندیلار . (۱۱۱) .

۱۳ـ رعد سوره سی ۴۳ ـ آیه

۱۲ـ بعثت ئیلی ۸۵۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

المر (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) بودور کتابین آیه‌لری و او قرآنی که پروردگارین طرفیندن سنه نازل اولوب ولی خلقین چوخی ایمان گتیرمیرلر. (۱) او اللـهی که گوءیلری دیرکسیز اوجالتدی نئجه که گوءرورسوز. سونرا عرشی تکمیل ائتدی و گوءیی و آیی ئوز مدارلاریندا قرار وئردی، هره‌سی تعیین اولموش مدته کیمی دولانارلار. عالمین امرینی او تدبیر ائدَندیر، ئوز آیاتین مفصلا بیان ائدیر اولا که پروردگاریزین ملاقاتینا یقین ائده‌سیز. (۲) و او اللـهی که یئری گئنیش ائتدی و اوندا اوجا داغلار و آخار چایلار قرار وئردی و هر نوع میوه‌لردن ایکی جفت یاراتدی، قارانلیق گئجه‌نی ایشیقلی گونوز ایله ئورتدی مسلما بو ایشلرده عاقلانه فکر ائدن جماعت اوچون اللـهین قدرتیندن نشانه‌لر و علامتلر واردیر. (۳) و یئر اوزونده بیر بیرینه یاخین مختلف قطعه‌لر وار (که هره‌سی بیر جور محصول اوچون مناسبدیر) بیر یئر وار که اوزوم باغلاری اوچون قابلیتی وار وبعضی یئرلراکین اوچون مناسبدیر وبعضی یئرلر مختلف خرما آجاقلاری وباغلاری اوچون یاخشیدیر که هامیسی بیر سودان مشروب اولورلار و بعضی‌لرین یئمک اوچون بعضی‌لریندن یاخشی‌راق قرار وئردیک. مسلما" بو ایشلرده عاقل جماعت اوچون اللـهین قدرتیندن نشانه‌لر و علامتلر واردیر. (۴) یاپیغمبر) اگرسن (اونلارین انکاریندان) تعجب ائدیرسن، اوندان چوخ تعجبلی اونلارین سوءزلریدیر که دئییرلر: وقتیکه بیز ئولدوک و تورپاق اولدوق، آیا تازه‌دن خلق اولاجیوق؟ همین بونلاردیلار که ئوز پروردگارلارینا کافر اولورلار و بونلاردیلار که بویونلاریندا زنجیرلر وار و اونلار جهنم اهلیدیلر و همیشه‌لیک اوردا قالمالیدیلار. (۵).

(یا پیغمبر) کافرلر سنی تلسدیریرلر و یاخشی لیقدان قباق ، پیس‌لیک ایستیرلر بیر صورتده که اونلاردان سابـــق اولان قوملارا ، نه‌قدرعذابلار یئتیشدی (گرک‌که‌عبرت‌آلالار)البته‌سنون‌پروردگارین عفو و باغیش صاحبیدیر . خلقین ظلمی‌مقابلینده و پروردگاریوین مجازاتیده‌چوخ‌شدتلیدیر . (۶) و اوکسلری که کافر اولدولاردئییرلر : نییه‌اونون‌اوچون پروردگاری طرفیندن‌معجزه نازل اولمادی ؟بوندان عیردئیل‌که‌سنون وظیفن فقط اخطار ائدیب و قورخوتماقدیر وهرقوم اوچون الله طرفیندن بیر هدایت ائدن وار . (۷) فقط الله بیلیرکه حامله‌عورتین‌رحمینده نه‌وار و اونی‌کماسگیلدر یا آرتیرار و هرزادین اندازه‌سی و مقداری اللـهین‌یانیندامعیّن دیر (۸) گیزلینی وآشکاری بیلن وآگاه اولان ، بُیوک و متعال تانری‌دیر . (۹) سیزدن هر کس گیزلین‌دانیشا و (اسراری) قلبینده ساخلیا و هرکس که‌آشکاردانیشا و او کس‌که گئجه‌نین‌قارانلیغیندا یا گونوزون‌ایشیغیندا اولا ،اللـهین علمی‌مقابلینده برابردیر . (۱۰) هرکس اوچون قباق سَمتدن ودالی سَمتدن مراقب و محافظ واردیر که اللـهین امریله اوندان مواظب اولورلار ، البته الله هئچ جماعته وئردیگی نعمتی تغییر وئرمز مگر اوجماعت ئوز نفسلرین (وئوز عمل‌لرین) تغییر وئره‌لر و او زمان‌که اللـه‌ایسته‌دی بیر قومه (وبیر جماعته ، پیس عمل‌لرینه سبب)عذاب گوٴندره ،اللـه‌دان‌سوای‌اوبلانی وعذابی‌دفع‌ائدن‌و قئیترن‌یوخدور . (۱۱) او اللـهی که گوٴستریر سیره ایلدریمی قورخی و طمع اوچون وآغیر بولودلاری حرکته گتیریر (۱۲) رعد (وبــرق) اللـها تسبیح ائدیر ،حمدائتمکایله وملائکه‌تسبیح‌ائدیرلر اللـهین قورخوسوندان واللـه‌گوٴندرَر ایلدریملاری اوکسین هلاکینه که ایستَر و جاهل‌آدملر مجادله ائدیرلر اللـهین خصوصوندا و او چوخ برک انتقام‌آلاندیر . (۱۳) .

حق دعالری قبول ائتمک الله اوچوندور و او کسلری که الله دان سوای غیرلرین چاغیریرلار ، اونلارین دعالرین مستجاب ائده بیلمزلر ، مَثلده او کس کیمدیر که قویی باشیندا اَللرین آچیب تا اوزاقدان سو اونون آغزینا یئتیشه و اونون اَلی هئچوقت سویا یئتیشمز وکافرلرین دعا و ایسته‌دیگلری ضلالتدن سوای بیرشیئی دئیل . (۱۴) و هرکس که گوی یلرده و یئرده‌وار ، ایستَر ایستَمز گئجه و گونوز (دائما) اللها سجده وطاعت ائدیرلر . (۱۵) (یاپیغمبر) دئگینن گوی‌لرین ویئرین پروردگاری کیمدیر؟ سن ئوزون دئگینن الله‌دیر ، دئگینن آیا الله‌دان سوای ئوزوز اوچون دوست و صاحب اختیار توتورسوز که ئوزلرینه نفع و ضرر صاحبی دئیل لر؟ دئگینن آیا کورآدم ایله گوی زلی آدم برابر اولابیلر؟ یا قارانلیق ایله ایشیق بیردیر؟ یا بو جهته اللها شریک قرار وئریرلر که اونلاردا الله خلق ائدن مخلوقاتین مشابهین خلق ائتدیلر؟ دئگینن هرزادین خالقی و یارادانی الله‌دیر و او تک وتنها قهار الله‌دیر (۱۶) الله تعالی گوی‌دن یاغیش گوی‌نده‌ریر و چایلاردا ئوز وسع لرینه گوی رەسئل جاری اولور ، او سئلین اوزونده کوپوک اونورور نئجه که فلزّاتی زینت آلات یااثاث اوچون اَریدنده ، سو کوپوگی کیمی اوزونده کوپوک اولور ، بئله جیکده الله حق وباطله مَثل وورور که باطل کوپوک کیمی تئزلیگیله آرادن گئدیب ولی سو و فلزخالص که خلقین نفعینه‌دیر یئرینده قالیر ، بودورکه الله (خلقی دوشوندورمک اوچون) مَثللر وورور (۱۷) اللهین دعوتینی قبول ائدنلر و ایمان گتیرنلر اوچون یاخشی اَجر وار و او کسلر که اللهین دعوتینی قبول ائتمه‌یب و ایمان گتیرمه‌ییلر ، اگر یئر اوزونده اولان مال وثروتین ایکی برابری اونلارینکی اولا و هامیسین (عذابدان نجات تاپماق اوچـون) فدا ائده‌لر (اونلاردان قبول اولونماز) اونلارین حسابی چوخ پیـس و چتین اولاجاق و یئرلری جهنم‌دیر که اونلار اوچون چوخ پیس بستر دیر . (۱۸) .

آیا اوکسی که یقینا "بیلیربوقرآن پروردگارین طرفیندن حقله نازل اولوب ،کورآدم کیمیدیرکه هئچ‌راد گؤرمیه؟ بوندان غیردئیل که فقط عقل و ادراک صاحبلری بو حقیقته متذکر اولارلار. (۱۹) (عقل و ادراک صاحبلری) اوکسلردیلر که اللمایله ائتدیگی عهده وفا ائدیب وئوزعـهدوایلقارلارینی . (که اللـهین آدینا آندایچیبلر) سیندیرمیرلار. (۲۰) و او کسلردیلر که الله امر ائتدیگی احسانی و صلهٔ رحمی عمل ائدیرلر و پروردگاره خاشع و متواضع اولوب و قیامتده پیس و برک حساب وئرمکدن‌قورخارلار. (۲۱) واوکسلردیلر که پروردگارین رضاسیندان اوتری بلا و مصیبلتره صبر ائدیرلر، نمازلارین قیلیـرلارو او روزی‌دان که اونلارا وئرمیشیک گیزلینده و آشکاردا (یوخسول لارا) باغیشلیرلاروخلقین پیس لیگی مقابلینده، اونلارا یاخشیلیق ائدیرلر. بونلاردیلار که آخرت ائوی (بـهشت) اونلاراوچون دور. (۲۲) آخرت‌ائوی عبارتدیرهمیشه‌لیک‌بـهشتلردن که اونلار ئوزلری و آتا وآنالاری و آرواد و اوشاقلاری اورا داخل اولارلار و ملکلر اونلارین سلامینا هر قاپیدان گلرلر. (۲۳) (و دئیرلر:) سلام اولسون سیزه که (دنیاده طاعته و مصیبته) صبر ائتدیزوآخرداگؤزل ائوتاپدیز. (۲۴) و او کسلر که اللـهین عـهدین سیندیریرلار، محکم عـهد ائدندن سونرا و قطع ائدیرلر او شیئی‌که الله تعالی اونون و صلینه امر ائدیبدی، همانلاردیلار که اللـهین لعنتینده قرار تاپیب و رحمتیندن قیراق اولاجاقلار و عذاب ائوی اونلار اوچون آماده‌دیر. (۲۵) اللـه‌در که خلقین روزی سین‌آرتیرار هر کیمه ایستـه‌سه اسگیلدر و (قیامته ایناننمیانلار) دنیا دیریلیگینه چوخ خوشحال و راضی اولارلار بیر صورتده که دنیادیریلیغی‌آخرت برابرینده ناقابل متاع دیر. (۲۶) و او کسلری که کافر اولدولار، دئییرلر: نییه اونون (پیغمبر) اوچون پروردگاری طرفیندن معجزه نازل اولمادی؟ دئگینن، حقیقتده الله هرکیمی ایستـه‌سه ضلالتده ترک ائدر، و هرکیم توبه ائدیب و الله طرفینه قئییده الله اونی هدایت‌ائدر. (۲۷) اوکسلر (توبه‌و انابه ائدنلر) که ایمان گتیریبلر. اوره‌گلری اللـهین ذکری ایله اطمینان و آرامش تاپیر، بیلین و آگاه اولون که فقط اللـهی ذکر ائتمکا ایله‌اوره‌گلراطمینان‌وآرامش‌تاپارلار. (۲۸).

اوکسلر که ایمان گتیریبلر و صالح عمل انجام وئریرلر خوش
اونلارین سعادتینه و گؤزل مقاملارینا . (۲۹) (یا پیغمبر) بیز سنی
خلق اوچون رسالته گؤندَردیک که بوندان قباق اونلارین یئرینده
امتّلر وارایدی که ئولوب گئتدیلر ، سنی رسالته‌گؤندَردیک‌که‌بیزدن
سنه وحی گلیب و سن اونلارا تلاوت ائده‌سن (تاایمان گتیره‌لر) ولی
اونلاررحمن اللهاکافر اولورلار (ودئییرلر: رحمن کیمدیر) دئگینن ،
رحمن منیم پروردگاریمدیر و اوندان سوای هئچ معبود یوخدور ومن
اونا توکل ائتمیشم و تمام امیدیم و گئده‌جک یولوم اونا ساری‌دیر .
(۳۰) و اگر قرآن معجز بیانیله داغلاری حرکت گتیره ، یا یئری
پارچالاندیرا ،یائولولری دیله گتیره ، (گئنه کافرلر ایناانمیاجاقلار)
بلی امر و فرمان تماما الله اوچوندور ، آیا ایمان گتیرنلربیلمه‌دیلر
که اگر الله ایسته‌سئیدی جمیع مخلوقاتی هدایته‌وادارائدردی؟ولی
کافرلر گرک پیس عمل لری مقابلینده مجازات اولالار ، یا اونلارین
ئولکه‌لرینه تئزلیگیله بلا و مصیبت یئتیشه تا اوزمان که اللهین
وعده‌سی گلیب یئتیشه . مسلما الله ئوز وعده‌سینه هئچوقت خلاف
ائتمَز . (۳۱) البته سندن قباقکی پیغمبرلریده استهزا ائتدیلر ، بیز
او کافرلره فرصت وئردیک ، سونرا اونلاری چوخ بَرک عذابیله‌گرفتار
ائتدیک . (۳۲) آیا او اللهی که جمیع مخلوقاتی حفظ ائدَندیر و
اونلارین کسب ائتدیگی عمل لری گؤرَندیر (یاددان چیخاردیب)
واللهاشریک قرار وئریرلر؟ دئگینن (بت لرین ائتدیگی عمل‌لرین)
آدین سویله‌ ین ، یا ایستیرسیز که اللهی یئر اوزونده بیلمه‌دیگی
شیئدن آگاه ائده‌سیز؟ یاظاهرده حقیقتی اولمایان (وبی اساس)
سؤزلر دئییرسیز (بونلار هامیسی باطلدیر) بلکه کافرلر اوچون مکر
و حیله‌لری زینت وئریلمیش اولدی و حق یولوندان دالی قالدیلار
و هر کیمسه‌نی الله تعالی ضلالتده ترک ائده ، اونون اوچون داها
یول گؤستَرَن تاپیلماز . (۳۳) اونلار اوچون دنیاده‌عذاب‌وآخرتده
چتین و شدتلی عذاب وار و اونلاری اللهین قهریندن ساخلیان
یوخدور . (۳۴) .

اوبهشتی که پرهیزگارلارا وعده اولونوب بُیوک باغدیرکه اوندا
چایلار روسولار آخیر، اونون (آغاجلاری‌نین) میوه‌لری و کؤلگه‌لری
همیشه‌لیک‌دیر، بودر پرهیزگارلارین آخر و عاقبتی و کافرلرین آخر
و عاقبتی جهنمین اوتیدیر. (۳۵) و او کسلری که اونلارا کتاب
وئرمیشیک چوخ خوشحالدیلار اوکتابین سببینده که سنه نازل اولدی
وفرقه‌لردن واردیلارکه‌بعضی آیاتی قبول ائتمیرلر، اونلارادئگینن،
بوندان غیر دئیل که من مامورم که اللها عبادت ائدم و اوناشریک
قراروئرمه‌میم و خلقی اونا ساری دعوت ائدم و هامی‌نین گئده‌جک
یولی اونا طرفدیر. (۳۶) وهابئله بیز بو قرآنی‌محکم‌احکامیله‌عرب
لغتینده گؤندَردیک و اگر سن اوعِلم و آگاهیدان سونرا که‌سنه‌گلیب
جاهل لرین خواهش لریندن تبعیت ائده‌سن، داهاسنون اوچون
الله طرفیندن دوستلوق و کمکلیک اولمیاجاق. (۳۷) البته سندن
قباق پیغمبرلر گؤندَردیک‌واونلارا اوچون آرواد و اوشاق قراروئردیک
و هئچ پیغمبر یوخ ایدی که آیه یا معجزه گتیره مگر اللهین اِذنیله و
هر زمانین (ئوزی اوچون) بیر کتابی وار. (۳۸) الله تعالی (نازل
ائدن حکم لردن) هانسینی ایسته‌سه پوزار و هانسینی‌ایستیه ثابت
و برقرار ائدر و اصل کتاب اونون یانیندادیر. (۳۹) و بیز اونلارا
وئردیگیمیز عذاب وعده‌لرین بعضی سین (حال حیاتدا) سنه نشان
وئره‌ریک‌یا سنه‌وفات‌باغیشلیاندان سونرا (اونلاری عذاب ائده‌ریک)
بوندان غیر دئیل که احکامی‌ابلاغ‌ائتمک، سنیله و خلقین حسابینا
یئتیشمک بیزیله دیر. (۴۰) آیا مخلوق گؤرمیرلر که بیز کافرلرین
یئرلریندن هر طرفدن اسگیلدیَریک؟ و اللهدر که حکم ائدیرواونون
حکمونی قایتاران اولماز و الله حسابلارا تئز یئتیشندیر. (۴۱)
بونلاردان قباق کافرلرین چوخلاری (پیغمبرلرینه) مکر و حیله
ائتدیلر، جمیع مکر و حیله الله یانیندادیر، هرکس هرنه کسب
ائدیبدی الله بیلیر و تئزلیگیله کافرلر بیله‌جکلر که آخرت ائوی
کیمسه اوچوندور. (۴۲).

وکافرلرد ئییرلرکه‌سن ،الله گؤندَرَن پیغمبر دئیلسن ،اونلارا دئگینن ، منیله سیزین آرامیزدا اللهین شاهد اولماقی کفایت ائدر و بیرده او کسین شهادتی که علم و کتابت صاحبیدیر. (۴۳) .

۱۴ــ ابراهیم سوره سی ۵۲ ــ آیه

۱۲ــ بعثت ئیلی ۸۳۱ ــ کلمه

باعیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الر (قرآنین رموزیندن و اسراریندن دیر) قرآن بیر کتابدیر که سنه گؤندَردیک تا خلقی پروردگارین اِذنیله (کفر و جهل) قارانلیغیندن چیخاردیب (علم و ایمان) ایشیغینا یئتیره‌سن و قدرتلی و لایق هرگونه حمد و ثنا . اللهین یولونا هدایت‌ائده‌سن . (۱)اواللهی که‌هرنه‌گؤیلرده وار و هرنه که یئرده وار اونونکیدیر ، وای اولسون کافرلره(قیامتین) شدتلی عذابیندان . (۲) او کسلری که دنیا یاشایِشین آخرتدن آرتیق دوست توتورلار و خلقی اللهین یولوندان قدغن ائدیرلر و اوندا کژلیک و بوروشوق آختاریرلار ، اونلار چوخ اوزاق و برک ضلالته دوشوبلر . (۳) بیز هئچ پیغمبری گؤندَرمه‌دیک مگر ئوز قومنون دیلی ایله تا (اللهین آیاتین ئوز دیل لریجه) اونلارا بیان ائده و الله هرکسی ایستیه ،ضلالتده‌ترک ائدر و هرکسی ایستیه ، دوز یولا هدایت ائدر و اوقدرتلی‌وحکمتلی الله‌در . (۴) البته بیز موسی پیغمبری ئوز آیت‌لریمیزله‌گؤندَردیک و امر ائتدیک ئوز قوم وی قارانلیقدان ، ایشیغا (آزادلیغا) ساری چیخارتگینن وایام‌اللهی (مشخص گؤنلری‌ومعلوم اولان عبادتلری) اونلارا تذکر وئرگینن ، مسلما " بونلاردا جمیع صبر ائدنلر و شکر ائدنلر اوچون نشانه‌لر و عبرتلر واردر. (۵) .

وقتی که موسی ئوز قومنا دئدی : الله وئردیگی‌نعمتلری‌یادیزا سالین او زمانیکه الله سیزی آل فرعونون ظلم لریندن‌نجات‌وئردی کەسیزەچوخ پیس عذابلاریئتیریردیلر ، سیزین اوغلان اوشاقلاریزی ئولدوروب و آرواد و قیزلاریزی دیری ساخلیردیلار و بو مصیبت پروردگاریز طرفیندن سیزین اوچون بُیوک امتحان ایدی ، (۶) و یادیزا سالین او زمانیکه پروردگاریز اعلام ائتدی که سیز بندەلر ، اگرمنیم وئردیگیم‌نعمتلرەشکر ائدەسیز ، سیزین نعمتلریزی آرتیرارام و اگر کفران نعمت ائدەسیز ، مسلما" منیم عذاب ائتمگیم چوخ شدتلیدیر . (۷) و موسی دئدی : ای جماعت ، اگر سیز ویئر اوزونده اولان مخلوق جمیعا" کفران نعمت ائدەلر ، مسلما" الله تعالی بی احتیاج و لایق هرگونه حمد و ثنادیر . (۸) آیااوکسلرین‌اخباری که سیزدن قباق واریدیلار سیزه گلمدی؟ قوم نوح و عاد و ثمود قومنون خبرلری و اونلاردان سونراکی قوملارین (هلاکت خبرلری) اونلارین احوالینا الله‌دان سوای‌کیمسەآگاەدئیل ، اونلارین پیغمبری آیدین دلیل لر و معجزەلرایله اونلارین هدایتی اوچون گَلدیلر ، اونلار اَللرینی آغیزلارینا تەپیب و دئدیلر : بیز سیزین رسالتیزه ایناننمیریق وشک‌ائدیریک‌اوزاداکه سیز بیزی اونا ساری چاغیریرسیز و بیزی شبهەیه سالیرسیز . (۹) اونلارین پیغمبرلری دئدیلر : آیا اللەهین بارەسینده شک ائدیرسیز که گؤیلری و یئری یوخدان‌وجوده گتیریب ؟ الله سیزی دعوت ائدیر که سیزین بعضی گناهلاریزی باغیشلاسین و سیزی تعیین اولموش اَجله کیمی مهلت‌وئریب وعذاب ائتمەسین (کافر جماعت) دئدیلر : سیزده بیزیم تکین بشرسیز ، ایستیرسیز که بیزی آتا ، بابا عبادت ائتدیگی دیندن‌منع‌ائدەسیز ، پس بیزیم‌اوچون آرتیق حجت‌وآیدین دلیل‌و معجزه گتیرین . (۱۰)

اونلارین پیغمبرلری دئدیلر: بلی بیزده‌سیزین کیمی بشرایک اما الله تعالی ئوز بنده‌لریندن هر کسه ایستَر نبوّت نعمتی ایله‌منّت قویار و بیزه یئتیشمَز و قدرتیمیز یوخدور که ئوز طرفیمیزدن حجت و معجزه گتیرَک مگر اللهین اِذنیله و مؤمنلر گرک هر حالدا اللها توکل ائتسینلر. (۱۱) و نه اوچون بیز اللها توکل ائتمه‌یک بیر صورتده که الله تعالی بیزی ئوز دوز یولوندا هدایت بویوروب‌البته بیز سیزین آزار و اذیّتیزه صبر ائده جه‌ییک و توکل ائدَنلرهرحالدا گرک‌اللها‌توکل ائتسینلر. (۱۲) واوکسلری که کافریدیلر پیغمبرلرینه دئدیلر: بیزسیزی ئوز دیاریمیزدان چیخارداریق یا بیزیم‌دینیمیزه گله‌سیز. سونرا پروردگار او پیغمبرلره وحی ائتدی که بیز ظالملری هلاک ائده‌جه‌ییک. (۱۳) و کافرلری هلاک ائدَندن سونرا سیزی و سیزین تابع‌لریزی اونلارین یئرینده‌ساکن ائدمریک. بونجات‌تاپماق او کس اوچوندور که منیم حضورومدا دورماقدان و منیم عذاب وعده‌لریمدن قورخا. (۱۴) پیغمبرلر و اونلارین تابع‌لری پیروز اولدولار وهر زور دئین و عداوت ائدن خوار و ذلیل اولدی. (۱۵) بو ذلیل‌لیگین دالیجا جهنمدیر که اوردا چرکین سودان ایچه‌جک. (۱۶) واوچرکین سویی جرعه ـ جرعه ایچَر ولی اونی سوسوزلوقدان قورتارماز (بوغازیندان آشاغی گئتمَز) و ئولوم (خطری) هر طرفدن اونا ساری گلر ولی ئولمَز (تا قورتولا) وبونلارین آردیجا اونون اوچون بَرک و قالین عذاب وار. (۱۷) پروردگاره کافراولان‌کسلرین عمل‌لرینین مُثلی کؤل کیمیدیر که تند یئل اَسَنده‌داغیلیب‌آرادان گئدَر و کافرلر کسب ائتدیگی عمل لردن نتیجه آلابیلمَزلر، بوهمان حقدن اوزاق اولموش ضلالتدیر. (۱۸).

آیا توجه ائتمه‌دیز که الله گؤیلری ویئری حق‌له‌یاراندی ، اگر ایستیه سیزی آرادان آپاری و تازه یارانمیش خلق گتیرَر . (۱۹) وبو ایش اللها اصلا چتین دئیل . (۲۰) جمیع مخلوقات گوردان خارج اولوب و اللهین حضورینده حاضر اولارلار . ضعیفلر (تابع‌لروتقلید ائدنلر) مستکبرلره (رهبرلره) دئیَرلر : بیز (دنیاده) سیزدن‌تبعیت ائدیردیک آیا ایندی اللهین عذابیندان بیزی نجات وئره‌جکسیز؟ اونلار دئیَرلر : اگر الله بیزی هدایت ائت سئیدی ، بیزده سیزی هدایت ائدَردیک . ایندی بیزه (و سیزه) برابردیر هر قدر ناله و اِلتماس ائدیب‌یاصبرائده‌ک‌بیزیم‌اوچون هیچ قاچاق یولی یوخدور . (۲۱) ائیله‌که (قیامتده) ایشلر تمام اولدی (جهنم اهلی شیطانا لعنت ائدرلر) شیطان دئیَرکه الله سیزه دوغری وعده وئردی و من اووعده‌نین خلافین‌سیزه‌وئردیم و ئوز وعده‌لریمه هیچ دلیل وبرهان گتیرمَدیم و منیم سیزه (دنیاده) هیچ تسّلطیم یوخیدی مگر بو که من سیزی (گناها) دعوت ائتدیم سیزده منیم بی دلیل دعوتیمی قبول ائتدیز ، پس منی ملامت‌ائتمه‌یین ، ئوزوزی ملامت‌ائدین . ایندی نه من سیزین دادیزا یئتیشَنَم و نه سیز منیم دادیما . سیز او شرکی که‌قبلا منیم‌وسیله‌م‌له‌اللها گتیردیز ، من ئوزوم معتقد دئیلم . مسلما " ظالملر اوچون درد آرتیران عذاب اولاجاق . (۲۲) و اونلارکه اللها ایمان گتیردیلر و(دنیاده) یاخشی و صالح عمل ائتدیلر ، بهشت باغلارینا داخل اولارلار که ایچلریندده چایلار و سـولارآخیـر . پروردگارین اِذنیله همیشه‌لیک اوردا قالاجاقلار و اورانین تحّیتی و تحفه‌سی سلام و احترام و سلامت لیکدیر . (۲۳) آیا توجه‌ائتمه‌دیز که نئجه الله تعالی پاک کلمه‌نی ، پاک آغاجا مَثل وورور که اونون ریشه‌سی (یئرده) ثابت و محکم دیر و بوتاقلاری گؤیـه طرف قالخیب ؟ . (۲۴) .

او آغاج پروردگارین اِذنیله تمام وقت میوه‌سین وئرَر ، الله تعالی خلقدن اوتری مَثللر وورور ، اولا که اونلار نصیحت قبول ائده‌لر و متذکر اولالار . (۲۵) و خبیث کلمه‌نین مَثلی ،خبیث‌آغاج کیمیدیر که ریشه‌سی یئرین اوزونده قالیب و اونون اوچون بقاو قرار یوخدور . (۲۶) الله تعالی ایمان گتیرنلری دنیا حیاتیندااوآخرتده ثابت عقیده‌ایله ایمانلارین تثبیت ائدیب و ظالملری ضلالتده‌ترک ائدَر و الله هرنه ایستیه عمل ائدَر . (۲۷) آیا توجه ائتمه‌دیز او کسلره که اللـهین نعمتین کفره تبدیل ائتدیلر و ئوز قوملارین (و تابع لرین) هلاکت دیارینا یوللادیلار؟ (۲۸) و جهنمه که چوخ پیس منزلگاهدیر یریئتیردیلر . (۲۹) واللـها‌وچون شریکلر قراروئردیلر تا خلقی اونون یولوندان آزقین ائده‌لر (یاپیغمبر) اونلارا دئگینن فعلا " استفاده ائدین سونرا سیزین قایداجاق یولوز جهنم اودی طرفینه‌دیر . (۳۰) (یا پیغمبر) منیم ایمان‌گتیرَن‌بنده‌لریمه‌دئگینن نمازلارین قیلسینلار و او روزیدان که اونلارا وئرمیشیک گیزلینده و آشکاردا (یوخسوللارا) اِنفاق ائتسینلر ، اوندان قباق که بیر گون گله‌جک که اوندا نه‌آلیش وئریش وار و نه‌دوستلوق . (۳۱) اواللـهی که‌گؤیلری ویئری خلق ائله‌دی و گؤیدن یاغیش گؤندَردی تااونون سببیله یئردن هر نوع محصول سیزین روزوز اوچون چیخسین وگمی قاییرماغی سیزین اختیاریزدا قویدی تا اونون امری ایله دریادا جاری اولسون و چایلاری سیزین اختیاریزدا قرار وئردی . (۳۲) گؤیی وآیی که مجری فرماندیلار سیزین خدمتیزده قرار وئردی و گئجه ، گونوزی سیزه مسخر ائتدی . (۳۳) .

و سیز هرنه اللهدان ایستهدیز ،اللهسیزهوئردیواگرایستیهسیز اللهین نعمتلرین سایا گتیرهسیز ، اونلاری حساب ائده بیلمهسیز ، بونونلا بئله انسان چوخ ظلم ائدن و کفران نعمت ائدَندیر . (۳۴) او زمانیکه ابراهیم دئدی: پروردگارا ، بو مکه شهرینی امن و امان محلی قرار وئرگینن ، منی و منیم اولادیمی بت‌لرین عبادتیندن اوزاق ائت . (۳۵) پروردگارا ، بو بت‌لر (و بت پرستلر) خلقین چوخون‌یولدان چیخاردیرلار . هرکس دینده منه تابع اولدی او مندن دیر وهرکس منه عصیان ائتدی ، سن ئوزون باغیشلیان ورحم ائدَنسن . (۳۶) پروردگارا ، من اولادیمی اَکین سیز چؤلده سنون حرمتلی ائوین یانیندا ساکن ائتدیم . پرودِگارا ، اوندان اوتریکه نماز قیلالار . سن ئوزون خلقین اورهکلرین اونلارا ساری متمایل ائتگینن و انواع محصولاتدان اونلارا روزی وئرگینن ، اولا که سنون نعمتلریوین شکرون یئرینه یئتیرهلر . (۳۷) پروردگارا ، هرنه که بیز گیزلین یا آشکار ائده ک ، سن اوندان‌آگاهسان‌وهیچ‌زاداللهاگیزلین قالماز نه یئرده ونه گؤیده (۳۸) حمد اولسون اللها که منیم قوجا وقتیمده منه اسماعیلی و اسحاقی باغیشلادی ،البتمنیم‌پروردگاریم دعالری ائشیدَندیر . (۳۹)پرودِگارا ،منی ومنیم‌اولادیمی نمازقیلان قرار وئرگینن . پروردگارا ، منیم دعالریمی قبول ائتگینن . (۴۰) پروردگارا ، منی و منیم آتا و آنامی و مومنلری او گونی که حساب و کتاب قورولی باغیشلاگینن . (۴۱) (یا پیغمبر) سن ، اللهی — ظالملرین عمل لریندن غافل و بی خبر بیلمهگینن ، بلکه اونلارین جزاسین تأخیره سالار او گونه کیمی که گؤزلری اوگون آچیق قالار . (۴۲) .

او چتین گونده او ظالملر تلەسن (و قورخان) حالداباشلارین یوخاری توتوب، گؤزلری آچیق قالیب و اورەکلری (عذابین قورخسوندان) نگران و تشویشدەدیر. (۴۳) (یا پیغمبر) قورخوت خلقی او گوندن که اونلارا عذاب گلر. اوندا ظالم جماعت دئیرلر: پروردگارا، بیزیم مجازاتیمیزی بیرآز تاخیره سال (وبیری دنیایه قئیتر) تا سنون دعوتیوی قبول ائدەک و پیغمبرلریوه تابع اولاق (اونلارا دئیرلر) آیا سیز دئیل دیر که بوندان قباق آندایچیردیز که سیزین اوچون زوال اولمیاجاق؟. (۴۴) و سیزی او کسلرین منزل لریندە که سیزدن قباق ئوزلرینه ظلم ائتمیشدیلر. ساکن ائتدیک و سیزه آشکار اولدی که بیز اونلارا نەجور عذاب ائتدیک و اونلارین باشینا گلنلردن، سیزین اوچون مثللر گتیردیک. (۴۵) البته او ظالملر (کئچمیش پیغمبرلره) بیوک مکر و حیله ائتدیلر و اونلارین مکر و حیلەلری نین جزاسی الله یانیندادیر. هرقدر که اونلارین مکر و حیله لریندن داغلار حرکته گله. (۴۶) (یا پیغمبر) سن، اللهی ئوز پیغمبرلرینه وئردیگی وعدەلره خلاف ائدن گمان ائتمه مسلما" الله قدرتلی و انتقام صاحبیدیر. (۴۷) قیامت گونی یئر غیر بو یئره و گؤیلر غیر بو گؤیلره تبدیل اولارلار و تمام مخلوق تک وقهار اللهین حضوروندا (حساب و کتابا) حاضر اولارلار. (۴۸) و او گون مجرملری وگناهکارلاری اللهین زنجیرلری آلتیندا باغلانمیش گؤررسن. (۴۹) اونلاری گؤررسن که یانار میسدن کؤینکلری وارو اونلارین اوزلرین یانار اود قاپسایب، ئورتر. (۵۰) اوندان اوتری که الله هرکسه ائتدیگی عملین جزاسین وئره البته الله تئز حساب چکندیر. (۵۱). بو قرآن بوتون مخلوقا حجت بالغەدیر (ائشیدمک، بیلمک و عمل ائتمک اوچوندور) تا اللەدان قورخالار و بیلەلر کەاو تک بیر اللەدیر و بوندان اوتری دیر که عقل و بصیرت صاحبلری متذکر اولالار. (۵۲).

۱۵– حجر سوره سی ۹۹ – آیه
۱۲– بعثت ئیلی ۶۵۴ – کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الر (قرآنین رموزیندن و اسرارینددیر) بو دراللهی کتابی‌نین آیه‌لری و حق و باطلی آشکار ائدن قرآن (۱) او کسلری که کافر اولدولار چوخ آرزو ائده‌جکلر که ایکاش مسلمان اولاردیلار. (۲) (یا پیغمبر) ترک ائت کافرلری یئمک و لدت آپارماق حالیندا تامشغول ائتسین اونلاری بوتون آرزولار که گله‌جکده عمل لرینین جزاسین گؤروب بیلسینلر. (۳) بیز هیچ شهر و دیارین اهالیسین هلاک ائتمه‌دیک مگر (اونلارین کفرلرینه سبب) و معلوم اولان وقته. (۴) هیچ ملتّین اَجلی (عذابی و هلاکتی) قباغا و دالییا دوشمَز. (۵) وکافرلر دئدیلر: ای اوکسیکه‌ادّعا ائدیرسن، قرآن سنه نازل اولوب. سن دیوانه‌سن. (۶) پس نییه مَلکلری بیزه (شاهد) گتیرمیرسن؟ اگر سن دوغری‌دئین لردنسن. (۷) (الله تعالی اونلارین جوابین ئوزی وئریر) بیز مَلکلری گؤندرمَریک مگر حق ایله و عذاب نازل اولان وقته و اوندا کافرلره مهلت وئریلمَز. (۸) حقیقتده بیز ئوزوموز قرآنی سنه نازل ائتدیک و مسلما" ئوزوموز اونی (اسگیک و آرتیق اولماقدان و تغییر و تبدیلدن) حفظ ائده‌ریک و ساخلیانیق. (۹) البته سندن قاباقجا، سابق امّتلره پیغمبر گؤندَردیک. (۱۰) و هیچ پیغمبر اونلارا گلمه‌دی مگر اونی مسخره ائتدیلر. (۱۱) هابئله بیز اونی مجرم و گناهکار انسانلارین اوره‌کلرینه سالاریق. (۱۲) مجرم و گناهکار انسانلار قرآنه ایمان گتیرمَزلر، البته قدیمکی امتلرینده رسم و رسوملاری بوجور ایدی. (۱۳) و اگر بیز اونلارا گؤیدن قاپی آچاق تا اوردان دائم گؤیه چیخالار. (۱۴) گئنه (اینانمازلارو) دئیَرلر: حتما" بیزیم گؤزلریمیزی باغلایب و بیزه جادو ائدیبدی. (۱۵).

بیر گؤیده برج لر قرار وئردیک و اونلاری باخانلار اوچون زینتلی ائتدیک. (۱۶) و اونلاری تمام قاوولموش شیطانلارین شرّیندن حفظ ائتدیک. (۱۷) مگر او شیطانی که (او کسیکه) استراق سمع (گیزلین قولاق آسماق) ایستیه، اونداا او دشعله‌سی آشکارا اونی تعقیب ائدر. (۱۸) و یئری گنیش لَندیردیک و اوندا بُیوک داغلار قراروئردیکواونلاردا هرشیئیدن مناسب و موزون حالداگؤ وَرتدیک. (۱۹) و اونلاردا سیزین اوچون یاشایش لوازمی قرار وئردیکاوکسلر و او حیوانات اوچون که سیز اونلارا روزی وئرَن دئیل سیز. (۲۰) و هیچ بیر شیئی یوخدور مگر اونون خزانه‌سی (منبع اصلی) بیزیم یانیمیزدادیر و بیز اونی گؤندَرمَریک مگر تعیین اولموش قدَر و اندازه‌سینده (کمصلحت بیلیریک). (۲۱) وگؤ وَرَنتی لرین تلقیحی اوچون یئلی گؤندَردیک و گؤیدن سوویاغیش نازل ائتدیک تاسیزی و سیزین حیواناتیزی و گؤ وَرَنتی لری سوواراق بیر صورتده که سیز قادر دئیلدیز او سولاری (یئر اوزونده) ذخیره ائده‌سیز. (۲۲) و حقیقتده بیزیک که خلقی دیریلدیب و ئولدوروروک و تمام خلقین وارثی بیزیک. (۲۳) البته بیز سیزدن قباقکیلارین و سیزدن سونرا گلنلرین احوالاتین بیلیریک. (۲۴) مسلما "سنون پروردگارین بوتون مخلوقی (قیامتده) جمع ائده‌جک البته او حکمتلی و بیلَندیر. (۲۵) بیز انسانی قارا، قوری و کهنه پالچیقدان خلق ائتدیک. (۲۶) و جن طایفه‌سین انساندان قباق توسسی سیز یانار اوددان یاراتدیق (۲۷) و اوندا که سنون پروردگارین مَلکلره امر ائتدی: من، قارا، قوری و کهنه پالچیقدان بشر خلق ائده‌جگم. (۲۸) وقتیکه اونون خلقتین تمام ائله‌دیم و ئوز روحومدان اونا داخل ائتدیم، سیز اَگیلیب اونا سجده ائدین. (۲۹) تمام مَلکلر جمیعا "اونا سجده ائتدیلر. (۳۰) مگر ابلیس (شیطان) که ایستَمَدی سجده ائدَنلردن اولا. (۳۱).

اللەبویوردی: ای ابلیس، نه اولدی که سن سجده ائدنلریله اولمادین (۳۲) ابلیس دئدی: من او بشره که سن اونی‌قارا، قوری وکهنه پالچیقدان یارادیبسان . سجده ائتمرم . (۳۳) اللەبویوردی: ملکلرین آراسیندان چیخ ائشیگه‌که سن قاوولموشسان . (۳۴) قیامت گونونه کیمی لعنته گلەسن . (۳۵) ابلیس دئدی: پروردگارا ، منه قیامت گونونه کیمی مهلت و فرصت وئرگینن . (۳۶) الله بویوردی: سن مهلت وئریلمیش لردنسن . (۳۷) تاتعیین اولموش وقتین گونونه کیمی . (۳۸) ابلیس دئدی: پروردگارا ، او جهته کەسن منی ضلالته سالدین ،منده‌یئراوزونده (هرپیس عملی) آدم اولادی نین‌نظریندە گوزل جلوه وئره‌رم و اونلارین هامیسین‌یولدان‌چیخاردارام . (۳۹) مگر سنون بنده‌لریندن اونلار که پاک‌ومخلص بنده‌دیلر . (اونلاردان سوای) (۴۰) الله بویوردی: همین اخلاص و پاک‌لیق دوغری و مستقیم یولدور که منیم درگاهیمه یئتیشر . (۴۱) سنون هیچوقت منیم مخلص بنده‌لریمه تسلطین اولمیاجاق ولی سنون تسلطین او یولسوز آدملر اوچون اولاجاق که سنه تابع اولالار . (۴۲) البته اونلارین هامیسی نین وعده‌گاهی جهنمدیر . (۴۳) کەاونون یئددی قاپوسی وار وهر قاپو اوچون جهنمی لردن ، تقسیم اولموش‌بیرحصه واردیر . (۴۴) البته اهل تقوی بهشت باغلاریندا بولاقلار باشینداديلار . (۴۵) (اونلارا خطاب اولونار که) داخل اولون بهشتلره سلامت‌لیک ایله امن و خاطر جمع اولان حالدا . (۴۶) اونلارین اوره‌ کلریندن کینه و عداوتی بکلی پاک ائده‌ریک و تختلر اوستونده قارداشوار اوزبەاور اگلەشرلر . (۴۷) اونلارابهشتده‌هیچ زحمت‌ورنج یئتیشمز و اوردان هیچوقت چیخار دئیل‌لر . (۴۸) (یا پیغمبر) منیم بنده‌لریمه‌خبروئرگینن کەمن‌چوخ باغیشلیان وچوخ مهربانام . (۴۹) و(خبروئرگینن که) منیم‌عذابیم اودردآرتیران عذابلاردانديرز . (۵۰) و خبر وئرگینن اونلاراابراهیم پیغمبرین قوناقلاریندان . (۵۱) .

اوندا که ملائکه (بی موقع و بی اجازه) اونون ائوینه داخل
اولوب وسلام وئردیلر. ابراهیم دئدی: (سیز کیمسیز) بیزیم سیزدن
وحشتیمیروار. (۵۲) ملک لردئدیلر: هیچ قورخماین، بیز (الله
طرفیدن گلمیسیک تا) سنه بیلیجی اوغلانین ولادتینه بشارت
وئره‌ک. (۵۳) ابراهیم دئدی: آیا منیم بو سنّی مین قوجاوقنیدده،
منه اولاد بشارتی اولا بیلر؟ پس نه‌یه‌بشارت وئریرسیز؟ (۵۴) ملک‌لر
دئدیلر: بیز سنه دوغری مژده وئردیک، سن هیچوقت اللهین
رحمتیندن نااميداولماگینن. (۵۵) ابراهیم دئدی: بلی، هیچکس
پروردگارین رحمتیندن ناامید اولمار مگر یولسوزلار. (۵۶) ابراهیم
دئدی: ای اللهین ائلچیلـری، بشارتدن سونرا، سیز نه‌یه مامور
اولوبسوز؟ (۵۷) ملک‌لر دئدیلر: بیز مجرم وگناهکارقوموی هلاکینه
گؤندریلمیسیک. (۵۸) لوط پیغمبرین خانواده سیندن سوای که
اونلاری گرک نجات وئره‌ک. (۵۹) غیراز اونون آروادی، بوجورمقرر
اولوب که او مجرم لریله هلاک اولا (۶۰) واما وقتیکه اللهین
گؤندریلمیسلری لوطون خانواده‌سیین یانینا گلدیلر. (۶۱) لوط
دئدی: سیر یاد آدامسیر من سیری تانییا بیلمیرم. (۶۲) ملک لر
دئدیلر: بلی، بیزاوعذابی که‌سنون قومون ایناتمیردی، گتیرمیسیک.
(۶۳) و بیز حق ایله سنون یانیوا گلمیشیک و دوزدانیشانلاردانیک.
(۶۴) (یا لوط) سن اهل بیت وی گئجه‌دن بیر قدر کئچمیش بو
دیاردان چیخارت و ئوزون اونلارین دال لاریجا گئت، سیزدن
هیچکس گرک دالینا باخماسین. گئدین او یئره که سیره امراولونوب.
(۶۵) وبیزاونابوامری که‌صباح صبح‌قومون نسلی بکلی قطع اولاجاق وحی
ائتدیک (۶۶) (اوملک لر ایکی گؤزل جوان صورتینده لوطون ائوینه
گلمیشدیلر) شهر اهلی خوشحال اولان حالدا گلدیلر. (۶۷) لوط
دئدی (ای جماعت) بونلار منه قوناقدیلار، منی اونلارین یانیندا
رسوا ائتمه‌ین. (۶۸) والله‌دان قورخون منی خجل ائله میون. (۶۹)
دئدیلر: آیا بیز سنی (غریبه) خلقی حمایت ائتمکدن قدغن
ائتمه میشدیک؟. (۷۰).

لوط دئدی: من قیزلاریمی سیزه نکاح ائدەرم اگر سیز منیم سوٚزومی عمل ائدەسیز (۷۱) (یاپیغمبر) سنون جانیوا آند اولسون، اونلار شهوت مست لیگینده، واقعا "گمراه اولموشدولار (۷۲) گون چیخان زمان اونلاری گوٚی صیحەسی برک گرفتار ائتدی (۷۳) اونلارین شهر و دیارین آلت، اوست ائتدیک و اونلارا (آتش فشان داغلاریندان) یانار داشلار یاغدیردیق (۷۴) مسلما " بوعذاب گوٚندرمکدەعقل و فراست صاحبلرینەعلامتلر و عبرتلر واردیر (۷۵) واوشهرین ویرانلری یول اوستونده قالیر (۷۶) البته بو مجازات عبرت اوچون مومنلره بیر علامت دیر (۷۷) و ـ ایکه شهرین اهلی (شعیب قومی) چوخ ظلم ائدیردیلر (۷۸) اونلاردان انتقام آلدیق لوط قومون وشعیب قومون ساکن اولان یئرلری، آشکار یول اوستوندەدیلر (۷۹) حجر اهلی پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر (۸۰) و او آیاتی که اونلارا گوٚندرمیشدیک، اونلاردان اوز دوٚندردیلر (۸۱) اونلار داغلاردا داشدان ائولر قاییریردیلار تا امن و اماندا باشییالار (۸۲) صبحچاغی اونلاری گوٚی صیحەسی گرفتار ائتدی (۸۳) پس ائتدیکلری عمللر اونلارا نجات وئرمەدی (۸۴) بیز گوٚیلری و یئری و هرنه که اونلارین آراسیندا وار خلق ائتمەمیشیک مگر حق ایله. البته قیامت ساعتی گلیب یئتیشەجک (یاپیغمبر) اینانمیان افرادی گوٚزل عفوایله، عفو ائتگینن (۸۵) حقیقتا " سنون پروردگارین بیلیجی خلق ائدندیر. (۸۶) (یاپیغمبر) بیز سنه یئددی آیەایکی لیک (حمد سورەسی که نمازدا ایکی دفعه اوخونور) و بو عظمتلی قرآنی وئرمیشیک (۸۷) دنیانین مال و ثروتیندن کمبیرعدەکافرجماعتی بهرەمند ائتمیشیک، گوٚز ئورت و اونلارین مال وثروتلرین حسرتین چکمه و اونلاری آرزو ائتمەگینن. ئوز قوٚل قاناتیوی مومنلر اوچون آچگینن (۸۸) دئگینن، من اخطار ائدن و (خلقی اللهین عذابیندان) آشکار قورخودانام (۸۹) نئجه که تقسیم ائدنلره عذاب گوٚندردیک. (۹۰).

اوکسلری که قرآنی بوءلوبلر (۹۱) آند اولسون سنون پروردگاریوه
کماونلارین هامیسیندان سئوال و مواخذه ائده‌جه‌ییک (۹۲) او زاددان
که عمل ائدیردیلر (۹۳) پس سن اوزادا که مأمورسان ، آشکارا انجام
وئر ومشرکلردن اوز دوءندرگینن (۹۴) البتمبیز سنی مسخره ائدنلرین
شریندن حفظ ائده‌ریک (۹۵) او کسلری که اللها یله آیری معبودلار
قرار وئریرلر ،یاخین گله‌جکده بیله‌جکلر (۹۶) البته بیز بیلیریک که
سنون اوره‌گین اونلارین سوءزلریندن سیخیلیب تنگیشیر (۹۷) پس
تسبیح ائت پروردگاریوین حمدینه‌و نماز قیلانلار و سجده ائدنلریله
اولگینن (۹۸) و پروردگاریوه عبادت ائتگینن تا یقین وقتی (رحلت
زمانی) سنه گلیب یئتیشه (۹۹)

۱۶ــ نحل سوره سی
۱۲ــ بعثت ئیلی
۱۲۸ ــ آیه
۲۸۴۰ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

اللهین امری بو تئزلیکده گلیب یئتیشر ، سیز اونون گلمه‌گینه
چوخ تلسمیون . الله پاک و اوجادیر او زاددان که اونا شریک قرار
وئریرلر (۱) الله تعالی ملکلری و روحی (جبرئیلی) ئوز امری ایله
بندملریندن هرکسه ایستر ،گوءندرر که خلقه اخطار ائدین که مندن سوای
هیچ معبود یوخدور . مندن و منیم مجازاتیمدان قورخون . (۲) الله
تعالی گوءیلری و یئری حق ایله خلق ائتدی .اوجادیر او زاددان کماونا
شریک قرار وئریرلر (۳) اللها نسانی نطفه‌دن خلق ائتدی ،پس اوزمان
(وقتی که ئوروب تاپدی) اللها آشکار دسمن اولدی (۴) الله تعالی
دوءرت ایاقلی حیوانلاری سیزین استفادمز اوچون یاراتدی . سیز
اونلارین پشمیندن ، ایسسی لباس تهیه ائدیرسیز و سیزین اوچون
آیری منفعتلریده واردیر و اونلاردان تغذیه ائدیرسینیز (۵) وقتیکه
اونلاری چوءله آپاریرسیز و اوندا که چوءلدن گتیریرسینیز ،سیزین
اسباب تجمل و افتخاریزدیلار . (۶)

و سیزین آغیریوکلریزی کما ونلاری آپارماق سیزه زحمتسیز ممکن دئیل ، بو شهردن او شهره آپاریرلار ، البته سیزین پروردگاریز چوخ مهربان و رحم ائدندیر (۷) آت ، قاطر و الاغی سوار اولماق وتجمل اوچون یاراتدی و او شیئیلری (وسائل و وسائطی)که سیز بیلمیرسینیز ، خلق ائدر (۸) دوزیول گوٴرستمک ، اللهین عهده سینه دیر (که هدایت و ضلالت یولون انسانا نشان وئره) او یوللاردان بعضیلری کژیولدور و اگر الله تعالی ایستیه سیزین هامیزی (دوغری یولا) هدایت ائدر (۹) او اللهی که گوٴیدن سیزه سو و یاغیش نازل ائتدی که اوندان ایچیرسیز و آغاجلار پرورش وئریرسیز وحیواناتی سوواریرسینیز (۱۰) وسیزین زراعتیزی اوسیله گوٴوردیر و زیتون و خرما و اوزوم باغلارین و تمام میوه‌لری عمله گتیریر . مسلما " بونلاردا اللهین قدرتیندن او جماعت اوچون که عاقلانه فکر ائدیرلر ، چوخلی نشانه‌لر وار (۱۱) الله‌تعالی گئجه گونوزی و گونی و آیی سیزین خدمتیزده قرار وئردی و اولدوزلاری تسخیرائتمگی نوزامرینه موکول ائتدی .مسلما "بونلاردا اللهین قدرتیندن عاقل جماعت اوچون چوخلی نشانه‌لروار (۱۲) و او زادلاری که الله تعالی یئر اوزونده سیزین اوچون خلق ائدیب ، جوربجور و رنگ برنگدیلر . مسلما " بونلاردا اللهین قدرتیندن او جماعت اوچون کماللهین نعمتلرین یادلارینا سالیب و متذکر اولورلار ، چوخلی نشانه‌لروار (۱۱۳) و او اللهی‌که دریالاری سیزین اختیاریزدا قرار وئردی تا (اونون حلال بالیقلاریندان) تازه اٴت صرف ائده‌سیز و او دریالاردان زیور آلات استخراج ائدیب ، ئورته‌سیز و گمیلری گوٴرورسوز که سولاری یاریب گئدیر تا اللهین فضل ورحمتیندن طلب روزی ائده‌سیز ،اولا که اللهین نعمتلرینین شکرونی یئرینه یئتیره‌سیز (۱۴) .

وبیوک‌داغلار یئر اوزونده‌برقرارائتدی‌تاسیزه آرامش باغیشلیا
و چایلاری‌و یوللاری‌خلق ائله‌دی ، اولا که سیز هدایت‌تاپاسیز (۱۵)
و یئر اوزونده علامتلر و گوئ ی اوزونده اولدوزلار یاراتدی‌تااونلارین
وسیله‌سیله یول تاپاسیز (۱۶) او اللهی که هرزادی خلق ائدیب ،
آیا او کس‌کیمیدیر که‌هیچ زاد خلق‌ائتمه‌یب ؟ پس سیز نییه متذکر
اولمورسوز ؟ (۱۷) واگراللهین‌نعمتلرین‌ساپاگتیره‌سیز ، اونلاری‌حساب
ائده‌بیلمزسیز ، مسلما " الله (بنده‌لرین حقینده) چوخ باغیشلیان‌و
رحم ائدندیر (۱۸) والله بیلیر اوزادیکه سیز گیزلین ساخلیاسیز
و او زادیکه‌آشکارائده‌سیز (۱۹) و او کسلر که الله‌دان سوای‌غیریسین
چاغیریرلار ، اونلار بیر شیئی خلق ائده‌بیلمزلر و ئوزلری خلق
اولونوبلار (۲۰) اونلار ئولودیلر ،دیری‌دئیل‌لر وشعورلاری یوخدور
و بیلمزلر که هاچان قالخاجاقلار (۲۱) سیزین اللهیز تکجه بیر
الله‌دیر ،پس‌او کسلر که آخرته ایمان گتیرمه‌ییلر ، اونلارین اوره‌کلری
ایناننمایبدی و اللهین امریندن تکبر ائدندیلر (۲۲) حقیقت بودور
که اللّه‌اونلارین‌تمام‌ظاهر وباطن‌لرینه کاملا "آگاهدیر .الله‌هیچوقت
تکبر ائدنلری دوست توتماز (۲۳) و هر وقت مشرکلره دئییلدی :
پروردگاریز طرفیندن نمه نازل اولوب ، دئدیلر :کئچمیش‌لرین کهنه
افسانه‌لری (۲۴) تابو سوئ زلرین‌سببینده ،قیامت‌گونونده‌ئوزگناهلارین
بوتون و بی دلیل ضلالته سالدیقلاری آدملرین بعضی گناهلارین
گوئتوره لر .بیلین که چوخ پیس یوکدور که اونلار چکه‌جکلر (۲۵) او
کسلر که بومشرکلردن قباق‌واریدیلار (حقی آرادان آپارماق‌اوچون)
مکر و حیله‌ائتدیلر ،سونرا اللهین‌امری (وعذابی)اونلارین بنیادین
کوئکدن قازیب و (ائولرین ییخدی‌و) سقف لرین باشلارینا توئکدی
و عذابی او یئردن که بیلمیردیلر اونلارا یئتیردی (۲۶) .

سونرا قیامت گونی اونلاری الله تعالی خوار و رسوا ائده‌جک و دئیه‌جک: منه وئردیگیز شریکلر هارداد یلار؟ که اونلاردان اوتری دعوا و عداوت سالیردیز. او کسلر که اونلارا علم وئریلیب، دئیه‌جکلر: بوگون کافرلرین خوارا ولان و پیس گونیدیر (۲۷) او کسلر که ملکلر (عذاب ملائکه‌سی) اونلارین جانلارین آلیرلار، او حالداکه ئوزلرینه ظلم ائدیبلر، اونلار ناچار تسلیم امر اولارلار و دئیرلرکه بیزپیس‌عمل‌انجام وئرمه‌میشیک. ملکلر دئیرلر: بلی (شرکدن‌سوای پیس عمل نه‌دیر؟) مسلما " الله سیزین ائتدیگیز عمل‌لردن‌آگاهدیر (۲۸) پس‌جهنمین قاپولاریندان‌داخل اولون و سیز همیشه‌لیک‌اوردا قالاجاقسیز و تکبرلیک ائدنلرین یوردی یوواسی جهنمده چوخ پیس یئردیر (۲۹) و اهل تقوایه دئیرلر: پروردگاریز نمه نازل ائتدی؟ اونلارجواب وئررلر: یاخشی‌لیق او کسلر اوچون که بو دنیاده‌یاخشی ایشلر گؤرورلر، یاخشی اجرلر واردیر و آخرت‌ائوی (دنیادن) چوخ یاخشی‌و گؤزلدیر. البته اهل تقوانین ائولری چوخ گؤزل‌و یاخشی اولاجاق (۳۰) (و اهل‌تقوانین‌ائولری) هیمشه‌لیک بهشت باغلاریدیر که داخل اولاجاقلار. او باغلارین ایچینده چایلار و سولار آخیر. هرنه ایستیه‌لر، اونلار اوچون اوردا واردیر. الله تعالی اهل‌تقوی اوچون‌بوجور گؤزل جزا باغیشلار (۳۱) او کسلر که رحمت ملائکه‌سی اونلارا‌وفات‌باغیشلیرلار و اونلار (ایماندا‌وعملده) خالص‌و پاکدیلار. اونلارا دئیرلر: سلام اولسون سیزه، داخل اولون بهشته او یاخشی عمل لریزین سببینده‌که انجام وئریبسیز (۳۲) آیا مشرکلرین بوندان آرتیق انتظارلاری‌واردیر که‌عذاب ملائکه‌سی اونلارین باشلاری‌اوسته گلملر، یاسنون‌پروردگاریوین (عذاب) امری‌اونلارین هلاکتینه‌ئیتیشه؟ بونلاردان قاباق مشرکلرینده عمل‌لری (و سوزلری) بوجور ایدی و الله‌اونلارا ظلم‌ائتمه‌دی ولکن اونلار‌ئوزلرینه ظلم‌روا قیلدیلار (۳۳) تا ئوزعمل‌لرینین‌جزاسینا‌ئیتیشدیلر و او عذابی‌که‌مسخره ائدیردیلر اونلاری برک احاطه و گرفتار ائتدی. (۳۴).

و او کسلر که مشرک ایدیلر ، دئدیلر: اگر اللـه ایستهسئیدی،
نه بیز ونه بابالاریمیز اوندان سوای بیر کسه و بیر شیئه عبادت
ائتمزدیکو بیرشیئی ئوزومیزه حرام ائلهمزدیک . بونلاردان قباق
اولان مشرکلرینده عمللری (و سوء زلری)بوجورایدی ، پس بوصورتده
آیا پیغمبرلرا وچون احکامی ابلاغ ائتمکدن سوای ،آیری تکلیف واردیر؟
(۳۵) البته بیز هر امته پیغمبرگوٴندردیک که اللها عبادت ائدین
و طاغوندان (آزقین رهبرلردن)اوزاق اولون . اونلاردان بعضیسین
الله هدایت ائتدی وبعضیلری مستحق عذاب اولـدولار ، پس یئر
اوزونده گزیب دولانین و گوٴرون که پیغمبرلری تکذیب ائدنلرین آخر
و عاقبتی نئجه اولدی؟ (۳۶) (یاپیغمبر)سن هرقدر خلقین هدایتینه
حریص و راغب اولاسان ،حقیقتده الله هیچوقت یولدان چیخانلاری
هدایت ائلمز و اونلارا وچون کمکائدن یوخدور (۳۷) کافرلر ،اللـهین
آدینا محکم آند ایچیرلر که ئولن‌لری ، الله داها دیری‌ائتمیه‌جک .
بلی (دیری‌ائده‌جک)اونون وعده‌سی حق و حتمی‌دیر . ولکن خلقین
چوخی بو حقیقتی بیلمیرلر (۳۸) (قیامت گونی بوتون خلق محشره
گله‌جکلر)تا او زادلاردا که اختلاف سالیردیلار ،اونلارا آشکار اولسون
و کافرجماعتی بیله‌لر که اونلار یالان دئییردیلر (۳۹) بیزیم امریمیز ،
وقتیکه بیر شیئین خلق اولماغینا اراده ائده‌ک ، بوندان غیر دئیل
که دئیه‌ریک ، موجود اول و فوری موجود اولار (۴۰) و او کسلری که
الله یولوندا کوچ ائتدیلر ، اوندان قبـاق که ئوز وطن‌لرینده کافر
جماعتدن ظلم‌لر گوٴرمیشدیلر ، بیز اونـلارا دنیا حیاتیندا گوٴزل
منزل‌لر وئره‌ریک و آخرت اجری چوخ بیوک و چوخ گوٴزلدیر اگربیلسه‌لر
(۴۱) او کسلر که‌دین یولوندا صبروا ستقامت ائتدیلر و بوتون ایشلرده
پروردگاره توکل ائدیرلر (۴۲) .

(یا پیغمبر) بیز سندن قباق هیچ پیغمبر گوئندرمه‌دیک مگر کیشی قسمتیندن که اونلاراوحی ائدیردیک (مشرکلره دئگینن) سیز اهل‌ذکردن (تورات‌وانجیل‌عالملریندن)سوء روشون اگر بیلمیرسینیز (۴۳)وهر پیغمبره‌آیدین دلیل و حجت و معجزه و کتاب گوئندردیک و سنه قرآنی نازل ائتدیک تا خلقه بیان ائده‌سن او زادی که اونلار اوچون نازل اولوب ، اولا که اونلار عاقلانه فکر ائده‌لر (۴۴) اونلار که ئوز پیس عمل‌لرینه مکر و حیله قیلیرلار ، آیا خاطر جمع‌دیلر که الله اونلارین هامیسین یئره باتیرا ؟ یا بیر طرفدن اونلارا عذاب گوئندره که آنلامیالار؟ (۴۵) یا مسافرت‌لرده اونلاری برک عذابا گرفتار ائده و اونلار (عذابین قباغین آلان و)اللهی عاجز ائدن دئیل‌لر (۴۶) یا اونلاری قورخی و وحشته‌گرفتارائده (اگر اللهتعالی ایمانسیزلاری بوقادا و بلالره‌گرفتارائتمیر ،بو جهته‌دیر که)حقیقتا" سیزین پروردگاریز چوخ مهربان ورحم ائدندیر (۴۷) آیا باخیب گوئرمیرسیزکمنئجه هر موجودون ئوزکوئ لگه‌سی‌ساغدان ،سولادولانیر اوحالداکه اللها کمال‌آلچاق‌لیق‌ایله سجده‌ائدیرلر؟ (۴۸)گوئ‌یلرده اولان و یئرده اولان حرکت ائدن مخلوقاتین هامیسی اللهاسجده ائدیرلر و ملک‌لرده‌بی‌تکبراللهین عبادتینه‌و سجده‌سینه‌مشغولدولار (۴۹)تمام‌موجودات ومخلوقات‌باشلاری اوستونده اولان پروردگاردن قورخورلار و هرنه‌یه که امر اولونوبلار ، انجام وئریرلر (۵۰) الله بویوروب : (که ای مخلوق هیچ وقت)ئوزوزه ایکی الله توتماین ،الله تکجه‌بیراللهدیر .پس مندن‌قورخون (ومنه شریک قراروئرمیون) (۵۱) هرنه که گوئ‌یلرده و یئرده وار تماما" اللهین‌کیدیر ، دین و اطاعت امر همیشه اونامخصوصدیر . آیا سیز گرک اللهدان سوای غیریسیندن قورخاسیز؟ (۵۲) و سیزه هرنه نعمت یئتیشیر ، الله طرفیندن‌دیر ، بوندان‌بئله وقتیکه سیزه‌بیرضرر (جانی یا مالی) یئتیشیر (کمک‌لیک اوچون) اونون درگاهینا پناه‌آپاریرسیز (۵۳) وقتیکه الله او بلانی و ضرری سیزدن گوئتوردی ، اوندا بیر عده سیزدن پروردگاره شرک گتیریرلر . (۵۴) .

تا او نعمتلری کہ اونلارا وئرمیشیک کفران نعمت ائدەلر . اولسون ،
استفادە ائدین و لذت آپارین ، بو تئزلیکدە (عمللریزین جزاسین
گوءروب و) بیلە جکسیز (۵۵) و بو مشرکلر او روزیدان کہ بیز اونلارا
وئرمیشیک ، بیر قسمتین بتلرە قرار وئریرلر . آند اولسون اللھا کہ
سیز (قیامت گونی) بو یالان و افترا بارەسیندە مواخذە و سئوال
اولوناراسیز (۵۶) و اللھا (ملکلری) قیز اولادی قرار وئریرلر و
ئوزلری اوچون اوغلان اولادی آرزو ائدیرلر (۵۷) و او زمان کہ اونلارین
بیرینە قیز اولادی بشارت وئریرلر ، اونون اوزی قاپ قارا قارالیر و
او ئوز آجیقین و حرصین اودور (۵۸) (اونون نظریندە) اوپیس خبردن
کہ اونا وئریبلر (عاریندان) ئوزونی جماعتدن گیزلەدیر (اوزاق ساخلیر)
و بو فکرە دوشور کہ آیا او قیزی ذلت ایلە ساخلاسین یا اونی دیری ،
دیری تورپاقدا باسدیرسین . بیلین کہ اونلار چوخ پیس قضاوت ائدیرلر
(۵۹) او کسلرین مَثلی و صفتی کہ آخرتە (و قیامت گونونە) ایمان
گتیرمەمیبلر چوخ پیس دیر و مخصوص اللھا اوچوندور عالی صفتلر ومثللر
و اوقدرتلی وحکمتلیدیر (۶۰) واگر اللە خلقی ظلم و تمام گناھلارینا
جهت مواخذە و گرفتار ائدە (یئر اوزوندە) هیچ حرکت ائدن (ساغ
آدم) قالماز ، ولکن اللە اونلارین مجازاتین معین وقتە کیمی دالییا
سالار و او زمان کہ وقتلری گلیب یئتیشدی ، نە بیر ساعت دالییا
دوشرلر ، ونە بیر ساعت قاباغا کئچرلر (۶۱) و بو مشرکلر اوزاددان
کہ ئوزلرینین کراهتی وار ، اللھا نسبت وئریرلر و دیللری یالان
سوءزلری تعریف ائدیر کہ آخر و عاقبت یاخشیلیق و بهشت اونلار
اوچوندور . آنجاق جهنمین اودی اونلار اوچوندور کہ اوردا قاباغا
دوشندیلر (۶۲) آند اولسون اللھا ، بیز سندن قاباق کئچمیش امتلرە
پیغمبرلر گوءندردیک ولی شیطان اونلارین پیس عمللرین نظرلریندە
گوءزل و مقبول جلوە وئردی . پس قیامت گونی شیطان اونلارین
یولداشیدیر و اونلار اوچون درد آرتیران عذاب آمادەدیر (۶۳) و
بیز سنە بو قرآنی گوءندرمەدیک مگر بوندان اوتری کہ سن خلقەبیان
ائدەسن اوزادی کہ اوندا اختلاف ائدیرلر و بو قرآن اهل ایمان اوچون
هدایت و رحمت دیر (۶۴) .

و الله تعالی گوٴیدن سو نازل ائتدی تا اونونلا اموات یئرلری دیریلده‌البته‌بو یاغیشی‌گوٴندرمکده‌اللهین سوٴزون ائشیدن‌جماعت اوچون نشانه‌لر وار (۶۵) و سیزین اوچون دوٴرت ایاقلی‌حیوانلاردا عبرت و حکمت وار که بیز اونون قارنینداندان سرگین‌وقان آراسیندان، سیزه پاک و خالص سوت ایچیردیریک که ایچنلرین مزاجینا چوخ گواردیر (۶۶) خرما و اوزوم آغاجلارین میوه‌لریندن که اونلاردان شیرین شربت و گوٴزل روزی اله گتیریرسیز مسلما "اللهین‌قدرتیندن عاقل جماعت اوچون نشانه‌لر وار (۶۷) الله‌تعالی‌بال‌آریسینا الهام ائتدی و بیلدیردی که ئوزونه یووا قاییرسین داغـلاردا و آغاجلار آراسیندا و او شیئلر ایچینده‌که‌خلق (بال آریسیندان اوتری) ایجاد ائدیرلر (۶۸) سونرا تمام میوه‌لردن و گل‌چیچک‌لردن‌تغذیه‌ائتگینن و پروردگارین یولون اطاعت و آسان‌لیق‌ایله توت گئت. اونلارین قارنیندان‌شیرین بال مختلف رنگلرده چیخیر که اوندا خلق‌اوچون شفالروار‌دیر، البته بوندا درست فکر ائدن جماعت اوچون (اللهین قدرتیندن) نشانه‌لر واردیر (۶۹) و الله سیزی خلق ائدیب و سونرا سیزه وفات باغیشلار. سیزدن بعضی‌سین چوخ قوجا یاشینا یئتیرر، ائیله‌که‌هرنه بیلیردی هامیسین یاددان‌چیخادار. تکجه الله‌دیر که همیشه‌بیلن و همیشه‌قدرتلیدیر (۷۰) الله تعالی سیزین بعضی‌لریزی روزیده (مال و ثروتده) بعضیلردن آرتیق قرار وئریب، اونلارین‌که روزیلاری (مال و ثروتلری) چوخدور حاضر دئیل‌لر آرتیق‌روزیلارین ئوز نوکر و کلفت‌لرینه باغیشلیالار تا هامیسی او مال‌و ثروتده‌شریک و برابر اولالار. پس نئجه‌اللهین نعمتلرینه (شریک قرار وئرمک‌ایله) منکر اولورلار؟ (۷۱) و، الله تعالی سیزین ئوزوزدن سیزین اوچون جفت‌یاراتدی‌وسیزین جفت لریزدن سیزه اولاد و نوه‌لر خلق‌ائتدی و سیزه پاک نعمتلردن روزی وئردی، آیا (بو نعمتلرین مقابلینده) خلق گرک باطله ایمان گتیریب و اللهین نعمتلرینه کفران ائده‌لر؟ (۷۲).

(مشرکلر) اللەدان سوای غیرلرینەعبادت ائدیرلر کە اونلار گؤیلردە و یئردە بیر شیئی صاحبی دئیل‌لر تا اونلارا روزی‌وئرەلر و اونلارین‌هیچ زادا باشاراجاقلاری یوخدور (۷۳) پس سیز (جهالت اوزیلە) اللەها مثللر وورماین ، مسلما " اللە بیلیر و سیز بیلمیرسیز . (۷۴) اللە ، مثل وورور بیرغلامی کە هیچ زادا قدرتی یوخدور وبیر کس کەبیز اونا گؤزل‌روزی‌وئرمیشیک‌و او شخص او روزیدان‌گیزلیندە و آشکاردا (یوخسوللارا) انفاق ائدیر .آیابو ایکی آدم بیر ،بیریلە برابردیلر ؟ مخصوص حمد اللە اوچوندور ، ولی خلقین چوخـی‌آگاە دئیللر (۷۵) و اللە تعالی آیری مثل وورور : ایکی‌نفر کیشی کەبیری لال‌وکارغلام‌دیروهیچ‌زادا قادردئیل‌و ئوزاربابینا وبال (گردن)دیر ، هر یئرەگؤندرسە ، خیر گتیرمز . آیا بو لال‌وکارآدم برابر اولا بیلر او کیشی‌ایلە کە (آزادوقدرتلیدیر و)حق و عدالتە امر ائدیروئوزودە مستقیم یولدادیر ؟ (۷۶) تکجە اللەدیر کە گؤیلرین و یئرین غیب اسرارینا آگاهدیر . دئیل قیامتین‌گلمک‌امری‌مگر گؤزی‌یوموب ،آچان قدری یا اوندان یاخین‌راق . البتە اللە تعالی هر بیر شیئەقادردیر (۷۷) و اللە تعالی سیزی‌آنالاربطنیندن چیخارتدی بیر حالدا کە هیچ زاد بیلمیردیز و سیزین اوچون (ائشیدن) قولاق و(ایشیقلی) گؤزلر و (اینانان)اورەگ قراروئردی اولاکە سیز بو نعمتلرین‌شکرونی یئرینە یئتیرەسیز (۷۸) آیا (بو جماعت) گؤیون قوشلارینا باخیب گؤرمیرلر ؟ (و توجە ائتمیرلر) کە نئجە گؤیـون هواسی اونلارین اختیاریندادیر ؟ اللەدان سوای هیچکس اونلاری ساخلیـان دئیل ، البتەبوندا ایمان‌گتیرن‌جماعت اوچون (اللهین قدرتیندن)نشانەلر وار (۷۹) .

و، الله سیزین سکونتیز اوچون ائولریزی قراروئردی و دوٴرت
ایاقلی حیوانلارین دری‌لریندن سیزین اوچون‌موقت ائولر و خیمه‌لر
مقرر بویوردی‌تاکوچ‌ائدنده یونگول وقابل‌حمل‌اولسون و اوحیواناتین
یونوندن‌سیزین‌اوچون‌منزل اثاثی و یاشایش وسائلی و گوٴزل‌لباسلار
مقرربویوردی که بیر مدته کیمی اونلاردان استفاده ائدیرسیز. (۸۰)
و، الله سیزین اوچون او زادلاردان که خلق ائدیب کوٴلگه‌لر قرار
وئردی و داغلاردا غار و ساکن اولماق یئری (پناهگاه)مقرربویوردی
و سیزین اوچون ئورتوکلر (یاتاجاق) قرار وئردی تاسیزی‌ایسسی‌دن
(وسوٴیوقدان) ساخلاسین و سیزه ساواش لباسی (دمیر پالتار)مقرر
بویوردی و تمام نعمتلری سیزین اوچون کامل ائتدی، اولا که سیز
مطیع امر و مسلمان اولاسیز (۸۱) (یا پیغمبر) اگر اونلار اوز
دوٴندردیلر (غمگین‌اولما)سنون‌وظیفن تکجه تبلیغ‌رسالت واحکامی
آشکارا یئتیرمکدیر (۸۲) اونلار اللهین نعمتلرین تانیرلار، سونرا
اونلاری دانیرلار و اونلارین چوخی‌کافردیلر (۸۳) و او گونی که‌هر
امتدن شاهد انتخاب ائدمریک، سونرا کافرلره نه اجازه وئریلی که
دانیشالار ونه اونلارین توبه‌سی و عذرلری قبول اولونار (۸۴) و او
زمانیکه ظالم‌لر اللهین عذابین گوٴررلر، داها اونلارا نه تخفیف
عذاب وئریلی ونه‌مهلت‌استراحت (۸۵) و او زمانیکه مشرکلر بت‌لری
گوٴررلر، دئیرلر: پروردگارا، بونلار بیزیم بت‌لریمیزدیر که‌بیزی
سندن سوای غیریسینه دعوت ائدیردیلر. بت‌لراونلارین سوٴزلرین
قایتاریب، دئیرلر که سیز یالانچی‌سیز (۸۶) او گون تمام کافرلر و
مشرکلراللهین‌امرینه‌تسلیم‌اولارلار و هرنه‌که اللها افترا وورودولار
هامیسی محو اولوب آرادان گئدر. (۸۷).

اوکسلری که ئوزلری کافر اولوب و خلقی اللـهین یولوندان منع ائتدیلر ،اونلارین فسادلارینا گوره ،عذابی ،عذاب اوستوندن اونلارا آرتیرریق (۸۸) وقیامت گونی هرامت اوچون (پیغمبرلردن) ئوزلرینه شاهد گتیرریک (یاپیغمبر) سنیده بو امته شاهد گتیرریک و بیزسنه قرآن کریمی گوندردیک که هر زادین حقیقتیں آیدین ائدندیـر و مسلمانلار اوچون هدایت و رحمت و بشارت دیر (۸۹) اللـه تعالی خلقی عدالته و انصافا و احسانا و جمیع یاخشی ایشلره ویاخین فامیللره بذل و بخششه امر ائدیر و آشکار قبیح وپیس ایشلردن و ظلم ائتمکدن و زور دئمکدن نهی و منع ائدیر و سیزه گوزل نصیحتلر وئریر ،اولا که سیز متذکر اولوب و قبول ائده سیز (۹۰) و زمانی که اللـهایله عهد باغلادیز ، او عهده کاملا وفا ائدین . هیچوقت ئوز آنـد وقسمیزی که اللـهین آدیله محکم ائدیبسیز ،پوزوب ، سیندیرماین چونکه اللـهی ئوز عهدیزه ضامن قرار وئریبسیز البته اللـه سیزین عمـل ائتدیگیز ایشلری تماما "بلیر (۹۱) مثلده او عورت کیمی اولماین کماگیردیعی ایپی توخویوب محکم ائدندن سونرا ، آچیر داغیدیر . سیـزده ئوز محکم عهد و ایلقاریزی حیله وخیانت اوچون ئوزآرایزدا ایشلمدیرسیز تا بیر قوم و طایفه او بیریسی قومه زور گله چونکه اللـه تعالی سیزی بو آند و قراردادلارایله امتحان ائدیر و قیامت گونی تمام تقلب و اختلافاتیزی سیزین اوچون آشکار ائدمجک (۹۲) و اگر اللـه ایستهـ سئیدی سیزین هامییزی بیر امت قرار وئرردی (هیچ نوع نژاد و دیل و رنگ اختلافی اولمازدی) ولکن اللـه هر کیمی ایستر ضلالتده ترک ائدر و هرکیمی ایستر دوز یولا هدایت ائدر ،البته سیز هرنه (یاخشی یامان) عمل ائدیرسینیز ، مواخذه و سئوال اولونارسینیز (۹۳) .

و هیچوقت ئوز محکم عـهد و ایلقاریزی حیله و خیانت اوچون
ئوز آرایزدا ایشلت‌میون تاقدم لریز (ایماندا) ثابت اولاندان سونرا
لغزش تاپا (زوئوره) و اونا خاطرکه‌خلقی اللـهین یولوندان منع ائتدیز ،
پیس دردلره ،مبتلا اولا سیز و سیزین اوچون بیوک عذاب اولار (۹۴)
و اللـهین عـهدینی آزجا قیمته ساتیب ، پوزمایـن ، مسلما " اللـهین
یانیندا اولان نعمتلر سیزین اوچون یاخشی‌راقدیر اگر سیز بیله‌سیز
(۹۵) هرنه که سیزین یانیزدا وار فانی اولاندیر و هرنه که اللـهین
یانیندا وار همیشه قالاندیر البته او اجر و ثوابی که صبر و استقامت
ائدنلرا وچون وئرمجیوک ،اوعملدن که انجام وئریبلر چوخ یاخشیدیر
(۹۶) هرکس کیشی اولا یا آرواد ، یاخشی عمل انجام وئـره واهل
ایمان اولا ، بیز اونی دنیا حیاتیندا پاک و خوشبخـت ائده‌ریک و
ائتدیگی عملدن یاخشیراق اونا اجر و ثواب وئره‌ریک (۹۷) (یا پیغمبر)
وقتی که قرآن قرائت ائدیرسن ، اول اللـها پناه آپار ، قاوولموش
شیطانین شریندن (۹۸) البته شیطانین او کسلره که ایمان گتیریبلر
و پروردگاره توکل ائدیرلر ، تسلطی و زوری یوخدور (۹۹) بوندان عیر
دئیل که‌شیطانین تسلطی و زوری اوکسلره‌دیر که اونی ئوزلرینه دوست
تونورلار و اوکسلره‌دیر که اللـها شریک قرار وئریرلر (۱۰۰) ائیله‌که‌بیز
بیر آیه‌نی منسوخ ائدیب و اونون یئرینه باشقا آیه گتیردیک ،مشرکلر
دئییرلر: سن همیشه اللـها افترا باغلیانسان (نه، برعکس) بلکه
اونلارین چوخی بیلمیرلر و آنلامیرلار (۱۰۱) دئگینن که او آیه‌لری
روح القدس (جبرئیل) پروردگارین طرفیندن حـق ایله گتیردی تا
مومنلرین ایمانین تثبیت ائتسین و مسلمانلار اوچون هدایت وبشارت
اولسون (۱۰۲) .

و بیزکاملا "بیلیریک‌که کافرلر دئییرلر : بوندان غیر دئیل که قرآنی ، پیغمبره ، بشر (مسیحی یا رومی) تعلیم وئریر . بیرصورتده که اوآدمین دیلی عجمی (غیرعرب) دیر و بو قرآن آشکار و فصیح عرب دیلیجه‌دیر (۱۰۳) مسلما " او کسلری که اللهین آیاتینا ایمان گتیرمیرلر : الله اونلاری دوز یولا هدایت ائتمز و اونلار اوچون‌درد آرتیران‌عذاب وار (۱۰۴) یالانی و افترانی فقط او کسلر اللهانسبت وئررلر که اللهین آیاتینا ایمانلاری یوخدور و همونلار یالانچیدیلر (۱۰۵) هرکس اللها ایمان‌گتیرندن سونرا کافر و مرتد اولا ، البته نه‌زور و مجبورایله‌بیرصورتده‌که اونون‌اوره‌گی ایمانیله‌دولیدیر ،بلکه ئوز اختیاری‌ایله سینه‌سین کفره آچا (و قلبا " راضی اولا) اللهین غضبی اوکسلره‌دیر و اونلار اوچون بیوک عذاب وار (۱۰۶) مرتدلره عذاب ائتمک اوندان اوتری‌دیر که اونلار دنیا حیاتین ، آخرتدن آرتیق دوست توتورلار و الله تعالی کافر جماعتین هیچوقت‌هدایت ائتمز (۱۰۷) همونلاردیلارکه الله اونلارین اوره‌کلرین و قولاقلارین و گوزلرین‌مهرلیوبدی و اونلار ،اللهدان‌غافل اولانلاردیلار (۱۰۸) آنجاق که اونلار آخرتده چوخ زیانکار اولاجاقلار (۱۰۹) البته‌سنون پروردگارین اوکسلریله دیر که کافرلرین فتنه و اذیت‌لریندن‌سونرا هجرت‌ائدیب و الله یولوندا جهاد ائتدیلر و اونون رنج و زحمتینه صبر ائدیب و دوزدولر . مسلما " سنون پروردگارین فتنه و امتحانلاردان سونرا اونلاری باغیشلیان و اونلارا رحم ائدندیر (۱۱۰) .

بیرگون گلر که هرکس ئوز نفسی‌ایله مجادله ائدر و هرکسه‌ئوز عملی‌نین جزاسی وئریلر و اونلارا ظلم اولونماز (۱۱۱) و ،اللـه‌تعالی مثل وورور (مکه شهری کیمی) بیر شهری که اوندا امنیت‌تمام‌برقرار ایدی‌و اهالیسی‌مطمئن‌حالدا یاشییردیلار .هرطرفدن اونلاراوسعتلی روزی گلیردی ، سونرا اونلار اللـهین نعمتلرینه کفران‌ائتدیلر و الله اونلاراغضب‌لباسی‌ئورتوب و قورخی دادیزدی ، ائتدیکلری‌عمل‌لرین مقابلینده (۱۱۲) البته‌اونلارین ئوزلریندن اونلارا پیغمبر گلدی‌ولی اونی تکذیب ائتدیلر . سونرا اونلاری عذاب گرفتار ائتدی او حالدا که ظلم ائدیردیلر . (۱۱۳) (سیز مومنلر اونلاردان عبرت آلین) و او زادلاردان که الله تعالی سیزه حلال و پاک روزی وئریب ، یئیون و اللـهین نعمتلرینه شکر ائدین اگر سیز تکجه اونا عبادت ائدیرسیر (۱۱۴) بوندان غیر دئیل که الله سیزین اوچون میّت اُتین و قانی و دونقوز اُتین و هر حیوانی که غیر اللـهین آدینا کسیله، اکیدا" حرام‌ائتدی ولی هرکس مجبور اولا بیر صورتده که احتیاجدان‌آرتیق تجاوز ائتمیه (اونون اوچون گناه دئیل) البته الله باغیشلیان ورحم ائدَندیر (۱۱۵) سیز ئوز یانیزدان‌یالاندان‌دئمه‌ین‌که بوزاد‌حلالدیر و اوزاد حرامدیر تا اللـها‌یالان و افترانسبتی وئره‌سیز البته‌وکسلری که اللـها یالان و افترا نسبتی وئریرلر ، هیچوقت (عذابدان) قورتاراجاقلاری اولمیاجاق (۱۱۶) دنیانین‌آزجا متاعی‌آرادان‌گئدر و اونلارا دردآرتیران‌عذاب‌قالاجاق (۱۱۷) وبیرهمونلاری که‌قباقجا (انعام سوره سینده ـ ۱۴۶ آیه‌ده) سنه شرح وئردیک ، یهودیلره حرام‌ائتدیک ، بیز اونلارا ظلم ائتمه‌دیک ، بلکه‌اونلار ئوزلرینه‌ظلم روا قیلدیلار . (۱۱۸) .

البته‌سنون‌پروردگارین اوکسلره‌که جهالتدن پیس عمل‌مرتکب اولورلار و سونرا توبه ائدیب و ئوز عمل‌لرین اصلاح ائدیرلر ، سنون پروردگارین‌اونلاری‌توبه‌دن سونراباغیشلیان و اونلارا رحم‌ائدندیر (۱۱۹) البته ابراهیم خلیل‌الله‌ا مطیع وعبادت‌ائدن‌و پاک وحقه مایل‌اولان‌وتک‌ئوزی‌بیرامّت‌ایدی و اوهیچوقت‌مشرکلردن‌دئیل‌ایدی (۱۲۰) اللهین نعمتلرینه همیشه شکر ائدردی . الله اونـی رسالته انتخاب ائدیب و دوز یولا هدایت ائتدی (۱۲۱) و بیز اونادنیاده گوٓزل‌نعمت (رسالت و سعادت) عطا ائتدیک البته اوآخرتده‌صالح انسانلاردان‌دیر (۱۲۲) سونرا سنه وحی‌ائتدیک که تابـع اولگینن ابراهیمین پاک اولان دین و آئینینه که او هیچوقت مشرکلردن دئیل‌ایدی (۱۲۳) بوندان‌غیردئیل‌که شنبه‌گونون حرمتین‌یهودیلره مقرر ائتدیک که اوندا اختلاف ائتدیلر (وحرمتین ساخلامادیلار و) البته سنون پروردگارین قیامت گونی اونلارین آراسیندا ائتدیکلری اختلاف بارەسینده‌حکم‌ائده‌جک (۱۲۴) (یاپیغمبر) خلقی‌محکم‌دلیل و منطق‌ایله و گوٓزل‌نصیحت‌لریله پروردگاریوین یولونا دعوت ائت و جدال‌اهلی‌ایله گوٓزل سوٓزلریله بحـث ائتگینن مسلما " سنون پروردگارین یولدان‌چیخانلاری و یولا گلنلری یاخشی تانیر (۱۲۵) و اگرسیزمسلمانلارا پیس‌لیک‌وظلم‌ائتدیلر ، سیزگرک اونون‌مقابلینده همونقدر انتقام آلاسیز (و اوندان آرتیقا حقیز یوخدور) و اگر صبر ائدیب وصرفنظرائده‌سیز ، مسلما " صبر ائدنلر (و عفو ائدنلر) اوچون گوٓزل‌اجرواردیر (۱۲۶) (یاپیغمبر) صبرائت وسنون‌صبرائتمگین‌فقط الله خاطرینه دیر و اونلارین (چرکین) سوٓزلریندن غمگین اولماو مکر و حیله‌لریندن دلتنگ اولماگینن (۱۲۷) البته الله تعالی او کسلرایله‌دیر که اللمدان قورخان و احسـان ائدن و یاخشی عمل صاحبیدیلر . (۱۲۸) .

باغیشلیان رحم ائدن اللـهین آدینا

پاک و منزّه‌دیر او اللهی‌که (مبارک) گئجه‌ده ئوز بنده‌سین (محمدص) مسجدالحرامدان (کعبه‌دن) مسجد الاقصایا (بیت‌ـ المقدسده‌کی اوزاق مسجده) که اونون اطرافین برکتلی ائتمیشیک سِیر ائتدیردی تا اونا ئوز آیت‌لریمیزی گوٌستره‌ک که الله تعالی حقیقتا ائشیدن و گورندیر (۱) و بیز موسی پیغمبره تورات کتابین وئردیک و اونی بنی‌اسرائیل اوچون هدایت وسیله‌سی قرار وئردیک تا مندن سوای هیچکسی ئوزلرینه وکیل و صاحب اختیار ائتمه‌سینلر (۲) ای او کسلرین اولادی که نوحون گمیسینده حمل ائتدیک، حقیقتا "نوح اللها شکرائدن بنده‌ایدی (سیز بنی‌اسرائیلده اونون کیمی اولون) (۳) و او کتابدا بنی‌اسرائیله بیلدیردیک که سیز یئر اوزونده ایکی دفعه‌فساد امرتکب اولوب و قان‌توٌکرسیز و دنیاده بیوک‌لوک‌ادعاسی ائدرسیز (۴) وقتی‌که اولینجی‌وعده‌نین انتقام زمانی گلیب یئتیشدی، او بنده‌لری که شدتلی ساواش و قدرت صاحبیدیلر، سیزه مسلط ائده‌ریک‌تا سیزی (ئولدورمک اوچون) ائو به ائو آختارالار و بوانتقام وعده‌سی‌حتمی‌دیر (۵) سونرا قدرتیزی بیرده سیزه قئیتاریک وسیزی مال‌واولادایله کمک‌لیک‌ائدیب و سیزی‌چوخلی‌قشون‌صاحبی‌ائده‌ریک (۶) اگر یاخشیلیق ائده‌سیز، ئوزوزه یاخشیلیق ائدیبسیز و اگر پیس‌لیک ائده‌سیز گئنه ئوزوزه ائدیبسیز. وقتیکه ایکینجی‌وعده‌نین انتقام‌زمانی‌گلیب‌یئتیشدی (گئنه شدتلی دوٌیوشچیلری سیزه‌مسلط ائده‌ریک) تا سیزین‌اوزوزی‌قارالدیب وسیزی‌پیس‌گونه سالالار. اونلار بیت‌المقدس مسجدینه داخل اولارلار، نئجه که اول دفعه داخل اولدولار و هرزادا و هرکسده که تسلط تاپالار، اونلاری هلاک ائدیب و آرادان آپارارلار. (۷)

(یاپیغمبر ، یهودیلره بشارت وئریب و دئگینن) امید وار که
پروردگاریز سیزه (توبه مقابلینده) رحم و شفقت ائتسین . اگر سیز
دوباره‌فساداساری‌قئیید‌ه‌سیز ،بیزده‌سیزین‌عذابیزاساری‌قئییده‌ریک
و بیز جهنمی کافرلر اوچون زندان‌قرار وئرمیشیک (۸)البته بوقرآن
خلقی دوز یولا و محکم‌طریقته‌هدایت ائدیر و اهل ایمانا که‌یاخشی
عمل صاحبی‌اولالار ،بشارت‌وئریرکه اونلار اوچون بیوک اجر و ثواب
واردیر (۹)و اوکسلری‌که آخرته‌ایمان گتیرمه‌ییبلر ، اونلار اوچون‌دردآرتیران عذابی آماده ائتمیشیک (۱۰) (تله‌سن وعجله‌ائدن)انسان
ئوزونه شر قازانار، وقتیکه ایستیر خیر ایش گؤره، اصولا انسان
(هرایشده) عجله ائدندیر (۱۱) و بیز گئجه و گونوزی ایکی‌آیت
قرار وئردیک .گئجه‌نین‌آیتیندن‌آزالدیب و گونوزون آیتین‌ایشیقلی
ائتدیک تا پروردگاریزین فضل و رحمتیندن روزی طلب ائده‌سیز‌و
بوندان‌اوتری که ئیل‌لرین ساییین‌و حسابین‌بیله‌سیز و هرزادی‌مفصلا
بیان‌ائتدیک (۱۲)وبیزهرانسانین مقدراتین ونامهٔ‌اعمالین (بویون
باغی‌کیمی)بوینونا‌سالدیق و قیامت‌گونی‌اونی یازی‌وکتاب‌صورتینده
چیخارداریق ، ائیله‌که‌اونون‌تمام ورقلری آچیق اولار (۱۳) (اونا
دئیرلر) ئوزنامهٔ اعمالیوی‌اوخو ،که بو گون‌ئوز حسابیوا ،سن‌ئوزون
کفایت‌ائدرسن . (۱۴) هرکس هدایت تاپدی ، ئوز نفعینه هدایت
تاپیبدیر و هرکس ضلالته دوشدی ، ئوز ضررینه ضلالته دوشوبدور و
هیچ کس، هیچکسین آغیر گناه یوکون (ایش‌بقچه‌سین) بوینونا
آلمیاجاق .بیز تا پیغمبر گؤندرمه‌یک ،بیرکسی عذاب‌ائتمریک (۱۵)
و او زمان بیز بیر شهر اهلی‌نین هلاکینه اراده ائده‌ریک‌که‌اونلارین
ثروتمندلرینه امر ائده‌ک (فساد ائتمه‌ین) ولی اونلار فسادا مشغول
اولالار وعذاب اونلارا حتم‌اولا ،اوندا اونلارین‌هامیسین‌اوزی‌قورلی
سالیب ، هلاک ائده‌ریک (۱۶) و نوح پیغمبردن‌سونرا نه‌قدر قوملری
(فسادلارینا سبب) هلاک ائتدیک وفقط سنون پروردگارین که
بنده‌لری‌نین گناهلاریندان باخبر وآگاهدیر (حسابا) کفایت‌ائدر.
(۱۷) .

هرکس‌که (دنیانین فانی‌و) و عاجل متاعین ایستر (و آخرته اهمیت وئرمز) بیز ایسته‌دیگیمیزی ، ایسته‌دیگیمیز آدمه‌وئره‌ریک (نه‌که هر ایستیینه ، ایسته‌دیگین وئره‌ک) سونرا جهنمی اودان اوتری منزل قرار وئریب وجهنمه‌داخل اولار بیر حالداکه‌مذمت اولونوب ورحمتدن اوزاق‌دوشر (۱۸) و هرکس که آخرتی‌ایستیه و اوندان اوتری‌امکانیجه چالیشا و اهل‌ایمان‌اولا ، بونلارین سعی‌وتلاشلاری‌مقبول‌اولونار (۱۹) بیز هر ایکی فرقه‌یه (دنیانی‌ایسته‌ینلره‌وآخرته طالب اولانلارا) ئوز عطایامیزدان کمک‌لیک ائده‌ریک‌و سنون‌پروردگاریوین عطایاسیندان هیچکس‌محروم‌اولمیاجاق (۲۰) (یاپیغمبر) باخگینن‌بیرنئجه (دنیاده) بعضیلرین ، بعضلریندن آرتیق قرار وئرمیشیک؟ وآخرتین درجه و مقامی چوخ بیوک و چوخ اوجادیر (۲۱) (ای‌انسان) هیچوقت یالقوز اللّه‌ایله باشقا معبود قرار وئرمه‌گینن ، یوخسا (همیشه‌لیک جهنمده) مذمت اولموش و رسوا حالیندا اوتوروب قالارسان (۲۲) و سنون پروردگارین امر ائدیبدی که مندن سوای آیریسینا عبادت‌ائتمیون و (امر ائدیبدی که) آتا و آنازا احسان و یاخشیلیق ائدیین . اگر اونلارین بیری‌یا هرایکیسی‌سنون‌یانیندا‌قالیب قوجالدیلار ، اولماسین اونلارا (اف) کلمه‌سی دئیه‌سن و اونلاری ، ایسته‌دیگلریندن منع ائتمه‌گینن و اونلارایله احتراملی‌و اکراملی سوز دانیشگینن (۲۳) و همیشه ئوز قوئل قاناتیوی شکسته نفس‌لیک و مهربانلیق حالیندا اونلارین یانیندا آچگینن و دئگینن : پروردگارا ، منیم آتا و آناما رحم‌ائتگینن ، نئجه‌که اونلارمنی اوشاقلیقدا پرورش‌و تربیت وئریبلر (۲۴) سیزین پروردگاریز ، اوزادی کمسیزین اوره‌گیزده‌دیر ، سیزدن یاخشی‌بیلیر . اگرصالح انسان اولاسیز (و جهالتدن بیلمه‌یب‌اونلارا ترک ادب ائدیب و سونرا توبه ائده‌سیز) البته اللّه تعالی پاک نیت‌ایله توبه ائدنلری باغیشلیاندیر (۲۵) (یا پیغمبر) یاخین قامیلیوین حقیں‌و فقیرلرین و یولداقالان‌مسافرلرین سهمین وئرگینن ولی هیچوقت اسراف و حیف و میل ائتمه‌گینن (۲۶) مسلما "اسراف وحیف ومیل‌ائدنلر ، شیطانین‌قارداشلاریدیر وشیطان ئوزپروردگارینا کفران نعمت‌ائتدی . (۲۷) .

و اگر یوخسول‌لوک علتی‌ایله موقتا " قادر اولمیاسان‌اونلارین
حق‌لرین وئره‌سن ، ولی امیدین وار که گله‌جکده الله تعالی ئوز
رحمتیندن سنه باغیشلیا ، پس اونلاریله گوٴزل سوٴز و اوره‌ک
شادائدن‌سوٴز دانیش (و اونلاری اللهین رحمتینه امیدوارائتگینن)
(۲۸) (احسان وئرمکده) هیچوقت اللریوی بوینوندان آسماگینن‌و
(بذل‌وبخششده)اللریوی چوخدا آچماگینن‌که‌ئوزون ملول‌و حسرتله
اوتوروب قالارسان (۲۹) البته سنون پروردگارین روزینی آرتیرار‌هر
کیمسه‌یه ایستر روزینی‌تنگ‌ائدر ، مسلما " او بنده‌لرین صلاحیندن
کاملا " باخبر و اونلارا بصیردیر (۳۰) آجلیق قورخسوندان ئوز
اولادیزی ئولدورمیون . اونلارا و سیزه بیز روزی وئریریک . اونلاری
ئولدورمک چوخ بیوک خطا و گناهدیر (۳۱) و عمل زنایه
هیچوقت یاخین اولماین ، زنا آشکار معصیت و چوخ چرکین و پیس
یولدور (۳۲) بی‌گناه شخصی ئولدورمه‌یین که الله اونون قتلین‌حرام
ائدیبدی مگر حق‌ایله (که حکم موجب‌ایله واجب‌القتل‌اولا) و هرکس
که‌مظلوم‌و بی‌گناه حالدا قتله‌یئتیشه ،البته‌بیز اونون ولی‌سینه‌تسلط
و اختیار وئرمیشیک . پس قتل عملینده‌و انتقام آلماقدا (وقصاصدا)
قان صاحبی گرک اسراف و تجاوز ائتمه‌سین (حددن چیخماسین)که
او بیزیم طرفیمیزدن کمک اولونموشدیر (۳۳) و هیچوقت یتیم‌مالینا
یاخین اولماین مگر یاخشی طریق‌ایله تا حد بلوغه و رشده‌یئتیشه‌لر
و ئوز عهد و ایلقاریزا وفا ائدین که تعهد و قرارداد مقابلینده
مسئولسوز (۳۴) هرزادی که (ئولچی و پیمانه‌ایله) ئولچورسوز (یا
آرشین‌ایله و یا اندازه توتورسوز) درست و صحیح ئولچون و دوز
داش ترازودا چکین (اسگیک و بها ساتماین) بو ایش سیزین اوچون
یاخشیدیر و گوٴزل نتیجه‌سی وار (۳۵) (ای انسان) اوزادی که
بیلمیرسن دئمه‌گینن (باطل سوٴزه قولاق وئرمه و خلقین اسرارینا
قولاق آسما ، خلقین ناموسونا باخماگینن ، خلقین کینه و عداوتین
اوره‌گینده ساخلاما و او زادا که اونون باره‌سینده علم و آگاهین
یوخدور ، تابع اولما) که اللهین عدل درگاهیندا ، قولاق و گوٴز و
اوره‌گ هامیسی مسئولدور (۳۶) یئر اوزونده تکبرلیک و افاده‌ایله
یول گئتمه ، مسلما " سن (قدم لریوی محکم یئره وورماق‌ایله)یئری
یارابیلمزسن (و بوینووی‌اوجا توتماق‌ایله)اوجالیقدا داغلارایئتیشه
بیلمزسن (۳۷) تمام بو صفتلر و ایشلر و نیت‌لر که ذکراولوندی
(۲۱ آیه‌دن‌تا ۳۷ آیه‌یه کیمی)پیس‌عملدیلر وسنون‌پروردگاریوین
یانیندا ناپسند و مکروه‌دیلار (۳۸) .

بو دور که سنون پروردگارین طرفیندن هرنه سنه وحی اولور حکمتدندیر و هیچوقت الله تعالی‌ایله آیری معبودقرار وئرمه ،اوندا مذمت اولموش و رحمتدن اوزاق اولان حالدا جهنمه‌گئدرسن (بوآیه ظاهرده پیغمبره خطاب‌دیر اما مقصود عموم خلق‌دیر) (۳۹)(ای مشرکلر)آیا سیزین‌پروردگاریز ،سیزه اوغلان‌اختیار ائتدی وملک‌لری ئوز قیزلاری قرار وئردی؟ مسلما " سیز چوخ بیوک گناهلـی سوء زلر دانیشیرسیز (۴۰) و بیز بو قرآندا (حکمتلی سوء زلری) کرارا "بیان ائتدیک تا خلق متذکر اولوب و نصیحت قبول ائده‌لر ولی اونلارا نفرتدن‌سوای‌بیر زاد آرتیرمادی (۴۱) (یاپیغمبر-مشرکلره)دئگینن ، اگر الله تعالی‌ایله آیری معبودلار اولسایدی نئجه‌که اونلاردئییرلر ، اوندا او معبودلار ، عرشین صاحبی یانینا (دعوا ائتمگـه) یول آختاراردیلار (۴۲) پاکدیر الله و چوخ اوجادیر اوندان که مشرکلر دئییرلر چوخ آرتیق اوجا (۴۳) یئددی گوء ی و یئر و تمام او کسلر که اونلاردادیلار هامیسی اللها عبادت ائدیرلر ، بیـر موجودی یوخدور مگر اونون عبادتینه و حمدینه مشغولدور ،لکن‌سیز اونلارین عبادت ائتمه‌گین آنلیا بیلمیرسیـز . البته‌الله چـوخ مهربان و باغیشلیاندیر (۴۴) (یاپیغمبر) وقتی که سن قرآن‌قرائت‌ائدیرسن ، بیز سنیله اونلارین آراسیندا که قیامته ایمان یوخلاریدیر پرده قرار وئره‌ریک (۴۵) و اونلارین‌اوره‌کلرینه پرده‌چکدیک‌تا اونی‌آنلامیالار (چونکه ایستمیرلر ایمان گتیره‌لر) و اونلارین قولاقلارینـا آغیرلیق سالدیق . وقتیکه قرآندا پروردگاریوی وحدانیت‌ایله یاد ائدیرسن ، کافرلر اولکن‌حالدا قاییدیب‌گئدیرلر (۴۶)بیزیاخشی‌بیلیریک‌اوزادا که کافرلر قولاق آسیرلار و او زمان که سنون سوء زلریوه قولاق‌وئریرلر و او زمان که بیر ، بیریله گیزلین سوء ز دانیشیرلار و او زمان که اونلارین ظالم‌راقی دئییر که سیز تبعیت ائتمیرسیز ، مگر بیر جادو اولونموش‌شخصدن (۴۷) باخگینن‌کافرلرنئجه‌ناروا مثللر ونسبتلرسنه وئردیلر؟ اونلار ضلالته دوشوب ونجات یولی تاپا بیلمزلر (۴۸) کافرلردئدیلر : آیاوقتیکمیز ئولوب ،سوموکلریمیز چورودی ،تازه‌دن دیریلیب ، قالخاجایوق ؟ (۴۹) .

اونلارا دئگینن ،حتی اگرداشدان یا دمیردن اولاسیز. (۵۰) یا سیزین خلقتیز او زاددان که تصور ائدیرسیز چوخ برک اولموش اولا (گئنه دیریلەجکسیز) اوندا دئیەجکلر: کیم بیـزی دوباره دیریلدەجک؟دئگینن اواللهی که سیزی اول دفعەخلق ائتدی ،سونرا اونلار سنون یانیندا باشلارین اشاغی سالیب و دئیرلر که بو وعده هاچان اولاجاق؟ دئگینن امیدوار که یاخین زماندا واقع اولا (۵۱) اوگون اللەسیزین هامییزی احضارائدر و سیز اونون دعوتین حمدایله قبول ائدرسیزو گمان ائدرسیزکه (دنیاده و تورپاق آلتیندا) قالمادیز مگر بیر آز مدت (۵۲) (یاپیغمبر) دئگینن منیم بندەلریمه کەهمیشه یاخشی و گؤزل سؤز دانیش سینلار که شیطان اونلارین آراسینا (چرکین و پیس سؤزلریله) دعواوعداوت سالار. مسلمـا" شیطان انسانین آشکار و بیوک دشمنیدیر (۵۳) سیزین پروردگاریز ،سیزین اعمالیزدن ، سیزدن یاخشی آگاهدیر ، اگر ایستیه ، سیزه رحم ائدر و اگر ایستیه سیزه (عدالتیله) عذاب وئرر و بیز سنی خلق اوچون وکیل و صاحب اختیار گؤندرممیشیک (۵۴) و سنون پروردگارین او کسلره که گؤیلرده و یئردەدیلر ، یاخشی آگاهدیر. البته بیزبعضی پیغمبرلری ، بعضیلریندن افضل قرار وئردیک و داود پیغمبرەزبوری عطا ائتدیک (۵۵) (یاپیغمبر ــ مشرکلره) دئگینن ، او بت لری که اللەدان سوای گمان ائدیرسیز ،اونلاری چاغیرین. اونلار سیزدن بیر ضرر و زیانی گؤتورمگەقادر دئیل لر و نەسیزین وضعیزی دگیشەبیلرلر (۵۶) (کافرلر) اونلاری که چاغیریرلار ، اونلار ئوزلـریپروردگاره یاخین اولماق اوچون ، وسیله آختاریـرلار و هرکـس پروردگاره یاخین راقدیر ، اونون رحمتینەامیدی وار و اونون عذابیندان قورخور ، البته پروردگاریوین عذابیندان بتر قورخماق گرک. (۵۷) هیچ شهر و دیارین اهلی یوخدور مگر بیز اونلاری قیامت گونوندن قباق هلاک ائدیب یا اونلاری شدتلی عذاباگرفتار ائدەریک. البته بو حکم اللـهین کتابیندا یازیلیب. (۵۸).

آیاتین ومعجزاتین گوٴ ند رمگینه کئچمیشلرین تکذ یبیندن سوای بیزه بیر مانع یوخ ایدی و ثمود قومنا ناقەنی معجزه قرار وئردیک که هامیسی گوٴ ردولر ، بونونلا بئله ظلمه مرتکب اولدولار و بیز معجزه گوٴ ندرمریک مگر خلقی عذابدان قورخوتماق اوچون (۵۹) (یا پیغمبر) یادیوا سال او زمانیکه سنه دئدیک که سنون پروردگارین ، خلقین بوتون ایشلرینه احاطەسی وار و او یوخونی و قرآندا لعنت اولونموش شجرەنی که سنه گوٴ ستردیک فقط خلقی امتحان ائتمکو(عذابدان) قورخوتماقدان اوتری ایدی ، ولی اونلارا بیوک طغیان و کفردن سوای بیرزاد آرتیرمادی (۶۰) و زمانیکه ملائکەیه امر ائتدیک که آدمه سجده ائدین ، هامیسی سجده ائتدیلر ، ابلیس دن سوای و دئدی : آیا من او کسه که تورپاقدان خلق ائدیبسن سجده ائدیم ؟ (۶۱) (شیطان) دئدی : آیا سن گوٴ ردون (و مطمئن اولدون) که او مندن افضل و گرامیدیر ؟ اگر سن منه قیامت گونونه کیمی مهلت وئرەسن ، اونون اولادی نین هامیسین بیر آز عدەدن سوای ، اغفال ائدیب و هلاکته سالارام (۶۲) الله بویوردی : گئت بوردان ، اونلاردان هرکس سنه تابع اولا ، جهنم سیزین بوتون جزا و کیفریزدیر (۶۳) و هرقدر باجاریرسان ، ئوز سسین ایله اونلاری لغزشه وادار ائتگینن و تمام سوار و پیاده قشونون ایله اونلاری دورەله و حرام مال لارینده و اولادلاریندا اونلاریله شریک اول و اونلاری یالان وعدەلریله آلدات که شیطانین وعدەلری غرور و آل ائتمکدن سوای بیرزاد اولا بیلمز (۶۴) مسلما " منیم مخلص بندەلریمه سنون تسلطین اولماز و پروردگاریوین حمایتی اونلاردان ، کفایت ائدر (۶۵) سنون پروردگارین دیر که دریادا گمیلری حرکته گتیریر تا اونون فضل و رحمتیندن روزی طلب ائدەسیز ، البته او سیزین حقیزده چوخ رحم ائدن و مهرباندیر . (۶۶) .

و زمانیکه‌دریاداسیزه بیرخطریئتیشدی ،یاددان‌چیخاردارسیز اونلاری که چاغیریردیز مگر اللهی و اوندا که الله‌سیزمنجات وئردی و سیزی سلامت ساحله یئتیردی ، اوندان اوز دوءندررسیز و انسان ئوز پروردگارینه ناشکر و کفر ائدندیر (۶۷) آیا (دریادان نجات تاپاندان سونرا) خاطر جمع اوءلدوز که یئر سیزی کامینا چکمیه؟ یا باشیزا (گوءیدن) داش یاغمیا ؟ و سیزین‌اوچون‌بیرآرخا و پناهگاه تاپیلماز (۶۸) آیا خاطر جمع اوءلدوز که الله سیزی دوباره دریایا قئیترمیه و طوفان گوءندره تا کفروز سببینه غرق اولاسیز ؟ و سونرا بیزیم قهریمیزدن سیزین اوچون دادا چاتان تاپیلماز(۶۹) البته بیز ، اولاد آدمی چوخ عزیز و گرامی توتدوق و اونلاری قورولوقداو دریادا سوارائتدیک و پاک‌نعمتلردن‌اونلارا روزی وئردیک و اونلاری چوخ خلق اولونموش لاردان افضل قرار وئردیک (۷۰)اوگونی که تمام خلقی ئوز رهبرلریله احضار ائده‌ریک ،اوندا هر کسین‌نامهٔ اعمالین ساغ الینه وئره‌لر ، اونلار ئوز نامهٔ اعمال‌لارین‌اوخویارلار و اونلارا ذره‌جه (خرمانین ساپی‌جه) ظلم اولونماز (۷۱) و هرکیم بو دنیاده (حقی گوءرمکدن) کور اولدی ، آخرتده کوراولاجاق‌و حق یولوندان چوخ آزقین‌دوشه‌جک (۷۲) و یاخین‌ایدی کافرلرسنی بیز گوءندرن وحی‌دن غافل ائده‌لر ، تا سن وحی‌دن غیریسین‌بیزه نسبت وئره‌سن و اوندا سنی ئوزلرینه دوست توتالار (۷۳)و اگر بیز سنی ثابت قدم ائتمه‌سئیدیک ، یاخین ایدی که‌اونلارابیرآز تمایل واعتماد تاپاسان (۷۴) (اگر اونلارا تمایل نشان‌وئرسئیدین)اوندا دنیاحیاتیندا و ئولندن سونرا (آخرتده) سنه ایکی برابر عذاب دادیزاردیق و بیزیم‌قهریمیزدن‌ئوزون‌اوچون‌کمک‌ائدن تاپمازیدین. (۷۵) .

و یاخین‌ایدی کافرلرسنی‌ئوز یئریندن‌حرکت وئریب و اوردان
چیخارتسینلار (اگر بوجور ائت‌سئیدیلر) اوندا سندن سونرا بیرآز
زماندان آرتیق قالا بیلمزیدیلر (۷۶) سندن قباق گوٴندردیگیمیز
پیغمبرلرین‌سنتی‌و قاعده‌سی‌کیمی (که‌خلقی توحیده دعوت ائده‌لر،
کافرلر هلاک اولا و مومنلر نجات تاپالار و تا پیغمبـر اونلارین
ایچینده‌دیر اونلارا عذاب گلمیه) و سن بیزیم سنتیمیزده تغییـرو
تبدیل تاپمازسان. (۷۷) گون اورتا و گون باتمامیش نمازین و گئجه
نمازین قارانلیق باشلاناندا قیلگینن و قرآن‌الفجری (صبح نمازین)
اقامه ائت که صبح‌نمازی‌مشهود و افضل‌دیر (قرآن کلمه‌سی بو آیه‌ده
نماز معناسینا گلیب و صبح نمازی بونا گوٴره افضلدیر که الله تعالی
نمازلارین ایچینده قرآنین آدین اونون اوستونه‌قویوب و مسلمانلارا
آنلادیرکه‌صبح‌نمازی قرآنجا اهمیتی‌واردیر) (۷۸) و بعضی‌گئجه‌لری
آییق‌قال‌و عبادت ائت وگئجه نمازی (نافله نمازی) که سنه‌واجبدیر
(و مومنلره مستحب) قیلگینن اولا که پروردگارین سنی بگه‌نیلمیش
مقامه یئتیره (۷۹) و دئگینن: پروردگارا، منی دوغری و صدق‌ایله
داخل ائدیب و صدق‌ایله خارج ائتگینن و ئوز یانیندان منه دلیل‌و
برهان‌قرار وئرگینن که کمک ائدن اولسون (۸۰) دئگینن‌حق (اسلام)
گلدی، باطل (شرک و کفر) آرادان گئتدی، مسلما" باطل آرادان
گئتمه‌لیدیر (۸۱) و اوآیه‌لری که بیز قرآندان نازل ائدیریک، اهل
ایمان‌اوچون‌شفا و رحمتدیر و ظالم‌لره ضرر و زیاندان‌سوای‌آرتیرماز
(۸۲) و او زمان‌که‌بیز انسانا نعمت وئردیک، بیزدن اوز دوٴندریب،
اوزاق اولدی. و او زمان که اونا شر و بلا یئتیشدی مایوس و نا امید
اولدی (۸۳) دئگینن هرکس ئوز طبیعتینه گوٴره‌عمل‌انجام وئره‌جک
و سیزین‌پروردگاریز هامی‌دان‌چوخ‌آگاهدیراونا که حق یولوناهدایت
تاپیب (۸۴) (یاپیغمبر) سندن روح باره‌سینده سوٴروشورلار دئگینن
روح پروردگاریمین امریندندیر و سیزه (روح باره‌سینده) علمده
وئریلمه‌یب، مگر چوخ آز (۸۵) و اگر بیز ایسته‌میک، آپارریق اوزادی
که سنه وحی ائتمیشیک، اوندا سن بیزیم علیه میزه، ئوزون اوچون
وکیل و آرخا تاپمازسان (۸۶).

مگر پروردگاریوین رحمتی و لطفی (سنه کمک‌لیک ائده)البته
اونون‌چوخ بیوک‌فضل و رحمتی‌سنون اوچون واردیر (۸۷) دئگینن ،
اگرتمام انس و جن‌ییغیلاکه بو قرآنین مِثلین گتیره‌لر ، اونون‌مِثلین
گتیره بیلمزلر حتی اگر بعضیلری ، بعضیلرینه کمک‌لیک ائده‌لر (۸۸)
البته‌بیز بو قرآندا خلق اوچون هر جور مُثلدن کرارا " بیان‌ائتدیک
ولی خلق قبول ائتمه‌دیلر مگر کفری (۸۹) و دئدیلر: بیز سنه‌ایمان
گتیرمریک‌تا بیزه(مکده) یئردن بولاق چیخارداسان (۹۰)یاسنون
اوچون خرما و اوزوم‌باغی اولا که او باغین ایچینده چایلار وآخار
سولار جاری اولا (۹۱) یا ئوز گمانیوه گوئ ی بیزیم باشیمیزاییخیلا ،
یا اللهی و ملکلری (شاهد اوچون)دسته ،دسته بیزیم مقابلیمیزده
حاضر ائده‌سن (۹۲) یا سنون اوچون قیزیلدان ائـو اولا ، یا گوئ‌یه
چیخاسان و سنون گوئ‌یه چیخماغیوا ایناناماریق تا بیزه‌گوئ‌یدن‌کتاب
گتیره‌سن و اونی‌قرائت‌ائده‌ک (تا ایناناق)دئگینن ،منیم‌پروردگاریم
پاک و منزه‌دیر (بو سوئزلردن که دئییرسیز) آیا من غیر از بشرم‌که
رسالته گلمیشم؟ (۹۳) وقتیکه خلق اوچون هدایت گلدی اونلاری
هیچ زاد ایمان گتیرمکدن منع ائتمه‌دی ، مگر اوندا که دئدیلر: آیا
الله بیر بشری رسالته گوئندریب؟ (۹۴) دئگینن ، اگر ملکلر یئر
اوزونده ساکن‌اولسایدیلار و اطمینان‌ایله یول گئت‌سئیدیلر ،مسلما "
بیزده‌گوئ‌یدن اونلارارسالت‌اوچون‌ملک‌گوئندرردیک (۹۵)دئگینن ،
اللهین منیله ، سیزین آرایزدا شاهد اولماقی کفایت ائدر ، مسلما "
او بنده‌لری‌نین حالینا کاملا آگاه و بصیردیر (۹۶) .

و هر کیمی الله هدایت ائده، او هدایت تاپیب و هر کیم ضلالته دوشدی ، اونون اوچون ، اللهدان سوای دوست و آرخا تاپمازسان و قیامت گونی اونلاری اوزلری اوسته محشور ائده‌ریک ،او حالدا که کور و لال و کاردیلار . اونلارین یئرلری جهنم‌دیرکه هر وقت اونون اودی خاموش اولا ، اونون اوتونی چوخالداریق (۹۷) بودور اونلارین‌جزاسی ،چونکه اونلار بیزیم آیاتیمیزه کافر اولدولار و دئدیلر: آیا وقتی که بیز ئولوب و سوموگلریمیز چورودی تازه‌دن دیریلیب و قالخاجایوق؟ (۹۸) آیا بو ایمانسیزلار گوٴرمه‌دیلر و بیلمه‌دیلر ،اواللهی که گوٴیلری و یئری خلق‌ائدیب ، قدرتی‌واردیر که اونلارین مثلین خلق ائده و اونلار اوچون بیر مدت‌معین کماوندا هیچ‌شک‌وشبهه یوخدور قرار وئره؟ظالم‌لرهیچ‌زادی‌قبول ائتمه‌دیلر ، مگر کفری (۹۹) دئگینن ،اگر سیز پروردگاریمین رحمت خزانه‌لری‌نین مالکی اولاسیز ، گئنه فقیرلیک قورخسوندان باغیشدان و انفاقدان بخل و امساک ائدرسیز که انسان (طبعا") چوخ بخیل‌دیر (۱۰۰) البته بیز موسی پیغمبره دوققوز آشکار آیت و معجزه وئردیک . پس سن‌بنی‌اسرائیلدن سوٴروش‌گینن که موسی اونلاراگلیب . فرعون‌اونا دئدی: دوغروسی من سنی جادو اولموش‌گمان ائدیرم (۱۰۱) موسی دئدی: سن ئوزون کاملا" بیلیرسن که بو آیدین آیت‌لری هدایت اوچون ، گوٴیلرین و یئرین پروردگاریندان سوای ، غیریسی گوٴندرمه‌ییب . دوغروسی من سنی ای فرعون هلاک اولموش گمان ائدیرم (۱۰۲) فرعون‌تصمیم‌توتدی‌کماونلاری‌یئراوزوندن‌گوٴتورسون بیزده اونی و اونلا اولانلارین‌هامیسین‌غرق ائتدیک (۱۰۳) واوندان سونرا بنی‌اسرائیله امر ائتدیک که او یئرده ساکن اولون . وقتیکه آخرت وعده‌سی گلیب یئتیشدی ، سیزین هامیزی قاراشمیش‌حالدا گتیرریک (۱۰۴) .

و بیز بو قرآنی برحق گؤندردیک و برحق نازل اولدی و بیز سنی گؤندرمه‌میشیک مگر بشارت وئره‌سن (خلقه‌اللهین رحمتیندن) و قورخوداسان (خلقی‌اللهین عذابیندان) (۱۰۵) و بیز بو قرآنین آیه‌لرین بیر ،بیریندن‌فاصله‌لی (زمانی) گؤندردیک تا سن اونلاری خلق اوچون تدریجا " و مکث‌ایله قرائت ائده‌سن و بیز اونی مرتب نازل ائتدیک (۱۰۶) دئگینن ، ای مخلوق ، اگر سیز بو قرآنا ایمان گتیره‌سیز یا ایمان گتیرمیه‌سیز (نفعی و ضرری ئوزوز اوچوندور) حقیقتده او کسلره که بوندان قباق علم و آگاهی وئریلیب ، وقتیکه اونلارا تلاوت اولونار ، چنه‌لری اوسته یئره دوشوب و سجده ائدرلر (۱۰۷) ودئیرلر : بیزیم پروردگاریمیز پاک ومنزه‌دیر ،پروردگاریمیزین وعده‌سی حتما " واقع اولاجاق (۱۰۸) و اونلار آغلار حالدا چنه‌لری اوسته یئره (سجده‌یه) دوشرلر و اونلارین قورخولاری و شکسته نفس‌لیک‌لری آرتار (۱۰۹) (یاپیغمبر) دئگینن ، چاغیرون اللهی یا چاغیرون رحمانی هرهانکیسین چاغیراسیز یاخشیدیر .الله‌اوچون دور یاخشی و گؤزل آدلار . و سن نماز قیلاندا سسیوی چوخ اوجا ائتمه و چوخدا یواش ائتمه ،بو آرادا حدوسط یولی‌اختیار ائتگینن (۱۱۰) دئگینن حمد اولسون اللها که ئوزونه اولاد اتخاذ ائتمه‌یب و اونون ملکینده‌وسلطنتینده‌شریکی‌یوخدوروهیچوقت اونون قدرتینه‌وعزتینه نقص یئتیشمز که دوسته و مددچی‌یه احتیاجی اولا . همیشه ذات پروردگاری بیوک و گؤزل صفت‌لریله عبادت ائتگینن و اللهی وصفدن آرتیق بیوک بیلگینن . (۱۱۱) .

۱۸– کهف سوره سی — ۱۱۰ – آیه
۱۱– بعثت ئیلی — ۱۵۷۹ – کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حمد اولسون اللها که بو کتابی ئوز بنده‌سینه نازل ائتدی و اوندا هیچ نوع کژلیک قرار وئرمه‌دی (۱) تا بو کتاب‌ایله که اونون احکامی نهایت محکم‌دیر ظالم‌لری ، اللهین شدتلی عذابیندان قورخوتسون و او مومنلره‌که‌صالح‌عمل انجام وئریرلر ، بشارت‌وئرسین که‌اونلاراوچون‌گؤزل اجر واردیر (۲) و اوندا (بهشتده) همیشه‌لیک قالاندیلار (۳) و قورخوتسون او کسلری که دئییرلر : الله ئوزونه اولاد اتخاذ ائدیب . (۴) .

اونلار و اونلارین آتا ، بابالاری بو سوٌزه هیچ معلوماتلاری یوخدور (و بیلمیرلر که) بو سوٌز که اونلارین آغیزلاریندان چیخیر چوخ بیوگ یالان و افترادیر. اونلار دانیشمیرلار مگر بیر پارایالان سوٌزلر (۵) (یاپیغمبر) نه‌اوچون خلقین خاطرینه ئوز جانیوی هلاکته سالیرسان که نییه بو قرآنا ایمان گتیرمیرلر، متاسف اولورسان؟ (۶) حقیقتده یئر اوزونده اولان شیئیلری، یئرین زینتی قرار وئردیک‌تا خلقی امتحان ائده‌ک که هانکیسی یاخشی عمل ائدندیر (۷) البته‌بیز هرنه که یئر اوزونده خلق ائتمیشیک، هامیسین محو ائده‌جه‌ییک (۸) (یاپیغمبر) آیا سن گمان ائدیرسن که اصحاب کهف و رقیم بیزیم آیتلرین مقابلینده عجیب واقعه‌دیر؟ (۹) او زمان که کهف جوانلاری داغین غارینا پناه آپاردیلار، سونرا دئدیلر: پروردگارا، ئوز یانیندان بیزه رحمت گوٌندر و ایشیمیزده بیزه ارشاد و هدایت وسیله‌سی آماده ائتگینن (۱۰) پس بیز او غاردا اونلارین قولاقلارینا نئچه ئیل (مهر سکوت) وورد وق (۱۱) سونرا اونلاری (نئچه ئیلکی یوخودان) آییق ائتدیک تا معلوم ائده‌ک او ایکی فرقه‌نین هانکیسی غاردا توقف ائدن مدتی درست حساب ائده‌جک (۱۲) بیزاونلارین خبرلرین سنه درست نقل ائده‌جه‌ییک. اونلار جوان کیشی‌لریدیلر که پروردگاره ایمان گتیرمیشدیلر و بیزده اونلارین هدایت‌لرینه آرتیردیق (۱۳) بیز اونلارین اوره‌کلرین ایمانیله محکم‌ائتدیک، اونلار (کافرلرین آراسیندا) قیام ائدیب دئدیلر: بیزیم پروردگاریمیز، گوٌیلرین و یئرین پروردگاریدیر، بیز اوندان سوای هیچ معبودا عبادت ائتمریک. اگر (مشرکلر کیمی) عبادت ائده‌ک، اوندا خطا یولی گئدیب و حقدن اوزاق دوشه‌ریک (۱۴) بیزیم بو ملتیمیز الله‌دان سوای آیری معبودلار ئوزلرینه اختیار ائدیبلر، بیر صورتده‌که اونلارین اثباتینا هیچ دلیل‌لری یوخدور (و نییه دلیل گتیرمیرلر) ظالم‌راق اوکسدن کیمدیر که الله‌ها افترا و یالان نسبتی وئره؟ (۱۵).

(اصحاب کهف بیر ، بیرینه دئدیلر) وقتیکه سیز اونلاردان که اللهدان سوای غیریسینه عبادت ائدیرلر ، کنار اوءلدوز ، پس داغین غارینا گئدیب و اوردا گیزلنین تا پروردگاریز ئوز رحمتیندن سیزین اوچون گنیش لیک قرار وئره وسیزین ایشلریزده تسهیلات فراهم ائده (۱۶) (یا پیغمبر) سن گونی گوءررسن که وقتی چیخیر ،او غاردا اونلارین ساغ طرفیندن دوشور و سوءل طرفلرینه دولانیر و اونلار غارین ایچینده راحت یاتیبلار. بونلار اللهین آیت لریندندیر و اللههرکیمی هدایت ائده .او واقعا" هدایت تاپب و هرکیمی ضلالتده ترک ائده، اونون اوچون ارشاد ائدن دوست و آرخا تاپیلماز (۱۷) سن اونلاری آییق احساس ائدردین ،بیرصورتده که اونلار یاتمیشدیلار و بیز اونلاری ساغ یاندان ،سوءل یانا دوءندریردیک و اونلارین ایتی غارین آغزیندا اللرین اوزاتمیشدی و هرکس اونلارا باخینلا شسایدی ، اونلاردان برک قورخوب و دوءنوب قاچاردی (۱۸) و بئله جیکده بیز اونلاری یوخودان آییق ائتدیک تا ئوز آرالاریندا بیر ، بیریندن سوءروش سونلار. اونلاردان بیری دئدی :نهقدر یاتیبسیز ؟دئدیلر: تقریبا" بیرگون یا بیر گوندن آز یاتمیشیق سونرا دئدیلر پروردگاریمیز یاخشی بیلیر که نه قدر یا تیب سیز. هر حالدا بیرینی بو پوللارایله شهره گوءندرین . باخسین گوءرسون ، هانسی غذا یاخشی و پاکدیر ،آلسین گتیرسین ،گرک دقت ائتسین تاهیچکس سیزی تانیماسین (۱۹)اگر اونلار سیزدن آگاه اولوب و تسلط تاپالار، حتما" سیزی داشا باسارلار یا ئوز دینلرینه قایتارارلار و اوندا داها هیچوقت نجات تاپا بیلمزسیز. (۲۰) .

هابئله‌میزخلقی اونلارین‌احوالاتیندان‌آگاه ائتدیک تابیله‌لر که‌قیامت ساعتی‌شک‌وشبهه‌سیز گلیب یئتیشه‌جک که اونون‌باره‌سینده ئوز آرالاریندا اختلاف و نزاع‌ائدیردیلر ،خلقدن‌بعضیلری دئدیلر: بورا بیر دیوارچکین ،اونلارین پروردگاری ، اونلارین احوالاتیندان یاخشی آگاهدیر ، ولی ایش صاحبلری‌دئدیلر :گرک بوردا بیرمسجد بنا ائدک (۲۱) بعضیلری دئیه‌جکلر که اصحاب کهف اوچ نفریدیلر و دؤردونجی ایت‌لریدی و بعضیلری غیبه داش‌آتیب (شانسی) دئییرلرکه بئش‌نفریدیلر و آلتینجی‌ایت‌لریدی‌و بعضیلری‌دئییرلر: یئددی نفریدیلر و سگگیزینجی ایت‌لریدی ، (یاپیغمبر) دئگینن اونلارین عده‌سین پروردگاریم هامی‌دان یاخشی‌بیلیر و خلقدن‌بیر آزافراددان سوای بیلمزلر . پس سن اهل کتاب‌ایله بحث و مجادله ائتمه‌گینن مگر ظاهر امرده و اونلارین باره‌سینده هیچکسدن خبر آلماگینن (۲۲) و هیچوقت دئمه‌گینن که من بو ایشی صباح انجام وئره‌جگم (۲۳) مگر دئیه‌سن "ان شاءالله"اگرتانری ایستیه .هروقت یادیندان‌چیخدی‌ان‌شاءالله‌دئیه‌سن،پروردگاری‌یادائتگینن‌ودئگینن امیدیم وار که پروردگاریم منی بو حکایتدن آرتیق حقایقه هدایت و ارشاد ائده. (۲۴) و اونلار او غاردا اوچ یوز ئیل باضافهٔ دوققوز ئیل قالدیلار . (۳۰۰شمسی‌ئیلی یا ۳۰۹قمری ئیلی) (۲۵) دئگینن ، الله اونلارین غاردا قالماقلارین یاخشی بیلیر . گؤیلرین و یئرین غیبی اونون اوچوندور . الله چوخ گؤرندیر و چوخدا ائشیدندیر . خلق اوچون اوندان سوای دوست و آرخا یوخدور و ئوز حکمینده و سلطنتینده‌بیرکسی‌شریک‌ائتمز (۲۶) وهرنه پروردگاریوین کتابیندان سنه وحی اولور ، خلقه تلاوت ائتگینن اونون کلماتینه تعییروتبدیل یوخدورواونون درگاهیندان سوای هیچ پناهگاه‌تاپا بیلمزسن (۲۷) .

صبروحوصله‌ایله‌اوکسلریله اولگینن که‌سحروآخشام‌پروردگاره عبادت ائدیرلر و اونون رضاسین ایستیرلر و اونلاردان گؤز ئورتمه اوحالدا که دنیا حیاتی نین زینتینه مایل اولاسان و هیچوقت او کسدن که بیز اونون اوره‌گین ئوز ذکریمیزدن غافل ائتمیشیک‌وهوای نفسه‌تابع‌اولوب‌وایشی افراط کارلیق دیر ، تبعیت‌ائتمه‌گینن . (۲۸) دئگینن ، حق هموندور که پروردگاریز طرفیندن‌گلیب ،هرکس‌ایستیه ایمان گتیره و هرکس ایستیه کافر اولا . بیز ظالم‌لر اوچون یاناراودی آماده ائتمیشیک که شعله‌لری هر طرفدن اونلاری احاطه ائدر واگر سوطلب ائده‌لر ، اونلارا قیزار یلمیش میس کیمی (قابدا) سووئرزلر که ایسسی‌سی اونلارین اوزلرین یاندیرار. اونلارین چوخ پیس یئرلری وار (۲۹) البته اوکسلر که ایمان گتیردیلر و یاخشی عمل صاحبی اولدولار ، مسلما " بیز او کسین که یاخشی عمل صاحبیدیر ، هیچوقت‌اجرینی‌ضایع‌ائتمریک (۳۰)اونلار اوچون همیشه‌لیک‌بهشت باغلاری واردیر که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر . او بهشتلرده قیزیل زینت لر بله بزه‌نرلر و یاشیل‌ابریشمدن‌لباس‌گئیرلر وتخت‌لر اوسته دایانارلار. اونلارین چوخ یاخشی‌اجرلری و چوخ یاخشی یئرلری وار (۳۱) (یا پیغمبر) خلق اوچون او ایکی کیشی‌نین‌مثلین گتیر که بیرینه ایکی اوزوم باغی که اطرافینی خرما آغاجلاری ئورتمیشدی ، قرار وئردیک . او ایکی باغین فاصله‌سین اَکین یئری ائتدیک (۳۲) او ایکی باغ ئوز محصولون وقتینده‌آفت‌سیزوئریردیلر واو باغلارین آراسیندا بیوک سو آرخی جاری ائتدیک (۳۳) باغ صاحبی نین آیری ثروتی و محصولیده وارایدی . صحبت آراسیندا ئوزدوستونادئدی :من هم‌مالداوهم افراددا سندن آرتیقام (۳۴) .

(ئوز دوستی ایله) باغا داخل اولدی اوحالدا که ئوز نفسینه
ظلم ائدن‌ایدی و دئدی: گمان ائله‌میرم که‌بو باغا ابدا" آفت
یئتیشه (۳۵) و گمان ائله‌میرم قیامت واقع اولا، اگر واقع اولساومن
ئوز پروردگاریم طرفینه قئیدم، حتما" بوندان یاخشی ائو و
باغ ئوزوم اوچون تاپارام (۳۶) صحبت آراسیندادوستی‌اونادئدی:
آیا اللها کافر اولورسان؟ که اولده سنی تورپاقدان‌وسونرا نطفه‌دن
خلق ائتدی، سونرا سنی بیر کامل کیشی ائله‌دی؟ (۳۷) ولی (من
دئییرم که) اواللهمنیم‌پروردگاریمدیر و من هیچوقت ئوزپروردگاریما
بیر کسی شریک قرار وئرمرم (۳۸) (ای منیم‌دوستوم) سن‌باغاداخل
اولاندا، بس نییه دئمه‌دین "ماشاءالله" هرنه که الله ایستیر و
اللهین قدرتیندن سوای، قدرت یوخدور. و اگر گؤرورسن که من
مال و اولاددان ساری سندن‌آزام (سوززووه مغرورا‌ولماگینن) (۳۹)
امیدیم وار که پروردگاریم، سنون باغیندان‌یاخشی‌سین منه‌مرحمت
ائده و سنون باغیوا (ممکن دیر) گؤیدن بیر بلا گؤندره و اونی
یاندریب بکلی آرادان آپارا و صبح چاغی گؤررسن که یئرایله‌برابر
اولوب (۴۰) یا صباح گؤررسن که اونون آخار سویی یئره باتیب و
قورویوبدی و سن قادر اولمیاسان سو تاپاسان (۴۱) اللهین بلاسی
باغین محصولون احاطه ائتدی و باغ صاحبی سحر ائله‌دی اوحالدا
که حسرت ایله قویدوغی خرجدن و هزینه‌دن اللرینی بیر، بیرینه
ووروردی و اونلارین هامیسی یانیب، تؤکولموشدیلر، و دئییردی:
ایکاش ئوز پروردگاریمه بیر کسی شریک قرار وئرمیه‌ایدیم (۴۲)
اللهدان سوای هیچ کس قادر دئیلدی که اونا کمک لیک ائده و
کمکلیکده اولمادی (۴۳) بو مقامدا ولایت و حکومت تکجه الله
اوچوندورکه‌حق ایله‌حکم ائدر و او یاخشی اجر وباخشی‌آخروعاقبت
عطاائدندیر (۴۴) (یاپیغمبر) سن اونلارادنیا حیاتین مثل وورگونن
که (آخار) سو کیمیدیر. بیز گؤیدن سو و یاغیش نازل ائدیریک و
اونیله جوربجور گؤیَروَنتی و اوتلار چیخیرلار سونرا صباح اونلارین
هامیسی قورویوب، تؤکولرلر و یئل اونلاری داغیدیب، آپارار و
اللهین هرزادا کامل اقتداری واردیر. (۴۵).

مال و اولاد دنیا حیاتی نین زینتی‌دیلرو باقیات صالحات پروردگارین یانیندا چوخ یاخشی اجری وار و سرانجامی گؤزلدیر.
(۴۶) و او گونی که داغلاری حرکته گتیرریک و یئر اوزون هموار ائدەریک و جمیع مخلوقی (قبردن قاوزایب) محشره گتیرریک و بیر کسدن صرفنظر ائتمریک (۴۷) و جمیع مخلوق صفلرده پروردگاریوه گؤستریلمیش اولار و بیزیم یانیمیزا (انفرادی حالدا) گلرسیز، نئجه که اول دفعه سیزی خلق ائتمیشدیک و خیال ائدیردیز که سیزین اوچون میعادگاه قرار وئرمیەجەییک (۴۸) اوگون هـرکسین نامهٔ اعمالین (پرونده سین) اونون الینه قویارلار. اوندا مجرم‌وگناهکار اشخاصی،نامهٔ اعمال‌لارینا گؤره قورخلی و نگران حالدا گؤررسن و اونلار دئیرلر: وای اولسون‌بیزه بونه جور نامهٔ اعمال دیر که اوندا هیچ کیچیک و بیوک عمل قالمایب مگر هامیسی حساب‌اولوبدیر و هر کس ئوز عملین حاضر و آماده تاپار و سنون پروردگارین بیر کیمسـەیه ظلم ائتمز. (۴۹) زمانـی کـه بیـز ملک لرەامر ائتدیک که آدمه سجده ائدین، هامیسی سجده ائتدیلر مگر ابلیس کەسجدەائتمەدی واو جن طایفەسیندن ایدی وپروردگارین امریندن خارج اولدی. آیا سیز مخلوق منی ترک ائدیب شیطانی و اونون اولادینی دوست‌توتورسوز؟ بیرصورتده که اونلار سیزین‌دشمنیزدیلر و ظلم ائدنلر (شیطانی دوست توتانلار) پیس مبادلەائدیبلر (۵۰) من گؤیلری و یئری خلق ائدنده، اونلاری (شیطانی و اولادینی) شاهد چاغیرمادیم و نه اونلارین ئوزلرین خلق ائدنده و من هیچ وقت ضلالته دوشنلری ئوزومه کمک توتان دئیلم (۵۱) او گون الله امر ائدر: منیم شریک‌لریمی که گمان ائدیردیز، چاغیرین،مشرکلر اونلاری چاغیرارلار، اما اونلار جواب وئرمزلر و اونلارین آراسیندا (چاغیران و چاغیریلان) هلاکت مکانی مقرر ائدەریک. (۵۲)اوندا گناهکارلارجهنمین اوتونی‌گؤروب ویقین ائدرلرکه جهنمەد وشەجکلر و قاچاق یولی اوردا تاپا بیلمزلر (۵۳).

بیز بو قرآندا خلقین هدایتی اوچون هر مثلدن کرارا " بیان ائتدیک ، ولی انسان هرزاددان آرتیق حق سؤزی ایله جدالا باشلادی (۵۴) وقتیکه خلق اوچون هدایت گلدی ،هیچ زاداونلاری ایمان گتیرمکدن و پروردگاردان توبه و باغیش ایستەمکدن منع ائتمەدی مگر بوکه گئچمیش قوملرین مجازات سنتی اونلارا یئتیشەیا عذاب اونلارا مقابل گله (۵۵) و بیز پیغمبرلری گؤندرمەمیشیک مگر بشارت وئرندیلر و اخطار ائدندیلر و او کسلری که کافر اولدولار بیهوده جدال ائدیرلر تا حق و حقیقتی آرادان آپارالار و بیزیم آیاتیمیزی و اخطارلاریمیزی تمسخر ائدیرلر (۵۶) ظالم‌راق اوکسدن کیمدیر که پروردگارین آیەلریله نصیحت اولونا ، سونرا اونلاردان اوز دؤندره و ئوز اللریله قاقداں گؤندردیگی گناه عمل لری یادیندان چیخاردا ؟بیزاونلارین اورەکلرینەپرده (جهالت)سالدیق تااللەهین کلامین آنلامیالارو قولاقلارینا (حق سؤزون ائشیدمکدن) آغیرلیک وئردیک و اگر سن اونلاری هدایته چاغیراسان ، ابدا " هدایت تاپمازلار (۵۷) و سنون پروردگارین باغیشلیان و رحمت صاحبیدیر ، اگر ایستیه خلقی عمل‌لری مقابلینده گرفتارائده ،البته اونلارا تئز عذاب گؤندرر ، ولی اونلارین مجازاتی اوچون تعیین اولموش وقت وار که او زمان اللەهین درگاهیندان سوای پناهگاه تاپا بیلمزلر (۵۸) وبود ورکەبیز شهرلرین اهالیسین چون ظلم‌ائلەدیلر ، اونلاری هلاک ائتدیک و اونلارین هلاکتینه وقت تعیین ائلەدیک (۵۹) زمانی که موسی پیغمبر ئوز جوان یولداشینا دئدی : من بو سفردن ال چکمرم تامجمع‌البحرینه (ایکی دریانین قاووشان یئرینه) یئتیشم (احتمالا " مرمره دریاسی‌دیر) حتی اگر ئیل‌لر بویی طول چکه (۶۰) وقتیکه اونلار مجمع البحرینه یئتیشدیلر بالیقی اونوتدولار . سونرا بالیق یولون توتوب ، دریایا گئتدی . (۶۱) .

پس وقتیکه او یئردن گئچدیلر ، موسی او جوانا دئدی ، غذامیزی گتیرگینن که بو مسافرتده چوخلی زحمته دوشدوک (۶۲) (حضرت یوشع) دئدی گوردون که او بُیوک داشین یانیندا اوتورمورشدوق ، بالیق منیم یادیمدان چیخدی و اوردا قالدی و شیطان اونی منیم یادیمدان چیخارتدی که سنه دئیم ، بالیق تعجبلی حالدا یولون توتوب ، دریایا سوزولدی (۶۳)موسی دئدی ، اورا همون یئردیر که بیز آختاریروق و او یولدان که گلمیشدیلر دانیشان حالدا قئییت‌دیلر (۶۴)اوردا بیزیم بنده لریمیزدن بیرینی تاپدیلار که اونا (خضر پیغمبره) ئوز یانیمیزدان رحمت (ونــبوت) و ئریب و اونا عِلـم (غیب)تعلیم وئرمیشدیک (۶۵)موسی اونا (خضر پیغمبره) دئدی ، آیا ممکن‌دیر من سنون خدمتینده اولام و سنـدن تبعیت ائدم ، عوضینده سنده او عِلم رشد کمالدان که سنه تعلیم اولونوب ، منه تعلیم وئره سن؟ (۶۶) (خضر پیغمبر)دئدی ، مسلما" سن قادر دئیل سـن که منیلـه برابـر (اولایـلارا) صبـر ائلیه‌سن (۶۷) و سن نئجه اوزاددان که اصـلا" خبریـن یوخـدور ، صبر ائلیه بیلرسن؟ (۶۸) موسی دئدی ، اگر اللـه ایستیه ، سن منی صبر ائدنلردن تاپارسان و سنون امریندن هیچ چیخمارام (۶۹) (خضر پیغمبر)دئدی ، اگر ایستیه سن منه تابع اولاسان ، گرک‌مندن هیچ زاد خبر آلمیاسان تا وقتیکه من ئوزوم اونون باره سینده سنی آگاه ائدیم (۷۰) (موسی پیغمبر قبول ائله‌دی)سونرا هر ایکیسی (یولا دوشوب) گئتدیلر تا گمییه میندیلر (خضر پیغمبر) باشلادی گمینی دَلمَگه . موسی دئدی ، گمینی دَلدین که آدملرین غرق ائلیه سن؟ واقعا" سن چوخ پیس ایش گوردون (۷۱) (خضر پیغمبر) دئدی ، آیا من دئمه دیم که سن قادر دئیل‌سن منیله صبر ائلیه سن؟ (۷۲) (موسی) دئدی (بو دفعه منی باغیشلا) یادیمدان چیخان شیئده منی مواخذه ائله‌مه گینن و منی ایشیمده چوخ برکه باسما (۷۳)سونرا هر ایکیسی گئتدیلر تا وقتیکه بیر اوغلانی گوردولر (خضر پیغمبر)او اوغلانی ئولدوردی . موسی دئدی ، گناهسیز شخصی ئولـدوردون که بیر آدمی ئولدورمه میشدی ، واقعا" سن چون پیس‌ایش‌گوردون (۷۴)

(خضرپیغمبر) دئدی ، آیا من سنه دئمه دیم که سن قادر دئیل سن منیله صبر ائلیه سن ؟ (۷۵) موسی دئدی اگر بوندان سونرا سندن بیر زاد خبر آلسام ، اوندا یولداشلیقی پوزگینن و مندن ساری معذورسان (۷۶) (خضر پیغمبر قبول ائله‌دی) هر ایکیسی یولا دوشدولر تا یئتیشدیلر بیر کندین اهلینه . او کندین اهلیندن غذا ایسته‌دیلر . کندین اهلی اونلارا غذا وئرمه دیلر و اونلاری قوناق ساخلامادیلار ، سونرا (موسی‌ایله‌خضر) اوکندده‌بیر دیواری گوردولر که آز قالیردی ییخیلسین . خضر او دیواری دوزه لدیب و محکم ائتدی . موسی دئدی ، اگر سن ایسته سئیدین اونون بابتیندن مزد آلاردین (۷۷) (خضر) دئدی ، ایندی منیله سنون آیریلیق زمانی یئتیشدی . ایندی من سنی او ایشلرین تعبیریندن که قادر اولمادین صبر ائلیه سن آگاه ائلیه جگم (۷۸) و اما او گمی نئچه نفر فقیر شخصین‌کیدی که دریادا ایشلیردیلر ، من ایسته دیم که او گمینی معیوب ائدم چونکه اونلاردان اوسته بیر پادشاه وارایدی که تمام سالم گمیلری غصب ائلیردی (۷۹) و اما او اوغلان ، اونون آتا و آناسی مومن‌ایدیلر ، بیز قورخدوق که او (کافر) اوغلان اونلاری یولدان چیخاردیب و کفره یئتیره (۸۰) بیز ایسته دیک که پروردگاری اونلارا پاک و فامیل دوست اولاد عوض وئره (۸۱) و اما او دیوار او شهرده ایکی یتیم اوغلان اوشاقین کیدی ، اونلارین (رحمتلیک) آتاسی یاخشی بیر کیشی ایدی و او دیوارین آلتیندا خزانه وارایدی ، پروردگار ایسته‌دی که او اوغلانلار حد رشده یئتیشه لر تا پروردگارین رحمتیندن خزانه لرین چیخاردالار و من بو ایشلری ئوز یانیمدان انجام وئرمه دیم (بلکه‌الله‌تعالی ایسته میشدی که بو ایشلری انجام وئرم) بوایدی او ایشلرین تعبیری و تاویلی که سن قادر اولمادین اونلارا صبر ائلیه سن (۸۲) (یاپیغمبر) سندن ذوالقرنین باره‌سینده سؤروشورلار . دئگینن که اونون حکایتین سیزه تذکر وئره جگم (۸۳)

بیز اونا یئر اوزونده قدرت و سلطنت باغیشلادیق و هرزادین سببین و وسیله سین اونون اختیاریندا قرار وئردیک (۸۴) او بوتون امکاناتیله حرکت ائله‌دی (۸۵) تا وقتیکه گون باتان یئره یئتیشدی. بئله تصور ائله دی که گون بولاندیریق سو بولاقیندا غروب ائتدی. و اوحوالیده بیر قومه (تانری تانیمازلارا) راست گلدی. بیز دئدیک، ای ذوالقرنین (اوقومون ایمانی باره سینده سنه اختیار وئریریک) یا اونلاری مجازات ائله یا اونلارین حقینده عدالت ایله رفتار ائتگینن (۸۶) ذوالقرنین اعلام ائله‌دی، هرکس ظلم ائلیه (مشرک قالا) اونی برک مجازات ائلیه جه ییک (ئولندن) سونرا پروردگاری طرفینه قئییدر و پروردگاری اونی چوخ پیس عذاب ائلر (۸۷) و اما هرکس ایمان گتیره و صالح عمل انجام وئره، اونون اوچون یاخشی اجر و گوزل جزا واردیر و بوتون ایشلریندە او نا تسهیلات قائل اولاریق (۸۸) سونرابوتون امکاناتیله حرکت ائلـه دی (۸۹) تا وقتیکه گـون چیخـان یئره یئتیشـدی و اوردابیـر قومه راسـت گلدی که بیز اونلارایله گونون آراسیندا ئورتوک قرار وئرمه میشدیک (۹۰) (نئجه که گون باتان یئرین قومی‌ایله رفتار ائتمیشدی، بونلارایله اوجور رفتار ائله‌دی) و بیز هرنه که اونون یانیندا وارایدی، کاملا" آگاه‌ایدیک. (۹۱) سونرا بوتون امکاناتیله (اورادان) حرکت ائتدی (۹۲) تا وقتیکه ایکی رشته سددین (داغلارین) آراسینا یئتیشدی، اوردا بیر قومه راست گلدی که اونلارین دیل لرین و سؤزلرین آنلاماق آسان و یاخین دئیلدی (۹۳) اونلار دئدیلر، ای ذوالقرنین (بو داغلارین دالیندا اولان) قوم یاجوج و ماجوج واقعا" یئر اوزونده فساد ائدندیلر. اگربیزسددین خرج و مخارجین عهده میزه آلاق، آیا سن بیزیله اونلارین آراسیندا بیرمحکم سدومانع ایجاد ائلرسن؟ (چونکه سنون امکاناتین چوخدور). (۹۴) ذوالقرنین دئـدی، او امکاناتی که پروردگاریم منیم اختیاریمدا قرار وئریب چوخ یاخشیدیر. سیز فقط قول قوه سی‌ایله (کارگرایله) منه کمک‌لیک‌ائدین تا سیزایله اونلارین آراسیندا بیر محکم سد (دمیر دیوار) ایجاد ائدیم (۹۵) سیز منه دمیر پارچالاری گتیرین تـا (سددین او جالیقی، دریـا کنارینـدا اولان) ایکی قایانین برابری اولسون و دئدی که اونلارین آلتیندا اود یاندیرسینلار تا دمیرلر قیزاریب، اونا دونسونـلر، سونرا دئدی، میس (وقلع) اریدیب گتیرین تا ملات عوضینه اونلارین اوستونه (وآرالارینا) توکوم (۹۶) اونـدان سونرا قوم یـاجوج و ماجوج قادر اولمادیلار او سددین اوستوندن آشالار و قادر اولمادیلار اونا نقب وورالار (۹۷)

ذوالقرنـین دئدی ، بـو بُیوگ ایش پروردگـاریمین لطـف و
مرحمتیندندیر ، وقتیکه پروردگاریمین وئردیگی وعده گلیب یئتیشه،
بـو سد داغیلار ، البته پروردگاریمین وعـده سی حق و حقیقتدیر
(۹۸) بیز اوگون کافرلری ئوز حال‌لارینا ترک ائله ریک که دالغالار
کیمی بیر بیرینه قاریشیب و پریشان اولالار ، اوندا صور (شیپوری)
چالینار و بیز اونلارین هامیسین محشرده جمع ائله ریک (۹۹)
اوگون جهنمی (وحشتناک صورتده) کافرلره نشان وئره ریک (۱۰۰)
او کسلری کـه منیم ذکریمدن گوْز ئورتدیلر و قـادر اولمادیلار و
ایستمَدیلر اونی ائشیدسینلر (۱۰۱) آیا او کسلری که کافر اولدولار ،
بئله گمان ائدیرلر که منیم مومن بنده لریم ، مندن سوای غیریسین
ئوزلرینه دوست توتا جاقلار ؟ البته بیز جهنمی کافرلرین وارد اولماقی
اوچون آماده ائتمیشیک (۱۰۲) دئگینن آیا (ایستیرسیزکه) سیزی
زیانکار اشخاصین عملیندن آگاه ائدیم ؟ (۱۰۳) او کسلردیلر که
تلاشلارین و عمرلرین دنیا حیاتیندا ضلالتده گئچیردیرلر و گمان
ائلیرلر کـه یاخشی ایش گوروْرلر (۱۰۴) اونـلار او کسلردیلر کـه
پروردگارین آیت‌لرینه کافر اولدولار و اللهین گوروشون داندیلار
(باور ائتمه دیلر)اونلارین (یاخشی)عمل لری باطل اولوب آرادان
گئدر و قیامت گونی اونلارا ارزش‌قائل اولماریق (۱۰۵) بودورکه
اونلارین‌جزاسی و کیفـری جهنـم دیر چونکـه اونـلار اللهـا ،
کافر اولدولار و بیزیـم آیاتیمیزی و پیغمبرلریمیـزی لوغازاتو-
توردولار (۱۰۶) البته او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل
انجام وئردیلر ، فردوس باغلاری اونلارین منزل‌لریدیر (۱۰۷)
همیشه لیـک اوردا قالاجاقلار و ایستـه مزلر اوردان چیخسینلار
(۱۰۸) (یاپیغمبر) دئگینن اگرتمام دریالار پروردگار یمین کلماتین
یازماق اوچون مرکب اولالار ، اوندان‌قاباق که پروردگاریمین سوزلری
تمام اولا ، دریالار قورویار ، حتی اگر او دریالارین مِثلین اونلارا
کمک‌ائـده ک (اضافه ائده ک) (۱۰۹) دئگینن منده سیزین تکین
بشرم ، منه‌الله طرفیندن وحی اولور که سیزین اللهیز تکجه بیر الله
دیر . پس هرکسین پروردگارین گوروشونه امید و اطمینانی وار ،گرک
دنیـاده، صالح عمل انجام وئرسین و پروردگارین عبادتینده ، بیر
کسی اونا شریک قرار وئرمه سین (۱۱۰)

۱۹ــ مریم سوره سی ۹۸ ــ آیه
۱۱ــ بعثت ئیلی ۹۸۲ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

کهیعص (قرآنین رموزیندن و اسرار یندندیر) (۱) بــو سوره پروردگاریوین لطف و مرحمتی ئوز بنده سی زکریایه دیر (۲) وقتیکه پروردگارین گیزلین وآرام حالدا سسله دی (۳) دئدی، پروردگارا، حقیقتا" منیم سوموکلریم سست و ضعیف اولوب و باشیمین توکلری قوجالیقدان آغاریب. پروردگارا، (بو مدتده) هیچوقت ســنـون درگاهیوه دعا و عبادت ائتمَکدن ناامید و مایوس اولمامیشام (۴) پروردگارا، قورخورام من ئولندن سونرا اینديکی وارثلر حق یولی گئتمیه‌لر و منــیم عیالیم دوغمیان و عقیم دیر. سن ئوز لطف و کرَمیندن مَنه بیر صالح اولاد عطا ائتگینن (۵) که منیم وارثیم و آل یعقوبون وارثی اولسون. پروردگارا، اونی یاراشیقلی و صالح و وارث قرار وئرگینن (۶) (خطاب ائتدیک) ای زکریا، بیز سنی بیر اوغلانین ولادتینه بشارت وئریریک که آدی یحیی دیر و اوندان قاباق‌بوآدی کیمسه یه قرار وئرمه میشیک (۷) زکریا دئدی، پروردگارا نئجه منیم اوچون اولاد عمله گلر؟ بیر صورتده که عیالیم عقیــم دیر، ئوزومده قوجالیقدان عاجزاولموشام (۸) خطاب یئتیشدی، بئله دیر، پروردگارین امــر ائتدی که بو ایــش منیم اوچون چوخ آساندیر و منم که سنی خلق ائتدیم او حالدا که قبلا" بیر شیئی دئیلدین (۹) زکریا عرض ائتدی، پروردگارا، منیم اوچون بیــر علامت قرار وئرگینن (تا خاطر جمع اولوم) الله بویوردی، سنون علامتین اودور که (دیلین توتولاجاق و) اوچ گئجه گونوز خلق‌ایله دانیشا بیلمز سن (۱۰) زکریا محرابدان ئوز قومنا ساری خارج اولدی او حالدا که (دیلی توتولموشدی و) اشاره ایله خلقه دئییردی که سحر و آخشام پروردگاره تسبیح ائدیب و نماز قیلین. (۱۱).

(وقتیکه الله تعالی یحیی‌نی زکریایه کرامت ائتدی، الله بویوردی) ای یحیی بوگوی کتابین محکم آلگینن و اوشاق اولان حالدا اونا نبوت مقامی وئردیک (۱۲) و ئوز طرفیمیزدن اونا مهربانلیق و پاکلیق عطا ائتدیک و او همیشه الله تعالی‌دان قورخان و پرهیزگارایدی (۱۳)آتا وآناسینا یاخشی‌لیق ائدنیدی و هیچوقت زور دئین و نافرمان دئیل‌ایدی (۱۴) اللهین سلامی و رحمتی اونا اولسون او گونی که آنادان دوغولدی و او گونی که وفات ائدر و او گونی که دیریلیب، مبعوث اولار (۱۵) (یاپیغمبر) قرآندا مریمین شرح حالین (خلقه) ذکر ائتگینن اوندا که ئوز اهلیندن کنار اولوب و گون چیخان سمته گئتدی (۱۶) و جماعتدن اوزاقدا پرده چکدی (تاعبادت ائتسین) بیز ئوز روحیمیزی (جبرئیلی) مریمه ساری گوئندردیک و جبرئیل بیر کامل بشر صورتینده مریمه ظاهر اولدی (۱۷) مریم دئدی‌من سنون (شریندن) رحمان اللها پناه آپاریرام، اگر الله‌دان قورخانسان (بوردان‌چیخ‌گئت) (۱۸) جبرئیل دئدی، بوندان غیر دئیل که من سنون پروردگاریوین رسولی یم، گلمیشم تا اونون امری‌ایله سنه بیر گناهلاردان پاک و متقی اوغلان باغیشلیام (۱۹) مریم دئدی، نئجه منیم اوغلوم اولا بیلر؟ بیر صورتده که هیچ بشرین الی منه یئتیشمه یب و پیس عمل ائتمه میشم (باکره بیر قیزام) (۲۰) جبرئیل دئدی، بئله دیر، پروردگارین امر ائتدی: که بو ایش منیم اوچون چوخ آساندیر تا بو اوغلانی خلق اوچون آیت و ئوز رحمتیمیز قرار وئرَم و بو بیر فرماندیر که صادر اولوب (اللهین امری هرحالدا گرک عمل اولا) (۲۱) مریم (عیسی یه) حامله اولدی، سونرا بیر اوزاق یئره گئتدی (۲۲) و دوغماق دردیندن بیر خرما آغاجی‌نین بوتاسی آلتینا پناه آپاردی و دئدی ایکاش بوندان‌قاباق ئولردیم و خاطره لردن محو اولوب گئدَردیم (۲۳) سونرا اونی اشاغی طرفدن سَسلـه دیلر که غصه ائله مه، پروردگارین سنون ایاغین آلتیندا بولاق قرار وئریب (۲۴) خرما آغاجی‌نین بوتاقینا حرکت وئر تا (قیش‌فصلینده) سنون اوچون تازه خرما توکسون (۲۵).

(خرمادان) یئگینن و (بولاقدان) ایچگینن و گوزون ایشیقلانسین و مخلوقدن هرکسی گوردون (اشاره ایله) دئگینن که من رحمن اللهیا سکوت نذری ائتمیشم و بوگون بیر انسان ایله دانیشمیاجاغام (۲۶) مریمین طایفه سی، مریمی اوشاق قوجاغیندا گوروب، دئدیلر، یامریم بیوگ و عجیب شیئی سندن اوز وئریب (۲۷) ای هارونون باجیسی سنون نه آتان پیس آدم ایدی ونه آنان پیش عمل صاحبی ایدی (۲۸) مریم (بئشیکده کی) اوشاغا اشاره ائتدی. دئدیلر، بئشیک اوشاقی‌ایله نئجه دانیشماق اولابیلر؟ (۲۹) عیسی (فصیح دیل‌ایله جواب وئریب) دئدی: حقیقتده من الله بنده سی‌یم، او منه کتاب و نبوت وئریب (۳۰) الله منیم وجودیمی هر یئرده اولسام مایهٔ رحمت و برکت قرار وئریب و منه سفارش ائدیبدی‌که‌تادیری‌یم نماز قیلام و زکات وئرم (۳۱) و آناما یاخشی‌لیق ائدم و الله منی زور دئین و ظلم ائدن قرار وئرمیوبدی (۳۲) و اللهین سلامی و رحمتی منه دیر او گونی که آنادان دوغولدوم و اوگونی که منه‌وفات باغیشلار و او گونی که دیریلیب مبعوث اولارام (۳۳) بودور عیسی ابن‌مریمین حقیقی شرح حالی که اونون باره سینده شک و تردید ائدیردیز (۳۴) روا دئیل (و یاراشیقی یوخدور) که الله تعالی اولاد اتخاذ ائده، الله پاک و منزه دیر (او افترالاردان که اونا نسبت وئریرلر) الله هر امری اراده ائده و مقتضی بئله، فقط دئیر، موجود اول و فوری موجود اولار (۳۵) (عیسی نین سوزلری نین بقیه‌سیدیر) حقیقتده الله منیم پروردگاریم و سیزین پروردگاریزدیر، پس اونا عبادت ائدین و صراط مستقیم (دوز یول) بودور (۳۶) خلقین (مختلف) فرقه‌لری ئوز آرالاریندا (عیسی حقینده) اختلاف ائتدیلر، وای اولسون او کسلره که کافر اولدولار بیوگ گونده (قیامتده) حاضر اولماقدان (۳۷) او گونی که بیزیم یانیمیزا گلرلر، اوندا نه قدر ائشیدن و گورن اولارلار، لکن بوگون ظالم‌لر آشکارا ضلالتده دیلر (۳۸).

(یا پیغمبر) مخلوقی حسرت گونوندن قورخوت ، وقتیکه بیزیم امریمیز صادر اولدی ، اولماسین که اونلار غلفت حالیندا قالیب و ایمان گتیرمیه‌لر (۳۹) تکجه بیزیک که یئرین و یئر اهلی نین وارثی ییک و بیزیم طرفیمیزه قئییدرلر (۴۰) (یا پیغمبر) کتابدا ابراهیم پیغمبردن یاد ائتگینن که او چوخ دوز دانیشان و الله طرفینـدن گوندریلن پیغمبرایدی (۴۱) زمانیـکه آتالیغینا دئدی ، ای آتا نه اوچون او شیئه عبادت ائدیرسن که (سنون سسیوی) ائشیتمیر و سنی گورمیر و سندن رفع حاجت ائتمیر؟ (۴۲) ای آتا حقیقتده او علم و آگاهی که منه الله طرفیندن گلیب ، سنه گلمه یب ، پس منـدن تبعیت ائتگینن ، تاسنی دوز یولا و محکم دینه ساری هدایت ائدیم (۴۳) ای آتـا هیچوقت شیطانا عبـادت ائتمه گینن که شیطان باغیشلیان اللها عصیان ائتدی (۴۴) ای‌آتا قورخورام که باغیشلیان اللهین طرفیندن سنه عذاب یئتیشه ، اوندا سن شیطانیله (جهنمده) دوست و یولداش اولارسان. (۴۵) آتالیغی دئدی ، یاابراهیم مگر منیم معبودلاریمدان اوز دوندریب‌سن؟ اگر (بو ایشدن) ال چکمیه سن (وئره رم) سنی داشا با سارلار (چیخ گئت بوردان) ئیل‌لر بویی مندن اوزاق اولگینن (۴۶) ابراهیم دئدی ، سلام اولسون سنه (سلامت قـالاسیز) پروردگاریمدان سنـون اوچون بـاغیشلانماق ایستیرم البته او منیم حقیمده چوخ مهرباندیر (۴۷) ومن سیزدن و او بت‌لردن که الله‌تعالی‌دان سوای اونلارا عبادت‌ائدیرسیز ، همیشه لیک آیریلیب و اوزاق اولورام و فقط پروردگاریما عبادت ائدیرم و امیدیم وار که پروردگاریما دعا ائتمکایله ، منی ئوز لطفوندن محروم ائتمیه (۴۸) ائیله که‌ابراهیم ئوز قوموندن و او بت لردن که الله تعالی‌دان سوای عبادت ائدیردیلر ، اوزاق اولدی ، بیز اونا اسحاقی و (نوه سی) یعقوبی عطا ائتدیک و هامیسینا نبوت مقامی وئردیک (۴۹) و اونلاری ئوز رحمتیمیزدن بهره مند ائتدیک و اونلارا دوز دانیشان دیل و عالی مقام قرار وئردیک (۵۰) (یا پیغمبر) کتابدا موسی پیغمبردن یاد ائتگینن که‌او مخلص‌بنده لردن و الله طرفیندن گوندریلن پیغمبر ایدی (۵۱)

بیز موسی‌نی طورون (داغین) ساغ طرفیندن سسله دیک و اونی مصاحبت اوچون ئوزومیزه یاخین ائتدیک (۵۲) و ئوز رحمتیمیزدن اونا، قارداشی هارون پیغمبری باغیشلادیق (۵۳) (یا پیغمبر) کتابدا اسماعیل پیغمبردن یاد ائتگینن که او صادق‌الوعده و الله طرفیندن گوندریلن پیغمبرایدی (۵۴) همیشه اهل خانواده سین و ئوز آدم‌لرین نماز قیلماغا و زکات ئوده مگه امر ائدردی و پروردگاری یانیندا یاراشیقلی بنده ایدی (۵۵) (یاپیغمبر) کتابدا ادریس پیغمبردن یاد ائتگینن که او چوخ دوز دانیشان والله طرفیندن گوندریلن پیغمبرایدی (۵۶) بیز اونون مقامین اوجا و رتبه سین عالی ائتدیک (۵۷) بو ذکر اولونان کسلر که الله تعالی اونلارا نعمت عطا ائدیب، پیغمبر ایدیلر که بیز اونلاری آدمین نسلیندن و او کسلرین نسلیندن که بیز اونلاری نوحون گمیسینده حمل ائتدیک و ابراهیم پیغمبرین و اسرائیلین و او کسلرین نسلیندن که اونلاری هدایت ائتمیشدیک، رسالته انتخاب ائتدیک. اونلارا هر وقت باغیشلیان اللهین آیاتی تلاوت اولوردی (شوق و محبت‌دن) آغلار حالدا اوزلری اوسته دوشوب، سجده یه گئدردیلر (۵۸) اونلاردان سونرا بیر قومی گلدیلر که نمازی ضایع و ترک ائتدیلر و شهوات نفسه تابع اولدولار، پس تئزلیک‌ایله ئوز پیس جزالارین گوره جکلر (۵۹) او کسدن سوای که توبه ائدیب و ایمان گتیره و صالح عمل گوره، اونلار بهشته داخل اولارلار و اونلارا هیچ ظلم اولماز (۶۰) باغیشلیان الله ئوز بنده لرینه گورمه دیکلری همیشه لیک بهشت باغلارین وعده وئریب. البته اللهین وعده سی یقینا " انجام تاپاجاق (۶۱) اوردا بیهوده سوز ائشیدیلمز مگر سلام و سلامت‌لیک و اونلارین روزیلاری سحر و آخشام مرتب یئتیشر. (۶۲) بو ذکر اولان بهشتی او شخصه ارث وئره ریک که الله‌تعالی‌دان قورخان و پرهیزکار اولا (۶۳) (جبرئیل دئدی) بیز ملک‌لر سنون پروردگاریوین امریندن سوای نازل اولماریق، اوزادی که قبلا" انجام وئرمیشیک و اوزادی که ایندی انجام وئریریک و اوزادی که سونرالار انجام‌وئره جه ییک، هامیسی اونون امر یله دیر و سنون پروردگارین‌سنی یاددان چیخاردان دئیل (۶۴)

گؤیلرین و یئرین و اونلارین آراسیندا اولانلارین خالقی و
پروردگاری تکجه اودور، پس اونون عبادتینه صبر و تحمل ائتگینن
آیا اللهتعالی‌دان سوای بو آدداساندا بیرین تانییرسان؟ (۶۵)
انسان دئییر، آیا وقتیکه من ئولدوم گئتدیم، تئز دیریلیب و
قبردن چیخاجاغام؟ (۶۶) آیا او انسان یادینا گتیرمیر که بیز اونی
بوندان قباق خلق ائتدیک او حالدا که بیر شیئی دئیلدی؟ (۶۷)
پروردگاریوه آند اولسون، اونلاری شیطانلاریله محشور ائدیب سونرا
هامیسین جهنمین اطرافینا احضار ائده جه ییک دیزلری اوسته‌دوشن
حالدا (۶۸) سونرا هر فرقه‌دن او کسی که باغیشلیان اللها چوخلی
عصیان ائدیب، خارج ائده ریک (۶۹) البته بیز یاخشی بیلیریک
کیمسه‌لر اود ایچینه دوشمه گه آرتیق مستحق‌دیلر (۷۰) و سیز
(انسانلاردان) بیر کس یوخدور که جهنمه داخل اولماسین و بو امر
پروردگاریوین حتمی و قطعی حکمیدیر (۷۱) (هامی جهنمه داخل
اولاندان) سونرا بیز اللهتعالی‌دان قورخانلارا نجات وئره ریک و
ظالم لری دیزلری اوسته دوشن حالدا ترک ائده ریک (۷۲) وقتیکه
بیزیم آشکار و آیدین آیت لریمیز (مومنلر حقینده) تلاوت اولونور،
کافر جماعت، مومن جماعته دئییرلر که بیز ایکی فرقه نین هانکیسی
مقام و منزلتده (جماعتین ایچینده) گوزه‌ل و یا خشیدیر؟ (۷۳)
بیز بونلاردان قباق کئچمیش‌قرن‌لرده نه قدر کافر جماعتلردن هلاک
ائتدیک که مال و اثاثلاری و لباسلاری بونلاردان چوخ ـ چوخ یاخشی
ایدی (۷۴) (یا پیغمبر) دئگینن هرکس ضلالت و کفر یولی گئتسه،
باغیشلیان الله اونا آرتیق مهلت (طول عمر و امکانات) وئرر تا
وقتیکه وئریلمیش عذاب وعده لرین گوره لر یا دنیا عذابین، یا
قیامت عذابین. کافرلر یاخین گله جکده بئله جکلر که موقعیت
جهتینده پیس‌راق و قشون باتینده ضعیف‌راق کیمدیر (۷۵) و الله
تعالی هدایت تاپان آدملرین هدایتینی داها آرتیرار و پروردگاریوین
یانیندا همیشه لیک قالان صالح عمل‌لرین یاخشی ثوابی و یاخشی
آخر و عاقبتی واردیر (۷۶)

(یا پیغمبر) آیا گوردون او کسی که بیزیم آیا تبمیزه ایناندمایب کافر اولدی؟ و دئدی که (اگر قیامت و بهشت اولسا) منیم اوردا جوخلی مال و ثروتیم و اولادیم اولاجاق (اوندا بورجومی وئره رم) (۷۷) آیا او شخص غیبدن آگاهدیر (که آخرتده اونون مال و دولتی اولاجاق؟) یا باغیشلیان اللهتعالی‌دان تعهد نامه آلیبدیر؟ (۷۸) بئله دئیل، او دئدیگی سوزلری یازیریق و اونون عذابینی طولانی ائده جه‌ییک (۷۹) وهرنه که (مال و اولاددان) دئییری، هامیسین اوندان آلاریق و او ئوزی تک و تنها بیزیم یانیمیزا گله جک (۸۰) مشرکلر، الله تعالی‌دان سوای ئوزلرینه آیری معبودلار اختیار ائتدیلر تا ئوزلری اوچون عزت و شخصیت قازانالار (۸۱) بئله دئیل، یاخین گله جکده اونلارین عبادتینه منکر اولوب و اونلارین مخالفی و ضدی اولاجاقلار (۸۲) آیا گورمه دین که بیز شیادلاری کافرلرین اوستونه گوندردیک تا اونلاری یئرلریندن ترپشدیره لر و عصیانا تحریک ائده لر؟ (۸۳) (یا پیغمبر) اونلارین عذابینا چوخ تلسمه گینن، البته بیز اونلارا بیر نئچه مدت مهلت وئره ریک (۸۴) اوگونی که الله تعالی‌دان قورخان انسانلاری دسته، دسته باغیشلیان اللهین طرفینه محشور ائده ریک (۸۵) و گناهکارلاری سوسوز اولان حالدا جهنمه ساری سوق وئره ریک (سوره ریک) (۸۶) اوگون بیر کس شفاعت صاحبی اولا بیلمز، مگر او کس که باغیشلیان الله تعالی‌دان عهد آلیبدیر (۸۷) و کافرلر دئدیلر که باغیشلیان الله ئوزونه اولاد اتخاذ ائدیبدی (۸۸) واقعا" سیز (کافرلر) چوخ پیس سؤز دیلیزه گتیردیز (۸۹) یاخین ایدی بو افترادن گویلر توکولسون و یئر یاریلسین و داغلار داغیلسین. (۹۰) او جهتده که باغیشلیان اللها اولاد نسبتی وئردیلر (۹۱) باغیشلیان الله اوچون هیچ یاراشیقی یوخدور که اولاد اتخاذ ائده (۹۲) هیچ کس گویلرده و یئرده یوخدور مگر باغیشلیان اللهین درگاهینه قول کیمی گلر (۹۳) البته الله بوتون مخلوقاتین و موجوداتین تعدادیندان و حسابیندان آگاهدیر (۹۴) و اونلارین هامیسی قیامت گونی اللهین درگاهیندا یالقوز حاضر اولارلار (۹۵)

البته اوکسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر، باغیشلیان الله اونلار اوچون محبوبیت قرار وئرر. (۹۶) بونا گوره بیز قرآنی سنون دیلیوه آسان ائتدیک تا اونونلا اهل تقوانی (اللهین رحمتینه) بشارت وئره سن و لجباز جماعتی (اونون عذابیندن قورخوداسان (۹۷) و بیز بونلاردان قباق کئچمیش قرنلرده نه قدر کافر جماعتلردن هلاک ائتدیک، آیا سن اونلاردان بیر نفرین گوروسن؟ یا اونلاردان بیر سس ائشیدیرسن؟ (۹۸)

۲۰- طه سوره سی　　　　۱۳۵- آیه
۱۱- بعثت ئیلی　　　　۱۳۴۱- کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

طه (قرآنین رموزیندن و اسراریندن دیر) (۱) (یا رسول‌الله) بیز بو قرآنی سنه گوندرمه دیک که سن ئوزووی زحمته سالاسان (۲) مگر (بونا خاطر که) تذکر وئره سن او شخصه که اونون اوره گینده الله قورخوسی وار (۳) بو قرآن او اللهین طرفیندن دیر که یئری و گویلری اوجا خلق ائتدی (۴) باغیشلیان اللهی که عرش اعلایه مسلط دیر (۵) هر نه که گویلرده و یئرده و اونلارین آراسیندا وار و یا یئرین آلتیندا دیر، هامیسی اونا تعلقی وار (۶) و اگر اللهی اوجا (یا آهسته سسیله) چاغیراسان (بیردر) البته او (خلقین) گیزلین اسرارینا کاملا " آگاهدیر (۷) الله دیر که اوندان سوای هیچ معبود یوخدور و بوتون یاخشی و گوزل آدلار اونون اوچو ندور (۸) (یا رسول‌الله) آیا موسی پیغمبرین شرح حالی گلیب سنه یئتیشیب؟ (۹) او زمانی که بیر طرفدن اود (شعله‌سی) گوردی. ئوز اهل و عیالینه دئدی، سیز بو یئرده دایانین، من اوزاقدان اود ایشیقی گوردوم، اولا که او اوددان بیر قدر سیزه گتیرم یا اونون وسیله‌سیله یولی تاپام (۱۰) ائیله‌که موسی اودا یئتیشدی، ندا گلدی که ای موسی (۱۱) من سنون پروردگارینام، باشماقلاریوی چیخارت، چونکه سن مقدس طوا مکانینداسان (۱۲).

من سنی رسالتـه انتخاب ائتدیم، پس ائشیت اوزادی
که سنه وحی اولونور (۱۳) حقیقتده منم اللـه، منـدن سوای
هیـچ معبود یوخـدور، پس منه عبادت ائتگینن و نمـازی منی
یاده گتیرمک اوچـون قیلگینـن (۱۴) قیامتین ساعتی و زمانی
حتما" گلیب یئتیشه جک و اونون وقتین و واقع اولماقین خلقدن
گیزلین ساخلاریق تا هر کسین سعی و عملینه گوره جزا وئره ک (۱۵)
پس او آدملر که قیامته ایمان گتیرمیرلر و هوای نفسدن (ایسته
دیکلریندن) تبعیت ائدیرلر، سنی قیامت گونوندن مانع اولوب و
غافل ائتمه سین، یوخسا هلاک اولارسان (۱۶) یا موسی، سنون
ساغ الینده کی نه دور؟ (۱۷) موسی دئدی، بومنیم چلیکیم (عصام)
دیر کـه (یورولاندا) اونا دایانارام و قویونـلاری اونیله قووارام و
آغاجدان اونلار اوچون یارپاق توکه رم و آیری استفاده لریده واردیر
(۱۸) الله بویوردی، یا موسی، اونی آت یئره (۱۹) موسی عصاسین
آتدی یئره، بیردن عصا بیر اژدها اولدی که هر طرفه چاخناشیردی
(۲۰) الله بویوردی، قورخماگینن توت عصاوی، بیز اونی اولکی
صورتینه قیطرریک (۲۱) الیوی قولتوغووا داخل ائتگینن تا آغ
ایشیقلی و عیب سیز حالتده چیخسین و بو سنون علیحده معجزه ن
اولاجاق (۲۲) البته ئوز بیوک آیت لریمیزی (سونرا) سنه نشان
وئره جه ییک (۲۳) (بو معجزه لریله) گئت فرعونه ساری که او بتر
یاغی اولوبدی (۲۴) موسی دئدی، پروردگارا، (بو بیوک ماموریت
اوچون) منیم سینه می آچ (ومنه شرح صدر و قوت قلب عطاء ائتگینن)
(۲۵) و منیم ایشیمی (و رسالت امرینی منه) آسان ائتگینن (۲۶)
و منیم دیلیمین عقده سین (لکنتین) آچگینن (۲۷) تاخلق منیم
سوزلریمی آنلاسینلار (۲۸) و منیم اوچون ئوز فامیلیمدن وزیر و
معاون قرار و ئرگینن (۲۹) قارداشیم هارونی (که مورد اطمیناندیر)
(۳۰) و منیم آرخامی اونیله محکم ائتگینن (۳۱) و رسالت امریننده
اونی منه شریک تعیین ائتگینن (۳۲) تا سنی پاکلیق ایله چوخلی
عبادت ائده ک (۳۳) و سندن چوخ تشکر ائده ک (۳۴) البته سن
ئوزون بیزیم احوالیمیزه یاخشی آگاهسان (۳۵) الله بویوردی، یا
موسی، سن هرنه ایسته دین، عطا ائتدیک (۳۶) البته بیز سنه بیر
داها منت قویدوق (۳۷)

وقتیکه آناوا اوکه لازم ایدی وحی ائتدیک (۳۸) که اوشاقیوی
صندوقا قویوب و چایا ئوتورگینن ، سو اونی ساحله یئتیرسین تا او
کسیکه منیم و اونون دشمنی دیر (فرعون) اونی توتسون و ئوز
طرفیمدن سنون محبتیوی اوره کلره سالدیم تاسنون پرورشین ئوز
نظریم آلتیندا انجام تاپسین (۳۹) او زمانیکه باجین دالینجا گلیب
دئدی ، آیا ایستیرسیز که سیزه بیر نفر نشان وئریم که اوشاقدان
یاخشی مواظب اولسون؟ و بئله جیکده بیز سنی آناوا قیطردیک تا
گوزلـری سنه ایشیقلانسین و غصه ائتـمه سین سونرا بیـر نفـری
ئولدوردون و بیز سنی اونون غم و غصه سیندن نجات وئردیک و
سونرا سنی دالبادال سینادیق و ئیل‌لر بویی مدین شهری نیـن
اهالیسی یانیندایاشادین ، سونرا یاموسی ازل کی تقدیر سنی بورا
گتیردی (۴۰) و سنی ئوز رسالتیم اوچون انتخاب ائتدیم (۴۱)
ایندی سن و قارداشین منیم آیت‌لریمله (رسالت اوچون) گئدین و
منیـم سوزلـریمی یئتیرمکـده سستلوق ائتمیون (و منـی یاددان
چیخارتماین) (۴۲) گئدین فرعونه ساری که او بتر یاغی اولوبدی
(۴۳) سیز اونیله آرام ، متین و ملایم دانیشین ، اولا که متذکـر
اولوب و نصیحت قبول ائده یا عمل‌لریندن قورخا (۴۴) موسی و
هارون دئدیلر ، پروردگارا ، بیز قورخوروق که فوری بیزی (تو توب)
مجازات ائده (ومهلت وئرمیه تا معجزه نشان وئره‌ک) یا آرتیق یاغی
اولا (۴۵) الله بویوردی ، هیچ قورخماین ، من (هر یئرده و هر
مکاندا) سیزیله وارام (دانیشیغیزی) ائشیدیرم و (عملیزی) گوروم
(۴۶) هرایکیز گئدین (فرعونون یانینا) و دئیون ، بیز پروردگاریوین
پیغبرلری ییک (اونا ایمان گتیر و) بنی‌اسرائیله اذیت ائتمه و اونلاری
بیزیله گوندرگینن ، البته بیز پروردگاریوین طرفیندن معجزه گتیر ـ
میشیک ، اللهین سلامی و رحمتی او کس اوچوندور که هدایته تابع
اولا (۴۷) (و دئیون که) بیز پیغمبرلره بئله وحی اولوبدی کـه
اللهین عذابی او شخصه دیر که اللهین پیغمبرلرینی تکذیب ائدیب و
حق و حقیقتدن اوز دوندره (۴۸) فرعون دئدی ، سیزین پروردگاریز
کیمدیر؟ یاموسی (۴۹) موسی دئدی ، بیزیم پروردگاریمیز او اللەدیر
که تمام موجوداتی خلق ائدیـب ، سونرا اونلاری هدایت ائدیبدی
(۵۰) فرعون دئدی ، پس کئچمیش قوملارین وضعی نئجه اولا بیلر؟
(کەاللهی تانیمیردیلار) (۵۱)

موسی دئـدی ، اونلارین اوضـاع و احوالی محفـوظ کتابـدا پروردگاریمین یانیندا دیر ، منیم پروردگاریم نه اشتباه ائدر و نه اونودار (۵۲) او اللهی که یئر اوزون سیزین آسایشیز اوچون قرار وئردی و اوندا سیزدن اوتری بیوک یوللار وجوده گتیردی و گویدن یاغیش سویی گوندردی و اونون سببی ایله جوربجور و رنگ برنگ گو ورنتی لر یئردن چیخاتدیق (۵۳) ئوزوز یئیون و حیواناتیزی اوتارین، البته بوندا (اللهین خلاقیتیندن) اهل علم و اهل تحقیق اوچون نشانه لر واردیر (۵۴) بیز سیزی همون تورپاقدان خلق ائتمیشیک و همون تورپاقا قیطرریک و بیر داها سیزی او تورپاقدان چیخاردایق (۵۵)بیز تمام آیت‌لریمیزی فرعونا نشان وئردیک و او هامیسین تکذیب ائدیب و (ایمان گتیرمکدن) امتناع ائتدی (۵۶) فرعون دئدی ، ای‌موسی ، سن کلیب سن که ئوز جادولریله بیزی یئریمیزدن (مملکتی‌میزدن) چیخارداسان (۵۷) البته‌بیزده سنون جادولریوین مثلینی گتیرریک . سن بیزیله ئوزون آراسیندا بیر وقت تعیین ائتگینن که نه بیز ونه سن اوندان تخلف ائتمیه ک ، او یئرده که دوز و هموار اولا (۵۸) موسی دئدی ، سیزین وعده ز ، بایرام گونی اولسون و مخلوق گون اورتا چاغی جمع اولسونلار (۵۹) پس فرعون دونوب گئتدی و بوتون مکر و حیله لرین جمع ائدیب ، سونرا وعده گاها گلدی (۶۰) موسی (جادوگرلره) دئدی ، وای اولسون سیزه، اللها افترا و یالان نسبتی وئرمیون ، الله سیزی برک عذابیله هلاک‌ائدر . خوار و ذلیل اولدی او کس که اللها افترا باغلادی (۶۱) جادوگرلر (موسی نین نصیحتینه گوءره) بیر ، بیریله بحث و مجادله ائتدیلر وسرلرین (ایمانلارین)گیزلین ساخلادیلار (۶۲) (فرعونون‌مامورلاری) دئدیلر ، (ای‌جماعت)بو ایکی‌نفر جادوگر ایستیرلرکه ئوز جادولریله سیزی‌یئریزدن‌چیخاردیب وسیزین‌گوءزل‌مذهبیزی آرادان‌آپارسینلار (۶۳) پس سیز ای جادوگرلر تمام جادوآلاتیزی جمع ائدین ،سونرا صف باغلایب (میدانا گلین) بوگون هرکس برنده اولسا ، واقعا" پیروز اولوب (۶۴) .

جادوگرلر (حاضر اولاندان سونرا) دئدیلر، یا موسی، اول سن باشلیرسان یا اول بیز بساطیمیزی آچاق؟ (۶۵) موسی دئدی، اول سیز باشلیون، جادوگرلر وقتیکه بساط لارین آچدیلار، او شیئلر که آغاجدان و طنابدان وجوده گتیرمیشدیلر، موسی تصور ائتدی‌که واقعاً جادو گوجونه حرکت ائدیرلر (۶۶) و ئوز اوره گینده قورخی احساس ائتدی (۶۷) بیز دئدیک یا موسی، قورخماگینن، مسلماً سن پیروز سن (۶۸) ساغ الینده کین آت یئره تا اونلارین بساط لارین هامیسین قورت وئرسین (اودسون) مسلماً بونلارین ایشلری سحر و جادودان سوای بیرزاد دئیل و جادوگر هیچوقت موفق اولماز (۶۹) جادوگرلر (وقتی موسی نین معجزه سین گوردولر، گیزلین سرلرین آشکار ائتدیلر) اوزلری اوسته تورپاقا دوشوب، سجده ائتدیلر و دئدیلر، بیز هارونون و موسی‌نین پروردگارینا ایمان گتیردیک (۷۰) فرعون دئدی، اوندان قباق که من سیزه اجازه وئرم، سیز ایمان گتیردیز؟ پس معلوم اولور که او جادوگرلیکده سیزین بیوگوز و استادیز دیر و سیزه جادو تعلیم وئریبدی (و سیز منیم علیه مه توطئه ائدیبسیز) من سیزین ال و ایاغیزی ترسه سینه کسیب و سیزی خرما آغاجیندان دارا چکه جگم تا بیله سیز هانکیمیزین عذابی شدتلی و همیشه لیک دیر (۷۱) جادوگرلر دئدیلر، بیز سنی هیچوقت بیزه گلن آشکار معجزه لره و بیزی یوخدان وجوده گتیرن اللها ترجیح و ئرمریک. بیزیم باره میزده هر نه باجاریرسان ائله کینن سن هر قدر پیس لیک و ظلم بیزه ائده سن، تکجه بو دنیانین یاشایشینا مربوط دیر (۷۲) بیز ئوز پروردگاریمیزه ایمان گتیردیک تا بیزیم خطالاریمیزی باغیشلیا و باغیشلیا او جادولرین گناهینی که سن بیزی مجبور ائتدین تا مرتکب اولاق و اللهین باغیشلاماقی چوخ یاخشی و همیشه لیک دیر (۷۳) البته هر کس پروردگارین حضورونا گناهکار و مجرم حالدا وارد اولا، اونون یئری جهنم دیر. اوردا نه‌ئولر ونه دیری قالار (۷۴) و هرکس پروردگارین حضورونا مومن اولان حالدا وارد اولا و عملی صالح اولا، اونلار اوچون یاخشی و عالی درجه و مقام واردیر (۷۵) بهشت باغلاری که ایچلریندن چایلار و سولار آخیر و همیشه لیک اوردا قالاجاقلار و بو بهشت‌لر او کسین اجری دیر که ئوزونی (گناهدان و قبیح ایشلردن اوزاق و) پاک ساخلیا (جادوگرلرین سوء زلری توءکندی) (۷۶)

و بیز موسی یه وحی ائتدیک که بنده لریمی گئجه جاغی حرکت وئرگینن ، دریادان اونلار اوچون قوری یول آچگینن و فرعونون تعقیبیندن و غلبه سیندن ، هابئله غرق اولماقدان قورخون اولماسین (۷۷) فرعون اونلاری قشون ایله تعقیب ائتدی و دریا اونلاری ئوز کامینا چکدی و اونلاردان اثر قالمادی (۷۸) فرعون ئوز قومون ضلالته سالیب و اونلاری هدایت ائتمه دی (۷۹) ای بنی‌اسرائیل ، بیز سیزی (بابالاریزی) دشمنین شریندن نجات وئردیک و طور (داغین) ساغ سمتینی (توراتی نازل ائتمک اوچون) وعده وئردیک و (سینا چوٶلونده سیزی تدارک ائتمک اوچون) میوه و پیشمیش قوش اتی نازل ائتدیک (۸۰) حلال و پاک روزیلاردان که سیزه نصیب ائتمیشیک صرف ائدین و هیچوقت کفران نعمت و ناشکرلیک ائتمیون، یوخسا منیم غضبیمه دچار اولارسیز و منیم غضبیم هرکسه یئتیشه ، حتماً او محو و هلاک اولار (۸۱) البته من باغیشلیانام اوکسی‌که (شرک و کفر و گناهلاردان) توبه ائده و اللهه ایمان گتیره و صالح عمل انجام وئره و اوندان سونرا هدایت تاپیب و یولا گله (۸۲) یا موسی نه باعث اولدی که تله سیب و قوموندان قباق طور سینایه گلدین؟ (۸۳) موسی دئدی ، اونلار منیم دالیمجا گلیرلر، پروردگارا ، سنون رضایتین اوچون عجله ائتدیم (۸۴) الله بویوردی، سنون قومیوی سندن سونرا سیناديق و سامری (آدلی بیرکیشی) اونلاری ضلالته سالدی (۸۵) موسی چوخ بتر عصبانی و تاسفلی حالدا ئوز قومنا ساری قئییدیب گلدی و دئدی ، ای جماعت ، مگر پروردگاریز سیزه (منیم وسیلم له) گوٶزل و یاخشی وعده (توراتین نازل اولماغین وعده) وئرمدی؟ آیا اونون وعده سی طولانی اولدی؟ یا ایسته دیز که پروردگاریزین عضبینه گرفتار اولاسیز که منیم عهدیمی سیندیردیز (۸۶) دئدیلر ، بیز ئوز میل و اختیار یمیزله سنون عهدیوه خلاف ائتمه دیک ، بلکه آغیر زینت آلاتی که یانیمیزدا وارایدی سامرینون دستوریله بیر یئرده جمع ائتدیک . (۸۷)

سونرا سامری او فیریل، گوموشدن "بیر و و" مجسمه سی قاییردی که سسی وارایدی (سامری و اونون تابع‌لری) دئدیلر سیزین و موسی‌نین معبودی همین بودور که موسی اونی یادیندان چیخاردیب (۸۸) آیا بنی‌اسرائیل گورمه دیلر که بیزوو اونلارین سوزلرینه جواب وئرمیر؟ و اونلارین ضرر و نفع لرینه قادر دئیل؟ (۸۹) هارون، موسی گلمه میشدن قاباق بنی‌اسرائیله دئدی، ای جماعت، ئوزوزه گلین، سیز بو وسیله‌ایله سیناماق حالدا قرار تاپیب‌سیز. حقیقتده سیزین پروردگاریز باغیشلیان و مهربان الله‌دیر، سیز مندن تبعیت ائدیب و منیم دستوراتیمدن اطاعت ائدین (۹۰) دئدیلر، بیز اونون (بیزوون) عبادتیندن ال گوتورمریک تا موسی قئییدیب، بیزیم یانیمیزا گله (۹۱) موسی (عصبانی حالدا) دئدی، ای هارون، سن وقتیکه گوردون قوم گمراه اولور، نه مانع اولدی؟ (۹۲) که منیم دستوراتیمدن تبعیت ائتمیه سن؟ آیا منیم دستوراتیمدن نافرمانلیق ائتدین؟ (۹۳) هارون دئدی، ای آنام اوغلی (ای مهربان قارداش) منیم ساققالیمدن و باشیمین توکوندن توتماگینن، حقیقتی بودور که من قورخدوم دئیه سن که بنی اسرائیلین آراسینا آیریلیق سالدین و منیم دستوراتیمه توجه ائتمه دین (۹۴) موسی (عصبانی حالدا) دئدی، ای سامری. بونه پیس ایش ایدی که سن گوردون؟ (۹۵) سامری دئدی، من بیرزاددان آگاه ایدیم که بنی‌اسرائیلین اوندان اطلاع لری یوخ ایدی. من بیر چنگه توریاق جبرئیلین اباغی آلتینداں گوتوروب ساخلامیشدیم و اونی بیزوون (مجسمه نین) ایچینه توکدوم (او سسلندی) آنجاق اوره کیم بئله ایسته دی (۹۶) موسی دئدی، ایتیل گئت بوردان، دنیا حیاتیندا بیرده دوشرسن که دئیرسن هیچکس‌سه یاخین اولماسین (وسنله تماس توتماسین) وآخرتده یئرین جهنم‌دیر که اوندا هیچ خلاف یوخدور. ایندی باخ گورگینن، باطل معبودیوی که (قیزیل و گوموش‌ایله قاییریب و اونا جدا" عبادت ائدیردین، نئجه اوددا یاندیریب و دریایا توکه جه ییک، ائیله‌که اوندان هیچ اثر قالماسین (۹۷) نئجه سیزین معبودیز او الله دیر که اوندان سوای هیچ معبودیوخدور و اونون علمی عالمین تمام ذراتین احاطه ائدیبدی (۹۸)

هابئله بیز (موسی‌نین شرح حالی کیمی) کئچمیش خبرلردن سنه
نقل ائده ریک و بیز ئوز یا نیمیزدن قرآنی سنه گوندردیک (۹۹)
هرکس قرآندان اوز دونده‌ره ، قیامت گونی آغیر گناه یوکون دالیندا
چکه حک (۱۰۰) و او عذابدا همیشه‌لیک قالاجاق و قیامت گونی
آغیر گناه یوکون تحمل ائتمک ، چوخ پیس و درد آرتیراندیر (۱۰۱)
او گونی که صور (شیپوری) چالینار ، اوگون مجرملری و گناهکارلاری
گوزلری گوی حالتده (که گناهکارلیق نشانه سیدیر) محشره گتیرریک
(۱۰۲) اونلار ئوز آرالاریندا قورخا ، قورخا دئیرلر : که دنیاده‌اون
گوندن آرتیق قالمادیق (۱۰۳) بیز یا خشی بیلیریک که اونلار نمه
دئییرلر ، اونلارین بیرآز عاقل یولداشی دئیر که بیر گوندن آرتیق
قالمادیز (نه اون گوندن آرتیق) (۱۰۴) (یاپیغمبر) سندن داغلار
باره سینده سوروشورلار . دئگینن قیامت گونی داغلار داغیلیب ،
آرادان گئدرلر (۱۰۵) سونرا یئرین آلچاق و اوجاسی هموار اولار
(۱۰۶) سن اونـدا هیچ کژلیق و آلچاق اوجا گوءرمزسن (۱۰۷)
اوگون هامی جارچی‌نین (اسرافیلین) دعوتین که اونـدا خلاف
یوخدور ، قبول ائدرلر و بوتون محشره گلنلرین سسی باغیشلیان
الله تعالی‌دان اوتری خامـوش اولار . یواش سسدن سوای بیرزاد
ائشیدمزسن (۱۰۸) او گون هیچ کسین شفاعتی فایده وئرمز ، مگر
او کسئن شفاعتی که باغیشلیان الله اونا اجازهٔ شفاعت وئریبدی و
الله اونون سوءزلریندن راضی‌دیر (۱۰۹) الله تعالی خلقین گله
حکده کی عمل‌لرین (نیت لرین و تصمیم لرین) و کئچمیش عمل‌لرین
بیلیر و خلقین اونون علمینه احاطه‌لری یوخدور (۱۱۰) تمام مخلوق
(اعیان و اشراف و حکام) دیری و همیشه اولان اللـهین حضوریندهٔ
ذلیل‌دیلر البته ذلیل اولار او کس که ظلم و جفا یوکون گوءتوردی
(و آخرته آپاردی) (۱۱۱) و هرکس صالح عمل‌لر انجام وئره و
مومن اولا ، قورخماز اوندان که اونا ظلم اولونا ونه ثوابین آزلیقیندان
(۱۱۲) بئله جیکده بیز قرآنی فصیح عرب دیلینده‌گوءندردیک‌و
(بیس عمل‌لرین) مجازاتین کرارا" اوندا شرح وئردیک تا مخلوق
الله تعالی‌دان قورخوب ، پرهیزگار اولالار یا اونلار اوچون تذکر و
نصیحت اولا . (۱۱۳)

عالی و اوجادیر او اللهی که شاه برحق دیر (وارلیق صاحبیدیر) (باپیغمبر) وحی تمام اولمامیشدان قباق قرآنین تلاوتینه تلسمه گینن و دئگینن ،پروردگارا ، منیم علمی‌می آرتیر (۱۱۴) بیز آدم ایله قبلا عهد باغلادیق ولی آدم ئوز عهدینی یاددان چیخارتدی و بیز اونی ئوز عهدینده عزمی ثابت تاپمادیق (۱۱۵) وزمانی که بیز ملائکه یه دئدیک که آدمه سجده ائدین ، هامیسی سجده ائتدیلر، ابلیس‌دن سوای که سجده ائتمه دی (۱۱۶) بیز دئدیک ای آدم بو شیطان سنون‌وعیالیوین دشمنی دیر ،مواظب اولون که سیزی بهشتدن چیخارتماسین ، اوندا بدبخت اولوب ، پیس گونه دوشرسیز (۱۱۷) و سنون اوچون بهشتده بووار که نه‌آج قالارسان ونه اوردا عریان اولارسان (۱۱۸) وسن اوردا سوسوز اولمازسان و گونون ایسسی‌سینده قالمازسان (۱۱۹) شیطان اونی اویدوروب دئدی، ای‌آدم آیا ایستیرسن که سنی ابدیت آغاجینا و کهنه اولمیان ملکه و شاهلیغا دلالت ائدیم؟ (۱۲۰) اونلار (آدم و حوا) او آغاجین میوه‌سیندن یئدیلر (بیر نظره اوزوم آغاجیدی) سونرا اونلارین گیزلین اندام‌لاری ظاهر اولدی (عریان اولدولار) سونرا ایسته دیلر که باغین یارپاقلاریله گیزلین اندام‌لارین ئورتسونلر. آدم ئوز پروردگارینا نافرمان‌لیق ائدیب و گمراه اولدی (۱۲۱) پروردگاری اونون توبه سین قبول ائدیب و اونی هدایت ائتدی سونرا اونی نبوت مقامینا یئتیردی (۱۲۲) الله بویوردی ، هامیز اوردان اشاغی دوشون او حالدا که سیزدن بعضی‌لری دشمن اولار سیز بعضی لرینه . هروقت منیم طرفیمدن سیزین هدایتیز اوچون رهبر گلدی (اوندان اطاعت ائدین)هرکس منیم یولومدان تبعیت ائتسه (دنیاده)آزقین اولماز و (آخرتده)زحمته و مشقته دوشمز (۱۲۳)و هرکس منیم ذکریمدن اوز دوئندره (دنیاده) یاشایشی چتین اولار و قیامت گونی اونی کور حالتده محشور ائده ریک (۱۲۴) او شخص دئیر که پروردگارا ، نییه سن منی کور حالتینده محشور ائتدین؟ و حالبو که منیم دنیاده ایشیقلی گوئزلریم وارایدی (۱۲۵).

الله بویورار ، درسته ، وقتی بیزیم آیاتیمیز سنون هدایتین
اوچون گلدی ، سن اونلاری یاددان چیخارتدین ، بئله‌جیکده بوگون
یاددان چیخمیش اولارسان (۱۲۶) هابئله بیز جزا وئره ریک او
شخصه که اسراف ائدیب و پروردگارین آیت‌لرینه ایمان گتیر مدی و
آخرتین عذابی شدتلی و همیشه لیک دیر (۱۲۷) آیا بونلارا (قریش
مشرکلرینه) هدایت اولمادی و یول گؤسترمدی که بیز بونلاردان
قباق نه قدر کئچمیش قرن لرده کافر جماعتلری هلاک ائتدیک؟ که
بونلار ایندی اونلارین یوردلاریندا یول گئدیرلر البته بو شرح
حالدا عقل صاحبلری اوچون نشانه‌لر و عبرتلر وار. (۱۲۸) و اگر
سنون پروردگاریوین طرفیندن اولان سؤز سابقده صادر اولمایایدی
(که کافرلرین عذابین قیامته کیمی تاخیره سالا) حتما" (دنیاده)
مستلزم‌عذاب اولاردیلار (۱۲۹) (یاپیغمبر) صبر ائت او سؤزلره
که سنه دئییرلر (غمگین اولما) پروردگاریوه گون چیخمامیشدان قباق
و گئجه دن بیر قسمت کئچمیش و گونوزون طرفلرینده عبادت و تسبیح
ائتگینن اولا که راضی و خوشحال اولاسان (۱۳۰) هیچوقت دنیانین
فانی مال و متاعینا که بعضی کافرلره دنیا حیاتیندا سیناماق اوچون
وئرمیشیک ، رغبت گؤزیله باخماگینن وپروردگارین سنه باغیشلیان
روزی چوخ یاخشی و همیشه لیک دیر (۱۳۱) و ئوز اهل بیت وی
نماز قیلماغا و عبادته امر ائتگینن و سن ئوزونده نمازدا و اللهین
عبادتینده صبور اولگینن . بیز سندن بیر کسین روزیسین ایستمریک
و سنون ئوززووه ده روزی و ئرن بیزیک و آخرتین گؤزل اجری
پرهیزگارلار اوچوندور (۱۳۲) کافرلر دئدیلر ، نییه بس بیزه
پروردگاری طرفیندن آیت ونشانه گتیرمیر؟ آیا اونلارا قرآن گتیرمدی
که قباقکی گؤی کتابلاردا اولان خبرلرین هامیسی اوندا واردیر؟
(۱۳۳) و اگر بیز اونلاری ، پیغمبر گؤندرمه میشدن قباق عذابیله
هلاک ائت سئیدیک ، اوندا دئیردیلر ، پروردگارا ، نییه بس بیزه
پیغمبر گؤندرمدین تا سنون آیت‌لریندن تبعیت ائده ک اوندان قباق
که بیز خوار و ذلیل اؤلاق؟ (۱۳۴) دئگینن یاپیغمبر بیز هامیمیز
منتظریک ، سیزده منتظر اولون ، گله جکده بیله جکسیز که دوز یولون
اهلی کیملردیلر و کیملر هدایت تاپیبلار (۱۳۵) .

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

خلقین حساب وقتی یاخین اولدی ولی اونلار غفلت اثرینده اوندان اوز دوٴندریرلر (۱) هیچ موعظه ونصیحت پروردگارطرفیندن اونلارا گلمدی مگر اونی ائشیتدیلر ولی بوندان بئله ئوز اوٴ بونلاربنا مشغول اولورلار (۲) اونلارین اوره کلری اوٴ یونا متوجه دیر و ظالم اشخاص کیزلینده دئدیلر، آیا او سیزین کیمی بشر دئیل؟ سیز که بیر عده بصیر و بیلیجی اشخاص سیز، نییه اونون جادولرین گوٴروب، اینانیرسیز؟(۳) پیغمبر دئدی، منیم پروردگاریم گویده کی و یئرده کی دانیشیلان سوٴزلری بیلیر و او ائشیدن و بیلندیر(۴) کافرلر دئدیلر، بو سوٴزلر قاریشیق یوخو خیالاتی دیر، بلکه افترا وورور، بلکه ده او شاعر دیر. یوخسا گره ک قباقکی پیغمبرلر کیمی بیزه معجزه گتیرسین (۵) بونلاردان قباق، شهرلرین اهلی (معجزه گوٴرندن سونرا) ایمان گتیرمدیلر و بیز اونلاری هلاک ائتدیک، آیا بونلار ایمان گتیره جکلر؟ (۶) بیز سندن قباق رسالته گوٴندرمه میشیک مگر پاک کیشیلری که اونلارا وحی ائدیردیک (دئگینن) پس اهل‌ذکردن سوٴروشون اگر سیز بیلمیر سیز (۷) بیز پیغمبرلری او نوع بدن صاحبی ائتمه دیک که غذا یئمیه لر و (دنیاده) همیشه قالان دئیل‌دیلر (۸) (وقتیکه کافرلر اونلاری تکذیب ائتدیلر) بیز پیغمبرلره وئردیگیمیز وعده یه وفا ائتدیک و اونلاری و هر کسی که ایسته دیک، نجات وئردیک و اسراف ائدنلری و تجاوزکارلاری هلاک ائتدیک (۹) حقیقتده بیز بو کتابی (قرآنی) سیز انسانلار اوچون گوٴندردیک که اوندا سیزین اوچون شرافت و نصیحت واردیر آیا سیز عاقلانه فکر ائده جکسیز؟ (۱۰)

چوخ شهرلرین اهلینی که ظالم ایدیلر (بویونلارین) سیندیریب، هلاک ائتدیک و اونلاردان سونرا آیری قوملر یاراتدیق (۱۱) وقتیکه ظالم‌لر احساس خطر ائتدیلر، اوندا ئولگه لریندن قویوب قاچدیلار (۱۲) قاچماین قئییدین ئوز یئرلریزه، ئوز ائولریزه، ممکن‌دیر سیزدن سوءروشالار (ایستیه لر) (۱۳) اوندا ظالم‌لر دئدیلر، وای اولسون‌بیزه، حقیقتده بیز ظالـم ایدیک (۱۴) بو کلام اونلارین دائم سوءزلری ایـدی تا اونلاری بیچیلمیش ئوت کیمی هلاک ائتدیک (۱۵) بیز گوءیلری و یئری و هرنه که اونلارین آراسینداوار، بیهوده و اویون اوچون خلق ائتمه میشیک (۱۶) اگر ایسته سئیدیک ئوزومیزه مشغولیت ایجاد ائدک البته اونی ئوز یانیمیزدان ایجاد ائدیب و عمل ائدردیک (۱۷) ولی بیز حقی، باطله چیرپاریق تا باطلی سیندیریب محو ائده. وای اولسون سیزه او سوءزدن که توصیـف ائدیرسیز (۱۸) و هرکس که گوءیلرده و یئرده وار، اللها تعلقـی واردیر و اونلار (ملکلر) که اللهین درگاهینداديلار، اونـون عبادتیندن تکبرلیک ائتمزلر و (چوخ عبادت ائتمکدن) یورولمازلار (۱۹) گئجه و گونوز اونون عبادتینه مشغولدولار بونسوزکه‌سستلوق ائده لر (۲۰) آیا مشرکلر یئرده اولان شیئلردن ئوز لرینه معبود قاییریـب، اونلاری پخش ائدیرلر؟ (۲۱) اگر گوءیلرده و یئرده الله تعالی‌دان سوای آیری معبود اولسایدی، مسلما " گوءی‌لر و یئر خراب و فاسد اولاردیلار. پس پاک و منزه دیر بیر الله که عرشین پروردگاری دیر او صفت‌لردن که اللهی اونیله وصف ائدیرلر (۲۲) الله هر ایش گوءرسه، کیمسه اونون علتین و دلیلین سوءروشا بیلمز (گـرکده سوءروشمیا) ولی مخلوق هر ایش گوءرسه‌لر (او ایشین مقابلینده مسئول‌دیلار و) سئوال اولوناجاقلار (۲۳) آیا (مشرکلر) الله تعالی‌دان سوای ئوزلرینه باطل معبودلار اتخاذ ائتدیلر؟ اونلارا دئگینن، دلیل و برهانیزی گتیرین، اللهی تک ذکر ائتمک منیم سوءزوم و منیله اولانلارین سوءزی ومندن قباق اولان پیغمبرلرین سوءزلریدیر، ولی بو جماعتین چوخی حق و حقیقتی تانیمیرلار و اوندان اوز دوءندریرلر (۲۴)

و سندن قباق بیر هیچ پیغمبر گوٴندرمدیک مگر اونلارا وحی
ائتدیک که مندن سوای آیری معبود یوخدور و تکجه منه عبادت
ائدین (۲۵) و (مشرکلر) دئدیلر که باغیشلیان الله ئوزونه (ملک
لردن) اولاداتخاذائدیب (حاشا) اللهپاک و منزه دیر بو سوٴزلردن
بلکه اونلارین هامیسی اللهین گرامی و محترم بنده لریدیلر (۲۶)
(اللهین گرامی بنده لری) اللهین سوٴزوندن قباق سوٴز دانیشمازلار
وفقط اللهین امرینه عمل ائدرلر (۲۷) الله تعالی اونلارین گله جک
و گئچمیش عمل لرین بیلیر و شفاعت ائتمزلر مگر او شخص اوچون که
الله راضی اولا اونون حقینده شفاعت ائده لر، گئتنه او حالدا
اللهین غضبیندن دائم قورخارلار (۲۸) و اگر اونلاردان بیری
(فرضا") دئیه که الله تعالی دان سوای، من معبودام اونون جزاسی
جهنم دیر. بیز ظالم لری بونوع مجازات ائده ریک (۲۹) آیا کافرلر
گوٴرمه دیلر که گوٴیلر و یئر باغلانمیشدی؟ بیز اونلاری آچدیق و
سودان هر زادی دیری ائتدیک، آیا گئنه ایمان گتیرمیرلر؟ (۳۰)
و یئر اوزونده بیوک داغلار قرار وئردیک تا خلقی (یئرین سریع
حرکتی نین اضطرابیندان) حفظ ائده لر و اونلاردا بیوک یوللار و
جاده لر وجوده گتیردیک، اولا که خلق هدایت تاپالار (۳۱) و بیز
گوٴیی سقف کیمی اوجا و محفوظ قرار وئردیک ولی کافرلر اونون
نشانه لرین گوٴرمکدن اوز دوٴندریرلر (۳۲) او اللهی که گئجه و
گونوزی و گونی و آیی خلق ائتدی، اونلارین هره سی چرخ فلکده
اوزورلر (۳۳) (یاپیغمبر) بیز هیچ کسه سندن قباق همیشه لیک عمر
وئرمه میشیک (تاسنه وئره ک) آیا سن (که بیزیم عزیز بنده میزسن)
وفات ائده جکسن و اونلار (منتظردیلر سن وفات ائده سن) آیا ئوزلری
همیشه لیک دیری قالا جاقلار؟ (۳۴) (دنیاده) هرکس ئولوم طعمین
داداجاق و بیز، سیز انسانلاری (تا دیری سیز) پیس لیک و یاخشی
لیق ایله (مال و اولاد تلف اولماقی، مریض لیک، نعمتین آرتماسی و
اسگیلمه سی، یاشایش راحت لیقی و چتین لیگی و باشقا مورد لریله)
سیناریق و سیز هامیز (ئولن وقته) بیزه طرف گلرسیز (۳۵).

وقتیکه کافرلر سنی گوٴرورلر ، تمسخرایله دئییرلر ، آیا بو همون شخص‌دیر که معبودلاریزی پیس‌لیک ایله یاد ائدیر و حالبو که اونلار ئوزلری باغیشلیان اللـهین یاد ائتمه گینه کافردیلر (۳۶) انسان فطرتا " عجول خلق اولونوب ، پس تلسمه ین بو تئزلیکده سیزه ئوز آیت‌لریمی نشان وئره جگم (۳۷) و کافرلر دئییرلر که بو قیامت وعده سی هاچاغ اولاجاق اگر سیز دوغری دئییرسیز؟ (۳۸) اگر کافرلر بیل سئیدیلر (قیامت گونی) اونلارا قباق گلن اوتون و دالدان گلن اوتون قاباغین آلا بیلمیه جکلر و کمک ائدنلری یوخدور (و حتما " جهنمده یاناجاقلار ، اوندا داها قیامت آرزوسی ائتمزدیلر) (۳۹) بلی او گون غفلتا " گلیب یئتیشر و کافرلری مات و حیران ائدر و اونلار قادر اولمازلار اونی‌رد ائده لر و فرصت تاپا بیلمزلر (۴۰) (یاپیغمبر) البته سندن قباقکی پیغمبرلرده تمسخر اولوندیلار، او عذابی که کافرلر مسخره ائدیردیلر ، اونلاری احاطه ائدیب و برک گوفتار ائتدی (۴۱) دئگینن باغیشلیان الله تعالی‌دان سوای کیمدیر که سیزی گئجه و گونوز (خطرلردن) حفظ ائدیر؟ (بوندان بئله که ببلیرلر گئنه) بو جماعت پروردگاری یاد ائتمکدن اوز دوٴندریرلر (۴۲) آیا اونلارین بیزدن سوای معبودلاری واردیر که عذابی اونلاردان منع ائده؟ او معبود لار (بت لر) قادر دئیل‌لر ئوزلرینه کمک ائده لر و مشرکلره بیزیم طرفیمیزدن کمک‌لیک اولونماز (۴۳) البته بیزیک که اونلاری و اونلارین آتا ، باباللارینی دنیا نعمتلریله بهره مند ائتدیک (عذاب گوٴندرمه دیک) تا اوزون اولا اونلارین عمرلری . آیا کافرلر گوٴرمیرلر که بیز فرمانیمیزی یئر اوزینه گوندردیک؟و اونلارین ئولکه لرین (گون به گون) هر طرفدن اسگیلدیریک ، آیا (بئله خیال ائدیرلر که) اونلار غالب اولاجاقلار؟ (۴۴)

(یاپیغمبر) دئگینن ، من فقطاللهین وحی ایله سیزی عذابدان قورخودورام ، ولی کار قولاق ائشیدمز که عذابدان قورخا (۴۵) و اگر پروردگاریوین عذابیندن بیر آز اونلارا یئتیشه ، اوندا دئیرلر ، وای اولسون بیزه واقعا" بیز ظالم جماعت‌ایدیک (۴۶) بیز قیامت گونی عدالت ترازوسون برقرار ائده ریک ، هیچ کسه ذره‌جـه ظلم اولماز (وحقـی آرادان گئتمز) و اگر شخصین عملی فلفل دانه سی قدریجه اولسا ، بیز اونی حسابا گتیرریک (خلقدن حساب چکمه که) تکجه بیزیم حسابیمیز کفایت ائدر (۴۷) بیزموسی‌یه‌و هارونه حق و باطل آراسینا فرق قویان ، تورات کتابین وئردیک که هدایت نوری و پرهیزکارلارا اوچون تذکر ایدی (۴۸) پرهیزکارلار او کسلردیلر که پروردگاردان گیزلینده (و آشکاردا معصیت ائتمکدن) قورخورلار و قیامت‌عذابینـدن برک قورخلاری واردیر (۴۹) بیز بوقرآنی خیر و برکت‌ایله گوئ‌ندردیک ، آیا سیز اونا منکر اولاجاقسیز؟ (۵۰) بیز اوندان (موسی‌دن) قباق ابراهیمی ارشاد ائتدیک و اونون معرفتینه و لیاقتینه کاملا" آگاه ایدیک (۵۱) وقتیکه آتالیغینا و ئوز قومینا دئدی ، بو مجسمه لـر نمه دیر که سـیز اونلارا خدمت و عبادت ائدیرسیز؟ (۵۲) دئدیلر ، بیز آتا ، بابالاریمیزی اونلارا عبادت ائدن تاپدیق (۵۳) ابراهیم دئدی ، مسلما" سیز وآتا ، بابالاریز آشکار ضلالتده سیز (۵۴) دئدیلر آیا ، دوغری و جدی دئیبیرس یا (بیزیله) شوخلوق ائدیرسن؟ (۵۵) ابراهیم دئدی ، البته که حق دئیبیرم ، سیزه پرورش وئرن گوئ‌یلرین و یئرین پروردگاری‌دیر که اونلاری یوخدان وجوده گتیریب و من بو حقیقتـه شاهدلردنم . (۵۶) ابراهیم (ئوزیانیندا) دئدی ، اللها آند اولسون ، سیز گئدندن سونرا ، سیزین بت‌لریزه بیر کلک گلرم . (۵۷)

ابراهیم (فرصتدن استفاده ائدیب) بت لرین هامیسین سیندیردی، تکجه بیوک بتی اونلار اوچون ساخلادی تا بت‌پرست‌لر (گلندن سونرا) اونا مراجعه ائده لر (۵۸) (وقتیکه بت‌پرستلر متوجه‌اولدولار) دئدیلر، کیم بو عملی بیزیم معبودلاریمزیله ائدیب؟ یقین ظالم‌لردنیمیش (۵۹) بیر عده دئدیلر، بیز ائشیتدیک ابراهیم آدلی بیر جوان اونلارا توهین ائدیردی (۶۰) بت‌پرستلر دئدیلر، گئدین او جوانی گتیرین تا (اهانتی ائشیدنلر) جماعتین گوزی قباغیندا شهادت وئرسینلر (۶۱) دئدیلرآیا ابراهیم، سن بیزیم معبودلاریمیزله بو عملی انجام وئریب سن؟ (۶۲) ابراهیم دئدی، شاید اونلارین بیوگی بو ایشی گوروب، اوندان سوروشون اگر دانیشا بیلسه (اگر دانیشماسا او ائله میوب)(۶۳) اونلار فکر ائدیب و ئوز آرالاریندا دئدیلر، مسلما" سیز ئوزوز ظالم سیز (نه ابراهیم) (۶۴) سونرا باشلارین آشاغی سالیب دئدیلر، یاابراهیم سن ئوزون بیلیرسن که بوبت‌لر دانیشماغا قادر دئیل‌لر (۶۵) ابراهیم دئدی: آیا سیز الله تعالی‌دان سوای بیر تعداد مجسمه لره عبادت ائدیرسیز که سیزه نفع و ضرر وئره بیلمزلر؟ (۶۶) عار اولسون سیزه که الله تعالی‌دان سوای اونلارا عبادت ائدیرسیز، پس نییه عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟ (۶۷) بت‌پرستلر دئدیلر، ابراهیمی اود ایچینده یاندیرین و معبودلاریزه کمک ائدین، اگر سیز ایش اهلیسیز (۶۸) بیز امر ائتدیک، ای اود ساووخ و سالم اولگینن ابراهیمه (۶۹) اونلار ایسته دیلر ابراهیمه مکر و حیله ائت سینلر، بیز اونلاری ناکام ائتدیک (۷۰) بیز ابراهیمی و (قارداشی اوغلی) لوط پیغمبری اونلارین شریندن نجات وئردیک و گوندردیک او یئره که او ئولکه نی اهل عالم اوچون برکتلی قرار وئرمیشیک (۷۱) و ابراهیمه اوغلی اسحاقی و نوه سی یعقوبی عطا ائتدیک و اونلارین هامیسین صالح انسانلاردان قراروئردیک (۷۲)

و اونلاری خلق اوچون امـام و رهبر قـرار وئردیک که بیزیـم امریمیزله خلقی هدایت ائده لر و خیرات وئرمگی و یاخشی ایش انجام وئرمگی و نماز قیلماغی و زکات ئوده مگی ، اونلارا وحـی ائتدیک واونلار بیزه دائم عبادت ائدنلردنیدیلر (۷۳) و لوطه نبوت حکمی و علم عطا ائتدیک و اونی او شهر اهلی‌نین شریندن که چوخ پیس و قبیح ایشلر گوٴروردیلر نجات وئردیک ، اونلار چوخ پیس و فاسق جماعتیدیلر (۷۴) و لوط پیغمبری ئوز رحمتیمیزه داخل ائتدیک ، البته او صالح انسانلاردان ایدی (۷۵) و یادائتگینن نوح پیغمبری که بوندان قباق (لوط و ابراهیمدن قباق) رسالتـه گوٴندردیک (چون قوم ایمان گتیرمه دیلر) اللهی کمگه چاغیردی . بیز اونون تقاضاسین اجابت ائتدیک ، اونی و اهل بیت‌نی بیوک مصیبتدن نجات وئردیک (۷۶) و نوح پیغمبری او جماعتین مقابلینده که بیزیم آیت‌لریمیزی تکذیب ائدیردیلر یاردیم ائتدیک البته او قوم چوخ پیس جماعتیدیلر ، اونا گوٴره اونلارین هامیسین بیوک طوفاندا غرق ائتدیک (۷۷) و او زمانی که داود پیغمبر و سلیمان (آتا و اوغول) مزرعه (باغ) باره سینده که بیر شخصین قویونلاری کئچه چاغی اورا وارد اولوب و محصولون ضایع ائتمیشدیلر ، قضاوت ائدیردیلر ، شاهد و ناظر ایدیک (۷۸) و بیز قضیه نی سلیمـان پیغمبره آندیردیق و هر ایکیسینه نبوت مقامی و دین علمی عطا ائتدیک . داغلاری و قوشلاری داود پیغمبره مسخر ائتدیک (امرینده قرار وئردیک) داود پیغمبر تسبیح ائدن زمان ، اللـهه‌تسبیح ائدیردیلر و بیز بـو ایشلری عمله گتیردیک (۷۹) و بیز داود پیغمبـره زره قاییرماق صنعتین تعلیم وئردیک تاسیزی (ساواشلاردا دشمنین ایتی سلاحیندن) حفظ ائتسین . آیا سیز اونلارین شکرون یئرینه یئتیره جکسیز؟ (۸۰) تند اسن یئلی سلیمان پیغمبرین اختیاریندا قویدوق تا اونون امریله او ئولکه لره طرف که بیز اونلاری برکتلی قـرار وئرمیشیک جریان تاپسین وبیز هر بیر زادا عالم و آگاه ایک . (۸۱)

شرورلاردان واریدیلار که سلیمان اوچون غواص‌لیق ائدیردیلر و بوندان سوای باشقا ایشلر (حکومت اموریننده) انجام وئریردیلر و اونلاری ساخلیان بیز ایدیک (۸۲) و ایوب پیغمبر پروردگارین چاغیریب ، دئدی. پروردگارا . منه چوخلی ضرر توخونوب (مالیم و اولادیم تلف اولوب و ئوزوم برک مریض اولموشام) سن رحم ائدنلرین ، رحم‌ائدن راقیسان (منه شفا و ئرگینن) (۸۳) اونون دعاسین اجابت ائتدیک و او ضرر و زیانی (که اونا یئتیش میشدی) اوندان گوٌتوردوک و (تلف اولموش) اولادینی و اونلارین مثلین اونا وئردیک. بو رحمت‌ایدی بیزیم یانیمیزدن و تذکرایدی اهل عبادت اوچون (۸۴) و اسمعیل و ادریس و ذاالکفل تماما" صابر انسان ایدیلر (۸۵) و بیز اونلاری ئوز رحمتیمیزه داخل ائتدیک ، البته اونلار صالح انسانلاردانیدیلر (۸۶) و ذاالنون (یونس) پیغمبر اوزمانی که آجیقلی و عصبانی حالدا قومون آراسیندان (الله تعالی‌دان اذن اولمامیش ترک ماموریت ائدیب) چیخیب گئتدی و گمان ائتدی که بیز اونی سیخینتی ده قویماریق (دریادا ناققا اونی اورتدی) او قارانلوقدا پروردگارین سسله یب ، دئدی ،پروردگارا ، سندن سوای هیچ معبود یوخدور ، سن پاک و منزه سن ، البته من (ئوز نفسیمه) ظلم ائدنلردنم (منی باغیشلا و منه رحم ائتگینن) (۸۷) بیز اونون دعاسین قبول ائتدیک و اونی او غم و غصه دن نجات وئردیک و بیز مومنلری بوجور نجات وئره ریک (۸۸) و زکریا پیغمبر وقتیکه پروردگارین سسله یب دئدی ، پروردگارا ، منی تک و تنها (و بی وارث) قویما گینن (منه اولاد عطا ائتگینن) البته سن ئوزون (بوتون اهل عالمین) گوٌزه ل وارثی‌سن (۸۹) بیز اونون دعاسین قبول ائتدیک و یحیی نی اونا باغیشلادیق و اونون عیالین که دو غمازیدی ، صلاحه گتیردیک چونکه اونلار خیر ایشلرده چوخ چالیشان ایدیلر . قورخی حالدا و امیدوار اولان حالدا بیزی سسلردیلر و همیشه بیزه تواضع و آلچاقلیق ائدردیلر (۹۰)

و مریم او قیزی که ئوز عفتین حفظ ائتدی و بیز ئوز روحیمیزدن
اونا القاء ائتدیک . اونی و اونون اوغلونی اهل عالم اوچون آیت
قرار وئردیک (۹۱) حقیقت بـودورکه سیزین بو امتیز ، واحد امت
دیر و من سیزین پروردگاریزام بس تکجه منه عبادت و پرستش ائدین
(۹۲) خلق دین امرینده ئوز آرالارینا اختلاف سالیب و متفـرق
اولدولار (وحدت کلمه‌نی آرادان آپاردیلار) اونلارین هامیسی‌نین
قاییداجاق یوللاری بیزه طرفدیر (۹۳) پس هرکس صالح عمل انجام
وئـره و اهل ایمان اولا ، اونون سعی و تلاشی (دیـن امـرینده)
هیچوقت آرادان گئتمز ، البته بیز اونلارین هامیسین یازیریق (۹۴)
اللـهین رحمتی او شهر و دیارین اهلینه که بیز اونلاری کفرلرینـه
سبب هلاک ائتدیک ، حرامدیر و اونلار بیر داها قئییده بیلمزلـر
(۹۵) تا وقتیکه یاءجوج و ماءجوج سدی آچیلا و اونلار هر دره و
تپه‌دن آغنایب گلرلر (۹۶) اوندا حقین وعده سی چوخ یاخین
اولار و کافرلرین گوٗزلری حیرتدن آچیق قالیب و قیشقیرارلار که
وای اولسون بیزه کـه بو گوندن غافل ایدیک بلکه ده بیز ظالـم ـ
لردنیدیک (۹۷) خطاب اولار که سیز ئوزوز و اوزادلاری که الله
تعالی‌دان‌سوای‌عبادت ائدیردیر ، هامیز جهنم آلیشیغی سیز و
جهنمه وارد اولانلارسیز (۹۸) و اگر اونلار واقعا" معبود اولسایدیلار،
جهنمه داخل اولمـازدیلار . اونلارین هامیسی (عابـد و معبود)
همیشه لیک اوردا قالاجاقلار (۹۹) اونلار جهنمده قیشقیریب و ناله
ائدرلر و جهنمده قیشقیریق و ناله دن سوای آیری سس ائشیدمزلر
(۱۰۰) البته او کسلری که (صالح عمل‌لری مقابلینده) اونلارا بیزیم
طرفیمیزدن گوٗزل اجر و ثواب وعده سی وئریلیب ، اونلار جهنم
اوتوندان اوزاق اولاجاقلار (۱۰۱)

اونلار جهنمی لرین سسلرین ائشیدمزلر و بهشتده هر نه اوره
گلری ایستیه همیشه اونلار اوچون فراهم دیر (۱۰۲) قیامتین بیوگ
قورخوسی ووحشتی اونلاری غمگین ائلەمز و ملائکه اونلارین گوٴ روشونه
گلیب ، دئیرلر ، بو همون گوندور که (دنیاده) سیزه وعده اولونموـ
شدی (۱۰۳) او گونی که بیز گوٴیی بوکەریک نئجه که کاغذ طومارین
یازماق اوچون بوکرلر و اونی اولکی خلقتیندەدوٴندرریک . بو بیزیم
برحق وعده میز دیر که اونی البته انجام وئره جه ییک (۱۰۴)
بیز زبوردا (داود پیغمبرین گوٴی کتابیندا) لازم اولان تذکرات‌دان
سونرا یازدیق که منیم صالح بنده لریم یئر اوزونه وارث و صاحب
اولاجاقلار (۱۰۵) البته بو وعده اهل عبادت اوچون (چوخ مهم)
پیام دیر (۱۰۶) . (یا پیغمبَر) بیز سنی گوٴندرمه دیک مگر اهل
عالم اوچون رحمت اولاسان (۱۰۷) دئگینن بوندان غیر دئیل ،
الله طرفیندن منه وحی اولونور که سیزین اللـهیز تکجه بیر الله دیر ،
آیا سیز تسلیم امر اولاجاقسیز ؟ (۱۰۸) و اگر اونلار اوز دوٴندردیلر ،
دئگینن من (حسب‌الامر ، اللـهین احکامینی) سیزین هامیزا بیر
حد ده ابلاغ ائتدیم و من بیلمیرم سیزه وئریلن وعده یا خین دیر
یا اوزاق (۱۰۹) البته الله سیزین آشکار سوٴزلریزی یاخشی بیلیر
و او سوٴزلری که گیزلین ساخلیرسیز ، آگاهدیر (۱۱۰) منیم (عذابین
تاخیریندن) اطلاعیم یوخدور ، شاید الله سیزی سیناماق اوچون
(عذابی تاخیره سالا) شاید بیر محدود زمانه کیمی (دنیاحیاتیندان)
بهره آپاراجاقسیز (۱۱۱) پیغمبر دئدی ، پروردگارا ، (سن ئوزون
بیزیم آرامیزدا) حقله حکم ائتگینن و پروردگاریمیز اوجور که سیز
ناحق دئییرسیز چوخ باغیشلیان و چوخ کمک ائدندیر (۱۱۲)

۲۲ ــ حج سوره سی ۷۸ ــ آیه
۱۸ ــ بعثت ئیلی ۱۲۹۱ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ای مخلوق‌پروردگاریزین عذابیندن قورخون که قیامت گونونون زلزله‌سی چوخ بیوک واقعه دیر (۱) او گونی که قیامتین زلزله سین گوٚررسیز، هر سوت‌وئرن آرواد، سوت اوشاقین آتار (قاچار) و هر حامله آرواد، اوشاقین سالار. خلقی مست حالیندا گوٚررسیز، حالبو که اونلار پیان دئیل لر، ولی اللهین عذابی چوخ شدیددیر (۲) و خلقدن واردیر که الله باره سینده علم سیز و جهالتدن بحث و مجادله ائدیر و هر آزقین شیطانین امریندن تبعیت ائدیر (۳) مقرر اولدی که هرکس شیطانی دوست توتسا، شیطان اونی یولدان چیخاردیب و ضلالته سالار و اونی یانار اوتون عذابینا ساری هدایت ائدر (۴) ای مخلوق، اگر سیزین قیامتده دیریلمکدن شک و تردیدیز واردی، بیلین که بیز سیزی اول دفعه تورپاقدان یاراتدیق، سونرا نطفه دن و سونرا لخته اولموش قاندان، اوندان سونرابیر تیکه ات‌دن، کامل خلقت و ناقص خلقت‌ایله تا (قدرت خلاقه میزی) سیزه آشکار ائدک و نطفه‌لردن اونی که ایستیریک تعیین اولموش مدته کیمی آنالار رحمینده قرار وئره ریک، سونرا اونی اوشاق صورتینده چیخارداریق تا یا شایب و رشد کماله یئتیش‌سین و سیزدن بعضی لری بو آرادا (فاصله زماندا) ئولوب گئدر و بعضی‌لری عمرون آلچاق گونلرینه یئتیشر (اوقدر قوجالار) که بیلدیگین یاددان چیخاردار. هابئله یئر اوزون قورو‌موش حالدا گوٚررسن، ائیله که بیز اونا یاغیش سوبی گوٚندردیک، حرکته گلیب آچیلاشار و همه جور شادلیق گتیرن گل و گیاه گوٚوردر (۵).

بو (آثار قدرت) دلیل‌دیر که قادر الله حق دیر و اودور که ئولولری دیریلدیر و اونون هر بیر زادا قدرتی واردیر (۶) وقیامت ساعتی که هیچ شک و شبهه اوندا یوخدور، حتما" گلیب چاتاجاق و الله تعالی تمام ئولولری که گورلاردا مدفون دولار، دیری ائده‌جک (۷) و خلقدن واردیر که علم‌سیز و هدایت تاپمامیش و کتاب سیز و آیدین حجت سیز، اللهین باره سینده بحث و مجادله ائدیر (۸) ثانیا" او ایستیرکه خلقی اللهین یولوندان چیخاردیب، ضلالتـه سالسین. اونون اوچون (دنیـاده) رسوالیق و قیامت گونی یانـار اوتون عذابین اونا دادیزاریق (۹) (قیامتده اونا دئیرلر) بو یانار اود سنون اعمالیوین جزاسیدیر که اللرین قباقجا گوٴندریبدی و الله هیچوقت ئوز بنده لرینه (ذره جه) ظلم روا قیلماز (۱۰) و خلقدن واردیر که اللها دیلده و ظاهرده عبادت ائدیر. اگر اونا خیر و منفعت یئتیشه اطمینان تاپار و اگر بلا و مصیبت یئتیشه، تغییر جهت و ئرر. بوجور آدم دنیا و آخرتده زیانکاردیرو آشکار زیانکارلیق همین بودور (۱۱) زیانکار شخص الله تعالی‌دان سوای بیرزادا عبادت ائدر که اونا ضرر یا منفعت یئتیره بیلمز. اوزاق و درین ضلالت همین بودور (۱۲) زیانکار شخص بیز زادی‌چاغیرار که ضرر و زیانی اونون منفعتیندن یاخین و آرتیق‌دیر. او چوخ پیس آرخا و پیس یولداش ئوزی اوچون انتـخاب ائدیبدی (۱۳) اللـه تعالی او کسلری که ایمان گتیردیلر و یاخشی اعمال انجام وئردیلر، بهشت باغلارینا داخل ائدر که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر البته الله هر نه ایستیه انجام وئرر (۱۴) او کس که گمان ائدیر، الله تعالی ئوز پیغمبرینه دنیا و آخرتده کمک لیک ائتمیه جک (برک اشتباه ائدیر) گرک بیر و سیله‌ایله ئوزونی گوٴیدن آسلاسیـن و سونرا او وسیله‌نی (طنابی) قطع ائتسین تا (بو خشم‌ایله ئولسون‌و) گوٴرسون که ئوزون ئولدورمک اونون حرصین و خشمین سوٴ ندوره حک؟ (یا یوخ) (۱۵)

وبو ترتیب له بیز آیدین آیه لری نازل ائتدیک و الله هرکسی ایستر (دین اسلاما) هدایت ائدر (۱۶) البته او کسلری که (دین اسلاما) ایمان گتیریبلر و او کسلری که یهودی اولوبلار و سایر پیغمبرلرین تابع‌لری و مسیحیلر و زردشت‌لر و او کسلری که اللها اورتاق (شریک) قرار وئریرلر، الله تعالی قیامت گونی اونلارین آراسیندا فاصله قرار وئرر، مسلما " الله هر بیر زادا شاهد و ناظر دیر (۱۷) (ای بشر) آیا توجه ائتمه دین (و بیلمه دین) هر کیم که گوٴیلرده وار و هر کس که یئرده وار و گون و آی و اولدوزلار و داغلار‌و‌آغاجلار‌و بوتون حرکت ائدن جاندارلار و خلقدن چوخلاری اللها عبادت و سجده ائدیرلر و خلقدن چوخلاری مستحق عذاب اولورلار. الله هرکسی ذلیل‌ائده، کیمسه اونی عزیز و گرامی ائده بیلمز. مسلما " الله هرنه ایستیه‌عمل ائدر (۱۸) بو ایکی فرقه (مومنلر و کافرلر) همیشه بیر، بیریله دشمن‌دیلر و پروردگارین خصوصینده دائم بیر، بیریله خصومت ائدرلر و او کسلری که کافر اولوبلار، اونلار اوچون جهنم اوتوندان پالتار کسیب بیچیب‌لر و باشلارینا اوست طرفدن قئینر سو توٴکرلر (۱۹) بدن‌لری‌نین دریسی و هرنه که قارینلارینده وار، هامیسی یانیب اری‌یر (۲۰) و سیم شلاقلاری اونلار اوچون آماده دیر (۲۱) هر وقت ایستیه لر، جهنمدن خارج اولالار و اونون غم و غصه سیندن نجات تاپالار، (جهنم مامورلاری) اونلاری قیطررلر و دئیرلر، یانار اوتون عذابین دادین (۲۲) الله تعالی او کسلری که ایمان گتیر یبلر و صالح عمل انجام وئریبلر، اونلاری بهشت باغلارینا داخل ائدر که ایچلریندن چایلار و سولار آخیر. اوردا قیزیل، زینت آلات و مروارید اونلار اوچون حلال و آزاد اولار. اونلارین پالتارلاری بهشتده خالص ابریشمدن دیر (۲۳).

(چونکه) اونلار پاک سوءز (لااله‌الاالله) طرفینه هدایت اولدولار و بگه نیلمیش و گوءزل یولا طرف هدایت تاپدیلار (۲۴) او کسلر که کافر اولدولار و خلقی اللهین یولوندان و مسجدالحرامه گئت مکدن کماوردا عبادت ائتمه گی مقیم و مسافرلر (بومی و غیر بومی) او چون برابر قرار و ئرمیشیک، مانع اولورلار و هر کس که ایستیه حرمده ظلمیله حقدن اوز دوءندریب. باطله میل ائده، درد آرتیران عذابی اونا دادیزاریق (۲۵) وقتیکه بیز مسجدالحرامین یئرینی ابراهیم پیغمبره تعیین و مشخص ائتدیک (دئدیک) که هیچ زادی منه اورتاق قرار وئرمه گینن و منیم ائویمی طواف ائدنلر اوچون و نماز قیلانلار و رکوع و سجود ائدنلر اوچون پاک و پاکیزه ساخلاگینن (۲۶) و خلقی حجه چاغیرگینن تا مخلوق پیاده و سواره اوزاق یوللاردان و درین دره لردن سنه طرف گلسینلر، (حضرت ابراهیم، مقام (جایگاه) ابراهیمده دوروب، سسلندی: ایهاالناس، الله سیزی حجه دعوت ائدیر- هر شخص مومن ابراهیمین سسین ائشیتدی، لبیک دئدی) (۲۷) تا ئوز منافع‌لرینه شاهد (و حافظ) اولسونلار و اللهین آدینی معلوم اولان گونلرده (۱۰-۱۱-۱۲-۱۳ ذیحجه) یاد ائتسینلر که اونلارا (اتی حلال) حیوانلاردان روزی وئردیک تا اونلاردان صرف ائده لر و فقیر بیچاره لری تغذیه و اطعام ائتسینلر (۲۸) سونرا (ئوزلرین پاک ائدیب و) مناسک حجی یئرینه یئتیرسینلر و نذر لرینه (و عهدلرینه) وفا ائتسینلر و بیت‌العتیقی طواف ائتسینلر (۲۹) بو ایدی حجین احکامی و اعمالی، هر کس اللهین احکامینی بیوک و محترم ساخلیا، پروردگارین یانیندا اونون اوچون یاخشیدیر. سیزین اوچون دوءرت ایاقلی حیوانلارین اتی حلال اولدی، اونلاردان سوای که سیزه بیان اولونار. پس سیز نجس بت‌لردن اوزاق اولون و اوزاق اولون منحرف ائدن و باطل سوءزلردن (زور دئمکدن، یالان دانیشماقدان، ناحق شهادت و ئرمکدن اجتناب ائدین) (۳۰)

(ای مخلوق) اللهه خالصانه و اورتاقسیز عبادت ائدین ، هرکس اللهه اورتاق (شریک) قرار وئره اونا بنزر که گوءیدن ییخیلا (سقوط ائده) و قوشلار اونون (داغیلمیش بدنی‌نین اتیندن ، تیکه تیکه) قاپیب آپارالاریا اونی تند یئل اوزاق یئرلره پرت ائده (۳۱) بودور اللهین شعائری (حجین بوتون اعمالی) هرکس اللهین شعائرین بیوک و محترم ساحلیا ، مسلما " بوعمل اوره کلرین تقواسیندان و پاک لیقیندان دیر (۳۲) بو شعائرده قیامته کیمی سیزین اوچون منافع واردیر و بو محل‌لرین زیارتیندن سونرا بیت‌العتیقین (کعبه نین) طوافی و حجی دیر (۳۳) بیز هر امت اوچون عبادتگاه (و قربان کسمک یئری) قرار وئرمیشیک تا اللهین آدین او عبادتگاهدا (قربان کسنده) که دوءرت ایاقلی (اتی حلال) حیوانلاردان اونلارا روزی وئریلیبدی ، ذکر ائده لر . سیزین اللهیز تکجه بیرالله دیر ، اونا متواضع اولوب و اطاعت ائدین و اوامرینه تسلیم اولون (یا رسول الله) متواضع لره و مطیع‌لره بشارت وئرگینن (۳۴) (بشارت وئرگینن) او کسلره کـه وقتی اللهین آدی ذکر اولور ، اوره کلـری قورخور و صبر ائدنلره که مصیبت‌لره صبر ائدیرلر و نماز قیلانلارا که بیز وئرن روزیدن (یوخسوللارا) باغیشلیرلار (۳۵) سیزیـن اوچون دوه قربانلیقین،اللهین شعائریندن قرار وئردیک که سیزه نفع‌لری واردیر ، اونلاری ذبح ائدنده تا ایاق اوسته دیلر اللهین آدین ذکر ائدین ، وقتیکه یانلاری اوسته یئره ییخیلدیلار (وذبح تمام اولدی) اونلارین اتیندن صرف ائدین و قناعت ائدنلری و فقیرلری اطعام ائدین بئله جیکده بیز اونلاری سیزین اختیار یزدا قرار وئردیک تا اللهین نعمتلری‌نین شکرونی یئرینه یئتیره سیز (۳۶)، الله سیزدن قربان اتی و قان توءکمک ایستمیر (اللها یئتیشمز) بلکه سیزدن اوره ک تقـواسی و قلب پاک لیقی ایستیـر (و اللهین درگاهینا یئتیشر) بئله جیکده الله اونلاری سیزین اختیار یزدا قرار وئردی که اللهی بیوک لیک ایله یاد ائده سیز که سیزی دوغری یولا هدایت ائدیبدی و یاخشی عمل صاحبلرینه بشارت اولسون (۳۷) حقیقتده الله تعالی (دشمنلرین شرینی) اهل ایماندان دفع ائدر مسلما " الله هیچ خیانتکاری و کفران نعمت ائدن بشری دوست توتماز (۳۸)

مسلمانلارا ساواش اجازه سی و ئریلدی او جهته که مظلوم واقع
اولدولار البته الله تعالی اونـلارا کمک ائتمکه قادردیـر (۳۹) او
مسلمانلاری که ناحق یئره ئوز ئولکه لریندن چیخارتدیلار بونا خاطر
که دئییردیلر ، بیزیم پروردگاریمیز و خالقیمیز تکجه بیر الله دیر
و اگر الله تعـالی بعضی یاغیلری ، بعضیلرین الـی ایله دفع ائتمـه
سئیدی ، محققـا" (راهب‌لرین) صومعه‌لری و (مسیـحی‌لرین)
کلیسالاری و (یهودیلرین) معبدلری و (مسلمانلارین) مسجدلری
که اونلاردا اللـهین آدی چوخ ذکر اولونور ، هامیسی خراب اولوب
و آرادان گئدردیلر . هرکس اللـهین دینینه کمک لیک ائده ، مسلما"
الله تعالی اونـا کمک‌لیک ائده جک ، البته الله چوخ قدرتـلی و
باشاراجاقلیدیر (۴۰) (اللـهین دینینه کمک ائدنلر) او کسلردیلر
که اگـر بیز اونلارا یئر اوزونده قدرت وئـره ک ، اونلار (مرتب)
نمازلارین قیلارلار و زکات وئررلر ، خلقی یاخشی ایشلره تشویق و
پیس ایشلردن اوزاق اولماغا امر ائدرلر (بیلرلرکه) تمام ایشلرین آخر
و عاقبتی اللـهایله دیر (۴۱) و اگر (قومون کافرلری) سنی تکذیب
ائدیرلر (غمگین اولما) بونلاردان قباق قوم نوح و قوم عاد و ثمود
اللـهین پیغمبرلرین تکذیب ائتدیلر (۴۲) هابئله قوم ابراهیم و
قوم لوط (۴۳) و مدین شهرین اهلی ،موسی پیغمبرده تکذیب اولوندی
(فرعون و آل فرعونون توسط ایله . نه بنی اسرائیل) اوندا کافرلره
مهلت وئردیک ، سونرا اونلاری برک گرفتار ائتدیک . پس (گورگینن
که) تکذیب ائدنلرین آخر و عاقبتی نه قدر پیس اولدی (۴۴) نه
قدر شهرلرین اهالیسی نی ظلم لرینه گوٴره هلاک ائتدیک و شهرلری
ویران اولدی و سو قویولاری استفاده سیز قالیب و قصرلری بی صاحب
قالدی (۴۵) آیا یئر اوزونده گزیب دولانمیرلار تا اوره کلری آرتیق
بصیرت تاپا و قولاقلاری حقیقت ایله آشنا اولا ؟ یوخسا بونلارین
گوٴزلری کور دئیل ولی سینه‌لرینده کی اوره ک کورالیب (۴۶)

(یا پیغمبر) کافرلر عذاب باره سینده سنی تلسدیریرلر، الله ئوز وعده سینه هیچوقت خلاف ائتمز، البته‌پروردگاریوین یانیند بیرگون، مین ئیل‌ایله کـه سیز حساب ائدیرسیز، برابردیر (۴۷) نه‌قدر شهرلرین اهالیسینه که ظالم ایدیلر مهلت و فرصت وئردیک (تـا توبه ائده لر) سونرا اونلاری برک گـرفتار ائتدیک و بوتون مخلوقون‌قاییداجاق‌مصیرلری منه ساریدیر (۴۸) (یا پیغمبر)دئگینن، ای مخلوق، بوندان غیر دئیل که من سیزین اوچون آشکار اخطار ائده نم و سیزی اللهین عذابیندن قورخودانـام (۴۹) پـس او کسلری که ایمان گتیردیلر و یاخشی ایشلر گوئ ردولر، باغیشلانماق و بیـوک و گوئ زل روزی اونلار اوچوندور (۵۰) و او کسلـری کـه چالیشیرلار بیزیم آیت‌لریمیزی تضعیف ائده لر، همونلار جهنـم اهلی‌دیلـر (۵۱) (یا پیغمبر) سندن قبـاق هیچ رسول و پیغمبر گوئ ندرمه دیک مگر وقتیکه آیاتی (جماعت اوچون) اوخویوردی، شیطان صفت آدملر اونون دانیشیقی آراسیندا دسیسه و اختلال ایجاد ائتدیلر و الله تعالی شیطانین دسیسه سین خنثی و باطـل ائدیب و ئوزآیاتینی تثبیت و محکم ائتدی و الله بیلن و حکمتلیدیر (۵۲) الله تعالی شیطانین دسیسه سین او کسلر اوچون کـه اوره کلرینده نفاق مرضی و قساوت قلبلری وار، سیناماق وسیله سی قرار وئریب و ظلم ائدنلر قطعا" اوزاق و درین شقاوت و ضلالتده دیلر (۵۳) تا او کسلر که اهل علم و معرفت‌دیلر، یقین بیله‌لر که بـو قرآن سنون پروردگارین طرفیندن حقله نازل اولوب و اونا ایمان گتیره لر و اوره کلری اونا ساری میل ائده. البته الله تعالی اهل ایمانی دوز یولا هدایت ائدر (۵۴) کافرلرین شک و تردیدلری قرآن باره سینده آرادان گئتمز تا وقتیکه اونلارین اجلی بیردن گلیـب یئتیشه یا عقیم گونون عذابی (اوگونون عذابی که صباحی یوخدور، یعنی قیامت گونونون عذابی) اونلارا اصابت ائده (۵۵)

اوگون سلطنت و حکومت تکجه الله اوچوندور که اونلارین آراسیندا حکم ائده جک . پس او کسلری که ایمان گتیردیلر و یاخشی ایشلر گوءردولر ، نعمتلی بهشت باغلاریندا اولاجاقلار (۵۶) و او کسلری که کافر اولدولار و بیزیم آیاتیمیزی تکذیب ائتدیلر ، خوارلیق عذابی اونلارین انتظاریندادیر (۵۷) و او کسلری که الله یولوندا هجرت ائتدیلر ، سونرا جهاددا ئولدولر (شهید اولدولار) یا ئوز اجل‌لریله وفات ائتدیلر ، الله تعالی اونلارا (بهشتده) گوءزل روزی نصیب ائدر البته او الله دیر که روزی وئرنلرین یاخشی سیدیر (۵۸) الله اونلاری او یئرلره داخل ائدر که راضی و خوشحال اولالار و الله تعالی بیلن و مهربان و عفو ائدندیر (۵۹) اللهین حکمی بودور که هر کس گرک فقط همونقدر که اونا ظلم اولوب ، انتقام (وقصاص) مقامینا گله و اگر بیر شخص مظلوما دوباره ظلم اولونا ، الله ئوزی مظلوما کمک ائدر ، البته الله چوخ عفوائدن و باغیشلیان‌دیر (۶۰) بودور که الله گئجه‌نی داخل ائدر گونوزه و گونوزی داخل ائدر گئجه یه و الله تعالی ائشیدن و گوءرندیر (۶۱) حقیقت بودور که الله برحق‌دیر و اوندان سوای هر نه یه عبادت ائده لر ، نادرست و باطل‌دیر ، البته عالی مقام و بیوک شان مخصوص الله دیر (۶۲) (ای بشر) مگر گوءرمیرسن که الله تعالی (گئجه‌لر) گوءیدن یاغیش گوءندریر تا سحر چاغیلار یئراوزی‌طراوتلی‌اولوب‌و‌یاشیل بزه نه؟ البته اللهین بنده لرینه لطفی وار و الله دنیانین بوتون ایشلری‌نین جزئیاتیندان آگاهدیر (۶۳) هرنه که گوءیلرده وار و هرنه که یئرده وار تماما " اللهه تعلقی واردیر و تکجه الله دیر که احتیاجسیز و لایق عبادت‌دیر . (۶۴)

(ای بشر) مگر گوٗرمیرسن که الله تعالی یئر اوزونده هرنه واردی
سیزین اختیاریزدا قرار وئریبدی و گمیلر دریالاردا اونون اذنیله
جاری اولورلار و گوٗیی یئره دوشمکدن ساخلیر مگر ئوز اذنیله.
البته الله، بنده‌لرینه چوخ مهربان و رحم ائدندیر (۶۵) الله دیر
که سیزی اول بار دیری ائدیب، سونرا سیزه وفات باغیشلار دوباره
سیزی دیریلدر، البته انسان (ئوز پروردگارینه) چوخ ناشکروکفران
ائدندیر (۶۶)بیز هر امت اوچون شریعت تعیین ائتدیک تا او
شریعته عمل ائده لر و خلق گرک دین امرینده سنیله مجادله و
منازعه ائتمیه‌لر. اونلاری پروردگاریوین طرفینه دعوت ائتگیلن.
حقیقتده سن ئوزون دوغری یولدا و کامل هدایتده وارسان. (۶۷)
و اگر سنیله مجادله و مخاصمه ائتدیلر، اونلارا دئگینن، الله یاخشی
بیلیر او زادی که سیز عمل ائدیرسیز. (۶۸) الله سیزین آرایزدا
اولان اختلاف و نزاع باره سینده قیامت گونی (قضاوت) حکم ائده
حک (۶۹) (ای انسان) آیا بیلمیرسن هر نه که گوٗیده و یئرده وار،
هامیسین الله بیلیر؟ (و اونلاردان آگاهدیر؟) و اونلارین هامیسی
اللهین کتابیندا یازیلیب و محفوظ دیر و بو ایش الله اوچون چوخ
آسان دیر (۷۰) (مشرکلر) الله تعالی‌دان سوای بیر شیئلره عبادت
ائدیرلرکه اونلارین عبادتینه هیچ دلیل و علت نازل اولمایب و
اونلارین باره سینده عالم و آگاه دئیل‌لر (اونلارا عبادت ائتمک
ظلم دیر) و ظالم لر اوچون کمک ائدن اولمیاجاق (۷۱) هر وقت
بیزیم آیدین وآشکار آیاتیمیز اونلار اوچون تلاوت اولونور، اونلارین
سیماسیندا مخالفت و ایناننمازلیق آثاری گوٗررسن که یاخین‌دیر
آیاتی تلاوت ائدن مومنلره حمله گتیرسینلر. اونلارا دئگینن، سیزی
بوندان آرتیق عذابا آگاه ائدیرم و او جهنم اوتیدیر که الله تعالی
کافرلر اوچون وعده وئریب و اوچوخ پیس مصیر و قاییداجاق یولیدیر
(۷۲)

ای مخلوق بیر مثل وورولور ، اونی ائشیدین . او کسلری که الله تعالی‌دان غیریسینه (بت لره) عبادت ائدیرلر ، او بت‌لر بیر میلچگی (چیبینی) یاراتماغا قادر دئیل‌لر حتی اگر اونلارین هامیسین جمع ائده لر . اگر میلچک بیرزاد (عطر ، زعفران) او بت‌لردن قوپاردیب آپارا ، او میلچکدن آلا بیلمزلر ، طالب و مطلوب هر ایکیسی عاجزدیلر . (۷۳) مشرکلر اوجور که گرک اللهین بیوک‌لیک حقین بیله‌لر ، بیلمه دیلر که الله بی‌نهایت قدرتلی و باشاراجاقلیدیر (۷۴) الله تعالی ملائکه دن و انسانلاردان ئوز رسول‌لارین اختیار ائدر ، البته الله ائشیدن و گوٴرندیر (۷۵) الله تعالی خلقین گله جک اعمالین و کئچمیش عمل‌لرین هامیسین بیلیر و تمام ایشلر اللهه طرف رجوع اولونار (۷۶) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، پروردگاریزه رکوع و سجود و عبادت ائدین و یاخشی ایشلر گوٴرون ، اولا که سیز نجات تاپاسیز (۷۷) اوجور که یاراشیقی واردیر الله یولوندا (دین دشمنلریله و ئوز نفسیزایله) جهاد و مبارزه ائدین . الله سیزی دین اسلام اوچون انتخاب ائتدی و دین امرینده سیزین اوچون چتین‌لیک قرار وئرمه دی . بو دین همون بابایز ابراهیم پیغمبرین دینی دیر . ابراهیم پیغمبر قبلا سیزی مسلمان آدلاندیردی و بو قرآندا سیز مسلمان آدلانیب‌سیز تا پیغمبریز سیزین اوچون شاهد و نمونه اولسون وسیزده (دنیا خلقی اوچون) نمونه اولاسیز . پس نماز قیلین و زکات وئرین و اللها و اونون کتابینا متوسل اولون (ارتباطیزی الله ایله برقرار ائدیب و حفظ ائدین) که الله تعالی سیزین مولایز و آرخایز دیر . الله تعالی چوخ یاخشی آرخا و چوخ یاخشی کمک ائدندیر . (۷۸)

۲۳ ــ موٴمنون سوره سی	۱۱۸ ــ آیه
۱۰ ــ بعثت ئیلی	۱۸۶۰ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حقیقتا" مومنلر نجات تاپدیلار (۱) او کسلر که نمازلارینده متواضع، آلچاق کونول و قورخاندیلار (۲) و او کسلری که بیهوده و باطل سوءزلـردن قاچاندیلار (۳) و او کسلری که زکات وئرندیلر (۴) و او کسلری که ئوز عفت و ناموسلارین خطادن حفظ ائدندیلر (۵) مگر ئوز عقدی یا ملکی آروادلاری نین باره سینده که بو مورده اونلار اوچون مـذمت یئری یوخدور (۶) پس هرکـس بونـلاردان غیریسین ایستیه (آیری آروادلار ایله آیری یولدان مقصوده یئتیشه) همونلار تجاوز کـاردیلار (۷) و او کسلری که امانتلری و عهد و ایلـقارلارینی مراعات ائدندیلر (۸) و او کسلری که نمازلارینی حفاظت ائدندیلر (۹) همونلار بهشته وارث و صاحب اولارلار (۱۰) اونلار فردوس بهشتین وارثی دیلر که همیشه لیک اوردا یاشییاجاقلار (۱۱) حقیقتده بیز انسانی صاف پالچیقدان خلق ائتدیک (۱۲) سونرا اونی نطفه صورتینده محکم قرارگاهدا قرار وئردیک (۱۳) سونرا نطفه دن علقه و علقه دن تیکه ات و تیکه اتدن سوموکلر و سوموکلره ات و دری گئییندیردیک، سونرا اونون خلقتین (روح ایله) کامل ائتدیک. پس برکتلی و اوجادیر او اللهی که یارادانلارین یاخشی راقیدیر (تبریک دیر او اللهه که گوءزل خلق اولونموشلارین خالقی دیر) (۱۴) سونرا سیز (دنیاده) یاشییاندان سونرا ئولرسیز. (۱۵) سونرادان قیامت گونی دیریلرسیز (۱۶) بیز سیزین باشیـز اوستونده یئددی یول (گوءی) خلق ائتدیک و بیز خلق ائتدیگیمیزدن غافل دئیل ایک (۱۷).

بیز گوءیدن سیزین اوچون احتیـاج قدریجه یـاغیش سویـی گوءندردیک و اونی یئرده (آلتیندا) مستقر ائتدیک، مسلما " اونی (آرادان) آپارماغا (یا تغییر محل وئرمگه) قادریـک (۱۸) بیز سیزه سوایله خرما و اوزوم باغلاری وجوده گتیردیک، سیزیـن اوچون اونلاردا چوخلی میوه و محصول‌وار و او میوه لردن یئییرسیز (۱۹) داها او (زیتون) آغاجی که (اول دفعه) طور سیناده عمله گلیر و اوندان یاغ چیخار که خلقین خورشتی او چون استفاده اولونار (۲۰) و دوءرت ایاقلی (اتی حلال) حیوانلارین خلقتینده سیزین اوچون عبرتلر وار. بیز سیزی اونلارین قارنینـدا اولان سوتدن ایچیردیریک و سیزین اوچون چوخلی منفعت‌لری واردیر و اونـلاردان تغذیـه ائدیرسیز (۲۱) و (قورولوقدا) اونلارا و (دریادا) گمییـه سوار اولـورسوز (۲۲) البتـه بیز نـوح پیغمبـری قومینا سـاری رسالته گوءندردیک، نوح دئدی، ای جماعت، اللهه عبادت ائدین کـه اوندان سوای سیزین اوچون معبود یوخدور، آیا الله تعالی‌دان قور خمورسوز؟ (۲۳) نوح قومینون بیوکلری (و ثروتمندلری) که کافر اولموشدولار، خلقه دئدیلر، نوح‌دا سیزین کیمی بشردن آرتیـق دئیل او ایستیر که سیزه بیوک لوک و ریاست ائده، اگر الله ایسته سئیدی (پیغمبر گوءندره) ملک لردن گوءندرردی، بیز بیر بئله زاد ابره لی بابالاریمیزدان ائشیتمه میشیک (۲۴) او، دیوانه کیشیدن سوای بیرزاد دئیل، اونیله مدارا ائدین و منتظر اولون تا ئوامـی گلیب یئتیش سین (۲۵) نوح عرض‌ائتدی، پروردگارا، (ایندی که) منـی تکذیب ائتدیلر (و منـی یالانچی سایدیلار) منه کـمک‌لیک ائتگینن (۲۶) نوح‌پیغمبـره وحی ائتدیک که بیزیم نظریمیز آلتیندا و بیزیم دستوریمیزله گمی قاییر، وقتیکه بیزیم فرمانیمیز صـادر اولدی (علامتی بودور که) تندیردن سو قاینایب، چیخار، اوندا سن اهلی حیوانلارین‌هره سیندن ایکی جفت گوءتورگینن و ئوز اهل بیت وی سوار ائتگینن، اونلاردان سوای که قبلا" اونلارین بـاره سینده بحث اولوب (عیالی و اوغلی) و سن ظالم اشخاصین باره سینده منی مخاطب قرار وئرمه گینن، چونکه اونلارین هامیسـی طوفاندا غرق اولاجاقلار (۲۷).

پس وقتیکه سن و سنله اولان مومنلر گمیده قرار تاپدیز ، دئگینن حمد اولسـون اللهـه که بیزی ظالم قومون شریندن نجات وئردی (۲۸) و دئگینن ،پروردگارا ، منی (و منیم همراه لاریمی) مبارک و برکتلی یئرده منزل وئرگینن و سن چوخ یاخشی مسکن وئرنسن(۲۹) البته نوحون طوفانیندا اهل علم و اهل تحقیق اوچون عبرتلر و نشانهلر واردیر و بیز خلقی دائم سیناماقدا و کیفرده قرار وئره ریک (۳۰) اونلاری غرق ائدندن سونرا باشقا قوم وجوده گتیردیک (۳۱) گئنه او قومه ئوزلریندن پیغمبر گوٴندردیک ، او پیغمبر دئدی ، که اللهه عبادت ائدین ، اوندان سوای سیزین اوچون معبود یوخدور ، آیا الله تعالیدان قورخمیرسیز؟ (۳۲) اونون قومینون بیوکلری (و ثروتمندلری) که کافر اولموشدولار و آخرت گوٴروشون یالان گمـان ائدیردیلر و بیز اونلارا دنیا یاشایشیندا مال و ثروت وئرمیشدیک ، خلقه دئدیلر ، بوشخص ، سیزین کیمی بشردن آرتیق دئیـل ، او زاددان که سیز یئییر سیز اودا یئییر و او زاددان که سیز ایچیر سیز ، اودا ایچیر (۳۳) اگر سیز ئوزوز کیمی بشردن اطاعت ائده سیز ، مسلما" اوندا سیز زیان کارلاردان اولارسیز (۳۴) آیا او سیزه وعده و نوید وئریر که اوندان سونرا که ئولوب و تورپاق اوٴلدوز و سوموکلریز چوروودی ، بیر داها دیریلیب ، قبردن چیخاجاقسیز (۳۵) هیهات هیهات بو اوزاق وعده لردن که سیزه وئریر (۳۶) بو دنیانیـن حیاتی بوندان غیر دئیل که بیر عده ئولور و بیرعده دنیایه گلیر و بیز (ئولندن سونرا) بیر داها دیریلیب گلن دئیلیک (۳۷) او دئیل مگر بیر کیشی که اللهه یالان و افترا نسبتی و ئریر و بیز اونا هیچوقت ایمان گتیرن دئیلیک (۳۸) او پیغمبر دئدی ، پروردگارا ، (ایندی که) منی تکذیب ائتدیلر (و منی یالانچی سایدیلار) منه کمکلیک ائتگینن (۳۹) الله بویوردی ، آز زماندان سونرا اونلار ئـوز عمللریندن پشیمان اولارلار (۴۰) اونلاری گـوٴیون صیحه سی (شدتلی سسی و زلزله) که مستحق او ایدیلر گرفتار ائتدی و اونلاری سئل اوزونـون آشغالی قرار وئردیک و ظلم ائدنلر اللهین رحمتیندن اوزاق اولدولار (۴۱) اونلاری هلاک ائدندن سونـرا آیری قوملار وجوده گتیردیک (۴۲)

هیچ قومون اجلی قباغا گئچمز و تاخیره دوشمز (۴۳) سونرا پیغمبرلری بیر، بیرینین دالیجاگوٴندردیک. هر وقت بیر قومه پیغمبر گلدی اونی تکذیب ائتدیلر، بیز او قوملاری بیر، بیریندن سونرا هلاک ائتدیک و اونلاری (تاریخی) داستان لار قرار وئردیک، پس بی‌ایمان قوم اللهین رحمتیندن اوزاق اولدی (۴۴) سونرا موسی پیغمبری و اونون قارداشی هارونی ئوز آیات و معجزه لریمیزله و آیدین حجت‌لریله گوٴندردیک (۴۵) فرعونه و اونون قومینون بیوگلرینه طرف، اونلار ایمان گتیرمه یب و تکبرلیک ائتدیلر، چونکه اونلار گردنکش و جاه‌طلب قوم ایدیلر (۴۶) بو جهته دئدیلر، نیچون گرک ایکی نفر ئوزوموز کیمی بشره ایمان گتیرک؟ بیر صورتده که او ایکی نفر کیشی نین قومی بیزیم بنده لریمیز و برده لریمیزدیلر (۴۷) پس موسی پیغمبری و هارونی تکذیب ائتدیلر، بو سببه اونلارین هامیسی هلاک اولدولار (۴۸) و حالبو که بیز موسی پیغمبره تورات کتابین وئردیک، اولا که اونلار الله یولونا هدایت تاپالار (۴۹) و بیز مریمین اوغلون و آناسین خلق اوچون بیوگ آیت و معجزه قرار وئردیک و هر ایکیسین آباد و سولی ئولکه ده ساکن ائتدیک (۵۰) ای بیزیم پیغمبرلریمیز، پاک و حلال روزیلاردان (که سیزه باغیشلامیشیق) صرف ائدین و یاخشی ایشلر انجام وئرین که سیز هر نه عمل ائده سیز، من اوندان کاملا" آگاهم (۵۱) حقیقت بودور که سیزین بو امتیز واحد امت‌دیر و من سیزین‌پروردگاریزام، پس تکجه مندن قورخون (۵۲) مخلوق دین امرینده ئوز آرالاریندا اختلاف ائدیب و فرقه،فرقه اولدولار و هر فرقه ئوز دینی نی بگه نیب و خوشحال اولدولار (۵۳) (یاپیغمبر) اونلاری ئوز جهالت و ضلالت‌لرینده ترک ائتگینن تا وقتلری گلیب یئتیش‌سین (۵۴) آیا اونلار بئله گمان ائدیرلر که بیز اونلاری مال و اولادایله کمک ائدیریک؟ (۵۵) و خیر ایشلرده اونلارا سرعتیله مساعدت ائدیریک؟ نه خیر بلکه (بوفرصت اونلاری سیناماق اوچوندور) اونلار آنلامیرلار (۵۶) حقیقتده او کسلری که پروردگاردان قورخورلار و هراساندیلار (۵۷) و او کسلری که پروردگارین آیاتینا ایمان گتیریرلر (۵۸) و او کسلری که پروردگاره اورتاق (شریک) قرار وئرمیرلر (۵۹)

و او کسلری که وئریرلر او زادلاری که گرک وئره‌لر و بو امردن که پروردگارین طرفینه رجوع ائده جکلر ، اوره کلرینده قورخی وار (۶۰) همونلاردیلار که خیرات ایشلرینده و احساندا (کمال رغبت ایله) عجله ائدیرلر و یاخشی عمل انجام وئرمکده قباغا دوشورلر (۶۱) بیز هیچ کسی و سعوندن و قدرتیندن آرتیقا تکلیف ائتمریک و بیزیم یانیمیزدا کتاب واردیر که حقایقی بیان ائدیر و اونلارا هیچ ظلم و جفا اولمیاجاق (۶۲) ولی کافرلرین اوره کلری (بو حقیقتدن) غافل و بی‌خبردیلر و او ایشلری که اونلار مرتکب اولورلار غیر او عمل‌دیر که مومنلر انجام وئریرلر (۶۳) تا وقتیکه اونلارین ثروتمندلرینی (و رئیس لرینی) عذابا " گرفتار ائده ک، اوندا آه و ناله‌لری قاوزانار (۶۴) (خطاب اولونار) بوگون هیچ آه و ناله ائتمیون مسلما " بیزدن سیزه کمک لیک اولمیاجاق (۶۵) اوندا که بیزیم آیاتیمیز، سیزین اوچون تلاوت اولونوردی، بو سیز ایدیز که کئچمیشیزه قئییدیردیز (۶۶) و اونلارا تکبرلیک ائدیردیز و گئجه نقل‌لرینه باشلایب و (اللهین کلامیندن) اوزاقلاشیردیز (۶۷) آیا قرآنین سوءزلرینده درین فکر و تحقیق ائتمیرلر (تا حقایقی درک ائده لر) یا بونا گوءره که قرآن‌و پیغمبر بونلارا گلیب و ایره لی بابالارینا گلمه میشدی؟ (۶۸) یا بونا خاطر که هنوز ئوز پیغمبرلرین یاخشی تانییابیلمیوبلر که‌اونی تکذیب ائدیرلر (۶۹) یا دئییرلر، اوندا جنون آثاری وار (نه، او عقل کامل صاحبیدیر) ولی اونلار اوچون حق دین گتیریبدی و اونلارین چوخی حق و حقیقتدن آجیقلاری گلیر (۷۰) و اگر حق و حقیقت اونلارین هوای نفسلرینه تابع اولا ، گوءیلر و یئر و هرکس‌که اونلاردا وار مسلما " فاسداولوب ، آرادان گئدر. نه - اوجور اولماز، بلکه قرآن نصیحت وئوگوددیر که اونلارین هدایتی اوچون گوءندرمیشیک و اونلار بو نصایح‌دن اوز دوءندریرلر (۷۱) (یا پیغمبر) آیا سن اونلاردان (رسالت اوچون) خرج ایستیوب سن؟ (البته نه) سنون اجرین پروردگارین یانیندا هر زاددان یاخشی و گوءزل‌دیر و او چوخ یاخشی روزی وئرندیر (۷۲) حقیقتده سن‌اونلاری دوز یولا دعوت ائدیرسن (۷۳) ولی او کسلری که آخرته ایمانلاری یوخدور، او دوز یولدان (منحرف اولوب و) قئییدرلر (۷۴).

و اگر بیز اونلارا رحم ائدیب و ضرری (قحط لیگی) اونلاردان
گوٴتوره ک ، اونلار داهادائوز لجاجت لرینده برک دایانیب و شرارت
لرینده جری اولارلار (۷۵) البته بیز اونلاری عذابا (و آجلیغا)
گرفتار ائتدیک (ولی اونلار متنبه اولمادیلار) وپروردگاره تواضع و
آلچاق لیق ائتمه ییب و اللهه یالوارمادیلار (۷۶) تا شدتلی عذابین
قاپوسون اونلارا آچدیق و اونلار او عذابا چولقالاندیلار (۷۷)
او اللهی که سیزه قولاق و گوٴز و اوره گ خلق ائتدی ولی سیزدن
چوخ آز عده اونلارین شکرون یئرینه یئتیریرسیز (۷۸) او اللهی که
سیزی یئر اوزونده یاراتدی و اونون طرفینه محشور اولاجاقسیز (۷۹)
او اللهی که خلقه وارلیق و حیات وئریب و وفات باغیشلار و گئجه
گونوزون تغییراتی اونون امریله‌دیر ، نیچون عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟
(۸۰) بو کافر جماعت همون سوٴزی دئدیلر که بونلاردان قباقکی‌لار
دئمیشدیلر (۸۱) دئدیلر که وقتی بیز ئولدوک و تورپاق اولوب و
سوموکلریمیز چورودی ، آیا واقعاً " بیرداها دیریلیب ،قالخاجایوق؟
(۸۲) البته بو وعده بیزه وئریلندن قباق ، آتا ، بابالاریمیزه وعده
وئریلمیشدی (اوندان آثاری گوٴرونمه دی) بو سوٴزلر قدیم آدملرین
ناغیل‌لاریندان سوای بیرزاد دئیل‌لر (۸۳) (یاپیغمبر) دئگینن ،
یئری و یئر اوزونده اولان مخلوقی کیم خلق ائدیب؟ اگـر سیـز
بیلیرسیز (۸۴) دئیه جکلر ، الله خلق ائدیب ، دئگینن بس نـه
اوچون توجه ائتمیرسیز؟ (۸۵) دئگینن یئددی گوٴیی یارادان و
بیوک عرشین پروردگاری کیمـدیر؟ (۸۶) دئیه جکلر ، الله دیـر ،
دئگینن ، بس نه او چون الله تعالی دان قورخمورسوز (۸۷) دئگینن
او کیمدیر که هر زادین شاهلیقی و بیوگ حکومت‌لیگی اونون الینده
دیر؟ و او پناه وئرر و حمایت ائدر و حمایت اولونماز ، اگـر سیـز
بیلیرسیز. (۸۸) دئیه جکلر ، الله دیر ، دئگینن بس نیچون آل
اولورسوز؟ (۸۹).

بوندان بئله که بیز حق و حقیقتی اونلارا گوٴتدردیک، گئتـه اونلار یالان دئییرلر و منکر اولورلار (۹۰) الله تعالی هیچ اولاد اتخاذ ائتمه یب، او نیله هیچ معبود یوخدور (اگر اولسایدی) اوندا هر معبود ئوز مخلوق ایله گئدردی و اونلاردان بعضی سی، بعضیلرینه غلبه ائدردی. پاک و منزه دیر الله تعالی او صفتلردن که مشرکلر توصیف ائدیرلر (۹۱) الله تعالی گیزلینی و آشکاری بیلندیر. چوخ یوخاری دیر او زاددان که او ناشر یک قرار وئریرلر (۹۲) دئگینن، پروردگارا، امیدیم وار، او عذابی که کافرلره وعده وئریبسن، منه آشکار ائده سن (۹۳) پروردگارا، منی ظالم جماعتین ایچینده قرار وئرمه گینن (۹۴) البته بیز قادریق اونلارا وئردیگیمیز عذاب وعده سین سنه آشکار ائدک (۹۵) (یاپیغمبر) اونلارین پیس لیک لرین، ئوز یاخشیلیقیوه باغیشلاگینن. بیز او سوٴزلری که وصف ائدیرلر، یاخشی بیلیریک (منه دئییرلر اولادی وار و سنه دئییرلر جنونی وار) (۹۶) دئگینن پروردگارا، شیطان صفت (آدم) لرین وسوسه و طعنه لریندن سنون ئوزووه پناه گتیریرم (۹۷) و شیطان صفتلرین حضوروندان سنه پناه گتیریرم (۹۸) ائیله که اونلارین بیریسینه ئولمـک زمانی گلدی، اونـدا (پشیمان اولوب) دئیـر، پروردگارا، منی بیرده دنیایه قیطر (۹۹) شاید اوباقی قوید و غوم مال و ثروت‌ایله یاخشی و صالح عمل انجام وئرم (خطاب اولونار) ابدا "؛ بوکلمه فقط قوری سوٴزدور که دئییرلر. اونلارین دالیجـا برزخ عالمیدیر تـا او گونه کیمی که اونلاری گوردان قـالخیزارلار (۱۰۰) ائیله که صور (شیپوری) چالیندی، او گون داها اصـل و نسب آرادا اولماز و اونلاردان (فامیل باره‌سینده، شغل، درجه، مقام، رتبه ریاست، مال و دولت، باره‌سینده) سوٴروشولمیاجاق (اوندا انسانی تکجه یاخشی عمل نجات وئرر) (۱۰۱) هر کسین یاخشی عملی‌نین میزانی آغیر اولدی، اونلار نجات تاپاجاقلار (۱۰۲) و هر کسین یاخشی عملی‌نین میزانی یونگول اولدی، همونلار ئوزلرینه ضرر ووروبلار و همیشه لیک جهنمده قالاجاقلار (۱۰۳) جهنم اودی گناهکارلارین اوزلرین یاندیرار و اونلار جهنمده چوخ چرکین صورتده یاشیاجاقلار. (۱۰۴)

آیامنیم آیه‌لریم سیزه اوخونمادی و سیز اونلاری تکذیب ائدیردیز؟ (۱۰۵) دئیرلر ،پروردگارا، شقاوت و قلبی قارالیق بیزه غلبه ائتدی و بیز یولسوز جماعت اولدوق (۱۰۶)پروردگارا ، بیزی بو جهنمدن چیخارت ، اگر بیر داها معصیت ائتسک، واقعا" بیز ظالم (و مستحق عذاب) اولاریق (۱۰۷) عتاب اولار ، ایتیلین ، دانیشماین . (۱۰۸) بو سیز ایدیز که وقتی منیم بیر عده مومن بنده لریمدن دئییردیلر، پروردگارا، بیز سنه ایمان گتیردیک بیزی باغیشلا و بیزه رحم ائتگینن و سن رحم ائدنلرین رحم‌ائدنی سن (۱۰۹) سیز باشلیردیز مومنلری مسخره ائتمه که تا اورا کیمی ، منی بکلی یاددان چیخاردیب و اونلارا گولوردوز (۱۱۰) منده بوگون اونلارین گوزل صبر و تحمل و استقامت جزالرین وئره رم و اونلار واقعا" خوشبخت و نجات تاپانلاردیلار (۱۱۱) الله دئیر، نئچه ئیل یئر اوزونده یاشادیز؟ (۱۱۲) (کافرلر) دئیرلر، بیر گون یا بیر قسمت گوندن، لطفا" حسابگر ملکلردن سوروشگینن (۱۱۳) اللهبویورار، بیر آز مدتدن سوای دنیاده قالمادیز اگر سیز بیله سیز (۱۱۴) آیا بئله گمان ائتدیز که بیز سیزی بیهوده خلق ائتمیشیک و بیزیم یانیمیزه قئییت‌میه جکسیز؟ (۱۱۵) چوخ یوخاری و اوجادیر او اللهی که شاه برحق‌دیر، اوندان سوای هیچ معبود یوخدور، بیوک عرشین پروردگاری‌دیر (۱۱۶) و هرکس الله ایله آیری‌معبودا عبادت ائده که هیچ دلیل و حجت اونا یوخدور، اونون حسابی پروردگارین‌یانیندادیر و مسلما" کافرلر نجات تاپمیاجا قلار (۱۱۷) (یاپیغمبر) دئگینن پروردگارا، منی باغیشلا و منه رحم ائتگینن، رحم ائدنلرین رحم ائدنی سنسن (۱۱۸)

۲۴ــ نور سوره سی ۶۴ــ آیه

۱۹ــ بعثت‌ئیلی ۱۳۶۶ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تاںری آدینا

بیر بو سوره یی گوئندردیک و اونون احکامینی واجب ائتدیک و اوندا آیدین آیه‌لرنازل ائتدیک ، اولا که سیز حقیقته متذکر اولاسیز (۱) هر زناکار (ارسیز) آروادی و هر زناکار (آروادسیز) کیشی‌یی هره سین یوز ضربه شلاقه تنبیه ائدین و اللهین احکامینین اجراسیندا ، اونلارا رحمیر کلمه سین (تخفیف وئرمیون) اگر سیز حقیقتا " اللهه و آخرت گونونه ایمان گتیریبسیز ، واونلارین مجازاتی گرک بیر عده مومنین حضوروندا انجام تاپسین و اونا شاهد و ناظر اولسونلار (۲) زناکار کیشی عقد ائتمز مگر زناکار و مشرک آروادی و زناکار آرواد عقد اولماز مگر زناکار و مشرک کیشی‌یه . بوجور آروادلاری عقد ائتمک موس کیشیلره حرام اولدی (۳) او کسلر که نجیب ارلی آروادلارا بهتان دئیوب و زنا نسبتی وئره‌لر (قحبه دئیه‌لر) و سونرا (اونون اثباتنا) دوئرت نفر شاهد گتیرمیه لر ، اونلارین هره سین سگسان ضربه شلاقه تنبیه ائدین و اونلارین شهادتین داها هیچوقت قبول ائتمیون ، چونکه اونلار فاسق و نادرست آدمدیلر (۴) او کسلردن سوای که بهتان وواراندان سونرا و تنبیه اولاندان سونرا ، توبه ائدیب و ئوز عملین اصلاح ائده ، البته الله باغیشلیان و رحم ائدندیر (سیزده اونلاری توبه دن سونرا باغیشلاین) (۵) و او کسلر که ئوز آروادلارینا ، زنا نسبتی وئره لر و ئوزلریندن سوای شاهدلری اولمیا ، اونلارین هره سی (اروآرواد ـ اول کیشی) گرک دوئرت دفعه اللهین آدینا آند ایچیب و شهادت وئره که ادعاسینده دوغری دانیشانلارداندير (۶) و بئشینجی دفعه آند ایچیب و شهادت وئره که اگریالان دئسه ،اللهین لعنتی اونا گلسین (۷) و اگر آرواد دوئرت دفعه اللهین آدینا آند ایچیب و شهادت وئره که اونون اری یالان دئییر ،مجازات اوندان ساقط اولار (۸) و بئشینجی دفعه آند ایچیب و شهادت وئره که اللهین غضبی او آروادا اولسون که اگر اری ادعاسینده دوغری دانیشانلاردان اولا (اوار و اوآرواد همیشه لیک بیر ، بیرینه حرام اولارلار) (۹) و اگر اللهین فضل و رحمتی سیز مومنلره شامل اولماسایدی و بو امرکه الله تعالی توبه قبول ائدن و حکمتلیدیر (توبه ایله عذابی سیزدن گوئتورمزدی) (۱۰) .

البته او کسلری که (رسول اکرمین (ص) حرمی باره سینده) بو
تهمتی و بیوک یالانی شایع ائتدیلر، سیزین ئوزوزدن ایدیلر. او
تهمتی و یالانی ئوز آبروز او چون لطمه حساب ائتمیون، بلکه صبرایله
سیزین خیر و صلاحزه تمام اولاجاق و چوو سالانلارین هامیسی ئوز
پیس عمل‌لری‌نین جزاسینا یئتیشه جکلر و او شخص (ابی اوغلی
عبدالله) که اولده بو افترانی یایدی، چوخ بیوک عذاب اونون
انتظاریندادیر (۱۱) پس نییه اوندا که بو تهمتی ائشیتدیز، مومن
کیشیلر و مومنه آروادلار ئوز یانلاریندا یاخشی گمان ائتمه دیلر و
نییه دئمه دیلر که بو تهمت آشکارا یالان دیر؟ (۱۲) نییه بس
اونلار (منافقلر) ئوز یالان سوءزلری‌نین ثبوتونا دوءرت نفر شاهد
گتیرمیرلر؟ چون ئوز شاهدلرین گتیرمه دیلر، بونا گوءره هومنلار
اللهین یانیندا یالانچیدیلار (۱۳) و اگر اللهین فضل و رحمتی
دنیا و آخرتده سیزه شامل اولماسایدی، مسلما" او افترانین سببینه
که چوو سالدیز، چوخ بیوک عذاب سیزه یئتیشردی. (۱۴) چونکه
سیز او افترانی و یالانی دیلیزه گتیردیز و آغزیزدا بیر پارا سوءزلر
دانیشیردیز که اوندان هیچ اطلاعز یوخ ایدی و خیال ائدیردیز که
چوخ ساده و بی‌اهمیت سوءز دانیشیرسیز، بیر صورتده که (او سوءزلر)
اللهین یانیندا چوخ بیوک گناهدیر (۱۵) و نییه بس اوندا که (سیز
موءمنلر) بو افترانی ائشیتدیز، دئمه دیز که بیزیم هیچ حقیمیز
یوخدور (و بیزه یئتیشمز که) بو سوءزلری دانیشاق. پروردگارا،
سن ئوزون پاک و منزه سن، بو افترا چوخ بیوک بهتان دیر (۱۶)
الله تعالی سیزه نصیحت وئریر و سیزه سفارش ائدیر که بیرده بو
سوءزلرین مثلین بیرکسین حقینده دانیشمیاسیز، اگر سیز واقعا"
اهل ایمان وارسیز (۱۷) الله ئوز آیاتین سیزین اوچون آشکار بیان
ائدیر و الله بیلن و حکمتلیدیر (۱۸) اوکسلری که دوست توتورلار
قبیح ایشلر مومنلر باره سینده شایع اولوب و انتشار تاپسین، دنیا
و آخرتده درد آرتیران عذاب اونلارین انتظاریندهدیر و الله تعالی
بیلیر و سیز بیلمیرسیز (۱۹) و اگر اللهین فضل و رحمتی سیزه
شامل اولماسایدی (مسلما" چتین عذابلارا دوشردیز) حقیقتده الله
تعالی چوخ مهربان و رحم ائدندیر (۲۰)

ای او کسلری که ایمان گتیربسیر ، شیطانیـن خطرلی آدد ــ
یملاریندان و ایزیندن تبعیت ائتمیون . هرکس شیطان ایزینـدن
(خطیدن) تبعیت ائتسه ، شیطان اونی حتماً فحشایه و قبیح
ایشلره وادار ائدر . و اگر اللهین فضل و رحمتی سیز (مومنلره)
شامل اولماسایدی ، سیزدن هیچ بیریز گناهدان و معصیت‌دن پاک
اولا بیلمزدیر ، و لکن الله تعالی هرکسی ایستیه (گناهدان) پاک
ائدر . و الله ائشیدن و بیلندیر (۲۱) سیز مومنلردن اونلارین که
مال و ثروتی (و امکاناتی) واردیر گرک فامیل لرینه و بینوالره و
الله یولوندا هجـرت ائدنلره بذل و بخشش دن اسکیک گلمیه لر .
گرک اونلاری باغیشلایب و تقصیرلریندن صرفنـظر ائده لر . آیا
ایستمیرسیز که الله سیزی باغیشلاسین ؟ (و گناهلاریزدان صرفنظر
ائتسین ؟) الله تعالی چوخ باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۲۲) او
کسلری که نجیب و عفیف و ایمانلی آروادلارا که هر نوع پیس و قبیح
عملدن اوزاقدیلار ، تهمت و زنا نسبتی وئره لر ، دنیا و آخرتده
لعنت و نفرین اولارلار و چوخ بیوک عذاب اونلارین انتظاریندادیر
(۲۳) او گونی که اونلارین دیللری و اللری و ایاقلاری اونلارین
قبیح عمل لرینه شاهد اولارلار (۲۴) او گون الله تعالی اونلارین
عمل‌لری نین جزاسین تمام و کمال وئرر و اونلار بیلرلر و متوجـه
اولارلار که الله حق‌دیر و آشکاردیر (۲۵) پیس ایشلر پیس آدملر
او چون یاراشیقی واردیر و پیس آدملر . پیس ایشلر اوچون ، یاخشی
ایشلر ،یاخشی‌آدملر اوچون یاراشیقی‌واردیر و یاخشی‌آدملر ،یاخشی
ایشلر اوچون . (باشقا اصطلاح ایله) ناپاک آروادلار ، ناپاک کیشی‌لر
اوچون یاراشیقی واردیر و ناپاک کیشیلر ، ناپاک آروادلار اوچون .
نجیب آروادلار ، پاک کیشی‌لر اوچون یاراشیقی واردیر و پاک کیشیلر
نجیب آورادلار اوچون . بوپاک انسانلار ، او ناپاک‌لارین سوءزلریندن
که بونلارین حقینده دئییرلر ، بکلی‌بـری و اوزاقدیلار . باغیشلانماق
و گوءزل روزی بونلار اوچوندور (۲۶) ای او کسلری که ایمان گتیر ــ
یبسیز ، ئوز ائولریزدن سوای خلقین ائولرینه داخل اولماین ، مگر
ائو صاحبی‌نین اجازه سیله (وقتیکه داخل اوءلدوز) ائو اهلینه سلام
وئـرین . بو ایش سیزین اوچون یـاخشیدیر ، اولا که سیـز (آداب
معاشرتی رعایت و خلقین ناموس‌احترامینی حفظ ائدیب و)متذکر
اولا سیز (۲۷)

اگر او ائولرده بیر کسی تاپمادیز، گئته داخل اولماین تاسیره
اجازه وئریله و اگر سیزه دئدیلر، قئییدین، اوندا سیز قئییدین
(آجیغیز گلمه سین) بو ایش سیزین اوچون یاخشی و تمیزدیر و الله
تعالی سیزین بوتون اعمالیزه آگاهدیر. (۲۸) سیزین اوچون گناه
دئیل که عمومی اماکینه و غیر مسکونی ائولره که اوردا متاعیز وار و
کسب ائدیرسیز، وارد اولاسیز و (بیلین که) الله سیزین آشکار و
گیزلین ایشلریزی بیلیر (۲۹) (یا پیغمبر) مومن کیشیلره دئگینن
که گوزلرین (نامحرمدن) ئو رتسونلر و ئوز نفسلرین حرامدان
حفظ ائتسینلر. بو ایش اونلار اوچون یاخشی و تمیز دیر، البته
الله تعالی اونلارین عمل لریندن کاملا" آگاهدیر (۳۰) و مومنه
آروادلارا دئگینن که گوزلرین (نامحرمدن) ئو رتسونلر و ئوز
زینت لرین و آرایش لرین او قسمتدن سوای که اجبارا" گوزسنیر،
نامحرمه آشکار ائتمه سینلر. یا ایمان آروادلار گرک ئوز باشلارین و
سینه‌لرین بیوک چارقدیله ئورتسونلر و زینت‌لرین و اوزلرین (صورت
و جمال‌لارین) نامحرمه آشکار ائتمه سینلر، مگر ئوز ارلرینه یا قین
آتالارینا یا ئوز اوغلانلارینا یا اری‌نین اوغلانلارینا یا قارداشلارینا
و یا قارداشی و باجیسی اوغلانلارینا و یا ئوز فامیلینده اولان
نجیب آروادلارا یا ئوزآرواد خدمتکارلارینا یا کیشی قوللوقچیلارینا
که چوخ قوجالیق سببینه آرواددان بی‌نیاز دیلار و رغبت‌لری یوخدور
و یا اوغلان اوشاقلارینا که هنوز آروادلارا واقف اولمایبلار. مومنه
آروادلار یول گئتمکده گرک بیر جور حرکت ائتمه سینلر و ایاقلارین
یئره برک وورماسینلار که اونلارین گیزلین زینت‌لری آشکار اولسون
(جلب توجه ائتسین) ای اهل ایمان هامیز توبه ائدیب و اللهین
طرفینه قئییدین، اولا که سیز نجات تاپاسیز. (۳۱)

ارسیز آروادلاری و آروادسیز کیشیلری و سوبای بیسحدمتلری و ارسیز صالحه قولل‌وقچیلاری سیز بیرینه عقد ائدین و اگر یوخسول اولسالار، الله تعالی ئوز فضل و رحمتیندن اونلاری غنی ائدر. الله وسعت باغیشلیان و بیلندیر (۳۲) او کسلری که مستعفف دیلر و (عقد ازدواجه) قدرت مالیلری یوخدور، گرک عفت نفس بیسته ائده‌لر تا الله تعالی ئوز فضل و رحمتیندن اونلاری غنی ائده و اگر سیزین قوللاریز (ئوزلرین سانین آلماق و آزاد ائتمک اوچون) سیزدن یازی و قرارداد ایستیه لر و سیز بیله سیز که اونلار یاخشی ایش و هنر صاحبیدیلر (و ئوز فعالیت‌لریله قراردادین مفادین اجرا و پرداخت ائده جکلر) او یازی و قراردادی اونلارا وئرین و او مالدان که الله سیزه باغیشلاییب اونلا را (سرمایه) وئرین، و ئوز جوان کنیزلریزی که ایستیرلر پاک و نجیب قالالار، دنیا مالیندان اوتری فحشایه وادار ائتمیون. هرکس اونلاری فحشایه مجبور ائده (بیوک گناها مرتکب اولوبدی) الله اونلاری کراهت لریندن سونرا (که اجبارا" زنا عملینه جکیبلر) باغیشلیان و رحم ائدندیر (و اونلارین عوصینه سیزی شدتلی عذاب ائدر) (۳۳) البته بیز سیزین هدایتیز اوچون آیدین آیه لر نازل ائتدیک و سیزدن قاباقکیلارین شرح حالین، که ئولوب گئدیبلر، عبرت اوچون و اهل تقوایه نصیحت و موعظه اوچون‌گوئندردیک (۳۴) الله تعالی گوئیلرین و یئرین نوری دیر. اونون نورونون مثلی قندیل کیمیدیر که اوندا ایشیقلی چراغ روشن اولا و او چراغ منشوروں (شیشه‌نین) ایچینده قرار تاپا و او منشور ایشیقلی اولدوز کیمی دیر که برکتلی زیتون آغاجی‌نین یاغیندان روشن اولا. نه شرقیدیر و نه غربی، بونسوز که اونا اود یئتیشه، دنیانی ایشیقلاندیریر. نور علی نوردیر. الله تعالی هرکسی ایستیه ئوز نوری‌ایله هدایت ائدر. الله تعالی خلقین هدایتی اوچون مثللر وورور و الله هر زادا عالم دیر (۳۵) (بو نورلی چراغ) او ائولرده (مسجدلرده) دیر که الله ایستیوب اونلار آرتیب و اوجالا و اللهین آدین اونلاردا چوں ذکر ائدیرلر و سحر و آخشام اونا تسبیح و عبادت ائدیرلر. (۳۶)

او کیشیلری که‌هیچ نوع آلیش و ئریش و تجارت اونلاری اللـهین ذکریندن غافل ائتمز ، نماز قیلیرلار و زکات وئریرلر و اوگونـدن قورخورلار که اوندا اوره‌گلر و گوٴزلر پریشان اولار (۳۷) تاالله تعالی اونلارا عمل‌لریندن یاخشی جزا باغیشلیا و ئوز فضل و رحمتیندن اونا آرتیرا و اللـه هر کیمه ایستیه ، حد سیـز و حسابسیز روزی باغیشلار (۳۸) او کسلرین عملی که کافر اولدولار ، مثلده دوزنگاه چوٴلده سراب کیمیدیر که سوسوز آدم اونی سوگمان ائدر ، وقتیکه اونا یئتیشدی ، بیرزاد تاپابیلمز ، اوندا اللهی ئوز عمل‌لرینه ناظر تاپیب و الله اونون حسابینه کاملا " یئتیشر و الله تعالی چوخ تئز حسابلارا یئتیشندیر (۳۹) یا کافرلرین عمل‌لری درین دریالارین آلتیندا اولان قارانلیق کیمیدیر که دالغا ، دالغا (شپه) اوستوندن اونی ئورته و اونـون اوستونده قارا بولود قرار تاپا کـه قارانلیق ، قارانلیق اوستوندن اونی آرتیرا و اگر الین ائشیگد چیخاردا ، اونی گوٴره بیلمیه و الله تعالی هر کیمه هدایت نوری قرار و ئرمیه ، هیچ ایشیق یولی اونون اوچون اولا بیلمـز (۴۰) (ای انسـان) مگـر بیلمیرسن او کسلر که گوٴیلرده و یئرده دیلر و قوشلار کـه هـوادا قانادلارین آچیپ اللها تسبیح ائدیرلر ، اونلارین هامیسی ئوز نمازلارین و تسبیح‌لرین بیلیرلر و هرنه که عمل ائدیرلر ، الله تعالی اونلاردان آگاهدیر (۴۱) گوٴیلرین و یئرین ملکی و حکومتی الله اوچوندور و جمیع مخلوقون قاییداجاق یولی اللهه طرفدیر (۴۲) مگر گوٴرمیرسین که الله تعالی بولودلاری گوٴیده حرکته گتیریـر؟ سونرا اونلاری جمع ائدیب و توپلاشدیریر ، اوندا گوٴررسن که یاغیش دامجیلاری اونلارین آراسیندان یاغیر و گوٴیدن داغـلار کیمـی بولودلارین آراسیندان دولی یاغیر و الله اونلاری هر کسین مزرعه سینه که ایستیر ، گوٴندریر و هر کسین مزرعه سیندن که ایستیر کنار ساخلیر . ایلدریمین ایشیقی ائیله چاخیر که یاخین‌دیر گوٴزلرین ایشیقی‌نی آرادان آپارسین . (۴۳)

الله تعالی گئجه نی و گوندوزی دولاندیریر و بو گردش ایله (گونلرین دوغولوب و باتماسی و یئرین وضعی حرکتینده) اهل بصیرت اوچون عبرتلر و معلوماتلار واردیر. (۴۴) الله تعالی (یئر اوروندا اولان) تمام حرکت ائدن حیواناتی سودان یاراتدی. اونلارین بعضلری قارینلاری اوسته حرکت ائدیرلر و بعضلری ایکی ایاقلاری اوسونده و بعضلری دؤرت ایاقلاری اوسونده یول گئدیرلر. الله خلق ائدر اوزادی که ایستر و اللهین هرزادا قدرتی وار. (۴۵) بیر چوخلی آیدین آیت‌لر (حلال و حرامی – یاخشی و پیسی) خلقین هدایتی اوچون گؤندردیک و الله هرکسی که ایستر، دوغری یولا هدایت ائدر (۴۶) (منافق لرده، مومنلر کیمی) دئییرلر: بیز اللها و پیغمبره ایمان گتیر میشیک و اونلارین امرینه اطلاعت ائدیریک، ولی اونلاردان بیر عده سی ایمان گتیرندن سونرا، اوز دؤندریرلر و اونلار ایمان گتیرن دئیل‌لر (۴۷) وقتیکه منافقلری، اللها واونون پیغمبرینه طرف دعوت ائدیرلر تا اونلارین آراسیندا حکم ائده، اونلاردان بیر عده سی (که صادر اولان حکم اونلارین ضررینه دیر) اعتراض ائدیب و اوز دؤندریرلر. (۴۸) و اگر اونلارا حق وئرد لر (صادر اولان حکم اونلارین نفعینه اولا) رضایت خاطریله قبول ائدرلر. (۴۹) آیا اونلارین اوره گلرینده نفاق مرضی وار؟ یا (قرآنین و پیغمبرین حقینده) شک و شبهه ده دیلر؟ یا بوکه قورخورلار الله و اونون پیغمبری (قضاوت مقامیندا) اونلارا ظلم ائده. بوجور دئیل بلکه اونلار ئوزلری ظلم و جفا ائدندیلر. (۵۰) وقتیکه مومنلری اللهین طرفینه و اونون پیغمبری طرفینه چاغیریرلار که اونلارین آراسیندا قضاوت و حکم ائده لر. تکجه اونلارین سؤزلری بودورکه دئیرلر: اللهین حکمون ائشیتدیک و اطاعت امر ائتدیک (حتی اگر اونلارین علیه نه حکم صادراولا) همونلار سعادتمند و نجات تاپانلار دیلار. (۵۱) و هر کس اللهه و اونون پیغمبرینه اطاعت ائده و الله دان قورخان و پرهیزگاراولا، همونلار موفق و پیروزدیلار. (۵۲) منافقلر، اللهین آدینا برک آند ایچیرلر که اگر اونلارا جهاد فرمانی صادراولا، حتما" سنیله جبهه‌لره (حرکت ائدرلر) اونلارا دئگینن، آند ایچمیون، اطاعت امر یاخشیدیر. مسلما" الله سیزین اعمالیزدن کاملا" آگاهدیر. (۵۳)

دئگینن ، اللهه و اونون پیغمبرینه اطاعت ائدین . اگر اطاعت امر ائتمه دیلر ، مسلما " اونلارین مسئولیت یوکی ئوز عهده لرینه و سیزین مسئولیتیز ئوز عهده یزه دیر . دئگینن ، اگر اطاعت امرائده سیز ، هدایت تاپارسیز و پیغمبر اوچون آشکار رسالتی و احکامی ابلاغ ائتمکدن سوای آیری بیر تکلیف یوخدور (۵۴) الله تعالی اوکسلره که ایمان گتیریب و یاخشی ایشلر گوٴرورلر ، وعده وئریبدی که اونلاری (کافرلرین ئولکه سینده) وارث قرار وئرسین نئجه که وارث قرار وئردی اوکسلری که اونلاردان قباق واریدیلار (داها وعده وئریبدی که) اسلام دینی‌نی که اونلار اوچون انتخاب ائدیب ، تقویت ائده و قورخونی و ناامنی‌لیقی ، امنیته و آرامشه تبدیل ائده که منی تکلیکده عبادت ائده لر و بیرزادی منه شریک قرار وئرمیه لر . سونرا هرکس کافر اولا ، همونلار فاسق و پیس ایش صاحبی دیلر . (۵۵) ای اهل ایمان ، نماز قیلین و زکات وئرین و پیغمبرین امرینه اطاعت ائدین ، اولا که سیزه رحم اولونا (ومشمول لطف و مرحمت قرار تاپاسیز) (۵۶) یا پیغمبر بئله گمان ائتمه گینن ، کافرلر سنی یئر اوزونده رسالت امرینده عاجز و تضعیف ائده لر ، اونلارین یئرلری جهنم اوتیدیر که چوخ پیس مصیر دیر . (۵۷) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، سیزین خدمتکارلاریز و پیشخدمتلریز و او اوشاقلاری که هنوز سن بلوغه یئتیش میوبلر (ولی قادر دیلر تشخیص وئره لر) وقتیکه ایستیه‌لر سیزین یانیزا (اطاقیزه) داخل اولالار ، گرک (گئجه و گونوزده) اوچ دفعه سیزدن اجازه آلالار : صبح نمازیندان قباق و ناهاردان سونرا که (استراحت اوچون) لباسیزی چیخاردیرسیز و گئجه نمازیندان سونرا . بو اوچ وقت سیزین استراحت موقعیز دیر ، بو موقع لردن سوای سیزین اوچون و اونلار اوچون گناه دئیل که سیزین یانیزا گل‌گئت ائده لر . بو ترتیب‌له الله تعالی آیاتین و احکامین سیزه بیان ائدیر و الله تعالی بیلن و حکمتلیدیر . (۵۸)

وقتیکه سیزین اوشاقـلاریز حد بلوغه یئتیشدیلر، گـرک او بیریسیلر که قبلا" (اطاقا داخل اولماقا) اجازه آلیردیلار، اجازه آلسینلار، بئله لیک الله تعالی ئوز آیاتین و احکامین سیزه بیان ائدیر و الله بیلن و حکمتلیدیر. (۵۹) ائوده قالان قاری آروادلارا که ازدواجه رغبت‌لری یوخدور، گناه دئیل که چادرلارین ئورتمیه لر، بیر صورتده که ئوز زینت و آرایش‌لرین آشکارا سالمیالار و اگر عفت پیشه ائده لر (حجابلی اولالار) اونلار اوچون یاخشی دیر و الله تعالی ائشیدن و بیلندیر. (۶۰) کور، چلاق، شیل، مریض (گوءزتچی)لره گناه دئیل که (هر ائوده دیلر) اوائوین غذاسیندان استفاده ائده لر و سیز موءمنلراوچون گناهی یوخدور که ئوز ائولریزده (اوغلوز ائوینده و عیالیز ائوینده) غذا صرف ائده سیز یا آتا، بابالاریز ائولرینده، یا قارداشلاریز ائولرینده یا باجیلاریز ائولرینده، یا عمولاریزین یا عمه و بی‌بی‌لریزین ائولرینده، یا خالالاریزین یا دایی‌لاریزیـن ائولرینده، یا او ائولرده که اونلارین آچاری سیزین الیزده دیر (و سیـز اونلارین وکیلی، آرخـاسی و مالکی‌سیز) یا دوستلاریزین ائولرینده، دستجمعی یا انفرادی حالدا غذا صرف ائده سیز، ولی وقتیکه او ائولره داخل اوءلدوز، اول ائو اهلینه سلام وئرین که بو سلام وئرمک و تحیت (حال‌لارین سوءروشماق- خوش گلدین دئمک) اللهین درگاهیندا برکتلی و پاکیزه دیر. بئله‌لیکده الله تعالی آیاتی و احکامی سیزین اوچون آشکارا بیان ائدیر، اولا که سیز عاقلانه فکرائده سیز. (۶۱)

دوزعمل‌لی مومنلر او کسلردیلر که اللهه و اونون پیغمبرینه ایمان گتیریبلر . وقتیکه بیر ایشدن اوتری پیغمبرین حضورینه ییغیشیرلار ، بیر یئره گئتمزلر تا پیغمبر اونلارا اجازه وئره ، البته او کسلری که سندن اجازه ایستیرلر ، همونلار اللهه و اونون پیغمبرینه ایمان گتیریبلر . هر وقت اونلار بعضی ایشلریندن اوتری سندن اجازه ایستیه لر ، سن (مختارسن) اونلاردان هرکسه ایستیرسن ، اجازه وئیرگینن و الله تعالی‌دان اونلار اوچون باغیشلانماق ایسته گینن که الله باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۶۲) (ای اهل ایمان) پیغمبر سیزی احضار ائتمه گی و سیز پیغمبری مخاطب قرار وئرمه گی ، ئوز آرایزدا احضار ائتمک کیمی که سیزدن بعضیلری ، بعضی‌لرین (اوجا سسیله) چاغیریر ، تصور ائتمیون . البته الله تعالی سیزدن او کسلری که گیزلینجه و یواش بیر بیری‌نین دالیجا (پیغمبرین حضورونداn) چیخیب گئدیرلر ، آگاهدیر . او کسلری که پیغمبرین امریندن تخلف ائدیرلر ، گرک قورخسونلار که الله طرفیندن اونلارا بلا و مصیبت یئتیشه ، یا درد آرتیران عذاب اونلاری گرفتار ائده . (۶۳) بیلین و آگاه اولون ، هرنه که گوئ یلرده و یئرده وار ، هامیسی اللهه تعلقی واردیر و سیز انسانلار هر حالدا و هر وضعده اولاسیز ، الله اوندان آگاهدیر و اوگونی که اوناساری رجوع ائدرسیز ، الله سیزی او عمل‌لرین جزاسینا که مرتکب اولوبسوز ، آگاه ائده جک و الله تعالی هر زادا عالم و آگاهدیر . (۶۴)

۲۵ ـ فرقان سوره سی	۷۷ ـ آیه
۱۰ ـ بعثت ئیلی	۸۹۲ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

پاک و اوجادیر او اللهی که نازل ائتدی فرقانی (حقله باطل آراسیندافرق قویانی) ئوز خاص بنده سینه . تا اهل عالم اوچون اخطار ائدن و آگاه ائدن اولسون . (۱) او اللهی که گوئ یلرین و یئرین ملکی و سلطنتی اونون اوچوندور و او (اصلا " و ابدا ") اولاد اتخاذ ائتمیوب و بیوک حکومت‌لیکده اونا شریک یوخدور . تمام موجوداتی و مخلوقاتی الله خلق ائدیب و هرزادین اندازه سین ، حدودون ، مقدارین و تقدیرین تعیین ائدیبدی . (۲)

(مشرکلر) الله تعالی‌دان سوای آیری معبودلار ئوزلرینه اتخاذ ائدیبلر که اونلار بیرزاد خلق ائتمیوبلر و ئوزلری خلق اولونوبلار و ئوزلرینه و نفع‌لرینه مالک دئیل‌لر و ئولدورمگه و دیری ائتمگه و محشره گتیرمگه قدرتلری یوخدور. (۳) (کافرلر) دئدیلر: بو قرآن یالاندان سوای بیر زاد دئیل، پیغمبر اونی ئوزوندن دوزه‌لدیر و آیری قوم اونا کمک‌لیک ائدیبدی (بو سوءزلری دئینلر) قطعا" بیوک ظلم و زور ایاغینا گلیب‌لر. (۴) داها دئدیلر: بو کتاب قدیم آداملارین ناغیل‌لاریدیر که یازیبلار و هر گون سحر و آخشام پیغمبره دیکته ائدیب و اوخویورلار. (۵) دئگینن او اللهی که گوءیلرده و یئرده گیزلین ایشلری بیلیر، بو کتابی گوءندریب (اگر سیز ایمان گتیره سیز) البته او باغیشلیان و رحم ائدندیر. (۶) و دئدیلر: بونه جور پیغمبردیر که (خلق‌کیمی) غذا صرف ائدیر و کوچه، بازاردا یول گئدیر؟ نییه بس اونا بیر ملک نازل اولمور تا اونیله خلقی قورخوتسون؟ (۷) یا نییه اونون الینه خزانه دوشمیوب، یا باغی یوخدور که اونون محصولوندان صرف ائده؟ و ظالم‌لر (مومنلره) دئدیلر: سیز تبعیت ائتمیرسیز مگر بیر اووسون اولموش کیشیدن. (۸) (یا پیغمبر) باخ گوءرگینن (بو جاهل جماعت) سنون اوچون نئجه ناروا مثللر وورورلار؟ ائیله ضلالته دوشوبلر که هیچ نجات یولی تاپا بیلمزلر. (۹) پاک و اوجادیر او اللهی که اگر ایستیه اونلاردان یاخشی‌سین و گوءزه لین سنه باغیشلار، او باغلاری که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر و عالی قصرلر سنون اوچون قرار وئرر. (۱۰) (کافرلر تکجه سنی تکذیب ائتمیرلر) بلکه اونلار قیامتیده تکذیب ائدیب و ایناندمیرلار و بیز او شخص اوچون که قیامتی تکذیب ائدیر، یانار اود آماده ائتمیشیک. (۱۱)

کافرلر وقتیکه جهنمین اوتونی اوزاقدان گوءردولر ، اونون شدتلی گورولتوسون و خاریلتی سین‌ائشیده‌جکلر (۱۲) او زمانیکه کافرلری ، قوللاری باغلی قارانلیق دار یئره سالدیلار ، اوندا زاریل‌لایب ، ئوزلرینه ئولوم چاغیرارلار . (۱۳) (خطاب اولونار) بوگون ئوزوز اوچون بیردفعه ئولوم ایستمیون (چاغیرماین) بلکه چوخ ئولوم ایستیون (۱۴) (یا پیغمبر) دئگینن آیا جهنمین یانار اودی یاخشیدیر؟ یا همیشه‌لیک بهشت؟ که الله تعالی‌دان قورخانلار اوچون وعده اولونوبدی؟ بهشت اونلارین امگی و قئیبیت‌مک یئرلریدیر (۱۵) او بهشتده هرنه ایستیه لر ، همیشه اونلار اوچون آماده دیر و بو وعده پروردگاریوین عهده سینه دیر . (۱۶) الله قیامت گونی مشرک لری‌و اونلاری که الله تعالی‌دان سوای عبادت ائدیردیلر ، محشور ائدیب و اونلارا خطاب ائدر: آیا سیز منیم بنده لریمی یولدان چیخاردیب و ضلالته سالدیز؟ یا اونلار ئوزلری یولدان چیخدیلار؟ (۱۷) اونلار دئیرلر: پروردگارا ، سن پاک و منزه سن . بیزیم حقیمیز یوخدور سندن سوای آیری معبودلار اختیار ائده ک ، و لکن سن اونلارا و اونلارین آتا ، بابالارینا چوخلی نعمت باغیشلادین ، ولی اونلار سنی و سنون نصیحت لریوی بکلی یاددان چیخاردیب و هلاک اولموش جماعت اولدولار . (۱۸) (ای مشرکلر، سیزین معبودلاریز) سیزین سوءزلریزی تکذیب ائتدیلر ، ایندی قادر دئیل سیز عذابی ئوزوزدن قیطره سیز و سیزین اوچون یاردیم یوخدور و سیز بنده لردن هرکس ظلم ائده ، بیز اونا بیوک عذابی دادیزاریق . (۱۹) (یا پیغمبر) بیزسندن قباق هیچ پیغمبری گوءندرمه دیک مگر بوکه اونلاردا (سنون کیمی) طعام صرف ائدیردیلر و کوچه و بازاردا یول گئدیردیلر و سیزدن بعضیلرین ، بعضی لرینه سیناماق وسیله سی قرار وئرمیشیک که آیا (دنیا حیاتی‌نین چتین لیگی اوزرینده) دوءزوم لری اولاجاق دیر و طاقت گتیره جکلر؟ و سنون پروردگارین (بنده لرین اعمالین) گوءرن و (اونلارا) آگاهدیر (۲۰)

اوکسلری که بیزیم گوٸ رو شومیــره اعتقادلاری و امیدلری یوخ ایدی ، دئدیلر: نییه بس بیزیم ئوزومیزه ملائکه نازل اولمور؟ یا پروردگاریمیزی گوٸ رمیریک. بئله‌لیکده اونلار ئوزلرین چوخ بیوک و مهم تصور ائدیب و بیوک طغیان و اووباش‌لیق ائتدیلر (و حدلریندن چیخدیلار) (۲۱) او گونی که ملائکه نی گوٸ ررلر ، اوگون مجرملر و گناهکارلار اوچون یاخشی و گوٸ زل بشارت اولمیاجاق بلکه اونلارا دئیرلر: که سیز (اللهین رحمتیندن) بکلی محروم اولوبسوز. (۲۲) وٚ سونرا بیز اونلارین عمل‌لرینه قصد ائدیب و اونلاری (ین یاخشی عمل‌لرین) توز کیمی داغیداریق (وباطل‌ائدریک‌چونکه اللهاخاطردئیل‌دیلر) (۲۳) اوگون اهل بهشتین چوخ گوٸ زل منزل‌لری و یاخشی یئرلری اولاجاق (۲۴) اوگـونی کـه گـوٸ ی بولودلاریلــه‌یاریلیب و ملکلر مرتبا" نازل اولارلار(۲۵) اوگون برحق حکومت و شاهلیق ، باغیشلیان الله اوچوندور و کافرلر اوچون چوخ چتین گــون اولاجاق (۲۶) و اوگـونی که ظالــم ئوز الینــی دیشلیوب ، دئیر: ایکاش (دنیاده) پیغمبر دئین یولی توتــوب گئدردیم. (۲۷) وای اولسون منه کاشکی فلانی‌نی ئوزومه صمیمی دوست توتمیایدیم (۲۸) اونون دوستلوقی ، منی اللهین ذکریندن که منه گلمیشدی ، محروم ائدیب و ضلالته سالدی. البته شیطانین دوستلوقی ، انسان اوچون ذلیل‌لیک گتیرر و اونی ضلالته سالار. (۲۹) و پیغمبر عرض ائتدی پروردگارا ، حقیقتده منیم امتیم بو قرآنی ترک ائتدیلر. (۳۰) بودور که بیز هر پیغمبر اوچون مجرم و گناهکار افراددان ،بیر عده دشمن قرار وئردیک (صبرین اولسون) تکجه پروردگاریون هدایتی و کمگی سنون اوچون کفایت ائدر. (۳۱) و کافر جماعت دئدیلر: نه اوچون بو قرآنین هامیسی بیر دفعه‌لیکده اونا نازل اولمادی؟ (یـاپیغمبر جاهل جماعت اونون حکمتی‌نی بیلمیرلر) بیز بو قرآنین آیه لرین سنون اوره‌گین (و امتین اوره‌گی) تثبیت اولماق اوچون (حوادث‌ایله قوشا) تدریجا" گوٸ ندردیک (تا امته‌آرتیق تاثیری اولا) و ئوز آیاتیمیزی مرتب تلاوت‌ایله سنه تلاوت ائتدیک. (۳۲)

کافرلر هیچ مثل (وبهانه) سنون اوچون گتیرمزلر، مگر بیز (اونلارین جوابیندا) سنه حق سوءز و گوءزل تفسیر گتیرریک. (۳۳) کافرلر (قیامتده) اوزلری اوسته جهنمه ساری محشور اولوب و سورونرلر. اونلارین یئرلری چوخ پیس و یوللاری چوخ قارانلیق دیر. (۳۴) و بیز موسی یه کتاب (توراتی) وئریب و قارداشی هارونی اونا وزیر قرار وئردیک (۳۵) و دئدیک گئدین او قومه ساری که بیزیم آیاتیمیزی تکذیب ائتدیلر (چون او قوم قبول ائتمه دیلر) اونلاری چوخ پیس وضعیله هلاک ائتدیک. (۳۶) و داها نوح قومی، چون اللهین پیغمبر لرین تکذیب ائتدیلر، اونلارین هامیسین (طوفانیله) غرق ائتدیک (اللهین بیر پیغمبرین تکذیب ائتمک، هامیسین تکذیب ائتمک حکمونده دیر) و اونلارین هلاک اولماغین، خلق اوچون (و سونرا گلنلر اوچون) آیت و عبرت قرار وئردیک و ظالملره درد آرتیران عذابی آماده ائتمیشیک. (۳۷) و داها عاد و ثمود قوملارین و ـرس (ارس) اهالیسین و چوخلی اقوامی بونلارین فاصله زمانیندا (کفرلرینه و عمللرینه گوءره) هلاک ائتدیک. (۳۸) و بیز بو قوملارین هره سینه مثللر گتیردیک (و پیغمبرلر گوءندردیک، چون پیغمبرلری تکذیب ائدیب و اهانت ائتدیلر) اونلارین هامیسین پیس وضعیله هلاک ائتدیک (۳۹) البته (کافرلر و مشرکلر) گلیب، گوءردولر او شهر و دیاری که او را عذاب یاغیشی، یاغمیشدی. آیا اونلار ویران اولموش شهری (و خرابه لرین) گوءرمه دیلر؟ (البته که گوءردولر) ولی اونلار (قیامتین) حشر و نشرینه ایناننمیرلار (۴۰) (مکه‌نین مشرکلری) هر وقت سنی گوءردولر، لوغاز ایله دئدیلر: آیا بو همون شخص دیر که الله اونی پیغمبر گوءندریب؟ (۴۱) اگر بیز (اونون سوءزلرینه) صبر ائتمه سئیدیک، یاخین ایدی که بیزی معبود لاریمیزین عبادتیندن آزدیرسین. او (مشرکلر) وقتیکه بیزیم عذابیمیزی گوءردولر، اوندا بیله جکلر که یولدان چیخان و آزقین دوشن کیمدیر؟ (۴۲) (یا پیغمبر) آیا گوءردون او شخصی که ئوز نفسین ئوزونه معبود قرار وئرمیشدی؟ (نئجه هلاک اولدی) آیا سن اونا (و اونون عمل لرینه) وکیل و ضامن‌سن؟ (۴۳)

آیا بئله تصور ائدیرسن که اونلارین چوخی سنون سوٴزلریوی ائشیدیرلر ، یا عقل‌لرینه گتیریرلر؟ (خیر) اونلار دوٴرت ایاقلاری حیوانات کیمیدیلر بلکه اونلاردان‌دا آزقین راق . (۴۴) آیا پروردگاریوین قدرتینه توجه ائتمه دین که نئجه کوٴلگه‌نی (و قارانلیقی) ادامه وئردی؟ و اگر ایسته سئیدی ، اونی ثابت و ساکن حالدا ساخلاردی و گونی اونا دلیل قرار وئردیک (۴۵) سونرا اونی چوخ آسان و تدریجا " ئوز طرفیمیزه آلیریق . (۴۶) الله دیر که گئجه نی سیزین اوچون ئورتوک و پالتار و یوخونی دینجلمک و راحت‌لیق اوچون و گونوزی تلاش معاش و ایشله مکدن اوتری قرار وئردی (۴۷) و الله دیر که سازاق یئل‌لری رحمتیندن قباق بشارت وئرن گوٴندردی و گوٴیدن پاک یاغیش سویی گوٴندردیک (۴۸) تا اونیله سوسوزلوقدان ئولموش شهر و دیاری بیر داهادیریلدک ، او خلق ائتدیگیمیز دوٴرت ایاقلی حیوانلاری و چوخلی انسانلاری سو ایچیردک (۴۹) البته بیز یاغیشی خلقین آراسیندا دولاندیریریک تا (اللهین قدرتینه و نعمتلرینه) متذکر اولالار ، ولی خلقین چوخی کفران نعمتدن سوای عمل ائتمه دیلر (۵۰) و اگر بیز ایسته سئیدیک هر شهرین و کندین اهلی اوچون پیغمبر گوٴندرردیک (۵۱) پس هیچ وقت کافرلرین خواهشلرینه تابع اولماگینن و اونلاریله (قرآنین احکامی برابر و دلیل و منطق ایله) جهاد ائتگینن ، چوخ بیوک جهاد (۵۲) و الله دیر که ایکی دریانی بیر ، بیری‌نین یانیندا قرار وئردی که بیری نین سویی شیرین و ایچمه‌لی و او بیری‌نین سویی شور و آجی‌دیر و اونلارین آراسیندا مانع و حائل قرار وئردی که به کلی بیر ، بیریندن آیری‌اولالار . (۵۳) و الله دیر که بشری سودان خلق ائتدی و اونلارین‌آراسیندا اصل و نسب (آتا ، آنا ، باجی . قارداش) و فامیل‌لیق (داماد گلین ، عمو ، دایی ، عمه ، خاله) برقرار ائتدی و سنون پروردگاریوین هرزادا قدرتی و باشاریقی واردیر (۵۴) و مشرک جماعت الله تعالی‌دان سوای بت‌لره عبادت ائدیرلر که اونلارا نفع و ضررلری یوخدور (بی‌خاصیت‌دیلر) و کافر جماعت همیشه پروردگارین احکامینا دال چوٴوررلر . (۵۵)

(یا پیغمبر) بیز سنی رسالته گوئندرمه میشیک مگر بو که (خلقی بیزیم رحمتیمیزه) بشارت وئره سن (و چتین مجازاتیمیزدن) قورخوداسان (۵۶) دئگینن من رسالت اوچون سیزدن اجر و مزد ایسته میرم مگر بوکه ایمان گتیرن شخص ایستیه که (ئوز مالینی الله یولوندا احسان ائتمک ایله) پروردگار طرفینه یول تاپا. (۵۷) و توکل ائله همیشه دیری اولان اللهه که هیچوقت ئولمز و تسبیح ائت اللهین حمدینه و کافی دیر که او بنده‌لری نین گناهلارینا آگاهدیر (۵۸) او اللهی که گوئیلری و یئری وهرنه که اونلارین آراسیندا وار آلتی گونون مدتینده یاراتدی، سونرا بیوک و اعلی عرشین تدبیرینه قصد ائتدی. او باغیشلیان الله دیر. هر نه ایستیرسن، او آگاه و بیلن‌الله تعالی‌دان ایسته گینن (۵۹) و چون بو کافر اولوسا (جماعته) دئیه‌لر: رحمن اللهه سجده ائدین، دئیرلر: رحمن کیمدیر؟ آیا بیز گرک سجده ائدک، هرنه یه که سن امر ائدیرسن، و اونلارین نفرتی آرتار (۶۰) بیوک و شانی اوجادیر او اللهی که گویلرده برج‌لار مقرارائتدی و اونداایشیقلی گون چراغین و نورانی آیی قرار وئردی (۶۱) و الله دیر که گئجه و گونوزی بیر، بیری‌نین دالیجا قرار وئردی، او کس اوچون که ایستیه، اللهه ذکر و عبادت ائده، یا ایستیه اونون شکرون یئرینه یئتیره (۶۲) رحمان اللهین (یاخشی و یاراشیقلی) بنده‌لری او کسلردیلر که یئر اوزونده تواضع و آلچاق گوییول اولان حالدا، یول گئدیرلر و اوندا که جاهل‌لر و بیلمزآداملار، اونلاری (خوشا گلمه‌ین سوئزلریله) سسلیرلر، اونلارا سلام و صفاایله جواب وئریرلر. (۶۳) و او کسلردیلر که پروردگارین رضاسیندان اوتری گئجه نی سجده ایله و نمازا قیام ائتمکایله سحر ائدیرلر. (۶۴) و او کسلردیلر که (دُعا و مناجاتدا) دئییرلر: پروردگارا، جهنم اوتونی بیزدن قیطرگینن. جهنم اودی واقعاً "وحشتلی و همیشه لیکدیر (۶۵) مسلماً" او چوخ پیس مکان و چوخ پیس یئردیر. (۶۶) و او کسلردیلر که وقتی انفاق و احسان ائدیرلر. نه اسراف ائدرلر و نه بخل. بو ایکیسی نین آراسیندا قرار تاپارلار. (۶۷)

و او کسلردیلر که هیچوقت الله ایله آیری معبود چاغیرمازلار و (گناهسیز) نفسی که الله اونون قتلین حرام ائدیبدی، ئولدورمزلر، مگر حق‌ایله و عدالتی اجرا ائتمکدن اوتری و هیچوقت عمل زنایه مرتکب اولمازلار. هر کیم بوجور عمل ائتسه، جزاسینا یئتیشه جک (۶۸) و اونون عذابی قیامت گونی (ایکیٔ برابر) آرتیق اولار و ذلیل و رسوا اولان حالدا همیشه لیک جهنمده قالاجاق. (۶۹) مگر او کسی که (عمل لریندن) توبه ائده و ایمان گتیره و صالح عمل انجام وئره. الله اونلارین گناهلارین ثوابه تبدیل‌ائدر و الله تعالی چوخ‌باغیشلیان و رحم‌ائدندیر. (۷۰) و هرکس توبه ائده و صالح‌عمل انجام وئره، حقیقتده الله طرفینه قئییدیب و الله اونون توبه سینی قبول ائدر. (۷۱) و او کسلردیلر که هیچوقت ناحق شهادت وئرمزلر (و زوری قبول ائتمزلر و ظلمه تماشاگر اولمازلار) و زمانیکه بیهوده و عبث ایشلریله مواجه اولالار، متانت و بیوک‌لوک ایله اونلاردان کئچرلر. (۷۲) و اوکسلردیلر که‌وقتی‌پروردگارین‌آیاتی اونلارا تذکر وئریلیب و تلاوت اولار، اونلارین مقابلینده کار و کور (آدملر کیمی) تورپاقا دوشمزلر (بلکه آرتیق دقت‌ایله اونلاراقولاق وئریب و حکم‌لرینه عمل ائدرلر) (۷۳) و او کسلردیلر که (دعا و عبادتده) دئیرلر: پروردگارا، بیزیم اهل و عیالیمیزدن و اولادیمیزدن او کسی که بیزیم گؤزوموزون ایشیقی اولا، بیزه عطا ائتگینن و بیزی اهل تقوانین رهبری قرار وئرگینن. (۷۴) اونلارین اجر و ثوابی، صبر و استقامت لرینه خاطر، بهشت غرفه لری و قصرلریدیر و اوردا سلام و تحیت‌ایله ملاقات اولونارلار. (۷۵) و همیشه لیک اوردا قالاجاقلار که چوخ گؤزل اقامتگاه و منزلگاهدیر. (۷۶) (یاپیغمبر) دئگینن اگر دعا و عبادت ائتمیه سیز، پروردگاریم سیزه ابدا" عنایت و توجه ائتمیه جک چون سیز (بو عمل‌ایله) اللهین آیاتین تکذیب ائتدیز و اونون کیفرینه گرفتار اولاجاقسیز. (۷۷)

۲۶ـ شعرا سوره سی
۹ ـ بعثت ئیلی

۲۲۷ ـ آیه
۱۲۹۷ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

طسم (قرآنین رموزیندن واسراریندندیر)(۱) بونلار آیدین کتابین آیه لریدیر. (۲) (یا پیغمبر) نیچون ئوزووه رنج وئریرسن که نییه ایمان گتیرمیرلر؟ (۳) اگر بیز اراده ائدک، اونلارا گوٴیدن ائیله آیت گوٴندرریک که هامیسی مجبور اولالار، اونون برابریندە (تسلیم اولوب) و بویون ایەلر (۴) هیچ تذکر و جدید موعظه باغیشلیان اللهین طرفیندن گلمدی، مگربوکه اوندان اوز دوٴندردیلر. (۵) کافرلر حقیقتده اللهین آیاتین تکذیب ائتدیلر، پس اوزادین کیفری که مسخره ائدیردیلر، اونلارا یئتیشه جک. (۶) آیا (بو جماعت عبرت گوٴزیله) یئره نظر سالمیرلار که نه قدر جوربجور گوٴورنتیلر اوندا گوٴورتدیک؟ (۷) مسلما" بونلاردا (اللهین قدرتیندن) نشانەلر و علامتلر واردیر، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل‌لر. (۸) البته سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و (خلقه) رحم ائدندیر. (۹) (یاپیغمبر) یادیواگتیراو زمانیکه پروردگارین موسی نی چاغیریب، دئدی: گئت او قومون طرفینه که ظالم اولوبدولار. (۱۰) فرعونون قومنا ساری (دئگینن) آیا الله تعالی دان قورخمورسوز؟ (۱۱) موسی عرض ائتدی: پروردگارا، قورخورام که منی تکذیب ائدەلر. (۱۲) و اورەگیم تنگیشه و دیلیم توتولا، پس قارداشیم هارونی منله گوٴندرگینن (۱۳) و اونلارین مندن (قتل) دعوی‌لری واردیر، اوندان قورخورام که منی ئولدوره لر. (۱۴) الله بویوردی: اصلا" قورخماگینن، هر ایکیز منیم معجزه لریمله گئدین و من هر حالدا سیزیله وارام سوٴزلریزی ائشیدیرم. (۱۵) هر ایکیز فرعونون یانینا گئدیب و دئیون بیز پروردگار عالمیانین گوٴندریلمیشی‌ییک. (۱۶) (گلمیشیک) که بنی‌اسرائیلی بیزیله گوٴندره سن. (۱۷) فرعون دئدی: آیا بیز سنی کیچیک‌لیکده ئوز یانیمیزدا (او غول عنوانینده) بئجرمه دیک؟ و سن ئیل‌لر بویی (۱۸ ئیل) بیزیم یانیمیزدا قالدین؟ (۱۸) و او ایشی کەگرک گوٴرمی‌یئیدین، گوٴردون و سن ناشکر لرد نسن (قدر بیلن دئیل سن) (۱۹)

موسی دئدی : زمانی او عمله مرتکب اولدوم که (جوان و) گمراه لاردان ایدیم (۲۰) اوندا سیزین قورخوزدان قاچیب گئتدیم . سونرا پروردگاریم (منی باغیشلادی و) منه حکم نبوت عطا ائدیب و منی ئوز پیغمبرلریندن قرار وئردی . (۲۱) آیا بو نعمت (و یاخشیلیق) دیر ، منه منت قویورسان ؟ که بنی‌اسرائیلی ئوزووه برده و قول ائدیبسن ؟ (۲۲) فرعون دئدی : رب‌العالمین کیمدیر؟ (۲۳) موسی دئدی : رب‌العالمین گوءیلرین و یئرین و اونلارین آراسیندا اولان موجوداتین پروردگاری دیر ، اگر سیز اهل یقین وارسیز؟ (۲۴) فرعون اطرافیندا کیلارا دئدی : آیا ائشیتمیرسیز؟ (موسی نه دئییر – من رب‌العالمیندن سوءروشورام ، موسی اونون ایشلریندن خبر وئریر) (۲۵) موسی دئدی : رب‌العالمین سیزین پروردگاریز و سیزین کئچمیش آتا ، بابالاریزین پروردگاری دیر (۲۶) فرعون دئدی : بو پیغمبر که سیزین طرفیزه گوءندریلیب ، دیوانه دیر ، (۲۷) موسی دئدی : رب‌العالمین گون چیخان و گون باتانین واونلارین آراسیندا اولانلارین پروردگاری دیر ، اگر سیز عاقلانه فکر ائده سیز (۲۸) فرعون دئدی : اگر مندن سوای آیری معبود توتسان ، سنی دوستاغا سالدیررام . (۲۹) موسی دئدی : اگر من آشکار معجزه‌سنه گتیرسم ، قبول ائدرسن ، (۳۰) فرعون دئدی : گتیرگینن ، اگر دوغری دئییرسن (۳۱) موسی عصاسین آتدی ، عصا بیردن آشکار اژدها اولدی . (۳۲) و الین (قوینونا قویوب و) چیخارتدی کـه گوءرنلر اوچون آغ (و گون کیمی پارلاق) ایدی . (۳۳) فرعـون اطرافیندا کیلارا دئدی : بو شخص عجیب بیلیجی اووسونچی دیر . (۳۴) او ایستیر که ئوز جادولریله سیزی مملکتیزدن چیخارتسین . بو بارده سیزین نظریز نمه دیر؟؟؟ (۳۵) اونلار دئدیلر : موسی‌نی و قارداشی‌نی ساخلاگینن و تمام شهرلره مامور گوءندر (۳۶) تـا بوتون بیلیجی اووسونچیلاری سنون یانیوا گتیرسینلر . (۳۷) اووسونچیلارین هامیسین تعیین اولموش گون و معین وقته حاضـر ائتدی (۳۸) و خلقه (شهر اهلینه) دئدیلر : سیزده گرک او را بیغیشاسیز . (۳۹)

تابیزده اووسونچیلارین غلبه‌سی نین دالین توتاق (و اونلاری تشویق ائدک) (۴۰) ائیله که اووسونچیلار (فرعونون حضورونا) گلدیلر، دئدیلر: آیا بیزیم اوچون اجر و مزد و اردیر. اگر بیز غلبه ائدنلردن اوءلاق؟ (۴۱) فرعون دئدی: بلی البته (نقد جایزه دن سوای) او وقت سیز منه یاخین اولانلاردانسیز. (۴۲) موسی اووسونچیلارا دئدی: اوزادی که سیز آتمالیسیز، آتون (۴۳) جادوگرلر اوزادلاری که (سجیم‌دن و جیوه دن) قاییرمیشدیلار، میدانا گتیریب و دئدیلر: فرعونون عزتینه آند اولسون که بیز غالب اولاجایوق. (۴۴) موسی عصاسینی آتدی، اوندا (عصا بیوک اژدها اولوب) اونلارین بوتون قاییردیقلارینی اودوب، یوخ ائتدی (۴۵) جادوگرلر اوزلری اوسته تورپاقا دوشوب، سجده ائتدیلر. (۴۶) دئدیلر: بیز رب‌العالمینه ایمان گتیردیک، (۴۷) موسی و هارونون پروردگارینا (۴۸) فرعون دئدی: اوندان قباق که سیزه اجازه وئریله، موسی‌یه ایمان گتیردیز؟ حتما" او سیزین استادیز دیر که سیزه اووسون ئورگه‌دیبدی. بو تئزلیکده بیله جکسیز (که سیزی نئجه مجازات ائده جگم) سیزین ال و ایاغیزی ترسینه کسدیریب و هامیزی دار آغاجیندان آسدیراجاغام. (۴۹) جادوگرلر دئدیلر: هیچ ضرری یوخدور، اوندا بیز ئوز پروردگاریمیزه طرف قئییده ریک. (۵۰) البته امیدیمیز واردیر که پروردگاریمیز بیزیم خطالاریمیزی باغیشلاسین، چونکه بیز اونا اول ایمان گتیرنلردنیک. (۵۱) موسی‌یه وحی ائتدیک که منیم‌بنده لریمی گئجه‌چاغی‌حرکت وئرگینن وقطعا" سیزی تعقیب ائده جکلر (۵۲) فرعون (آگاه اولاندان سونرا مامورلاری) شهرلره گوءندردی. (۵۳) (و دستور وئردی که خلقه دئیه‌لر) اونلارین عده سی چوخ آزدیر (بنی‌اسرائیل اوندا تقریبا" آلتی یوز مین نفریدیلر) (۵۴) اونلار بیزی آجیغا گتیریبلر. (۵۵) البته بیز هامیمیز گرک مسلح اوءلاق (۵۶) فرعونیلری باغلاردان و بولاقلاردان چیخارتدیق. (۵۷) و اونلاری خزانه لردن و بیوک مقاملاردان اوزاق ائتدیک. (۵۸) بئله لیکده بیز بنی‌اسرائیلی اونلارین وارینا و املاکینا وارث ائتدیک. (۵۹) فرعونیلر گون چیخان چاغی بنی‌اسرائیلی تعقیب ائتدیلر. (۶۰)

ائیله که او ایکی جماعت بیر ، بیرینی گوٴردولر ، موسی نین
اصحابی دئدیلر : حتما "گرفتار اولاجایوق (۶۱) موسی دئدی : بئله
دئیل ، منیم پروردگاریم منله دیر و منه نجات یولی گوٴستره جک .
(۶۲) بیز موسی‌یه وحی ائتدیک که عصاوی وور دریایا . ائیله که
ووردی ، دریا (نیل چایی) یاریلدی و اونون هر قسمتی بیوک داغ
کیمی (بیر ، بیری‌نین اوستونه) بیغیلدی . (۶۳) و سونرا کیلاری
(فرعونیلری) اورایا یاخینلاشدیردیق (۶۴) و بیز موسی‌نی و تمام
اوکسلری که اونیله واریدیلار نجات وئردیک . (۶۵) و او بیریسی‌لری
(فرعونیلری) غرق ائتدیک . (۶۶) و مسلما " بو شرح حالدا خلق
اوچون بیوک عبرتلروار ، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل‌لر .
(۶۷) البته سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و رحم ائدندیر . (۶۸)
(یاپیغمبر) سن اونلارا ابراهیم پیغمبرین شرح حالین بیان ائتگینن
(۶۹) زمانیکه آتاسینا (عموسینه) و قومنا دئدی : سیز نه شیئه
عبادت ائدیرسیز؟ (۷۰) دئدیلر : بیز بت‌لره عبادت ائدیریک
و اونلارا دائما " عبادت ائدنلریک . (۷۱) ابراهیم دئدی :
وقتیکه سیز اونلاری چاغیریرسیز ، آیا سیزین سوٴزلریزی
ائشیدیرلر؟ (۷۲) یا سیزه نفع یا ضرر وئره بیلرلر ؟
(۷۳) دئدیلر : یوخ ، ولی بیز گوٴردوک که آتا ، بابالاریمیز بوجور
عمل ائدیردیلر . (۷۴) ابراهیم دئدی : پس سیز گوٴردوز و متوجه
اوٴلدوز که نه شیئلره بیهوده عبادت ائدیرسیز . (۷۵) سیز و سیزین
آتا ، بابالاریز که بوندان قدیم واریدیلار (۷۶) حقیقتده بوتون
بت‌لر و بت پرستلر ، منه دشمندیلر ، تکجه عالم‌لرین پروردگاریندان
سوای . (۷۷) که او منی خلق ائدیب و حق یولونا هدایت ائدیر .
(۷۸) و او اللهی که منی یئدیردیر و ایچدیریر . (۷۹) و زمانیکه
مریض اولدوم ، منه شفا وئریر . (۸۰) و او اللهی که منه وفات
باغیشلیر ، سونرا منی گئنه دیریلدیر . (۸۱) و او اللهی که امیدیم
وار قیامت (حساب و کتاب) گونی منیم خطالاریمی باغیشلاسین .
(۸۲) پروردگارا ، منه علم و نبوت‌حکمی باغیشلاگینن و منی صالح
بنده لریوه ملحق ائتگینن . (۸۳)

و سونراکی امتلر آراسیندا منیم اوچون یاخشی آد و دوزگون دیل قرار وئرگینن (۸۴) و منی نعمتله دولی اولان بهشتین وارثلریندن قرار وئرگینن (۸۵) و منیم آتامی (آتالیغیمی) باغیشلاگینن که او گمراه لاردان اولوبدور. (۸۶) پروردگارا، منی قبردن چیخان گون (قیامتده) خوار ائتمه گینن (۸۷) او گونی که مال و اولاد انسانا هیچ فایده وئرمز (۸۸) مگر او کس که پاک اوره گله اللهین حضورونا گله (۸۹) او گون بهشت پرهیزگارلارا یاخین اولار (۹۰) و جهنم یولسوزلار او چون ظاهر اولار (۹۱) و اونلارا دئیرلر: هاردادیلار او بت‌لر که سیز اونلارا عبادت ائدیردیز؟ (۹۲) الله تعالی دان سوا — آیا اونلار سیزه کمک لیک ائدیرلر، یا ئوزلری کمک آختاریرلار؟ (۹۳) سونرا بت‌لری و بت‌پرستلری باشلاری اوسته جهنمه تولازلارلار (۹۴) و شیطان قشونلاری‌نین (و تابع لری‌نین) هامیسین جهنمه توءکرلر (۹۵) جهنمده عداوت ایله‌بیر، بیرینه دئیرلر (۹۶) آند اولسون اللها که بیز هامیمیز آشکارا ضلالتده ایدیک (۹۷) او زمانیکه بیز (جامد) بت‌لری، اهل عالمین پروردگاری ایله برابر تصور ائدیردیک. (۹۸) بیزی یولدان چیخارتمادی مگر گناهکارلار (۹۹) ایندی بیزه نه شفاعت ائدن وار (۱۰۰) و نه اوره‌گ یاندیران دوست که بیزدن حمایت ائده (۱۰۱) کاشکی بیزه دنیایه قاییتماق امکاناتی اوْلاردی، اوندا مومنلردن اوْلاردیق. (۱۰۲) مسلما" بو شرح حالدا خلق او چون بیوک عبرتلر وار، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل‌لر (۱۰۳) البته سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و (عین حالدا) رحم ائدندیر (۱۰۴) نوح پیغمبرین قومی، پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر (بیر پیغمبری تکذیب ائتمک، جمیع پیغمبرلری تکذیب ائتمکدیر) (۱۰۵) وقتیکه اونلارین قارداشی نوح پیغمبر، اونلارا دئدی: آیا اللهین غضبیندن قورخمورسوز؟ (۱۰۶) من سیزین اوچون امین پیغمبرم (۱۰۷) الله تعالی‌دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۰۸) من رسالتیم اوچون سیزدن هیچ اجر و مزد ایستمیرم و منیم اجریم تکجه اهل عالمین پروردگاری ایله دیر (۱۰۹) الله تعالی‌دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۱۰) دئدیلر: آیا بیز سنه و سنون آلچاق شغلی اولان تابع‌لریوه ایمان گتیره‌ک؟ (۱۱۱)

نوح دئدی: من بیلمیرم اونلار نه ایش گوءرورلر (نه شغلون صاحبیدیلر) (۱۱۲) اونلارین حساب و کتابی تکجه پروردگاریمه مربوط دیر، اگر سیزین فهم و شعوروز واردیر (کرک بیله سیز) (۱۱۳) و من مومنلری ئوزومدن قووان و اوزاق ائدن دئیلم (۱۱۴) من فقط آشکار اخطار ائدن و آگاه ائدنم (۱۱۵) دئدیلر: یا نوح اگر بو سوءزلری قورتارمیاسان، حتما" سنی سنگسار ائده ریک (۱۱۶) نوح دئدی: پروردگارا، منیم قومیم منی تکذیب ائتدیلر (۱۱۷) سن ئوزون منله اونلارین آراسینداکی مشکلی آچگینن و منی و منله اولان مومنلری (اونلارین شریندن) نجات وئرگینن (۱۱۸) بیز (نوحون دعاسین مستجاب ائدیب و) اونی و اونون تابع‌لرین دولی جمعیتلی گمیده نجات وئردیک (۱۱۹) سونرا یئرده قالانلارین هامیسین (طوفانیله) غرق ائتدیک (۱۲۰) مسلما" بو شرح حالدا خلق اوچون بیوگ عبرتلر وار، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل‌لر (۱۲۱) البته سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و رحم ائدندیر (۱۲۲) عاد قومی پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر (۱۲۳) وقتیکه اونلارین قارداشی هود پیغمبر اونلارادئدی: آیا اللهین غضبیندن قورخمورسوز؟ (۱۲۴) من سیزین اوچون امین پیغمبرم (۱۲۵) الله دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۲۶) من رسالتیم اوچون سیزدن هیچ اجر و مزد ایستمیرم، منیم اجریم تکجه اهل عالمین پروردگاری ایله دیر (۱۲۷) آیا سیز اوجا یئرلرده بیهوده بنالر تیکیرسیز. (۱۲۸) و بیوگ سو آمبارلاری ایجاد ائدیرسیز، بو گمان ایله که سیز همیشه دیری قالاجاقسیز؟ (۱۲۹) و زمانیکه بیر فردی تنبیه ائدیرسیز، چوخ ظالمانه شکنجه ائدیرسیز. (۱۳۰) الله تعالی دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۳۱) و قورخون او الله تعالی‌دان که سیزه کمک لیک ائتدی او زادلار ایله که بیلیر سیز (۱۳۲) سیزه کمک لیک ائتدی مال و حیوانات و اولاد ایله (۱۳۳) و باغلار و بولاقلار ایله (۱۳۴) من سیزین اوچون بیوگ گونون عذابیندن قورخورام (۱۳۵) دئدیلر: بیزیم اوچون برابر دیر، اگر سن بیزه موعظه ائده سن یا موعظه ائدنلردن اولمیاسان، تفاوت ائله مز (۱۳۶)

بو بت پرست‌لیک دئیل مگر قدیم آداملارین عادتی (آداب و رسومی) (۱۳۷) و بیزی هیچوقت مجازات ائتمیه حکلر. (۱۳۸) و هود پیغمبری تکذیب ائتدیلر. بیز اونلارین هامیسین هلاک ائتدیک. مسلما" بو شرح حالدا خلق اوچون بیوک عبرتلروار، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل‌لر (۱۳۹) مسلما" سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و رحم ائدندیر (۱۴۰) ثمود قومی پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر؟ (۱۴۱) وقتیکه اونلارین قارداشی صالح پیغمبر اونلارا دئدی: آیا اللهین غضبیندن قورخمورسوز؟ (۱۴۲) من سیزین اوچون امین پیغمبرم (۱۴۳) الله تعالی‌دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۴۴) من رسالتیم اوچون سیزدن هیچ اجر و مزد ایستمیرم منیم اجریم تکجه عالم‌لرین پروردگاری ایله دیر (۱۴۵) آیا سیز تصور ائدیر سیز که بو ناز و نعمت‌ده همیشه لیک ایمن قالاجاقسیز؟ (۱۴۶) (صفالی) باغلاردا و (سرین) سولاقلاردا (۱۴۷) و (گوزل) اکین‌لر و نخلستانلار همیشه لطیف و گوزل چیچک‌لر ایله قالاجاقلار؟ (۱۴۸) و گمان ائدیرسیز، او عمارتلری‌که داغلاردا (ییلاق لاردا) ماهرانه ایجادائدیرسیز، همیشه استراحت ائدیب و استفاده ائده حکسیز؟ (۱۴۹) الله تعالی‌دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۵۰) و تجاوزکار و ظلم ائدن روء سالارین رفتاریندن و دستوراتیندان اطاعت ائتمیون (۱۵۱) او کسلری که یئر اوزونده فساد ایجاد ائدیردیلر و اصلاح ائتمک نظرلری یوخ ایدی (۱۵۲) دئدیلر: حتما" سن‌جادو ائدیبلر (۱۵۳) سن بیزیم کیمی بشردن آرتیق دئیل‌سن پس‌بیزه بیر معجزه گتیرکینن اگر سن دوز دانیشان لاردانسان (۱۵۴) صالح دئدی: بو آروانا (ناقه - دیشی دوه) منیم معجزه‌م دیر (که داشدان چیخیب) بولاقین سویوندان، اونون ایچمکی اوچون و سیزین ایچمگیز اوچون معلوم اولان گون وار (۱۵۵) اونا صدمه‌یئتیرمیون، اوندا سیزی بیوک گونون عذابی گرفتار ائدر (۱۵۶) صالحین قومی دوه نی پی‌له‌دیلر و صبح چاغی ئوز عمل‌لریندن پشیمان اولدولار (۱۵۷) و اونلاری عذاب توتدی. مسلما" بو شرح حالدا خلق اوچون بیوک عبرتلر وار، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل‌لر (۱۵۸) البته سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و رحم ائدندیر. (۱۵۹)

لوط پیغمبرین قومی ، پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر (۱۶۰) وقتیکه اونلارین قارداشی لوط پیغمبر اونلارا دئدی: آیا اللهین غضبیندن قورخمورسوز؟ (۱۶۱) من سیزین اوچون امین پیغمبرم (۱۶۲) الله تعالی دان قورخون و مندن اطاعت ائدین. (۱۶۳) من رسالتیم اوچون سیزدن هیچ اجر و مزد ایستمیرم ، منیم اجریم تکجه عالملرین پروردگاری ایله دیر. (۱۶۴) آیا دنیا اهلیندن فقط کیشی‌لرایله یاخین‌لیق ائدیرسیز؟ (لواطانجام وئریرسیز؟) (۱۶۵) وآروادلاری که پروردگاریز سیزین اوچون همسر خلق ائدیب ، ترک ائدیرسیز. بلی سیز تجاوزکار و حددن چیخمیش جماعت‌سیز (۱۶۶) دئدیلر: یالوط، اگر بو سوءزلری ترک ائتمیه سن ، حتماً سنی شهردن چیخارداریق (۱۶۷) لوط دئدی: من سیزین بو قبیح و پیس ایشلریزدن شدیداً متنفر و اونا دشمنم (۱۶۸) پروردگارا ، منی و منیم خانواده می بو قومون قبیح عمل‌لری‌نین کیفریندن نجات وئرگینن (۱۶۹) بیز اونا و بوتون خانواده سینه نجات وئردیک (۱۷۰) (لوطون‌عورتی) عجوزه آرواددان سوای که عذابدا قالان لاردان اولدی (۱۷۱) سونرا او بیریسی‌لری هلاک ائتدیک (۱۷۲) و اونلارین هلاکینه داش یاغدیردیق (داغدان اود چیخماق ایله) و اخطار اولونموشلارین مجازات یاغیشی چوخ پیس و مصیبت‌لی ایدی (۱۷۳) مسلماً بو شرح حالدا خلق اوچون بیوک عبرتلروار ، ولی خلقین چوخی ایمان گیترن دئیل‌لر (۱۷۴) البته سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و رحم ائدندیر (۱۷۵) اصحاب ایکه ، پیغمبرلری تکذیب ائتدیلر (۱۷۶) وقتیکه اونلارین قارداشی شعیب پیغمبر اونلارا (مدین شهرین اهلینه) دئدی: آیا اللهین غضبیندن قورخمورسوز؟ (۱۷۷) من سیزین اوچون امین پیغمبرم (۱۷۸) الله تعالی‌دان قورخون و مندن اطاعت ائدین (۱۷۹) من رسالتیم اوچون سیزدن هیچ اجر و مزد ایستمیرم ، منیم اجریم تکجه عالملرین پروردگاری ایلـه دیر (۱۸۰) ای جماعت (هر نه ساتیرسیز و ئولچورسوز) دوزّ داش ترازو ایله ساتین و ئولچون. هیچوقت اسگیک ساتان و باها ساتان لاردان اولماین (۱۸۱) و حنس‌لری دوز داش ترازو ایله وزن ائدین (۱۸۲) و (هرنه آلیرسیز) خلقین شیئی لریندن (واجناسیندن) و حقیندن کسمیون و سعی ائتمیون که یئر اوزونده فساد ائدنلردن اولاسیز (۱۸۳).

و او الله تعالی‌دان که سیری و سیردن قباق جوخلارین حلق ائدیب. قورخون (و اونون خلاف امرینه عمل ائتمیون) (۱۸۴) دئدیلر: حتما" سه حادو ائدنلر (۱۸۵) سن بیزدن آرتیق بشر دئیل‌سن و بیز سنی یالانجی گمان ائدیریک (۱۸۶) گوءیدن بیر قطعه بیزیم باشیمیزا سالگینن، اگر سن دوغری دئییرسن (۱۸۷) شعیب پیغمبر دئدی: منیم پروردگاریم یاخشی بیلیر که سیز نمه عمل ائدیرسیز (۱۸۸) قوم اونی تکذیب ائتدیلر و قارانلیق گونون عذابی اونلاری گرفتار ائتدی، حقیقتا" او گونون عذابی چوخ بیوک و شدید ایدی (۱۸۹) مسلما" بو شرح حالدا خلق اوجون بیوک عبرتلر وار، ولی خلقین چوخی ایمان گتیرن دئیل لر (۱۹۰) و سنون پروردگارین چوخ قدرتلی و رحم ائدندیر (۱۹۱) حقیقتده بو قرآن اهل عالمه تربیت وئرن اللهین طرفینـــدن نازل اولدی (۱۹۲) جبرئیل روح‌الامین اونی گتیردی (۱۹۳) و اونی ســون قلبوه القاء ائتدی تا خلقی (گناه ائدنلری) اللهین عذابیندن قورخوداسان (۱۹۴) قرآنی فصیح و آیدین عرب دیلینده گتیردیک (۱۹۵) قرآنین نازل اولماقی قباقکی پیغمبرلرین کتابیندا ذکر اولوب (۱۹۶) آیا بنی‌اسرائیلین علماء لری‌نین، قرآن باره سینده شهادت وئرمکلری کافی دلیل دئیل؟ (۱۹۷) و اگر قرآنی بعضی عجم (غیرعرب) جماعتینه گوءندرسئیدیک (۱۹۸) و اونی عرب جماعتینه تلاوت ائتسئیدیلر، مسلما" اونا ایمان گتیرمزدیلر (۱۹۹) هابئله بیز اینانماماقی مجرم‌لرین وگناهکارلارین اوره کلرینه سالاریق (۲۰۰) تا دردآرتیران عذابی گوءرمیونجه قرآنه ایمان گتیرمزلر (۲۰۱) سونرا عذاب، وقتیکه اوندان بیر عاقل دیلر، اونلارا یئتیشدی. (۲۰۲) اوندا دئیرلر: آیا بیزه مهلت و فرصت وئره جکلر؟ (۲۰۳) ولی ایندی بیزیم عذابیمیزه عجله ائدیرلر. (۲۰۴) آیا متوجه سن، اگر بیز اونلاری نئچه ئیل نعمتدن ساری بهره‌مند ائدک (۲۰۵) ســونـرا اونلارا وعده اولونان عذاب یئتیشه (۲۰۶)

او نعمت‌لر (مال و اولاد) اونـلاری عذابدان ساخلامیـاجـاق
(۲۰۷) بیز هیچ شهر و دیارین اهالیسین تا پیغمبر گوٴندرمیوب و
اخطار ائتمه ینجه. هلاک ائتمریک (۲۰۸) تا (بیزیم رحمتیمیزی و
عذابیمیزی خلقه) تذکر وئرسین و بیز هیچوقت ظلم ائدن دئیلیک
(تا هدایت ائتمه میش، عذاب ائدک) (۲۰۹) و بو قرآنی شیاطین
نازل ائتمیوب (۲۱۰) اونـلارا یئتیشمز (قرآن نازل ائده لر) و
قدرتلری و باشاریقلاری ده یوخدور (۲۱۱) و قطعاً " اللـهین کلامین
ائشیدمکدن معزول و برکناردیلار (۲۱۲) (ای انسان) هیچوقت ئوز
اللـهین ایـلـه آیری معبود چاغیرماگینن، اونـدا عذاب اهلیندن
اولارسان (۲۱۳) (یـاپیغمبر) اول یـاخین فامیلیـوی (اللـهین
عذابیندن) قورخوتگینن (۲۱۴) و ئوز قول قاناتیوی مومن تابع‌لرین
اوچون آچگینن (۲۱۵) و اگر سنون سوٴزووه باخمادیلار (مشرکلر)
و عصیان ائتدیلر، دئگینن: من سیزین اعمالیزدن‌مبری و اوزاقام
(۲۱۶) و توکـل ائتگینن قدرتلی و رحم ائدن اللـهـه (۲۱۷) او
اللـهـی‌که سنی نماز اقامه ائدنده گـوٴرور (۲۱۸) و سنون حرکاتیوی
نماز قیلانلارین آراسیندا گوٴرور (۲۱۹) حقیقتده الله تعالی ائشیدن
و بیلندیر (۲۲۰) (ایمانسیزلارا دئگینن) آیا سیزه‌خبروئریم که
شیاطین کیملره نازل اولوب و نفوذ تاپارلار؟ (۲۲۱) شیطانلار تمام
یالان دانیشان آدملره و بوتون گناه ائدن انسانلارا نفوذ تاپارلار
(۲۲۲) (او کسلر که) گیز لینجه خلقین اسرارینا قولاق وئریب و
اونلاری یایارلار و اونلارین چوخی یالان دانیشانلاردیر (۲۲۳) و
شاعرلر لغو دانیشانلاردیر. جاهل‌لر و گمراهلاردان تبعیت ائدیرلر
(۲۲۴) آیا گوٴرمیرسن که اونلار هر یئرده حیران و آواره دیلر؟
(۲۲۵) و اونلار، چوخلی سوٴزلر دئییرلر ولی ئوزلری عمل ائتمیرلر
(۲۲۶) او شاعرلردن سوای که ایمان گتیریبلر و صالح عمل انجام
وئریرلر و اللـهی چوخ ذکر ائدیرلر و ظلمون برابریـنده که اونلارا
اولوب (کفارین قوشمالاری و اشعاری اوزرینده) الله تعالـی دان
کمک‌لیک ایسته دیلر و او کسلری که عمداً " و قصداً " ظلمه مرتکب
اولدولار، تـزلیکـله بیله جکلر که هانسی یئره قاییداجاقلار (۲۲۷)

۲۷ ـ نمل سوره سی — ۹۳ ـ آیه
۹ ـ بعثت ئیلی — ۱۱۴۹ ـ کلمه

طس (قرآنین رموزیندن واسراریندن دیر) بونلار قرآنین آیه لری و اللهین آیدین کتابیدیر. (۱) هدایت و بشارتدیر مومنلر اوچون (۲) او کسلری که نماز قیلیرلار و زکات وئریرلر و آخرتی یقین بیلیرلر (۳) او کسلری که آخرته ایمان و عقیده لری یوخدور، اونلارین پیس عمللرین نظرلرینده گوزل (و مقبول) جلوه وئره رک تا آرتیق آزغین و حیران اولالار (۴) اونلار او کسلردیلر که چوخ پیس عذاب اونلارین انتظاریندادیر و آخرتده چوخ زیان گورنلردندیلر (۵) یاپیغمبر، حقیقتده قرآن، حکمتلی و بیلن اللهین طرفیندن سنه وحی ایله القاء اولور (۶) یادیوا سال اوندا که موسی (ساووق و قارانلیق گئجه ده. سینا چولونده اورافدان بیر ایشیلتی گوردی و) ئوز اهل عیالینا دئدی: من اوزاقدان بیر اود ایشیقی گوردوم (سیز بوردا اوتوروون و من بیر گئدیم) اوندان بیر خبر توتوم، اولا که بیر شعله گتیرم تا سیز قیزیشاسیز (۷) ائیله که موسی اوتا ساری گلدی، ندا اولوندی: کرامت تاپدی او کس که اود دالیندادیر و او کس که اوتون کنارینددادیر، پاک و منزه دیر او اللهی که اهل عالمین پروردگاری دیر (۸) یا موسی، حقیقتده منم او الله که قدرتلی و حکمتلیدیر (۹) عصاوی آت یئره (موسی عصاسین آتدی) اوندا گوردی عصا ایلان کیمی چاخناشیر. موسی سرعتله دونوب قاچدی و دالی قاییتمادی (خطاب اولدی) یا موسی قورخماگینن، پیغمبرلر منیم حضوریمده (مندن غیربسندن) قورخمازلار (۱۰) مگر او کسیکه ظلم ائده، سونرا پیسلیکلری، یاخشیلیقلارا تبدیل ائده البته اوندا من باغیشلیان و رحم ائده نم (۱۱) یا موسی الیوی قولتوغووا داخل ائتگینن تا آغیم بیل و پارلاق و عیبسیز خارج اولسون، سونرا داها دوققوز معجزه ایله فرعونه و اونون قومنا ساری رسالته گئتگینن که اونلار فاسق قوم اولوبلار (۱۲) و چون موسی بیزیم آیاتیمیزی و معجزه لریمیزی اونلارا گتیردی، دئدیلر: بونلار آشکارا اووسوندولار. (۱۳)

بوندان بئله که اونلار معجزه لرین دوزلوگینه یقین ائتمیشدیلر، گئنه ئوزلرینه ظلم ائدیب و کبرایله اونلاری داندیلار. پس باخ گور فسادائدنلرین آخرو عاقبتی نئجه اولدی (۱۴) و بیز داود پیغمبره و سلیمان پیغمبره علم و دانش عطا ائتدیک و اونلار دئدیلر: حمد اولسون اللها که بیزی چوخلی مومن بنده لریندن استونلوک باغیشلاییب. (۱۵) و سلیمان (رسالتده و حکومتده) داود پیغمبره وارث اولدی و دئدی: ای مخلوق، بیزه قوشلارین منطقی تعلیم اولدی و هرنوع نعمتدن بیزه وئریلدی، البته بو نعمتلر، اللهین آشکارا فضل و مرحمتی دیر (۱۶) سلیمانین قشوننوندا جنی‌لر و آدملر و قوشلار جمع ایدیلر، اونلار سلیمانین مستقیم نظری آلتیندایدیلار (۱۷) (حرکت ائدیب) تا قارینجالار چوءلونه یئتیشدیلر. بیر قاریشقا دئدی: ای قارینجالار، تئز یووالاریزا داخل اولون، تا سلیمانین قشونی بیلمز حالدا سیزی اياقلاییب، ازمه سینلر (۱۸) سلیمان قارینجانین سوءزوندن، تبسم ائدیب گولدی و دئدی: پروردگارا، منه توفیق عنایت بویور تا منه و منیم آتاما وئردیگین نعمتلرین شکرونی یئرینه یئتیریم و منه توفیق عطا ائتگینن تا صالح عمل‌لر انجام وئریم که سن اونلاردان راضی اولاسان و منی ئوز صالح بنده‌لریوین آراسیندا ئوز رحمتیوه داخل ائتگینن (۱۹) سلیمان قوشلاری نظردن کئچیتدی، سونرا دئدی: نه اولوب که بوب‌بونی گوءرمیرم؟ آیا غیبت ائدیبدی؟ (۲۰) اونی چوخ شدید عذاب ائله رم یا باشینی اوزه رم، مگر منیم اوچون آشکار دلیل و علت گتیره (۲۱) چوخ کئچمه دی که بوب‌بی گلیب یئتیشدی و دئدی: من بیر زادا اطلاع تاپدیم که سنون اوندان خبرین یوخدور، من سبا ئولکه سیندن سنون اوچون بیر یقین خبر گتیرمیشم (۲۲)

من اوردا بیر آروادی گوٸردوم که او ئولکه نین خلقینه حکومت ائدیردی و (دنیا مالیندان) هرزاد اونا وئریلیب و بیر عظمتلی تختی واردیر (۲۳) من او آروادی و اونون قومون گوٸردوم که اللها عبادت ائتمک عوضینه، گونه سجده ائدیردیلر و شیطان اونلارین پیس عمل‌لرین، نظرلرینده گوٸزل جلوه وئریب و اونلاری دوز یولدان چیخاردیبدی و اونلار هدایت تاپمابیلار (۲۴) تا او اللها که گوٸیلرده و یئرده گیزلین اولان شیئلری خارج و آشکار ائدیر و بیر مخلوقون گیزلین و آشکاریزی‌بیلیر، سجده ائده لر (۲۵) الله دیر که اوندان سوای هیچ معبود یوخدور، عظمتلی عرشین پروردگاری دیر (۲۶) سلیمان دئدی: گوٸره جه ییک آیا سن دوغری دئییرسن یا یالان دئین لردنسن (۲۷) منیم بو نامه‌مله گئت‌گینن و نامه نی اونلارایئتیر، سونرا قئییت گل‌گینن، ضمنا" باخ گوٸرنمه عکس‌العمل نشان وئره جکلر (۲۸) (ملکه سبا) دئدی: ای قومون بیوکلری، چوخ مهم بیر نامه منیم طرفیمه آتوبلار (۲۹) البته‌او نامه سلیمان طرفیندندیر و باغیشلیان و رحم ائدن تانری آدینا دیر (۳۰) (یاریب) منه اوستونلوک آختارماین و تسلیم اولان حالدا منیم یانیما گلین (۳۱) (بلقیس) دئدی: ای قومون بیوکلری، منیم بو ایشیمه رای وئرین. من ابدیه کیمی بیر حاضر اولمامیش و نظر وئرمه میش، هیچ ایشده تصمیم توتمامیشام (۳۲) اونلار دئدیلر: بیز چوخلی قدرت صاحبی واریق و چوخ شدتلی ساواشاریق، امر، سیزین امریزدیر، پس باخ گوٸر امریز نه دیر (۳۳) (ملکه سبا) دئدی: آبدین دیر او زمانیکه شاهلار زوریله بیر شهره واردا‌ولدولار، او شهری ویران ائدرلر و شهر اهلی‌نین عزیزلرین ذلیل ائدرلر و همیشه بوجور عمل ائدیبلر (۳۴) (صلاح بودورکه) من بیر مکتوب یازیب و هدیه ایله سلیمانه گوٸنده رم تا گوٸره ک ائلچی‌لر نه جواب ایله قئییدرلر (۳۵)

ائیله که ائلچیلر یئتیشدیلـر (و هدیه‌لری گوٴستردیلر) سلیمان دئدی · آیا سیز دنیا مالی ایله منه کمک‌لیک ائدیرسیز؟ اوزادلاری که الله تعالی منه وئریبدی چوخ و یاخشی‌راقدیر اوزادلاردان که سیزه وئریبدی و بو سیزسیز که ناقابل هدیه دن و تحفه دن اوتری خوشحال اولورسوز (۳۶) گتیر دیگیز سوقاتلاریلـه‌اونلارین یانینا قئییدین و دئیون که (اللها ایمان گتیرسینلر، یوخسا) او قدر قشون اونلارین طرفینه گوٴندررم که اونلار قادر اولمیالار مقابله ائده‌لر و اونلاری ذلیل‌لیک‌ایله شهردن چیخارداریق و اونلار بیزیم برابر- یمیـزده چوخ ضعیف و آلچاقدیلار (۳۷) سلیمان دئدی: ای حضرات، سیزدن کیمین باشاریقی وار، تا ملکه سبانین تختی‌نی منیم یانیما گتیرسین؟ اوندان قباق که تسلیم حالدا بورا گله‌لر؟ (۳۸) جنی‌لردن بیر عفریت (قدرتلی شخص) دئدی: من اوندان قباق که اگلشدیگین مقامدان دوراسان (آخشاما کیمی) اونی سنون یانیواگتیررم، البته من تختی گتیرمگه قوتلی و امینم (۳۹) او کس (آصف، سلیمانین وزیری) که اونون یانیندا اللهین کتابیندان علم وارایدی دئدی: من گوٴزووی آچیب یومانا قدر، اونی سنون یانیوا گتیررم (آصف دعا ائتدی و تخت حاضر اولدی) وقتیکه سلیمان تختی ئوز یانیندا گوٴردی، دئدی: بو قدرت پروردگاریمین فضل و رحمتیندن‌دیر تا منی امتحان ائده که آیا شکر ائدیرم یا کفران‌نعمت. هرکس شکر نعمت ائده، مسلما " ئوز نفعینه شکر ائدیب و هرکس کفران نعمت ائده البته پروردگاریم غنی و کریم‌دیر (۴۰) سلیمان دئدی: اونون تختی‌نی تانیلماز ائدین (رنگین دگیشین) تا گوٴره‌ک‌اونی تانیا بیلر یا هدایت تاپمیانلاردان اولاجاق (۴۱) ائیله که ملکه سبا گلدی، اوندان سوٴروشدولار: آیا سنون تختینده بوجور بیر تختدیر؟ ملکه سبا دئدی: دئیه‌سن ئوزودور. بیزه بوندان قباق خبر وئریلدی و سلیمانین پیغمبرلیگینه خبردار اولدوق و بیز تسلیم اولانلاردانوق (۴۲) الله تعالی‌دان سوای غیریسینه عبادت ائتمک اونون قاباغین آلمیشدی و او کافرلرین قومیندن ایدی (۴۳) ملکه سبایه دئدیلر (بویورون) قصره داخل اولون، ائیله که قصری گوٴردی، بئله تصور ائتدی که سو ایچره سینه اپاق قویور و قیچلارین چیرمالادی. سلیمان دئدی: بو بیر قصردیر که اونون کفی بلوردان و شیشـه‌دندیر(و آلتینـدان آخار سو کئچیر) ملکـه سبا دئـدی: پروردگارا، من ئوزومه ظلم ائتمیشـم و سلیمان پیغمبرین حضوروندا اللها که اهل عالمین پروردگاری‌دیر، ایمان گتیریب و تسلیم امر اولورام. (۴۴)

و بیـز ثمود قومنا اونلارین قـارداشی صالح پیغمبری رسالتـه گوندردیک که اللها عبادت ائده لر. اونـدا اونلار ایکی فرقـه اولدولار که بیر، بیریله دشمن‌لیک ائدیردیلر (۴۵) صالح دئدی: ای منیم قومیم، نییه سیز یاخشی‌لیقدان قاباق پیس‌لیگه تله سیر سیز؟ نییه الله تعالی‌دان باغیشلانماق ایستمیرسیز؟ اولا که سیزه رحم اولونا (۴۶) دئدیلر: بیز سنه و سنون تابع‌لریوه پیس فال وورووروق. صالح دئدی: سیزین بو پیس فال وورماغیز، اللهین یانیندا معلوم دیر، ولی سیز بیر جماعت سیز که (بلا و مصیبت‌لریله) امتحان اولونورسوز (۴۷) و او شهرده دوققوز شرور (طایفه) وارایدی که یئر اوزونده فساد ائدیردیلر و اصلاح ائتمزدیلر (۴۸) اونلار بیر، بیرینه دئدیلر: اللها آند ایچین که صالحی و اهل بیت‌نی گئجه چاغی توءکولوب ئولدوره ک، سونرا اونون ولی‌سینه دئیه ریک که بیزیم اونلارین قتلیندن خبریمیز یوخدور و بیز گوءرمه میشیک، البته بیز دوغری دانیشانلاریق (۴۹) اونلار کلک ووردولار و بیزده اونلاری او یئردن که هیچ بیلمیردیلر (گمان ائتمیردیلر) بتر مجازات ائتدیک (۵۰) پس باخ گوءرگینن که اونلارین کلک وورماقلاری‌نین آخز و عاقبتی نئجه اولدی؟ بیز اونلارین هامیسین طایفه لریله هلاک ائتدیک (۵۱) بو ویرانه‌لر (بیر زمان) اونلارین ائولـری، ایدی چون ظلم ائتدیلر، هامیسی بی‌صاحب قالیب، ویران اولدی. البته بوندا (اللهین قدرتیندن) نشانه‌لر واردیر او جماعت اوچون که ایستیرلر بیله‌لر (ظلم ایله آباد اولان ملکون سونی ویرانیمیش) (۵۲) و (او قومدان) او کسلری که اهل ایمان و الله تعالی‌دان قورخانیدیلار، هامیسین نجات وئردیک (۵۳) و لوط پیغمبر ئوز قومنا دئدی: بوندان بئله که سیز بیلیب و گوءرورسوز، پیـس و چیرکین عمله مبادرت ائدیرسیز. (۵۴) آیا سیز آروادلاری ترک ائدیب و کیشی‌لری شهوته توتورسوز؟ بلی سیز چوخ آنلاماز و جاهل جماعت سیز (و بو ایشین قباحتین آنلامیرسیز) (۵۵)

لوط قومون بوندان سوای جوابلاری یوخ ایدی که بیر ، بیرینه دئدیلر : لوط پیغمبری و اهل عیالینی شهردن چیخاردین ، چون اونلار بیر جماعتدیلر که پاکلیق (ونجابت) آختاریرلار (۵۶) بیز لوط پیغمبری و اونون اهل بیت‌نی نجات وئردیک ، اونون عیالیندان سوای که مقرر ائتدیک ، عذاب اهلیندن اولسون (۵۷) و اونلارا (داشدان) یاغیش یاغدیردیق و تنبیه اولانلارین یاغیشی چوخ پیس یاغیش ایدی (۵۸) دئگینن مخصوص حمد و ثنا الله اوچوندور و سلام اولسون اللهین سئچیلمیش بنده لرینه . آیا الله تعالی (عبادت اوچون) یاخشیدیر یا اوزادلاری که اللها شریک قرار وئریرلر ؟ (۵۹) آیا کیم گوئ یلری و یئری خلق ائتدی و سیزین اوچون گوئ یدن یاغیش سویی گوئ ندردی ؟ پس بیزیک که سولار ایله صفالی و گوئ زل باغلار گوئ وردیریک که سیز اونلارین آغاجلارین گوئ ورتمکه قدرتیز یوخدور . آیا قادر الله ایله آیری معبود واردیر ؟ابدا " بئله دئیل ، بلکه اونلار (مکه مشرکلری) بیر جماعتدیلر که ئوز خالق - لریندن اوز دوئ ندریرلر (۶۰) آیا کیمدیر که یئر اوزون سیزه قرارگاه خلق ائتدی ؟ و اوندا چایلار و سولار جاری ائله دی و اوجا داغلار برقرار ائدیب و ایکی دریانین آراسیندا مانع قرار وئردی ؟ آیا قادر الله ایله آیری معبود واردیر ؟ ابدا " ولی خلقین چوخی بو حقیقتی بیلمیرلر (۶۱) آیا کیمدیر که چاره سیز قالانلارین دعاسین مستجاب ائدیر و اونلارین گرفتار لیقین برطرف ائدیب و سیزی یئر اوزونده بیر ، بیرینه وارث قرار وئریر ؟ آیا قادر الله ایله آیری معبود واردیر ؟ ابدا " ، بلکه چوخ آزاراق جماعت بو حقیقته متذکر اولورلار . (۶۲) آیا کیمدیر سیزی چوئ لون و دریانین قارانلیقیندا هدایت ائدیر ؟ و کیمدیر (باغیشدان قاباق) اس یئل‌لری رحمت بشارتی گوئ ندریر ؟ آیا قادر الله ایله آیری معبود واردیر ؟ ابدا " پاک و اوجادیر الله‌اوزاددان که اونا شریک قرار وئریرلر . (۶۳)

آیا کیمدیر که خلقی اولده هیچدن وجوده گتیریب ، سونرا اونی (ئوزونه ساری) قیطریر؟ و کیمدیر که سیزه گوئ یدن و یئردن روزی وئریر؟ آیا الله ایله آیری معبود واردیر، ابدا" دئگینن، ئوزدلیل و برهانیزی گتیرین اگر سیز دوغری دئییرسیز. (۶۴) دئگینن، بوتون گوئ یلرده و یئرده الله تعالی‌دان سوای هیچکس علم غیبدن آگاه دئیل و اونلار بیلمیرلر هاچاغ دیریلیب و محشور اولاجاقلار. (۶۵) بلکه اونلاردان بعضی‌لری آخرت باره سینده اطلاع‌لری یوخدور و بعضی‌لری اونون باره سینده شک و شبهه ده دیلر و بعضیلری اونی درک ائتمکدن عاجز و کوردولار. (۶۶) و او کسلری که کافر اولوبلار، دئدیلر؛ وقتیکه بیز و بیزیم آتا، بابالاریمیز (ئولوب گئتدیک و) تورپاق اولدوق ، آیا (قبردن خورتلایب) چیخاجایوق؟ (۶۷) بو وعده و وعیدلردن بیزه و بیزدن قاباق آتا، بابالاریمیزه چوخلی وئریلیبدی، بونلار قدیم افسانه‌لردن سوای بیرراد دئیل‌لر. (۶۸) دئگینن، یئر اوزونده گزیب، دولانین (اکتشاف ائدین) تا گوئ ره سیز مجرم‌لرین و گناهکارلارین آخر و عاقبتی‌نئجه اولدی. (۶۹) (یا پیغمبر) کافرلرین تکذیبیندن غمگین اولما و اونلارین مکر و حیله سیندن اوره گین تنگیشمه سین. (۷۰) کافرلر دئییرلر: بو وعده و وعیدلر هاچاغ اولاجاق، اگر سیز دوغری دئییرسیز؟ (۷۱) دئگینن او عذابلار که سیز اونلارا تله سیرسیز، شاید بعضی‌سی، سیزین دالیزجا گلیب یئتیشه. (۷۲) حقیقتده سنون پروردگاریوین خلقه چوخ فضل و رحمتی واردیر، ولی خلقین چوخی شکر ائدن دئیل‌لر. (۷۳) البته‌سنون‌پروردگارین، او زادیکه خلق اوره کلرینده گیزلین ساخلیرلار و یا آشکار ائدیرلر، هامیسین بیلیر. (۷۴) هیچ گیزلین ایش گوئ یلرده و یئرده یوخدور مگر اللهین آشکار کتابیندا یازیلیبدی. (۷۵) البته بو قرآن (توراتین احکامی باره سینده و عیسی‌نین تولدی خصوصینده) حقایقی بنی‌اسرائیله بیان ائدیر که اونلاردان چوخی اوندا اختلاف ائدیرلر. (۷۶)

و هدایت و رحمتدیر مومنلر اوچـون . (۷۷) البتـه سنون
پروردگارین (قیامت‌گونی)اونلارین آراسیندا قضاوت‌وحکم ائده جک
و او قدرتلی و بیلندیر . (۷۸)پس، اللـها توکل ائتگینن ، البته سن
برحق پیغمبرسن و سنون حقانیتین آشکاردیـر . (۷۹) مسلما" سن
قادر دئیل‌سن ئولولری ائشیتدیره سن و کارلاری اوندا که سنون
دعوتیندن اوز دوئنده ریب ، قئییدیرلر ، ائشیتدیره سن . (۸۰) و
سن قادر دئیل‌سن (باطن) کورلاری که آزقین دوشوبلر ، دوز یولا
هدایت ائده سن . تکجه اوکسلـری ائشیتدیره بیلرسن که بیزیم
آیاتیمیزه ایمان گتیریبلر و اللـهین امرینه تسلیم اولوبلار . (۸۱)
وقتیکه عذاب‌حکمی کافرلره صادراولدی ،اوندا یئردن بیر جانداری
چیخارداریق که دائما "اونلارا دئیر : که خلق‌بیزیم آیاتیمیزه یقین
ائتَمیردیلر. (۸۲)او گون هرامتدن بیر عده سین که بیزیم آیاتیمیزی
تکذیب ائتمیشدیلر ، محشره گتیرریک و اونلار ساخلانـارلار (تحت
نظرده قرار تاپارلار) . (۸۳)تاوقتیکه اونلارین هامیسی جمع اولوب
و تمرکز تاپدیلار ، خطاب اولار . آیا سیز ایدیز که منیم آیاتیمی
تکذیب ائدیردیز؟ او حالدا که سیزین اونلارا احاطهٔ علمیز یوخ
ایدی؟ آیا سیز ایدیز که پیس عمل‌لره مرتکب اولوردوز؟ (۸۴) او
ظلم‌لره گوئره که مرتکب اولموشدولار ، عذاب حکمی اونلارا واقع
اولار و اونلار (خجالتدن)دانیشابیلمزلر. (۸۵)آیا توجه ائتمه دیلر
که بیز گئجه نی‌خلقین آسایشی اوچون‌قرار وئردیک و گونوزی (تلاش
معاش اوچون)ایشیقلی ائتدیک . مسلما" بوندا (گئجه و گونوزون
دولانیشیندا ، اللـهین قدرتیندن) نشانه‌لر واردیر ، او جماعت
اوچون که ایمان‌گتیریرلر . (۸۶)و اوگون که صور (شیپوری)چالینار ،
اوگون گوئ یلرده و یئرده اولان‌مخلوقاتین هامیسی‌قورخوب و هراسان
اولارلار ، اوکسدن سوای که اللـه‌تعالی ایسته یب و هامی‌ذلیل اولان
حالدا محشره گلرلر . (۸۷) (یاپیغمبر) وقتی داغلارا باخیرسان ،
تصور ائدیرسن که اونلار ثابت و بی‌حرکت دیلر ، بیر صورتده که
اونلار بولوتلار کیمی حرکتده دیلر . او اللـهین ایشیدیر که هرنه
قاییردی ، محکم و متین قاییردی ، مسلما" اللـه سیزین اعمالیزدن
کاملا" آگاهدیر . (۸۸)

(قیامت گونی) اوکسلرکه یاخشی عمل‌ایله گلرلر ، او عملدن یاخشی‌راق اجر اونلار اوچون واردیر و او گونون هول و هراسیندن اماندا اولارلار. (۸۹) و اوکسلر که پیس عمل‌ایله گلرلر ، اونلاری اوزلری اوسته اوتا تولازلارلار (و اونلارا دئیرلر)آیا عمل‌لریزین جزاسیندان سوای ،کیفر گوٌ رورسوز ؟ (۹۰) (یاپیغمبردئگینن) بوندان غیر دئیل که منه امر اولونوب که بو شهرین پروردگارینا که اونی بیت‌الحرام (حرمتلی ائو)قرار وئریب ، عبادت ائدم . هر زادین اصلی مالکی الله دیر و من‌ماموروم که تسلیم‌اولانلاردان‌اولام . (۹۱) و من‌ماموروم که قرآنی خلق اوچون تلاوت‌ائدم . پس هر کس هدایت تاپا ، بوندان غیر دئیل که ئوز نفعینه هدایت تاپیب و هرکس گمراه اولا (ئوز ضررینه گمراه اولوب) پس دئگینن که من فقط‌آگاه ائدن و اخطار ائدنلردنم . (۹۲) و دئگینن مخصوص حمد الله اوچون‌دور که گله جکده قدرت آیت‌لرین‌سیزه‌گوٌ ستره‌جک ، تااونلارایله آرتیق‌آشنا اولاسیز و سنون پروردگارین‌سیزین اعمالیزدن غافل‌وبی‌خبر دئیل . (۹۳)

۲۸ـ قصص سوره سی ۸۸ـ آیه
۹ـ بعثت ئیلی ۱۴۴۱ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

طسم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) بونلار اللهین آشکار کتابی‌نین آیه لریدیر . (۲)بیز سنه ،موسی و فرعونون حقیقی خبرین‌تلاوت‌ائدیریک تا ایمان‌گتیرن جماعت‌اوچون بیان ائده سن . (۳) فرعون مصر توپراغیندا قدرت اله گتیریب ، بیوک‌لوک ائتدی‌و اورانین اهالیسین مختلف طبقه‌لره تقسیم ائله دی و اونلاردان‌بیر طبقه سین مستضعف و آلچاق‌قرار وئردی ، ائیله که اونلارین‌اوغلان اوشاقلارینی ئولدوروب و آروادلارینی و قیـز اوشاقلارینی دیری ساخلیردی . فرعون واقعا" فساد ائدنلردن اولموشدی . (۴) بیز ایسته دیک که او ضعیف اولان طبقه یه یئر اوزونده منت قویوب و اونلاری خلقین رهبرلری قرار وئره ک و اونلاری او ئولکه یه وارث ائدک . (۵)

و اونلارا یئر اوزونده قدرت‌وامکانات وئرک و فرعونه و هامانه و قشونلارینا نشان وئرک اوزادی که اوندان قورخی و وحشت‌لری وارایدی . (۶)موسی‌نین آناسینا وحی‌ائتدیک که اونا سوت وئرگینن و اگر اوندان نگرانسان اونی (صندوقا قویوب) دریایا (نیل چایینا) ئوتورگینن‌و هیچ قورخما ،بیزاونی دوباره سنه قیطرریک‌و اونی مرسل پیعمبرلردن قرار وئره جه ییک . (۷) فرعونون اهل بیتی موسی‌نی سودان توتدولار (موسی یعنی: سودا گوٌردوم) تا (بیلمزحالدا) اونلارا دشمن و غم و غصه سببی اولا ، چونکه فرعون و هامان و قشونلاری خطاکار ایدیلر . (۸)فرعونون عیالی (آسیه) دئدی :اونی ئولدورمیون ، او منیم و سنون گوٌزوموزون ایشیقی اولا بیلر ، شاید بیزه مفید واقع اولا ، یا اونی ئوزومیزه اوغول گوٌتوره ک و اونلار (اللهین تقدیریندن و تدبیریندن) غافل و بی‌خبـر ایدیلر و بیلمیردیلر (بو همون اوغلاندیر که اوندان بتر قورخوردولار) (۹) سحر چاغی موسی‌نین آناسی‌نین اوره گی کوٌرپه سیندن سوای هر زاددان فارغ ایدی ، غم و غصه‌او قدر اونی توتموشدی که اگر بیر اونا قوت‌قلب وئرمه سئیدیک یاخین ایدی که اوره ک سوٌزون آشکار ائتسین . (۱۰) (موسی‌نین آناسی)موسی‌نین باجیسینـا (قیزینا) دئدی : اونون‌دالیجا گئت ،موسی‌نین باجیسی اوزاقدان باخیردی ، اونی گوٌردی و فرعونون اهل‌بیتی اونی تانیا بیلمه‌دیلر . (۱۱)بیز تمام تایالارین سوتونی قبلا موسی‌یه حـرام ائتدیک . موسی‌نین باجیسی (یاخین‌گلیب)دئدی :آیا ایستیرسیز ،سیزی بیر خانواده یه دلالت ائدیم که بو اوشاقا سیزدن اوتری کفیل اولسونلار؟ و اونی یاخشی تربیت وئریب و بسله سینلر؟ (۱۲)بئله لیکده بیز موسی‌نی بیر داها آناسی‌نین قوجاغینا قیطردیک تا گوٌزلری کوٌرپه سینه آیدین‌اولوب و سولغون‌اولماسین ویقین‌ائتسین‌که اللهین وعده سی حقدیر ، ولی خلقین چوخی بو حقیقتدن آگاه دئیل‌لر . (۱۳)

ائیله که موسی رشد کماله یئتیشدی ، بیز اونا نبوت حکمی و علم عطا ائتدیک و بیز یاخشی عمل صاحبلرینه بو جور گوٴزل جزا وئره ریک . (۱۴) بیرگون موسی (مصرده) تانیلماز حالدا شهره وارد اولدی و گوٴردی ایکی‌نفر بیر ،بیریله چیرپیشیرلار .بیری موسی‌نین قومیندن (تابع لریندن) و او بیریسی دشمن‌لریندن . موسی‌نین تابع‌سی دشمنی‌نین علیه نه موسی‌دن یاردیم ایسته دی ،موسی بیر گوجلی‌یومورق او دشمنه ووردی که همون آن دوشوب ئولدی (موسی بتر پشیمان اولوب و)دئدی: (لعنت شیطانا)بو شیطان عملی ایدی (که مندن اوز وئردی)مسلما "شیطان انسانین‌دشمنی و اونی آشکارا ضلالته سالاندی . (۱۵) موسی دئدی: پروردگارا ، من ئوزومه جفا ائتدیم ، منی باغیشلا (که آدم ئولدورمگه قصدیم یوخ ایدی) و الله اونی باغیشلادی چونکه او باغیشلیان و رحم ائدندیر . (۱۶) موسی دئدی: پروردگارا ، بو نعمتی (گوجی و قدرتی) که منه وئریبس ، سندن تشکر ائدیرم ، منی هیچوقت مجرملرین آرخاسی قرار وئرمه گینن . (۱۷) موسی قورخی حالدا او شهرده صبح ائله دی و مراقب ایدی (کیمسه اونی تانیماسین)بیردن گوٴردی همون دوننکی شخص‌که موسی‌نی یاردیما ایسته میشدی (بیرآیریسی‌ایله چیرپیشیر) گئنه کمک ایستیر. موسی اونا دئدی: سن آشکارا آزقین سن . (۱۸) ائیله‌که موسی ایسته دی او شخصدن (قبطی‌دن)که اونلارین هر ایکیسی‌نین دشمنی‌ایدی انتقام آلسین ، او قبطی (قیشقیریب) دئدی: یاموسی ایستیرسن منیده ئولدوره سن؟ نئجه که دونن بیری‌نی ئولدوردون ، معلوم‌دیر که سن بو شهرده آدم ئولدورمکدن و زور دئمکدن‌سوای‌آیری قصدین‌یوخدور وایستمیرسن که مصلح‌لردن اولاسان . (۱۹) بیر کیشی شهرین اوزاق نقطه سیندن سرعت‌ایله گلیب ،دئدی . یاموسی درباریندرجالی سنون‌باره نده شورا ائدیرلر تاسنی ئولدوره لر ، تئزلیگیله مصردن قاچ گئت ، من سنون خیر و صلاحیوی ایسته ینلردنم . (۲۰)موسی قورخی و نگران‌حالداشهردن چیخدی و مواظب ایدی (که توتولماسین) دئدی . پروردگارا ، منی بو ظالم قومون شریندن نجات وئرگینن . (۲۱)

ائیله که مدین شهرینه ساری اوز دوٌندردی ، دئدی. امیدیم وار که پروردگاریم منه دوز یولی گوٌستره. (۲۲) و چون موسی مدین شهری‌نین اطرافیندا اولان سو قویوسونون یانینا یئتیشدی ، اوردا بیرعده نی گوٌردی که قویون‌لارینا سو وئریرلر و اونلاردان اشاغیدا ایکی قیزی گوٌردی که (قویونلارینی سو ایچمَکدَن و اوبیریسی قویونلارا قاریشماقدان) مانع اولورلار. موسی اونلارا (یاخینلاشیب) دئدی. سیزین بوردا نه ایشیز وار؟ قیزلار دئدیلر. تاخلقین قویونلاری (سو ایچیب) گئتمه ینجه ، بیز قویونلاریمیزا سو وئره بیلمریک ، بیزیم آتامیز چوخ‌قوجا بیرکیشیدیر. (۲۳) موسی اونلارین (قیزلارین) قویونلارینی سوواریب ، سونرا (آج و یورقون حالدا) کوٌلگه یه ساری‌گلیب ، دئدی. پروردگارا ، هرنعمتی‌که منه‌یئتیره سن ، اونا محتاجام. (۲۴) (بیر آزدان سونرا) موسی گوٌردی که او قیزلارین بیری که چوخ وقار و حیا ایله یول‌گلیردی ، یاخینلاشیب ، دئدی. آتام سندن‌دعوت‌ائدیر تا (بیزیم ائویمیزه گله سن و) سنون حق‌الزحمه وی که قویونلارا سو وئریبسن ، وئره. و چون‌موسی اونون یانینا گلدی و ئوز شرح حالین اونانقل ائتدی ، شعیب دئدی. هیچ قورخماگینن ، ظالم قومون شریندن نجات‌تاپیب سان. (۲۵) قیزلارین بیری (صفورا) دئدی. آتا ، بو اوغلانی استخدام ائتگینن ، چونکه یاخشی خدمت ائدن اودور که هم گوجلی اولا ، همیده امین و مورد اطمینان (آتاسی‌دئدی. سن هاردان بیلدین؟ صفورا دئدی. آتا سو قابین اون‌نفر حرکت وئریردی ، بو اوغلان تکجه‌گوتوردی و امین‌دیر بوناکه بیزگلنده یئل‌آسیردی ومنیم‌لباسیمی‌بدنیمه یاپیشدیریردی ، او ایسته مدی که منی او حالتده گوٌرسون و منه دئدی‌که: سن دالدا گل ، من قاباقدا گئدیم و سن منه یول نشان وئرگینن) (۲۶) شعیب دئدی. من ایستیرم که بو قیزلارین بیریسی‌نی سنه عقد ائدم بو شرطیله که اونون مهریه سینه سگگیزئیل‌منه ایشلیه سن و اگراو مدتی اون ئیله یئتیرسن ، اختیار سن‌ایله دیر و من‌ایستمیرم که سن آرتیق زحمته دوشه سن ، اِن‌شاءالله منی صالح آدملردن تاپارسان. (۲۷) موسی دئدی. (قبول ائدیرم) بو قرارداد منیله سنون آرامیزدا اولسون ، بو ایکی مدتین هرهانسین. رنا یئتیردیم ، منه زور یوخدور و الله تعالی بیزیم بو قول و قراریمیزه وکیل دیر. (۲۸)

ائیله که موسی بو مدتی (اون ئیلی) سونا یئتیردی ، اهل بیتی‌ایله (مدین شهریندن)حرکت ائتدی (سینا چوٶلونده ، گئجه چاغی)گوٶردی طور (داغی)طرفینده اودیانیر .اهل بیتینه دئدی : سیز بوردا دایانون‌که اوزاقدان‌بیراود ایشیلتی‌سی نظریمه‌یئتیشدی ، من گئدیرم تا اوندان بیر خبر توتام یا بیر آز اود گتیرم تا سیز قیزیشاسیز . (۲۹) ائیله که موسی‌اوتون‌یانینا یئتیشدی ، او مبارک بارگاهدا ، وادی‌نین ساغ طرفیندن ،مقدس آغاجدان ،ندا یئتیشدی که یا موسی حقیقتده منم الله ، عالم‌لرین پروردگاری . (۳۰) الله بویوردی : عصاوی آت یئره (موسی عصاسین آتدی) بیردن گوٶردی که عصا ایلان کیمی چاخناشیر .موسی قئییدیب قاچدی و دالسینادا باخمادی (خطاب اولدی) یاموسی قئییت‌گینن ، قورخما ، حقیقتده سن اماندا‌سان . (۳۱) الیوی قولتوغووا آپارگینن تا آغیم‌تیل و ایشیقلی و عیبسیز چیخسین و قوٶللاریوی قورخودان ئوزووه یاپیشدیرگینن . پروردگاریوین بو ایکی دلیل و معجزه سی‌ایله فرعونون و اونون قومنون بیوکلرینه طرف‌رسالته گئت‌گینن که اونلار فاسق قوم اولوبلار . (۳۲) موسی دئدی : پروردگارا ، من اونلاردان بیرنفری ئولدورموشم ،قورخورام که منی توتوب ، ئولدوره‌لر . (۳۳) قارداشیم هارونی که دیلده و دانیشماقدا مندن فصیح‌راقدیر ،منیله گوٶندر تا منیم سوٶزلریمی فصیح ادا ائدیب و منی نبوتده تصدیق (و ترویج) ائتسین ، حقیقتده قورخورام که منی تکذیب ائده‌لر . (۳۴)خطاب‌اولدی :بیزسنون قوٶلیوی‌قارداشین ایله گوجلندیرریک و سیزه قدرت وئره‌ریک که هیچوقت سیزه ال تاپا بیلمیه‌لر . بیزیم آیت‌لریمیز و معجزه لریمیزله سیز و سیزین‌تابع‌لریز غالب اولارسیز . (۳۵)

وچون موسی ،بیزیم آیدن آیت لریمیزله اونلارین یانینا گلدی ، دئدیلر : بونلار یالان جادودان سوای بیرزاد دئیل لر ،بیزبو سوءزلری قاباقکی بابالاریمیزدان ائشیتمه میشیک (۳۶) موسی دئدی : منیم پروردگاریم اوکسی که اونون طرفیندن خلقین هدایتی اوچون گلیبدی ، یاخشی تاسیر و او کسه که گوءزل آخرت ائوی اوسون اوچوندور ، عالم راقدیر . حقیقت بودور که ظلم ائدن اشخاص نجات تاپمیاجاقلار . (۳۷) فرعون دئدی : ای قومون بیوکلری ،من ئوزومدن سوای ،سیزین اوچون معبود تانیمیرام ، پس سن ای هامان ، دستور وئرگینن تا کرپیجی اود ایچینده یاندیرسینلار (آجر اولسون) و اونیله بیر اوجا قصر مینم اوچون بنا ائدین ، تا من (اونون اوستوندن) موسی نین اللهینه اطلاع تاپیم ،من گمان ائدیرم که او یالان دانیشانلاردان دیر . (۳۸) فرعون و اوسون قشونی (دار و دسته سی) یئر اورونده ناحق یئره بیوک لوک ائدیردیلر و گمان ائتدیلر که (آخرت یوخدور و) بیزیم طرفیمیزه قئییت میه جکلر . (۳۹) بیزده اونی و اونون قشونونی برک گرفتار ائله دیک و اونلارین هامیسین دریایا توءکوب ، غرق ائتدیک . سن باخ گوءرگینن که ظلم ائدنلرین آخر و عاقبتی نئجه اولدی . (۴۰) بیز اونلاری رهبرلر قرار وئردیک که ئوز تابع لرین جهنمین اوتونا ساری دعوت وهدایت ائدیردیلرو قیامت گونی اونلار اوچون کمک لیک اولمیاجاق . (۴۱) بو دنیادا لعنت همیشه اونلارین دالیجادیر و قیامت گونی پیس ایشلرین صاحبلریندندیلر . (۴۲) اوندان سونرا که کئچمیش قوملردن بیر عده سین (کفرلرینه سبب) هلاک ائتدیک ، موسی پیغمبره تورات کتابین وئردیک که خلقی بصیرتلی ائدن و هدایت ائدن ایدی و رحمت ایدی (ایمان گتیرنلره) اولا که اونلار متذکر اولوب و نصیحت قبول ائده لر . (۴۳)

(یاپیغمبر) سن طور سینانین گون باتان طرفینده دئیلدین‌که موسی‌یه حکم نبوت (و ماموریت) وئردیک و بیزیم صحبتیمیزه شاهد وناظر دئیلدین. (۴۴) ولکن بیز چوخلی‌قوملاری کئچمیشده وجوده گتیردیک و اونلارا اوزون عمر عطا ائتدیک و سن مدین اهلی‌نین آراسیندا دئیلدین که بیزیم‌آیاتیمیزی اونلارا تلاوت‌ائده سن، ولی بیز پیغمبرلری (خلقین هدایتی اوچون) گوئندرریک. (۴۵) و سن طور سینانین طرفینده دئیلدین، اوندا که بیز موسی‌نی چاغیردیق. لکن پروردگاریوین رحمتیندندیر که سنی رسالته گوئندردیک تا او جماعتی که سندن‌قاباق اونلارا اخطار ائدن گلمه میشدی، اونلاری اللهین عذابیندن قورخوداسان، اولا که اونلار متذکر اولوب و نصیحت قبول ائده لر. (۴۶) یوخسا وقتیکه کئچمیش عمل‌لری‌نین کیفری اوچون بیر مصیبته گرفتار اولسایدیلار، اوندا دئیردیلر: پروردگارا، نه اوچون بیزه پیغمبر گوئندرمه دین که سنون آیاتیوه تابع اولوب و ایمان اهلی اوئلاق؟ (۴۷) ائیله که برحق پیغمبربیزیم طرفیمیزدن اونلاراگلدی، دئدیلر: نییه بس‌بو پیغمبره، موسی‌یه وئریلن معجزه‌لرین‌مثلی وئریلمه دی؟ آیا اونلار بوندان قاباق‌موسی‌یه‌کافر اولمادیلار؟ و دئدیلر: بو ایکی نفر اووسونچی (موسی‌و هارون) بیر، بیرینین آرخاسیدیلار و دئدیلر: بیزاونلارین هامیسینا کافریق (ایمان و عقیده میز یوخدور) (۴۸) دئگینن، اگر سیز دوغری دئییرسیز، بیر کتاب الله طرفیندن گتیرین که بو ایکی کتابدان (تورات و قرآن) یاخشی راق خلقی هدایت ائتسین، تا من اوندان‌تبعیت ائدیم. (۴۹) و اگر سنون سوئزووی قبول ائتمه دیلر، پس بیلگینن که بو جماعت تکجه هوای نفسدن تبعیت ائدیرلر. آزقین‌راق او کسدن سوای کیمدیر که اللهین هدایتیندن بوشلایب و ئوز هوای نفسیندن اطاعت ائده؟ مسلما " الله تعالی‌ظالم قومه یول گوئسترمز. (۵۰)

بیز بو قرآندا ، سوءزلری بیر ، بیرینه ربط وئردیک ، اولا که مخلوق متذکر اولوب و نصیحت قبول ائده لر. (۵۱) او کسلری که بیز اونلارا بوندان قاباق‌کتاب (تورات وانجیل) وئرمیشیک ، بو گوءی کتابینا (قرآنه) ایمان گتیررلر. (۵۲) و زمانیکه بیزیم آیاتیمیز اونلارا تلاوت اولار ، دئیرلر: بیز ایمان گتیردیک که بو قرآن پروردگاریمیر طرفیندن حقله نازل‌اولوب و بیزبوندان قاباق‌اللهین امرینده تسلیم اولانلاردان‌ایدیک. (۵۳) اوکسلره اونلارین‌اجری ایکی دفعه وئریلر چونکه (خلقین‌آزار واذیتینه) صبرائدیب و دوءزدولر وپیس‌لیک‌لری ، یاخیشیلیق‌ایله سوءووشدوردیلار و اونلارا وئردیگیمیز روزودان (یوخسول‌لارا) باغیشلیرلار. (۵۴) وقتیکه (جاهل‌ونادان‌آدملردن) بیهوده و باطل سوءز ائشیدیرلر ، اونلاردان اوز دوءندریب و دئییرلر: بیزیم اعمالیمیز ، بیزیمکی و سیزین اعمالیز سیزینکیدیر ، سلام علیکم (بویورون بسلامت) بیز جاهل‌لرین صحبتینی ایسته ین دئیلیک. (۵۵) (یاپیغمبر) البته سن قادر دئیلسن هرکسی که ایستیرسن ، هدایت ائده سن ولکن الله هرکسی ایستیه ، دوز یولا هدایت ائدر و الله اوکسلری که قابل هدایت‌دیلر ، یاخشی تانیر. (۵۶) بیر عده دئدیلر: (بیز بیلیریک که سن حق سن ولی) اگر سنون هدایتیوه تابع اوءلاق ، بیزی ئوز یوردوموزدان چیخاردارلار (و آواره اوءلاریق - اونلارا دئگینن) آیا بیز مکه نین حریمینی و اطرافینی اونلار اوچون محل امن و امان قرار وئرمه دیک؟ تا همه جور محصول که بیزا ونلارا روزی‌ائتمیشیک ، هرطرفدن اورا گتیره لر؟ ولی خلقین چوخی بو حقیقتدن آگاه دئیل‌لر. (۵۷) و نه قدرشهر و کندلرین اهالیسین هوسبازلیق‌لارینا گوءره هلاک‌ائتدیک و بونلار اونلارین خراب قالمیش ائولریدیر که صاحب سیز قالیب و اونلاردان سونرا بیر آز عده دن سوای اوردا ساکن اولمادیلار و تکجه بیر اونلارین وارثی‌بیک. (۵۸) سنون پروردگارین هیچ شهر و دیاری‌تا او ئولکه‌نین مرکزینده پیغمبرمبعوث‌ائتمیه که بیزیم آیاتیمیزی‌اونلارا بیان ائده ، هلاک ائتمز و بیز هیچ شهر و دیارین اهالیسین تا ظلمه (و جنایته) مرتکب اولمیالار ، هلاک ائتمریک. (۵۹)

نعمتلردن اوزادی که سیزه وئریلیب ، دنیا حیاتی‌نین متاعی
و تجملاتیدیر و اوزادی که اللـهین یانیندادیر سیزین اوچون چوخ
یاخشی و همیشه لیک دیر . بس نییه عاقلانه فکر ائتمیرسیز؟ (۶۰)
آیا او کسی که بیز اونا گؤزل وعده (بهشت) وئرمیشیک ، البته اونا
یئتیشه جکدی ،او کس کیمدیر که اونی دنیا حیاتی‌نین متاع‌سیندان
بهره مند ائدک (و او اللـهی یاددان چیخاردا و) قیامت گونونده
(جهنم اوتونا) حاضر اولانلاردان اولا ؟ (۶۱) و او گونی که اللـه
تعالی اونلاری چاغیریب و دئیر: هانی‌منیم شریک‌لریم که سیزگمان
ائدیردیز؟ (۶۲) اوکسلری که عذاب وعده سی اونلارا حتم اولدی ،
دئیرلر: پروردگارا ، اونلاری که بیز آزقین ائتدیک ، علتی بودورکه
بیز ئوزوموز آزقین ایدیک و خلقی ئوزوموز کیمی آزقین ایستیردیک ،
ایندیجه اونلاردان اوزاق اولوب و سنه ساری گلیریک . اونلار تکجه
بیزه عبادت ائدن دئیل ایدیلر. (۶۳) بت‌پرستلـره دئیرلر:
وئردیگیز شریکلری چاغیرین (گلسینلر تاسیزه کمک‌و شفاعت ائده لر)
اونلاربت‌لردن کمک ایسترلر ،ولی بت‌لرجواب وئرمزلر ، اگر اونلار
(دنیا حیاتیندا)هدایت تاپسایدیلار ، مسلما" (بوگونون)عذابینی
قاباقجاگؤرمک‌ائدردیلر . (۶۴)اوگونی‌که اونلاری چاغیریب دئیرلر:
سیز پیغمبرلریزه نه جواب وئردیز؟ (و اونلارایله نئجه رفتارائتدیز؟)
(۶۵) او گون بوتون اوضاع و احوال اونلار اوچون ئورتولی و غم
گتیرن اولار و اونلار بیر ،بیریله سئوال ،جواب ائتمزلر . (۶۶) و اما
هرکس(دنیاده کفردن وپیس ایشلردن)توبه ائدیب ،قئییده و اللـها
ایمان گتیره و صالح عمل انجام وئره، اونون امیدی وارکه نجات
تاپانلاردان اولسون . (۶۷)سنون پروردگارین‌هرنه ایستر خلق ائدر
و (هرکسی‌ایستر رسالته)انتخاب ائدر .خلق‌اوچون اختیار یوخدور.
پاک‌و منزه دیر اللـه و اوجادیر اوزاددان که اوناشریک قرار وئریرلر.
(۶۸) و سنون پروردگارین اوزادی که مخلوق سینه لرینده گیزلین
ساخلیرلار و اوزادی که آشکار ائدیرلر ، هامیسین بیلیر و اونلاردان
آگاهدیر. (۶۹) و او اللـه دیر که اوندان سوای هیچ معبود یوخدور
و دنیا و آخرتین حمد و ثناسی اونا مخصوصدیر و حکم و فرمان
اونونکیدیر و سیز هاموز اونا ساری قئییده جکسیز. (۷۰)

دئگینن آیانوجه ائدیرسیز که اگر الله گئجه‌نین‌قارانلیغینی قیامت گونونه کیمی قالارگی ائده، الله تعالی‌دان سوای هانکی معبوددیر که ایشیقی سیزین اوچون گتیره؟ بس نیچون ائشیتمیرسیز؟ (۷۱)دئگینن آیا توجه ائدیرسیز که اگر الله گونورون ایشیقینی قیامت گونونه کیمی قالارگی ائده، الله تعالی‌دان سوای هانکی معبوددیر که گئجه نین قارانلیقین سیزین اوچون گتیره تا سیز اوندا دینجلـه سیز؟ بصیرت گؤزون نیچون آچمیرسیز؟ (۷۲)اللهین رحمیندندیر که گئجه و گونوزی سیزین اوچون قرار وئردی تا گئجه لر استراحـت ائدیب و گونوزلری اونون فضلیندن طلب روزی ائده سیز. اولا که سیز اونون نعمتلرینه شکر ائده سیز. (۷۳) و او گونی که الله تعالی اونلاری چاغیریب و دئیر: هانی منیم شریکلریم که سیز گمان ائدیردیز؟ (۷۴) او گون بیر هر امتدن بیر شاهد گتیرریک و دئیه ریک: ئوز دلیل و برهانیزی گتیرین تا بیلسینلر که الله حق‌دیر و هر نه که افترا باغلیردیلار، هامیسی ایتیب آرادان گئدر. (۷۵) البته قارون موسی‌نین قومیندن ایدی که ظلم‌ایله اونلارا (بنی اسرائیله)حکومت ائدیردی. بیز اونا اوقدر خزانه و مال وئرمیشدیک که اونلارین آچارلارین آپارماقی نئچه نفر زوربا کیشیه آغیرلیق ائدیردی. بیر زمان قومی اونا دئدیلر: بوقدر ئوز مال و ثروتیوه مغرور اولوب، فرحلنمه که الله تعالی چوخ فرحله نن و مغرور اولان جماعتی دوست توتماز. (۷۶) و الله تعالی سنه وئردیگی مال و ثروتیله، آخرتیوی تامین ائتگینن و ئوز نصیبیوی دنیادان یاددان چیخارتما و یوخسول جماعته احسان و یاخشیلیق ائتگینن، نئجه‌که الله تعالی سنه احسان ائدیب و یئر اوزونده فساد سالماق ایستمـه مسلما" الله تعالی فسادی و فسادچیلاری دوست توتماز. (۷۷)

قارون دئدی .من بو مال و ثروتی ئوز علم و تدبیریم گوجونه اله گتیرمیشم، مگر او بیلمیردی که الله تعالی اوندان قاباق قدیم قوملردن نه قدر هلاک ائتدی که قدرتلری قاروندان چوخ و جمعیتلری آرتیق ایدی و مجرم‌لرین گناهلاریندان سؤروشولمیاجاق (سئوال و جوابسیرجهنمه آتاجاقلار) (۷۸) بیرگون قارون چوخ زینت و تجملات‌ایله قومنون قاباغینا چیخدی. دنیا مالینا طالب اولان اشخاص دئدیلر. (خوش قارونون حالینا)کاشکی قارونا وئریلن دنیامالی‌نین‌مثلی بیزه ده وئریلردی (ایکاش‌اونون‌یئرینه اولاردیق) واقعا " دنیانین بیوک‌لذتی اونونکیدیر. (۷۹) و او کسلری که علم صاحبیدیلر، دئدیلر: وای اولسون سیزه، اللهین اجر و ثوابی او کس اوچون که اللها ایمان‌گتیره و صالح عمل انجام وئره (قارونون بوتون مالیندان)چوخ یاخشی‌دیر و صبر ائدنلردن سوای بیر کس اونا یئتیشمز. (۸۰) بیز قارونی قصریله و خزانه لریله یئره باتیردیق و الله تعالی‌دان سوای هیچ طایفه اولمادی که اونا کمک‌لیک ائده و کمک اولانلاردان دئیلدی. (۸۱) و سحر چاغی او کسلری که سونکی گون قارونون مقام و منزلتین آرزوائدیردیلر، ئوز، ئوزلرینه دئدیلر: حقیقت بودور که الله تعالی ئوز بنده لریندن هر کسی که‌ایستر روزیسون آرتیرار و هر کسه که ایستر روزیسون آزالدار و اگر الله بیزه منت قویماسایدی، بیزیده یئره باتیراردی، بو جهته اللهین نعمتینه کفر ائدنلر هیچوقت نجات تاپمازلار. (۸۲) بیز آخرت ائوینی او کسلر اوچون مخصوص ائده ریک که یئر اوزونده اوجالیق و تکبرائتمک و فساد سالماق ایستمیرلر و عاقبت خیر، الله تعالی‌دان قورخانلار اوچوندور. (۸۳) هر کس یاخشی عمل ظهوره گتیره، اونون اوچون اوندان یاخشی‌راق اجر واردیر و هرکس پیس عمل ظهوره گتیره، اوپیس عمل صاحبلری تکجه اوپیس عملین مقداریجه مجازات اولارلار (۸۴)

حقیقتده او اللهی که قرآنین احکامین سنه فرض و واجب قیلدی ، قادردیر سنی ئوز یئریوه (مکه یه) قیطرسین. خلقه دئگینن. منیم پروردگاریم بیلیر و یاخشی تانیر او کسی که هدایت تاپیب و او کسی که آشکارا یولدان چیخیب. (۸۵) (یا پیغمبر. سنوتدن قاباق) سنون امیدین یوخ ایدی که بو کتاب (قرآن) سنه نازل اولسون ، تکجه پروردگاریوین لطف و مرحمتی ایدی (که سنی رسالته انتخاب ائتدی) پس هیچوقت کافرلره و ایمانسیزلارا یاردیم ائتمه و اونلارا آرخا اولماگینن. (۸۶) اللهین آیاتی نازل اولاندان سورا (مشرکلرین عملی) سنه مانع اولماسین. همیشه‌خلقی پروردگاریوین عبادتینه دعوت ائتگینن و هیچوقت مشرک جماعتیله اولماگینن. (۸۷) هیچوقت تک و بالنیز الله ایله که اوندان سوای هیچ معبود یوخدور ، آیری معبود چاغیرماگینن که اللهین ذات پاکیندن سوای هرنه واردیر فنا و محو اولاندیر. عالمین فرمانی و سلطنتی اونا مخصوصدیر و اونا ساری قئییدرسیز (۸۸)

۲۹ ـ عنکبوت سوره سی ۶۹ ـ آیه
۸ ـ بعثت ئیلی ۹۸۱ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) آیا خلق بئله ساندیلار : ائیله که دئدیلر بیز ایمان گتیرمیشیک ، اونلاری ئوسوررلر و داها اونلاری (برکلیک و چتین لیک ایله) سینامازلار. (۲) البته بیز اوکسلری که بونلاردان قاباق واریدیلار سیناماق حالیندا قرار وئردیک و الله تعالی دوغری دانیشانلاری و یالان دانیشانلاری کاملا" معلوم ائدیب ومشخص ائدر. (۳) آیا او کسلری که پیس و قبیح ایشلره ال قویورلار ، بئله گمان ائدیرلر که بیزدن قاباغا کئچرلر؟ (خلاص اولارلار؟) اونلار چوخ پیس قضاوت ائدیرلر. (۴) هر کیمسه که اللهین گوءروشونه امید و اعتقادی‌وار ، البته تعیین اولموش اجلده اللهین گوءروشونه یئتیشه جک و الله تعالی ائشیدن و بیلندیر. (۵) هر کس دین و ایمان یولوندا آرتیق چالیشیب و جهاد ائده ، البته ئوز نفعینه چالیشیبدی. آیدین‌دیر که الله تعالی اهلء عالمین عبادتینه و اطاعتینه احتیاجی یوخدور. (۶)

و اوکسلری که ایمان گتیریب و صالح عمل انجام وئردیـلر ، بیر اونلارین تقصیراتیندان گئچه ریک و اونلارین عمل لریندن یاخشی و گوئزل جزا اونلارا وئره ریک (۷) بیز انسانا سفارش ائتدیک که آتا و آناسی حقینده چوخلی یاخشیلیق ائتسین و اگر او ایکیسی (ئوزلری مشرک اولوب و) چالیشالار اوزادی که سون اونا علمین یوخدور ، منه شریک قرار وئره سن ، بو حالدا اونلاردان اطاعت ائتمه گینن . سیزین قاییداجاق یئریز منه ساریدیر و من سیزی او عمل‌لردن که انجام وئریبسیز ، آگاه ائده جگم . (۸) و او کسلری که ایمان گتیریب و صالح عمل انجام وئردیلر ، بیر اونلاری صالح انسانلارین ایچره سینه داخل ائده ریک . (۹) خلقدن واردیلار که دئییرلر : بیز اللها ایمان گتیرمیشیک . ائیله که اللـه یولوندا آزار و اذیت گوئردولر (ایماندان ال چکرلـر) و خلقین آزار و اذیتین ، اللهین عذابیله برابر قرار وئررلر و اگر فتح و غلبه پروردگاریوین طرفیندن سیزه یئتیشه ، اوندا دئیرلر که بیزده سیزیله واریق . مگر الله تعالی اهل عالمین اوره کلرینه عالم راق دئیـل؟ (۱۰) البته الله تعالی او کسلری که ایمان گتیریبلر ، بیلیر و منافقلریده تانیر . (۱۱) کافرلر او کسلره که ایمان گتیریبلر ، دئدیلر: سیز بیزیم یولوموزدان تبعیت ائدین (اگر گناهی اولسا) بیز سیزین گناهیزی گوئتوره ریک . بیز صورتده که اونلاریالان دئییرلر و ئوزگه نین گناهیندان بیرزاد گوئتورن دئیل‌لر . (۱۲) ولی کافرلر ئوز آغیر گناه یوکلریندن سوای (اجبارا ") او کسلرین آغیر گناه یوکلرین که اونلاری یولدان چیخاردیبلار ، گوئتوره جکلر و قیامت گونی اوزاددان که افترا باغلیردیلار ، سئوال اولوناجاقلار . (۱۳) بیز نوح پیغمبری ئوز قومنون هدایتی اوچون رسالته گوئندردیک . نوح قومون ایچینده مین ئیلدن اللی ئیل اسگیک قالدی ، سونرا طوفان اونلاری‌گرفتار ائتدی ، چونکه اونلار هامیسی (۸۰ نفردن سوای) ظالم ایدیلر . (۱۴)

بیز نوحی و گمی اهلینی نجات وئریب و اونلاری اهل عالـم
اوچون آیت و عبرت قرار وئردیک. (۱۵) و ابراهیم پیغمبری رسالته
گوٴندردیک. او قومنا دئدی: اللها عبادت ائدین و اونون عذابیندن
قورخون. بو ایش سیزین (دنیا و آخرتیز) اوچون چوخ یاخشی دیر،
اگر بیله سیز. (۱۶) بوندان غیر دئیل اوزادلارا که سیز اللـهین
عبادتی عوضینه قوللوق ائدیرسیز (داش) بت‌لردن سوای بیرزاد
دئیل‌لر که سیز یالاندان ئوزوزه معبود قاییریبسیز. اونلارین سیزه
روزی وئرمگه باشاریقلاری یوخدور. اللـه تعالی دان روزی ایستیون و
اونا عبادت ائدیب و اونون نعمت‌لرینه شکر ائدین که اونا ساری
قئییده جکسیز. (۱۷) اگر سیز پیغمبر اسلامی تکذیب ائده سیز(مهم
دئیل) سیزدن قاباقکی امتلرده پیغمبرلرین تکذیب ائتدیلر (و
عمل‌لری‌نین جزاسینا یئتیشدیلر) پیغمبر اوچون احکامی آشکار ابلاغ
ائتمکدن سوای آیری تکلیف یوخدور. (۱۸) مگر گوٴرمیرلر که اللـه
تعالی یارانیشی نئجه وجوده گتیریر؟ سونرا اونی (ئوز اصلینـه)
قیطریر، البته بو ایش الله اوچون چوخ آساندیر. (۱۹) (یا
پیغمبر) دئگینن یئر اوزونده گزیب، دولانیین تا گوٴروب، متوجه
اولاسیز که اللـه تعالی یارانیشی نئجه اولده وجوده گتیریب، سونرا
اللـه آخرت یارانیشین وجوده گتیرر. بو حقیقت دیر که الله تعالـی
هرزادا باشاریقی واردیر. (۲۰) عذاب ائدر هر کسه که ایستر و رحم
ائدر هر کسه که ایستر و اونا ساری قئییدرسیز. (۲۱) سیز مخلـوق
هیچوقت باشاریغیز یوخدورکه اللـهی یئرده ونه گویده ئوز اراده
سیندن عاجز ائده سیز و سیزین اوچون اللـه تعالی‌دان سوای هیچ
دوست و کمک‌چی یوخدور. (۲۲) و او کسلری که اللـهین آیاتینا و
اونون گوٴروشونده کافر اولوب و ایناناماديلار، اونلار منیم رحمتیمدن
مایوس و ناامید اولدولار و چوخ پیس عذاب اونلارین انتظاریندادیر.
(۲۳)

(الله تعالی ابراهیم پیغمبرین سرح حالینا قئییدیب و
سویورور) اونون قومنون جوابی بوندان غیر دئیلدی که دئدیلر:
اونی ئولدورون . یا (اود ایچینده) یاندیرین . الله تعالی ابراهیمی
اوندان نجات وئردی . البته بو سرح حالدا اهل ایمان اوچون اللهین
قدرتیندن نشانه‌لر و عبرتلر واردیر. (۲۴) ابراهیم دئدی: دنیا
یاشاییشیندا اللهین عبادتی عوضینه ئور آرایردا دوستلوقی حفظ
ائتمک اوچون ، بت‌لری عبادته توتوبسوز . قیامت گونی سیز بیر .
بیریری کفره متهم ائدیب و بیر ، بیریری لعنت ائده جکسیز . سیزین
یئریز جهنم اوتی دیر و سیزین اوچون کمک ائدن اولمیاجاق . (۲۵)
سونرا لوط (ابراهیم پیغمبرین قارداشی اوغلی) اونا ایمان گتیردی.
ابراهیم دئدی: من (بو ئولکه دن) پروردگاریمین امرینی اجرا
ائتمک اوچون هجرت ائدیرم البته او قدرتلی و حکمتلیدیر .
(۲۶) بیز (اسماعیل‌دن سونرا) اسحاقی و (سونرا نوه سی) یعقوبی
اونا باغیشلادیق و اونون نسلینده نبوت و گوی کتابی قرار وئریب
و اونون اجرینی دنیا (حیاتیندا)اونا وئردیک و البته او آخرتده
صالح (و اللها یاخین) انسانلاردان‌دیر. (۲۷) و لوط پیغمبر
زمانیکه ئوز قوما دئدی: سیز ائیله پیس و قبیح ایشلره‌مرتکب‌اولو-
رسوز که دنیاده بیر نفر سیزدن قاباق او قبیح ایشلره مرتکب اولمایب.
(۲۸) سیز کیشی‌لریله قبیح عمل انجام وئریرسیز و قطرت یولون
باغلیرسیز و ئوز محلس لریرده حیاسیز حالدا پیس ایشلر عمله
گتیریرسیز . اونون قومنون جوابی اولمادی مگر که دئدیلر: اللهین
عذابین بیزه گتیرگیس ، اگر سن دوغری دئییرس (۲۹)لوط پیغمبر
دئدی: پروردگارا ، بو فاسد قومون اوزریمده منه یاردیم ائتگیس .
(۳۰)

ائیله که بیزیم ائلچی‌لریمیز (قدس عالمین ملک‌لری ـ اولاد)
بشارتی‌ایله ابراهیمین یانینا گلدیلر، دئدیلر: که بیز بو شهرین
اهالیسین (لوط قومونی ـ اللهین امریله) هلاک ائده جه ییک
چونکه اونلار ظلم اهلیدیلر. (۳۱) ابراهیم دئدی: (اما) لوط
پیغمبر او شهرده دیر، ملک‌لر دئدیلر: بیز او کسلری که اوردا
واردیلار یاخشی بیلیریک، البته اونی و اونون اهلینی نجات وئره
جه ییک. لوطون عیالیندن سوای که‌او مهلکه ده قالانلاردان‌دیر.
(۳۲) ائیله که بیزیم ائلچی‌لریمیز (ایکی خوش هیکل جوان
صورتینده)لوط پیغمبرین یانینا گلدیلر، لوط اونلاری گؤررکن،
نظرینه پیس گلدی و اوره گی بتر سیخیلدی. ملک‌لر دئدیلر: هیچ
قورخما گینن، بیزسنی و سنون اهلیوی (اللهین امریله) نجات وئره
جه ییک، عیالیندن سوای‌که‌اومهلکه‌ده قالانلاردان اولاجاق. (۳۳)
بیز او شهرین اهلی‌نین فسق و فجورلارینا گؤره، گؤیدن شدتلی
عذاب نازل ائدیک. (۳۴) و بیز او وقایع‌دن عقل‌له فکرائدن
جماعت اوچون آشکار نشانه قویدوق قالدی. (۳۵) و مَدیَن
اهلی‌نین هدایتی اوچون اونلارین قارداشی شعیب پیغمبری رسالته
گؤندردیک. شعیب دئدی: ای جماعت اللها عبادت ائدین،
و آخرت گونونه امید و اعتقادیز اولسون (یقین ائدین) و سعی
ائتمیون یئر اوزونده فساد ائدنلردن اولاسیز. (۳۶) شعیبین
قومی اونی تکذیب ائتدیلر، پس گئجه چاغی اونلاری بتر زلزله
توتدی و صبح ائتدیلر ئوز ائولرینده او حالدا که دیزلری اوسته
چؤکموشدولر. (۳۷) و(اونلاردان قاباق) عاد و ثمود قومون
هلاک ائتدیک. اونلارین مسکن‌لری‌نین آثاری، سیزه آشکاردیر.
شیطان اونلارین پیس و قبیح عمل‌لرین اونلارین نظرلرینده گؤزل
و مقبول جلوه وئردی و اونلاری حق یولوندان ساخلاشدیردی،
بوندان بئله که اونلار (چوخ بیلن و)بصیر جماعتیدیلر. (۳۸)

و قارون وفرعون و هامان که موسی پیغمبر ، آیدین دلیل‌لریله اونلارین هدایتی اوچون گلمیشدی ، گئنه یئر اوزونده تکبرلیک ائدیب و ظلم ائله دیلر ، ولی اونلار قادر دئیل‌دیلر (اللهین قهریندن) خلاص اولوب و قاباغا دوشه لر (۳۹) بیز اونلارین هامیسین گناهلارینا گوٴره هلاک ائله دیک . بعضی‌لرین باشلارینا (گوٴیدن)داش یاغدیردیق و بعضیلرین ، گوٴیون شدتلی سَسی و گورولتوسی برک گرفتار ائتدی و بعضی‌لرین یئره‌باتیردیق وبعضی لرین سودا بوغدوق . الله هیچوقت اونلارا ظلم ائتمه دی ، بلکه اونلار ئوز ئوزلرینه ظلم ائله دیلر (۴۰) او کسلرین مثلی کی،اللهی یاددان چیخاردیرلارو) الله تعالی دان سوای غیریسینی دوست توتورلار ، تورتوخلونون ائوی کیمیدیر که ئوزی اوچون توخور. البته چوخ سست و تئز صدمه گوٴره‌ن ائو همون تورتوخلونون ائوی دیر . اگر بیلسه‌لر (۴۱) مسلما الله تعالی او زادیکه مشرکلر اوندان سوای چاغیریرلار و اونا عبادت ائدیرلر ، بیلیر و الله چوخ قدرتلی و حکمتلیدیر (۴۲) بیز بو مثل‌لری خلق اوچون گتیریریک (تا حقیقت اوسلارا آیدین اولسون) ولی اهل علـم و اهل تحقیق‌دن سوای (آیریلاری) اونلارین باره سینده عاقلانه فکر ائله مزلر (۴۳) الله تعالی گویلری و یئری حقله یاراتدی ، البته بونلاردا مومنلر اوچون (اللهین قدرتیندن) آیت‌لر و نشانه لر واردیر (۴۴) (یاپیغمبر) گوی کتابی قرآندان و آیه لری که سنه وحی اولور ، خلقه تلاوت ائله گینن و نماز قیلگینن چونکه نماز ، اهل نمازی ، پیس ایشلردن و قبیح عمل‌لردن اوزاق ساخلار البته اللهی ذکر ائتمک چوخ بیوک‌دیر و الله هرزادی که (اونون آدینا) عمل ائدیرسیز ، بیلیری (۴۵)

(سیز مسلمانلار) اهل کتاب (یهودیلر و مسیحیلر) ایله گوءزل وجه دن و یوموشاق منطق‌دن سوای بحث و مجادله ائتمیون، مگر اونلارین ظالم‌لریله (شدت‌ایله عمل ائدین) و اهل کتابا دئیون: بیز ئوز گوی کتابیمیز قرآنه که بیزه نازل اولوب و سیزین گوی کتابیزه ایمانیمیز واردیر و بیزیله سیزین اللهیمیز بیردیر (و شریکی یوخدور) بیز اونون امرینه کاملا" مطیع و تسلیمیک (۴۶) و بئله لیکده قرآنی سنه نازل ائله دیک و او کسلری که اونلارا کتاب وئرمیشیک، قرآنه ایمان گیتررلر و بونلاردان (مکه اهلیندن) واردیلار که قرآنه ایمان گتیرمیرلر و بیزیم آیاتیمیزی دانمازلار مگر کافرلر (۴۷) یا پیغمبر، قرآن سنه نازل اولمامیشدان قاباق، سن کتاب اوخویان و ساغ‌الین‌له خط یازان دئیلدین (اگر یازمیش اولسایدین) اوندا باطل پرستلر، شک و تردید ائدردیلر (۴۸) لکن بو قرآن سنون پروردگاریوین آیدین آیاتیدیر او کسلرین سینه لرینده که اونلارا علم وئریلیبدی و بیزیم آیاتیمیزی دانمازلار مگر ظالم‌لر (۴۹) کافرلر دئدیلر: نییه بس پروردگاری طرفیندن اونا معجزه گلمیر؟ دئگینن، حقیقتده تمام معجزه لر الله یانینددادیر، من فقط آشکارا اخطار ائده نم (۵۰) آیا اونلارا کافی دئیل که قرآنی سنه نازل ائتمیشیک و سن اونلارا تلاوت ائلیرسن؟ البته قرآندا ایمان گتیرن جماعت اوچون رحمت و تذکر و نصیحت واردیر (۵۱) دئگینن، اللهین شاهد اولماقی و حکمی منیله سیزین آرامیزدا کفایت ائدر و الله تعالی او زادیکه گویلرده و یئرده واردیر، یاخشی بیلیری و اونلاردان آگاهدیر و او کسلری که باطله ایمان گتیردیلر و اللها کافر اولدولار، همونلار (هر ایکی عالمده) ضرر و زیان گوءرنلردیلر (۵۲)

(یاپیغمبر، قیامته اینانمیانلار) عذابی سندن تله سن حالدا ایستیرلر. اگر تعیین اولموش مدت زمان اولمیایدی، مسلما" وئریلمیش‌عذاب وعده سی اونلارا گلیب یئیشردی، البته غفلتا" گلیب یئیشه‌جک، او حالدا که اونلار بیلمزلر (۵۳) سندن تله‌سن حالدا عذاب ایستیرلر، بیر صورتده که جهنمین، کافرلره کاملا" احاطه‌سی وار (۵۴) او گون عذاب اونلاری باشلاری اوستوندن و اباقلاری آلتیندان قاپسار، او زمان اونلارا دئیرلر: ئوز عمل‌لریزین دادین‌چکین (۵۵) ای منیم ایمان گتیرن بنده لریم، منیم ملکوم و یئریم چون بیوک و گنیشلی‌دیر، سیز هر یئرده اولساز (خالص نیت‌ایله) منه عبادت ائدین (۵۶) تمام انسانلار ئولوم شربتین داداجاقلار، سونرا هامیز بیزه طرف قایداریز (۵۷) او کسلری که ایمان گتیردیلر و (دنیاده) یاخشی ایشلر گوءردولر، اونلارا بهشتین غرفه لریندە منزل وئره ریک که او بهشتلرده چایلار و سولار آخیر و همیشه لیک اوردا یاشیاجاقلار. بهشت باغلاری یاخشی عمل صاحبلرینه چوخ گوءزل اجردیر (۵۸) (یاخشی عمل صاحبلری) او کسلردیلر که (اللهین یولوندا محرومیته) صبر ائدیب و استقامت ائتدیلر و پروردگاره توکل ائلیرلر (۵۹) (روزی وئرن اللهدیر، همیشه اونا توکل ائدین) نه قدر جانورلردن واردیر که ئوز روزیلارین تامین ائتمگه و گوتورمگه باشاریقلاری یوخدور. اللهدیر که اونلارا و سیزه روزی یئتیریر و او ائشیدن و بیلندیر (۶۰) و اگر مشرکلردن سوءروشاسان که گویلری و یئری کیم یارادیب؟ گون و آی کیمین امری آلتیندادیر، یقینا" دئیه جکلر: الله اونلاری یارادیب. پس نییه (حق یولوندان) اوز دوءندریرلر؟ (۶۱) الله ئوز بنده لریندن هرکسی که ایستر، روزیسون آرتیرار و هرکسی که ایستر، روزیسون آزالدار، مسلما" الله هر زادی بیلن و آگاهدیر (۶۲) و اگر اونلاردان سوءروشاسان، کیم گویدن یاغیش سوپون گوءندردی؟ و اونیله موات یئری بیر داها دیری ائتدی؟ قطعا" دئیه جکلر: اللهدیر. دئگینن مخصوص حمد و ثنا الله اوجوندور ولی اونلارین چوخی عاقلانه فکر ائله میرلر (۶۳)

بودنیانین حیاتی او یوندان آرتیق بیرزاد دئیل، حقیقی یاشایش آخرتده دیر، خلق اگر بیلسه‌لر (۶۴) بو مشرک جماعت وقی که گمییه میندیلر (و دریانین قورخولی و خطرلی دالغالاری اونلاری ئولومه تهدید ائتدی) اللهی کمگه چاغیرارلار، او حالدا که دین‌لرینی اللهه خالص ائدیرلر. ائیله که اونلاری دریانین خطریندن ساحل نجاته یئتیردیک، اوندا اللهه شریک قرار وئریرلر (۶۵) تااو نعمتلرین اوزرینده که اونلارا وئرمیشیک، کفران نعمت ائدیب و استفاده ائده‌لر. پس تئزلیک‌ایله (عمل‌لری‌نین جزاسین) گوٚررلر (۶۶) مگر گوٚرمیرلر که بیز کعبه‌نین اطرافینی حرمتلی و امن و امان محلی قرار وئرمیشیک (هیچ کسین، هیچ کسله ایشی و اذیتی یوخدور) بیر صورتده که شهرین اطرافیندا (اووباشلار) خلقی چاپیب و سوٚیورلار. آیا بوندان بئله گئنه باطله ایمان گتیریب و اللهین نعمتلرینه کفران ائدیرلر؟ (۶۷) ظالم‌راق او کسدن سوای کیمدیر کـه اللها افترا و یالان نسبتی وئـره و اللهین کلامـین و پیغمبرین که اونون هدایتی اوچون گوٚندریلیب، تکذیب ائده؟ آیا (بو وصفیله) کافرلرین یئری جهنم دئیل؟ (۶۸) و او کسلری که بیزیم یولوموزدا (جان و مال‌ایله) جهاد ائتدیلر، بیز اونلاری ئوز یولوموزا هدایت ائده ریک و الله همیشه یاخشی عمل صاحبلریله‌دیر (۶۹)

۳۰ـ روم سوره سی ۶۰ـ آیه
۸ـ بعثت ئیلی ۸۱۹ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الم (قرآنین رموزیندن و اسرارینداندیر) (۱) روملار مغلـوب اولدولار (۲) عرب تورپاقی‌نین یاخین لیقیندا و روملار مغلوب اولاندان سونرا (فارسلارا) غالب اولاجاقلار (۳) گله جکده نئچه ئیلین عرضینده. اونلارین قاباقکی مغلوب اولماقلاری و سونداکی غلبه لری، اللهین امریله دیر و مومنلر اوگون (که روملار فاتـح اولارلار) خوشحال اولاجاقـلار (۴) اللـه هـر کیمی ایستر ئوز یاردیمی‌ایله اونا یاردیم ائدر و او چوخ‌قدرتلی‌ورحم‌ائدندیر (۵)

بو وعده (روم‌ون ، فارساغلبه سی) اللـهین وعده سیدیر و الله هیچوقت ئوز وعده سینه خلاف ائله مز ولی خلقین چوخی بو حقیقتی بیلمیرلر (۶) اونلار دنیا حیاتی‌نین ظاهرین گؤروب و بیلیرلر (و دنیا تجملاتین چوخ دوست توتورلار) و آخرتدن غافل و خبرسیزدیلر (۷) آیا ئوز یانلاریـنـدا فکر ائدیب ، دوشونمورلر که الله تعالی گؤیلری و یئری و هر نه که اونلارین آراسیندا واردیر ، یاراتمادی مگر حقله و تعیین اولموش وقت اوچون . البته خلقدن چوخلاری پروردگارین گؤروشونه اینانمیرلار و کافر اولورلار (۸) آیا بو جماعت (مکه نین مشرکلری) یئر اوزونده گزیب ، دولانمیرلار تا گؤره لر او کسلری که بونلاردان قاباق واریدیلار و بونلاردان چوخ قدرتلری و هنرلری وارایدی و جمعیت‌لری چوخ ایدی و اکین و فلاحت قسمتیندن و آبادانلیق نظریندن بونلاردان چوخ قاباق ایدیلر ، آخر و عاقبت لری نئجه اولدی؟ (نئجه هلاک اولدولار) بیزیم پیغمبرلریمیز آیدین دلیل‌لریله اونلارین هدایتی اوچون گلدیلر (چون پیغمبرلَری تکذیب ائتدیلر و ایمان گتیرمه دیلر بو جهته هامیسی هلاک اولوب (ویوردلاری صاحب‌سیز قالدی) پس، الله اونلارا ظلم ائدن دئیل ایدی بلکه اونلار ئوزلرینه ظلم ائدیردیلر (۹) سونرا او کسلرین آخر و عاقبتی که پیس‌لیک ائدیب و معصیت ائله دیلر ، چوخ پیس اولاجاق ، چونکه اونلار اللـهین آیت‌لرین تکذیب ائدیب و اونلاری لوغازا قویورلار (۱۰) الله دیر که خلقی یوخدان وجوده گتیریر ، سونرا اونلاری ئولندن سونرا بیر داها دیریلدیر ، سونرادان الله طرفینه قئییدرلر (۱۱) اوگونی که قیامت قوپار ، او گون مجرم لر (و مشرکلر ــ اللـهیـن رحمتیندن) مایوس و نا امید اولارلار (۱۲) اونلار اوچون شریک‌لریندن ، شفاعت ائدن اولماز و اونلار ئوزلری شریک‌لرینه منکـر اولارلار (۱۳) اوگونی که قیامت قوپار ، اوگون مخلوق فرقه ــ فرقه اولارلار (۱۴) او کسلری که ایمان گتیریبلر و صالح عمل انجام وئریبلر ، اونلار بهشت باغلاریندا خوشحال و شاد اولاجاقلار (۱۵)

و اما او کسلری که کافر اولدولار و بیزیم آیاتیمیزی و آخرت گؤروشون تکذیب ائله دیلر، همونلار عذابدا حاضر اولاجاقلار (۱۶)(پس (او گونون فکرینده اولـون و) اللـهـه گئجه چاغی و سحر چاغیلاری تسبیح و عبادت ائدین (۱۷) بوتون گویلرده و یئرده مخصوص حمد و ثنا الله اوچوندور. گئجه نین قارانلیق چاغی و گون اورتا و ایکیندی چاغی اللها عبادت ائدین (۱۸) تکجه الله دیر که دیری موجودی ئولودن و ئولونی دیری موجوددان چیخاردیر و موات یئرلری بیر داها دیـریلدیر و سیز نـوع بشرده هابئلـه (ئولندن سونرا، بیر داها دیریلیب و تورپاقدان) چیخارسیز (۱۹) و اللـهین قدرتی نین نشانه لریندندیر که سیزی تورپاقدان خلق ائله دی، سونرا بشر صورتینده یئر اوزونده پخش اؤلدوز (۲۰) و اللـهین قدرتی‌نین نشانه لریندندیر که سیزین ئوززودن، سیزیـن اوچون جفت (حیات یولداشی) یاراتدی تا اونون یانیندا آرامش تاپاسیز و سیزین آرایزدا محبت و مهربانلیق برقرار ائتدی، مسلما" اوندا اللـهین قدرتیندن نشانه لر واردیر، او جماعت اوچون که یاخشی و درین فکر ائدیرلر (۲۱) و اللـهین قدرت نشانه لریندندیر که گویلری و یئری یاراتدی و سیزین دیل لریزی و رنگ لریزی مختلف قرار وئردی. البته اونلاردا نشانه لر و علامتلر واردیر، او جماعت اوچون که اهل علم و اهل تحقیق‌دیلر (۲۲) و اللـهین قدرت نشانه لریندندیر که سیز گئجه لر و گونوزلر یوخویا گئدیرسیز (و یوخودان اویانیرسیز) و اللـهین فضل و رحمتیندن روزی طلب ائدیرسیز. مسلما" اوندا نشانه لرواردیر، او جماعت اوچون که حق سؤزون ائشیدیرلر (۲۳) و اللـهین قدرت نشانه لریندندیر که ایلدیرمی قورخی و امید اوچون سیزه گؤستریر و گویدن یاغیش سویی گوندریر که اونیله موات یئرلری بیر داها دیریلدیر، مسلما" اونلاردا نشانه لر و عبرتلر واردیر، او جماعت اوچون که عقل‌ایله فکر ائدیب و دوشونورلر (۲۴)

و اللهین قدرت نشانه لریندندیر که گویلر و یئر اونون امریله برقراردیر، سونرا او زمانیکه سیزی یئردن احضار ائتدی اوندا سیز هامیز یئردن خارج اولارسیز (۲۵) و هر کس که گویلرده و یئرده واردیر؛ تماما" اللهین مخلوقی دیرو اونلارین هامیسی اونون امرینه مطیع دیلر (۲۶) اواللهی که خلقی یوخدان وجوده گتیریر. سونرا اونلاری ئولندن سونرا بیر داها دیریلدیر و بو ایش الله اوچون چوخ آساندیر و اعلی صفتلر گویلرده و یئرده اللها مخصوص دیر و او چوخ قدرتلی و حکمتلیدیر (۲۷) الله تعالی سیزین اوچون سیزین ئوزوزدن مثل وورور: آیا سیز ئوز نوکرلریزی و قوللوقچیلاریزی الله وئرن روزیلارا (مال و ثروته) شریک ائلرسیز تا اومالدا (و ملکده) سیزیله برابر سهیم و شریک اولالار؟ ابدا" چونکه بو ایشدن او قدر قورخورسوز که ئوز جانیزدان قورخورسوز (بس نئجه اللها ئوز بنده لریندن شریک قرار وئریرسیز؟) بئله لیکده‌بیز ئوز آیاتیمیزی او جماعت اوچون که عاقلانه فکر ائدیرلر، تفصیل‌ایله بیان ائدیریک (۲۸) بلی، او کسلری که جفا قیلدیلار و بیلمز حالدا هوای نفسدن تبعیت ائتدیلر (وجهل و جهالتدن خالقه شریک قرار وئردیلر) کیم اونلاری هدایت ائده بیلر؟ وقتیکه الله اونلاری ضلالتده ترک‌ائده، اونلار اوچون کمک ائدن اولماز (۲۹) یاپیغمبر، اوزووی اسلامین پاک دینینه طرف توتگینن. اللهین فطرتی دیر که خلقین فطرتی اونون اساسی‌ایله قرار تاپیب. الله‌یارادان خلقته هیچ تغییر و تبدیل یوخدور (گرک تغییر وئرمه مک) محکم و متین دین همون بو دور ولی خلقین چوخی بو حقیقتدن آگاه دئیل‌لر. (۳۰) (ای مخلوق) توبه حالیندا اللهین طرفینه قئییدین و اونون عضبیندن قورخون، نماز قیلین و هیچوقت مشرک جماعتدن اولماین (۳۱) او کسلردن اولماین که ئوز دینلری‌نی پارچالایب داغیتدیلار و فرقه، فرقه اولدولار و هر فرقه ئوز عقیده لرینه خوشحالدیلار (۳۲)

او زمانیکه مخلوقه ضرر و زیان یتیشیر ، توبه و زارلیق حالیندا
پروردگاری کمگه چاغیریرلار . ائیله که الله تعالی ئوز رحمتیندن
اونلارا دادیزدی ، اوندا بیر عده اونلاردان پروردگاره شریک قرار
وئریرلر (۳۳) تا او نعمتلرین اوزریندده که اونلارا وئرمیشیک ، کفران
نعمت ائده لر . پس استفاده ائلیون ، تئزلیکایله (ئوز اعمالیزین
جزاسین) بیله جکسیز (۳۴) مگر بیز اونلار اوچون دلیل و حجت
گوندرمیشیک که اونلارین شرکی باره سینده بحث ائدیب و دلیل
اولا ؟ (۳۵) ائیلــه که خلقه نعمت و رحمت دادیــزدیق ، اونــدا
خوشحال اولارلار و اگر عمل‌لری اوزریندده که قبلا " مرتکب اولوبلار،
بلا و مصیبته گرفتار اولالار ، اوندا (توبه عوضینه اللـهین رحمتیندن)
مایوس وناامید اولارلار (۳۶) مگر گو رمیرلر (و بیملیرلر) که الله
تعالی روزی یوللارین آچار او کسه که ایستر و روزیسون تنگ ائدرهر
کسه که ایستر؟ البته روزونون چوخالیب و آزالماقیندا نشانه لر
واردیر او جماعت اوچون که ایمان گتیریرلر (۳۷) یاخین فامیلین
و محتاجلارین و یولدا قالان الی بوش مسافرلرین حقین ادا ائتگینن
که صلهٔ رحم و فقرایه کمک ائتمک او کسلر اوچون که اللـهین رضاسین
ایستیرلر، چوخ یاخشی ایشدیر . همونلار نجات تاپاجاقلار (۳۸)
او زادی که ربا و نزول قصدی ایله وئریرسیز تانزول‌خور جماعتین
مال و ثروتی آرتا ، اللـهین یانیندا هیچوقت آرتیمی اولماز . ولی
او زادی که زکات و صدقه قصدی ایله وئریرسیز و اللـهین رضاسینی
ایستیرسیز ، همون زکات وئرن و صدقه وئرنلردیلر که آرتارلار (۳۹)
الله‌دیر که سیزی خلق ائتدی و سیزه روزی وئریر ، سونرا سیزه وفات
باغیشلار و گئنه سیزی (قیامتده) دیریلدی . آیا اونلاردان که اللها ،
شریک قرار وئریرسیز ، واردیرکه بو ایشلره باشاریقی اولسون؟ پاک و
اوجادیر الله تعالی اوندان که اونا شریک قرار وئریرلر (۴۰) خلقین
کسب ائتدیکلری پیس عمل‌لره گوٚره فساد و قـحط لیک قورولوقدا
و دریادا ظاهر اولدی تا الله تعالی خلقین بعضی پیس ایشلری‌نین
جزاسین اونلارا دادیزا ، اولا که (خطا یولوندان) قئییده لر (۴۱)

(یا پیغمبر) دئگینن ، یئر اوزونده گزیب دولانین تا گؤره
سیز کئچمیش قوملرین آخر و عاقبتی که چوخی مشرک ایدیلر ، نئجه
اولدی (۴۲) پس اوزووی دوز و محکم اسلام دینینه طرف دوٴندرگینن،
اوندان قاباق که بیر گون گلر که الله تعالی دان گلن عذاب او گون
دالی قاییتماز و مخلوق اوگون (بیر، بیریندن) آیریلارلار (۴۳)
هرکس کفر ائده ، ئوز ضررینه‌دیر و هرکس صالح عمل انجام وئره ،
ئوز نفعینه تلاش ائدیبدی (۴۴) تا الله تعالی ئوز فضلیندن جزا
وئره اوکسلره که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر . مسلما "
الله تعالی کافر جماعتی هیچ دوست توتماز (۴۵) و اللهین قدرت
نشانه لریندندیر که اسن یئل‌لری (یاغیش اوچون) بشارت وئرن
گوٴندریر تاسیزه ئوز رحمتیندن دادیزدیرا و گمی‌لری (دریالاردا)
ئوز امریله حرکته گتیره تااونون فضلیندن روزی طلب ائده سیز ،
اولا که اونون (نعمتلری‌نین) شکرونی یئرینه یئتیره سیز (۴۶) و
البته سندن قاباق پیغمبرلری ئوز قوملرینه ساری گوندردیک. پیغمبرلر
آیدین دلیل‌لر اونلارین هدایتی اوچون گتیردیلر (خلقین بعضی
سی ایمان گتیریب و بعضیلری کافر اولدولار) بیز اونلاردان که
مجرم و گناهکاریدیلار بتر انتقام آلدیق و مومنلره کمک ائتمک
بیزیم اوچون حق دیر (۴۷) الله‌دیر که اسن یئل‌لری گوٴندریر و
بولوتلاری گوٴیده حرکته گتیریر و اونلاری هر جور که ایستیر گوٴیده
داغیدیب و بیغیر . اوندا گوٴررسن که یاغیش دامجیلاری بولوتلارین
آراسیندان یاغیر واونلاری‌ئوز بنده لریندن هر کسین اکین‌لرینه که
ایستیر ، گوٴندریر و اونلار خوشحال (و امیدوار) اولورلار (۴۸)
حالبو که اونلار یاغیش یاغمامیشدان قاباق مأیوس و نگرانیدیلار
(۴۹) سن باخگینن اللهین رحمت آثارینا که نئجه موات یئرلری
بیر داها دیریلدیر (و اونا تازاروح وئریر) بو حقیقت‌دیر که ئولولری
دیریلدن الله دیر و اونون هر زادا باشاریقی واردیر (۵۰)

و اگر بیز ، یاندیران یئل گؤندرسئیدیک و اونلار ، اکین‌لرین یانمیش و سارالمیش گؤرسئیدیلر ، اوندان سونرا کفره ساری قئییدردیلر (۵۱) (یا پیغمبر) مسلما " سن قادر دئیل‌سن ئولولری ائشیتدیره سن و کارآداملاری که سنون دعوتیندن اوز دؤندریب قئییدیرلر ، ائشیتدیره سن (۵۲) سن کور آدامی ضلالتدن (چیخاردیب) دوغری یولا هدایت ائده بیلمزسن و سن ائشیتدیره بیلمزسن ، مگر او کسی که بیزیم آیاتیمیزه ایمان گتیریر ، اونلار اللهین امرینه تسلیم اولانلاردیر (۵۳) الله دیر که سیزی ضعیف عاجز (اوشاق) حالتده خلق ائتدی ، سونرا سیزه جوانلیق قدرتی باغیشلادی ، جوانلیق‌دن سونرا ضعیف‌لیک و قوجالیق قرار وئردی. الله خلق ائدر او زادی که ایستر و او بیلن و باشاراقلیدیر (۵۴) و اوگونی که قیامت قائم اولار ، گناهکارلار آند ایچرلر که بیر ساعتدن آرتیق دنیاده قالمایبلار. هابئله حقدن منحرف اولوب و یالان دانیشارلار (۵۵) اوکسلرکه اونلارا علم و ایمان وئریلیب ، مجرم‌لره دئیه جکلر: مسلما " سیزین (دنیاده و تورپاق آلتیندا) قیامت گونونه کیمی قالماغیز ، اللهین کتابیندا یازیلیب و معلوم ایدی ، ایندیجه قیامت گونیدیر و سیز اوندان آگاه دئیل‌دیز (۵۶) بو گونکی گون عذر گتیرمک (و معذّرت ایسته مک و بهانه‌آختارماق) ظالم لره فایده وئرمز و اونلارین توبه‌سی‌قبول اولونماز (۵۷) بیز بو قرآندا خلقین هدایتی اوچون همه جور مثل‌لر ووردوق و اگر سن اونلارا ایسته دیکلری معجزه لری‌گتیره‌سن ،او کسلری که کفر یولون انتخاب ائدیبلر ، دئیه جکلر: سیز اهل باطلدن سوای دئیل سیز (۵۸) بئله لیکده الله تعالی او کسلرین اوره گینه که ایستمیرلر حقی تانییالار و بیله‌لر (شقاوت) مهری وورار (۵۹) یا پیغمبر ، کافرلرین (اذیت وآزارینا) صبر ائدیب ، دؤزگینن و استقامت‌ائله ، یقینا " اللهین وعده سی حقدیر (سن موفق سن) او کسلرین‌رفتاری که اهل یقین دئیل‌لر سنی خفیف ائدیب و سستلاتماسین (۶۰)

۳۱ـ لقمان سوره سی ۳۴ ـ آیه
۸ ـ بعثت ئیلی ۵۴۸ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) بودور حکمتلی کتابین آیه لری (۲) هدایت و رحمتدیر یاخشی عمل صاحبلرینه (۳) (یاخشی عمل صاحبلری) او کسلردیلر که نمازلارین قیلیرلار و مال لاری‌نین زکاتین فقرایه وئریرلر و آخرت گونونه (حساب و کتابا کاملا" اینانیب و) یقین ائدیبلر (۴) اونلار پروردگارین لطفوندن هدایت اولونوبلار و حقیقتده هومنلار عالمین نجات تاپمیشلاریدیر (۵) و آدملردن واردیر که باطل حدیث‌لری آلیب، جمع ائدیر تا جهالتدن خلقی الله یولوندان چیخاردیب، ضلالته سالا و اللهین آیاتین تمسخره توتور. اونلار اوچون رسوالیق عذابی آماده دیر (۶) ائیله که بیزیم آیاتیمیز اونا تلاوت اولوندی، ائلیه تکبر و غرور ایله اوندان اوز دوئندردی که دئیه سن اونی هیچ ائشیتمه دی و تصور ائدرسن که او ایکی قولاقدان کاردیر. یا پیغمبر او شخصی درد آرتیران عذابه بشارت وئرگینن (۷) البته او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر، دوئلی نعمتلی بهشت باغلاری اونلار اوچوندور (۸) و او بهشتلرده همیشه لیک یاشییاجاقلار. اللهین وعده سی حق و حقیقتدیر و او چوخ قدرتلی و حکمتلیدیر (۹) الله تعالی گویلری ائیله که گوئ‌رورسوز، دیرک سیز یاراتدی و یئر اوزونده بیوک و اوجا داغلار برقرار ائتدی تا (یئرین سرعتلی حرکتی) سیزی پریشان ائتمه سین و یئرده (و دریالاردا) همه جوره حیوانلاری پخش ائتدی و بیز گویدن یاغیش سویی گوندردیک ویئرده‌همه‌جور فایدالی گو و رنتی‌لر گوئزل صورتده وجوده گتیردیک (۱۰) بونلار اللهین یاراتدیق‌لاریدیر، منه نشان وئرین که الله تعالی‌دان سوای غیرلری نمه یارادیبلار (اونلارین باشاریقلاری یوخدور) ولی ظالم‌لر (اللها شریک قرار وئرنلر) آشکارا ضلالتده دیلر (۱۱)

بیز لقمانه حکمت (بیلمک ، عمل ائتمک ،حقیقته یتیشمک) وئردیک و دئدیک که اللها شکر ائتگینن . هرکس شکر ائده ، مسلما" ئوز نفعینه شکر ائدیب و هر کس کفران نعمت ائده (ئوز ضررینه کفران ائدیب) البته الله تعالی احتیاجسیز و لایق هر نوع حمد و ثنادیر (بگه نیلمیش صفتلر صاحبیدیر) (۱۲) اوندا که لقمان اوغلونا نصیحت وئریردی ، بئله دئدی : ای منیم اوغلوم ، هیچوقت اللها شریک قرار وئرمه که اللها شریک قرار وئرمک چوخ بیوک ظلم و گناهدیر (۱۳) بیز انسانا تاپشیردیق که آتا و آناسینا مخصوصا" آناسینا که چوخ زحمت‌ایله بو یلی دورانین سوروب و ایکی ئیل ئوز بالاسینا سوت وئریر . چوخلی یاخشی‌لیق و احسان ائتسین . اول منیم نعمت‌لریمین شکرونی (که سنون پروردگارینام) یئرینه یئتیر ، سونرا آتا و آناوین زحمت‌لریندن تشکر ائتگینن (سیزین و بوتون مخلوقون) قاییداجاق یئریز منه ساریدیر (۱۴) و اگر سنون آتا و آنان چالیشالار ، اوزادی که سن اونی حق بیلمیرسن ، اللها شریک قرار وئره سن . بو موردده اونلاردان تبعیت ائتمه گینن . ولی دنیا حیاتیندا اونلاریله یاخشی رفتار ائتگینن (هر چند کافر اولالار) و او کسلرین‌یولوندان که توبه ائدیب ، منه ساری قئییدیبلر ،تبعیت ائله که (ئولندن) سونرا سیزین قاییداجاق یئریز منه ساریدیر و من سیزی عمل‌لریزدن و نتیجه لریندن آگاه ائده جگم (۱۵) اوغلوم بیلگینن که الله تعالی خلقین تمام پیس و یاخشی عمل‌لرین حتی اگر فلفل دانه سی قدریجه اولسا و داش آلتیندا قرار تاپسا ، یا گویلرده و یئرده گیزلین قالسا ،هامیسین حسابا گتیرر . الله تعالی تمام ایشلرین جزئیاتینا کاملا" آگاهدیر (۱۶) اوغلوم نماز قیل‌گینن و خلقی یاخشی ایشلره تشویق ائله و پیس ایشلردن منع ائتگینن . اگر بو یولدا سن زحمته دوشه سن ، صبرین اولسون و دؤزگونن که بو عمل (ئوزووی ساخلاشدیرماق) محکم عزمین نشانه سی و ایشلرده قدرتلی اراده نین لازمه سیدیر (۱۷) هیچوقت تکبر و غرورایله خلقدن اوز دؤندرمه (و اونلارا حقارت نظریله باخماگینن) و یئر اوزونده افاده ایله یول گئتمه که الله تعالی تکبر ائده نی و فخر ساتانی و ئوزون بگه نه نی هیچ دوست توتماز (۱۸) ئوز رفتاریندا و کرداریندا و یئریشینده اورتاباب اولگینن (سؤز دانیشاندا) سسیندن آزالت (هیچوقت اوجادان دانیشما و قیشقیرما) که سس‌لرین چوخ پیسی و خوشا گلمیه نی اولاغلارین سسی‌دیر (جاهل آداملارین سسی‌دیر) (۱۹)

آیاتوجه ائتمیرسیز اوزادی که گویلرده وار و اوزادی که یئرده دیر ، الله تعالی هامیسین سیز بشرین اختیاریندا قویوب و ظاهر و باطن نعمتلرین سیزه مقـرر بویوروب و خلقدن واردیلار که علم سیز و هدایت تاپمامیش و آیدین کتابسیز اللـهین (دینی) باره سینده بحث و مجادله ائدیرلر (۲۰) وقتیکه اونلارا دئییلدی تابع اولون او زادا که الله گوءندریب ، دئدیلر : ولی بیز تابع اوءلاریق او زادا که آتا و بابالاریمیزی او دینده تاپمیشیق ، حتی اگر شیطان اونلاری یانار اوتا ساری چاغیرا (گئنه اونا تابع اولارلار) (۲۱) و هرکس اللـهین امرینه تسلیم اولوب و اوزونی اللـهه طرف دوءندره و یاخشی عمل صاحبی اولا ، حقیقتده محکم دستگیره دن یا پیشیب (که اوزولن دئیل) و بیلین که تمام ایشلرین آخر و عاقبتی الله طرفینه دیر (۲۲) (یاپیغمبر)هرکس که کافر اولدی ، اونون کفری سنی غمگین ائتمه سین . اونلارین قاییتماقی بیزیم طرفیمیزه دیر و بیز اونلاری عمل‌لری‌نین جزاسیتا آگاه ائده ریک . البته الله سینه صاحبلرینه (خلقین اوره‌گ اسرارینا) کاملا " آگاهدیر (۲۳) بیز اونلاری دنیا نعمتلریندن ، آزمدتـه کیمی بهره لی ائدیب ، سونرا قالین وشدتلی عذابا طرف مجبور ائده ریک (۲۴) و اگر اونلاردان سوروشاسان که گویلرین و یئرین یارادانی‌کیمدیر ، مسلما " دئیه جکلر : الله دیر . دئگینن ، مخصوص حمد و ثنا الله اوچوندور (که دشمنلر و کافرلر ، اللـهین قدرتینه اقرار و اعتراف ائدیرلر) ولی خلقین چوخی حق و حقیقتدن آگاه دئیل‌لر . (۲۵) هرنه که گویلرده وار و هرنه یئرده‌وار ، تماما " اللـهه تعلقی واردیر . حقیقتده الله دیر که او احتیاجسیز و لایق هرنوع حمد و ثنادیر (بگه نیلمیش صفتلر صاحبیدیر) (۲۶) و اگر یئر اوزونده اولان آغاجلار تماما " قلم اولاردیلار و بیـوک دریالارمرکب‌اولاردی و داهایئددی بیوک دریااونلارااضافه اولاردی ، گئنه اللـهین کلماتی یازماق ایله تمام اولمازدی (اللـهین علمی‌نین سونی یوخدور) البته الله تعالی چوخ قدرتلی و حکمت‌لیدیر (۲۷) سیزین هامیزی یاراتماق (و فوت باغیشلاماق) و بیر داها دیـری ائتمک ، سیزدن بیر نفـری خلق ائتمکدن آرتیـق دئیل (و اللـها چتین‌لیگی یوخدور) البته الله تعالی ائشیدن و گوءرندیر (۲۸)

مگر گؤرمیرسیز که الله تعالی گئجه نی داخل ائدیر گونوزه
و گونوزی داخل ائدیر گئجه یه؟ گون و آی تحت فرمان‌دیلار و هر
بیریسی (ئوز مداریندا) تعیین‌اولموش زمانه کیمی حرکتده دیلر.
مسلما" الله سیزین عمل‌لریزدن کاملا" آگاهدیر (۲۹) بو باشاریق
و کامل قدرت دلیل‌دیر که الله تعالی حق مطلق دیر و اوندان سوای
هر نه یه عبادت ائده‌لر، باطل محض دیر، تکجه الله دیر که اوستون
و بیوکدیر (۳۰) آیا توجه ائتمیرسیز که نئجه گمیلر اللهین فضل و
رحمتیندن دریالاردا حرکت ائدیرلر، تا الله تعالی، قدرت نشانه
لرین سیزه گوستره. مسلّما" اونلاردا (مصیبته) صبر ائدن‌و (نعمتلره)
شکر ائدن انسانلار اوچون نشانه لر و عبرتلر واردیر (۳۱) اونداکه
گمیده اولانلاری، قارالان داغلار کیمی دالغالار ئورته (و گمی برک
خطره دوشه) او حالدا خالص دین و ایمانیله اللهی کمگه چاغیرارلار
ائیله که اونلارا نجات وئریب و ساحله یئتیردیک، اونلارین بعضی‌لری
ئوز عهدلرینه عدالتیله وفا ائدرلر و بیزیم آیاتیمیزی دانمازلارمگر
هر عهدین پوزان و کفران ائدنلر (۳۲) ای مخلوق، پروردگاریزین
غضبیندن و مجازاتیندان قورخون و قورخون او گوندن که هیچ آتا،
اوغلونون یئرینه و هیچ اوغول آتاسی نین یئرینه مجازات‌اولونماز
و عذابی اوندان ساخلاماز. البته اللهین وعده سی حق و دوغریدیر.
پس دنیا یاشاییشی (و اونون تجملاتی) سیزی آلداتماسین و غرور
و تکبر سیزی اللها عاصی ائتمه سین (که اللهین عبادتیندن و
اطاعتیندن غافل اولاسیز) (۳۳) حقیقتده قیامت گونونون واقع
اولماقی‌نین علمی و بیلمه گی تکجه الله یانیندا دیر و الله یاغیش
گؤندرر، هر وقت مصلحت بیلسه و بیلر اونلاری که آنالار
قارنیندادیلار و هیچ کس بیلمز که صاباح نمه کسب ائده جک و
هیچکس بیلمز که هانسی یئرده وفات ائده جک. مسلما" الله تعالی
هر زادی بیلن و (بوتون دنیانین اسرارینا) آگاهدیر (بو بئش
موردی الله تعالی‌دان سوای کیمسه بیلمز). (۳۴)

۳۲ ـ سجده سوره سی ۳۰ ـ آیه
۸ ـ بعثت ئیلی ۳۸۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الم (قرآنین رموزیندن‌و‌اسرارینددندیر) (۱) بو کتاب (قرآنین) عالم‌لرین پروردگاری طرفیندن نازل اولماقیندا هیچ شک و شبهه یوخدور (۲) آیا مشرکلر دئییرلر که پیغمبر افترا دئییر که الله تعالی گوئ‌ندریب (نه) بلکه قرآن پروردگاریوین طرفیندن حق و حقیقتدیر تا او جماعتی که سندن قاباق اونلارا اخطار ائدن گلمیوب، اونلاری اللهین عذابیندن قورخوداسان، اولا که اونلار هدایت تاپالار (۳) او اللهی که گویلری و یئری و هرنه که اونلارین آراسیندا وار آلتی گونون مدتینده یاراتدی، سونرا بیوگ عرشین تدبیرینه قصد ائتدی. سیـــز انسانلار اوچون اوندان سوای دوست و کمـک ائدن و شفیـع یوخدور. آیا متذکر اولمورسوز؟ (۴) عالمین ایشلرین گویدن یئره کیمی او تدبیر ائدر، سونرا اوگون که اونون قدری مین ئیل‌دیر او ئیل‌لردن که سیز ساییرسیز، ئوزونه ساری یوخاری آپارار (۵) بو تدبیر ائدن الله غیبی و آشکاری بیلن، قدرتلی و رحم ائدندیر (۶) او اللهی که گوئ‌زل خلق ائتدی هرزادی که یاراتدی و گوئ‌زل انسانی ازلده قارا تورپاقدان خلق ائتدی (۷) سونرا اونون نسلین (خط تولیدین) غلیظ و بی‌ارج سودان مقررائتدی (۸) سونرا اونی محکم لشدیردی و ئوز روحوندان اونا داخل ائتدی و سیز انسانلار اوچون قولاق و گوئ‌ز و اوره‌ک قرار وئردی ولی سیز چوخ آز شکـر ائلیرسیز (۹) کافرلر (قیامته اینانمیانلار) دئییرلر: وقتیکه بیز ئولوب و تورپاق اولدوق، آیا بیر داها دیریله جه ییک؟ (البته دیریله جکلر) ولی اونلار پروردگارین (قیامت) گوئ‌روشونه اینانمایب و کافردیلر (۱۰) دئگینن، ملک‌الموت که سیزی قبض روح ائتمگه ماموردیر، سیزه وفات باغیشلار و سیز ئولندن سونرا پروردگاریز طرفینه قئییده جکسیز (۱۱)

(یاپیغمبر) اگر گوءره سن او زمانیکه جنایت ائدنلر و گناهکارلار، پروردگارین حضورینده باشلارین آشاغی سالیب و دئییرلر: پروردگارا گوءردوک و ائشیتدیک ، بیزی بیر داها دنیایه قیطر تا یاخشی عمل لر انجام وئره ک ، ایندی بیز یقین ائله دیک (اونلارین حالینا متاثر اولارسان). (۱۲) و اگر بیز ایسته سئیدیک تمام مخلوقی (اجبارا") هدایت ائدردیک و منیم حق سوءزوم بودورکه جنی‌لرین و آدام‌لارین کافرلریله جهنمی بوتون دولدوراجاغام (۱۳) (کافرلره خطاب اولونار) پس عذابی دادین ، بو گونوزون گوءروشون اونودماق اوچون بیزده سیزی اونوداروق تا همیشه لیک عذابی داداسیز ، او پیس عمل لرین اوزرینده که مرتکب اولوردوز (۱۴) تکجه او کسلر بیزیم آیاتیمیزه ایمان گتیررلر که چون بیزیم آیاتیمیز اونلارا تلاوت اولدی ، سجده حالیندا اوزلـری اوسته دوشرلر و تسبیح ائدرلـر پروردگاریـن حمدینـه و اونـلار هیچوقـت تکبرلیـک و غـرور ائله مزلر (۱۵) (گئجه لر) ئوزلرین یاتاجاقدان کناره چکیب و پروردگاری قورخو و امید حالیندا چاغیرارلار و او زاددان که اونلارا روزی وئرمیشیک ، الله یولوندا باغیشلارلار (۱۶) هیچکس بیلمز که الله تعالی نه قدر اجر و ثواب که گوءزلری ایشیق‌لاندیراندیر ، گئجه نماز قیلانلارین عمل‌لری اوزرینده اونلار اوچون گیزلین ساخلایب (الله تعالی هر عبادتین ثوابین بیان بویوروب ، ولی گئجه نمازین ثوابین گیزلین ساخلایب) (۱۷) آیا او کس که مومن‌دیر او کسین تایی‌دیر کـه فاسق و کافردیر؟ (اللـه ئـوزی جواب وئریر) اونلار هیچوقت برابر اولا بیلمزلر (۱۸) اما او کسلر که ایمان گتیردیلر و (دنیاده) یاخشی عمل انجام وئردیلر ،او عمل لرینه خاطر بهشت باغلاری اونلارین یئرلریدیر که ساکن اولاجاقلار (۱۹) واما او کسلر که فاسق و کافردیلر ، اونلارین یئرلری جهنم اوتیدیر ، هر وقت که اوندان چیخماق ایستیه لر ، اونلاری قیطریب و دئیرلر: دادین او اوتون عذابین که سیز اونی تکذیب ائدیب و اینانمیردیز (۲۰)

البته بیز (قیامتین) بیوک عذابیندن سوای (دنیاده) یاخین عذاب اونلارا دادیزاریق ، اولا که (گناه ایشلردن توبه ائدیب و حق و حقیقته ساری) قئییده‌لر (۲۱) ظالـم‌راق او کسدن سـوای کیمدیر کـه پروردگارین آیـاتی ایله اونا نصیحت وئره‌لر و او اوز دوٴندره؟ (هرکس بو نوع عمل ائتسه، مجرم تانیلانار) مسلما" بیز مجرم لردن انتقام آلانوق (۲۲) بیز موسی پیغمبـره گوی کتابی (توراتی) وئردیک . سن اونی گوٴررکن ، شک ائتمه گینن . بیز اونی بنی‌اسرائیلین هدایتی اوچون قرار وئردیک (۲۳) و اونلاردان بعضیلرین امام و رهبر قرار وئردیک و بیزیم امریمیزایله بنی‌اسرائیلی هدایت ائدیـردیلر چونکه اونلار حق یولوندا صبر و استقامتلـری وارایدی و بیزیم آیت‌لریمیزه یقین ائله میشدیلر (۲۴) البته سنون پروردگارین قیامت گونی اونلارین آراسیندا او زاددا که اختلاف ائدیرلر ، حکم ائده جک (۲۵) آیا بونلارا (مکه اهلینه) هدایت و عبرت سببی اولمادی کـه بیز بونلاردان قاباق نه قدر کئچمیـش قوملردن کفرلرینه گوٴره هلاک ائتدیک و ایندی اونلارین یوردلاریندا و ئولکه لرینده گل، گئت ائدیرلر؟ مسلما" بو هلاکتده خلق اوچون عبرتلـروار . آیا گئنه حق سوٴزون ائشیتمیرلر؟ (۲۶) آیا گوٴرمیرلر که بیز یاغیش سویون ، قوری یئرلره آخیدیریق و اونیله اکین‌لری و تارلالاری ثمره یئتیریریک تا اونون محصولوندان اونلارین مال و حیواناتی و همیـده ئوزلری تغذیه ائده‌لر . آیا (اللهین لطف و مرحمتین) گوٴرمیرلر؟ (۲۷) دئییرلر بو فتح هاچاغ اولاجاق اگر سیز دوغری دئییرسیز؟ (۲۸) دئگینن ، فتح گونونده گافرلرین (اجباری) ایمان گتیرمکلری اونلارا فایده وئرمز و اونلاری نظـره آلمازلار (۲۹) یاپیغمبر اونلاردان اوز دوٴندر و منتظر اولگینن ، البته اونلاردا منتظر دیلر (۳۰)

۳۳ـ احزاب سوره سی ۷۳ـ آیه
۲۰ ـ بعثت ئیلی ۱۳۸۸ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

یا پیغمبر ، الله تعالی‌دان قورخگینن وکافرلره و منافقلره تابع اولماگینن ، البته الله بیلن وحکمتلیدیر (۱) تابع اولگینن او حکم لره که پروردگارین طرفیندن سنه وحی اولونور (بیل و امته دئگینن) که الله سیزین بوتون اعمالیزدان و رفتار یزدان کاملا " آگاهدیر (۲) و اللها توکل ائله گینن و کافیدیر که اللهی ئوزووه وکیل و آرخا قرار وئره سن (۳) الله تعالی هیچ کیشی‌نین سینه سینده ایکی اورەک‌قرار وئرمیوب . وقتیکه آروادلاریزی "ظهار" ائدیب و اونلاری آنا خطاب ائدیرسیز (بو سوءزی دئیوب ، اونلارا طلاق وئریرسیز) اللـه اونلاری سیزه آنا قرار وئرمیوب وآیری کسین اوغلونی ، ئوزوزه اوغول خطاب ائدیرسیز ، سیزه اوغول قرار وئرمیوب . سیزین بو سوءزلریز تکجه آغیز سوءزلریدیر (حقیقتی یوخدور) الله حـق حقیقتی سیزه بیان ائلیر و سیزی دوغری یولا هدایت ائدیر (۴) سیز اوغول لوقلاریزی اونلارین آتالاری‌نین آدیله چاغیرون که بو ایش اللهین یانیندا عدالته یاخین‌دیرو اگر آتاسی‌نیـن آدیـن بیلمیرسیز ، اونلار سیزین دین قارداشیز و دین یولداشلاریزدیلار (او آدیلـه چاغیرون) و اگر بو باره ده اشتباه اوز وئره ، سیزیـن اوچون گناهی یوخدور ، بیر صورتده که قلبا " و عمدا " قصدیز اولمیا. البته الله تعالی باغیشلیان و رحم ائدندیر (۵) پیغمبر اسلام مومنلر اوچون ئوز جانلاریندان آرتیق عزیزدیر و پیغمبرین عورتلری مومنلرین آنالاریدیلار و اللهین کتابیندا فامیل‌لردن بعضیلری ، بعضی‌لرینه مقدم‌دیلر او مومنلردن و مهاجرلردن که اونلارایله قارداشلیق عهدی باغلایبلار مگر احسان اوزیله ئوز دوستلارینا (مهاجر لردن و انصاردان) وصیت ائتمیش اولاسیز (بو حق تقدم وارجحیت) اللهین کتابیندا یازیلیبدیر (۶)

(یا پیغمبر) یادیوا سال او زمانیکه بیز پیغمبرلردن تعهد آلدیق و هابئله سندن وسندن قاباق نوح و ابراهیم و موسی و مریمین اوغلی عیسی پیغمبردن و تمام پیغمبرلردن محکم تعهد آلدیق (که هر زحمت ایله دیر اللهین آیاتین و احکامین خلقه یئتیرسینلر و ئوز رسالت‌لرین یاخشی و کامل نحویله باشا یئتیرسینلر) (۷) تا (الله تعالی قیامت گونی) دوغری دئین‌لرین، دوغری دئمکلریندن سئوال ائدیب و کافرلر اوچون درد آرتیران عذابی آماده ائده (۸) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، اللهین نعمتلرین که سیزه باغیشلاییب، یادیزا سالین، اوندا که دشمنلرین قشونی سیزه طرف حرکت ائلیردی، بیز اونلارین طرفینه تند اسن یئلی و او قشونی که‌سیز اونلاری گوٴرمیردیز، گوٴندردیک و الله تعالی هرحالدا سیز مومنلرین اعمالینی گوٴرندیر (۹) ائیله که (دشمنین قشونی) اوست طرفدن و (مدینه نین) آشاغی سمتیندن سیزه ساری یورورش گتیردیلر، اوندا گوٴزلر بره لدی و جانلار بوغازا یئتیشدی، اللها جور بجور باطل گمانلار ائتدیز (۱۰) اوردا مومنلر سیناماق حالیندا قرار تاپدیلار و چوخ بتر متزلزل اولدولار (۱۱) اوندا منافقلر و او کسلری که اوره کلرینده نفاق مرضی وارایدی، دئدیلر: الله و اونون پیغمبری بیزه وعده وئرمدی مگر مغرور اولماق (پیغمبر وعده وئردی که فارسی و رومی آلاجاقسیز ـ ولی ایندی شهردن ائشیگه چیخا بیلمیریک) (۱۲) بیر طایفه اونلاردان دئدیلر: ای یثرب اهلی، بورا داها قالماق یئری دئیل. قئییدین گئدک. و بیر عده اونلاردان، پیغمبردن رخصت ایسته دیلر تا گئت سینلر و دئدیلر که بیزیم ائولریمیز آچیق دیر. بیر صورتده که اونلارین ائولری آچیق دئیل ایدی (یالان دئییردیلر) قاچماقدان سوای آیری منظورلاری یوخ ایدی (۱۳) و اگر مشرکلر اطرافدان، منافقلرین یانینا گلیب و اونلاری قالخیشا و کفره چاغیرالار، منافقلر بیر آز مکث ایله اونلارین ایسته دیکلرینی قبول ائدرلر (و دیندن چیخاندان سونرا دنیاده قالمازلار مگر آز مدت) (۱۴) حالبو که اونلار (منافقلر) بوندان قاباق (خندق ساواشیندان قاباق) الله تعالی ایله عهد باغلامیشدیلار که دشمنه دال چوووُرمیوب وساواشدان قاچمیالار و اللهین عهدی‌نین مقابلینده مسئولدولار (۱۵)

(یا پیغمبر ـ منافقلره) دئگینن ، اگر سیز ساواشدان قاچسیز ،
سیزه فایده وئرمز و سیزی (اجل ایله) ئولمکدن و یا (ساواشدا)
قتله یئتیشمکدن ساخلاماز. اوندا بیر آز زماندان سوای دنیادن
استفاده ائده بیلمزلر (۱۶) دئگینن ، اگر الله تعالی سیزه پیس‌لیک
ایستیه یا رحمت اراده ائده ، کیمدیر که سیزی اللـهین اراده سیندن
ساخلیا؟ و خلق اوچون الله تعالی‌دان سوای هیچ دوست و کمک
ائدن تاپیلماز (۱۷) مسلما" الله تعالی سیزدن اوکسلری که جهادا
گئتمگی دالییا سالیرلار و ئوز قارداشلارینا دئییرلر: که بیزیله اولون
(و جهادا گئتمیون) تانیری و بیر آز عده دن سوای جهاددا حاضر
اولمازلار (۱۸) منافقلر سیزه حسادت ائلیرلر. ائیله که بیر خطر
اوز وئردی ، گوءررسن که اونلار سنه ساری باخیرلار او حالدا که
اونلارین گوءزلری حدقه سینده اوینابیر ، اوآدام‌لار کیمی که ئولوم
کوءلگه سی اونلاری بورویوب. زمانیکه قورخی گئتدی ، سیزی دیل
یاراسی ایله برک اینجیدیرلر و حرص و طمع‌ایله سیزدن غنائم
ادعاسی ائدیرلر ، اونلار اللـها ایمان گتیرمیوبلر و الله اونلارین
(خیر) عمل‌لرین محو ائدر و بو ایش اللـها چوخ آساندیـر (۱۹)
منافقلر ائیله‌گمان ائدیرلر که احزاب (کافرلرین قاریشیق قشونـی
مدینه نین اطرافینـدن) گئتمزلر و اگـر احزاب یوروش گتیره لـر ،
منافق‌لر دوست توتورلار که چوءلده یاشییان عربلرین آراسیندا
اولوب و (اوزاقدان) سیزین و ضعیزدن سوءروشالار (خبر توتالار)
و اگر سیزین یانیزدا اولسایدیـلار (دشمن ایله) دعوا ائله مزدیلر
مگر بیر آز (۲۰) البته سیزین اوچون ، اللـهین پیغمبرینه اقتدا
ائتمک (اونون اعمالین و رفتارین ئوزوزه چیخیش و اولقو قراروئرمک)
چوخ یاخشی‌دیر ، بخصوص اوکس اوچون که اللـهین اجر و ثوابینه
آخرت گونونده امیدی وار و اللـهی چوخ یاد ائدر (۲۱) ائیله که
مومنلر احزابی گوءردولر ، دئدیلر: بو دور او وعده که الله و اونون
پیغمبری بیزه وئریبلر. الله و اونون پیغمبری دوغری دئیوبلـر و
آرتمادی اونلارا مگر ایمان و اللـهین امرینه تسلیم اولماق (۲۲)

مومنلردن کیشیلر واردیر که الله ایله ائتدیگی عهد و ایلقارا وفالیدیلر . اونلاردان بعضیلری ئوز عهدلرینه وفا ائله دیلر (شهید اولدولار) و بعضیلری انتظار چکیرلر (تا شهید اولالار) و اونلار عهدلرینی دگیشمیوب و سوءزلریندن دوءنمه‌دیلر (۲۳) تا الله تعالی (قیامت گونی) صادق انسانلاری دوزلوک لرینه گوره خیر جزا وئره و اگر ایستسه منافقلری عذاب ائلیه یا اونلاری توبه ایله باغیشلیا . البته الله چوح باغیشلیان و رحم ائدندیر (۲۴) و الله کافرلری همون آجیق و غضب‌ایله که‌وارلاریدی ،نتیجه سیز و موفق اولمامیش دالی قیطردی و الله ئوزی مومنلره ساواشدا کفایت ائدر . الله تعالی چوخ قدرتلی و باشاراقلیدیر (۲۵) الله اهل کتابدان بیر عده سین که کافرلردن حمایت ائدیردیلر ، قلعه لریندن آشاغی ائندیردی و اونلارین اوره کلرینه قورخی سالدی تا اونلاردان بیر فرقه سین ئولدوروب و بیر فرقه سین اسیر ائتدیز (۲۶) و الله سیز مومنلری اونلارین یئرلرینه و ئولکه لرینه و مال‌لارینا وارث ائتدی و وارث‌ائتدی او ئولکه لره که هنوز سیزین آیاقلاریز اونلارا یتیشمیوب (اورتا آسیا وآفریقا و اروپا) و اللهین هر زادا قدرتی واردیر (۲۷) یاپیغمبر ، عورتلریوه دئگینن ، اگر سیز دنیا حیاتین و اونون زینتین و تجملاتین ایستیرسیز ، گلیز سیزی مناسب متاع‌ایله و خوشلوق‌ایله طلاق وئریم (۲۸) و اگر سیز اللهی و اونون پیغمبرینی و آخرت ائوینی (بهشتی) ایستیرسیز ، الله تعالی سیز عورتلردن ، احسان ائدیب و اطاعت ائدنلره بیوک اجر و ثواب وئرر (۲۹) ای پیغمبرین عورتلری ، سیزدن هرکس آشکارا گناه ائده (گناهکارلارا وئریلن عذابین) ایکی برابری اونا وئریلر (چونکه‌اللهین پیغمبری سیزین صاحبیز و قرآن سیزین ائویزه نازل اولور) و بو ایش اللها چوخ آساندیر (۳۰)

و سیزدن هر کیم اللها و اونون پیغمبرینه مطیع اولا و صالح عمل انجام وئره ، اونون اجرینی ایکی برابر وئریب و اونون اوچون یاخشی و گوءزل روزی آماده ائده ریک (۳۱) ای پیغمبرین عورتلری ، سیز او بیری آروادلار کیمی دئیل‌سیز اگر الله تعالی‌دان قورخان و پرهیزگار اولاسیز، وقتیکه (نامحرم ایله) سوءز دانیشیرسیز ، سسیزی یوموشاق ائتمیون تا او کسیکه قلبی مریض‌دیر طمع ائده . همیشه متین و درست سوءز دانیشین (۳۲) (ای پیغمبرین عورتلری) ئوز ائولر- یزده قرار تاپین ، زینت و آرایشیزی کئچمیش جاهلیت و توحش زمانی کیمی ظاهره سالماین و نماز قیلین و زکات وئرین و اللها و اونون پیغمبرینه اطاعت ائدین ."البته الله ایستیرکه پیس لیگی سیز اهل بیت پیغمبردن آپارا (اوزاق ائده) و سیزی هر نوع عیب دن پاک و منزه ائده" (گیومه نین آراسیندا اولان جمله ضمیر مذکرایله گلیب و منظورآل عبا وآل طاهردیر) (۳۳ (ای پیغمبرین عورتلری) سیزین‌ائویزده نازل‌اولان اللهین آیاتین و حکمتین یادیزا گتیرین ، البته الله تعالی ئوز بنده لرینه لطف ائدن و هر ایشدن کاملا" آگاهدیر (۳۴) الله تمام مسلمان کیشیلره و مسلمه آروادلارا وموءمن کیشیلره و موءمنه آروادلارا واهل طاعت‌وعبادت کیشیلره و آروادلارا و دوغری‌دانیشان کیشیلره و آروادلارا وصبرلی‌و دوءزوملی کیشیلره وآروادلارا و الله تعالی‌دان‌قورخان و پرهیزگارکیشیلره و آروادلارا و صدقه وئرن کیشیلره وآروادلارا و اوروج توتان کیشیلره و آروادلارا ونفسلرین ساخلایان کیشیلره و ناموسلارین حفظ‌ائدن آروادلارا و اللهی‌چوخ یاد ائدن کیشی‌لره و آروادلارا باغیشلانماق و بیوک‌اجر و ثواب آماده ائدیبدیر (۳۵)

هیچ مومن کیشی‌نین و مومنه‌آروادین حقلری یوخدور (و محاز دئیل‌لر) وقتیکه الله تعالی و اونون پیغمبری بیر ایش باره سینده حکم ائدیر ، اظهار نظر ائدیب و مخالفت ائده لر (اوره کلری هرجور که ایستیر ، عمل ائده لر) هر کس اللها و اونون پیغمبرینه نافرمانلیق ائده مسلما " آشکار ضلالته دوشوبدیر (۳۶) و چون سن او کسه (زید ابن حارثه) که الله تعالی اونا (مسلمان اولماق) نعمتی باغیشلاییب و سن اونا (پرورش و آزادلیق) نعمتی باغیشلادین ، نصیحت‌ایله دئدین که آروادیوی ساخلاگینن و طلاق وئرمه و الله تعالی‌دان قورخگینن (یاپیغمبر) اوزادی که سن اوره گینده گیزلین ساخلادین و خلقین شماتتیندن قورخدون ، الله اونی آشکار ائتدی و آرتیق یاراشیقی واردیر که الله تعالی‌دان قورخاسان . وقتیکه زید (سنون اوغول لوقون) عیالینا طلاق وئردی ، بیز اونی سنه تزویج ائتدیک تا بوندان سونرا مومنلر اوغول لوقلارین آروادین زمانیکه اونلارین طلاقی وئریلدی (وعده لری سونا یاردی) ئوزلرینه عقد ائتمگی گناه تصور ائتمه سینلر و اللهین امری گرک انجام تاپسین (۳۷) الله تعالی پیغمبرینه واجب ائتدیگی حکمی عمله گتیرمکده هیچ گناه یوخدور ، اللهین مقرراتی قبلا " کئچمیش‌لرین آراسیندا بو جور ایدی . اللهین امری حساب‌ایله حکم اولونموش و عمله گلمگی حتمی دیر (۳۸) پیغمبرلر او کسلردیلر که‌اللهین رسالتین و احکامین خلقه یئتیریرلر و اوندان قورخورلار و الله تعالی‌دان سوای کیمسه دن قورخلاری یوخدور و خلقین (عمل‌لری‌نین) حسابینا یئتیش‌مگه الله ئوزی تکخه کافیدیر (۳۹) محمد (ص) سیزین هیچ بیریزین آتاسی دئیل و لکن او اللهین پیغمبری و خاتم‌الانبیاء (پیغمبرلرین آخرینجیسی) دیر و الله تعالی هر زادا عالم و آگاهدیر (۴۰) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، الله تعالانی چوح یاد ائدین و (اونی) یاددان چیخارتماین (۴۱) و سحر و آخشام اللها عبادت ائدین (۴۲) او اللهی که سیزه رحمت گوندریر و ملکلرده الله تعالی‌دان سیزین اوچون رحمت طلب ائدیرلر تاسیزی ضلالتدن ، هدایت نورونا ساری چیخارتسین و الله تعالی اهل ایمان اوچون چوخ رحم ائدن و مهرباندیر (۴۳)

مومنلرین تحیت‌لری اللهین گوٴروشونه یئتیشن گون ، سلام
و سلامت‌لیک دیر و الله تعالی اونلار اوچون بیوک و کرامتلی اجر
حاضر ائدیبدی (۴۴) یا پیغمبر ، حقیقتده بیزسنی رسالته گوٴندردیک
تا خلقین اعمالینا شاهد اولاسان و خلقی اللهین رحمتینه بشارت
وئریب و امیدوار ائده‌سن و اونون عذابیندن قورخوداسان (۴۵)
و اونون اذنیله خلقی اللهین عبادتینه چاغیراسان و سن ئوزون
هدایتین ایشیقلی چراغیسان (۴۶) و مومنلره‌بشارت وئرگینن که
الله طرفیندن اونلار اوچون بیوک باغیشلانماق واردیر (۴۷) و
هیچوقت کافرلرین و منافقلرین ایسته دیکلرینه تابع اولماگینن و
اونلارین آزار و اذیت‌لریندن کئچ و اللها توکل ائتگینن و کافیدیر
که اللهی ئوزووه وکیل و آرخا قرار وئره سن (۴۸) ای او کسلری که
ایمان گیتریبسیز ، وقتیکه مومنه آروادلاری ئوزوزه کبین ائلیرسیز و
یاخین اولمامیشدان قاباق (بعللی) اونلارا طلاق وئریرسیز ، عده
ساخلاماق اونلار اوچون لازم دئیل (و اگر قبلا "کبین دانیشیلمایب)
اونلاری بهره‌مند و راضی ائدین (الی بوش یولا سالماین) و یاخشی
لیق ایله اونلاری آزاد ائدین (۴۹) یا پیغمبر ، بیز سنه حلال
ائتدیک او عورتلری که اونلارین مهریه سین ادا ائدیبسن و او
عورتلری که الله تعالی جهاددا سنه نصیب ائتدی و داها عمون
قیزلاری و بی بی قیزلارین و دایی قیزلارین و خالا قیزلارین که سنیله
وطن‌لریندن هجرت ائدیبلر و داها او عورتی که مهریه سیز سنه عقد
اولا و پیغمبرده اونیله ازدواجا مایل اولا و بو (آخرینجی) حکم
مخصوص سنون اوچوندور و سایر مومنلر اوچون دئیل . البته بیز
عقدی آروادلارین و ملکی آروادلارین حکمون مومنلر اوچون ئوز
علمی‌میزله مقرر ائتدیک . بو عورتلری که سنه حلال ائله دیک (و
سنی اونلاری عقد ائتمکده آزاد قویدوق) بو سببه دیر که سنون
اوچون عقد امرینده چتین‌لیک اولماسین و الله تعالی همیشه
باغیشلیان و رحم ائدندیر (۵۰)

یا پیغمبر سنون اختیارین وار، عورتلریوین هانکیسین ایستیرسن نوبتین تاخیره سالاسان و هانکیسین ایستیرسن چاغیراسان و هانکیسیندان که کنار اولوبسان، گئنه محبت‌ایله ئوز یانیوا چاغیراسان. سنون او چون عیب دئیل. بو عمل (مطلق اختیار) اونلارین گوٴزلری‌نین ایشیقلیقینا یاخین دیر و اونلار (نوبتین تئز، گئجینه) گرک غمگین اولما سینلار و سن هرنه اونلارا وئریرسن، گرک راضی اولوب و خوشحال اولسونلار و الله تعالی اوزادی که سیزین اوره گیزده وار، کاملا" آگاهدیر و الله بیلن و ملایم رفتار ائدندیر (۵۱) (یا پیغمبر) بو عورتلردن سوای آیری عورت آلماق سنون اوچون حلال دئیل و بونلاردان بیرین بوشایب، آیریسین آلماقا مجاز دئیل‌سن حتی اگر او آروادین گوٴزل‌لیگی سنی تعجبه گتیره مگرکنیزیاره سینده که مالک‌اولاسان‌والله تعالی‌هرزادی گوٴرن و مراقب دیر (۵۲) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، پیغمبرین ائوینه داخل اولماین مگر سیزه اذن وئریله یا سیزی طعام صرف ائتمگه دعوت ائده لر، او صورتده گئنه وقتدن قاباق گئتمیون تا طعامه منتظر اولاسیز و او زمان که سیزدن دعوت اولوندی، وقتینده حاضر اولون (پیغمبری منتظر قویماین) غذا صرف اولاندان سونرا اورانی ترک ائدین و داغیلین (مزاحم اولماین) و ئوزوزی جور بجور صحبت‌لریله مشغول ائتمیون. سیزین بونوع رفتاریز پیغمبری اینجیدیر، ولی او سیزدن حیا ائدیر، اما الله تعالی حق سوزی بیان ائتمکدن چکینگی یوخدور. هر وقت پیغمبرین عورتلریندن بیر متاع ایستیه سیز، اونی پرده دالیندان ایستیون. بو پرده و حجاب سیزین و اونلارین اوره‌ک پاک لیقینا یاخین دیر. سیزه یاراشیقی یوخدور که اللهین پیغمبرین اینجیده سیز و سیزین ابدا" حقیز یوخدور پیغمبرین رحلتیندن سونرا، اونون عورتلریندن عقد ائده سیز. مسلما" بو عمل اللهین یانیندا چوخ بیوک و باغیشلانمیان گناهدیر (۵۳) اگر سیز بیر زادی آشکار ائده سیز یا گیزلین ساخلیاسیز، الله اوندان و هر زاددان آگاهدیر (۵۴)

آروادلار اوچون گناه دئیل کـه آتالارینا و اوغوللارینـا و قارداشلاری و باجیلاری اوغلانلارینا و مسلمان آروادلارا و کنیزلرینه حجابسیز چیخالار. الله تعالی‌دان قورخون که الله هرزادا شاهد و ناظر دیر (۵۵) الله تعالی و اونون ملکلری، پیغمبر اسلاما سلام و صلوات گوٴندریرلر، ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، سیزده هر وقت پیغمبرین آدی ذکر اولدی، اونا صلوات گوٴندرین و تکریم ایله سلام سوٴیلیون (۵۶) او کسلـری که اللهی و اونون پیغمبریـن (نافرمانلیق ایله) اینجیدیرلر، الله اونلاری دنیا و آخرتده لعنت ائدیب (و ئوز رحمتیندن اوزاق سالار) و رسوا ائدن عذابی اونلار اوچون آماده ائدیبدی (۵۷) او کسلری که مومن کیشیلره و مومنه آروادلارا تقصیرلری اولمیان حالدا، اذیت ائلیرلر، آشکار بهتان و گناه یوکون گوٴتورورلر (۵۸) یا پیغمبر، ئوز عورتلریوه و قیزلاریوا و مومنلرین عورتلرینه دئگینن که (ائولریندن چیخان وقت) ئوزلرین چادرایله ئـورتسونلر. بو عمل بونـدان اوتری که اونلاری نجیب تانییوب و مزاحم اولماسینلار، یاخشی دیر و الله تعالی باغیشلیان و رحم ائدندیر (۵۹) اگر منافقلر و اوکسلر که اوره کلری مریض‌دیر و یالان سـاتـانلار و مدینه نین شایعه سازلاری (هو و چیلاری) کـه مسلمانلارا اذیت ائلیرلر، ئوز پیس عمل لریندن ال چکمیه لر، بیز سنی و سنون تابع‌لریوی اونلارا مسلط ائله ریک و مدینه ده سیزین یاخین‌لیغیزدا قالا بیلمزلر مگر بیر آز زمان (۶۰) اونلار ملعوندولار، اونلاری هر یئرده تاپدیز، توتوب ئولدورون (۶۱) اللـهین مقرراتی قبلا" کئچمیش‌قوم‌لرین آراسیندا بو جورایدی و اللـهین مقرراتیندا تغییر و تبدیل تاپیلماز (۶۲)

(یاپیغمبر) خلـق سندن قیامتین ساعتین سوٴ روشورلار .
دئگینن ، حقیقتده اونی بیلمک الله بانیندادیر و سن نه بیلیرسن ،
شاید اونون زمانی چوخ یاخین اولسون (۶۳) الله تعالی کافرلره
لعنت گوٴندریب و اونلارا جهنمین یانار اوتون آماده ائدیبدی
(۶۴) او اوتدا همیشه لیک قالاجاقلار و هیچ دوست و کمک ائدن
تاپمازلار (۶۵) او گونی که اونلارین اوزلری و قیافه لری اود ایچینده
بکلی عوض اولار ، اوندا دئیه جکلر : ایکاش اللها و اونون پیغمبرینه
اطاعت ائلردیک (۶۶) و دئیرلر : پروردگارا ، بیز ئوز رهبرلریمیزه
و بیوکلریمیزه تابع اولدوق و اونلار بیزی منحرف ائدیب و آزقین
سالدیلار (۶۷) پروردگارا ، اونلارین عذابین ایکی قات ائـدیب و
اونلاری بیوک لعنته گرفتار ائله گینن (۶۸) ای اوکسلری که ایمان
گتیریبسیز ، سیز اونلار کیمی اولماین که موسی پیغمبری (زنا و قتل
تهمتی ووروب و) اینجیتدیلر. تا الله تعالی اونی او تهمتلردن
اوزاق ائتدی راو اللهین یانیندا وجه لی و محترم پیغمبردیر (۶۹)
ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، الله تعالی‌دان قورخون و همیشه
حق سوٴز دانیشین (۷۰) تا الله تعالی سیزین اعمالیزی ئوز لطفی
ایله اصلاح ائتسین و سیزین گناهلاریزی باغیشلاسین . هرکس اللها
و اونون پیغمبرینه اطاعـت ائده البته بیوک سعادته و موفقیتـه
یئتیشیب دیر (۷۱) بیز امانتی گویلره و یئره و داغلارا گوٴستردیک.
اونلار امانتی گوتورمکدن (و قبول ائتمکدن) چکیندیلر و قورخدولار .
اما انسان اونی گوتوردی ، البته انسان چوخ ظلم ائدن و جاهـل
ایدی (۷۲) الله تعالی (امانتی حفظ ائتمه مک اوچون) منافـق
کیشیلره و منافقه آروادلارا و مشرک کیشیلره و مشرک آروادلارا عذاب
ائلیه جک و (امـانتی حفظ ائتمک اوچون) مومـن کیشیلره و مومنه
آروادلارا آرتیق توجه و عنایت ائده جک ، البته الله تعالی چوخ
باغیشلیان و رحم ائدندیر (۷۳)

۳۴ــ سبا سوره سی ۵۴ــ آیه
۷ــ بعثت ئیلی ۸۸۳ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

مخصوص حمد و ثنا الله اوچوندور که هر نه گویلرده و هر نه که یئرده وار اونا تعلقی واردیر و اونون اوچوندور آخرتده حمد و ثنا و او حکمتلی و آگاهدیر (۱) هر نه که یئره داخل اولور و هر نه که اوندان خارج اولور و هرزاد که گویدن نازل اولور و هرنه که گویه قالخیر، هامیسین الله بیلیر. و او (بنده لرینه) رحم ائـدن و (خطالرین) باغیشلیاندیر (۲) کافرلر دئدیلر که بیزه قیامت گلمیه جک. دئگینن، بلی (گله جک) آند اولسون پروردگاریمه که قیامت ساعتی سیزه گلیب یئتیشه جک. الله تعالی غیبی بیلندیر. ذره نین آغیرلیقیجه نه گویلرده و نه یئرده، اوندان کیچیک اولا یا بیوک، الله تعـالی‌دان گیزلین دئیل و هامیسی اللهین آشکـار کتابیندا یازیلیب (۳) تا الله تعالی یاخشی اجر وئره او کسلره که ایمان گتیردیلر و صالح عمل‌لر انجام وئردیلر. باغیشلانماق و گوٴزل روزی اونلار اوچوندور (۴) او کسلری که بیزیم آیاتیمیزی تضعیف ائتمک اوچون چالیشیرلار، دردآرتیران عذابیله مجازات اولاجاقلار (۵) و او کسلری که علم اهلی‌دیلر، یقین بیلیرلر که قرآن حقدیر و پروردگاریوین طرفیندن سنه نازل اولوب و خلقی قدرتلی و حمد و ثنایه لایق اولان اللهین یولونا هدایت ائدیر (۶) او کسلری که بیزیم آیاتیمیزه کافر اولدولار، بیر، بیرینه دئدیلر: آیا ایستیرسیز که سیزی او کیشیه دلالت ائدک که دئییری: زمانیکه ئولدوز و ذره لره تبدیل اوٴلدوز، تازه دن دیریله جکسیز؟ (۷)

آیا او اللها افترا دئییر ، یا اونون جنونی واردیر ؟ (ائیله دئیل) بلکه او کسلری که آخرته ایمان گتیرمیرلر ، چتین عذابدا و اوزاق ضلالتده دیلر (۸) آیا اونلار گویه و یئره که هر طرفدن اونلاری احاطه ائدیب ، دقت ایله باخمیرلار؟ اگر بیز ایستی‌یک اونلاری یئره با تیرریق ، یا گویدن بیر بلوک اونلارین باشلارینا سالاریق . مسلما بو آیت لرده بوتون الله تانییان بنده لر اوچون که اللهین درگاهینا رجوع ائدندیلر ، نشانه لر و عبرتلر واردیر (۹) البته بیز ئوزطرفیمیزدن داود پیغمبره فضیلت (اوستونلوک) وئردیک و امر ائله دیک : ای داغلار ، ای گویون قوشلاری ، داود ایله تسبیح ائدیب ، سس‌سسه وئرین و برک دمیری اونون الینده یوموشـاق ائتدیک (۱۰) و امر ائتدیک : دمیردن زره قاییر و اونون حلقـه لرینده اندازه ساخلاگینن (سن و سنون تابع‌لرین) صالح اعمال انجام وئرین که من سیزین بوتون ایشلریزی گوٴ رورم (۱۱) وبئلین (حرکت ائتمه گین) سلیمان پیغمبرین اختیارینda قرار وئردیک که اونون بساطین سحر چاغیلاری بیر آیلیق یوللاری (بیر مین کیلومتر حدودینده) و آخشام چاغیلاری بیر آیلیق یوللاری طی ائلردی و قاینار فلزین (میسین ، نفتین) بولاغین اوندان اوتری جاری ائتدیک و بیر تعداد جنی‌لردن (متفرقه ایشچی‌لردن) پروردگارین امریله ، سلیمان پیغمبرین یانیندا آغیر و چتین خدمتلره‌مشغول ایدیلر . اونلاردان هانکیسی بیزیم امریمیزدن چکین‌سئیدیلر ، یانار اوتون عذابین اونا دادیزاردیق (۱۲) سلیمان پیغمبرین ایسته دیگـی شیئلری : اوجا قصرلردن و بیوک مسجددن و (گوٴزل نقاشی و) تصویرلر و (هیبت‌لی) مجسمه لر و بیوک حوض کیمی قابلار و بیوک ثابت (و متحرک زنجیرلی) قازانلار و تیانلار (قشونا غذا وئرمک اوچون) اونا قاییرادیلار . ای داود اولادی ، اللهین نعمتلرینه شکر ائدین ، منیم بنده لریمدن شکرائدن چوخ آزدیر (۱۳) و چون ئولمگی سلیمانه مقرر ائتدیک ، هیچ زاد اونون ئولمه گین آشکـارا سالمادی مگر یئر جانوری که اونون عصاسین ایچره سیندن یئییردی ائیله که (عصا سینوب و) سلیمان ییخیلدی ، اونون ئولمه گی آشکار اولدی و اگر جنی‌لر قبلا بیل سئیدیلر (که سلیمان ئولوب) آغیر و زحمتلی ایشین آلتیندا قالمازدیلار (۱۴) .

سباخلقی‌نین ئولکه لری‌نین جنوب و شمالیندا ایکی رشته (جرگه) میوه باغلاری وار ایدی که اونلار اوچون اللهین رحمت نشانه سی ایدی (اونلارا دئدیک که) پروردگاریزین وئردیگی نعمتلردن صرف ائدین و اونون شکرونی یئرینه یئتیرین که گوٴزل و پاک شهریز و باغیشلیان پروردگاریز واردیر (بو نعمتلرین قدرینی بیلین‌و کفران نعمت ائتمیون) (۱۵) و چون اللهین امریندن اوز دوٴندردیلر (کفران نعمت ائله دیلر) بیوک سئل (سو سدی‌نین سینماقیندان) اونلارین هلاکی اوچون گوٴندردیک و اونلارین هر ایکی رشته باغلارین، ائیله باغلارا تبدیل ائله دیک که میوه لری آجی و بدمزه و شوره‌زار و آزجا سدر آغاجلاری وارایدی (۱۶) بو هلاکت، اونلارین کفرلری‌نین جزاسی ایدی. آیا بیز کفران ائدنلردن سوای آیری لارینا جزا وئریریک؟ (۱۷) بیز اونلارین برکتلی و دوٴلی نعمتلی شهرلرین فاصله‌سینده یاخین آبادیلار قرار وئردیک و اونلارین گل، گئت لرین آسان ائله دیک و مقررائتدیک که گئجه لرو گونوزلر امن و اماندا دولانسینلار (۱۸) اونلار (تشکر عوضینه) دئدیلر: پروردگارا، بیزیم (یاخین) بوللاریمیزی اوزاق ائتگینن (بو سوٴزلریله) ئوزلرینه ظلم ائله دیلر. بیز اونلارین (باشینا گله نی، سونرا گلنلر اوچون) عبرتلی حادثه قرار وئردیک و اونلاری داغیدیب و بیر، بیریندن اوزاق سالدیق. البته بو کیفرده هر صبر ائدن و شکر ائدن انسانلار اوچون عبرتلر و حکمتلر و نشانه لر واردیر (۱۹) و شیطان اونلارین نادرست گمانلارین (و غلط ایده‌لرین) اونلارا صحیح و گوٴزل جلوه وئردی تا بیرعده مومن دن سوای، هامیسی شیطاندان (و باطل ایشلردن) تبعیت ائتدیلر (۲۰) شیطانین اونلارا تسلطی یوخدور، بوندان سوای که بیز امتحان‌ایله آیدین لاشدیراق او کسی که آخرته ایمانی و عقیده سی وار و اوکسی که (آخرت باره سینده) شک و شبهه ده دیر. و سنون پروردگارین هر زادا محافظ و مراقب دیر (۲۱) (یا پیغمبر) دئگینن، او بت‌لری که سیز ئوزوزه معبود گمان ائدیرسیز (حاجتیزی) اونلاردان ایستیون. اونلار ذره جه گویلرده و یئرده مالک دئیل‌لر و خلقتده هیچ نوع دخالت‌لری و شرکتلری یوخدور و اونلاردان اللها کمک ائدن یوخ ایدی (۲۲)

اوکسین شفاعتیندن سوای که الله اونا شفاعت اذنی وئریب ، الله یانینـــدا هیچ کسین شفــاعتی فایده وئرمــز . ائیله که قورخی اونلارین اوره کلریندن چیخدی ، اونلارا دئیرلر : پروردگاریز سیزه نمه دئمیشدی؟ جواب وئررلر : پروردگاریمیز بیزه حق و حقیقتی بویوردی و او ، شانی اوجا و بیوک الله دیر (۲۳) دئگینن کیمدیر که سیزه گویدن و یئردن روزی وئریر؟ دئگینن روزی وئرن الله دیر (یاخین گله جکده بیله جکسیز) که بیز یا سیز ، کیم هدایت تاپیب یا کیمسه آشکارا ضلالتده دیر (۲۴) دئگینن ،بیزیم گناهلاریمیزدن ، سیزدن سئوال اولونمیاجاق و سیزین عمل‌لریزدن بیزدن سئـوال اولونماز (۲۵) دئگینن (قیامت گونی) پروردگاریمیز هامیمیزی‌جمع ائده جک و بیزیم آرامیزدا عدالت‌ایله قضاوت ائدیب وآراشدیراجاق و او چوخ بیلن و آگاه آراشدیراندیر(۲۶) دئگینن اونلاری که اللـها شریک قرار وئریرسیز ، منه نشان وئرین (هانسی ایشلری گوٌروبلر؟) بئله دئیل که (سیز گمان ائدیرسیز) لکن تکجه الله دیر که قدرتلی و حکمتلیدیر(۲۷) (یاپیغمبر) بیز سنی رسالته گوٌندرمه دیک مگر بوندان اوتری که جمیع مخلوقاتی (اللـهین رحمتینه) بشارت وئره سن و اونلاری (اللـهین عذابیندن) آگاه ائدیب و قورخوداسان ، ولی خلقین چوخی (بو حقیقتی) بیلمیرلر (۲۸) و دئییرلر : بو قیامت وعده سی (که سیز دئییرسیز) هاچاغ اولاجاق اگر دوغری دئییرسیز (۲۹) دئگینن ، سیزین وعده گاهیز او گوندور که نه بیر ساعت او گوندن دالییا دوشر و نه بیر ساعت قاباغا کئچر (۳۰) کافرلر دئدیلر : بیز هیچوقت بو قرآنه و بوندان قاباقکی کتابلارا ایمان گتیرن دئیلیک (یا پیغمبر) اگر ظالم‌لری اوندا که پروردگاریوین حضوروندا ساخلانیبلار و بیر ،بیرینه سوٌز قایتاریرلار ، گوٌره سن (اونلارین حالینا متاثر اولارسان)اوندا ضعیف‌لر ، قوی‌لره (مرئوسلار ، رئیس‌لره) دئیه جکلر : اگر سیز اولماسایدیز ، بیز ایمان گتیرردیک (و ضلالته دوشمزیدیک) (۳۱)

مستکبرلر، مستضعف‌لره دئیرلر: اوندا که پروردگاریز طرفیندن هدایت یولی سیزه گوستریلدی، آیا بیز سیزین هدایتیزه مانـع اولدوق؟ نه خیر، بلکه سیز ئوزوز گناهکار و مجرم جماعتی دیز (۳۲) مستضعف‌لر، مستکبرلره (جواب وئریب) دئیرلر: سیزیـن گئجه و گونوز (دالبا دال) مکر و حیله‌لریز و تحریکاتیز، بیـزی هدایتدن مانع اولدی، اوندا که بیزه امر ائدیردیز که اللها کافـر اولوب و اونا شریک قرار وئره ک. و چون عذابی (یقین گوزایله) گورولر، ئوز پشیمانلیقلارین‌گیزله درلر و بیز غل و زنجیرلری او کسلرین بویونلارینا سالاریـق که کافر اولدولار. آیـا او ایشلریـن جزاسیندان سوای که انجام وئریبلر، مجازات اولورلار؟ (۳۳) بیز هیچ شهر و دیاره پیغمبر گوندرمه دیک مگر اونلارین ثروتمندلری دئدیلـر: بیز سیزین رسالتیزه کافریق و اونـا ایمان و عقیده‌میز یوخدور (۳۴) و دئدیلر: مال و اولادیمیز سیزدن چوخدور و بیزی هیچوقت عذاب ائتمزلر (۳۵) دئگینن، حقیقتده منیم پروردگاریم آرتیق روزی باغیشلار هر کسه که ایستر تنگ روزی ائدر، ولی خلقین چوخی بونلاری بیلمزلر (۳۶) سیزین مال و اولادیز بیر شئی دئیل‌لر که سیزی بیزه یاخین ائده (عزیز و محترم اولاسیز) مگر او کسی که ایمان گتیره و صالح عمل انجام وئره، اونلار اوچون ایکی برابر اجر واردیر و بهشتین غرفه لرینده آسوده خاطر اولارلار (۳۷) و او کسلری که بیزیم آیاتیمیزین تضعیفینه چالیشیرلار، همونلار جهنم اوتونون عذابینده حاضر اولاجاقلار (۳۸) دئگینن، حقیقتده منیم پروردگاریم آرتیق روزی باغیشلار ئوز بنده لریندن هر کسه کـه ایستر اونون روزیسون آزالدار و سیز هر نه الله یولوندا باغیشلیاسیز، الله اونا عوض وئرر و الله روزی وئرنلرین یاخشی سیدیر (۳۹)

و او گونی که الله تعالی تمام مخلوقی جمع ائلر، سونرادان ملکلره دئیر: آیا بو جماعت سیزه عبادت ائلیردیلر؟ (۴۰) ملکلر دئیرلر: پروردگارا، سن ئوزن پاک و منزه سن، سن بیزیم دوستوموز و مولامیزسان نه اونلار. اونلار جنه (تانیلماز شیئلره) عبادت ائلیردیلر و چوخلاری اونلارا ایمان گتیرمیشدیلر (۴۱) پس اوگون سیزدن بعضیلری بعضی‌لرین نفعینه یا ضررلرینه مالک اولا بیلمزلر و ظالم‌لره امر ائله ریک: جهنم اوتونون عذابین دادین که اونی تکذیب ائلیردیز (۴۲) و اوندا که بیزیم آیدین آیاتیمیز اونلارا تلاوت اولوندی، دئدیلر: بو کیشی‌نین منظوری بوندان غیر دئیل، ایستیرکه سیزی آتا، بابا عبادت ائدن دیندن قیطره و داها دئدیلر: قرآن یالان و افترادیر و او کسلری که حق و حقیقته کافر اولموشدولار، ائیله که بیزیم آیدین آیت‌لریمیز اونلارا یئتیشدی، دئدیلر: بو کتاب آشکار اووسوندان سوای بیر زاد دئیل (۴۳) بیر صورتده که بیز قبلا" هیچ کتاب و یازی اونلارا وئرمه میشیک که اوندان درس آلالار و سندن قاباق اونلارا پیغمبر و آگاه ائدن گوندرمه میشیک (که سنی تکذیب ائتمه گه دلیل گتیره‌لر) (۴۴) او کسلری که بونلاردان قاباق (مکه اهلیندن قاباق باشقا ئولکه لرده)واریدیلار، ئوز پیغمبرلرین تکذیب ائله دیلر و بونلار (مکه اهلی) هنوز اونلارا وئریلن مال و ثروتین اوندان بیر قسمتینه یئتیش میوبلر. اونلار منیم پیغمبرلریمی تکذیب ائله دیلر و منیم برک عذابیمه گرفتار اولدولار (۴۵) دئگینن، من سیزه نصیحت (و توصیه) ائلیرم و او بودورکه: سیز اللهین خاطرینه، ایکی ـ ایکی یا تک، تک آیاغا قالخین، سونرا (منیم باره مده دقت ایله) فکر ائدین (و تحقیق ائدین تا سیزه کاملا" آیدین اولسون) که سیزین پیغمبریزده جنون آثاری یوخدور و او سیزی شدتلی عذابدن که قاباقدا واردیر آگاه ائدیب و قورخودور (۴۶) دئگینن، من سیزدن رسالت مزدی ایستمیرم، او مزد سیزین اولسون. منیم اجریم تکجه الله ایله دیر و او هر زادا شاهد و ناظردیر (۴۷) دئگینن، منیم پروردگاریم که عیب‌لری و گیزلین لری بیلندیر، حق و حقیقتی وحی‌ایله منه القاء ائلیر (۴۸)

دئگینن ، حق گلدی و باطل ظاهر اولماز (اول و آخر ـ گئج یا تئز محو اولاجاق) وبیرده‌قاییتماز(۴۹) دئگینن ، اگر من یول ایتیرم و آزقین اولام ، بوندان غیر دئیل که اونون ضرری و زیانی منیم ئوزومه دیر ؟ اگر هدایت تاپدیم ، وحی سببینه دیر که پروردگاریم منه گوئندریر ، حقیقتده الله تعالی ائشیدن و مخلوقه یاخین دیر (۵۰) و اگر گوئره سن او زمانیکه کافرلر قورخودان قاچیرلار ، هیچکس خلاص اولماز (هیچ ظالم نجات تاپماز) و (ملکلر) اونلاری یا خین یئردن توتوب قیطریرلر (۵۱) اوندا کافرلردئیرلر :که‌بیز اونا ایمان گتیردیک . قبول ایمان اوزاق یئردن اونلار اوچون هاردان ممکن اولاجاق؟ (۵۲) بیر صورتده که قبلا" اونا کافر اولوب و اوزاق دان اونا ناروا نسبت‌لر وئریردیلر (۵۳) و (بوگون) اونلارایله ایسته دیکلری نین آراسینا آیریلیق دوشر ، ائیله که قبلا" اونلارین هم‌مسلکلرینه آیریلیق دوشدی . چونکه اونلار (قیامت باره سینده همیشه) شک و شبهه ده ایدیلر (۵۴)

۳۵ ـ فاطر ـ ملائکه سوره سی ۴۵ ـ آیه

۷ ـ بعثت ئیلی ۷۹۷ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

مخصوص حمد و ثنا او الله اوچوندور که گویلری و یئری یوخدان وجوده گتیرندیر و ملکلری پیغام آپاران قرار وئرر که ایکی قانات و اوچ قانات و دوئرت قاناتلاری واردیر و الله‌آرتیرار اونلارین خلقتین او قدر که‌ایستیر . مسلما الله تعالی‌نین هر زادی یاراتماغا قدرتی واردیر (۱) اوزادی که الله ئوز رحمتیندن بنده لری‌نین اوزونه آچا ، هیچ کس اونی باغلیا بیلمز و اوزادی که الله باغلیا ، سونرا هیچ کس اونی آچا بیلمز و او قدرتلی و حکمتلی الله دیر(۲) ای مخلوق ، اللهین نعمتلرین که سیزه باغیشلاییب ، یادیزا گتیرین . آیا الله تعالی‌دان سوای ، آیری خالق واردیر که گویدن و یئردن سیزه روزی یئتیره؟ الله تعالی‌دان سوای هیچ معبود یوخدور . پس حق یولوندان هارا گئدیرسیز؟ (۳)

(یاپیغمبر)اگر سنی تکذیب ائده لر (اوندان غمکین اولما) سندن قاباق اولان پیغمبرلرده تکذیب اولدولار و بوتون ایشلـر اللـها طرف قئییدر (۴) ای مخلوق اللـهین وعده سی (قیامت، حساب و کتاب، بهشت و جهنم) حقدیر. دنیا یاشاییشی سیزی الله تعالی‌دان غافل ائدیب آلداتماسین و یالانچی وعده باز شیطان سیزی اللـها مغرور ائدیب و جسارتلی ائتمه سین (۵) شیطان سیزین آشکار دشمنیزدیر، سیزده اونی دشمن توتون (اونون سوءزلرینه آللانماین) شیطان ئوز حزبین و تابع‌لرین چاغیریر تا یانار اوتون اهلی اولالار (۶) اونلارکه کافر اولدولار، شدتلی عذاب اونلارین انتظاریندادیر و او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر، باغیشلانماق و بیوک اجر و ثواب اونلار اوچوندور (۷) آیا اوکسیکه اونون پیس و قبیح عمل‌لری اونون نظرینده گوءزل جلوه وئریر و اونلاری یاخشی عمل گمان ائلیر (او کسین تایی‌دیر که ایمان گتیریب و صالح عمل انجام وئره؟) الله هرکسی ایستیه ضلالتده ترک ائدر وهرکسی ایستیه هدایت ائدر. پس سن ئوز جانیوی اونلارین (ایمانی یولوندا و) حسرتینده قویما گئدسین. مسلما " الله اونلارین ائله دیگی عمل‌لره کاملا " آگاهدیر (۸) و الله دیر که اسن یئل‌لری گوءندریر و بولوتلاری حرکته گتیریر و اونلاری سوسوزلوقدان ئولموش شهرلره و ئولکه لره یئتیریریک تا اونیله یئرلری قورویوب ئولندن سونرا، بیر داها دیری ائده‌ک. البته (قیامتده) ئولولرین حشر و نشریده ائیله بوحور اولاجاق (۹) هر کس عزت و بیوک‌لوک ایستیر، گرک بیلسین که جمیع عزت و بیوک‌لوک الله اوچوندور (گرک الله تعالی‌دان ایسته سین) یاخشی سوءزلر و گوءزل کلمه لر اللـهیـن طرفینه گئدر و صالح عمل‌لر گوءزل کلمه لری الله طرفینه آپارار و او کسلری که مکر و حیله ایله پیس ایشلر و گناهلی عمل‌لر گوءرورلر، شدتلی عذاب اونلارین انتظاریندادیر و اونلارین مکر و حیله‌لری بکلـی آرادان گئدر (۱۰) و الله تعالی سیز نوع‌بشری ازلده تور-پاقدان یاراتدی، سونرا (اونون اولادین) نطفه دن خلق ائتدی، سونرا سیزی جفت‌لر (کیشی و قادین) قرار وئردی. هیچ قادیـن حامله اولماز وفارغ اولماز (دوغماز) مگر اونون علمي و اراده سیله. هیچکس اوزون عمر ائله مز و هیچ کسین عمروندن آزالماز مگر بوکه تماما اللـهین کتابیندا یازیلیب و بو ایش الله اوچون چوخ آساندیر (۱۱)

و هیچوقت‌ایکی دریا که بیری‌نین سویی شیرین‌وگوارادیر و او بیریسی شور و آجیدیر، بیر، بیریله برابر دئیل‌لر، بونونلا بئله سیز اونلارین هرایکی‌سیندن تازه (بالیق)اتی یئییرسیز و اونلاردان زینت آلات چیخاردیرسیز و ئوزوزه زینت قرار وئریرسیز و گمیلری گوءرورسوز که دریانین سویون یاریب گئدیرلر، تا اللهین فضل و رحمتیندن‌روزی طلب ائده سیز، اولا که سیز اللهین نعمتلری نین شکرونی یئرینه یئتیره سیز (۱۲) الله تعالی‌دیر که گئجه نی داخل ائلیر گونوزه‌و گونوزی داخل ائلیر گئجه یه. گون و آی اونون امرینده دیلر، هر بیریسی تعیین اولموش مدته کیمی (ئوز مدارینده) حرکتده دیلر بودور او اللهی که سیزین پروردگاریزدیر. بوتون وارلیق اوند ن‌دیر و اونلاری که سیز الله تعالی‌دان سوای (ئوزوزه معبود قرار وئریب و) عبادت ائلیرسیز (کل عالمده حتی) خرمانین دانه سینه صاحب دئیل‌لر (۱۳) اگر اونلاری چاغیراسیز، سیزین سسیزی ائشیتمزلر، فرضا" اگر ائشیده لر، جواب وئره بیلمزلر (و سیزین حاجتیزی اجابت ائله مزلر) و قیامت گونی سیزین شرکیزه منکر اولارلار (یاپیغمبر) هیچ کس الله کیمی سنی بوجور حقایقه آگاه ائده بیلمز (۱۴) ای مخلوق، سیز هامیز اللها محتاجسیز و تکجه الله تعالی ذاتا" غنی و لایق هر نوع حمد و ثنادیر (۱۵) اگر الله ایستیه سیزین هامیزی آرادان آپارار و جدید مخلوق وجوده گتیرر (۱۶)و بو ایش الله اوچون چتین دئیل (۱۷) هیچکس آیری آداملارین گناه یوکون گوتورمیه جک و اوکسین که گناه یوکی آغیردیر، اگر ئوزگه لری یا ئوز فامیل‌لرین کمگه چاغیرا، هیچکس اونون گناهیندان آزجا گوتورمیه جک و سن یاپیغمبر، او کسلری که گیزلینده پروردگاردن قورخورلار و نمازلارین قیلیرلار، قادرسن پرهیزگار ائده سن. هرکس ئوزونی (کفردن و گناهدان و حرام ایشلردن) پاک ائتدی. حقیقتده ئوز نفعینه پاک ائدیبدی و هامی‌نین قاییداجاقی الله طرفینه دیر (۱۸).

برابر اولماز کور و گؤزلو (۱۹) و نه قارانلیق و نه ایشیق (۲۰) و نه کؤلگه و نه ایسسی (۲۱) و برابر اولمازلار دیریلر و نه ئولولر. حقیقتده الله هرکسی ایستیه، اونی (حق کلامینا) ائشیدن ائدر و سن (یا پیغمبر) اوکسی که (جهالت) قبرستانیندا مدفون اولوب، ائشیتدیره بیلمزسن (الله تعالی قیامته منکراولانلاری، ئولولره تشبیه ائدیب) (۲۲) سن فقط خلقه اخطار ائدنسن (۲۳) بیز سنی بشارت وئرمک و اخطارائتمک اوچون حقله رسالته گؤندردیک. کئچمیشلرده هیچ امت یوخ ایدی که اونلارین آراسیندا اخطار ائدن و خلقی آگاه ائدن اولماسین (۲۴) (یاپیغمبر) اگر خلق سنی تکذیب ائده لر (غمگین اولما) اونلاردان قاباقکیلار، ئوز پیغمبرلرین که معجزه لر و زبور و آیدین کتاب ایله (اونلارین هدایتی اوچون) گلمیشدیلر، هامیسین تکذیب ائله دیلر (۲۵) سونرا اوکسلری که (پیغمبرلری تکذیب ائدیب و) کافر اولموشدولار، برک گرفتار ائله دیک. پس بیل که تکذیب ائدنلرین عذابی نه قدر پیس و درد آرتیران ایدی (۲۶) (ای انسان) مگر گؤرمیرسن که الله تعالی گؤیدن یاغیش سویی گؤندریر و اونیله جور بجور محصوللار مختلف رنگلریله یئردن چیخاردیر و آغلی و قرمزیلی و رنگ برنگ قارالان داغلاردان، بیوک یوللار وجوده گتیریر؟ (۲۷) و هابئله انسانلاردان و حیوانات جنسیندن و چارپالاردان مختلف رنگلرده (و مختلف قیافه لرده) خلق ائدیر. بوندان غیردئیل که فقط بیلن و عاقل و عالم انسانلار الله تعالیدان قورخارلار و اللها اطاعت ائلرلر. مسلما الله تعالی چوخ قدرتلی و باغیشلیاندیر (۲۸) (بیلن و عاقل انسانلار) او کسلردیلر که اللهین کتابین اوخویورلار و نمازقیلیرلار و اونعمتلردن که اونلارا روزی وئرمیشیک، گیزلینده و آشکاردا (یوخسوللارا) باغیشلیرلار. اونلارین بیر تجارته امیدلری واردیر که هیچوقت اسگیلمز (۲۹) تا الله تعالی اونلارین اجرینی عطا ائدیب و ئوز فضل و رحمتیندن اونلارا آرتیرا. البته الله چوخ باغیشلیان و قدر بیلندیر (۳۰)

و کتابدان اونی که سنه وحی ائله دیک ، تماما" حقدیر و قاباقکی کتابلاری‌تصدیق‌ائلیر ،مسلما الله تعالی بنده لرین اعمالینا کاملا بصیر و آگاهدیر (۳۱) سونرا ئوز بنده لریمیزدن اونلاری که انتخاب ائله میشدیک ، کتابا وارث ائله دیک (اونلارا تاپشیردیق) اونلاردان بعضیلری ئوزلرینه ظلم ائله دیلر و بعضیلری (اورتاباب ایدیلر و) عدالت گوستردیلر و بعضیلری خیر ایشلرده اللهین توفیقی‌ایله قاباغا دوشدولر (پیشقدم اولدولار) اللهین بو توفیقی اونلار اوچون بیوک تفضل و مرحمت ایدی (۳۲) همیشه لیک‌بهشت باغلارینا داخل اولوب ، قیزیل و مروارید بیلرزیک‌لریله بزه نرلر و اونلارین‌لباسلاری اوردا ایپک‌دن‌دیر (۳۳)و دئیرلر :حمداولسون اللهاکه غم‌وغصه نی بیزدن آپاردی ،مسلماپروردگاریمیز باغیشلیان و قدر بیلندیر (۳۴) او اللهی که ئوز فضلیندن همیشه لیک ائوی بیزه مرحمت بویوردی که بورداهیچ زحمته دوشمه ریک و هیچ وقت مریض یا خسته اولماروق (۳۵)و اوکسلری که کافر اولدولار ،جهنمین اوتی اونلار اوچوندور . او جهنمین اوتی تمام اولان دئیل تائولوب قورتولالار و اونلارین عذابی تخفیف تاپماز . و بیز لجباز کافرلری (و کفران نعمت ائدنلری) بوجور مجازات ائله ریک (۳۶) کافرلر جهنمده یالواریب و دئیرلر : پروردگارا ، بیزی بو عذابدان چیخارتگینن تا غیر او اعمالدان (که دنیاده عمل ائلیردیک)صالح عمل انجام وئره ک . (خطاب اولونار) آیا سیزه بیر عمر مهلت و فرصت وئرمه دیک ؟ هر کس ایستیردی متذکر اولا و نصحیت قبول ائلیه ، او اوزون عمرونده نصیحت قبول ائلردی و پیغمبرلر سیزین هدایتیز اوچون گلدیلر (سیز اونلاری تکذیب ائله دیز) پس ایندی جهنمین عذابین دادین که ظالملر اوچون کمک ائدن اولماز (۳۷) حقیقتده الله تعالی گویلرین و یئرین غیبین بیلندیر و سینه لرده اولان گیزلین اسراره آگاهدیر (۳۸)

او اللـهی که سیزی یئر اوزونده کئچمیش امتلره جانشین قرار وئردی . هرکس کفر ائلیه ،کفرون ضرری ئوزونه دیر و کافرلرین کفری الله یانیندا آجیق وغضبدن سوای بیر زادآرتیرماز و کافرلرین کفری اونلار اوچون ضرر و زیاندان سوای بیر زاد آرتیرمیاجاق (۳۹) (یاپیغمبر)مشرکلره دئگینن ،او بت‌لره و شریک‌لره که الله تعالی‌دان سوای عبادت ائدیرسیز ، منه نشان وئرین که یئر اوزونده نمه خلق ائدیبلر یا نمه شرکتلری‌و دخالتلری‌یارانیشدا وارایدی یابیز اونلارا کتاب وئرمیشیک که اونلار اوچون دلیل و حجت اولسون (بونلارین هیچ بیریسی‌دئیل)بلکه ظالم‌لر غرور ویالان سوءزلردن سوای بیر ، بیرینه وعده وئرمیرلر (۴۰)حقیقتده گویلری و یئری محو اولماقدان ساخلیان‌الله تعالی‌دیر واگر اوز قویالارمحو اولماغا ،الله تعالی‌دان سوای هیچ‌احد قادر دئیل‌اونلاری‌محو اولماقدان حفظ ائده .مسلما" الله ملایم رفتار ائدن و باغیشلیاندیر (۴۱) مشرکلر اللـهین آدینا بوتون وجودیله آند ایچدیلرکه اگرالله طرفیندن‌اونلارا پیغمبر گله ، حتما" او بیریسی امتلردن (یهودی و مسیحیلردن) یاخشی‌راق هدایت تاپارلار. ائیله که اونلارین هدایتی اوچون پیغمبر گلدی ، نفرت و مخالفتدن سوای بیرزاد اونلارا آرتیرمادی (۴۲) بو جهتنه یئر اوزونده تکبرلیگه و مکر و حیله یه باشلادیلار. مکر و حیله نین جزاسی اصابت ائله مز مگر مکر و حیله اهلینه. آیا مشرکلر کئچمیش امتلرین مجازات طریقه سیندن سوای آیری انتظارلاری واردیر؟ اللـهین مقرراتیندا هیچ نوع تغییر و تبدیل تاپمازسان (نئجه که اونلار مجازات اولدولار، بونلاردا مجازات اولارلار) (۴۳) آیا بو جماعت یئر اوزونده گزیب دولانمیرلار تا گوءره‌لر بونلاردان قاباق ظالم‌لرین سرانجامی‌که قدرتده وامکاناتدابونلاردان آرتیق‌ایدیلار ، نئجه اولدی؟ (نه عذابیله هلاک اولدولار؟) هیچ موجود گویده و یئرده یوخدور که اللـهی اراده سیندن عاجز ائلیه .البته الله تعالی چوخ بیلن و قادر مطلق دیر (۴۴)

واگر الله تعالی مخلوقی گناهلارینا و عمل‌لرینه گوٴ ره توتوب مجازات‌ائله سئیدی ،مسلما "یئرین‌دالیندا دیری موجود قالمازیدی. لکن الله اونلارین مجازاتین تعیین اولموش مدته کیمی دالیا سالار، تا وقتیکه اجل‌لری گلیب ، یئتیشه. الله بنده لری‌نین عمل لرینه بصیر و آگاهدیر (۴۵)

۳۶ـ یس سوره سی ۸۳ـ آیه
۷ـ بعثت ئیلی ۷۲۹ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

یس (مبارک‌سوره نین‌آدی و قرآنین رموزیندن‌و اسراریندندیر) (۱) آند اولسون‌حکمتلی قرآنه (۲) که سن اللـهین پیغمبرلریندنسن (۳) دوز یولداسان (۴) قرآن قدرتلی و رحم‌ائدن اللـهین طرفیندن نازل‌اولوبدور (۵) تا او قومی قورخوداسان‌که اونلارین‌آتا ، بابالارینا اخطار ائدن گلمیوب و اونلار غافل و بی‌خبردیلر (۶) البته عذاب وعده سی اونلارین چوخونا چونکه ایمان گتیرمه دیلر ، مقرر اولدی (۷) بیز ، کافرلرین بویونلارینا چانه لرینه کیمی زنجیرلر سالاریق که قادر اولمیالار باشلارین یوخاری قالخیزالار (۸) و اونلارین قاباقلاریندا و داللاریندا مانع قرار وئره ریک‌و گوٴزلرینی ئورته ریک تابیر یئری‌گوٴ ره بیلمه سینلر (۹) اگر اونلاری‌عذابدان قورخوداسان یا قورخوتمیاسان ،اونلارا بی تفاوت دیر (هر حالدا ایمان گتیرن دئیل‌لر) (۱۰) البته سن فقط او کسی (اللـهین‌عذابیندن) قورخودا بیلرسن‌که قرآندن تبعیت ائلیر و گیزلینده (اوره کده) باغیشلیان الله تعالی‌دان قورخور. پس سن اونی ، باغیشلانماغا و بیوک اجره یئتیشمه گه بشارت وئرگینن (۱۱) بیزیک که ئولولری دیریلدیریک و اونلارین قاباقجا گوٴندردیگی عمل‌لرین و (باقیات صالحات) آثارلارین تماما ثبت و ضبط‌ائلیریک و بیز هر زادین حسابین‌آشکار لوحده سایا گتیرریک (۱۲)

(یا پیغمبر) اونلار اوچون او شهر اهالی‌سیندن که پیغمبرلر (اونلارین هدایتی اوچون)گلمیشدیلر ، مثل وورگینــن (۱۳)وقتیکه بیز ، ایکی نفر پیغمبر اونلارین هدایتی اوچون گؤندردیک ، شهر اهلی اونلارین هر ایکیسین تکذیب ائتدیلــر ، بیز او ایکیسین ، اوچونجی پیغمبرایله تقویت‌ائتدیک و دئدیلر: بیز سیزین هدایتیز اوچون گؤندریل‌میشیک (۱۴) اهالی دئدیلر: سیز بیزیم کیمی بشردن آرتیق دئیل‌سیز و باغیشلیان الله بیزه بیر شئی نازل ائله میوب و سیز یالاندان سوای (بیرزاد) دئمیرسیز (۱۵) پیغمبرلر دئدیلر: پروردگاریمیز یاخشی بیلیر که بیز سیزین هدایتیز اوچون گؤندریل‌میشیک (۱۶)و بیزیم اوچون اللـهین احکامین آشکار ابلاغ ائله مکدن سوای آیری تکلیف یوخدور (۱۷) اهالی دئدیلر: بیز سیزین گلمه گیزی پیس یولا یوردوق (پیس فال ووردوق ، نه یاغیش یاغیر و نه محصول اله گلیر) اگر بو ایش لریزدن ال چکمیــه سیز و قئییت‌میه سیز ، مسلماسیزی داشا باساریق و بیزیم طرفیمیزدن سیزه درد آرتیران عذاب یئتیشر (۱۸) پیغمبرلر دئدیلر: سیزین پیس فال وورماغیز ،اگر متذکراولوب و دوشونه سیز ،سیزین ئوزوزله دیر. ولی سیز اسرافکار و تجاوز ائدن بیرجماعت سیز (۱۹)شهرین اوزاق یئریندن بیر کیشی تله سن حالدا گلیب دئدی: ای جماعت (مندن ائشیدین و) اللـهین پیغمبرلریندن اطاعت ائدین (۲۰) او کسدن تبعیت ائدین که سیزدن رسالت مزدی ایستمیر و اونلار هدایت اولوبلار (و سیزی حق یولونا هدایت ائلیرلر) (۲۱) نمه اولوب که من او اللـها که منی یوخدان خلق ائدیب ، عبادت ائله می‌یم ، بیر صورتده که (تمام مخلوق و) سیز ، اونون طرفینه قئییدنسیز (۲۲) آیا اوندان سوای‌ئوزوم اوچون‌معبود اختیار ائدیم‌که اگر باغیشلیان الله منه ضرر و زیان ایستیه ، او معبودلارین شفاعتی ضــرر و زیانی مندن دفع ائله مز و منه نجات وئره بیلمزلر (۲۳)اوندا من واقعا" آزقینلیقدا قرار تاپارام (۲۴) البته من پیغمبرلرین پروردگارینا ایمان گتیردیم ،پس ائشیدین (و شاهد اولون ــ جماعت او کیشی‌نی توتوب ئولدوردولر) (۲۵) او کیشی‌یه (حبیب نجارا) دئییلدی: داخل اولگینن بهشته. اودئدی که کاش منیم قومیم بیلردیلر (۲۶) که پروردگاریم منی باغیشلادی و منی‌عزیز و گرامی‌لردن قرار وئردی (۲۷)

بیز اوندان (حبیب نجاردان) سونرا اونون قومنون (انطاکیه اهالی‌سین)هلاکینه‌گویدن قشون گؤندرمه دیک و بیز (بونوع جزئی ایشلردن اوتری گویدن ملائکه) گؤندرن دئیلیک (۲۸) اونلارین هلاکی گویون بیرجه شدتلی سسیندن سوای دئیل ایدی که هامیسی هلاک اولوب سؤندولر (۲۹)حسرت و پشیمانلیق اولسون او آزقین بنده لره که هیچ پیغمبر اونلار اوچون گلمدی مگر اونـی مسخره ائله دیلر (و مستحق عذاب اولدولار) (۳۰) آیا گؤرمدیلر که بونلاردان قاباق نه قدر کئچمیش قوملاردان (کفرلرینه گؤره)هلاک ائله دیک که هیچ کس داها اونلاردان خبر توتمور ؟ (۳۱) اونلارین هامیسی (قیامتده) دستجمعی بیزیم یانیمیزدا حاضر اولاجاقلار (۳۲) قوری و ئولموش زمیلر اونلار اوچون دلیل و عبرتدیر. بیز او یئرلری (یاغیش سویی‌ایله)دیری ائلیریک و او یئرلردن محصول چیخاردیریق که خلق اوندان تغذیه ائلیرلر (۳۳) و اوندا خرما و اوزوم باغلاری وجوده گتیریریک و بولاقلاری جاری ائدیریک. (۳۴) تا مخلوق او باغلارین محصولوندان و ئوز اللریله عمله گتیرن غذالاردان تغذیه ائله سینلر .آیا بونعمت‌لرین شکرونی گرک یئرینه یئتیرمه سینلر؟ (۳۵)پاک و منزه دیر او اللهی که جمیع موجوداتی جفت یاراتدی: یئردن چیخان‌گوورنتی‌لردن و مخلوقون ئوزلریندن و سایر موجودات که بیلمیرلر (۳۶) و گئجه نین قارانلیقی اونلار اوچون باشقا دلیل و عبرتدیر که اگربیز گونوزی اوندان آلاق ،اوندا بوتون مخلوق مطلق قارانلیقدا قالارلار (۳۷) و گون تعیین اولموش مسیرینده دولانیر. بودور قدرتلی و بیلیجی اللـهین تقدیری (۳۸) وآیین دولانماسین تعییـن اولموش منزل‌لرده مقـدر ائله دیک (منزل لری طی ائدندن سونرا) خرما بو تاغی کیمی نـازک و هلال قدیمکی منزلینه قئییدیر (۳۹) امکانی یوخدور گون ، آیا یئتیشه و ممکن دئیل گئجه گونوزی قاباقلاسین. اونلارین هامیسی فلک‌ده (کیهاندا) اوزورلر (۴۰)

اونلار اوچون دلیل و عبرتدیر که بیز اونلارین نسلین و باباالارین دوءلی گمیده حمل ائله دیک (۴۱) و بیز اونلارا گمی مثلیندن (باشقا وسائط)خلق ائله دیک که اونلارا سواراولالار (۴۲) و اگر ایستی‌یک اونلارین هامیسین غرق ائله ریک و اونلار اوچون داده یئتیشن و نجات وئرن تاپیلماز (۴۳) مگر بیزیم رحمتیمیز اونلارا نجات‌وئره و تعیین اولموش مدته کیمی حیات‌نعمتیندن بهره آپارالار (۴۴) و اوندا اونلارا دئییلر که گله جگیزدن و کئچمیشیزدن قورخون (و فکرینده اولون) اولا که اللهین رحمتینده قرار تاپاسیز (۴۵) پروردگارین آیاتیندان هیچ آیه اونلار اوچون گلمـدی، مگر اوندان اوز دوءندردیلر (۴۶) زمانیکه اونلارا دئییلدی که الله سیزه وئرن روزیلردن (یوخسول‌لارا) باغیشلاین ،کافرلر، مومنلره دئدیلر: اگر الله ایسته سئیدی، ئوزی اونلارا طعام وئرردی و سیز آشکارا ضلالتده سیز (اشتباه ائلیرسیز) (۴۷) و دئییرلر: بوقیامت‌وعده سی هاچاغ اولاجاق اگر سیز دوز دئییرسیز؟ (۴۸) اونلار منتظر دئیل‌لر مگر بیرجه صیحه یه (شدتلی گوی سسینه) که اونلاری قاپسییا او حالدا که مخالفت‌وخصومت ائلیرلر (۴۹) او لحظه ده قادر اولمازلار توصیه و سفارش ائده لر و فرصت تاپمازلار خانواده لرینه طرف قئییده لر (۵۰) و چون صور (شیپوری ایکینجی دفعه) چالینار، اوندا هامی قبرلردن قالخیب و پروردگارین طرفینه سرعتیله گئدرلر (۵۱) دئیرلر: وای اولسون بیزه ،کیم بیزی‌قبرلریمیزدن‌قالخیزدی؟ بو همون باغیشلیان اللهین وعده سی (قیامت) دیر و پیغمبرلر بیزه دوغری دئییردیلر (۵۲) (بو قیام) گویون بیرجه صیحه سیندن آرتیق اولماز و اوزمان اونلارین هامیسی بیزیم یانیمیزدا حاضر اولالرلار (۵۳) او گون کیمسه یه بیر زاد (ذره جه) ظلم اولماز و سیز ئوز عمل‌لریزدن سوای جزا و کیفر گوءرمه سیز (۵۴)

البته بهشت‌اهلی او گون شادلیقا مشغول‌اولارلار (۵۵) اونلار ئوزلری و حیات یولداشلاری آغاجلارین کوٓلگه سینده، تختلر اوستونده بالشلارا و یاستیق‌لارا دایانارلار (۵۶) اونلار اوچون همه جوره میوه و یئمه لی و ایچملی و هرنه که (اوره کلری) ایستیه لر، حاضر و آماده دیر (۵۷) رحم ائدن و مهربان پروردگارین طرفیندن اونلارا سلام دئیرلر (که نهایت لطف و مرحمتین نشانه سیدیر) (۵۸) (خطاب اولار) ای گناهکارلار، بوگون (یاخشی عمل صاحبلریندن) آیریلین (۵۹) ای آدم اولادی، آیا سیزیله عهد ائله مدیم که شیطانا عبادت و اطاعت ائله میون؟ البته او سیزین آشکار دشمنیزدیر (۶۰) و تکجه منه عبادت ائدین که دوز و مستقیم یول بودور (۶۱) حقیقتده شیطان سیزین چوخوزی ضلالته سالدی، بس نه اوچون عاقلانه فکر ائله میرسیز؟ (۶۲) بو همون جهنم دیر که سیزه وعده وئریلیردی (۶۳) کفرلریزه گوٓره بوگون جهنمه داخل اولون (۶۴) اوگون بیز گناهکارلارین آغزینا (سکوت) مهری ووراریق و اللری بیزیله دانیشار و آیاقلاری‌ائله دیگی عمل‌لره شهادت وئرر (۶۵) اگر بیز اراده ائدک، اونلارین گوٓزلرین کور ائله ریک، وقتیکه یولا دوشدولر، هارانی گوٓره بیلرلر؟ (۶۶) اگر بیز ایستی یک، اونلاری اوتوردوقلاری یئرده قیافه لرین تغییر وئره ریک. اوندا قادر اولمازلار گئده لر و قادر اولمازلار قئییده لر (اولکی صورته دوشه لر) (۶۷) بیز هرکسه اوزون عمر وئره ک، توجالیقدا خلقتیندن اسگیلدریک. بس نه اوچون عاقلانه فکر ائله میرسیز؟ (۶۸) نه بیز پیغمبره شعر اورگت‌میشیک و نه شعر و شاعرلیق اونون مقامینا یاراشیقی وار. بلکه قرآن نصیحت و تذکردن سوای دئیل و قرآن حقیقتی آیدین بیان ائدندیر (۶۹) تا هشدار وئریب و قورخودا او کسی که دیری دیر (اهل ایماندیر) و کافرلره عذابی لازم و حتم ائلیه (۷۰)

آیامخلوق گوءرمیرلر که بیزئوزقدرتلی الیمیزله دوءرتآیاقلی
حیوانلاری ،اونلارین استفاده لری‌اوچون یاراتدیق و مخلوق اونلارا
صاحب اولوبلار؟ (۷۱) او حیوانلاری مخلوقه ذلیل (مطیع و رام)
ائله دیک تا اونلارا سوار اولسونلار و اونلاردان تغذیه ائله سینلر
(۷۲)و او حیوانلارداخلق اوچون چوخلی‌منفعت و ایچملی واردیر،
پس نه اوچون شکرائله میرلر؟ (۷۳) (شکر عوضینه) الله تعالی‌دان
سوای ئوزلرینه باشقا معبودلار توتدولار تا مگر اونلارا کمک‌لیک
ائلیه لر (۷۴) او معبودلار قادر دئیل‌لر، مشرکلره کمک‌لیک ائده لر
و مشرکلر اونلار اوچون خدمته آماده اولموش قشوندولار (۷۵)
مشرکلرین سوءزلری سنی غمگین ائله مه سین، مسلما اونلار هرنه که
گیزلینده یا آشکاردا دئییرلر، هامیسین بیلیریک (۷۶) آیا انسان
توجه ائتمه دی که بیزاونی‌نطفه دن‌خلق ائله دیک؟و(شکر عوضینه)
آشکارا دشمن اولدی؟ (۷۷) و بیزیم اوچون (جاهلانه) مثل ووردی
او حالدا که ئوز یارانیشین اونودموشدی. دئدی که کیم بو چوروموش
سوموکلری بیر داها دیریلده جک؟ (۷۸) دئگینن، اونی او الله
دیریلدر که اول امرده اونی یوخدان وجوده گتیریبدی و الله تعالی
هر یارانیشی یاراتماغا عالمدیر (۷۹) او اللهی که گوی آغاجدان،
سیزه اود فراهم ائتدی و سیز هروقت ایستیرسیز، اود یاندیریرسیز
(۸۰) آیا او اللهی که گویلری و یئری یاراتدی، اونلارین تایین
یارادا بیلمز؟ بلی یارادار. او بیلیجی خالقدیر (۸۱)بوندان غیر
دئیل که وقتی الله تعالی بیر زادی یاراتماغا اراده ائله دی، امری
بودور که دئیر: موجود اول و فوری موجود اولار (۸۲) پاک و منزه
دیر او اللهی که هر زادین شاهلیقی و تسلطی اونون قدرتلی
الینده دیر و سیز (مخلوق) اونون طرفینه قئییدرسیز (۸۳)

۳۷ـ والصافات سوره سی — ۱۸۲ ـ آیه
۷ـ بعثت ئیلی — ۸۶۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون صف چکنلره که صف‌چکیرلر (۱) آند اولسون زجر وئرنلره که (کافرلره) زجر وئریرلر (۲) آند اولسون تلاوت ائدنلره که (قرآنی) تلاوت ائلیرلر (۳) حقیقتده سیزین اللهیز بیردیر (۴) گویلرین و یئرین و اونلارین آراسیندا اولانلارین پروردگاری و مشرق‌لرین‌پروردگاری‌دیر (۵) البته بیز دنیانین‌گویون اولدوزلاریله زینت وئریب، بزه دیک (۶) و اونلاری هر قاوولموش شیطانین شریندن حفظ ائله دیک (۷) شیاطین قادر دئیل‌لر یوخاری عالم‌لره گیزلینجه قولاق آسالار (استراق سمع ائده لر) هر طرفدن اونلارا (یانار اود) آتارلار (۸) و اونلاری قووارلار و همیشه‌لیک عذاب اونلار اوچوندور (۹) اگر بیری استراق‌سمع ائلیه، یانار اود (شهاب) اونی تعقیب ائلر (۱۰) (یاپیغمبر، مشرکلردن سوءروشگینن) آیا خلقتده، اونلار چوخ برکدیلر یا اوزادی که بیز خلق ائله میشیک و اونلارین ئوزلرین (انسانی) ازلده یاپیشان‌پالچیقدان‌خلق‌ائله دیک (۱۱) بلی، سن تعجب ائله دین و اونلار مسخره ائله دیلر (۱۲) و اگر اونلارا نصیحت و تذکر وئریله، تذکری قبول ائله مزلر (۱۳) و اگر بیر آیت گوءرسه لر، اونی مسخره ائلرلر (۱۴) ودئیرلر: بو آشکار جادودان سوای بیر زاد دئیل (۱۵) ائیله که بیز ئولوب، توریاق و سوموک اولدوق، گئنه (تازه دن) دیریلیب، قالخاجایوق؟ (۱۶) یا که بیزیم اول‌کی آتا، بابالاریمیز دیریله جکلر؟ (۱۷) دئگینن، بلـی سیز (و آتـا، بابالاریز) ذلیـل اولان حالـدا دیریله جکسیز (۱۸) تکجه (صوراسرافیلین) بیر سسیله (تمام ئولولر) قبرلردن چیخیب و قیامت عرصه سینه باخارلار (۱۹) و دئیرلر: وای اولسون بیزه که بوگون حساب و جزا گونیدیر (۲۰) (خطاب اولار) آیریلیق گونی بودورکه سیز اونی‌یالان بیلیردیز (۲۱) (محشر مامورلارینا امر اولار) ظالم‌لری و اونلارین‌یولداشلارین و اوزادلاری که عبادت ائلیردیلر، تماما "جمع ائدین (۲۲) الله تعالی دان سوای (اونلارا عبادت ائلیردیلر) و اونلاری جهنمین یولونـا هدایت ائلیون (۲۳) و (صراط‌گوءرپوسونده) اونلاری ساخلاین که اونلاردان سئوال اولاجاق (۲۴)

(اونلاردان سؤروشارلار) نمه اوچـون بوگون‌بیر، بیریـزه کمک‌لیک ائله میرسیز؟ (سیز که دنیاده بیر، بیریزه آرخا ایدیز) (۲۵) (اونلار نه تکجه بیر، بیرینه کمک ائلیه بیلمزلر) بلکه بوگون هامیسی باش آشاغی و تسلیم اولانلاردیـلار (۲۶) و اونلارین بعضی‌سی، بعضیلرینه اوزلرین دوٴندریب، بیر، بیریندن سئوال ائلرلر (۲۷) دئیرلر: حقیقتده سیزایدیز که ساغ طرفدن (هدایت و برکت آدینا) بیزیم یانیمیزا گلیردیز (و یالان آندلاریله بیزی آل ائلیردیز) (۲۸) (اونلار جواب وئریب) دئیرلر: (نه) بلکه سیز ئوزوز مومن دئیل‌دیز (سیزین هیچ ایمانیز یوخ ایدی که بیز سیزی ایماندان‌چیخارداق) (۲۹) و بیزیم سیزه هیچ تسلطیمیز یوخ‌ایدی (که سیزی‌زوریله آزقین‌ائده ک) بلکه سیزئوزوز طغیان‌ائدن‌و اوو‌باش بیر جماعتیدیز (۳۰) بودور که پروردگارین عذاب حکمی بیزیم هامیمیزه مقرر اولدی بیز گرک او عذابی داداق (۳۱) (درسته) بیز سیزی آزقین ائله دیک، چونکه ئوزوموز آزقین ایدیک (۳۲) بوگون اونلارین هامیسی عذابدا شریک اولارلار (۳۳) بیز گناهکارلاری بوجور مجازات ائله ریک (۳۴) چونکه اونلاریدیلار که وقتی توحید کلمه سی "لا اله الا الله" اونلارا دئییلیردی، تکبرلیک ائلیردیلر (۳۵) و دئییردیلر: آیا بیز بیر نفر دیوانه شاعردن اوتری، ئوز معبودلاریمیزی ترک ائده ک؟ (۳۶) (ائیله دئیل) بلکه پیغمبراسلام حقله گلدی و کئچمیش پیغمبرلری‌تصدیق ائلیر (۳۷) (افترا و ورماق سببینه) قطعا سیز درد آرتیران عذابی داداجاقسیز (۳۸) و سیزه جزا وئریلمیر مگر ائله دیگیز عمل‌لرین اوزرینده (۳۹) اللهین پاک و مخلص بنده لریندن سوای (۴۰) اونلارین بهشتده معلوم و معین روزیلاری واردیر (۴۱) جور بجور میوه لر (ایله پذیرالیق اولارلار و) جوخ محترم و گرامیدیلار (۴۲) بهشت باغلاریندا که نعمتله دوٴلودور (۴۳) تختلرین اوستونده، اوز به اوز اگله شرلر (۴۴) اونلارین آراسیندا، نوشابه کاسه لریله دولانارلار (۴۵) رنگلری آغ و ایچنلر اوچون چوخ گوارا و لذت لیدیر (۴۶) اوندا نه باش آغریسی‌اولار و نه اوندان مست اولارلار (۴۷) اونلارین یانیندا آلا گوٴز بهشت حوریلری واردیر (۴۸) ائله بیل که اوستی ئورتولی یومورتادیلار (۴۹) اونلاریـن بعضی‌سی، بعضیلرینـه اوزلریـن دوٴندریب بیر، بیریندن سئوال ائلرلر (۵۰) اونلارین بیری‌دئیر: (یولداشلار) منیم دنیاده بیر (ایناناز) دوستوم وارایدی (۵۱)

منه دئییردی که آیا دوغرودان سنده اینانیرسان (که بهشت وجهنم واردیر)؟ (۵۲) آیا وقتیکه بیز ئولدوک و تورپاق اولوب و سوموکلریمیز چورودی، بیزی (تازه دن دیریلدیب و) مجازات ائلیه جکلر؟ (۵۳) آیا ایندی ایستیرسیز که گوٴره ک او دوستوم نه حالدادیر؟ (۵۴) اوندان خبر توتارلار و گوٴررلر که جهنمین ایچینده دیر (۵۵) دئیر که اللها آند اولسون، یاخین ایدی (آز قالمیشدی) که منی یولدان چیخارداسان (۵۶) و اگر پروردگاریمین نعمتی (لطف و مرحمتی منه شامل) اولماسایدی، مسلما منده جهنمی‌لردن اولاردیم (۵۷) آیا بیز بیرداها ئوله جیوک؟ (۵۸) قاباقکی ئولمکدن سوای و بیزه عذاب ائله میه جکلر؟ (۵۹) حقیقتا بو بهشت بیوک سعادت و موفقیت‌لیک دیر (۶۰) بس، یاخشی عمل صاحبی اولانلار، دنیاده گرک بو نوع عمل ائله سینلر (۶۱) آیا بو بهشت یاخشیدیر که داخل اولالار، یا جهنمده اولان زقوم آغاجی؟ (۶۲) بیز اونی ظالم‌لر اوچون شکنجه وسیله سی قرار وئرمیشیک (که دئییردیلر: جهنمده آغاج اولماز) (۶۳) البته زقوم آغاجی جهنمین دیبیندن چیخار (۶۴) اونون میوه لری شیاطین کله سینه اوخشاری وار (نظری تشبیه) (۶۵) جهنم اهلی اونون میوه سیندن یئیرلر و قارینلارین اونیله دولدورارلار (۶۶) سونرا اونلارین ایچمگی اوچون قاریشیق داغ سو وار (۶۷) اونی ایچندن سونرا جهنمین عذابینا ساری قئییدرلر (۶۸) چونکه اونلار، آتا، بابالارین ضلالتده گوٴردولر (۶۹) بونونلا بئله اونلارین ایزین توتوب گئتدیلر (۷۰) البته بونلاردان قاباق کئچمیش قوملرین چوخی ضلالتده ایدیلر (۷۱) بیز اونلارین هدایتی اوچون، پیغمبرلر گوٴندردیک (۷۲) (اونلاری تکذیب ائله دیلر) پس باخ گوٴرگینن که اخطار اولونموشلارین آخر و عاقبتی نئجه اولدی؟ (۷۳) اللهین پاک و مخلص بنده لریندن سوای (که اونلارا نجات‌وئره ریک) (۷۴) نوح پیغمبر (قومون ظلمی‌اوزرینده) بیزی کمگه چاغیردی. بیز اونون دعاسین گوٴزل‌نحوایله اجابت‌ائله دیک (۷۵) اونی و خانواده سین (وتابع‌لرین) بیوک مصیبتدن نجات وئردیک (۷۶)

و اونون نسلین قالانلار ائله دیک (۷۷) و اونون ذکر خیرین ، گلن نسل‌لر آراسیندا باقی قویدوق (۷۸) هر ایکی عالمده نوح پیغمبره سلام اولسون (۷۹) بیز یاخشی عمل صاحبلرینه بو نوع جزای خیر وئره ریک (۸۰) البته او بیزیم مومن بنده لریمیزدن ایدی (۸۱) سونرا قالانلارین هامیسین (طوفاندا) غرق ائله دیک (۸۲) و ابراهیم پیغمبراونون حقیقی تابع لریندن‌ایدی (۸۳) وقتیکه سلیم و پاک‌قلب‌ایله پروردگاری طرفیندن خلقین هدایتی اوچون گلدی (۸۴) اوندا که آتاسینا و قومنا دئدی: سیز نه یه عبادت ائلیرسیز؟ (۸۵) آیا اللهین عبادتی عوضینه ، باطل معبودلار اختیار ائله ییبسیز؟ (۸۶) پس سیز عالم‌لرین پروردگاری باره سینده نمه گمان ائلیرسیز؟ (۸۷) ابراهیم اولدوزلارا بیر نظر سالدی (۸۸) سونرا دئدی که من مریضم (۸۹) جماعت اوندان اوز دوٸندریب ، گئتدیلر (۹۰) ابراهیم بتخانایا گئدیب و بت لره دئدی: سیز نییه غذا یئمیرسیز؟ (۹۱) سیز نییه دانیشمیرسیز؟ (۹۲) ابراهیم اونلارا قصد ائدیب و (بالتا ایله) اونلاری ووروب سیندیردی (۹۳) سونرا جماعت خبردار اولوب ،اونون دالیجا گلدیلر (۹۴) ابراهیم دئدی: آیاسیز او شیئلره عبادت ائلیرسیز که ئوز الیزله یونوبسوز؟ (۹۵) بیر صورتده که سیزی و او شیئلری که دوزلدیرسیز ، هامیسین الله یارادیب (۹۶) جماعت دئدیلر: که بیر اود کوره سی قاییرین و اونی اوتون ایچینه آتون (۹۷) (نمرود جماعتی) ابراهیمه حیله ائتمک ایسته دیلر و بیز اونلاری ذلیل و ناکام ائله دیک (۹۸) ابراهیم دئدی: من پروردگاریم طرفینه گئدیرم (پروردگاریمین امریله بو ئولکه دن ،عراق عربدن چیخیب شاما ،سوریه یه گئدیرم) او منی هدایت ائلیه جک (۹۹) پروردگارا ، منه صالح اولاد عطا ائله گینن (۱۰۰) بیز ابراهیمه بیر متین و حوصله لی و رفتاری ملایم اولان اوغلانین ولادتینه بشارت وئردیک (۱۰۱) ائیله که (اسماعیل) رشد و کمال حدینه یئتیشدی ،ابراهیم دئدی: اوغلوم ، من یوخودا گوٸردوم که سنی (الله یولوندا) قربان کسیرم . باخ گوٸر سنون نظرین بو باره ده نمه دیر؟ اسماعیل دئدی: آتا ، هرنه که سنه امر اولوب (هر نه یه مامورسان) عمل ائله‌گینن ، ان شاء الله منی صبر ائدنلردن تاپارسان (۱۰۲)

ائیله که هرایکیسی اللهین امرینه تسلیم اولدولار، ابراهیم اوغلونی (مینا داغیندا) قربانلیق قصدیله اوزی قورلی یئره سالدی (۱۰۳) بیز ابراهیمی سسله دیک که ای ابراهیم (ال ساخلاگینن) (۱۰۴) حقیقتا سن ئوز یوخو ماموریتیوی یاخشی وجه ایله عمل ائله دین و بیز یاخشی عمل صاحبلرینه بو نوع جزای خیر وئره ریک (۱۰۵) البته بو عمل ابراهیم اوچون بیوک و آشکار امتحان ایدی (و مومنلرین ایمانین و اخلاصین و جاندان و مالدان و اولاددان کئچمکلرین سیناماق و یوخلاماق اوچون، مقیاس و ئولچودور) (۱۰۶) و بیز بیر بیوک قربانلیق اونا عوض وئردیک. (۱۰۷) و اونون ذکرخیرین گلن نسل‌لر آراسیندا باقی قویدوق (۱۰۸) ابراهیم پیغمبره هر ایکی عالمده سلام اولسون (۱۰۹) بیز یاخشی عمل صاحبلرینه بونوع جزای خیر وئره ریک (۱۱۰) البته او بیزیم مومن بنده لریمیزدن ایدی (۱۱۱) و ابراهیمه اوغلی اسحاقی که صالح پیغمبرلردنیدی، بشارت وئردیک (۱۱۲) و بیز ابراهیمه و اسحاقه چوخلی خیر و برکت وئردیک. اونلارین اولادیندان، بعضی‌سی صالح اولدولار و بعضیلری آشکارا ئوزلرینه ظلم ائله دیلر (۱۱۳) و بیز موسی پیغمبره و هارونه منت قویدوق (۱۱۴) و هر ایکیسین و قوملارین بیوک مصیبتدن نجات وئردیک (۱۱۵) و او ایکیسینه کمکلیک ائله دیک تا غالب اولدولار (۱۱۶) و اونلارا بیانی (وکلامی) آیدین اولان کتابی (توراتی) عطا ائله دیک (۱۱۷) و هر ایکیسین دوغری یولا هدایت ائتدیک (۱۱۸) و اونلارین ذکر خیرین گلن نسل‌لر آراسیندا باقی‌قویدوق (۱۱۹) (هرایکی عالمده) موسی پیغمبره و هارونه سلام اولسون (۱۲۰) بیز یاخشی عمل صاحب‌لرینه بونوع جزای خیر وئره ریک (۱۲۱) البته اونلار بیزیم مومن بنده لریمیزدن‌ایدیلر (۱۲۲) و الیاس اللهین پیغمبرلریندن ایدی (۱۲۳) او زمانیکه ئوز قومنا دئدی: آیا اللـه تعالی‌دان قورخمورسوز؟ (۱۲۴) گوءزل خالقی ترک ائدیب "بعل" آدلی بته عبادت ائلیرسیز؟ (۱۲۵) الله سیزین پروردگاریز و کئچمیش آتا، بابالاریزین پروردگاری‌دیر (۱۲۶)

الیاس پیغمبرین قومی اونی تکذیب ائله دیلر (و بوسببه جهنمده) حاضر اولانلاردان اولدولار (۱۲۷) اللهین پاک و مخلص بنده لریندن سوای (۱۲۸) و اونون ذکر خیرین گلن نسل‌لر آراسیندا باقی قویدوق (۱۲۹) (هر ایکی عالمده) الیاس پیغمبره (و آل یاسینه) سلام اولسون (۱۳۰) بیز یاخشی عمل صاحبلرینه بونوع جزای خیر وئره ریک (۱۳۱) البته او بیزیم مومن بنده لریمیزدن ایدی (۱۳۲) و لوط، اللهین پیغمبرلریندن ایدی (۱۳۳) زمانیکه (ایسته دیک اونون قومنا عذاب ائده ک) اونا و اهل بیت‌نین هامیسینا نجات وئردیک (۱۳۴) مگر اونون عجوزه عیالینا که عذابدا قالان‌لاردان اولدی (۱۳۵) سونرا یئرده قالانلارین هامیسین هلاک ائله دیک (۱۳۶) سیز، سحر چاغیلاری اونلارین ئولکه لریندن کئچیرسیز (۱۳۷) و هابئله گئجه چاغیلاری بس نییه عاقلانه فکر ائله میرسیز؟ (۱۳۸) و یونس، اللهین پیغمبرلریندن ایدی (۱۳۹) زمانیکه (عذابین آثارین گوٴردی، اجازه سیز ماموریتین ترک ائدیب) قاچدی (مسافرلر ایله) دوٴلی اولان گمییه سوار اولدی (۱۴۰) ائیله که (گمی‌نی، غرق اولماق تهدید ائله دی، مسافرلر) پوشک آتدیلار و پوشک یونسین آدینا چیخدی و اونی توتوب، دریایه آتدیلار (۱۴۱) ناققا بالیق اونی کامینا چکدی و او ملامت اولونموش ایدی (۱۴۲) اگر او (ناققانین قارنیندا، محبسده) اللهه عبادت ائدنلردن اولماسایدی (۱۴۳) قیامت گونونه کیمی ناققانین قارنیندا قالاردی (۱۴۴) بیز اونی (نئچه گوندن‌سونرا ناققانین قارنیندان‌قورتاریب) چوٴله ئوتوردوک او حالدا که بتر مریض ایدی (۱۴۵) و اونون اوچون او چوٴلده بلوط آغاجی‌گوورتدیک (۱۴۶) سونرا بیز اونی یوز میندن آرتیق‌جماعتین (نینوا اهلی‌نین) هدایتی اوچون گوٴندردیک (۱۴۷) چون او جماعت ایمان گتیردیلر، بیز اونلاری تعیین اولموش مدته کیمی ئوز نعمتلریمیزدن بهره‌لی ائله دیک (۱۴۸) (یا پیغمبر بو مشرکلردن) سوٴروشگینن، آیا قیز اولادی پروردگاریوین دیر و اوغلان اولادی اونلارینکی؟ (۱۴۹) یا که بیز ملکلری یاراداندا، اونلار شاهد و حاضر ایدیلر؟ (که ملائکه قیزلار صورتینده خلق‌اولونوبلار؟) (۱۵۰) بیلین که اونلاریالاندان و افترا اوچون‌بو سوٴزلری دئییرلر (۱۵۱) که الله ئوزی اوچون اولاد اتخاذ ائدیب و مسلما "اونلار یالان دئییرلر (۱۵۲) آیا الله تعالی قیزلاری، اوغلانلارا ترجیح وئردی؟ (۱۵۳)

نه اوچون بو جور جاهلانه (و سفیه) قضاوت ائلیرسیز (۱۵۴)
بس نییه (فکر ائدیب و) متذکر اولمورسوز؟ (۱۵۵) یا سیزین آشکار
دلیل و برهانیز واردیر؟ (۱۵۶) پس ئوز کتابیزی (و برهانیزی)
گتیرین اگر سیز دوغری‌دئییرسیز (۱۵۷) و (بوندان آرتیق) الله ایله
جن‌لرین آراسیندا، نسب قائل اولدولار. بیر صورتده که اونلار
بیلیرلر، قیامتده (حساب،کتاب اوچون) حاضر اولاجاقلار (۱۵۸)
الله تعالی پاک و منزه دیر، او اوصافدان که (مشرکلر) توصیف
ائلیرلر (۱۵۹) اللهین پاک و مخلص بنده لریندن سوای (۱۶۰)
البته سیز و معبودلاریز (۱۶۱) قادر دئیل سیز اونلاری اغفال ائدیب،
یولدان چیخارداسیز (۱۶۲) مگر او کسی که جهنمه دوشمه لیدیر
(۱۶۳) بیز ملائکه دن، بیر ملک یوخدور مگر اونون اوچون معلوم
مکان و مقام (معین شغل) واردیر (۱۶۴) و بیز هامیمیز صف‌لرده
قرار تاپیب (۱۶۵) و هامیمیز (دستجمعی) اللها عبادت ائله ریک
(۱۶۶) کافرلر دئییرلر: (۱۶۷) اگر کئچمیشلردن بیزیم یانیمیزدا
کتاب اولسایدی (۱۶۸) مسلما بیزده اللهین پاک ومخلص بنده لریندن
اولاردیق (۱۶۹) ولی (یالان دئییرلر) اونلار قرآنه کافر اولدولار
و یاخین گله جکده کیفرلرین گوروب و بیله جکلر (۱۷۰) البته
بیزیم کلامیمیز او بنده لره که قبلا رسالته گوندردیک، بو ایدی:
(۱۷۱) که بیزیم طرفیمیزدن اونلارا یاردیم اولاجاق (۱۷۲) و مسلما
بیزیم قشونوموز همیشه موفق و غالب دیلار (۱۷۳) پس سن بیر مدته
کیمی اونلاردان اوز دوندرگینن (۱۷۴) سن اونلارین عذابین (و
باسیلماغین) گورسن و اونلاردا تئزلیک‌ایله سنون‌فتحیوی گوررلر
(۱۷۵) آیا کافرلر بیزیم عذابیمیزی ایسته مکده تله سیرلر؟ (۱۷۶)
ائیله که بیزیم عذابیمیز اونلارین ئولکه لرینه یئتیشدی، اوندا
اخطار اولونموشلارین پیس گونی اولاجاق (۱۷۷) پس سن بیر مدته
کیمی اونلاردان اوز دوندرگینن (۱۷۸) سن اونلارین عذابین (و
باسیلماغین) گورسن و اونلاردا تئزلیک‌ایله سنون فتحیوی‌گوررلر
(۱۷۹) پاک و منزه دیر سنون پروردگارین او پروردگاری که قدرتلی
و مبرا دیر او صفتلردن که توصیف ائلیرلر (۱۸۰) اللهین سلامی و
رحمتی پیغمبرلره گلسین (۱۸۱) و مخصوص حمدو ثنا الله اوچوندور
که اهل عالمین پروردگاری دیر (۱۸۲)

۳۸ـ ص سوره سی ۸۸ـ آیه
۷ـ بعثت ئیلی ۷۳۲ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ص (مبارک سوره نین آدی و قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) آند اولسون قرآنه که اللهی ذکر ائدن و نصیحت و تذکر وئرندیر (۱) ولی او کسلری که اونا کافر اولدولار، اهل غرور و تکبر و اهل شقاوت دیلر (۲) او قوملاردان چوخلارین (کفرلرینه گوءره) هلاک ائله دیک و (عذاب نازل اولان وقت، اللهی کمگه) چاغیردیلار. ولی اوندا داها قاچاق یوللاری یوخ ایدی (۳) (مکه اهلی) تعجب ائله دیلر که اونلارین ئوزلریندن اونلارا اخطارائدن گلدی و کافرلر دئدیلر: بو کیشی یالانچی جادوگر دیر (۴) او بیزیم نئچه معبودلاریمیزی تکجه بیر الله بیلیر، واقعا" بو تعجبلی بیر شئی دیر (۵) اونلارین بیوک باشلاری بئله نظر وئردیلر که ئوز یولوزا ادامه وئرین و معبودلاریزین عبادتینده برک و ثابت اولون. بو بیر اتفاقی ایشدیر (بو ایشلردن چوخ اولار) (۶) بو جور سوءزلری بیز آخرداکی ملت دن (مسیحیلردن) ائشیتمه میشیک. بو سوءزلر یالان و افترادن سوای بیر زاد دئیل لر (۷) آیا بیزیم آرامیزدان، قرآن فقط اونا نازل اولدی؟ (ائیله دئیل) بلکه بو کافرلر، قرآنین وحی اولماغیندان شک وشبهه ده دیلر و هنوز (عذابین طعمین) دادمایبلار (که یقین ائلیه لر) (۸) آیا قدرتلی و بذل و بخشش ائدن پروردگاریوین رحمت خزانه لری اونلارین یانیندا دیر (که هر کسه ایستیه لر، باغیشلیالار) (۹) آیا گویلرین و یئرین حکومتی و هرنه که اونلارین آراسیندا وار، اونلارینکیدیر؟ (اگر اوجور اولسا) اوندا گرک هر وسیله ایله اولوب، گویه چیخالار (۱۰) احزابین قشونی (مشرکلر) بو یئرده مغلوب اولوب، قاچاجاقلار (۱۱) بونلاردان قاباق نوحون قومی (نوح پیغمبری) عاد قومی (هود پیغمبری) و فرعون که قدرت صاحبی ایدی (مخالفلری دیواره میخلاردی) (موسی پیغمبری) تکذیب ائله دیلر (۱۲) و ثمود طایفه سی و لوط پیغمبرین قومی و ایکه شهرین اهالیسی که مختلف فرقه ایدیلر، هامیسی اونلار تکین ایدیلر (۱۳) اونلارین هامیسی، پیغمبرلری تکذیب ائتمکدن سوای آیری ایشلری یوخ ایدی. بو جهته مستحق عذاب اولدولار (۱۴) اونلارین، گویون بیرجه شدتلی سسیندن سوای، انتظارلاری یوخدور که اوندا تأمل وفرصت یئری اولماز (۱۵) کافرلر (تمسخرایله) دئدیلر: پروردگارا، بیزیم پاییمیزی (بهشت سهمی میزی) وئرمگه تلسگینن و اونی حساب گونوندن قاباق بیزه گوءندرگینن (۱۶)

(یاپیغمبر) اونلارین سوٰزلرینه صبرین اولسون و بیزیم بنده میز ،داود پیغمبردن یاد ائتگینن که او (رسالت امرینده)چوخ استقامتلی و متین ایدی و همیشه اللها توبه و انابه ائلردی (۱۷) حقیقتده بیز داغلاری اونون امری آلتیندا قرار وئردیک تا گئجه و گونوز اونیله اللها عبادت ائله سینلر (۱۸)و قوشلاراونوناطرافیندا جمع اولوردولار و هامیسی اللها طرف رجوع ائدنیدیلر (۱۹) و اونون سلطنتینی تقویت ائله دیک و اونا حکمت و حق و باطل آراسیندا (عدالتله) قضاوت و حکم ائتمک قدرتی عطا ائله دیک (۲۰) (یاپیغمبر)آیا او ایکی‌نفر شکایت‌چی‌نین حکایتین‌ائشیدیبسن که(گئجه چاغی خبرسیز)محرابین اوستوندن داود پیغمبرین یانینا گلدیلر؟ (۲۱)چون بی‌موقع داودون (اطاقینا) داخل اولموشدولار ، داود پیغمبر اونلاردان قورخلو اولدی . دئدیلر: قورخماگینن ، بیز ایکی نفر شکایتچی‌ییک که ایکیمیزدن بیری او بیریسینه زور دئییر (قضاوت اوچون گلمیشیک) بیزیم آرامیزدا عدالتله حکم ائله و زور دئمه گینن و بیزی دوزیولا هدایت ائله (۲۲) منیم بو قارداشیمین دوقسان‌دوققوز قویوٰنی وار و منیم بیرجه قویونوم واردیر .قارداشیم منه دئییر که اونی وئرگینن منه و منه زور دئییر (۲۳) داود دئدی: البته او سنه ظلم ائلیر که سنون قویونووی ایستیر ئوز قویونلارینا قاتسین .چوخلی شریک‌لردن واردیر که بیر ، بیرینه زور دئیرلر ، او کسلردن‌سوای که ایمان‌گتیریب‌وصالح عمل‌انجام وئریرلر و اونلارین عده لریده چوخ آزدیر (او ایکی ملک‌لر بیر ،بیرینه باخیب‌گولدولر) داود پیغمبر آنلادی که بیز اونی امتحان ائلیردیک ، بو جهته پروردگاریندن باغیشلانماق ایسته دی و تواضع حالیندا سجده ائدیب ،توبه و انابه ائتدی(۲۴)بیز بو ترک اولانی‌اونا باغیشلادیق، البته اونون بیزیم یانیمیزدا چوخ‌ارجی و یاخشی منزلتی واردیر (۲۵) (امر ائله دیک)یا داود بیز سنه یئر اوزونده خلافت‌وئردیک. پس سن خلقین آراسیندا حقله و عدالتله قضاوت و حکم ائتگینن و هیچوقت خواهش نفسه تابع اولماگینن که سنی اللهین یولوندان آزقین سالار .مسلما او کسلری که اللهین یولوندان آزقین‌دوشورلر ، چون حساب گونون یاددان چیخاردیرلار ، اونلار اوچون شدتلی عذاب اولاجاق (۲۶)

بیز گویی و یئری و اونلارین آراسیندا اولانلاری بیهوده و
باطل خلق ائله مه میشیک . بونلار کافرلرین گمانیدیر . وای اولسون؟
او کافرلره جهنم اوتونون عذابیندن (۲۷)آیا بیز ایمان گتیرنلری
و صالح عمل صاحبلرین یئر اوزونده . مفسدلر کیمی قرار وئره جه
ییک یا الله تعالی‌دان قورخان انسانلاری . فسق و فجور ائدنلریله
برابر قرار وئره ریک؟ (ابدا") (۲۸)قرآن بیر برکتلی کتابدیر که
سنه گوٴندردیک تا خلق اونون آیه لرینده درین فکر ائده لر و عقل
صاحبلری حقایقه متذکر اولالار (۲۹) بیز داود پیغمبره (اوغلی)
سلیمانی باغیشلادیق . اوچوخ یاخشی بنده ایدی و اللهین درگاهینا
چوخ رجوع ائلردی (۳۰) وقتیکه اصیل آتلاری ایکیندی چاغی
سلیمانه گوٴستردیلر (۳۱) سلیمان دئدی : اصیل آتلارا منیم علاقم
و محبتیم باعث اولدی که پروردگاریمین ذکریندن غافل اولام تا
گون باتدی(نماز قیلمادیم) (۳۲) (سلیمان دئدی)اونلاری منیم
یانیما قیطرین و اونلارین قیچلارینا و بویونلارینا ال چکیب
هامیسین صدقه وئردی و باغیشلا دی (۳۳) بیز سلیمان پیغمبری
امتحان ائدیب اونون تختخوابی اوسته(بیر اوشاق) جسدی سالدیق
و او (ئوز دئدیگیندن پشیمان اولوب و) توبه ائله دی (۳۴) عرض
ائله دی پروردگارا ، منی باغیشلاگینن و منه ائیله حکومت و سلطنت
وئرگینن که مندن سونرا هیچ کسه یئتیشمیه (وئرمه میسن) مسلما"
سن عوض سیز باغیشلیانسان (۳۵) بیز (قدرتلی)یئلی سلیمانین
اختیاریندا قویدوق تا اونون امریله هر یئره ایستیردی ، آرام حرکت
ائله سین (و اونون بساطین آپارسین) (۳۶) و شیادلاری و بوتون
معمارلاری و اوزگونچیلری اونون امری آلتیندا قرار وئردیک (۳۷)
و آیری شیادلاری که اونون قید و بندینده ایدیلر (۳۸) (دئدیک
که) بو دور بیزیم عطایامیز ، اونلاری هر کسه ایستیریسن ،
باغیشلاگینن و هر کسدن ایستیرسن ، منع ائتگینن که حدسیز و
حسابسیز عطایادیلار (۳۹) البته اونون بیزیم یانیمیزدا چوخ ارجی
و یاخشی منزلتی واردیر (۴۰) (یاپیغمبر)بیزیم بنده‌میز ایوب
پیغمبردن یاد ائتگینن ، اوندا که پروردگارین چاغیریب دئدی:
پروردگارا ، شیطان منه رنج و عذاب یئتیریب (سن ئوزون منه شفا
وئرگینن) (۴۱) (الله بویوردی) آیاقیوی یئره و ورگینن (یئردن
سو چیخار) او ساووق سوایله غسل ائدیب و ایچگینن (تاساغ و
سلامت اولوب و شفا تاپاسان) (۴۲)

بیز ایوب پیغمبرین اولادیـی (که ئولموشدولر) و اونلاریـن مثلینی اونلاریله برابر اونا باغیشلادیق . بو باغیشلاماق بیزیم طرفیمیزدن رحمتیدی و تذکر ایدی عقل و فراست صاحبلرینه (۴۳) (ایوبه دئدیک) بیر دسته نازک آغاج الیوه آلیب . عبالیوه وورگینن نا آندیوی سیندیرمیاسان. بیز اونی چوخ صبرلی و دؤزوملـی تاپدیق ، او چوخ یاخشی بنده ایدی و همیشه اللهین درگاهینا رجوع ائلردی (۴۴) و بیزیم بنده لریمیز: ابراهیم و اسحاق و یعقـوب پیغمبرلردن یاد ائتگینن که استقامت صاحبیدیلر (عبادتـده) و بصیرت اهلیدیلر (دین امرینده) (۴۵) بیز اونلاری آخرت ائوین ذکرینده خالص و پاک ائتدیک (۴۶) و اونلار بیزیم یانیمیزدا انتخاب اولموش و یاخشی بنده لردنیدیلر (۴۷) واسماعیل و الیسع و ذاالکفل پیغمبرلردن یاد ائتگینن که هامیسی یاخشی بنده لردنیدیلر (۴۸) بونلارین هامیسی تذکر و یاده گتیرمکدیر و عاقبت خیر پرهیزگارلار اوچوندور (۴۹) همیشه لیک بهشت باغلاری که قاپولاری اونلارین اوزلرینه همیشه آچیق دیر (۵۰) او بهشتلرده (تختلر اوستونده بالشلره) تکیه وئریب و چوخلی میوه لر و نوشابه لریله پذیرالیق اولارلار (۵۱) گؤزل و یاشیت (هم سن) حوریلر اونلارین حدمتینده اولاجاقلار (۵۲) حساب گونی اوچون وئریلن گؤزل وعده لر بونلاردیر (۵۳) البته بونلار بیزیم باغشلادیغیمیز نعمتلر و روزیلردیر کـه قطع اولان و قورتولان دئیل لر و همیشه لیک دیر (۵۴) بو ذکر اولان (نعمتلر) بهشت اهلی اوچوندور و البته کفر اهلی نین و گردنکشلرین وضعی چوخ وحیم دیر (۵۵) اونلاری جهنمه آتارلار که چون پیس مکاندیر (۵۶) بو جهنمی لر گرک جهنمین داغ و مخلوط سوبون دادالار (۵۷) و کافرلر اوچون آیری عذابلاردا واردیر (۵۸) (اونلارا عتاب اولار) بونـلار بیر دسته کافرلردندیلر که اجبارا" سیزایله جهنمه داخل اولورلار (کافرلرین رئیس لری دئیرلر) بیچاره لرین وای اولسون حاللارینا ، حتما اوتا دوشه جکلر (۵۹) (تازه واردلر دئیرلر) وای اولسون سیز بیچاره لرین حالینا که جهنمده ده بیزدن قاباغا دوشوبسوز و چوخ پیس قرارگاهیز واردیر (۶۰) (تابع لر) دئیرلر: پروردگارا . او کسی که (باعث اولدی بیز جهنمه داخل اولاق و) بو اوتی بیزه توش ائله دی ، اوئون اود عذابینی نئچه برابر آرتیرگینن (۶۱)

جهنمی‌لر دئیـرلر: بیزه نه اولوبدی، او کیشیلری که بیـز اونلاری (دنیاده) شرورلردن حساب ائلیردیک، بوردا گوٌرمیریک؟ (۶۲) اونلاری که بیز مسخره ائلیردیک (هارا گئتدیلر) یا بیزیم گوٌزلریمیز اونلارا ساتاشمیر؟ (۶۳) بـو نوع سوٌزلر و خصومت‌لیک جهنمی‌لر و اود اهلی‌نین آراسیندا حتمی دیر (۶۴) (یا پیغمبر) دئگینن، بوندان غیر دئیل که من تکجه خلقی آگاه ائدن و اخطار ائدنم. بیر و قهار الله تعالی‌دان سوای هیچ معبود یوخـدور(۶۵) گویلرین و یئرین و اونلارین آراسیندا اولانلارین پروردگاری، قدرتلی و باغیشلیان الله دیر (۶۶) دئگینن، او خبر که ذکر اولدی (قرآن، آدمین خلقتی، قیامت، حساب بهشت و جهنم) چوخ بیـوگ خبردیر (۶۷) سیز اوندان اوز دوٌندریرسیز (۶۸) منیم یوخاری عالمدن هیچ نوع خبریم یوخ ایدی، اوندا که (ملکلر آدمین خلقتی باره سینده) خصومت و مخالفت ائلیردیلر. (۶۹) تکجه بونا خاطر که من آشکار اخطار ائدنم، منه وحی اولور (۷۰) او زمانی کـه پروردگارین ملکلره دئدی که من‌پالچیقدان بشر خلق ائده جگـم (۷۱) ائیله که اونون خلقتین کامل ائله دیم و ئوز روحومدن اونا وئردیم. هامیز اونا سجده ائدین (۷۲) ملکلرین هامیسی اونـا سجده ائله دیلر (۷۳) مگر ابلیس که تکبرلیک ائدیب و کافرلردن اولدی (۷۴) الله بویوردی: ای ابلیس نه باعث اولدی، اونا که من ئوز ایکی (قدرت و رحمت) الیم‌له خلق ائله میشم، سجده ائتمیه سن؟ آیا تکبرلیک ائله دین یا ئوزووی اوندان چوخ یوخاری گوٌردون (۷۵) ابلیس دئدی: من اوندان یاخشییام. منی اوتدان خلق ائدیبسن و اونی پالچیقدان (۷۶) الله بویوردی: بوردان چیخ گئت که سن قاوولموشسان (۷۷) منیم لعنتیم قیامت گونونه کیمی سنه حتمی دیر (۷۸) ابلیس دئدی: پروردگارا، قیامت گونونه کیمی منه مهلت وئرگینن (۷۹) الله بویوردی: سنه مهلت وئریرم (۸۰) تا تعیین اولموش گون و معلوم اولان وقته کیمی (۸۱) ابلیس دئدی: سنون عزتیوه و جلالیوه آند اولسون که آدم اولادی‌نین هامیسین آل ائدیب، یولدان چیخاردارام (۸۲) مگر سنون بنده لریندن اونلار که مخلص‌دیلر (۸۳)

الله بویـــوردی: حق دیر و منده حق سوٴز دئییرم (۸۴) جهنمی حتما" سنله و سنون بوتون تابع‌لرینله دولدوراجاغام (۸۵) دئگینن، من رسالتیم اوچون سیزدن اجر و مزد ایستمیرم و اهـل تکلیف‌ده دئیلم (باشقا اشخاصه باغلی و متکی دئیلم) (۸۶) قرآن تذکر و نصیحت‌دن سوای اهل عالم اوچون گوٴندریلمیوب (۸۷) البته اونون وئردیگی خبرلرین صدقینه بیر زماندان سونرا آگـاه اولارسیز (۸۸)

۳۹ـ زمر سوره سی — ۷۵ـ آیه
۶ـ بعثت ئیلی — ۱۱۷۲ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

بو کتاب قدرتلی و حکمتلی اللهین طرفیندن نازل اولوب (۱) بیز بو کتابی حقله سنه گوٴندردیک. دینده خالـص اولان حالدا اللها عبادت ائتگینن (۲) آگاه اولگینن که خالص دین تکجه الله اوچوندور و او کسلر که الله تعالی‌دان سوای آیری معبودلار ئوزلری اوچون دوست وآرخا اختیار ائلیرلر و دئییرلر که بیز اونلارا عبادت ائتمریک مگر بونا خاطر که شفاعتله بیزی اللـها یاخین ائده لر (الله اونلارین دلیل‌لرین قبول ائتمز) البته الله تعالی حکم ائدر اونلارین آراسیندا، او زاددا که کافرلر اختلاف ائدیرلـر و مسلما الله او کسی که چوخ یالان دانیشان و چوخ کفر ائدندیر، دوز یولا هدایت ائله مز (۳) اگر الله ایسته سئیدی که اولاد اتخاذ ائده، مسلما ئوزی یاراتدیقی بنده لریندن هر کسی ایستیردی، انتخاب ائدردی. پاک و منزه دیر او اللـهی که واحد قهار دیر (۴) گویلری و یئری حقله یاراتدی. گئجه نی، گونوزه داخل ائدر و گونوزی گئجه یه، گونی و آیـی تحت امر قرار وئردی. هره سی (ئـوز مدارینـدا) تعیین اولموش مدته کیمی حرکت ائدر. بیلین و آگاه اولون که الله تعالی قدرتلی و باغیشلیاندیر (۵)

الله تعالی سیز نوع بشری بیر نفسدن خلق ائتدی، سونرا اونا جفت (حیات یولداشی) قرار وئردی و سیزین استفاده ز اوچون چارپالاردان سگگز جفت یاراتدی. سیزی آنالاریزین قارنیندا اوچ قارانلیق آراسیندا یارانیش، یارانیشین دالیجا خلق ائتدی. بو قدرت صاحبی الله تعالی، سیزین پروردگاریزدیر. وارلیق ملکی اونوندور. اوندان سوای هیچ معبود یوخدور (بو حقایقی بیلندن سونرا) پس هارا منصرف اولونورسوز؟ (۶) و اگر سیز نوع بشر تماما" کافر اولاسیز، الله تعالی سیزین عبادتیزه هیچ احتیاجی یوخدور ولی کفر و ناشکرلوگی بنده لریندن قبول ائله مز و اگر اونون نعمتلری‌نین شکرونی یئرینه یئتیره سیز، سیزین اوچون یاخشیدیر. (قیامت گونی) هیچکس، هیچ کسین گناه یوکونی گوتورمیه جک و سیز هامیز ئولندن سونرا اللهین طرفینه رجوع ائده جکسیز و او سیزین عمل‌لریزدن و جزالریندن سیزه خبر وئره جک. مسلما الله خلقین اوره‌ک اسراریندن کاملا" آگاهدیر (۷) هروقت انسانا بیر ضرر یا مصیبت یئتیشه (اللرین آچیب) التماس ائدن حالدا پروردگارین چاغیرار. ائیله که الله ئوز طرفیندن اونا نعمت وئردی (و گرفتارلیقین برطرف ائتدی) اوندان قاباق التماس ایله پروردگاری چاغیرماقی بکلی یادیندان چیخاردار و الله اوچون شریک‌لر قرار وئرر تا خلقی اللهیولوندان چیخاردیب ضلالته سالا (یا پیغمبر) دئگینن، ئوز کفرون ایله (دنیادن) آزجا بهره آپار، آنجاق سن جهنمده اود اهلیندن‌سن (۸) آیا او کسی که گئجه چاغیندا سجده و اقامه حالیندا اللها عبادت ائلیر و آخرتدن قورخور و پروردگارین رحمتینه امیدی وار (کافرلریله برابر اولابیلر؟) دئگینن، آیا او کسلری که بیلیرلر (علم و دانش اهلیدیلر) و او کسلری که بیلمیرلر و جاهل‌دیلر، برابردیلر؟ بو حقیقت‌لره تکجه علم و دانش صاحبلری متذکر اولارلار (۹) دئگینن، ای او بنده لری که ایمان گتیریبسیز، پروردگاریزدن قورخون و پرهیزگار اولون. او کسلر اوچون که یاخشی‌لیق و احسان ائلیرلر، بو دنیاده و آخرتده یاخشی‌لیقلار واردیر و اللهین زمینی و ملکی چوخ بیوک و وسعتلی دیر (هر یئرده که ایمان ساخلاماق چتین اولدی، باشقا شهرلره کوچ ائدین) مسلما الله تعالی صبر و استقامت ائدنلرین اجر و ثوابین تمام و کمال و حسابسیز اونلارا وئره جکدی (۱۰)

(یا پیغمبر) دئگینن ، منه امر اولونوب که اللها عبادت ائدیب و دینی‌می اونا خالص ائدم (۱۱) و امر اولونموشام که مسلمانلارین اولینجیسی اولام (۱۲) دئگینن ، من حقیقتا بیوک گونون عذابیندن قورخورام که پروردگاریمه عاصی اولام (۱۳) دئگینن ، من اخلاص ایله اللها عبادت ائدیب و دینی‌می اونا خالص ائدیرم (۱۴) (ای کافرلر) سیزده هر زادی که ایستیرسیز ، الله تعالی‌دان سوای عبادت ائدین دئگینن ، مسلما" زیانکارلار او کسلردیلر که قیامت گونی ئوزلرینه و خانواده لرینه زیان وردولار . بیلین و آگاه اولون که آشکار و بیوک زیانکارلیق همین بودور (۱۵) جهنمین اوتی (و توسسوسی) اونلارا اوستدن و آشاغیدان قارانلیق سالار. بو او اوددیر که الله ئوز بنده لرین ، اونون شدتلی عذابیندن قورخودور. ای منیم بنده لریم ، مندن و منیم عذابیمدن قورخون (۱۶) بشارت اولسون او کسلره که آزقین و ظالم رهبرین اطاعتیندن چکین‌دیلر و توبه ائدیب ، الله طرفینه گلدیلر (یا پیغمبر) منیم مومن بنده لریمه بشارت وئرگینن (۱۷) او کسلره که حق سوءزی ائشیدیب و اونلارین یاخشی‌سینا تابع اولورلار و عمل ائلیرلر. همونلاردیلار که الله اونلاری هدایت ائدیب و اونلار عقل و منطق و علم‌صاحبیدیلر (۱۸)او کسی که اللهین عذابینه مستحق و محکوم اولدی ، آیا سن قادرسن اونی جهنمین اوتوندان نجات وئره سن؟ (۱۹) اما او کسلر که پروردگاردن قورخوب و پرهیزگار اولدولار ، بهشتده اونلار اوچون بیر ، بیری نین اوستونده بنا اولان غرفه‌لر واردیر و او بهشتلرده چایلار و سولار آخیر . اللهین وعده سی‌دیر. الله ئوز وعده سینه خلاف ائله مز (۲۰) (ای انسان) مگر گوءرمیرسن که الله تعالی گویدن یاغیش سویی گوءندردی و یئر اوزونده بولاقلار و چایلار وجوده گتیردی و اونیله یئردن رنگ برنگ و جور بجور گوورنتیلر چیخارتدی سونرا خزان فصلی یئتیشر و گوءررسن که سارالیب و سولوبلار، سونرا اونلار قوری اوت و علف اولارلار. مسلما" بو فعل و انفعال . عقل و فراست صاحبلری اوچون بیر تذکر و عبرتدیر (۲۱)

آیـااوکسی کـه الله اونون سینه سین اسلام دینیـه آچیب و پروردگارین نوری‌ایله ایشیقلانیر (اوکسین تایی‌دیر که کفر و جهالت قارانلیقینا باتیب‌دیر؟) وای اولسون اوکسلره که اوره کلری قساوتدن اللـهین ذکریندن غافل اولوب . همونلار آشکارا ضلالتده دیلر (۲۲) الله تعالی سؤزلرین گؤزلی قرآنی نازل ائتدی . اونون بعضی آیاتی متشابه و تکراری‌دیر . او کسلر که پروردگاردن قورخورلار، قرآنین تلاوتیندن جانلاری تیتـرر، سونرا اللـهین رحمتین ذکر ائدنده، جانلاری و اوره کلـری آرام تاپار. قرآن اللــهین هدایتی و یول گؤسترمگیدیر . هر کسی ایستیه اونیله یول گؤسترر و هر کسی ایستیه ضلالتده ترک ائلر و اونون اوچون داها یول گؤسترن تاپیلماز (۲۳) آیا او کسیکه اوزون (صورتین) قیامت گونی شدتلی عذابدان اوزاق ساخلیا (او کسین تایی‌دیر که اوندان قورخمور؟) او گون ظالملره دئییلر که عمل‌لریزین جزاسین دادین (۲۴) اوکسلری که بونلاردان قاباق واریدیلار (پیغمبرلری) تکذیب ائله دیلر و او یئردن که گمان ائله میردیلر، عذاب اونلاری گرفتار ائتدی (۲۵) الله تعالی دنیا حیاتیندا ، ذلت و خوارلیق طعمین اونلارا دادیزدی و آخرت عذابی اوندان چوخ بیوک و چنین‌دیر اگر بیلردیلر (۲۶) بیز بو قرآندا خلقین هدایتی اوچون همه جور آیدین مثل‌لر گتیردیک ، اولا کـه مخلوق متذکر اولوب و عبرت آلالار (۲۷) قرآن عرب لغتینده نازل اولدی . اوندا هیچ کژلیک یوخدور ، اولا که مخلوق الله تعالی‌دان قورخوب و پرهیزگار اولالار (۲۸) الله تعالی (خلقین درکی اوچون) بیر کیشی‌نی مثل وورور که مختلف عقیده لی اربابلاری وار (هره سی بیر جوره دستور وئریرلر) و باشقا کیشی‌نی که تکجه بیر نفردن فرمان آپاریر. آیا بو ایکی کیشی مَثلده برابردیلر؟ حمد و ثنـا مخصوص بیر الله اوچوندور، ولی خلقین چوخی بو حقیقتی درک ائده بیلمیرلر (۲۹) (یاپیغمبر) البته سن ئوزون و تمام مخلـوق ئولوب (دنیادن) گئـده جکلر (۳۰) سونـرا سیز قیامت گونـی پروردگاریز یانیندا بیر ، بیریزدن شکایت ائلرسیز (۳۱)

ظالم‌راق اوکسدن سوای کیمدیر که اللها یالان نسبتی وئره. ائیله که حقیقت اونا گلدی، اونی تکذیب ائلیه؟ آیا جهنم کافرلرین یئری دئیل؟ (۳۲) او کسی که دوغری وعده اونا گلدی و اونی تصدیق و تائید ائتدی (اللهین بیرلیگینه قرآنه پیغمبره قیامته، حساب و کتابه ایمان گتیردی) همونلار حقیقتده اهل تقوی دیلار (۳۳) اونلار اوچون پروردگارین یانیندا هر نعمتی که ایستیه لر، آماده دیر (اهل تقوی‌نین و) یاخشی عمل صاحبلرین گوٴزل جزاسی و اجری بو دور (۳۴) تا الله تعالی اونلارین ناخوش عمل‌لرینه پرده چکه و اونلارین خوش عمل‌لریندن گوٴزل اجر، اونلارا احسان ائده (۳۵) آیا الله بنده سینه کافی دئیل که سنی اوندان غیریسی ایله قورخودورلار؟ الله هرکسی ضلالتده ترک ائلیه، اونون اوچون هدایت ائدن تاپیلماز (۳۶) و هر کسی که الله هدایت ائلیه اونی ضلالته سالان اولماز. آیا الله تعالی قدرتلی انتقام آلان دئیل؟ (۳۷) و اگر اونلاردان سوٴروشاسان که گوٴیلرین و یئرین خالقی کیمدیر؟ حتما" دئیه جکلر: الله تعالی‌دیر. دئگینن، آیا متوجه سیز که سیز اللهین عبادتی عوضینه نه شیئلره عبادت ائلیرسیز؟ اگر الله تعالی منه بیر زیان و ضرر یئتیره آیا سیزین معبودلاریز قادردیلر، او ضرری مندن دفع ائده لر؟ یا اگر الله منه رحمت عنایت ائلیه، قادردیلر، او رحمتی مندن منع ائده لر؟ دئگینن، تکجه الله منه کافیدیر و (بوتون دنیانین) توکل ائدنلری، تکجه اونا توکل ائلیرلر (۳۸) دئگینن، ای جماعت: سیز هر نه باجاریرسیز و قدرتیزده وارسا، عمل ائدین، منده (ئوزتکلیفیمه) عمل ائلیرم. تئزلیک‌ایله بیله جکسیز (۳۹) کیمسه یه عذاب گله جک و اونی رسوا ائلیه جک و همیشه لیک عذابا مستحق اولاجاق (۴۰)

(یاپیغمبر) بیز بو کتابی خلقین هدایتی اوچون حقله سنه
گوئ ندردیک . هرکس هدایت تاپدی ، ئوز نفعینه هدایت تاپیب . و
هر کس ضلالته ساری گئتدی ، مسلما " ئوزونی ضلالته سالیب . سن
اونلارا وکیل (و مسئول) دئیل سن (۴۱) الله تعالی‌دیر که وفات
زمانی اونلارین جانین آلار و اونون که هنوز اجلی یئتیشمیوب و
یوخودادیر ، امتناع ائلر و اونون که اجلی یئتیشیب ، جانین آلار و
او بیریسی‌لرین (وفات) حکمون معین وقته کیمی دالیا سالار . بو
ایشلرده اللهین قدرتیندن نشانه لر واردیر او کسلر اوچون که اهل
تفکر دیلر (۴۲) آیا مشرکلر ، الله تعالی دان غیریسی نی ئوزلرینه
شفیع‌لر توتوبلار ؟اونلارا دئگینن ، سیزین معبود لاریز (نئجه شفیع
اولا بیلرلر او حالدا که) اونلار هیچ زاد صاحبی دئیل‌لر و عقل‌لری
و شعورلاری یوخدور (۴۳) دئگینن (اذن) شفاعت تکجه الله اوچون
دور و گوئ یلرین و یئرین حکومتی و سلطنتی اونونکیدیر و سیز مخلوق
هامیز ئولندن سونرا اونا طرف قئییدرسیز . (۴۴) و چون اوکسلرین
یانیندا که آخرته ایمان و عقیده‌لری یوخدور ، الله تعالی‌نی بیرلیکده
یاد ائلرلر ، اوره کلری آجیشار ، ائیله که اونلارین معبودلاریندان
آد آپارارلار ، اوندا خوشحال اولارلار (۴۵) دئگینن ، ای منیم
اللهیم ، ای گوئ یلری و یئری یوخدان وجود گتیرن ، ای گیزلینلری
و آشکاری بیلن الله ، سن ئوزون بنده لریوین آراسیندا او زادلاردا
که اختلاف ائلیرلر ، حکم ائدنسن (۴۶) و اگر او کسلری که ظلم
ائدیبلر ، هر نه که یئر اوزونده وار ، ایکی برابرین ، ئوزلرینی ،
قیامت گونونون پیس و چتین عذابیندن خلاص ائتمک اوچون فدا
ائلیه لر ، اونلاردان قبول اولماز و اللهین عذابی او یئردن که
گمان ائله میرلر ، ظاهر اولار (۴۷) .

عمل‌لری‌نین قیاحتی که قبلا انجام وئریبلر، اونلارا آشکار اولار و مسخره ائله دیگلری‌نین جزاسینا گرفتار اولارلار. (۴۸) هر وقت انسانا، بیر ضرر و زیان یئتیشه، بیزی چاغیرار و التماس ائدیب یالوارار. ائیله که (او ضرری دفع ائدیب و) اونا نعمت و مال وئردیک، دئیر که من بو مال و ثروتی ئوز عقل و تدبیریمله قازانمیشام (ائیله دئیل) بلکه او مال و ثروت اوبی سیناماق اوچوندور، ولی خلقین چوخی بو حقیقتی بیلمیرلر (۴۹) البته بو سوءزلری اونلاردان قاباق اولان قوملاردا دئدیلر. ولی اونلارین مال و ثروتی (و اولادی و قشونلاری) اونلاری اللهین عذابیندن نجات وئرمدی (۵۰) و او عمل‌لرین قباحتی‌که انجام وئرمیشدیلر. اونلارا یئتیشدی و بو جماعتین ظالم‌لریده. تئز لیک‌ایله ئوز جزالارینا یئتیشه جکلر و اونلارین قدرتلری یوخدور که عذابین قاباغین آلالار (۵۱) آیا مخلوق بیلمیرلر که الله تعالی روزونی آرتیرار هر کسه که ایستر اسکیلدر؟ مسلما" بوندا اهل ایمان اوچون نشانه لر واردیر (۵۲) (یا پیغمبر) دئگینن، ای منیم بنده لریم که (جهالتدن و غفلتدن) ئوروزه اسراف ائدیب و ظلم‌ائدیبسیز، اللهین رحمتیندن ناامید اولماین. البته الله تعالی بوتون گناهلاری که (جهالتدن و غفلتدن) مرتکب اولوبسوز (توبه ایله) باغیشلار، چونکه الله باغیشلیان و رحم ائدندیر (۵۳) توبه و التماس‌ایله پروردگاریز طرفینه قئییدین و اونون احکامینا (راضی اولوب) تسلیم اولون، اوندان قاباق که عذاب، سیزی گرفتار ائلیه، سوندا سیزه کمک اولماز (۵۴) وقرآندن که چوخ گوءزل و گوءی کتابیدیر و پروردگاریز طرفیندن، سیزین هدایتیز اوچون نازل اولوب، تبعیت ائدین، اوندان قاباق که سیزه غفلتا" عذاب یئتیشه و سیز بیلمیه سیز (۵۵) اوندا هر کس واحسرتا چاغیریب، دئیر: افسوس که اللهین طرفین ساخلامادیم و مسخره ائدنلره قوشولدوم (۵۶)

یاکه دئیر: اگر الله منی هدایت ائله سئیدی، منده پرهیزگار-
لاردان اولاردیم (۵۷) یا او زمانیکه اللهین عذابین گوٴ زیله گوٴ رر،
اوندا دئیر: اگرمنیم بیرده دنیایه قئییت‌مگیم اولسایدی، حتما"
یاخشی عمل صاحبلریندن اولاردیم (۵۸) بلی، منیم آیدین آیت‌لریم
و دلیل‌لریم سنون هدایتین اوچون گلدی ولی سن اونلارا اینانمادین
و اونلاری تکذیب ائدیب و تکبرلیک ائله دین (و ئوزووی چوخ بیوک
حساب ائتدین) و کافرلردن اولدون (۵۹) قیامت گونی گوٴ ررسن
اوکسلری که اللها یالان نسبتی وئریردیلر، اوزلری قاراليب. آیا
مستکبرلر اوچون جهنمده یئر یوخدور؟ (۶۰) الله تعالی پرهیزگار-
لاری و الله تعالی‌دان قورخان مومنلری عمل‌لری‌نین اوزریندە نجات
وئرر. اونلارا هیچ پیس‌لیک یئتیشمز و هیچ غصه و خودوک ائله
مزلر (۶۱) هرزادین خالقی الله دیر و او هر زادا وکیل و حافظ دیر
(۶۲) اونون اوچوندور گو یلرین و یئرین خزانه‌لری‌وآچارلاری.
اوکسلری که اللهین آیاتینا کافر اولدولار، همونلار زیانکاردیلار
(۶۳) (یا پیغمبر) دئگینن، آیا منه امر ائلیرسیز که الله تعالی‌دان
سوای غیریسینه عبادت ائدم، ای آنلامازلار؟ (۶۴) حالبو که سنه
و سندن قاباقکی پیغمبرلره وحی اولوبدی که اگر شریک قرار وئره
سن، مسلما" سنون بوتون خیر ایشلرین محو اولار و زیانکارلاردان
اولارسان (مقصود و منظور شرکین گناهین بیلدیرمکدیر، یوخسا
پیغمبرلردن شرک عملی ظاهر اولماز، نئجه که الله بویورور که اگر
الله تعالی‌دان سوای آیری الله اولسایدی، بوتون عالم‌لر فسادا
چکیلردی) (۶۵) بلی، تکجه اللها عبادت ائتگینن و همیشه شکر
ائدنلردن اولگینن (۶۶) مخلوق او قدر که گرک اللهی (قدرتلی
و عظمتلی) تانییالار، تانیمادیلار، الله تعالی قیامت گونی یئری
بوتون قبضه ائدیب و گوٴ یلر اونون قدرتیله قاووشار. پاک دیر الله
و اوجادیر اوندان که شریک قرار وئریرلر (۶۷)

و صور (شیپوری) چالینار. اوکسدن سوای که الله اونون
قالماغین ایستیر، هر کس که گؤیلرده وار و هر کس که یئرده وار،
هامیسی ئولرلر. سونرا ایکینجی دفعه صور چالینار. اوندا تمام
ئولنلر دیریلرلر و قالخیب (محسره) باخارلار (۶۸) و یئر (محشر
چوٌلی) پروردگارین نوریله ایشیقلانار. خلقین نامه اعمالی حاضر
اولار. (قویولار) پیغمبرلر و شاهدلر احضار اولارلار و خلقین آراسیندا
حقله و عدالتله حکم اولونار و هیچ کسه ظلم اولماز (۶۹) هر کسه
ئوز عملی‌نین برابرینده جزا و ئریلی و الله تعالی خلقین اعمالینا
(ئوزلریندن) آرتیق راق آگاهدیر (۷۰) او کسلری که کافر اولدولار
(ایناماندیلار) اونلاری دسته، دسته جهنمه ساری سوررلر. ائیله
که جهنمه یاخینلاشدیلار، جهنمین قاپولاری اونلارین اوزلرینه
آچیلار. جهنمین مامورلاری اونلارا دئیرلر: مگر سیزین ایچیزدن،
سیزین هدایتیز اوچون پیغمبرلر گلمه دیلر؟ مگر پروردگارین آیاتین
سیزه تلاوت ائتمه دیلر؟ و سیزی بو گونون گؤروشوندن قورخو-
تمادیلار؟ جهنمی‌لر دئیرلر: بلی، گلدیلر و دئدیلر، ولی (چون
قبول ائتمه دیک) عذاب حکمی بیز کافرلره مقرر اولدی (۷۱)
اونلارا دئییلر: جهنمین قاپولاریندان داخل اولون و همیشه لیک
اوردا قالاجاقسیز و مستکبرلرین یئرلری چوح پیس یئر دیر (۷۲)
او کسلری که پروردگاردن قورخوردولار و پرهیزگاریدیلر، دسته،
دسته بهشته ساری هدایت اولارلار. ائیله که بهشته یاخینلاشدیلار،
بهشتین قاپولاری اونلارین اوزلرینه آچیلار و بهشتین مامورلاری
اونلارا دئیرلر: سلام اولسون سیزه، خوش گلیبسیز (بویورون)
بهشته داخل اولون و همیشه لیک اوردا قالاجاقسیز (۷۳) بهشت
اهلی دئیرلر: حمد اولسون اللها که ئوز وعده سین بیزه دوغری
ائتدی و بیزی ئوز بهشتینه وارث قرار وئردی تا هر یئرده که
ایستریک، منزل اختیار ائده ک (بلی او گون) یاخشی عمل
صاحبلرین اجری چوح گؤزل اولاجاق (۷۴).

(یاپیغمبر) اوگون گوٴره جکسن که ملائکه عرش اعلی‌نیـن اطرافیندا جمع اولوبلار و هامیسی پروردگارین عبادتینه و حمدینه مشغولدولار و اونلارین آراسیندا عدالتله حکم اولونار و دئییلی: مخصوص حمد و ثنا آلله اوچوندور که عالملرین پروردگاری دیر (۷۵)

۴۰ـ مومن سوره سی ۸۵ـ آیه
۶ـ بعثت ئیلی ۱۱۹۹ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر)(۱) بو کتاب قدرتلی و بیلگین اللهین طرفیندن نازل اولوبدی (۲) او اللهی که گناهلاری باغیشلیان و توبه لری قبول ائدندیر و مجازاتی چوخ شدیددیر. نعمت و رحمت صاحبی‌دیر. اوندان سوای هیچ معبود یوخـدور. هامی‌نین قاییداجاق یولی اونا طرفدیر (۳) اللهین آیاتیندا و احکامیندا مباحثه و مجادله ائله مزلر مگر او کسلری که کافر اولدولار. پس سینی کافرلرین گل، گئدی (تجارت کاروانی) شهرلرده اشتباهه سالماسین (۴) بونلاردان قاباق نوحون قومی و اونلاردان سونرا باشقا قوملار، پیغمبرلرین تکذیب ائله دیلر و هر قوم چالیشیردی پیغمبرین توتوب ئولدورسون و کافرلر باطل دلیللریله ایستیردیلر حق و حقیقتی آرادان آپارسینلار. بیز اونلاری شدتلی عذابا گرفتار ائله دیک. پس گوٴرگینن که کافرلرین مکافاتی نه قدر درد آرتیران و عذاب آرتیران ایدی (۵) و بئله لیکده پروردگاریوین عـذاب حکمی کافرلرین مجازاتی اوچون حتمی اولدی و اونلارین هامیسی جهنم اهلیدیلر (۶) او ملکلر که عرش اعلی‌نین حاملی‌دیلر و او ملک لر که عرشین اطرافینده دیلر، هامیـسی پروردگارین عبادتینه و حمدینه مشغولدولار، اللهه اونلارین ایمانلاری واردیر و اهل ایمان اوچون الله تعـالی‌دان باغیشلانمـاق طلب ائلیـرلر و دئییرلـر: پروردگارا، سنون نهایت سیز رحمتین و علمین بوتون عالملری بورویوب، ئوز لطف و کرمین ایله او کسلری که توبه ائدیب و سنون یولوندان تبعیت ائلیرلر، باغشیلاگینن و اونلاری جهنمین عذابیندن حفظ ائله گینن (۷)

پروردگارا ، سن اونلاری همیشه لیک بهشت باغلارینا که وعده وئریبسن ، آتا (وآنا)لاریله و عیال و اولادلاریله که صالح اولالار، داخل ائتگینن. حقیقتده قدرتلی و حکمتلی تکجه سنسن (۸) اونلاری پیس و قبیح عمل‌لره مرتکب اولماقدان حفظ ائله. پروردگارا، سن هرکسی پیس عمل‌لردن و او گونون مکافاتیندان حفظ ائده سن، حقیقتده ئوز عنایتین و رحمتین آلتیندا قرار وئریبسن و بو ئوزی بیوک سعادت و موفقیت دیر (۹) او کسلره که کافر اولدولار، عتاب اولونار که اللهین غضبی و آجیقلانماقی، سیزین بیر، بیریزه غضب و آجبق توتما غیزدان چوخ شدتلی‌دیر. وقتیکه سیزی ایمانا طرف دعوت ائله دیلر. سیز اونا کافر اوءلدوز (۱۰) کافرلر دئیرلر: پروردگارا، سن بیزی ایکی دفعه ئولدوردون و ایکی دفعه حیات باغیشلادین بیز ئوز گناهلاربمیزه اعتراف و اقرار ائلیریک. آیا جهنمدن چیخماغا بیزیم اوچون یول واردیر؟ (۱۱) (خطاب اولار) بو علته سیزه عذاب اولور، وقتیکه اللهی تک لیکده ذکر ائلیردیلر، سیز اونا کافر اولوردوز . ائیله که اونا شریک قائل اولوردولار، اینانیردیز . ایندی مجازات حکمی تکجه متعال و بیوک تانری‌ایله دیر (۱۲) او تانری که ئوز قدرت نشانه لرین سیزه آشکار ائتدی و گویدن سیزه روزی گو ندردی. بو حقیقته متذکر اولماز مگر او کس که الله طرفینه قئییدیب و توبه ائلر (۱۳) (ای مخلوق) چاغیرین اللهی دینیزی اونا خالص ائدن حالدا، هر قدر که کافرلرین بوندان اکراهلاری اولا (۱۴) الله تعالی‌نین مراتبی بوخاری و مقامی اوجادیر و بیوک عرشین صاحبی‌دیر. روحی (جبرئیلی) ئوز بنده لریندن هر کسه ایستر، گو ندرر تا (نبوت مقامی تاپسین و)خلقی ملاقات گونوندن قورخوتسون (۱۵) او گونی که خلقین بوتون اسراری، فاش اولار و هیچ بیرزاد الله تعالی‌دان گیزلین قالماز. او گون کل عالمین حکومت‌لیگی و سلطنتی کیمسه ایله دیر؟ او الله ایله که واحد قهار دیر (۱۶).

اوگون هرکس ئوز عملی‌نین جزاسینا یئتیشر . اوگون هیچ کسه ظلم اولماز . البته الله تعالی تئز حساب چکندیر (۱۷) (یا پیغمبر) خلقی (یـاخیـن گونـدن) قیامت گونونـدن قورخوت . او گونون وحشتیندن جانلار بوغازا چیخار و قورخودان آجیقلارین اودارلار . او گون ظالم‌لر اوچون آرخا و دایاق اولماز و نه شفاعت ائدن کـه شفاعتی قبول اولا (۱۸) الله تعالی خلقین گوٴزلری‌نین خیانتینه و گیزلین نیت‌لرینه کاملا " آگاهدیر (۱۹) الله خلقه حکم ائدر واو کسلر که الله تعالی‌دان غیریسینی چاغیریرلار ، بیر زادا حکم ائده بیلمزلر. نتیجه الله دیر که (خلقین تقاضاسین) ائشیدن و (عمل‌لرین) گوٴرندیر . (۲۰) آیا مخلوق یئر اوزونده گزیب دولانمیرلار تا گوره لر ، بونلاردان قاباق ، ظالم‌لرین سرانجامی که یئر اوزونده قدرتده و امکاناتدا بونلاردان آرتیق ایدیلار ، نئجه اولدی؟ (نه عذاب‌ایله هلاک اولدولار؟) و تانری اونلاری گناهلارینا گوٴره پیس عذابـه گرفتار ائتدی و بیر کس یوخ ایدی که اونلاری اللهین عذابیندن حفظ ائله سین (۲۱) کئچن قوملارین عذابی و هلاکی اونا گوٴره ایدی که پیغمبرلر اونلارین هدایتی اوچون آیدین دلیل‌لر و حجت لریله‌گلدیلر ، ولی اونلار او حجت‌لره کافر اولدولار و تانری اونلاری کفرلرینه گوٴره . پیس عذابا " گرفتار ائتدی ،البته‌تانری چوخ قدرتلی و مکافاتیده چوخ شدتلی‌دیر (۲۲) بیز موسی پیغمبری آیدین آیت‌لر و معجزه لر و حجت‌لریله گوٴندردیک (۲۳) فرعونه و هامانه و قارونه طرف اونلارین هامیسی موسی پیغمبری تکذیب ائله دیلر ودئدیلر: او چوخ یالان دانیشـان جادوگردیر (۲۴) ائیله که حق و حقیقت بیزیم طرفیمیزدن اونلارا گلدی ، دئدیلر : او کسلرین اوغلانلارین که موسی‌یه ایمان گتیریبلر ، ئولدورون و آروادلارین و قیزلارین دیری ساخلاین . کافرلرین مکر و حیله‌لری ضلالتدن سوای بیر زاد دئیل‌ایدی (۲۵) .

فرعون دئدی: قویون من موسی‌نی ئولدوتدوروم و او پروردگارین کمکه جاغیرس . من قورخورام که (اگر او دیری قالسا) سیزین دینیزی تعییر وئره یا یئر اوزونده فتنه و فساد ایجاد ائده (۲۶) موسی دئدی : من ئوز پروردگاریمه و سیزین پروردگاریزه هر مستکبرین شریندن که حساب و جزا گونونه ایمان گتیرمیر پناه آپاریرام (۲۷) بیر ایمانلی کیشی آل فرعوندان که ایمانین گیزلین ساخلیردی . دئدی : آیا سیز بیر کیشی‌نی که دئییر : منیم پروردگاریم الله تعالی دیر ، ئولدوروروسوز؟ بیر صورتده که آیدین معجزه لریله پروردگاریز طرفیندن گلیب . اگر او یالان دئییر ، گناهی اونون ئوزونه‌دیر و اگر دوغری دئییر ، بعضی وعده لری‌نین عذابی سیزه یئتیشر . مسلما الله تعالی اسرافکار و یالان دانیشان شخصی هیچوقت هدایت ائتله مز (۲۸) ای جماعت . بو گون یئرین (مصرین) ظاهری حکومت‌لیگی سیزیله دیر ، ولی اگر اللهین غضبی و عذابی بیزه یئتیشه ، کیمدیر که بیزه کمک‌لیک ائده؟ فرعون دئدی : بوندان سوای آیری یول سیزه گؤرمیرم وارشادیولوندان‌سوای سیزی آیری یولا هدایت ائتله میرم (۲۹) ایمان گتیرن شخص دئدی : ای‌جماعت ، من سیزین اوچون کئچمیش قوملارین هلاکی اولماق کیمی گونون عذابیندن قورخورام (۳۰) نوح و عاد و ثمود و اونلاردان سونرا گلن قوملارین عادتی کیمی عمل ائده سیز و الله هیچوقت ئوز بنده لرینه ظلم و جفا روا قیلماز (۳۱) ای جماعت ، من سیزین اوچون هامیلیق گونون چاغیریشیندان قورخورام (۳۲) او گونی که اونون عذابیندن اوز دوٗندریب قاچارسیز و سیزی اللهین عذابیندن ساخلیان یوخدور. تانری هرکسی ضلالتده ترکین قیلا ، داها اونون اوچون هدایت ائدن اولماز (۳۳) .

البته بوندان قاباق یوسف پیغمبر آشکار حجت لریله سیزی هدایتیز اوچون گلدی و سیز او حجت لردن که سیزه گلمشدی ، همشه شک و سبهه ده ایدیر ، تا زمانیکه یوسف دنیادن گئتدی (یالاندان دئدیز که تانری یوسفدن سونرا پیغمبر گؤندرمیه جک . بونا گؤره الله تعالی اسرافکار و شکاک شخصی (جماعتی) ضلالنده ترک ائد (۳۴) او کسلری که اللهین آیاتی باره سینده اونسوز که اونلارا دلیل و برهان گله ، مباحثه و مجادله ائلیرلر ، اللهین و مومنلرین یانیند بیوک عداوت و دشمن‌لیک ائلیرلر . بئله لیکده الله تعالی بوتور متکبــر و زور دئین اشخاصین قلبینه مهر (شقاوت) وورار (۳۵) فرعون (وزیرینه) دئدی : ای هامان (وئرگینن) منیم اوچون اوجا بیر ساختمان بنا ائله (سینلر) تا وسایل فراهم اولسون (۳۶) گؤیه چیخماق وسایلی تا موسی‌نین اللهیندن خبر توتوم . من موسی‌نی یالانچی گمان ائلیرم . هابئله فرعونون عمل‌لری اونون نظرینده گؤزل جلوه وئردی و اونی دو غری یولدان ساخلادی . فرعونون مکر و حیله‌سی . هلاکتدن سوای دئیل‌ایدی (۳۷) ایمان گتیرن شخص دئدی : ای جماعت ، مندن تبعیت ائدین تا سیزی حق یولونا ارشاد و هدایت ائدیم (۳۸) ای جماعت ، بو دنیانین یاشاییشی ناقابل متاع‌دن آرتیق بیر زاد دئیل و آخرت ائوی همیشه لیک‌دیر (۳۹) هرکس پیس ایش گؤره ، او اندازه و نسبتدن آرتیق مکافات اولماز و هر کس یاخشی عمل انجام وئره ، ایستر کیشی اولسون یا آرواد و اهل ایمان اولا ، همونلار بهشته داخل اولارلار و اوردا حسابسیز (و منت‌سیز) روزیلاری واردیر (۴۰)

ای جماعت ، من سیزی نجات و سعادت طرفینه چاغیریرام ولی
سیز منی جهنم اوتونا ساری چاغیریرسیز (۴۱) و مندن ایستیرسیز
که اللها کافر اولام و اوزادی که حق بیلمیرم . اونا شریک قرار وئرم .
ولی من سیزی قدرتلی و باغیشلیان تانری طرفینه چاغیریرام (۴۲)
آنجاق او زادین عبادتینه که سیز منی چاغیریرسیز ، قادر دئیل
دنیا و آخرتده کیمسه‌نی ئوز عبادتنیه چاغیرسین و بیلین که بیزیم
قاییداجاق یئریمیز اللهه طرفدیر ، بیرده که اسراف و تجاوز ائدنلر
اود اهلیدیلر (۴۳) یاخین گله جکده بیله جکسیز ، اونو که من
دئییرم ، تماما" دوغریدیر و من ئوز ایشیمی اللها تاپشیریرام و او
بنده لرین احوالینی گوءره ن و بیلندیر (۴۴) تانری او شخصی
فرعونیلرین شریندن و مکربندن ساخلادی و آل فرعونه چوح پیس
عذاب گوءندردی (۴۵) (او پیس عذاب) یانار اوددیر که (هرگون)
سحر و آخشام اونلارا گوءستریلر و او گونیکه قیامت باشلانار ، خطاب
یئتیشر که آل فرعونی (فرعونون دار و دسته‌سین) شدتلی عذابا
داخل ائدین (۴۶) اوندا اوتون ایچینده بیر ، بیریله مجادله یه
باشلارلار. مستضعف‌لر مستکبرلره دئیرلر: بیز (دنیاده) سیزین
تابع‌لریزدنیدیک ، آیا ایندی باشارابیلرسیز ، بیر آز بیزیم
عذابیمیزدن آزالداسیز؟ (۴۷) مستکبرلر دئیرلر: مسلما بیز هامیمیز
جهنمین اوتوندا گرفتار اولموشوق ، البته تانری بنده لری‌نین
آراسیندا عدالتله حکم ائدیب (۴۸) اونلار اود ایچینده جهنمین
مأمورلارینا دئیرلر: سیز پروردگاریزدن ایستیون که بیزیم عذابیمیزدن
بیرجه گون تخفیف وئرسین (۴۹)

ماامورلار دئیرلر: مکر پیغمبرلر سیزین هدایتیز اوچون آشکار دلیل‌لر و حجت‌لریله گلمه دیلر؟ جهنمی‌لر جواب وئررلر، بلی گلدیلر (ولی بیز اونلاردان تبعیت ائتمه دیک) ماامورلار دئیرلر: پس ئوزوز ایستیون که کافرلرین تقاضا لاری ضلالتدن سوای بیر زاد دئیل (۵۰) بیز پیغمبرلریمیزه و او کسلره که ایمان گتیریبلر، دنیا حیاتیندا و او گونی که شاهدلر، شهادته قالخارلار، کمک‌لیک ائله ریک (۵۱) او گون ظالم‌لرین معذرت ایسته مکلری اونلارا فایده وئرمز. آخرتین لعنتی و پیس مکان اونلار اوچوندور (۵۲) بیز موسی‌یه هدایت (و نبوت) مقامی عطا ائتدیک و بنی اسرائیلی گوی کتابینا (توراته) وارث قرار وئردیک (۵۳) که عقل و بصیرت صاحبلرینه هدایت و نصیحت دیر (۵۴) (یا پیغمبر) صبرین اولسون که اللهین وعده سی حقدیر. ئوز (امتیوین) گناهیدن باغیشلانماق ایسته گینن آخشاملار و سحر چاغیلاری پروردگاریوین حمدینه تسبیح و عبادت ائتگینن (۵۵) او کسلر که اللهین آیانی باره سینده دلیل‌سیز و حجت‌سیز مجادله ائلیرلر، تکبرلیک و بیوک لوکدن سوای بیر زاد اوره کلرینده یوخدور که هیچوقت اونا یئتیشمیه جکلر. سن اونلارین شریندن اللها پناه آپارگینن که او ائشیدن و گوءرندیر (۵۶) مسلماً گویلرین و یئرین یارانیشی مخلوقون یارانیشیندان چوخ بیوک‌دیر ولی خلقین چوخی بو حقیقتی بیلمیرلر (۵۷) هیچوقت کور آدم‌ایله گوءزلو برابر اولا بیلمز، هابئله او کسلری که ایمان گتیریبلر و صالح عمل انجام وئریرلر، پیس عمل صاحبلریله برابر دئیل‌لر ولی‌خلقدن چوخ آزی بوحقیقته متذکر اولارلار (۵۸)

البته قیامت ساعتی که اوندا هیچ شک و شبهه یوخدور، گلیب یئتیشه حک ولی خلقین چوخی اونا ایمان گتیرمیرلر. (۵۹) پروردگاریز بویوردی: منی (خلوص نیت‌ایله)چاغیرین تاسیزین دعازی مستجاب ائدیم. او کسلری که منه عبادت ائتمکدن تکبرلیک ائدیب و چکینیرلر. دلیل اولان حالدا جهنمه داخل اولاجاقلار (۶۰) الله تعالی‌دیر که گئجه نی سیزین استراحتیز و دینجل‌مگیز اوچون قرار وئردی و گونوزی (چالیشماق اوچون و روزی کسب ائتمک اوچون) ایسیقلی ائتدی. حقیقتده اللهین خلق اوچون بیوک فضل و رحمتی واردیر ولی خلقین چوخی شکر ائدن دئیل‌لر (۶۱) او اللهی که تمام‌موجوداتین خلق ائدنیدیر، سیزین پروردگاریزدیر، اوندان سوای هیچ معبود یوخدور، پس نه اوچون اوندان اوز دؤندریرسیز؟ (۶۲) او کسلری که اللهین آیاتین داندیلار و اونلارا اینانمادیلار، همونلار الله تعالی‌دان اوز دو ندررلر (۶۳) الله تعالی‌دیر که یئری سیزین اوچون قرارگاه مقرر ائدیب و گویی اوجا بنا ائتدی و سیز (انسانلارا) گؤزل صورت و قیافه باغیشلادی، پاک و گؤزل غدالاردان سیزه روزی قرار وئردی. بو دور او اللهی که سیزه پرورش وئرندیر. پاک و اوجادیر او اللهی که اهل عالمین پروردگاری دیر (۶۴) الله تعالی همیشه لیک و ابدی‌دیری دیر. اوندان سوای هیچ معبود یوخدور. اخلاص‌ایله اللها عبادت ائدین. دینیزی اونون اوچون خالص و پاک ساخلاین. مخصوص حمد و ثنا الله اوچوندور که اهل عالمین پروردگاری دیر (۶۵) (یا پیغمبر) دئگینن، من سیزین باطل معبودلاریزین عبادتیندن که الله تعالی‌دان سوای عبادت ائلیرسیز، بکلی منع اولونموشام و پروردگاریم طرفیندن منه آیدین دلیل‌لر و حجت‌لر گلیب و منه امر اولوب که اهل عالمین پروردگاری‌نین امرینه تسلیم محض اولام (۶۶)

او اللهی که سیزی (ازلده) تورپاقدان خلق ائله دی سونرا نطفه دن و سونرا علقه دن سونرا سیزی (آنا رحمیندن) اوشاق صورتینده چیخارتدی تا رشد و کمال یاشینا یئتیشه سیز، اوندان سونرا قوجالیرسیز و سیزدن بعضیلری قوجالمامیشدان قاباق وفات ائلیرلر وهامیز تعیین اولموش اجله یئتیشیرسیز، اولا که سیز (دنیا و آخرت باره سینده) عاقلانه فکر ائلیه‌سیز (۶۷) نکجه او الله دیر که انسانه وارلیق و دیریلیک وئریب و سونرا اونا وفات باغیشلار. ائیله که الله تعالی بیر امره اراده ائتدی، بوندان غیر دئیل که دئیر: موجود اول و فوری موجود اولار (۶۸) (یا پیغمبر) آیا توجه ائتمه دین، او کسلری که اللهین آیاتی باره سینده مجادله و دعوا ائلیردیلر، ایشلری‌نین آخر و عاقبتی هارا یئتیشدی؟ (۶۹) او کسلری که بیزیم کتابیمیزی و او حکم‌لری که پیغمبرلریمیزی اونلارین ابلاغینا گوئندرمیشیک، تکذیب ائلیرلر، تئزلیکایله بیله جکلر (۷۰) ائیله که بویونلارینا زنجیرلر باغلانیب و زنجیرله اونلاری چکرلر (۷۱) (اوندا) قاینار سویا سالیب، سونرا جهنمین اوتونا آتارلار (او وقت بیلرلر) (۷۲) سونرا اونلارا دئییلی: شریک‌لریز و باطل معبودلاریز هاردادیلار؟ (۷۳) الله تعالی‌دان سوای اونلارا عبادت ائلیردیز. جهنم اهلی دئیرلر: اونلار بیزیم نظریمیزدن گورونمز اولدولار، ولی بیز قبلا " بیر زادی اللها شریک قرار وئرمیردیک. بئله لیکده الله تعالی کافرلری ضلالته سالار (۷۴) بو عذاب اونا خاطردیر که سیز یئر اوزونده ناحق هوسبازلیقا مشغول ایدیز و اونلارا افتخار ائلیردیز (۷۵) ایندی جهنمین قاپولاریندان داخل اولون و همیشه لیک اوردا قالاجاقسیز و تکبر ائدنلرین و گردنکش‌لرین یئرلری چوخ پیس دیر (۷۶) (یا پیغمبر) سن صبر ائله گینن. اللهین وعده سی حقدیر. کافرلره وئردیگیمیز عذاب وعده لرین بعضی‌سین حال حیاتدا سنه نشان وئره ریک. یا سنه وفات باغیشلایب، اونلارین قاییداجاق یئرلری بیزیم طرفیمیزه دیر (اوندا اونلارین وخیم وضعلرینه پی آپارارسان) (۷۷)

بیرسندن قاباق چوخلی پیغمبرلر (خلقین هدایتی اوچون) گوندردیک که اونلارین بعضی‌سی‌نین شرح حالین سنه بیان ائله دیک و بعضیلرین (شرح حالین) بیان ائله مه میشیک هیچ پیغمبر آیه و معجزه گتیرمدی مگر اللهین اذنیله. ائیله که اللهین فرمانی صادر اولدی، اوندا حق و عدالتله حکم اولونار و اوردادیر که باطل اهلی ضرر گؤرر‌لر (۷۸) الله تعالی دیر که چارپالاری سیزین اوچون خلق ائتدی‌تابعضی‌سینه سوار اولوب و بعضی سیندن تغذیه ائده سیز (۷۹) و سیزین اوچون او چارپالاردا چوخلی منفعت‌لر واردیر و اونلارین وسیله سیله نظر یزده اولان حاجت‌لره یئتیشیرسیز و چوخ لده‌اونلارا و دریادا گمیلره سوار اولورسوز (۸۰) الله ئوز آیاتین سیزه نشان وئریر، پس سیز اللهین هانسی آیاتین دانا بیلرسیز؟ (۸۱) آیا مخلوق یئر اوزونده گزیب دولانمیرلار تا او کسلرین آخر وعاقبتی که بونلاردان قاباق واریدیلار و چوخلوق و قدرت باره سینده بونلاردان آرتیق‌راق ایدیلار و اثر لری و امکاناتلاری بونلاردان چوخ ایدی، گؤره لر(که نتیجه کفرلرینه سبب هلاک اولدولار) و هر نه که کسب ائدیب. اله گتیرمیشدیلر، اونلاری اللهین غضبیندن ساخلامادی (۸۲) ائیله‌که پیغمبرلر آیدین حجت لریله اونلارین هدایتی اوچون گلدیلر، اونلار ئوز یانلارینداا اولان باطل معلومات و اطلاعاتلارینا گووه نیب، خوشحال اولدولار (و پیغمبرلری لوغازا قویدولار) تا او عذاب وعده سی که مسخره ائلیردیلر، اونلاری برک گرفتار ائتدی (۸۳) ائیله‌که بیزیم شدتلی عذابیمیزی گؤردولر، دئدیلر: (ایندی) بیز تک و یالقوز اللها ایمان گتیردیک و اللها وئردیکمیز شریکلره و بت‌لره کافر اولدوق (۸۴) ولی اونلارین ایمان گتیرمکی. عذابی گورندن سونرا، اونلارا هیچ فایده وئرمدی بو سنت اللهین قانونی دیر که بنده لرین آراسیندا کئچیب (برقرار دیر) و اوردا دیر که کافرلر ضرر گؤرورلر (۸۵)

۴۱ ـ فصلت سوره سی
۶ ـ بعثت ئیلی

۵۴ ـ آیه
۷۹۶ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (قرآنین رموزیندن و اسرارییندندیر) (۱) قرآن باغیشلیان و رحم ائدن اللهین طرفیندن نازل اولوبدی (۲) بیر کتابدیر که اونون آیه‌لری تفصیل وئریلیب . قرآن عربجه دیر ، او جماعت اوچون که بیلیرلر (اهل علم دیلر) (۳) قرآن خلقه بشارت وئرن و اخطار ائدندیر، ولی خلقین چوخی اوندان اوز دوئندریرلر و اونون نصحیت لرینه قولاق وئر میرلر (۴) کافرلر دئدیلر: بیزیم اوره گلریمیز سنون دعوتیوی قبول ائتمکدن پرده لیدیر و قولاقلاریمیز آغیر ائشیدیر و بیزیله سنون آرامیزدا مانع واردیر . سن (ئوز دینیوه) عمل ائله گینن . مسلما بیزده (ئوز مذهبیمیزه) عمل ائده نیک(۵) دئگینن ، منده سیزین کیمی بشرم . بوندان غیر دئیل که منه وحی اولور که سیزین اللهیز بیر الله دیر . اونون عبادتینه (ثابت و) استقامتلی اولون و اوندان باغیشلانماق ایستیون . وای اولسون مشرکلره (شدتلی عذاب او کسلر اوچوندور که اللها ، شریک قرار وئریرلر) (۶) او کسلری که زکات وئرمیرلر و آخرته کافردیلر (۷) البته او کسلر که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر ،اونلار اوچون قورتولمیان و منت‌سیز اجر واردیر (۸) (یا پیغمبر) دئگینن ، آیا او اللها که اهل عالمین پروردگاری‌دیر و یئری ایکی گونون مدتینده خلق ائدیب ، کافر اولورسوز؟ و اونا شریک و شبیه قرار وئریرسیز؟ (۹) و الله تعالی یئر اوزونده محکم داغلار قرار وئردی و یئری برکتلی ائتدی و یئر اهلی‌نین روزوسون (باب میل‌لریجه) دؤرت گونون مدتینده تقریر ائتدی که روزی طلب ائدنلر اوچون متناسب و برابردیر (۱۰) سونرا الله تعالی گویون یارانیشینا قصد ائتدی او حالدا که او توسی (صورتینده) ایدی . الله تعالی گویه و یئره امر بویوردی‌که ایستر ، ایستمز حالدا وجوده گلین و پروردگاریزین امری آلتیندا قرار تاپین . اونلار دئدیلر: که بیز مطیع اولان حالدا وجوده گلدیک و پروردگارین امرینه تسلیمیک (۱۱)

سونرا یئددی گویون یارانیشین ، ایکی گونون مدتینده تقدیر ائدیب و هر گویون نظم و نظام امرین وحی ائتدی و دنیانین گویونی ایشیقلی چراغلاریله (اولدوزلاریله) زینت وئریب و اونلاری حفظ ائله دیک . بو نظم و نظام قدرتلی و بیلگین اللهین تقدیری و تدبیری‌دیر (۱۲) و اگر کافرلر قبول ائله میوب و اوز دوءندردیلر ، اونلارا دئگینن ، من سیزی ، عاد و ثمود قومونی هلاک ائدن ایلدیریم کیمی ایلدیریمدن قورخودورام (۱۳) او زمانی که بیزیم پیغمبرلریمیز هر طرفدن اونلارین هدایتی اوچون گلدیلر و دئدیلر : عبادت ائله میون مگر بیر اللها . اونلار دئدیلر : اگر پروردگاریمیز ایسته سئیدی (که بیز ایمان گتیرک) مسلما " ملکلری رسالته گوءندرردی و بیز او زادا که سیز گوءندریلیب‌سیز ، کافریق (ایناناندئیلیک) (۱۴) و اما عاد قومی یئر اوزونده ناحق یئره بیوکلوک و گردنکش‌لیک ائله دیلر و دئدیلر : بیزدن قدرتلی و زوربا کیمدیر؟ آیا اونلار گوءرمه دیلر و بیلمه دیلر ، او اللهی که اونلاری یارادیب . اونلاردان قدرتلیدیر؟ و بیزیم آیاتیمیزین منکری اولدولار؟ (۱۵) اونلارین هلاکینه (دونداران) تند یئلی ، نحس و شوم گون‌لرینده گوءندردیک تا ذلیل‌لیک عذابین دنیا حیاتیندا اونلارا دادیزاق ، بیر صورتده که آخرتین عذابی چوح ذلیل ائدن و رسوا ائدن عذابدیر و اونلارا هیچ کمک‌لیک اولمیاجاق (۱۶) و اما ثمود قومی ، بیز اونلاری هدایت ائله دیک ولی اونلار کورلوگی ، هدایته ترجیح وئردیلر و ذلیل ائدن عذاب ایلدیریمی اونلاری برک گرفتار ائتدی ، او عمل‌لرین اوزرینده که کسب ائله میشدیلر (۱۷) و او کسلری که ایمان گتیریب و پرهیزگار اولدولار ، هامیسینا نجات وئردیک (۱۸) قیامت گونی اللهین دشمنلرین ییغیب ، اوتون قاباغیندا ساخلارلار (۱۹) تا وقتیکه جهنمی‌لر یئتیشه‌لر ، او زمان اونلارین قولاقلاری و گوءزلری و دریلری ، اونلارین ائله دیکلری عمل‌لره شهادت وئررلر (۲۰)

و اونلار ئوز دریلرینه و اعضای بدنلرینه دئیرلر: نییه بیزیم ضرریمیزه شهادت وئریرسیز؟ اونلار جواب وئررلر که جمیع موجوداتی ناطق و دانیشدیران الله بیزی دانیشدیردی (الله تعالی بویورور) الله نئجه که اول دفعه سیزی یوخدان خلق ائتدی (گئنه سیزی دیریلدیب و) اونا طرف قئییدرسیز (۲۱) و سیز کافرلر مانع اولا بیلمزسیز که قولاق و گوٴز و بدنلریزین دریسی سیزین ضرریزه شهادت وئرمه سینلر و سیز بئله گمان ائلیردیز که الله تعالی سیزین پیس عمل‌لریزین چوخونی که گیزلینده مرتکب اولوردوز، بیلمیر (و گوٴرمیر) (۲۲) همون باطل گمان پروردگاریزه، سیزی هلاکته سالدی و بو گون هامیز زیانکارلاردان اوٴلدوز (۲۳) ایندی اگر صبر ائدیب دوٴزه‌لر، اود ایچی اونلارین مسکنی‌دیر و اگر استغاثه ائدیب شکایت ائلیه لر، اونلارین شکایتینه یئتیشن یوخدور (۲۴) بیز اونلارا ئوزلری کیمی شیطان صفت یار و یولداش قرار وئردیک تا قاباقداکی پیس عمل‌لرینی و کئچمیش پیس ایشلرینی اونلارین نظرینده گوٴزل جلوه وئرسینلر و اللهین عذاب وعده سی اونلارا حق و واجب اولدی و اونلاردان قاباق کئچمیش جن و انس امت‌لری کیمی زیانکار اولدولار (۲۵) کافرلر (دوستلارینا) دئدیلر: بو قرآنا قولاق وئرمیون، تلاوت اولونوندا) بیهوده سوٴزلر دانیشین تا (قولاق وئرنلره) غالب اولاسیز (۲۶) بیز او کسلره که کافر اولدولار شدتلی عذاب دادیزاریق و اونلارا پیس جزا وئره ریک، پیس عمل‌لری مقابلینده که عمله گتیردیلر. (۲۷) اللهین دشمن‌لری‌نین جزاسی همون جهنم اوتیدیر که اونلارین همیشه لیک و ابدی ائولری دیر. بو جزا و کیفر اونا گوٴره دیر که بیزیم آیاتیمیزی دانیب و جهل ائلیردیلر (۲۸) و کافرلر (جهنمده) دئیه جکلر: پروردگارا، او ایکی جن و انس طایفه‌لری که بیزی ضلالته سالدیلار، بیزه نشان وئرگینن تا اونلاری آیاغیمیزین آلتینا سالاق که آرتیق ذلیل و رسوا اولسونلار (۲۹)

او کسلری که دئییرلر: بیزه پرورش وئرن (و بیزه روزی وئرن) الله دیر و بو عقیده و ایمانـدا ثابت و استقامتلی اولورلار (ئولنده) ملکلر اونلارا نازل اولوب و دئیرلر: هیچ قورخماین و غصه ائله میون و او بهشته که سیزه وعده وئریلیب، خوشحال اولون (۳۰) بیز سیزه دنیا و آخرتده همیشه یار و یولداشیق و بهشتده هر نـه ایستیه سیز و هر نه یه مایل اولاسیز، سیزین اوچون آماده دیر (۳۱) بو احسان (سفره سی) باغیشلیان و مهربان اللهین طرفیندن نازل اولوب (آچیلیب) (۳۲) او کسدن چوخ گوٴزل سوٴز دانیشان کیمدیر که خلقی الله طرفینه چاغیریر و ئوزی یاخشی و صالح عمل صاحبـی دیر، دئییر کـه من مسلمـانم (اللهین امرینه تسلیم اولانلاردانام) (۳۳) یاخشی لیق ایله یامانلیق هیچوقت برابر اولماز (یا پیغمبر) سن خلقین پیس لیک لرین. یاخشی لیق ایله سوٴوگینن اوندا (گوٴره جکسن) او کسی که سنله اونون آراسیندا کینه و عداوت واردیر، سنون چوخ صمیمی دوستون اولدی (۳۴) ولی بو گوٴزل خصلته و مقامـا یئتیشمزلر مگر او کسلری که پیس لیک مقابلینده صبر ائله دیلر و دوٴزدولر و فیض آپارمازلار مگر او کسلری که ایماندان بیوک سهم لری واردیر (۳۵) و هروقت شیطانین وسوسه سیندن سنه ضرر و صدمه یئتیشه (و سنی خیر ایشلردن مانع اولا) اوندا اللها پناه آپارگینن که او ائشیدن و بیلندیر (۳۶) و اللهین قدرت نشانه لریندن گئجه و گونوزی و گونی و آیی یاراتماقدیر. گونیله آییـن برابرینده سجده ائله میون و اللها سجده ائدین که اونلاری یاراداندیر اگر سیز تکجه اونا عبادت ائلیرسیز (۳۷) و اگر (کافرلر و مشرکلر و مغرورلار) اللها عبادت ائتمکدن تکبرلیک ائده لر (غمگین اولما و بیل که) جمیع ملائکه که اللهین حضوروندادیلار، اونسوز که یورولالار اللهین عبادتینه مشغولدولار (و الله تعالی نین، خلقین عبادتینه و حمد و ستایشینه ابدا" احتیاجی یوخدور) (۳۸)

اللهین قدرت نشانه لریندن بودورکه سن یئری سولموش و
قوری گوٴررسن ، ائیله که بیز اونا یاغیش سویی گوٴندردیک ، گوٴوه
ریب و شادلیق تاپار . او اللهی که یاغیش سویی ایله یئری دیریلدیر.
مسلما ئولولربده دیریلدر. البته او هر شیئه (هرزادین یاراتماغینا) قادردیر
(۳۹) البته او کسلری که بیزیم آیاتیمیزه ملحد و کافر اولورلار هیچ وقت
بیزیم نظریمیزدن گیزلین قالمازلار . آیا او کسی که جهنم اوتونا دوشه
یاخشی دیر یااوکسی که قیامت گونی اوندان اماندا قالا؟ (بوگون)
هرنه ایستیرسیز ، ائلیون که سیزین عمل‌لریزی الله گوٴرور (۴۰)
اوکسلری که بو قرآنه که اونلارین هدایتی اوچون گلیب ، کافر اولورلار
(شدیدا مجازات اولاجاقلار) حقیقتده قرآن چوخ عزیز و گرامی بیر
کتابدیر (۴۱) هیچوقت نه کئچمیشده و نه گله جکده باطل سوٴز
قرآنه یول تاپماز چونکه او حکمتلی و عبادته یاراشیقی اولان اللهین
طرفیندن نازل اولوبدی (۴۲) (یاپیغمبر) او سوٴزیکه قاباقکی
پیغمبرلره دئییلیب، سنه ده همون سوٴز دئییلیر که سنون پروردگارین
چوخ باغیشلیان و بتر مجازات صاحبی دیر (۴۳) و اگر بیز بو قرآنی
عجم (غیر عرب) لغتینده گوٴندرسئیدیک ، مسلما "کافرلر دئیردیلر:
نه اوچون بو کتابین آیه‌لری تفصیل‌ایله بیان اولونمایب؟ نه اوچون
اونون احکامی عجمی و مخاطبی عرب‌دیر؟ اونلارا دئگینن ، بو
قرآن اهل ایمان اوچون هدایت و (اوره کلره) شفا وئرندیر و او
کسلری که ایمان گتیرمیرلر، قولاقلاریندا آغیرلیق وار و اونی گوٴرمکدن
گوٴزلری کوردیر ، دئیه سن اونلاری چوخ اوزاق یئردن سسلیرلر
(۴۴) بیز موسی پیغمبره تورات کتابین وئردیک (بنی اسرائیل)
اونون خلاف یولون توتدولار و اگر پروردگاریوین ازل‌کی حکمی
اولماسایدی (که مجازاتی تاخیره سالسین) مسلما "اونلارین آراسیندا
عذاب حکمی صادر اولاردی، هر قدر که اونلار قرآنین باره سینده
شک و شبهه ده دیلر (۴۵) هرکس دنیاده یاخشی ایش گوٴره، ئوز
نفعینه ایش گوٴروب و هرکس پیس ایش گوره، ئوز ضررینه گوٴروب
و سنون پروردگارین هیچوقت بنده لرینه ظلم ائتمز (۴۶)

قیامتین ساعتیندن تکجه الله آگاهدیر . هیچ میوه ئوز غنچه سیندن چیخماز و هیچ دیشی حامله اولماز و دوغماز مگر اللهین علمی‌ایله و او گونی که مشرکلره عتاب اولار: او بت‌لری که منه شریک قرار وئریردیز ، هاردادیلار؟ مشرکلر دئیرلر: پروردگارا، بیز سنه عرض ائله دیک که بیزیم هیچ شاهدیمیز یوخدور که سنون شریکین اولا . (۴۷) باطل معبودلارکه دنیاده اونلارا عبادت ائلیردیلر، هامیسی نظرلریندن محواولوب گئدر و یقین ائلرلر که اونلار اوچون قاچاق یولی یوخدور (۴۸) انسان منفعت‌لی شیئلری و دنیا مالین ایسته مکدن (گوءزی) دوءیماز و یورولماز ولی اگر اونا ضرر و صدمه یئتیشه ، اوندا ماءیوس اولوب و (اللهین رحمتیندن) ناامید اولار (۴۹) و اگر بیز انسانا ضرر و صدمه دن سونرا که اونا یئتیشیب، ئوز طرفیمیزدن رحمت و نعمت دادیزاق ، اوندا دئیر که بو نعمتلر منیم اوچون (و منیم لیاقتیمدن) دیر و گمان ائله میرم که قیامت قائم اولا ، فرضا " اگر اولسادا ، پروردگاریم یانیندا منیم اوچون گوءزه ل نعمتلر واردیر (بونلاردان یاخشی‌سین تاپارام) بیز (قیامت گونی) کافرلری ئوز عمل‌لریندن (و جزالریندن) آگاه ائله ریک و اونلارا شدتلی عذاب دادیزاریق (۵۰) و زمانیکه بیز انسانا نعمت (مال و ثروت و حکومت) وئردیک (بوءیوک‌لوک ادعاسی ائدیب و بیزدن اوز دوءندری و (اللهین عبادتیندن) اوزاق اولار . ائیله که بیر مصیبته گرفتار اولدی ، اوندا اوزون ، اوزون دعالریله بیزی کمگه چاغیرار (۵۱) (یا پیغمبر) دئگینن ، سیز گوءرورسوز و آنلیرسیز که قرآن اللهین طرفیندندیر ، سونرا اونا کافر اولورسوز . بو صورتده آرتیق ضلالته دوشن کسدن سوای کیمدیر که اوزاق ضلالتده و شقاوتده قرار تاپسین؟ (۵۲) بیز ئوز قدرت و حکمت آیت‌لریمیزی دنیاده باشدان باشا و خلقین آراسیندا گوءستره ریک تا اونلارا آیدین اولسون که الله تعالی حقدیر . آیا کافی دئیل‌که سنون پروردگارین هرزادا شاهد و ناظردیر؟ (۵۳) آگاه اولون که کافرلر پروردگارین گوءروشوندن (قیامتدن) شک و شبهه ده دیلر و بیلین که الله تعالی دنیانین بوتون موجوداتینا کامل احاطه سی واردیر (۵۴)

۴۲ ـ شوری سوره سی ۵۳ ـ آیه
۶ ـ بعثت ئیلی ۸۶۶ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (۱) حسق (قرآنین رموزیندن و اسرارینـدنـدیر) (۲) هابئله قدرتلی و حکمتلی الله سنه و سندن قاباقکی پیغمبرلره وحی گوئندریـر (۳) هرنه که گو یلرده و یئرده وار، بوتون اونونکیدیر و او اعلی مقـام و بوئیوک الله دیـر (۴) یاخین ایدی که گویلـر (کافرلرین چرکین سوئزلریندن) اوستدن توئکولوب داغیلسین‌لار. رحمت ملکلری پروردگارین حمدینه تسبیح ائلیرلر و یئرین آدملرینه الله تعالی‌دان باغیشلانماق ایستیرلر. بیلین و آگاه اولون که الله تعالی چوخ باغیشلیان و رحم ائدندیر (۵) و او کسلری که الله تعالی دان سوای غیریسینی ئوزلرینه معبود و دوست توتدولار، الله اونلارین اعمالینا مراقب‌دیر و سن (یاپیغمبر) اونلارین اعمالینا وکیل و مسئول دئیلسن (۶) و هابئله فصیح قرآنی عربجه سنه وحی ائتدیک تا (ام‌القری) مکه‌نین اهالیسی و اونون اطرافیندا ساکن اولانلاری (اللـهین عذابیندن) قورخوداسان و بیغیناق گونوندن که اوندا هیچ شک و شبهه یوخدور، آگاه ائده‌سن. اوگون بیر عده بهشته گئده جکلر و بیر عده یانار اوتا دوشه جکلر (۷) و اگر الله ایسته سئیدی، تمام مخلوقی بیر امت (مومن) قرار وئرردی. لکن الله تعالی هر کسی ایستیه ئوز رحمتینه داخل ائلر و ظالم‌لره هیچ دوست وآرخا اولمیاجاق (۸) آیا (مشرکلر) الله تعالی‌دان غیریسینی ئوزلرینه دوست و معبود اختیار ائتدیلر؟ حالبو که تکجه الله دیر که خلقین کمگی و آرخاسی دیر و او دور که ئولولری دیریـلدیر و وارلیق باغیشلیر و گئنه او دور که هر زادا قدرتی و باشاریقی واردیر (۹) سیز او زاددا که اختلاف ائلیرسیز، اونون قضاوتی و حکمی الله اوچوندور، او اللـهی که منیم پروردگاریم دیر. من اونا توکل ائتمیشم و اونا طرف قاییدارام (۱۰)

گویلری و یئری یوخدان یارادان الله تعالی سیزین ئوز جنسیزدن ، سیزه حیات یولداشی قرار وئردی و چارپالاری‌ده جفت (ارکک دیشی) خلق ائتدی تا سیزی آرتیرسین. اللهین مِثلی و تایی بیر شیئی یوخدور و او ائشیدن و گوءرندیر (۱۱) گویلرین و یئرین (خزانه‌لری‌نین) آچاری اونون قدرتلی الینده دیر. هر کسه که ایستر، روزوسون آرتیرار و او هر زادا عالم و آگاهدیر (۱۲) او شریعتی که سیز مسلمانلار اوچون قرار وئرمیشیک، همون شریعت و احکام دیر که نوح پیغمبره سفارش ائتدیک و سنون اوچون (یا پیغمبر) همون سفارشی و توصیه نی وحی ائلیریک که ابراهیم و موسی و عیسی پیغمبره سفارش ائتدیک که اللهین دینی اوچون قیام ائدین (و اونی بوتوو ساخلاین) و هیچوقت اللهین دینینده اختلاف ایجاد ائتمیون. مشرکلر اوچون چوخ آغیر و یئکه گلیر که سن اونلاری توحیده دعوت ائلیرسن و بت پرست لیگی ترک ائتمگه چاغیریرسان و الله هر کسی ایستیه ئوز رسالتینه انتخاب ائلر و هرکس که توبه ائدیب قئییده، الله اونی حق یولونا هدایت ائلر (۱۳) خلق دین امرینده داغینیق آرایا گتیرمه دیلر مگر علم و آگاهی اونلارا گلندن سونرا. غرور و حسادتدن ئوز آرالاریندا اختلاف وجوده گتیردیلر و اگر سنون‌پروردگاریوین طرفیندن اولان کلمه. تعیین اولموش وقته کیمی (اونلارا مهلت وئرمگه) سابقده صادر اولمیایدی، حتما" عذاب حکمی اونلارین آراسیندا صادر اولاردی و او کسلری که کئچمیش قوملردن سونرا گوی کتابینا وارث اولدولار، قرآنین باره سینده شک و شبهه‌ده دیلر (۱۴) پس همونجور که سنه امر اولونوب (مخلوقی اسلاما و توحیده) دعوت ائتگینن و (رسالت امرینده) محکم و ثابت اولگینن و اونلارین هوای نفسلریندن تبعیت ائتمه و دئگینن، من او کتابا که الله گوءندریب کاملا" ایمانیم واردیر و من ماموروم که سیزین آرایزدا عدل و عدالتله قضاوت و حکم ائدم. بیزی و سیزی‌یارادان ، یالقوز الله دیر. بیزیم اعمالیمیز ، بیزیمکی و سیزین اعمالیز سیزینکیدیر ، بیز یله سیزین آرامیزدا (اتمام حجتدن سونرا) هیچ جر و بحث یئری یوخدور و الله تعالی (قیامت گونی) بیزیم هامیمیزی جمع ائده جک و تمام مخلوقون قاییداجاق یولی اونا طرفدیر (۱۵)

او کسلری که (یهودیلری که) الله تعالی خصوصوندا ، اوندان سونرا که اونون دعوتین قبول ائدیبلر ، جر و بحث ائلیرلر ، اونلارین دلیل‌لری پروردگارین یانیندا قابل قبول دئیل و اللهین غضبینده قرار تاپارلار و اونلار اوچون شدتلی عذاب وار (۱۶) الله تعالی دیر که گوی کتابین عدالتین اجراسیندان اوتری حقله گؤندردی و نه بیلیرسن ، شاید قیامتین ساعتی چوخ یاخین اولسون (۱۷) او کسلری که قیامته ایمان و اعتقادلاری یوخدور ، اونون قائم اولماغینا عجله ائلیرلر و او کسلری که قیامته ایمان و اعتقادلاری واردیر ، اونون قائم اولماغیندان بتر قورخورلار و بیلیرلر که او گون حقدیر. بیلین و آگاه اولون او کسلری که قیامت باره سینده جر و بحث ائلیرلر، چوخ اوزاق و درین ضلالتده قرار تاپیبلار (۱۸) الله تعالی بنده‌لرینه چوخ لطف و مرحمتی واردیر . هر کسه ایستیه آرتیق روزی (مال و ثروت) وئرر و او چوخ قدرتلی و باشاریقلی دیر (۱۹) هرکس که آخرت مزرعه سی‌نین محصولون ایستسه ، اونون محصولون (حاصل عملین) آرتیراریق و هرکس که تکجه دنیا مزرعه سی‌نین محصولون ایستیه ، اونی که بیز ایستیریک ، اونا وئره ریک و آخرتده بهره و نصیبی اولمیاجاق (۲۰) آیا مشرکلرین باطل معبودلاری ، اونلار اوچون شریعت که الله اونا اجازه وئرمیوب ، جعل ائدیبلر و اگر فصل کلمه سی (جرم‌ایله کیفرین فاصله اولماقی و مجازاتدا تاخیر ائتمک حکمی) سابقده صادر اولمیایدی، مسلما اونلارین آراسیندا عذاب حکمی صادر اولاردی. البته ظالم‌لر اوچون درد آرتیران عذاب واردیر (۲۱) قیامت گونی ظالم‌لری گؤره جکسن که ئوز کسب ائتدیکلری عمل‌لرین جزاسیندان بتر قورخورلار ، البته ئوز جزالارینا یئتیشه جکلر و او کسلری که ایمان گتیریب و یاخشی عمل‌لر ائتدیلر ، بهشت باغلاریندا و پروردگارین رحمتی‌نین جوارینده قرار تاپاجاقلار و هرنه ایستیه لر و مایل اولالار ، اونلار اوچون آماده دیر ، بو (لطف و مرحمت) پروردگارین همون فضل و رحمتی‌دیر (که اهل بهشته شامل اولور) (۲۲)

بو همون بهشت‌دیر که الله تعالی او بنده لرینه که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر ، بشارت وئریدیر (یا پیغمبر) دئگینن ، من سیزدن رسالت مزدی ایستمیرم مگر یاخین فامیلیمی و عترتیمی دوست توتماق (و منیم احترامیمی اونلارین حقینده عمل ائتمک ــ هرکس آل محمد ص دوست توتسا ، اونون ایمانی کامل اولار) و هرکس یاخشی و صالح اعمال انجام وئره ، بیز اونون یاخشی لیقینی آرتیراریق . حقیقتده الله تعالی چوخ باغیشلیان و شکری قبول ائدندیر (۲۳) آیا دئییرلر که پیغمبر ، اللها افترا و یالان نسبتی وئریر؟ (ائیله دئیل) اگر الله ایستیه سنون قلبیوه مهر وورار و ئوز کلماتیله باطلی محو ائدیب و حقی ثابت ساخلار. مسلما الله خلقین اورهک اسرارینا کاملا" عالم و واقف دیر (۲۴) و الله دیر که بنده لری‌نین توبه سین قبول ائدیر و اونلارین تقصیرلریندن و از کئچیر و سیز هر ایش گوٴره سیز ، الله اوندان آگاهدیر (۲۵) و الله تعالی او کسلرین دعاسین و ایسته دیکلرین که ایمان گتیردیلر و یاخشی ایشلرگوٴردولر، مستجاب ائدر و اونلارین اجر و ثوابینا ئوز فضل و رحمتیندن آرتیرار و کافرلر اوچون شدتلی عذاب واردیر (۲۶) و اگر الله بنده لرین روزوسونی (حددن چوخ) آرتیرا . یئر اوزونده چوخلی ظلم و فساد ائلرلر ، لکن الله مخلوقون روزوسون او قدر که ایستیر (و صلاح بیلیر) گوٴندرر. مسلما" الله تعالی ئوز بنده لری‌نین (یاخشی تاثیر و اونلارین)اوضاع و احوالینا کاملا" واقف و آگاهدیر (۲۷) او اللهی که مخلوق قطع امید ائدندن سونرا ئوز رحمت یاغیشین گوٴ ندریب و رحمتین گوٴ ستریر . حقیقتده او کمک ائدن دوست و آرخا و بگه نیلمیش صفتلر صاحبی دیر (۲۸) و اللهین قدرت نشانه‌لریندن ، گویلری و یئری یاراتماقدیر و اونلاردا جانلی موجوداتی پخش ائتمکدیر. البته الله اونلاری جمع ائتمکه هر زمان ایستیه ، قادر دیر(۲۹) هر نوع مصیبت و پیس اولایلار سیز انسانلارا یئتیشه ، ئوز اللریزین امه گی دیر بیر صورتده که‌الله تعالی سیزین گناهلاریزین چوخون باغیشلیر (۳۰) و سیز یئر اوزونده اللهین عذابین قاباغین آلان دئیلسیز و سیزین اوچون الله تعالی دان سوای دوست و آرخا یوخدور (۳۱)

اللهين قدرت نشانه لريندن دريالاردا داغلار كيمى گميلرين جارى‌اولماقيدير (۳۲) و اگر الله تعالى ايستيه، يئلى ساكن ائديب ياتيردار، تا گميلر سو اوزونده داياتوب، حركتدن قالالار. مسلما" بوندا اللهين قدرتيندن هر صبر ائدن و شكر ائدن بنده لر اوچون نشانه لر واردير (۳۳) ياقبيح عمل‌لرينه گؤره اونلارى و گميلرى دريادا غرق ائليه. بير صورتده كه بؤيوك تانرى گناهلارين چوخون باغيشلير (۳۴) و او كسلرى كه بيزيم آياتيميز باره سينده جر و بحث و مخالفت ائليرلر، بيليسينلر كه (عذاب نازل اولان وقت) هيچ قاچاق يولى اونلار اوچون اولمياجاق (۳۵) او زاديكه(دنيا مالينداندان) سيزه وئريليب، فانى دنيا حياتى‌نين متاع‌سيدير و او زادى كه اللهين يانيندا دير، چوخ ياخشى و هميشه قالاندير. البته او كسلر اوچون كه ايمان گتيرديلر و هر ايشده پروردگاره توكل ائليرلر(۳۶) او كسلر كه بو يوگ گناهلاردان و پيس ايشلردن چكينيرلر و زمانى كه (چركين سؤزدن) عصبانى اولدولار، طرفى باغيشليرلار (۳۷) و او كسلر كه پروردكارين امرينى قبول ائديب و اطاعت ائليرلر و نمازلارين قيليرلار و ئوز آرالارينده ايشلرينده مشورت و تبادل نظر ائليرلر و او روزودان كه اونلارا وئرميشيك يوخسوللارا باغيشليرلار (۳۸) و او كسلرى كه وقتى اونلارا ظلم ومصيبت اوز وئردى بير، بيرينه كمك‌ليك ائليرلر (۳۹) انتقام و پيس عملين جزاسى اونون مثلى جزادير (نه‌آرتيق) اما اگر بير نفر (ئوزحقيندن) صرفنظر ائديب و باريشا (و مصالحه ائده) اونون اجرى اللهين عهده سينه دير. مسلما" بؤيوگ تانرى ظلم ائدنلرى هيچ دوست توتماز (۴۰) و هركس ظلم گؤرندن سونرا، انتقام اوچون كمك چاغيرا (و شكايت ائليه) اونون اوچون مذمت يئرى يوخدور (۴۱) مذمت او كسلر اوچوندور كه خلقه ظلم ائديب و يئر اوزونده ناحق يئره شرارت ائليرلر، اونلار اوچون (دنياده انتقام‌مقابله بمِثل و آخرتده) درد آرتيران عذاب واردير (۴۲) هركس صبر ائديب و انتقامى (قدرتله) باغيشليا، مسلما بو باغيشلاماق بوتون ايشلرده راسخ عزمين دليلى و ثابت اراده نين نشانه سيدير (۴۳) و تانرى هر كسى ضلالتده ترك ائده، تانرى‌دان سواى اونون اوچون هيچ دوست و آرخا اولمياجاق و ظلم ائدنلرى گؤره جكسن، او زمانيكه عذابى گؤردولر، دئيرلر: آيا بيزيم اوچون (بيرده دنيايه) قئييت‌مك يولى اولاجاق؟ (۴۴)

و گؤره جکسن که ظالم‌لری اوتـا ساری آپاریـرلار و اونلار قورخولی حالدا ذلتدن گؤز آلتی اوتا باخیرلار. او کسلری کـه ایمان گتیردیلـر، دئیه جکلر: واقعی زیانکارلار او کسلردیلر کـه قیامت‌گونی ئوزلرینه و خانواده لرینه ضرر ووردولار. آگاه اولون: ظلم ائدنلر همیشه عذابدا اولاجاقلار (۴۵) و اونلار اوچون تانری‌دان سوای هیچ دوست و آرخا اولمیاجاق که اونلارا کمک‌لیک ائتسین و تانری هر کسی ضلالتده ترک ائلیه، اونون اوچون نجات یولـی تاپیلماز (۴۶) ای مخلوق پروردگاریزین دعوتینی قبول ائدین، اوندان قاباق که بیر گون گله که قادر دئیلسیز تانری طرفیندن گلن عذابی دالی قیطره سیز. او گون سیزین اوچون پناه یئری اولماز و قادر اولمازسیز که بیر زادی (و بیر عملی) دانیب، گیزلده سیز (۴۷) (یا پیغمبر، بو آیاتی خلقه بیان ائتگینن) اگر خلق قبول ائتمه دیلر و اوز دوئندردیلر (غم یئمه) بیز سنی اونلارا محافظ گوئندرمه میشیک و سنون اوچون، رسالتی آشکار ابلاغ ائتمکدن سوای آیری تکلیف یوخدور. ائیله که انسانا ئوز رحمتیمیزدن دادیزاق، اونا خوشحال اولار و اگر اونلارا عمل‌لری‌نین اوزریندە که قبـلا" اللری مرتکب اولوب، پیس‌لیک یئتیشه، اوندا انسان کفران ائدر (۴۸) گویلرین ویئرین صاحبی تکجه الله دیر. خلق ائدر او زادی که ایستر و هر کسه که ایستر قیز اولادی وئرر و هرکسه که ایستـر اوغلان اولادی باغیشلار (۴۹) یا هر کسه که ایستر جمیک اوغلان و قیز اولادی وئرر و هر کسی که ایستر عقیم و سوئنسوز قرار وئرر. حقیقتده او بیلگین و قدرتلیدیر (۵۰) هیچ انسان اوچون امکانی یوخدور که الله اونلا (مستقیما) دانیش‌سین مگر وحی یا الـهام یا پرده دالیسیندان یا بیر ائلچی گوئندرر تا اللـهین اذنیله هر نه ایستیر اونا وحی ائده. حقیقتده الله عالی مقام و حکمتلیدیر(۵۱)

هابئله بیز روحی (جبرئیلی) ئوز امریمیزله وحی اوچون سنه طرف گوءندردیک. وحی‌دن قاباق سن بیلمیردین اللهین کتابی نمه دیر و ایمان یولی هانسی‌دیر و لکن بیز قرآنی هدایت نوری‌قرار وئردیک که بنده لریمیزدن هر کسی ایستیریک اونونلا هدایت ائلیریک، البته سن خلقی دوز یولا هدایت ائلیرسن (۵۲) او اللهین یولونا که هر نه گویلرده و یئرده وار، اونونکیدیر. بیلین که تمام ایشلراللهه طرف قئییدر (۵۳)

۴۳ ـ زخرف سوره سی ۸۹ ـ آیه
۵ ـ بعثت ئیلی ۸۳۳ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) آند اولسون آشکار اولان کتابه (۲) بیز قرآنی عرب لغتینده مقرر ائتدیک تا سیز اونون باره سینده عاقلانه فکرائده سیز (۳) البته او بیزیم یانیمیزدا (لوح محفوظ دا) اصیل کتابدادیر که چوخ عالی و حکمتلیدیر (۴) آیا بو حکمتلی قرآنی اونا خاطر که سیز اسرافکار و افراط چی جماعتسیز، سیزدن مضایقه ائده ک؟ (۵) نه قدر پیغمبرلر کئچمیش زمانلاردا (قوملارین هدایتی اوچون) گوندردیک (۶) هیچ پیغمبر اونلارا گلمدی مگر بو که اونی مسخره ائتدیلر (۷) بیز بونلاردان قدرتلی‌لرین (کفرلرینه گوءره) هلاک ائتدیک و اونلارین شرح حالی (قاباقکی سوره لرده) ذکر اولوبدی (۸) و اگر اونلاردان سوروشاسان که گویلری و یئری کیم یارادیبدی، مسلما دئیه جکلر: قدرتلی و بیلگین الله اونلاری یارادیبدی (۹) او اللهی که یئری سیزین اوچون استراحت محلی (دوشنمیش فرش) قرار وئردی و اوندا (یاشاییش اوچون) یوللار مقرر ائتدی، اولا که سیز هدایت تاپاسیز (۱۰)

و او اللـهی که گویدن ئوز اندازه سینده (احتیاج قدریجه) یاغیش سویی گوٴ ندردی و اونونلا سوسوزلوقدان ئولموش قوری شهری و چوٴلی دیری ائتدیک، هابئله سیز (ئولندن سونرا) دیریلیب، قبردن چیخارسیز (۱۱) و او اللـهی که دنیانین بوتون موجوداتین جفت یاراتدی و سیزین سوار اولماغیز اوچون، گمیلر و چارپالار مقرر ائتدی (۱۲) تا (مسافرتلرده) اونلارا سوار اولاسیز. وقتیکه سوار اولدوز، پروردگاریزین نعمتین یاد ائدین و دئیون که پاک و منزه دیر او اللـهی که بو نعمتی (وسیله نی) بیزیم اختیاریمیزدا قرار وئردی یوخسا بیز اونا قادر دئیل ایدیک (۱۳) و بیز پروردگاریمیز طرفینه قئییدنلریک (۱۴) و کافرلر، الله اوچون بنده لریندن (اولاد) سهمی قرار وئردیلر. واقعا " انسان آشکارا کفران ائدندیر (۱۵) آیا الله تعالی ئوزی یاراتدیگی بنده لردن، قیزلاری ئوزونه گوٴتوروب و اوغلانلاری سیزه باغیشلادی؟ (۱۶) اگر اونلارین بیرینه او قیزی که رحمان اللـها مَثل وورور و نسبت وئریر، بشارت وئریله، آجیقیندان اوزی قارالار و (مجبور قالان حالدا) آجیقین اوتار (۱۷) آیا او کسی که زینت آلات ایچینده پرورش تاپیر و بسله‌نیر و ئوز حقیندن دفاع ائتمکده عاجز دیر (رحمان اللـها نسبت وئریرسیز؟) (۱۸) مشرکلر (جهل اوزیله) رحمان اللـهین بنده لری اولان ملک لری، قیزلار گمان ائتدیلر. آیا الله تعالی ملکلری خلق ائدن وقت، اونلار حاضر و ناظریدیلار و گوٴردولر که تانری اونلاری قیز صورتینده یاراتدی؟ اونلارین بو شهادتی (نامهٴ اعمال لاریندا) یازیلار و بو سوٴزلردن سئوال اولونارلار (۱۹) مشرکلر دئییرلر: اگر رحمان الله ایسته سئیدی، بیز اونلارا عبادت ائتمزدیک، اونلارین بوباره ده علم و اطلاع لاری یوخدور، اوندان سوای که یالان و افترا دئییرلر (۲۰) آیا بوندان قاباق اونلارا کتاب گوٴندرمیشیک که اونا استدلال ائده لر؟ (۲۱) بلکه دئییرلر: بیز آتا. بابالاریمیزی بو دینده (بت پرست لیکده) تاپدیق و بیزده اونلارین ایزلریجه هدایت اولونوروق (۲۲)

هابئله بیز سندن قاباق هیچ شهر و دیاره پیغمبر گوٴندرمه دیک مگر اونلارین ثروتمندلری دئدیلر: بیز آتا ، بابالاریمیزی بو دینده (بت پرست لیکده) تاپدیق و بیزده اونلارین رسم و رسوماتلاریندان تبعیت ائلیریک (۲۳) پیغمبرلری دئدی: اگر من سیزی آتا ، بابالاریزی تاپدیغیز دیندن ، یاخشی دینه طرف هدایت ائدم (آیا کفردن ال چکرسیز؟) اونلار دئدیلر: اصولا" بیز سیزین رسالتیزه کافریق (۲۴) بیز اونلاردان (کفرلرینه گوٴره) انتقام آلدیق. سن باخ گوٴرگینن ، پیغمبرلری تکذیب ائد نلرین آخر و عاقبتی نئجه اولدی (۲۵) و زمانی که ابراهیم آتالیغینا و ئوز قومنا دئدی: اوزاد لارا که سیز عبادت ائلیرسیز ، حقیقتده من اونلاردان اوزاقام (۲۶) او الله تعالی دان سوای که منی یوخدان وجوده گتیریب ، مسلما "منی هدایت ائده جک (۲۷) ابراهیم کلمهٔ توحیدی "لااله الا الله" ئوز اولادی آراسیندا قالارگی ائتدی تا اولادی‌نین هامیسی اونا رجوع ائده لر (۲۸) (من اونلارین گناهکارلارینی مجازات ائتمکده عجله ائتمه دیم) بلکه اونلارا و آتالارینا نعمت و اوزون عمر باغیشلادیم تا قرآن و حقی بیان ائدن پیغمبر اونلارین هدایتی اوچون گلدی (۲۹) ائیله که قرآن و حق اونلارا گلدی ، دئدیلر: بو سحر و جادودیر ، بیزیم اونا ایمانیمیز یوخدور و کافریق (۳۰) و داها دئدیلر: نه اوچون بو قرآن (ایکی شهرین ، مکه و طائفین) بوٴیوک کیشی‌لرینه نازل اولمادی؟ (۳۱) آیا اونلار پروردگارین فضل و رحمتین (ئوز آرالاریندا) بوٴلوشدورورلر؟ بیر صورتده که اونلارین روزوسون دنیا حیاتیندا اونلارین آراسیندا تقسیم ائتمیشیک و بعضیلرین ، بعضی‌لرینه درجه و مقا مدا (جسمی و فکری قدرتینده و ذاتی نبوغدا و ثروتده) آرتیق لیق باغیشلامیشیق تاخلقین بعضیلری ، بعضیلرین ایشلرده خدمته توتالار و سنون پروردگاریوین فضل و رحمتی ، اونلار جمع ائدن مال دنیادن یاخشیدیر (۳۲) و اگر غیر بو اولسایدی که خلق واحد امت اولسون ، مسلما بیز او کسلری که رحمان اللها ، کافر اولدولار ائولری‌نین سقف‌لرین و پله لرین گوموشدن قرار وئرردیک که اونلاردان اوسته چیخالار (۳۳)

و ائولرینه نئچه قاپولار و تختلر (قیزیلدان و گوموشدن) قرار وئرردیک که اونلارا دایانالار (۳۴) و باشقا تجملات اونلارا آرتیراردیق و بونلارین هامیسی (فانی و آل ائدن) دنیا حیاتی‌نین متاعیدیر و آخرت پروردگارین یانیندا اهل تقوی اوچوندور (۳۵) هرکس رحمان اللهین ذکریندن اوز دوءندره، شیطانی اونا مسلط ائده ریک تا اونون یاخشی یولداشی اولسون (۳۶) شیطانلار اونلاری اللهین یولوندان ساخلایب و ضلالته سالارلار و اونلار بئله گمان ائلرلر که واقعا" هدایت تاپیبلار (۳۷) تا وقتیکه بیزیم طرفیمیزه گلر. اوندا دئیر که ایکاش منله، سنون آرامیزدا گون چیخان وگون باتان مسافتی‌جه فاصله اولاردی که سن منیم اوچون چوخ پیس یولداشیدین (۳۸) (ای کافرلر) اوگون پشیمانلیق سیزین حالیزه فایده وئرمز چونکه سیز دنیاده آرتیق ظلم ائدیبسیز. بوگون سیز و یولداشلاریز جهنمین عذابینه شریکسیز (۳۹) (یا پیغمبر) آیا سن قادرسن کار آدامی ائشیتدیره سن؟ یا کور آدامی و او کسی که آشکار ضلالتده دیر، هدایت ائده سن؟ (۴۰) بیز یاسنون رحلتیندن سونرا اونلاردان انتقام آلاریق (۴۱) یاسنون حال حیاتیندا اونلارا وئردیگیمیز عذاب وعده سین، سنه گوءستریریک و بیز اونلارین هلاکینه هرآن قادریق (۴۲) سنون قرآنه که سنه وحی اولور دایاغین اولسون، حقیقتده سن دوز یولداسان (و دینین حقدیر) (۴۳) یقینا" قرآن سنون اوچون و سنون تابع‌لریوه تذکر (و تکلیف) دیر و اونون مقابلینده مسئول‌سوز (۴۴) (یاپیغمبر) ئوزوندن قاباقکی پیغمبرلرین تابع‌لریندن سوءروشگینن که آیا رحمان تانری‌دان، سوای، آیری معبودلار قرار وئرمیشیک؟ (۴۵) حقیقتده بیز موسی‌نی ئوز آیت‌لریمیزله فرعونه و اونون قومنون بوءیوگلرینه طرف گوءندردیک. موسی دئدی: من عالم‌لره پرورش وئرن اللهین پیغمبری‌یم (۴۶) ائیله که بیزیم آیت‌لریمیزی اونلارا گتیردی، اوندا اونی مسخره ائدیب. گولدولر (۴۷).

بیز هیچ آیه و معجزه اونلارا گو سترمدیک مگر او بیریسی آیت‌لردن و معجزه لردن بوٌیوک ایدی (هامیسین تکذیب ائتدیلر) بیز اونلاری بلا و عذابه گرفتار ائله دیک تا مگر متنبه اولوب ، اللـهین طرفینه قئییده لر (۴۸) (فرعونیلر ، موسی‌یه جادوگر نسبتی وئریب) دئدیلر: ای بوٌیوک جادوگر ، پروردگاریندن او عهدین اوزرینده که سنله ائدیبدی (که اگر ایمان گتیرسه‌لر ، بلانی اونلاردان رفع ائده ریک) ایسته گینن تاعذابی بیزدن گوٌتورسون و بیز بو شرطیله هدایت او لاریق (ایمان گتیرریک) (۴۹) ائیله که بیز (موسی‌نین ایسته دیگینه خاطر) بلا و عذابی اونلاردان گوٌتوردوک ، اونـدا ئوز عـهد و ایلقارلارین پوزدولار (و ایمان گتیرمه دیلـر) (۵۰) فرعون قومون آراسیندا تبلیغاتا باشلادی و دئدی :ای جماعت ، مگر مصرین ملکی و آخار چایلاری منیم شخصی ملکوم دئیل؟ مگر سیز (منیم جاه و جلالیمی و موسی‌نین یوخسوللوقون) گوٌرمیرسیز؟ (۵۱) آیا (بو وار و دولتله) من آرتیقام یا ، بو فقیر شخص که آچیـق بیانیده یوخدور؟ (۵۲) (اگر موسی پیغمبردیر) بس نییه قولوندا قیزیل قولباغی و بوٌینوندا قیزیل طوقی یوخدور؟ نییه بس ملکلر اونلا گلمه دیلر؟ (۵۳) فرعون (بو مسموم ائدن تبلیغاتله) ئوز ائل وتبارین خوار وذلیل ائتدی و هامی اونون امرینه مطیع اولدولار، البته اونلار ئوزلری فاسق جماعتیدیلر (دنیا مالینا و مقام و ریاسته و عیش و عشرته خاطر ، ظلم یوکونون آلتینا گیریب و فرعونون بوتون دستوراتین ، بونسوز که نییه و نه اوچون‌دور ، قبول ائتدیلر) (۵۴) ائیله که‌بیزی غضبه گتیردیلر ، اونلاردان انتقام آلدیق و هامیسین غرق ائتدیک (۵۵) و او قومون هلاکین ، گلن قوملر اوچون ، مَثل و عبرت قرار وئردیک (۵۶) ائیله که عیسی ابن مریمدن مَثل وورولدی، اوندا سنون قومون (قریش جماعتی) اونا اعتراض ائتدیلر (۵۷) و دئدیلر: آیا بیزیم معبودلاریمیز یاخشی‌دیر یا عیسی پیغمبر؟ مشرکلر بو سوٌزلری دئمه دیلر ، مگر مجادله جهتینه ، چونکه اونلار بیـر جماعتدیلر که همیشه دشمن‌لیک ائلیرلر (۵۸) عیسی پیغمبر اللـهین بنده لریندن بیریسی ایدی که بیز اونا رسالت نعمتی باغیشلادیق و اونی بنی اسرائیل اوچون مَثل و حجت قرار وئردیک (۵۹) و اگر بیز ایسته سئیدیک ملکلری سیز انسانلارین یئرینه جانشین قرار وئرردیک (۶۰)

حقیقتده عیسی پیعمبر قیامتین یاحین اولماق علامتی دیر
قیامته شک ائتمیون و مندن تبعیت ائدین که دوز و مستقیم یول
بودور (۶۱) و شیطان سیزی (حق یولوندان) منحرف ائتمه سین
چونکه او سیزه آشکار (و بوءیوک) دشمندیر (۶۲) ائیله که عیسی
آیدین حجت‌لر و معجزه لریله خلقین هدایتی اوچون گلدی، دئدی
من سیزین اوچون گوی کتابی و حکمت گتیرمیشم و گلمیشم تا
بعضی احکامدا که اختلافیز وار، سیزین اوچون بیان ائدم. بونا
گوّره تانری‌دان قورخون و پرهیزگار اولون و مندن اطاعت ائدین
(۶۳) حقیقتده الله تعالی منیم و سیزین پروردگاریمیزدیر. تکجه
اونا عبادت ائدین. دوز و مستقیم یول بودور (۶۴) سونرا فرقه‌لر
(یهود و نصارا) ئوز آرالاریندا اختلاف ایجاد ائتدیلر. پس وای
اولسون ظالم لره قیامت گونونون درد آرتیران عذابیندن (۶۵)
آیا اونلار قیامت ساعتین گوءزله مکدن سوای آیری انتظارلاری وار
که غفلتا" اونلارا یئتیشه جک؟ او حالدا که بیلمزلر (۶۶) اونلارین
دوستلاری قیامت گونی اونلارا دشمن اولارلار مگر پرهیزگارلار (که
اونلارین دوستلوقی همیشه لیک‌دیر) (۶۷) ای منیم پرهیزگار بنده
لریم بو گون سیزین اوچون هیچ قورخی و غصه یوخدور (۶۸) او
کسلر که بیزیم آیاتیمیزه ایمان گتیریب و ا مریمیزه مطیع و تسلیم اولوبلار
(۶۹) (اونلارا دئیرلر که) سیز و سیزین عورتلریز شاد و خوشحال
اولان حالدا بهشته داخل اولون (۷۰) (بهشتین قوللوقچیلاری)
قیزیل کاسه لر و بلور کوزه لر، ایچلری دو لی نعمتلریله بهشت
اهلی‌نین آراسیندا دولانارلار. بهشته هر نه کونول سئوه و گوءز
اوندان لذت آپارا، فراهم‌دیر و سیز پرهیزگارلار او بهشتلرده
همیشه لیک قالاجاقسیز (۷۱) بو بهشت سیزین ئوز صالح عمل‌لریزین
اجری دیر که ارث آپاریبسیز (۷۲) و سیزین اوچون بهشتده چوخلی
میوه لر و یئمیشلر واردیر که اونلاردان صرف ائلرسیز (۷۳)

البته مجرملر و گناهکارلار جهنمین عذابینده همیشه لیک قالاجاقلار (۷۴) اونلارین عذابی تخفیف تاپماز و (خلاص اولماقدان) نااُمید اولارلار (۷۵) بیز اونلارا هیچ ظلم ائتمه دیک ولی اونلار ئوزلری ظالم جماعتیدیلر (۷۶) جهنم اهلی قیشقیریب دئیرلر ای جهنمین مالکی، پروردگاریندن ایسته گینن بیزیم ئولوموزه راضی اولسون. او دئیر که سیز بو عذابدا همیشه لیک قالانسیز (۷۷) بیز حق یولون سیزه گتیردیک ولی سیزدن چوخلاری حق و حقیقتدن خوشلاری گلمیردی (۷۸) بلی، کافرلر ئوز عمل‌لرینده شدت عمل نشان وئردیلر، بیزده اونلارین مجازات‌لاریندا شدت عمل نشان وئره ریک (۷۹) آیا کافرلر ائیله خیال ائلیرلر که بیز اونلارین گیزلین سوزلرین و خلوتجه دانیشیقلارین ائشیتمریک؟ (ائیله دئیل) بلکه اونلارین هامیسین ائشیدیریک و اونلارین یانیندا اولان مامورلاریمیز (همون لحظه) اونلاری یازیرلار (۸۰) دئگینن، اگر (محال فرضیله) رحمان اللهین اولادی اولسایدی، عبادت ائدنلرین‌اولی من ایدیم (۸۱) گویلرین و یئرین پروردگاری، و بوٴیوک عرشین پروردگاری پاک و منزه دیر اوندان که توصیف ائلیرلر (۸۲) (یاپیغمبر، اتمام حجتدن سونرا) کافرلری قویگینن مصیبتده باتسینلار و باطل ایشلره مشغول اولسونلار تا او گونی که اونلارا وعده وئریلیب، گوٴرسونلر (۸۳) او دور گویون و یئرین اللهی و اوحکمتلی و بیلگین دیر (۸۴) پاک و اوجا دیر او اللهی که گویلرین و یئرین ملکی و حکومتی و هر نه که اونلارین آراسیندا وار، اونون اوچوندور و قیامتین ساعتین و وقتین بیلمک اونون یانیندادیر و سیز اونون طرفینه قئییدرسیز (۸۵) او کسلری که الله تعالی‌دان غیریسین شفاعته چاغیریرلار، اونلار بیر کسین شفاعتینه مالک دئیل‌لر مگر او کسلری که اللهین بیرلیگینه شهادت وئره لر و اونلار بیله لر (۸۶) و اگر اونلاردان سوٴروشاسان، کیم اونلاری خلق ائدیب، یقینا " دئیه جکلر: الله اونلاری خلق ائدیب. بس نییه اونون عبادتیندن اوزدوٴندریرلر؟ (۸۷) پیغمبر دئییر که پروردگارا، بو جماعت ایمان گتیرمیرلر (۸۸) یا پیغمبر (فعلا) اونلاردان صرفنظر ائتگینن و دئگینن، بسلامت. اونلار گله جکده متوجه اولاجاقلار (۸۹)

۴۴ ـ دخان سوره سی ۵۹ ـ آیه
۵ ـ بعثت ئیلی ۳۴۶ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) آند اولسون آیدین کتابه (۲) حقیقتده بیز قرآنی مبارک (قدر)گئجه‌سی نازل ائتدیک تا خلقی آگاه ائدیب و (پیس ایشلرین مجازاتیندان) قورخوداق (۳) او گئجه ده بوتون حکمتلی امرلر بیر، بیریندن تفکیک اولوب آیریلار (۴) او امری که بیزیم طرفیمیزدن صادر اولوب و حقیقتده او امری و پیغمبرلری گؤندره ن بیزیک (۵) بو سنون پروردگاریوین رحمتی‌دیر که او ائشیدن و بیلندیر (۶) گویلرین و یئرین و هرنه که اونلارین آراسیندا وار، پروردگاری‌دیر اگر سیز یقین ائدنسیز (۷) هیچ معبود اوندان سوای یوخدور. او دور دیریلدیب، ئولدوره‌ن. او سیزین پروردگاریز و کئچمیش آتا، بابالاریزین پروردگاری دیر (۸) ولی هنوز کافرلر شک و شبهه ده اویونا مشغولدولار (۹) (یا پیغمبر) سن او گونه منتظر اولگینن که اوگون گویدن آشکار توسسی ظاهر اولار (۱۰) او گوی توسسی‌سی خلقی احاطه ائدر (کافرلر دئیرلر) بودور درد آرتیران عذاب (۱۱) پروردگارا، بو عذابی بیزدن گؤتور که بیز ایمان گتیردیک (۱۲) هاردان اونلار نصیحت قبول ائدیب (و ایمان گتیررلر؟) بیر صورتده که (اونلارین هدایتی اوچون) آشکار (دلیل لریله) پیغمبر گلدی (۱۳) سونرا اوندان اوز دؤندریب دئدیلر: او بو سؤزلری (ئوزگه لردن) ئورگه شیب و دیوانه بیر شخص دیر (۱۴) البته بیز آز مدت عذابی سیزدن گؤتوره ریک، ولی سیز گئنه ئوز کفروزه قئییدرسیز (۱۵) او گون کافرلری بؤیوک مصیبته گرفتار ائله ریک و اونلاردان انتقام آلاریق (۱۶) بیز بونلاردان قاباق فرعون قومونی امتحان ائتدیک و اونلارین هدایتی اوچون کرامتلی پیغمبر گؤندردیک (۱۷) و دئدی (ای فرعون) اللهین بنده لری‌نین (بنی اسرائیلین) امورون منه تاپشیرگینن، حقیقتده من سیزین اوچون امین پیغمبرم (۱۸)

و اللهه تکبرلیک و اوجالیق ائتمیون ، حقیقتده من سیزه آشکار حجت گتیرمیشم (۱۹) من ئوزومون و سیزین پروردگاریزه پناه آپاریرام بوندان که منی داشا دوءلویاسیز (سنگسار ائده سیز) (۲۰) و اگر منیم رسالتیمه ایمان گتیرمیرسیز ، پس منله ایشیز اولماسین (۲۱) سونرا پروردگارین سسله ییب ، دئدی : پروردگارا ، بونلار مجرم و گناهکار جماعتدیلر (۲۲) (موسی‌یه امر ائتدیک که) منیم بنده لریمی گئجه چاغی حرکت وئرگینن (و شهردن چیخارت) تا فرعونیلر سیزین دالیزجا گلسینلر (مسلما سیز تعقیب اولاجاقسیز) (۲۳) و دریانی (نیل چایین) ترک ائتگینن تا فرعون و قشونی غرق اولسونلار (۲۴) فرعونون قومی نه قدر باغ، باغاتی و بولاقلاری قویوب گئتدیلر (۲۵) و اکین یئرلری و گوءزل ائولری و قصرلری (۲۶) و ناز و نعمتلردن که اونلارین آراسیندا غرق ایدیلر (۲۷) هابئله بیز اونلاردان انتقام آلدیق و اونلارین بوتون وارلارین باشقا قومه ارث وئردیک (۲۸) و اونلارین هلاکینه گوی و یئر آغلامادی و گوءز یاشی توءکمه دی و اونلارا مهلت وئریلمه دی (۲۹) و بیز بنی‌اسرائیلی ذلت و خوارلیق عذابیندن نجات وئردیک (۳۰) فرعونون شریندن که او ظلم ائدنلرین و تجاوزکارلارین باشچی سی ایدی (۳۱) بیز موسی‌نی و اونون قومونی علم و دانشله اهل عالمه تفضیل وئردیک (۳۲) بیز اونلارا آیت‌لر و معجزه لر وئردیک که اونلاردا آشکار امتحان وارایدی (۳۳) البته بونلار (مکه نین مشرکلری) دئییرلر (۳۴) بیز اول دفعه ئولندن سونرا ، بیز داها دیریلیب ، قبردن چیخان دئیلیک (۳۵) اگر سیز دوغری دئییرسیز ، پس بیزیم آتا ، بابالاریمیزی (که ئولوبلر) دیریلدین و گتیرین (۳۶) (اونلارا دئگینن) آیا اونلار یاخشی‌دیلار یا تبع (یمن) قومی و اونلاردان ایره لی قوملر؟ چون مجرم و گناهکار قوم ایدیلر ، بیز اونلارین هامیسین هلاک ائله دیک (۳۷) بیز گویلری و یئری و اونلارین آراسیندا اولانلاری بیهوده خلق ائتمه میشیک (۳۸) بیز اونلاری خلق ائتمه دیک مگر حقله لکن خلقین چوخی بیلمیرلر (۳۹)

مسلما قیامت گونی اونلارین (مومنله، کافرین) آیریلما گونیدیر و اونلارین هامیسی‌نین وعده گاهی دیر (۴۰) او گون هیچ دوست ئوز دوستونا بیر زاد کمکلیک ائده بیلمر و اونلارا کمکلیک اولماز (۴۱) مگر او کس که الله اونا رحم ائلیه و الله قدرتلی و رحم ائدندیر (۴۲) ز قوم آغاجی. جهنمین محصولی (۴۳) گناهکارین خوراکی‌دیر (۴۴) قابنار فلزات کیمی قارینلاردا قاینار (۴۵) داغ سو قاینیان کیمی (۴۶) خطاب اولار، گناهکارلاری توتون و جهنمین اوٌرتاسینا آتون (۴۷) سونرا عذاب اوچون قاینار سو اونون باشینا توٌکوٌن (۴۸) (و دئیون) جهنمین عذابین دادگینن که سن چوح عزیز و گرامی‌سن (۴۹) بو همون عذاب‌دیر که سن اونون باره سینده شک ائلیردین (و اینا ـ نمیردین) (۵۰) (اوگون) تانری‌دان قورخانلار امین یئرده دیلر (۵۱) بهشت باغلاریندا و بولاقلار کناریندا (۵۲) اپیکدن و ابریشمدن پالتار گئییب و (تختلر اوستونده) بیر، بیریله اوز به اوز اگله شرلر (۵۳) هابئله اونلاری بهشتین حوری‌لریله تزویج ائده ریک (۵۴) بهشت باغلاریندا هر نوع میوه و یئمیش ایسنیه لر، اطمینانله اونلار اوچون حاضر دیر (۵۵) اونلار بهشتده ئولوم دادین دادمازلار مگر اولینجی ئولمگی و الله اونلاری جهنمین عذابیندن ساخلادی (۵۶) (بو نجات تاپماق) سنون پروردگاریوین فضل و رحمتی‌دیر و بو ئوزی بوٌیوک موفقیت و سعادت دیر (۵۷) بودور که بیر قرآنی سنون دیلیوه (تابع لریوه) سهل و آسان قرار وئردیک تا مگر مخلوق حقایقه متوجه و متذکر اولالار (۵۸) پس سن (اللهین کمک لیگینه) منتظر اولگینن، اونلارده (اللهین عذابینه) منتظر دیلر (۵۹)

۴۵ ـ جاثیه سوره سی ۳۷ ـ آیه
۵ ـ بعثت ئیلی ۴۸۸ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) بو کتاب (قرآن) قدرتلی و حکمتلی اللهین طرفیندن نازل اولوب (۲) حقیقتا" گویلرین و یئرین یارانیشیندا ایمان اهلی اوچون (اللهین قدرتیندن) نشانه‌لروار‌دیر (۳) هابئله‌سیز انسان‌لارین یارانیشیندا و سایسیز حیواناتین خلقتینده که یئر اوزونه داغیلیب‌لار، نشانه لر واردیر او جماعت اوچون که یقین اهلی‌دیلر (۴) و گئجه، گونوزون اختلافیندا و او زادی که (یاغیشلاری) الله گویدن خلقین رزقی اوچون گوندریر و اونلا موات یئری بیر داها دیریلدیر و یئل لرین اسمگینده علامتلر واردیر او جماعت اوچون که عاقلانه فکر ائلیرلر (و اهل تحقیق دیلر) (۵) بونلار اللهین آیت‌لریدیر که حقله سنه تلاوت ائلیریک، پس مخلوق، الله تعالی‌دان و اونون آیت‌لریندن سونرا هانسی دلیله و سوزلره ایمان گتیره جکلر؟ (۶) وای اولسون هر تهمت وورانا و یالان دانیشان گناهکارا (۷) او کس که اللهین آیاتین ائشیدیر که اونا اوخونور، سونرا تکبرلیکده و عصیاندا اصرار ائدیر. دئیه سن او آیاتی هیچ ائشیتمیوب. پس اونی، درد آرتیران عذابه بشارت وئرگینن (۸) ائیله که بیزیم آیاتیمیزدن بیر شئی بیلدی اونی مسخره یه توتار. همونلاردیلار که ذلت و خوارلیق عذابی اونلارین انتظاریندادیر (۹) جهنم اونلارین قاباغیندادیر و او زادی که کسب ائدیبلر، اونلارا نجات وئرمیه‌جک و او زادی که تانری‌دان سوای دوست توتورلار، اونلارا فایده وئرمز و چوخ بویوک عذاب اونلارا اوچوندور (۱۰) بو قرآن خلقی هدایت ائدندیر و او کسلری که پروردگارین آیاتینا کافر اولدولار، جهنمین درد آرتیران عذابی اونلار اوچوندور (۱۱) الله تعالی‌دیر که دریالاری سیزین اختیاریزدا قرار وئردی تا گمیلر اونون امریله جاری اولسونلار و اللهین فضل و رحمتیندن روزی طلب ائده سیز، اولا که اونون شکرونی یئرینه یئتیره سیز (۱۲) و هر نه که گویلرده و یئرده وار، هامیسین سیزین اختیاریزدا قرار وئردی، مسلما اونلاردا (اللهین قدرتیندن) نشانه لر واردیر او جماعت اوچون که عاقلانه فکر ائلیرلر (۱۳)

(یا پیغمبر) مومنلره دئگینن . او کسلرین تقصیریندن که ایام اللهـه امید و اعتقادلاری یوخدور ، صرفنظر ائت سینلر که الله هر قومی کسب ائتدیکلری عمل‌لره گوٌ ره جزا وئرر (۱۴) هر کس صالح و یاخشی عمل ائده ، ئوز نفعینه عمل ائدیب و هر کس پیس ایش گوٌ ره ئوز علیه نه و ضررینه گوٌ روب ، سونرا سیز پروردگاریزه طرف قئییدرسیز (۱۵) بیز بنی اسرائیله کتاب و حکومت و نبوت وئردیک ، پاک و حلال روزولاردان اونلارا نصیب ائتدیک و اونلاری اهل عالمه فضیلت باغیشلادیق (۱۶) و دین امرینده اونلارا آیدین آیتلر و معجزه لر وئردیک . اونلار اختلاف ائتمه دیلر (وتوراتین احکامین عوض ائتمه دیلر) مگر بیلندن و یقین ائدندن سونرا و ئوز آرالاریندا حسادت و عداوت و بیر ، بیری‌نین حقینه تجاوز ائتمک اوچون . البته سنون پروردگارین قیامت گونی اونلارین آراسیندا اختلافلاری خصوصونده قضاوت و حکم ائده جک (۱۷) (موسی پیغمبردن) سونرا دین امرینده بیز سنی محکم و کامل شریعته مقرر ائتدیک . سن او شریعتدن تبعیت ائتگینن و هیچوقت جاهل و آنلاماز جماعتیــن خواهشلرینه تابع اولماگینن (۱۸) او جاهل جماعت ، اللهین اراده سی مقابلینده قادر دئیل‌لر سنه کمک‌لیک ائده لر . دنیانین ظلم ائدنلری بیر ، بیری‌نین دوستی و آرخاسیدیلار (بعضیلری حاکم و ارباب و بعضیلری حاکمین و اربابین مجری فرمانلاریدیلار) و الله تعالی پرهیزگارلارین دوستی و آرخاسیدیر (۱۹) بو قرآن عموم خلق اوچون بصیرت و اهل یقین اوچون هدایت و رحمتدیر (۲۰) آیا او کسلری که پیس ایشلره ال قویدولار ، بئله گمان ائلیرلر که‌بیز اونلاری ، او کسلرین برابری قرار وئره ریک که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر؟ تا دیریلیکده و ئولندن سونرا اونلاریله برابر اولالار؟ (ائیله دئیل) اونلار چوخ پیس و جاهلانه قضاوت ائلیرلر (۲۱) بوٌ یوک تانری گویلری و یئری حقله یاراتدی . هر کس ئوز عملی‌نین اوزرینده که کسب ائدیب . جزا گوٌ ره جک و اونلارا هیچ نوع ظلم اولمیاجاق (۲۲)

(یا پیغمبر) آیا گؤرورسن ، او کسی که نفسی‌نی ئوزونه معبود قرار وئریبدی و الله اونی عالما " ضلالته سالدی و اونون قولاقلارینا و اوره گینه (شقاوت) مهری ووردی و گؤزلرینه ظلمت پرده سی چکدی. الله اونی ضلالته سالاندان سونرا ، کیمسه اونی هدایت ائده جک؟ آیا بو حقیقته متذکر اولمورسوز؟ (۲۳) کافرلر دئدیلر: بو دنیانین حیاتیندان سوای باشقا بیر حیات یوخدور (دوغولماق و ئولمک طبیعی بیر شیئی‌دیر) بیز ئولوروک و دیریلیریک (بیر عده ئولور و بیر عده آنادان اولور) بیزی فقط روزگار قوجالدیب . هلاک ائدیر. اونلارین بو ادعایه علم‌لری یوخلاریدیر و تکجه ظن و گماندان تبعیت ائلیرلر (۲۴) ائیله که بیزیم آیاتیمیز اونلارا تلاوت اولونار ، اونلارین تکجه حجت‌لری و دلیل‌لری بودور که دئییرلر: بیزیم آتا ، بابالاریمیزی (دیریلدیب) گتیرین ، اگر سیز دوغری دئییرسیز. (۲۵) دئگینن ، الله تعالی‌دیر که سیزه وارلیق باغیشلیر، سونرا سیزه وفات باغیشلار ، سونرادان سیزین هامیزی قیامت گونی که اوندا هیچ شک و شبهه یوخدور ، جمع ائدر ، ولی خلقین چوخی بیلمیرلر و آگاه دئیل‌لر (۲۶) گویلر و یئر هامیسی اللهین ملکیدیر و او گونی که ساعت قیامت قائم اولار ، او گون اهل باطل و قیامتی دانانلار هامیسی ذلیل و زیانکار اولارلار (۲۷) او گون گؤررسن که هر امت دیزلری اوسته چؤکوب و هر فرقه ئوز نامهٔ اعمالینا ساری چاغریلیر (و اونلارا دئیرلر) سیز بوگون ئوز عمل‌لریزین جزاسینا یئتیشرسیز (۲۸) بو بیزیم کتابیمیز دیر ، سیزله حقله دانیشار. حقیقتده هرنه که سیز عمل ائدیبسیز ، هامیسین تمام وکمال‌یاز دیر میشیق (۲۹) و اما او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر پروردگار اونلاری ئوز رحمتینه داخل ائلر. آشکار موفقیت و بؤیوک سعادت همون بودور (۳۰) و اما او کسلره که کافر اولدولار ، عتاب اولونار: آیا بیزیم آیاتیمیز سیزه تلاوت اولمادی و سیز تکبرلیک ائتدیز؟ و سیز مجرم و گناهکار جماعتیدیز (۳۱) ائیله‌که سیزه دئییلدی که اللهین وعده سی (و وعیدی) حقدیر و قیامت ساعتی حتمی‌دیر و اوندا هیچ شک و شبهه یوخدور ، سیز دئدیز که بیز بیلمیریک قیامت ساعتی نمه دیر ، تکجه احتمال وئریریک و اونا یقینیمیز یوخدور (۳۲)

اوندا پیس عمل‌لری‌نین سونوجی اونلارا آیدین اولار و او عذابی که لوغازا قویوردولار ، اونلاری برک توتار (۳۳) و اونلارا دئییلر: بو گون سیزی اونوداروق (و ئوز رحمتیمیزدن محروم ائده ریک) نئجه که سیز (دنیاده) بو گونون گوٴروشون اونوتدوز ،ایندی سیزین منزلیز ، جهنم اوتیدیر و سیزه یاردیم ائدن یوخدور (۳۴) بو مجازات اونا گوٴره دیر که سیز اللـهین آیاتین مسخره یه توتوردوز و دنیا حیاتی سیزی مغرور ائتدی ، پس بوگون کافرلر جهنمدن ائشیگه چیخا بیلمزلر و اونلارین توبه سین و عذرون قبول ائتمزلر (۳۵) حمد و ثنا مخصوص الله اوچوندور که گویلرین و یئرین و بوتون اهل عالمین پروردگاری دیر (۳۶) گویلرده و یئرده بوٴیوک لوک تانری اوچوندور و او قدرتلی و حکمتلیدیر (۳۷)

۴۶ـ احقاف سوره سی ۳۵ ـ آیه
۵ ـ بعثت ئیلی ۶۴۴ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حم (قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) (۱) بو کتاب (قرآن) قدرتلی و حکمتلی تانری طرفیندن نازل اولوب (۲) بیز گویلری و یئری و اونلارین آراسیندا اولانلاری یاراتمادیق مگر حقله و معین گونه کیمی . او کسلری که کافردیلر ، هر قدر اونلارا نصیحت وئریب ، قورخوداسان (حقدن) اوز دوٴندررلر (۳) (یا پیغمبر) دئگینن ، اونلاری که تانری‌دان سوای عبادت ائلیرسیز ، منه نشان وئرین که یئر اوزونده نمه یارادیبلار؟ یا گویلرین یارانیشیندا نمه شرکتلـری واریمیش؟ قاباقکی گوی کتابیندن یا ئوز علمیز آثاریندن بو عقیدز اوچون دلیل گتیرین ، اگر سیز دو غری دئییرسیز (۴) او کسدن سوای آرتیق ضلالته دوشن کیمدیر که تانری‌دان سوای غیر کسی چاغیرا؟ و اونا عبادت ائده که اونون دعاسین و ایستکلرین قیامت گونونه کیمی اجابت ائده بیلمیه و ئوز تابع‌لرین دعاسیندن بکلی غافل و خبرسیز اولا؟ (۵)

او زمانیکه بوتون مخلوق محشور اولار، بت پرستلرین معبودلاری اونلارا دشمن اولارلار و اونلارین عبادت ائتمکلرین دانارلار (۶) و هر وقت بیزیم آیدین آیاتیمیز خلقه تلاوت اولوندی، او کسلری که حق و حقیقت اونلارین هدایتی اوچون گلیب و اونلارا کافر اولوبلار، دئیرلر: بو (کتاب) آشکار جادودیر (۷) یادئییرلر: او (پیغمبر) اللهها افترا و یالان نسبتی وئریر. دئگینن، اگر من اللهها افترا و یالان نسبتی وئرم (الله مندن انتقام آلار) و سیز منیم نجاتیمه اللهین عذابیندن بیر زادا مالک و قادر دئیل‌سیز، تانری او سوءزلردن که منیم ضدیمه دئییرسیز، آگاهدیر و اونون شاهد اولماقی منله سیزین آرامیزدا کفایت ائلر و او چوخ باغیشلیان و رحم ائدندیر (که سیزه تئز عذاب گوءندرمیر) (۸) دئگینن، من اولینجی پیغمبر دئیلم (رسالت امری‌نین تازه لیقی یوخدور) و من بیلمیرم که منله، سیزین ایشیز (آخرده) نمه اولاجاق، من تکجه اوندان که منه وحی اولونور، تبعیت ائلیرم و اوندان سوای‌که خلقی آیدین دلیل و آشکار بیانیله آگاه ائدم و (خلقی قبیح ایشلرین مکافاتیندن) قورخودام، آیری تکلیف و وظیفه‌یوخدور (۹) (یا پیغمبر، قرآنی تکذیب ائدنلره) دئگینن، آیا سیز متوجه سیز که بو قرآن تانری‌نین طرفیندن دیر، ولی سیز بونونلا بئله اونا کافر اولورسوز، بیر صورتده که بنی اسرائیلدن شاهد و عالم، قرآنین حقانیتینه شهادت وئریر و اونا ایمان گتیریر، گئنه سیز تکبرلیک ائلیرسیز (و ظالم اولورسوز) مسلما تانری، ظالم جماعتی هدایت ائتمز (۱۰) کافرلر، اهل ایمانا دئدیلر: اگر اسلام دینی یاخشی اولسایدی، ایماندا بیزدن قاباغا دوشن اولمازدی. و چون کافرلر قرآنین وسیله سیله هدایت اولمورلار، بوجهته دئیه جکلر: بو کتاب قدیم آداملارین کهنه و یالان سوءزلریدیر (۱۱) و قرآندان قاباق موسی پیغمبرین کتابی، توراتدیر که خلقین رهبری و اللهین طرفیندن رحمت ایدی و قرآن قاباقکی کتابلاری تصدیق ائدیر و فصیح عرب دیلیجه نازل اولوب تا ظلم ائدنلری (مکافاتدان) قورخوتسون و یاخشی عمل صاحبلرین (اللهین رحمتینه) بشارت وئرسین (۱۲) او کسلری که دئدیلر: بیزیم پروردگاریمیز تکجه تانری‌دیر و سونرا بو عقیده و ایماندا ثابت و محکم قالدیلار، اونلار اوچون هیچ قورخی و غصه اولمیاجاق (۱۳) اونلار بهشت اهلیدیلر و عمللرینه خاطر همیشه لیک بهشتده قالاجاقلار (۱۴)

بیز انسانا ، آتا و آناسی حقینده یاخشی‌لیق و احسان ائتمگه
چوخلی سفارش ائتدیک . آناسی رنج و زحمتیله حمل یوکون چکیب
و درد و رنجیله وضع حمل ائلیر و ئوتوز آی تمام حامله و سوت
وئرمک ایامین تحمل ائلیر تا کوءرپه سی بوءیوسون . ائیله که قیرخ
یاشا یئتیشدی ، یاراشیقی واردیر که‌دئسین : پروردگارا ، منه توفیق
عنایت بویور تا او نعمتلرین شکرونی که منه و منیم آتا و آناما
وئریبسن ، یئرینه یئتیریم و یاخشی اعمال انجام وئریم که سن
اوندان راضی اولاسان و منیم اولادیمی و نسلیمی صالح انسانلاردان
قرار وئرگینن . من سنون درگاهیوه اوز گتیردیم و سنون امریوه تسلیم
محضم (۱۵) اونلار او کسلردیلر که بیز اونلارین یاخشی عمل‌لرین
قبول‌ائدیب‌و پیس عمل‌لریندن صرفنظر ائله ریک و اونلاری بهشته
داخل ائده ریک . بو همون دوغری وعده دیر که اونلارا وئریبدی
(۱۶) و او کسی که (ناخلف اوغلان که) آتا و آناسینا دئدی :
وای اولسون سیزه ، آیا منی اوندان قورخودورسوز که ئولندن سونرا
منی دیریلدیب و قبردن چیخارداجاقلار؟ بیر صورتده که مندن
قاباق چوخلاری ئولوب گئدیبلر (و اونلاردان گله نی یوخدور ،
کیمی گوءردوز ، جهنمدن دیریلیب گلدی؟) آتا و آنا اللهین
درگاهینا پناه آپاریرلار (و دئدیلر) وای‌اولسون سنه اوغول ، اللها
ایمان گتیرگینن که اللهین وعده سی دوغری و حقدیر . او جوابدا
دئدی : بو سوءزلر قدیم آداملارین ناغیل‌لاریندان سوای بیر زاد
دئیل‌لر (بو سوءزلری بوشلایون) (۱۷) بونلار (بو تیپ اشخاص)
او کسلردیلر که بونلاردان قاباق جن و انس امت‌لرین آراسیندا که
ئولوب گئدیبلر ، اللهین عذاب حکمونه مستحق اولدولار ، مسلما"
بونلاردا (اونلار کیمی) عالمین زیانکارلاریدیلار (۱۸) و هر شخص
اوچون عملی اوزرینده درجه و مقام واردیر که ئوز عمل‌لری‌نین
(خیر و شر) جزالارینا یئتیشرلر و اونلارا هیچ ظلم و اجحاف اولماز
(۱۹) او گونی که کافرلر جهنمین اوتونا گوءستریلر (جهنمین
مامورلاری اونلارا دئیرلر) سیز دنیاده خوش‌لوق‌لاریزی گناه و
عصیانله باشا یئتیردیز و دنیانین لذاتیندن دوءیونجا باریندیز
پس بوگون ذلت و رسوالیق عذابله مجازات اولونورسوز ، چونکه یئر
اوزونده ناحق تکبرلیک و فسق و فساد یولی گئدیردیز (۲۰)

(یا پیغمبـر) عاد قومنـون قارداشی ، هـود پیغمبردن یاد ائتگینن اوندا که احقاف (قوملوق) ئولکه سینده ئوز قومنا اخطـار ائتدی . البته هود پیغمبردن قاباق و اوندان سونرا پیغمبرلر ، خلقی آگاه ائتمک اوچون گلمیشدیلر . هود دئدی : ای جماعت ، تانری‌دان سوا کیمسه یه قوللوق ائتمیون ، من سیزین اوچون بؤیوک گونون عذابیندن قورخورام (۲۱) هود قومی دئدیلر : آیا سن گلیب‌سن که بیزی ئوز معبودلاریمیزدن ساخلیاسان؟ سن هر عذاب و تهدید وعده سی بیزه وئریرسن ، گتیرگینن اگر دوغری دئییرسـن (۲۲) هود دئدی (من بیلمیرم که عذاب وقتی هاچاغ و نه جور اولاجاق) اونون علمی و بیلمگی تکجه تانری‌نین یانیندا دیر و من فقط اونی سیزه ابلاغ ائلیرم که اونا ماموراَم و گؤندریلمیشم ، ولی من سیزی چوخ بیلمز و جاهل (و عقلی گؤده) جماعت گؤرورم (۲۳) ائیله که او عذابی بولود شکلینده (و یئل صورتینده) گؤردولر که اونلارین ئولکه لرینه یا خینلاشیر (خوشحال اولوب) دئدیلـر : بوبولود بیزه یاغیش گتیریر (هود دئدی : خیر ، ائیله دئیل) بلکه بو همـون یئل دیرکه اونا تله‌سیزدیز . اوندا سیزین اوچون درد آرتیران عذاب واردیر (۲۴) پروردگارین امریله هرزادی محو ائدیب ، آلت اوست ائدر. پس صبح ائله دیلر او حالدا که ویران اولموش ئولریندن سوای اونلاردان آثار قالمادی . بلی بیز مجرم و گناهکار جماعتی بونوع مجازات ائله ریک (۲۵) حقیقتا " او امکاناتی که بیز اونلارا وئرمیشدیک ، سیزه وئرمه میشیک . اونلاز اوچون‌قولاق ،گؤز ،اوره‌ک قـرار وئردیـک (ولی اونلار حق کلامین ، ائشیتمه دیلر ، گؤرمه دیلر و اینانمادیلار) و اونلارین قولاقلاری و گؤزلری و اوره کلری اونلاری عذابـدان نجات وئرمدی ، چون اللهیـن آیاتین انکـار ائتدیلر و اوزادی که مسخره ائلیردیلر ، اونلاری برک گرفتار ائتدی (۲۶) البته بیز چوخلی شهرلرین اهالیسین که سیزین منطقه‌زین اطرافیندایدیلار (کفرلرینه سبب) هلاک ائتدیک و قبلا ئوز آیاتیمیزی اونلارا بیان ائله دیک تا مگر تانری طرفینه قئییده لر (۲۷) پس نه اوچون او معبودلار که تانری دان سوای اونلارا قوللوق ائلیردیلر و اونلارایله یاخین‌لیق آختاریردیلار ، اونلارا یاردیم ائتمه دیلر؟ بلکه نظر لریندن ایتیب گئتدیلر و اونلارین هامیسی بؤیوک یالان و افترا ایدی که ئوزلریندن قاییرمیشدیلار (۲۸)

و زمانی که نئچه نفر جنی لردن (چوٴل اهلیندن) سنه ساری متوجه ائتدیک تا قرآنین آیاتینا قولاق وئرسینلر. ائیله که حاضر اولدولار، بیر، بیریله دئدیلر: قولاق وئرین (تا اللهین آیاتین ائشیده سیز) وقتیکه قرآنین تلاوتی سونا یاردی، هامیسی اونا ایمان گتیردیلر و آگاه و اخطار ائتمک اوچون ئوز قوملاری طرفینه قئییتدیلر (۲۹) دئدیلر: ای بیزیم ائلیمیز، دو غروسی بیز بیر کتابین آیاتین ائشیتدیک که موسی پیغمبردن (توراتدان) سونرا نازل اولوب. ئوزوندن قاباقکی کتابلاری (توراتی و انجیلی) تصدیق ائدندیر و خلقی حق یولونا و دوغری یولا هدایت و رهبرلیک ائلیر (۳۰) ای بیزیم ائلیمیز (سیزده بیزیم کیمی) اللهین طرفینه دعوت ائدن پیغمبری قبول ائدین و اونا ایمان گتیرین تا الله تعالی سیزین گناهلاریزی باغیشلاسین و دردآرتیران عذابدان سیزه امان وئرسین (۳۱) و هر کس که الله طرفینه چاغیرانی قبول ائتمیه (کافردیر) و امکانی یوخدور یئر اوزونده اللهین دعوتینی تضعیف ائتسین و اونون اوچون تانری‌دان سوای دوست و آرخا یوخدور و بونلار آشکار ضلالتده دیلر (۳۲) مگر گوٴرمیرلر که الله گویلری و یئری (نه قدرتایله) خلق ائتدی؟ و اونلارین یارانیشیندا یورقون و عاجز اولمادی. مسلما" الله تعالی ئولولری دیریتمگه قادردیر، بلی اللهین هر شیئه قدرتی واردیر (۳۳) و اوگونی که کافرلر جهنمین اوتونا گوٴستریلر (اونلارا دئیرلر) آیا اونی که گوٴروسوز، حق دئیل؟ اونلار دئیرلر: بلی پروردگاریمیزه آند اولسون که هامیسی حق و حقیقتدیر (افسوس که بیز ایمان گتیرمدیک، اونلارا عتاب اولونار) پس او جهته که کافر اولدوز، اللهین عذابی‌نی دادین (۳۴) پس صبر ائتگینن یا پیغمبر، نئجه که اولوالعزم پیغمبرلر صبر ائتدیلر و اونلارین عذابینه تلسمه گینن. وقتیکه اونلار عذاب وعده سی وئریلن گونی گوٴردولر، ائیله‌گمان ائلرلر که دنیاده گوندن بیر ساعتدن آرتیق قالمایبلار. قرآن اللهین آیاتین ابلاغ ائتمکدیر. پس‌آیا (قیامت گونی) فاسق جماعتدن سوای ئوزگه‌لر هلاک اولاجاق؟ (۳۵)

۴۷ــ محمد (ص) سوره سی — ۳۸ــ آیه

۱۶ــ بعثت ئیلی — ۵۳۹ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

اوکسلری که کافر اولدولار و خلقی اللهین یولوندان مانع اولدولار، اونلارین (یاخشی) اعمالی باطل اولار (۱) و اوکسلری که ایمان گتیردیلر و یاخشی ایشلر گؤردولر و قرآنه که محمد (ص) نازل اولوب، ایمان گتیردیلر که البته (قرآن و پیامبر اسلام) که بر حق و پروردگارین طرفیندندیر، تانری اونلارین گناهلاریندان صرفنظر ائتدی و (دنیا و آخرت) ایشلرین اصلاح بویوردی (۲) بو اونا خاطردیر که کافرلر باطلدن تبعیت ائتدیلر و مومنلر حق و حقیقتدن که پروردگارین طرفیندندیر، تبعیت ائتدیلر. هابئله الله تعالی خلقین وصف حالین مُثل وورور (۳) ائیله که سیز مومنلر (ساواش میدانیندا) کافرلریله اوز به اوز اولدوز، اونلارین بوی یونلاریندان وباشلاریندان ضربتی وورون تا آیاقدان دوشسونلر و ساواش اسیرلرین محکم باغلاین تا سونرا اونلاری آزاد ائدیب یا عوض و فدیه آلاسیز (ساواشی) او زمانه کیمی که کافرلر سلاحلارین یئره قویالار (و تسلیم اولالار) ادامه وئرین. بو فرمان اللهین فرمانیدیر و اگر الله ایسته سئیدی، ئوزی اونلاردان انتقام آلاردی ولکن سیز انسانلاری بیر، بیریزین وسیله سیله امتحان ائلر و اوکسلری که اللهین یولوندا قتله یئتیشیرلر، تانری اونلارین عمل‌لرین هیچوقت ضایع ائتمز (۴) تانری اونلاری هدایت ائدیب و ایشلرین اصلاح ائدر (۵) و اونلاری او بهشته که اونلارا تانیدیب، داخل ائدر (۶) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، اگر سیز اللهین دینینه یاردیم ائده سیز، الله سیزه یاردیم ائدر و سیزین قدملریزی ثابت ائدر (۷) و اوکسلری که کافر اولدولار، اوزولمک و هلاکت اونلار اوچوندور و اونلارین (یاخشی) اعمالی باطل اولوب و آرادان گئدر (۸) بو هلاکت اونا خاطردیر که اونلار بو قرآندان که الله گؤندریب کراهتلری واردیر و الله اونلارین عمل‌لرین محو و باطل ائلر (۹) آیا اونلار یئر اوزونده گزیب دولانمیرلار تااوکسلرین آخر و عاقبتین که بونلاردان قاباق واریدیلار، گؤره لر؟ که الله تعالی اونلاری، (کفرلرینه سبب) نتیجه‌آلت، اوست ائتدی؟ و بو جماعتین کافرلرینه ده‌او مجازاتین مِثلی وارد اولار (۱۰) بونی بیلین که تانری مومنلرین دوستی و آرخاسیدیر و کافرلرین دوستی و آرخاسی یوخدور (۱۱)

البته تانری او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل گوٴردولر، او بهشتلره داخل ائدر که ایچلریندە چایلار و سولار آخیر و او کسلری که کفری انتخاب ائتدیلر (دنیا حیاتیندان) بهره آپارارلار و یئیرلر نئجه که حیوانلار یئییرلر و اونلارین یئرلری جهنم اوتیدیر (۱۲) نه قدر شهرلری و اهالیسین که سنون وطنین مکه شهریندن که کافرلر سنی اوردان چیخارتدیلار، بوٴیوک و محکم ایدی و اهالیسی چوخ قدرتلیدیلر. هلاک ائتدیک و اونلارا هیچ کمک ائدن اولمادی (۱۳) آیا او کسیکه پروردگاری‌نین آیدین حجتی الینده وار، او شخص کیمی دیر که عمل‌لری‌نین قباحتی نظریندە گویچک جلوه وئریب و ئوز هوای نفسینه تابع اولوبدور؟ (۱۴) او بهشتین وصفی و تعریفی که پرهیزگارلارا وعده اولونوب، بئله دیر که (بهشت بوٴیوک و صفالی باغ و باغاتدیر و) اوردا دوری چایلار و سولار آخیر و چایلار واردیر که خالص سوتدن‌دیر که اونون طعمی و مزه سی هیچ عوض اولماز و چایلار واردیر که (شیرین) شربتدن دیر که ایچنلر اوچون چوخ لذتلی دیر و چایلار واردیر که صافالمیش بالدان دیر. بهشت اهلی هر نوع میوه و یئمیش ایستیه لر، اونلار اوچون آماده دیر (و بونلارین هامیسیندان آرتیق) پروردگارین باغیشلاماقی و لطفی بهشت اهلینه شامل‌دیر. آیا بو اهل بهشت او کسلر کیمی دیر که جهنمین اوتی ایچینده دیلر و اونلارا داغ‌سو وئریرلر؟ که باغیر ـ ساقلارین دوغرور؟ (۱۵) خلقدن بعضیلری (منافقلر، ظاهرا) سنون سوٴزلریوه قولاق وئریرلر ائیله که سنون حضورندان خارج اولدولار (مسخره ایله) علم اهلینه دئییرلر: گئنه او نمه دئییردی؟ (بیز که بیر زاد باشا دوشمه دیک) همونلاردیلار که‌تانری اونلارین اوره کلرینه (شقاوت) مهری ووروب و هوای نفسدن تبعیت ائلیرلر (۱۶) و او کسلری که هدایت تاپدیلار، تانری اونلارین هدایتی‌نی آرتیردی و اونلارین تقوا اجرلرینی اونلارا وئردی (۱۷) کافرلرین قیامت ساعتیندن سوای آیری انتظارلاری یوخدور که غفلتا " اونلارا گلیب یئتیشه‌جک. البته قیامتین نشانه لری (قاباقجا) ذکر اولوبدور. ائیله که قیامت یئتیشدی، تذکرین، و نصیحتین اونلارا نه فایداسی اولاجاق؟ (۱۸) بیلگینن که تانری‌دان سوای هیچ معبود یوخدور و ئوز (امتیوین) گناهینا و مومن کیشیلر و مومنه عورتلر اوچون باغیشلانماق طلب ائتگینن، البته الله سیزین گل گئت ائدن یئریزی و قاییداجاق یئریزی بیلیر (۱۹)

اهل ایمان دئییرلر که: نه اوچون (جهاد باره سینده) سوره نازل اولمور؟ ائیله که قطعی سوره که اوندا صریحا" ساواش حکمی صادر اولوب، نازل اولا اوندا گوٌره جکسن اونلارین که قلبی مریض‌دیر، سنه ائیله باخیرلار که دئیه سن ئولوم اونلارا کوٌلگه سالیب. پس اونلار اوچون یاخشی‌دیر (که فعلا" صبر ائده لر) (۲۰) اطاعت امرائده لر یاخشی سوٌزلر دیل‌لرینه کتیره لر. ائیله که جهاد حکمی صادر اولدی، اگر اللها دوغری دئیه لر، اونلار اوچون یاخشیدیر (۲۱) پس سیز منافقلره بو احتمال واردیر که اللهین فرمانیندان (و قرآنین احکامیندن) بوٌیون قاچیرداسیز و اگر خلقه متولی اولاسیز (ولایت و قدرت تاپاسیز) یئر اوزونده فتنه و فساد ائدیب و صلهٔ رحمی بکلی قطع ائده سیز (۲۲) همون منافقلردیلر که الله اونلاری لعنت ائدیب (و ئوز رحمتیندن اوزاق سالیب) و قولاقلارین و گوٌزلرین کار و کور ائدیبدی (۲۳) آیا منافقلر قرآنین آیه لرینده درین فکر ائتمیرلر و دوشونمورلر؟ یا (جهل و نفاقدان) اونلا رین اوره کلری قفیل‌لانیب (آچیلمیر)؟ (۲۴) اوکسلری که اونلارا هدایت یولی آیدین اولاندان سونرا، اسلام دینینه دال چوٌووروب، مرتد اولدولار، شیطان کفر و عصیانی اونلارین نظرینده گوٌزل جلوه وئریب و اوزون آرزولاریله اونلاری آل ائتدی (۲۵) بو مرتد اولماق، اونا خاطردیر که منافقلر، قرآنه مخالف اولانلارا (یهودیلره) دئدیلر: بیر سیزله بعضی ایشلرده موافق واریق و الله اونلارین اوره ک سرلرینه کاملا" آگاهدیر (۲۶) نئجه اولار اونلارین حالی اوندا که ملکلر اونلارین جانلارین آلارلار اوحالدا که اونلارین اوزلرینه و دال‌لارینا ووروررلار(تاجانلاری چیخسین) (۲۷) بو اونا خاطردیر که منافقلر او نوع ایشلرین دالیجا گئتدیلر که اللهی‌آجیقا گتیر دی و اللهین رضایتیندن کراهتلری وارایدی. الله تعالی ده اونلارین (خیر) عمل‌لرین باطل و محو ائتدی (۲۸) آیا اوکسلری که اوره کلرینده نفاق مرضی واردیر، ائیله گمان ائیلیرلر که الله اونلارین باطن و گیزلین عداوت‌لرینی (مومنلره) آشکار ائتمیه جک؟ (۲۹)

و اگر بیز ایسته سئیدیک ، اونلارین باطنی عداوتلرین سنه آشکار ائلردیک تا اونلاری ظاهری سیمالاریندان و دانیشیقلاری‌نین لحنیندن تانیاسان و الله تعالی‌سیز بنده لرین بوتون ایشلریزی بیلیر و اونلاردان آگاهدیر (۳۰) البته بیز سیزی امتحان ائده‌ریک تا سیزدن جهاد ائدن کسلری و صبر و استقامت ائدنلری معلوم و مشخص ائدک و داها سیزی باشقا معلوماتلاریله (مِثل وارلی‌لیق ، یوخسوللوق، آجلیق ، انصاف ، مروت ، ناموس پرست‌لیک ، احسان و سایر ایشلریله) امتحان ائده ریک (۳۱) او کسلری که کافر اولدولار و خلقی اللهین یولوندان ساخلادیلار و پیغمبریله مخالفت ائتدیلر ، اوندان سونرا که اونلارا هدایت یولی آشکار و آیدین اولدی (بیلسینلر که) اللها بیر شیئی ضرر وورا بیلمزلر و الله اونلارین (یاخشی) عمل‌لرین باطل ائدر (۳۲) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، اللها و پیغمبره اطاعت ائدین و (اطاعت ائتمه مکایله) ئوز یاخشی عمل‌لریزی باطل ائتمیون (۳۳)اوکسلری که کافر اولدولار و خلقی اللهین یولوندان ساخلادیلار ، سونرا کفر حالدا ئولدولر ، الله اونلاری هیچوقت باغیشلاماز (۳۴) (سیز مومنلر دین دشمنلری اوزرینده) هیچوقت ئوزوزدن ضعف و سستلوک نشان وئرمیون و کافرلری مسالمته و مصالحه یه چاغیرماین که سیز اونلاردان اوستون و اوجاراق‌سیز و الله سیزیله دیر و سیزین اعمالیزدن وزحمت‌لریزدن اسگیک ائتمز (۳۵) بوندان غیر دئیل که دنیانین دیریلیگی هویٰ و هوس و اویوندان آرتیق بیر زاد دئیل و اگر اللها ایمان گتیره سیز و پرهیزگار اولاسیز ، الله سیزین اجریزی (تمام و کمال) وئرر و سیزین اموالیزدن بیر زاد ایستمیر (۳۶) و اگر الله تعالی اصرار و تاکیدایله سیزین اموالیزدن بیر زاد ایستیه ، سیز بخل ائدیب و وئرمزسیز. اوندا الله سیزین باطن عداوتیزی آشکارا سالار (۳۷) هابلی سیز همون جماعت‌سیز که الله یولوندا انفاق ائتمه گه (و زکات وئرمگه) دعوت اولورسوز ، ولی سیزدن بعضیلری بخل ائدیب و چکینیرلر . هرکس بخل ائده ، حقیقتده ئوز ضرر و زیانینا بخل ائدیب یوخسا اللهین احتیاجی یوخدور و سیز فقیر و محتاجسیز و اگر سیز اوز دوٌندره سیز ، الله تعالی آیری جماعتی سیزین یئریزه گتیرر که سیزین کیمی بخیل و خسیس اولمیالار (۳۸)

۴۸ـ الفتح سوره سی ۲۹ ـ آیه
۲۱ ـ بعثت ئیلی ۵۶۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) حقیقتده بیز آشکار فتحی سنون اوچون فراهم ائتدیک (۱) تا الله تعالی سنون (تابع لریوین) کئچمیش و گلـه جک گناهلاریوی باغیشلاسیـن و ئوز نعمتین سنون اوچون حد کماله یئتیرسین و سنی (تابع‌لریوی) دوز یولا هدایت ائتسین (۲) و سنه کمک‌لیک ائتسین ، غالب اولماق کمک‌لیگی (۳) الله دیر که مومنلرین اوره کلرینه تسکین وئریب و وقار برقرار ائتدی تا ایمانلارینا ، ایمان آرتیرسین و الله اوچوندور گویلرین و یئرین قشونلاری و الله تعالی بیلن و حکمتلی دیر (۴) تا مومن کیشیلری و مومنه عورتلری همیشه لیک بهشتلره که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر ، داخل ائدیب و اونلارین تقصیرلریندن صرفنظر ائله سین . حقیقتده بو نجات تاپماق ، اللهین درگاهیندا بوٴیوک سعادت و موفقیت‌دیر (۵) و داها عذاب ائتسین منافق کیشیلری و عورتلری و مشرک کیشیلری و عورتلری و بدگمانلاری که اللهین (وعده‌لری) باره سینده پیس گمان ائتدیلر . پیس (و مصیبت‌لی) گونلر اونلار اوچوندور و الله اونلارا غضب ائدیب و لعنت ائتدی و جهنمی که چوخ پیس یئردیر ، اونلارین (مجازاتینا) آماده ائدیبدی (۶) گویلرین و یئرین قشونلاری الله اوچوندور و الله تعالی چوخ قدرتلی و حکمتلیدیر (۷) (یا پیغمبر) بیز سنی گوٴندردیک که خلقین اعمالینا شاهد اولاسان و اونلارا (اللهین رحمتینه) بشارت وئره سن و (اونون عذابینـدن) قورخوداسان (۸) تا اللها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیریب و دیـن امرینده اونا کمک‌لیک ائده سیز و اونی عزیز توتوب و بوٴیوک سایاسیز و سحر و آخشام تسبیح و عبادت ائده سیز (۹)

(یا پیغمبر) او کسلری که سنله (حدیبیه ده) بیعت ائتدیلر، حقیقتده الله ایله بیعت ائتدیلر (چونکه سن اللهین پیغمبریسن، سنون الین) اللهین الی‌دیر، اونلارین اللری‌نین اوستونده. پس هرکس ئوز عهدین سیندیرا، حقیقتا" ئوز ضررینه اقدام ائدیب و هرکس ئوز عهدینه که الله ایله محکم ائدیب و فائده، الله اونا بۆیوک اجر عطا ائده جک (۱۰) (جهاددان) تخلف ائدن چۇل عربلری دئیه جکلر: بیزی، اموالیمیز و اهل و عیالیمیزی حفظ ائتمک ئوزونه مشغول ائتدی (و جهادا گله بیلمه دیک) ایندی سن، الله تعالی‌دان بیزیم گناهیمیزه باغیشلانماق ایسته‌گینن. بو منافق جماعت دیلده بیر سۆزلر دئییرلر که اوره کلرینده یوخدور. اونلارا دئگینن، اگر الله تعالی سیزه ضرر یا منفعت ایستیه، کیمین قدرتی وار اونا مانع اولسون؟ البته الله سیزین بوتون اعمالیزدن کاملا" آگاهدیر (۱۱) ولی سیز گمان ائتدیز که پیغمبر و مومنلر داها ئوز خانواده‌لرینه (وائولرینه) قئییت مزلر و بو باطل گمان سیزین اوره گیزده جلوه تاپیب و چوخ بد گمان اولدوز و سیز بیر جماعت‌سیز که مستحق هلاکت سیز (۱۲) هر کس اللها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیرمیه (کافر دیرو) بیز کافرلر اوچون یانار اود آماده ائتمیشیک (۱۳) گویلرین و یئرین ملکی و حکومتی الله اوچوندور. باغیشلار او کسی که ایستر و عذاب ائلر او کسه که ایستر و الله تعالی باغیشلیان و رحم ائدندیر (۱۴) وقتیکه سیز (خیبرین) ساواش غنیمت‌لری اوچون حرکت ائلیرسیز (جهاددان) تخلف ائدنلر دئیه جکلر: اجازه وئرین بیزده سیزه تابع اولاق. اونلار ایستیرلر که اللهین کلامین (که‌امر ائدیب خیبر غنائمی فقط حدیبیه مومنلری اوچوندور) تغییر وئرسینلر. اونلارا دئگینن، الله تعالی سیزه‌راجع قبلا" امر بویوروب که بیزیله گلمیه سیز. اونلار دئیه جکلر: بئله دئیل، بلکه سیز بیزه حسادت ائلیرسز (اونلار یالان دئییرلر) اونلاردان بیر آز عده دن سوای هامیسی جاهل و آنلامازدیلار (۱۵)

جهاددان تخلف ائدن عربلره دئگینن (اگر واقعا" قصد اطاعت واریزدی) گله جکده بیر شدتلی ساواشان قومون دعواسینا احضار اولارسیز. اونلارایله دعوا ائدین تا تسلیم اولالار. اگر اطاعت امر ائده سیز، الله سیزه یاخشی اجر وئرر و اگر اوز دوءندره سیز، نئجه که بوندان قاباق دوءندردیر، اوندا الله سیزی درد آرتیران عذابا گرفتار ائلر (۱۶) کور (چولاق) شیل و مریض اشخاص اوچون گناهی یوخدور که جهاددا شرکت ائتمیه لر. هرکس اللهاو اونون پیغمبرینه اطاعت ائده، الله اونی بهشت باغلارینا که اونلارین ایچینده چایلار و سولار آخیر، داخل ائدر و هرکس اوز دوءندره، الله اونی درد آرتیران عذابا گرفتار ائدر (۱۷) الله او مومنلردن که (حدیبیه ده) آغاج آلتیندا سنله بیعت ائتدیلر. حقیقتا" راضی و خشنود اولدی و اونلارین خلوص قلبلریندن آگاه ایدی که اونلارا اوره گ تسکینی و خاطر جمع لیک گوءندردی و اونلارا یاخین فتحی وعده وئردی (۱۸) و چوخلی ساواش غنیمتلرین آلماغا موفق ائتدی و الله چوخ قدرتلی و حکمتلیدیر (۱۹) الله تعالی سیزه (اسلام قشونونا) چوخلی ساواش غنیمتلرین آلماغا وعده وئریر و خیبر ساواش غنیمتلرین عجله ایله سیزه نصیب ائتدی و شرور جماعتین اللرین سیزدن ساخلادی تا (بو فتح و غنائم) مومنلر اوچون (اللهین وعده سی نین صدقینه) آیت و نشانه اولسون الله سیزی صراط مستقیمه (دوز یولا) هدایت ائلیر (۲۰) الله تعالی باشقا غنیمتلر سیزه وعده وئریر که (فعلا) سیز اونلارا قادر دئیل سیز و اللهین اونلارا احاطه سی وار و اللهین هر شیئه قدرتی واردیر (۲۱) و اگر سیزله ساواش سایدیلار. البته دال چوءووروب قاچاردیلار سونرا ئوزلری اوچون دوست و آرخا تاپا بیلمزدیلر (۲۲) اللهین قانونی گئچمیشلرین آراسیندا بو ایدی (که حق باطله پیروز اولسون و الله ئوز دوستلرینه و مومنلره کمک لیک ائتسین) اللهین قانونوندا هیچ تغییر و تبدیل تاپا بیلمزسن (۲۳)

او اللهی که مکه اهلی‌نین اللرینی سیزدن ساخلادی و سیزین اللریزی مکه‌نین ایچینده اونلاردان ساخلادی، اوندان سونرا که سیزی اونلارا غالب ائتدی و الله تعالی سیزین اعمالیزی گوٴره‌ن و بیلندیر (۲۴) همونلاردیلار که اللها کافر اولموشدولار و مسجد الحرامین یولونی سیزه باغلادیلار و سیزین قربانلیق‌لاریزی، قربانگاها یئتیشمکدن مانع اولدولار و اگر مومن کیشیلر و مومنه عورتلر که سیز اونلاری تانیمیرسیز، مکه اهلی‌نین آراسیندا اولماسایدیلار (که واردیلار و سیز حمله ائله سئیدیز) امکانی وارایدی که اونلاری آرادان آپاراسیز و بیلمز حالدا بوٴیوک گناها مرتکب اولاردیز (لکن الله تعالی بو اجازه نی سیزه وئرمدی) تاهر کسی ایستیر ئوز رحمتینه داخل ائده و اگر سیز (مومنلر و کافرلر) بیر، بیریزدن آیری اولسایدیز، مسلما کافرلری درد آرتیران عذابا گرفتار ائلردیک (۲۵) چون کافرلر جاهلیت تعصبی که اوره کلرینده وارایدی، آشکار ائتدیلر (و قویمادیلار حدیبیه صلح نامه سینده بسم الله و محمد رسول الله جمله سی یازیلسین) بونا گوٴره الله تعالی پیغمبرینه و مومنلره تسکین‌لیک و خاطر جمع لیک گوٴندردی و اونلاری تقوا کلمه سینه که اونلارا یاراشیقی وارایدی و تقوا اهلیدیلر ملزم ائتدی و الله تعالی هر زادی بیلن و آگاهدیر (۲۶) البته‌الله تعالی پیغمبرین یوخوسون حقله دوغری ائتدی. ان شاءالله کمال امن و امانله مسجدالحرامه داخل اولون. باشیزین توٴکلرین ووورون و احرامین تقصیر اعمالین قورخماز حالدا یئرینه یئتیرین. اوزادی که سیز (حدیبیه صلحون نتیجه سیندن) بیلمیردیز. الله اوندان آگاه ایدی و مکه‌نین فتحیندن قاباق، یاخین (خیبر) فتحی سیزه مقرر ائتدی (۲۷) او اللهی که ئوز رسولون قرآن و حق دینله گوٴندردی تا اونی بوتون دینلره اوجاراق اولماغین ظاهر و آشکار ائتسین و بو حقیقته تکجه اللهین شهادتی کفایت ائدر (۲۸)

محمد (ص) اللـهين پيغمبری دير و اونلا ايمان گتيرنلر كافرلره چوخ شدتلی (عمل ائدن) و ئوز آرالاريندا چوخ مهربانديـلار. اونلاری ركوع و سجود حاليندا گوٴررسن كه اللـهين فضل و رحمتين و اونون رضايتين (عمل و دعا ايله) ايستيرلر. مومن‌ليک نشانه سی اونلارين اوزلرينده، سجده اثرينده واردير. اونلارين وصف حالی تورات كتابيندا و انجيلده ذكر اولونوب مَثلی. دانه مَثلی كيميدير، ائيله كه تورپاقدان باش چيخارتدی چوخ نازک و ضعيف‌دير، سونرا قدرت تاپيب قالين و ئوز ساقه سی اوستونده محكم دايانار و اكين‌چی‌لری تعجبـه گتيرر (هابئله پيغمبرين اصحـابی قدرته يئتيشرلر) و كافرلری ئوز قدرتلريله آجيقاگتيررلر. الله تعالی وعده وئريب: هركس ايمان گتيره و صالح عمل ائده، الله اونون گناهلارينی باغيشلايب و بوٴيوک اجر اونا عطا ائده (۲۹)

۴۹ ـ حجرات سوره سی ۱۸ ـ آيه
۱۸ ـ بعثت ئيلی ۳۴۳ ـ كلمه

باغيشليان رحم ائدن تانری آدينا

ای او كسلری كه ايمان گتيريبسيز، هيچوقت (و هيچ ايشده) الله تعالی‌دان و اونون پيغمبريندن قاباغا دوشميون و الله تعالی‌دان قورخون كه اللـه ائشيدن و بيلـنـدير (۱) ای او كسـلری كه ايمان گتيريبسيز، ئوز سَسوزی، پيغمبرين سَسيندن اوجا ائتميون و بير، بيزيزی سَسله مک كيمی. اونی سَسله ميون كه اوندا سيزين ياخشی اعماليز باطل اولوب، آرادان گئدر او حالدا كه سيز بيلميرسيز (۲) او كسلری كه اللـهين پيغمبری حضوروندا، ياواش سَسيله دانيشيرلار (آهسته و احتراميله صحبت ائليرلر) همونلاردیلار كه الله اونلارين اوره گلرين تقوا اوچون سينايب. گناهلاردان باغيشلانماق و بوٴيوک اجر اونلار اوچوندور (۳) او كسلری كه سنی حجره لرين (اطاقلارين) داليندان (مقام رسالتی رعايت ائتميوب و اوجا سَسيله) چاغيريرلار، اونلارين چوخی عقل‌ايله رفتار ائتميرلر (۴)

و اگر اونلار صبر ائدردیلر تاسن ئوزون اونلارا قارشی چیخاسان، اونلار اوچون چوخ گوٴزل و یاخشی ایدی (و اگر توبه ائده لر) البته الله باغیشلیان و رحم ائدندیر (۵) ای‌اوکسلری که ایمان گتیر- یبسیز، هروقت بیر فاسق شخص سیزین اوچون بیر خبر گتیردی (فوری اینانماین و اونی یایماین) اولماسین بیلمز حالدا بیر عده گناهسیز جماعته صدمه یئتیره سیز و سونرا ائله دیغیز عملدن برک پشیمان اولاسیز (۶) و بیلین که اللهین پیغمبری سیزین آرانیزدا دیر و سیز اونی ئوز ایسته دیکلریزی قبول ائتمگه مجبور ائتمیون (و اونی محضوردا قرار وئرمیون) اگر پیغمبر چوخ ایشلرده سیزین خواهشلریزه تابع اولسا، مسلما سیز ئوزوز زحمته دوشرسیز. لکن تانری ایمانی سیزین اوچون سئویملی و خوش گوٴستردی و اونی سیزین اوره کلریزده گوٴزه ل جلوه لندیردی. کفری و فسقی و معصیتی سیزه پیس و قبیح گوٴستردی. حقیقتده بو صفتده اولان مومنلر، ارشاد اولانلاردیر (۷) بو مقام اونلارا اللهین فضل و رحمتیندن حاصل اولوب و الله بیلگین و حکمتلیدیر (۸) و اگر ایکی طایفه (ایکی فرقه و جماعت) بیر، بیریله دعوا ائدیب، ساواشالار، سیز مومنلر اونلارین آراسیندا صلح و صفا برقرار ائدین و اگر او ایکی طایفه دن بیریسی او بیریسینه زور دئیوب و ظلم ائلیه، سیز او ظالم طایفه‌ایله مبارزه ائدین تااللهین امرین قبول ائتسینلر و اگر اللهین امرین قبول ائتدیلر، عدالتله اونلارین آراسیندا صلح برقرار ائدین و همیشه (دوست و دشمن‌له) عدالت‌ایله عمل ائدین که الله تعالی عدالت (و انصاف) اهلینی چوخ دوست توتار (۹) حقیقتده اهل ایمان بیر، بیریله قارداشدیلار، پس همیشه ئوز دین قارداشلاریزین آراسیندا صلح و صفا برقرار ائدین و تانری‌دان قورخون تا اللهین لطف و مرحمتینده قرار تاپاسیز (۱۰) ای او کسلری که ایمان گتیر- یبسیز، سیزدن بیر عده کیشی او بیری عده نی مسخره ائتمه سین، چوخ اولار که اونلار، مسخره ائدنلردن یاخشی عمل صاحبی اولالار و مومنه عورتلر او بیری عورتلری لوغازا قویماسینلار، چوخ اولار که اونلار، لوغاز ائدنلردن یاخشی عمل صاحبی اولالار. هیچوقت ئوز همدین‌لریزین دالیجا پیس سوٴز دانیشماین و اونلارین عیب‌لرین آختارماین. هیچوقت بیر، بیریزی پیس و اهانتلی آدلاریله چاغیرماین که اللها ایمان گتیرندن سونرا، فاسق آدی (مومنلره) قویماق چوخ چرکین و قبیح ایشدیر. و هرکس فسق‌دن توبه ائتمیه، هومنلار ظالم دیلار (۱۱)

ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز . خلقین باره سینده چوخلی گمانلاردان چکینین . البته بعضی گمانلار خلقین حقینده گناه حساب اولونار و هیچوقت خلقین گیزلین اسرارینی آختارماین و بیر ، بیریزین غیبتی نی مجاز سایماین . آیا سیز دوست توتورسوز که قارداشیزین ئولوسونون اتینی یئیه سیز؟ مسلما " اوندان برک کراهتیز واردیر . الله تعالی دان قورخون (و بو جور ایشلری ترک ائدین) البته الله توبه نی قبول ائدن و رحم ائدندیر (۱۲) ای مخلوق ، حقیقتده بیز سیزین هامیزی بیر کیشی و بیر عورتدن یاراتدیق و سیزی مختلف فرقه‌لر و قبیله‌لر قرار وئردیک تا بیر ، بیریزی (یاخشی) تانیباسیز . البته سیزین یاخشی راغیز اللهین یانیندا ، سیزین چوخ تقوا صاحبیزدیر . مسلما الله بیلن و آگاهدیر (۱۳) (یا پیغمبر) اعراب (چؤل عربلری ، بنی‌اسد ، سنه منت قویوب) دئدیلر : بیر (دعوا سیز و ساواش‌سیز) ایمان گتیردیک . اونلارا دئگینن ، سیز ایمان گتیرمیوبسیز ، لکن دئیون که بیز اسلام گتیرمیشیک ، نه ایمان ، هنوز ایمان سیزین اوره کلریزه داخل اولمایب ، اگر (بوندان سونرا) حقیقتا " اللها و اونون پیغمبرینه اطاعت ائده سیز ، الله سیزین اعمالیزدن بیر زاد اسگیک ائتمز و (بیلین که) الله چوخ باغیشلیان و رحم ائدندیر (۱۴) حقیقی مومنلر اونلاردیلار که اللها و اونون پیغمبرینه خالصانه ایمان گتیردیلر و ایمان گتیرندن سونرا شک و شبهه ائتمه دیلر و الله یولوندا مال و جان‌ایله جهاد ائتدیلر . اونلار حقیقتده دوز دانیشان و دوز عمل صاحبی دیلر (۱۵) (یا پیغمبر) دئگینن ، آیا سیز ایستیرسیز که اللهی ئوز دین و ایمانیزدن آگاه ائده سیز؟ بیر صورتده که هرنه گویلرده و یئرده وار ، هامیسین الله بیلیر و الله تعالی هر زاددان آگاهدیر (۱۶) اونلار سنه منت قویورلار که اسلام گتیریبلر ، دئگینن ، منه منت قویماین که اسلام گتیریبسیز بلکه الله سیزه منت قویدی که سیزی ایمانا ساری هدایت ائتدی اگر سیز واقعا" دوز دئییرسیز (۱۷) مسلما" الله تعالی گویلرین و یئرین بوتون ئورتولی ایشلریندن کاملا" آگاهدیر (۱۸)

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ق (مبارک سوره نین آدی و قرآنین رموزیندن و اسراریندندیر) آند اولسون قرآن مجیده (که محمد ص اللهین پیغمبری دیر) (۱) ولی خلق تعجب ائدیلر که اونلارین ئوزلریندن، اونلارین هدایتی اوچون پیغمبر گلدی و کافرلر دئدیلر: بو عجیب بیر شیئی دیر(۲) ائیله که بیز ئولوب و تورپاق اولدوق (بیر داها دیریله ریک؟) بو دیریلمک و قئیبت مک (عقل و منطق‌دن) چوخ اوزاقدیر (۳) البته بیز اوزادی که یئر اونلاردان اسگیلدیر، بیلیریک و بیزیم یانیمیزدا هرزادی حفظ ائدن کتاب واردیر (۴) لکن چون حق و حقیقت اونلاراگلدی، اونی تکذیب ائتدیلر و ئوز ایشلرینده پریشان و حیران قالدیلار (۵) آیا کافرلر باشلاری اوسته گویه نظر سالمیرلار که بیز اونون بناسین نئجه محکم قرار وئرمیشیک؟ و (اولدوزلاریله) اونی بزه میشیک که هیچ نوع دلیک، دئشیگی یوخدور (۶) و آیاقلاری آلتیندا یئره باخمیرلار؟ که بیز اونی نئجه دوشه میشیک و اوندا بوٴیوک و محکم داغلار برقرار ائتمیشیک و جوربجور شادلیق گتیرن (گوللردن) و گوٴزه ل گوورنتی لردن اوندا وجوده گتیرمیشیک (۷) (اللهین قدرت نشانه‌لری) هر بنده اوچون بصیرت و تذکر دیر که گناه ایشلردن پشیمان اولوب و توبه حالیندا اللهین درگاهینا قئییده (۸) بیز گویدن برکتلی یاغیش سویی گوٴندردیک و اونلا میوه لی باغلار و بیچیل‌ملی دانه لر و محصول گوورتدیک (۹) و داها اوزون و اوجا خرما آغاجلاری که جرگه لی دانه لری و بیر بیری‌نین اوستونه دوزولموش خرما سالخیم‌لاری واردیر (۱۰) بو محصول‌لار و میوه‌لر، بنده‌لرین روزوسیدیر و بیز یاغیش سویی ایله، سوسوزلوقدان ئولموش شهر و دیاره بیر داها حیات باغیشلادیق (تاخلق بیلسینلر که) ئولندن سونرا بیر داها تورپاقدان باش چیخارداجاقلار (۱۱) بونلاردان (مکه مشرکلریندن) قاباق نوح پیغمبرین قومی و "رس" چایی‌نین جماعتی و ثمود قومی (۱۲) و عاد قومی و فرعون و لوط پیغمبرین قارداشلاری (یعنی قومی) (۱۳) و داها "ایکه" اهالیسی (میشه صاحبلری) و "تبع" قومی (یمن شاهلاری) هامیسی ئوز پیغمبرلرین تکذیب ائتدیلر تا اللهین عذاب وعده سینه مستحق اولدولار (۱۴) آیا بیز ایلک یارانیشیندان یورولوب عاجز اولدوق که کافرلر تازا یارانیشدان شک و شبهه ده دیلر؟ (۱۵)

بیز انسانی یاراندیق و اونون نفسانی وسوسه‌لرین و باطن فکرلرین و ایشلرین بیلیریک. بیز اونا بوینونون داماریندان (شاه رگیندن) یاخینیق (۱۶) چونکه ایکی ملک (محافظ و کاتب) انسانین ساغیندا و سولوندا قرار توتوبلار (۱۷) هیچ سوز (یاخشی و پیس) دانیشماز مگر "رقیب" و "عتید" اونون یانینداديرو اونلاری یازیرلار (۱۸) ائیله که حق ئولومون چتین‌لیگی گلیب یئتیشدی (اوندا اونا دئیرلر) بو همون ئولوم دیر که سن اوندان بیر عمر قاچیردین (۱۹) اوندا که صور (شیپوری) چالینار (اونلارا دئیرلر که) بو همون وعده اولونموش گوندور (۲۰) و هر کسی حسابا یئتیشمک اوچون بیر سوروجی (ملک) محشره گتیرر و بیر ملک اونون خیر و شر ایشلرینه شهادت وئرر (۲۱) (اونا دئیرلر) سن بو حساب گونوندن برک غافل ایدین. ایندی غفلت پرده‌سین سندن گوتوردوک و بصیرت گوزون بو گون حقیقتی گورندیر (۲۲) و اونون یولداشی دئیر: بودور (سنون نامه اعمالین) که منیم یانیمدا محفوظ ایدی (۲۳) (خطاب یئتیشر) حقی دشمن توتان کافرلرین هامیسین جهنمه آتون (۲۴) او کافری که خیر ایشلره مانع اولوردی، خلقه ظلم ائدیب و خلقین حقینه تجاوز ائدیردی و چوخ شکاک و ریاکار ایدی (۲۵) او مشرک کافری که یالقوز الله ایله آیری معبود قرار وئردی، اونی جهنمین شدتلی عذابینه آتون (۲۶) اونون یولداشی (شیطان) دئیر: پروردگارا، من اونی معصیته مجبور ائتمه دیم، بلکه او ئوزی اوزاق و درین ضلالتده اولدی (۲۷) خطاب اولار که منیم حضورومده عداوت و دشمن‌لیک ائتمیون که من عذاب وعده سین قاباقجا (گوی کتابیندا) سیزه گوندردیم (۲۸) منیم سوزومه (و عذاب حکمونه) تغییر و تبدیل اولماز و من ئوز بنده لریمه ظلم ائدن دئیلم (۲۹) او گون جهنمین مامورینه خطاب ائده ریک که آیا جهنم کافرلریله دولوب؟ او جواب وئرر: آیا گئنه قالان واردیر؟ (۳۰) و او گون بهشت اهل تقوایه یاخین اولار و اونلاردان اوزاق اولماز (۳۱) (خطاب اولار) بو همون بهشت دیر که بوتون توبه ائدن بنده لره که ئوز نفسلرینی حفظ ائدیب و اونا مسلط ایدیلر، وعده اولونموشدی (۳۲) او کسی که خلوتده تانری‌دان قورخا و حق طرفینه قئییدن قلبیله اونون درگاهینا گله (۳۳) (خطاب اولار که ای منیم مومن بنده لریم) سلامت لیک ایله بهشته داخل اولون که بو همیشه لیک گوندور (۳۴) اونلار هر نه ایستیه لر بهشتده آماده دیر و ایسته دیکلریندن آرتیق بیزیم یانیمیزدا واردیر (۳۵)

بونلاردان (مکه اهلیندن) قاباق، نه قدر قوملاری (کفرلرینه گوءره) هلاک ائتدیک که بونلاردان چوخ قدرتلی ایدیلر و بوءیوک شهرلرده یاشیردیلار، آیا اونلاردان هیچ نجات تاپانی اولدی؟ (۳۶) مسلما بو هلاکتده تذکر و عبرت واردیر او کیمسه اوچون که آگاه اوره گی یا ائشیدن قولاقی اولا و اللهین کلامینه کاملا توجه ائده (۳۷) بیز گویلری و یئری و هرنه که اونلارین آراسیندا واردیر، آلتی گونون مدتینده یاراتدیق (اونلارین یارانیشیندا) هیچ زحمت و یورقونلوق بیزه یئتیشمه دی (۳۸) پس او سوءزلره که کافرلر دئییرلر. صبر ائتگینن و گون چیخمامیشدان قاباق و گون باتمامیشدان قاباق پروردگاریوین حمدینه تسبیح ائدیب و عبادت ائتگینن (۳۹) و گئجه‌دن بیر قدر کئچده (مغرب و عشاء) نمازی‌نین سجده لریندن سونرا، اللها تسبیح ائدیب و عبادت ائتگینن (۴۰) و ائشیدگینن او گونی که جارچی یاخین یئردن چاغیرار (۴۱) او گون خلق (صور) صیحه سین حقله ائشیدرلر. او گون قبرلردن چیخان گونیدیر (۴۲) حقیقتده بیزیک که دیریلدیب و ئولدورورک و (مخلوقون) قاییداجاق یئری بیزه طرفدیر (۴۳) او گون یئر اونلاردان آیریلار و سرعتله یئردن چیخارلار. بو دور حشر ائتمک و بو (توپلاشدیرماق) بیزیم اوچون چوخ آساندیر (۴۴) بیز یاخشی بیلیریک او زادی که (جاهل جماعت) دئییرلر. سن اونلاری ایمانا مجبور ائله میرسن. پس سن قرآنین آیت‌لریله او کسی قیامته متوجه ائتگینن که وعده وئریلمیش عذابدان قورخور (۴۵)

۵۱ ـ والذاریات سوره سی — ۶۰ ـ آیه
۴ ـ بعثت ئیلی — ۳۶۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون اسَن یئللره (۱) آند اولسون یاغیشلی بولودلارا (۲) آند اولسون سهل و آسان آخان گمیلره (۳) آند اولسون دنیانین ایشلرین (و مخلوقون روزوسون) تقسیم ائدنلره (۴) حقیقتا" او زادی که سیزه وعده وئریلیب، حق یقین دیر (۵) حتما حساب و جزا گونی واقع اولاجاق (۶)

آند اولسون کویه که فلکلر و منظومه لر صاحبیدیر (۷) حقیقتده سیز مخلوق (قرآن و قیامت باره سینده) مختلف دانیشیقداسیز (۸) هرکس اوبی دانیب و اوندان اوز دوءندره، یالان دانیشان و تهمت وورانديز (۹) ئولوم اولسون يالان دانیشانلارا و تهمت ووروانلارا (۱۰) او کسلری که ضلالتده و غفلتده دیلر (۱۱) (یا پیغمبر) سندن سوء روشورلار که حساب و جزا گونی هاچاغ اولاجاق؟ (۱۲) (دئگینن) او گونی که اونلاری جهنمین اوتوندا یاندیرارلار (۱۳) (عتاب اولار) دادین، بو همون عذابدیر که سیز اونا تلەسیردیز (۱۴) (او گون) تقوا اهلی بهشت باغلارینده، بولاقلار باشیندا اولاجاقلار (۱۵) اونلارین پروردگاری هرنه اونلارا وئره (کمال میل ایله) آلارلار چونکه اونلار بوندان قاباق (دنیاده) یاخشی (عمل صاحبی) وحقی تانییان انسان ایدیلر (۱۶) گئجەلر آزجا یاتاردیلار (چوحون عبادت ائلردیلر) (۱۷) و سحر چاغیلاری تانری‌دان باغیشلانماق ایستردیلر (۱۸) و ئوز مال و اموال‌لارینده فقیر و محروم انسانلار اوچون حق قائل اولاردیلار (۱۹) و اهل یقین اوچون یئر اوروده اللهین قدرتیندن نشانه لر و علامتلروار دیر (۲۰) ها یئله سیزین ئوز وجودیزده. آیا بصیرت گوءزیله باخمیرسیز؟ (۲۱) سیزین روزوز و هرنه که سیزه وعده وئریلیب، گویده (اللهین امریله) مقدردیر (۲۲) آند اولسون گویون و یئرین پروردگارینا که سیزین (رزق مقدر وعده سی) بیر، بیریزله دانیشیغیز کیمی حق و حقیقت دیر (۲۳) (یا پیغمبر) آیا ابراهیم پیغمبرین عزیز قوناقلاری نن حکایتی سنه یئتیشیب دیر؟ (۲۴) اوندا که ابراهیمین (ائوینه) داخل اولوب، سلام وئردیلر: ابراهیم دئدی: سلام اولسون سیزه (ولی)، سیز تانیش قوم دئیل‌سیز (۲۵) سونرا اهل بیت‌نین یانینا گلیب و بیزوو اتیندن بیر قدر کباب گتیردی (۲۶) و قوناقلارین قاباغینا قویوب (دئدی: بویورون، ولی اونلار غدایا ال وورمادیلار) ابراهیم دئدی: آیا سیز غدا یئمیرسیز؟ (۲۷) و اوره کده اونلاردان قورخدی. ملکلر دئدیلر: قورخماگینن و ابراهیمه بیر بیلگین اوغلانین ولادتینه (اسحاقا) بشارت وئردیلر (۲۸) ابراهیمین عیالی (سارا) آغلار حالدا اوزونه چنگ ووروب، دئدی: من بیر قاری دوغماز آروادام (۲۹) ملکلر دئدیلر: سنون پروردگارین بئله امر ائتدی، البته او حکمتلی و بیلندیر (۳۰)

ابراهیم اونلارا دئدي: ای اللهین ائلچی‌لری، سیزین (سونراکي) ماموریتیز نمه‌دیر؟ (۳۱) دئدیلر: بیز مجرم و گناهکار (لوط) قومون هلاکینا گؤندریلمیشیک (۳۲) تا اونلارین باشینا داش، توپراق یاغدیراق (۳۳) او داشلاری که پروردگاریوین یانیندا اسرافکار و تجاوزکار جماعت اوچون آدلانیبدیر (۳۴) بیز مومن افرادی او شهردن چیخارتدیق (۳۵) و بیز او شهرده لوط پیغمبرین ائویندن (و خانواده سیندن) سوای مسلمان تاپمادیق (۳۶) (لوط شهرین بوتون اهالیسین محو و هلاک ائتدیک) و سونرا گلنلر اوچون اونا گؤره که اللهین دردآرتیران عذابیندن قورخالار، آثار و نشانه باقی قویدوق (۳۷) و داها موسی پیغمبرین رسالتینده آیت و عبرت واردیر که اونی آیدین معجزه و حجت‌لریله فرعونه طرف گؤندردیک (۳۸) فرعون ئوز ارکان سلطنتینه و قدرتینه مغرور اولوب و اللهین اطاعتیندن بوٓیون قاچیتدی و دئدی: موسی جادوگردیر یا دیوانه‌دیر (۳۹) بیز اوني واونون قشونوني توتوب، دریایا (بوٓیوک چایا) توٓکدوک اوحالدا که ملامته و عذابه مستحق ایدی (۴۰) و عاد قومنون شرح حالیندا (خلق اوچون عبرت واردیر) بیز اونلارین هلاکینا خزان یئلی گؤندردیک (۴۱) او خزان یئلی هر زادا که اسیردی، اونی قورودوب و چورودوردی (۴۲) و ثمود قومون شرح حالیندا (خلق اوچون عبرت واردیر) ائیله که اونلارا دئییلدی: تعیین اولموش زمانه کیمی ئوز (حیوانی) حیاتیزدان استفاده ائدین (که اللهین عذابی تئزلیک‌ایله یئتیشه جک) (۴۳) اونلار پروردگارین امریندن بوٓیون قاچیتدیلار و یانار ایلدیریم اونلارین هامیسین قاپسادی او حالدا که (ئوزلرین و عزیزلرین ئولومون) گؤروردیلر (۴۴) قدرتلری یوخ ایدی که آیاغا قالخسینلار و(بیر. بیرینه) کمک ائتمگه قادر دئییل ایدیلر (۴۵) و بونلاردان قاباق نوح پیغمبرین قومی (شرح حالیندا عبرت‌وار) حقیقتده اونلار فاسق قوم ایدیلر (هامیسین طوفانیله هلاک ائتدیک) (۴۶) و گویی (و اونون اوجا قصرین) بیز ئوز قدرت الیمیزله بنا ائتدیک، مسلما" اونون گئنیش لندیر مگینه (و توسعه سینه) قدرتیمیز واردیر (۴۷) و بیز یئری فرش ائدیب، دوشه دیک و اونی گؤزه‌ل منزل قرار وئردیک (۴۸) و هر شیئدن ایکی جفت یاراتدیق (ارکک و دیشی- مثبت و منفی) اولا که سیز، اللهین قدرتینه متذکر اولاسیز (۴۹) پس ای اللهین بنده لری (توبه و اخلاص ایله) اللها طرف قاچون که من اونون طرفیندن سیزه آشکار اخطار ائده‌نم (۵۰) و هیچوقت تانری‌ایله آیری معبود قرار وئرمیون که من اونون طرفیندن سیزه آشکار اخطار ائده نم (۵۱)

ها بئله بونلاردان قاباق کئچمیش قوملره هیچ پیغمبر گلمدی مگر بوکه‌دئدیلر :اوجادوگردیریادیوانه‌دیر (۵۲) آیا اونلار بو ایشده (و بو سوءزده) بیر ، بیرینه توصیه ائتمیشدیلر (که اللهین پیغمبریله مخالفت‌ائده لر)؟ بلکه اونلار (ذاتا) بوءیون قاچیردان (و ید جنس) جماعت ایدیلر (۵۳) (یا پیغمبر) بو کافر جماعتدن اوز دوندرگینن (سن ئوز رسالتیوه عمل ائدیرسن) و داها ملامت یئری سنون اوچون یوخدور (۵۴) و ئوز تابع‌لریوه تذکر و نصیحت وئرگینن که نصیحت وئرمک مومنلر اوچون مفید واقع اولار (۵۵)من یاراتمادیم جن و انس جماعتین مگر بوندان اوتری که منی بیرلیکده عبادت ائده‌لر (۵۶) من مخلوقدن نــه روزی ایستیرم و نه توقعوم واردیر که منه روزی وئریب و منی اطعام ائتسینلر (۵۷) حقیقتده روزی وئرن و روزی یئتیرن الله تعالی دیر که همیشه لیک و محکم قدرت و اقتدار صاحبی دیر (۵۸) او کسلر اوچون که ظلم ائتدیلر، یولداشلاری نین (عاد و ثمود قومی) عذاب سهمی‌جه گناهلاردان عذاب سهم‌لری واردیر . پس اونلار تلسمه سینلر (۵۹) وای اولسون او کسلره که کافر اولدولار اوگونلریندن که وعده اولونوبلار (و موعود گونونه اینانمیرلار) (۶۰)

۵۲ــ والطور سوره سی ۴۹ــ آیه
۴ــ بعثت ئیلی ۳۱۲ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون طورا (سینادا اولان مقدس داغا که الله تعالی موسی پیغمبرله واسطه سیز دانیشدی) (۱) آند اولسون یازیلمیش کتابه (قرآنه) (۲) نشر اولونموش ورقلرده (۳) آند اولسون آباد اولموش ائوه (کعبه یه) (۴) آند اولسون اوجالمیش سقفه (گویون اوجا قصرینه) (۵)آند اولسون دوءلی وجوشان دریایه (۶) حقیقتده پروردکاریوین عدابی (کافرلره) واقع اولاجاقدی (۷) اونون قاباغین آلان اولماز (۸) او گونی که گوی یاریلیب داغیلار (۹) و داغلار حرکته گلر (۱۰) وای اولسون او گون تکذیب ائدنلرین حالینا(۱۱) اوکسلری که هوسبازلیقا باتیبلار (۱۲) اوگون اونلاری جهنمیــن اوتونا ساری چاغیرارلار (۱۳) (اونلارا دئیرلر) بو همون اود دیر که سیز اونی تکذیب ائدیب و اینانمیردیز (۱۴)

آیا جهنمین بو اودی سیزین نظریزده جادودیر یا اونی گوٌرمیرسیز؟ (۱۵) جهنمه داخل اولون اگر دوٌزه سیز یادوٌزمیه سیز، سیزه تفاوت ائله مز چونکه بو عذاب سیزین عمل‌لریزین جزاسیدیر (۱۶) البته اهل تقوا دولی نعمتلی بهشت باغلارینداا اولاجاقلار (۱۷) و او نعمتلردن که پروردگار اونلارا باغیشلاییب، لذت آپارارلار و الله اونلاری جهنمین اوتوندان ساخلار (۱۸) (اونلارا خطاب اولار) یئیون و ایچین، گوارا اولسون (بو نعمتلر) سیزین عمل‌لریزین اجری دیر (۱۹) و بیر، بیری‌نین یانینا دوزولموش تختلره دایانارلار و اونلاری بهشتین حوریلریله تزویج ائده ریک (۲۰) اوکسلری که اللها ایمان گتیردیلر و اونلارین اولادی ایمان گتیرمکده اونلاردان (آتا و آنالاریندان) تبعیت ائتدیلر (و جوان یاشدا وفات ائتدیلر، بهشتده) اونلارین اولادینی اونلارا یئتیره ریک و اونلارین عمل‌لری‌نین اجریندن بیر زاد آزالتماریق (و بیلین که) هرکس ئوز عملی‌نین رهنی و گرووندادیر (۲۱) بهشت اهلی اوچون هر نوع میوه و لذتلی ات که مایل اولالار، عطا ائده ریک (۲۲) اونلار بهشتده پاک شراب جاملارین (احترامله) بیر، بیری‌نین الیندن آلارلار. اوردا بیهوده و باطل سوٌزلر دانیشیلماز و گناهلی ایشلر گوٌرونمز (۲۳) و غلاملار (آغ لباسدا) ئورتولی مروارید کیمی خدمت ائتمک اوچون اونلارین آراسیندا دولانارلار (۲۴) اونلار بهشتده بیر، بیرینه اوز دوٌندریب و سوٌروشارلار (۲۵) و دئیرلر (اللها شکر) که بیز بوندان قاباق (دنیاده) ئوز اهلیمیز ایچینده تانری‌دان قورخان ایدیک (۲۶) الله بیزه منت قویدی و بیزی جهنمین ایسی عذابیندن ساخلادی (۲۷) البته بیز بوندان قاباق اللهی بیرلیکده عبادت ائلیردیک. مسلماً" او چوخ یاخشی و رحم ائدندیر (۲۸) (یا پیغمبر) خلقی اللهین طرفینه متوجه ائتگینن و اونلارا تذکر و نصیحت وئرگینن که سن پروردگاریوین نعمتیندن کاهن و مجنون دئیل‌سن (۲۹) آیا (کافرلر) دئییرلر که او شاعر دیر، گرک بیز اونون ئولومونه منتظر اولاق؟ (۳۰) (یا پیغمبر) دئگینن، سیز منتظر اولون، منده سیزیله منتظر لردنم (۳۱)

آیا اونلارین باطل خیال‌لاری اونلارا بئله امر ائدیر؟ یا که اونلار (ذاتا") طغیان ائدن و نافرمان جماعت دیلر؟ (۳۲) یا که دئییرلر :قرآنی ئوزوندن دوزه‌لدیر (ائیله دئیل) بلکه اونلار (ایمانا لایق دئیل‌لر که) ایمان گتیرمیرلر (۳۳) اگر دوغری دئییرلر (که قرآن اللهین وحی دئیل) اونلاردا قرآنین مِثلی کلام گتیرسینلر(۳۴) آیا (گمان ائلیرلر که) خالق سیز مخلوق دیلر؟ یا ئوزلری، ئوزلری نین خالقی دیلر؟ (۳۵) یا که گویلری و یئری خلق ائدیبلر (بئله دئیل) بلکه اونلار اللها اینانمیرلار و یقین ائتمیرلر (۳۶) آیا پروردگاریوین خزینه لری اونلارین یانیندادیر؟ یا که اونلار (خلقه مالک و (دنیایه) مسلط دیلر؟ (۳۷) یا گویه چیخماقا یول تاپیبلار و ملکلرین سوٌزلرین ائشیدیرلر؟ اگر بوجور اولسا، ائشیتدیکلرین آیدین دلیل‌ایله گتیرسینلر (۳۸) آیاالله اوچون قیزلار و سیزین اوچون اوغلانلارروار؟ (۳۹) آیا سن اونلاردان رسالت مزدی ایستیوب سن که اونون غرامتی اونلارا آغیر گلسین؟ (۴۰) یا اونلارین یانیندا غیب علمی واردیر و اونی یازیرلار؟ (۴۱) یا مکر و حیله نظرلری واردیر؟ که مکر ائدن کافرلر همیشه ئوز مکرلرینه گرفتار اولارلار (۴۲) یا اونلار اوچون تانری‌دان سوای باشقا معبود واردیر؟ (ابدا) پاک و منزه دیر تانری اوندان که شریک قرار وئریرلر (۴۳) و اگر کافرلر گوٌره لر که گویون بیر قطعه سی قوپوب دوشدی (او جورکه سندن ایستیرلر) اوندا دئیرلر که بو بیر قالین بولود دیر(۴۴) (یا پیغمبر) ترک ائت اونلاری تا او گونلری که ایلدیرم ایله هلاک اولاجاقلار، گوٌرسونلر (۴۵) او گونی که اونلارین مکر و حیله‌لری اونلارا فایده وئرمز و اونلارا کمکلیک اولماز (۴۶) البته او کسلر اوچون که ظلم ائدیرلر (آخرت) عذابیندن سوای آیری عذاب (دنیاده) واردیر، لکن اونلارین چوخی بیلمیرلر(۴۷) (یا پیغمبر) صبر ائتگینن اللهین حکمونه که نظریمیزده وارسان (گوٌزوموزون قاباغینداسان) و تسبیح ائت اللهین حمدینه او زمانیکه یئریندن قالخیرسان (۴۸) و گئجه دن بیر قسمت و اولدوزلار باتان زمان (سحر چاغی) اللهین حمدینه تسبیح ائتگینن (۴۹)

۵۳ ــ النجم سوره سی ۶۲ ــ آیه

۴ ــ بعثت ئیلی ۳۰۸ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون (دان) اولدوزا زمانیکه باتار (۱) سیزین صاحبیر (پیغمبریز) چاشمادی و اشتباه ائتمدی (۲) او ئوز خواهش نفسله دانیشماز (۳) اونون دانیشدیغی اللهین کلامیدیر که اونا وحی اولونوب (۴) چوخ قدرتلی ملک اونی وحی‌ایله ئورگه دیر (۵) او قدرتلی ملک (جبرئیل) اصلی صورتینده جلوه ائتدی (۶) او حالدا که یوخاری افق‌ده ایدی (۷) سونرا (پیغمبره) یاخین و یاخین راق اولدی (۸) اونون یاخین اولماقی ایکی یای (کمان) قدریجه ایدی‌یا اوندان یاخین‌راق (۹) پس اوزادی که الله ئوز بنده سینه وحی ائتمیشدی (جبرئیل) اونا یئتیردی (۱۰) پیغمبر اونی که گوٶرموشدی، اوره گی منکر اولمادی (۱۱) آیا گوٶردوگی امره اونلا جر و بحث ائلیرسیز؟ (۱۲) البته پیغمبر، جبرئیلی ایکینجی دفعه ده (اصلی صورتینده) گوٶردی (۱۳) اوزاق سدر آغاجی‌نین یانیندا (۱۴) او آغاجین یانیندا که بهشت باغیندادیر (۱۵) اوندا ئورتدی سدر آغاجی اوزادی که گرک ئورتسون (۱۶) پیغمبرین گوٶزی اشتباه گوٶرمدی و خطا ائتمه دی (۱۷) پیغمبر پروردگارین بوٶیوک آیت‌لرین اوردا گوٶردی (۱۸) آیا سیز (مشرکلر) ئوز ایکی "لات" و "عزی" بت‌لریزی (که کیشی صورتینده یونوبسوز، هیچ فعالیتین) گوٶروبسوز؟ (۱۹) و داها اوچونجی بت "منات" (که قیز صورتینده یونوبسوز) گوٶروبسوز؟ (۲۰) آیا اوغلان سیزینکی و قیزلار اونونکیدیر؟ (اللهین کیدیر؟) (۲۱) بئله نیکده بوجور تقسیم ائتمک چوخ ظالمانه دیر (۲۲) بو عنوانلار قوری آدلاردان سوای که سیز مشرکلر و آتا، بابالاریز اونلارین اوستونه قویوبسوز، بیر زاد دئیل‌لر و تانری هیچ نوع دلیل و حجت اونلارین حقانیتینه گوٶندرمیوب و مشرکلر تکجه باطل خیالدان و هوای نفسدن تبعیت ائدیرلر او حالدا که پروردگارین طرفیندن اونلار اوچون هدایت کلیبدیر (۲۳) مگر انسان هر زادی آرزو ائتسه، حاصل اولار؟ (۲۴) آخرت‌ودنیا الله اوچوندور (۲۵) چوخلی ملکلر گویده واردیر که اونلارین شفاعتی فایده وئرمز مگر اوندان سونرا که تانری رخصت وئره. او کس اوچون که تانری ایستیر و اوندان راضی اولا (۲۶)

او کسلری که آخرته ایمان و عقیده لری یوخدور، ملکلری مؤنث (اللهین قیزلاری) آدلاندیریرلار (۲۷) بیر صورتده که اونلار ملکلرین یارانیشیندان هیچ علم و اطلاع‌لری یوخدور، تکجه ظن و گماندان تبعیت ائلیرلر و ظن و گمان حق و حقیقتی تانیماقا فایده وئرمز و کفایت ائتمز (۲۸) (یا پیغمبر) اوکیمسه دن که بیزیم ذکریمیزدن اوز دؤندردی و تکجه دنیا یاشاییشین دوست توتدی، اوز دؤندرگینن (۲۹) بو جماعتین علمی و فهمی‌نین نهایتی بو حدده کیمی دیر. مسلما سنون پروردکارین او کسه که اونون یولوندان منحرف اولوب و او کسه که هدایت تاپیب، یاخشی آگاهدیر (۳۰) هرنه که گویلرده وار و هرنه که یئرده وار، اللها تعلقی واردیر (یارانیش نظامی بو قرارله تثبیت اولوب که) الله تعالی، پیس‌جزا وئرر او کسلره که پیس ایش گؤردولر و یاخشی جزا وئرر او کسلره که یاخشی ایش گؤردولر (۳۱) (یاخشی ایش‌صاحبلری) او کسلردیلر که بؤ یوک گناهلاردان و قبیح ایشلردن جدا" چکینیرلر، کیچیک گناهلاردان سوای (که اشتباها" مرتکب اولورلار) البته سنون پروردگاریوین باغیشلاماقی چوخ وسعتلی دیر. تانری سیز نوع بشرین حالینا او زماندان که سیزی تو پراقدان یاراتدی و او وقتیکه آنالاریزین قارنیندا جَنین صورتینده سیز، کاملا" آگاهدیر، پس ئوزوزی پاک و مقدس تانیتدیرماین که تانری پرهیزگار بنده لرینی چوخ یاخشی تانیر (۳۲) (یا پیغمبر) آیا گؤردون او کسی که (ایمان گتیرندن سونرا) اوز دؤندردی؟ (۳۳) و آزجا احسان وئرندن سونرا اونی قطع ائله دی؟ (۳۴) آیا اونون یانیندا غیب علمی واردیر؟ و او (هرزادی بیلیر و) گؤرور؟ (۳۵) آیا او شخصین، موسی پیغمبرین صُحُفونده اولان احکامدن خبری یوخدور؟ (۳۶) و ئوز عهدینه وفا ائدن ابراهیم پیغمبرین صحفونده اولان احکامی بیلمیر؟ (۳۷) (او احکام بودور که قیامت گونی) گناه‌گؤتوره ن آدام، باشقا آدامین گناهین گؤتورمز (۳۸) و انسان اوچون ئوز تلاش و چالیشماغیندان سوای آیری زاد یوخدور (۳۹) البته انسان (دنیاده) ئوز عملی‌نین ثمرین و نتیجه سین گؤرر (۴۰) سونرا (قیامتده) اونا کامل جزا وئریلر (۴۱) و تمام ایشلرین آخری پروردگاریوین طرفینه ختم اولار (۴۲) و حقیقتده الله دیر که خلقی گولدورر و آغلادار (۴۳) اودور که ئولدورر و دیریلدر (۴۴)

حقیقتده الله دیر که ارکک و دیشی‌نی جفت یارادیر (۴۵) نطفه‌دن، زمانیکه رحمه داخل اولور (۴۶) بیر داها حیات باغیشلاماق اللهین عهده سینه دیر (۴۷) حقیقتده الله دیر که ثروت وئریب و سرمایه باغیشلار (۴۸) شعری اولدوزون پروردگاری الله دیر (۴۹) و او دور که قاباقکی عاد قومونی هلاک ائتدی (۵۰) و هلاک ائتدی ثمود قومونی و هیچ کسی قویمادی قالسین (۵۱) و اونلاردان قاباق نوح قومون هلاک ائتدی که عاد و ثمود قوموندان چوح ظالم و یاغی ایدیلر (۵۲) و لوط قومنون شهریني آلت، اوست ائتدی (۵۳) (او شهری یانار داشلارایله ئورتدی) عذاب اونلاری برک گرفتار ائله دی (۵۴) پس ای انسان، پروردگاریوین هانسی نعمتلرینه شک ائدیرسن؟ (۵۵) بو پیغمبر، قاباقکی اخطار ائدنلر کیمی، اخطار ائدندیر (۵۶) قیامت گونی چوخ یاخین دیر (۵۷) تانری دان سوای کیمسه او گونی آشکار ائده بیلمز (۵۸) آیا بو خبردن تعجب ائلیرسیز؟ (۵۹) و گولورسوز و آغلامیرسیز؟ (۶۰) سیز برک غافل سیز (۶۱) پس سجده ائدین اللهه و عبادت ائدین (۶۲)

۵۴ ـ قمر سوره سی　　　　۵۵ ـ آیه
۴ ـ بعثت ئیلی　　　　۳۰۲ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

قیامت ساعتی یاخینلاشدی و آی یاریلدی (۱) کافرلر اگر گوٴره‌لر، قبول ائتمیوب، دئیرلر: همیشه کی جادو دور (۲) اونلار حقیقتی تکذیب ائتدیلر و ئوز هوای نفسلرینه تابع اولدولار، حالبو که هر ایش ئوز یئرینده قرار توتاندیر (۳) و قرآندا عبرتلي خبرلر، کئچمیش قوملرین شرح حالیندان اونلارا گلیبدیر (۴) قرآن بوتون علم‌لرین و حکمت‌لرین منبعي و بولاقیدیر (هرکس اوندان نصیحت آلماسا و فیض آپارماسا، داها) اخطار ائتمک و قورخوتماق اونا اثر ائتمز و فایده وئرمز (۵) (یا پیغمبر، اتمام حجت‌دن سونرا) اونلاردان اوز دوٴندرگینن تا او گون که جارچی اونلاری اینانمادیقلاری شیئه طرف چاغیرار (۶)

اونلار گوٴزلری قورخولی حالدا قبرلردن چیخارلار (یئر اوزونه داغیلان) چکیرتکه کیمی (محشر چوٴلونه) داغیلارلار (۷) کافرلر او حالدا که جارچی‌نین طرفینه سرعتله گئدیرلر، دئیرلر: بو گون چوخ چتین گوندور (۸) بونلاردان قاباق نوحون قومی بیزیم بنده میزی تکذیب ائتدیلر و دئدیلر: او دیوانه دیر و اذیت و آزارله تبلیغ رسالتدن قدغن اولوندی (۹) نوح پروردگارینا دعا ائدیب و دئدی: پروردگارا، من رسالتیمده مغلوب اولموشام، منه کمک ائتگینن (۱۰) بیز (اونون دعاسین مستجاب ائتدیک و) گویون قاپولارین (بوٴیوک طوفانیله) آچدیق (۱۱) و یئر اوزونده بولاقلار جاری ائتدیک تا گویون و یئرین سولاری او امردن اوتری که مقدر اولموشدی بیر، بیرینه یئتیشدی (۱۲) نوحی (و تابع‌لرین) گمیده که تخته و میخ‌ایله قئیریلمیشدی، گوتوردوک (۱۳) او گمی بیزیم نظریمیز آلتیندا حرکت ائلیردی و کافرلری (طوفانیله) مجازات ائتدیک (۱۴) نوحون طوفانین، گلن نسل‌لر اوچون آیت و عبرت قرار وئردیک، آیا نصیحت قبول ائدن کیمسه وار؟ (۱۵) بس نئجه ایدی منیم عذابیم و قورخوتماغیم؟ (۱۶) و بیز قرآنی نصیحت و تذکر اوچون آسان ائتدیک، آیا نصیحت قبول ائدن کیمسه وار؟(۱۷) عاد قومی پیغمبری تکذیب ائتدیلر. بس نئجه ایدی منیم عذابیم و قورخوتماغیم؟ (۱۸) بیز اونلارین هلاکینا تند اسَن یئلی نحس گونونده دالبادال گوٴندردیک (۱۹) او تند اسَن یئل عاد قومونی خرما آغاجی ریشه دن قوپان کیمی (یئردن) قوپاردیردی (۲۰) بس نئجه ایدی منیم عذابیم و قورخوتماغیم؟ (۲۱) و بیز قرآنی نصیحت و تذکر اوچون آسان ائتدیک، آیا نصیحت قبول ائدن کیمسه وار؟ (۲۲) ثمود قومی پیغمبری تکذیب ائتدیلر (۲۳) و دئدیلر: آیا یاراشیقی واردیر که بیز بیر نفر ئوزوموز کیمی بشره تابع اولاق؟ اوندا بیز واقعا ضلالتده و عذابدا اولاروق (۲۴) آیا بیزیم آرامیزدان تکجه اونا وحی اولوندی؟ (بئله دئیل) بلکه او یالانچی و مغرور بیر کیشی دیر (۲۵) صاباح قیامت گونی بیله جکلر که یالانچی و مغرور کیمدیر ((۲۶) بیز اونلاری سیناماق اوچون (ئوزلری‌نین ایسته‌دیکلرینه گوٴره، داشدان‌دیشی دوه نی) ناقه‌نی چیخارتدیق (و صالح پیغمبره امر ائتدیک) اونلارا مراقب اولگینن و اونلارین اذیت و آزارینا صبرین اولسون (۲۷)

اونلارا خبر وئرگینن که بولاغین سویی اونلارین آراسیندا بولونوب. هرکس گرگ ئوزنو بتینده حاضر اولسون (۲۸) اونلار یولداشلارینی چاغیردیلار تا ناقه نی ئولدورسون. او ظالم ال قالدیردی ناقه نین قیچلارین کسدی (پی‌له دی) (۲۹) بس نئجه ایدی منیم عذابیم وقورخوتماغیم؟ (۳۰) بیز اونلارین هلاکینا گویدن شدتلی صیحه گؤندردیک و اونلارین هامیسی قوری اودون کیمی توٚکولدولر (۳۱) و بیز قرآنی نصیحت و تذکر اوچون آسان ائتدیک، آیا نصیحت قبول ائدن کیمسه وار؟ (۳۲) لوط قومی پیغمبری تکذیب ائتدیلر (۳۳) بیز اونلارین هلاکینا داش یاغدیران یئلی گؤندردیک (هامیسی هلاک اولدی) لوط پیغمبرین اولادیندان سوای که سحر چاغی‌اونلارا نجات وئردیک (۳۴) لوط پیغمبرین اولادینی نجات وئرمک بیزیم نعمتیمیز و عنایتیمیز ایدی. هابئله بیز شکر ائدنلره یاخشی جزا وئره‌ریک (۳۵) لوط پیغمبر ئوز قومونی بیزیم عذابیمیزدن قورخوتدی ولی اونلار لوط پیغمبرین اخطارینه توجه ائتمه دیلر (۳۶) اونلار لوط پیغمبرین قوناقلارین (قبیح عمل اوچون) ایسته دیلر. بیزده اونلارین گؤزلرین کور ائتدیک (و دئدیک که) منیم عذابیمی وقورخوتماغیمی دادین (۳۷) و صبح چاغی همیشه لیک عذاب اونلاری قاپسادی (۳۸) بس منیم عذابیمی و قورخوتماغیمی دادین (۳۹) و بیز قرآنی نصیحت و تذکر اوچون آسان ائتدیک، آیا نصیحت قبول ائدن کیمسه وار؟ (۴۰) و فرعونیلرین هدایتی اوچون بیزیم آیاتیمیز و پیغمبریمیز گلدی (۴۱) ولی اونلار بیزیم بوتون آیت‌لریمیزی تکذیب ائتدیلر. بیزده اونلاری غالب و قدرتلی‌نین توتماقی کیمی برک گرفتار ائتدیک (۴۲) آیا سیزین (مکه اهلی‌نین) کافرلریز، ذکر اولان قاباقکی کافرلردن یاخشی‌دیلر؟ یا سیزین اوچون گوی کتابلاریندا (عذابدان) برائت حکمی مقرر اولوب (۴۳) یا که دئییرلر: بیز هامیمیز بیر، بیربینه کمک‌لیک ائدنلریک (۴۴) تئزلیک‌ایله اونلارین ییغیناغی داغیلیب و قاچاجاقلار (۴۵) البته قیامت اونلارین میعادگاهیدیر و او گونون عذابی چوخ شدتلی وآجی راقدیر (۴۶) البته گناهکارلار (دنیاده) ضلالتده و (آخرتده) جهنمده اود ایچینده دیلر (۴۷) او گونی که اوزلری اوسته اوتا ساری سورونرلر (اونلارا دئییلی) ایندی جهنم اوتونون عذابین دادین (۴۸) البته بیز هرزادی ئوز اندازه سینده و اویاریندا یاراتدیق (۴۹)

دئیل بیزیم اراده‌میز یارانیش امرینده مگر بیر دفعه گوٴزی
یوموب آچماق قدریجه (۵۰) و بیز چوخلی کئچمیش قوملردن سیز
کافرلرین تایین هلاک ائتدیک . آیا نصیحت قبول ائدن کیمسه وار؟
(۵۱) اونلار هر نمه عمل ائتدیلر ، نامهٔ اعمال‌لاریندا یازیلدی (۵۲)
و بوتون کیچیک و بوٴیوک عمل‌لری یازیلیبدی (۵۳) البته تقوا
اهلی بهشت باغلاریندا و چایلار کناریندا اولاجاقلار (۵۴) و
قدرتلی اللهین رحمتی یانیندا (۵۵)

۵۵ ـ الرحمن سوره سی ۷۸ ـ آیه
ـ بعثت ئیلی ۳۵۱ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

باغیشلیان الله (۱) قرآنی تعلیم وئردی (۲) انسانی یاراتدی
(۳) دانیشماقی (منطقی و بیانی) اونا ئورگتدی (۴) گون و آی
حسابله حرکتده دیلر (۵) اولدوز (لار) و آغاج (لار) اونا سجده
ائلرلر (۶) باغیشلیان الله دیر که گویی اوجا یاراتدی و هر زادا
میزان و ئولچی قرار وئردی (۷) اولماسین که میزان و ترازودا ئوز
حددیزدن چیخا سیز (۸) هرزادی عدل و انصاف‌ایله چکیب، ئولچون
و خلقین حقیندن کسمیون (۹) باغیشلیان الله دیر که یئری خلقین
یاشاییشی اوچون مقرر ائتدی (۱۰) و یئرده جور بجور یئمیشلر و
خرما آغاجلاری، بوٴیوک خرما سالخیم‌لاریله وجوده گتیردی (۱۱)
و دانه‌لی و یارپاقلی و عطرلی گوورنتی‌لر خلق ائتدی (۱۲) پس
سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۱۳)
الله تعالی انسانی قوری پالچیقدان (کوزه چیلر پالچیقی) ساخسی
قاب کیمی یاراتدی (۱۴) و جن طایفه سین توسسی‌سیز اود شعله
سیندن خلق ائتدی (۱۵) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن
هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۱۶)

ایکی مشرقین وایکی مغربین پروردگاری دیر (گون و آی مشرقی و معربی یا یئرین کره شکل اولماغینا اشارت دیر) (۱۷) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۱۸) الله تعالی دیر که ایکی جوشقون دریانی بیر، بیری‌نین یانیندا قرار وئردی (۱۹) اونلارین آراسیندا مانع واردیر که حددن تجاوز ائتمیرلر (۲۰) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۲۱) او دریالاردان مروارید و مرجان چیخار (۲۲) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۲۳) داغلار کیمی بؤیوک گمیلرین حرکتی دریالاردا اونون مشیتی ایله دیر (۲۴) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۲۵) هرکس که یئر اوزونده وار، فانی اولاندیر (۲۶) و تکجه پروردگاریوین مقدس ذاتی که جلال و کرامت صاحبی دیر. قالاندیر (۲۷) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۲۸) هر مخلوقی که گوی‌لرده و یئرده وار، حاجت‌لرین اوندان ایستیرلر و او هر گون ایشده دیر (۲۹) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۳۰). ای ایکی آغیر موجود (جن و انس) تئزلیک‌ایله سیزین حسابیزه یئتیشه‌جگم (۳۱) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۳۲) ای جماعت جن و انس اگر سیز باشاریرسیز که گویلرین و یئرین اطرافیندن خارج اولاسیز، پس خارج اولون. سیز خارج اولا بیلمزسیز مگر (علم قدرتیله) تسلط تاپاسیز (۳۳) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۳۴) (اگر کفر ائده سیز) سیز جن و انسه اود شعله‌لری و ارینمیش میس گؤندریلر و سیزه کمک‌لیک اولماز و نجات تاپا بیلمزسیز (۳۵) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۳۶) ائیله که گوی یاریلدی و قیزارمیش یاغ کیمی قیزاردی (۳۷) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۳۸) او گون انس و جن‌نین گناهلاریندان سوروشولماز (۳۹) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۴۰)

چونکه گناهکارلاری سیمالریندن (و قیافه‌لریندن) تانیبارلار و اونلارین ،باش توکلریندن توتارلار (و جهنمه آتارلار) (۴۱) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۴۲) بو همون جهنم دیر که گناهکارلار اونی دانیردیلار (۴۳) کافرلر جهنمین آراسیندا ایسسی سویون ایچینده دولانارلار (۴۴) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۴۵) و هرکس که پروردگارین حضوروندا دورماقدان قورخور (و معصیت ائتمیر) اونون اوچون ایکی بهشت واردیر (۴۶) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن‌هانسی‌نی‌تکذیب‌ائلیرسیز؟ (۴۷) اوایکی بهشتده جوربجور یئمیش‌لر و نعمتلر واردیر (۴۸) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۴۹) او ایکی بهشتده ایکی بولاق (سلسبیل و تسنیم) جاری دیر (۵۰)پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائیلیرسیز (۵۱)او بهشتلرده هر یئمیشدن ایکی نوع واردیر (۵۲) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز (۵۳) بهشت اهلی فرش‌لرین اوستونده ایپک پشتی‌لره دایانارلار و بهشتین میوه‌لرین درمک اونلارا یاخین اولار (۵۴) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۵۵) او بهشتلرده گوءزل حوری‌لر واردیر که هیچ انس و جن‌نین قبلا" اونلارا الی یئتیش‌میوب (۵۶) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۵۷) بهشت حوری لری گوءزه ل‌لیکده دئیه سن یاقوت و مرجان‌دیلار (۵۸) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۵۹) آیا یاخشی‌لیقین جزاسی یاخشی‌لیق دئیل؟(۶۰)پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۶۱) (اهل تقوا اوچون) او ایکی بهشتدن سوای ،باشقا ایکی بهشتده واردیر (۶۲) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۶۳) او ایکی بهشتین آغاجلاری گوءم‌گوءی‌دیلر (۶۴) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۶۵) او ایکی بهشتده ایکی قاینار بولاق واردیر (۶۶) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۶۷)

سونراکی ایکی بهشتده هر جور یئمیش (مخصوصا") خرما و
انار واردیر (بو ایکی جور میوه نی آیری ذکر ائتمک آرتیق مفید
اولماغینا نسبتدیر) (۶۸) پس سیز پروردگاریزین نعمتلریندن
هانسی‌نی تکذیب ائلیرسیز؟ (۶۹) او بهشتلرده خوش اخلاق و
گوٴزل باخیشلی حوری‌لر واردیر (۷۰) پس سیز پروردگاریزین قدرت
آیاتی‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۷۱) او گویچک حوریلر
خیمه لرده ساخلانوبلار (۷۲) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیت‌لرین
هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۷۳) هیچ انس و جن‌نین قبلا اونلارا
الی یئتیش میوب (۷۴) پس سیز پروردگاریزین قدرت آیت‌لریندن
هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۷۵) بهشت اهلی (حوری لریله)
یاشیل ایپک پشتی‌لره دایانارلار (۷۶) پس سیز پروردگاریزین قدرت
آیت‌لری‌نین هانسی‌نی تکذیب ائدیرسیز؟ (۷۷) بوٴیوک و اوجادیر
پروردگاریوین آدی که جلال و کرامت صاحبی‌دیر (۷۸)

۵۶ ــ واقعه سوره سی ۹۶ ــ آیه
۴ ــ بعثت ئیلی ۳۷۸ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ائیله که واقع اولمالی قیامت واقع اولدی (۱) که اونون واقع
اولماغیندا هیچ یالان و شک و شبهه یوخدور (۲) او گون بیر عده
ذلیل اولوب و بیر عده نین باشی اوجا اولار (۳) اوندا که یئر
شدتله تیتریرر (۴) و داغلار ریز، ریز اولار (۵) و توز کیمی داغیلار
(۶) اوندا سیز مخلوق اوچ دسته ایکی‌لیگه بولونرسیز (تقسیم
اولارسیز) (۷) ساغ طرفین اصحابی و ساغچیلاردان یوخاری اولانلار
(۸) سوٴل طرفین اصحابی و سوٴلچولاردان آشاغی اولانلار (۹)
(دین و ایماندا) قاباغا دوشنلر و قاباغا دوشنلردن یوخاری اولانلار
(۱۰) اونلار اللها یاخین اولانلار دیر (۱۱) اونلار نعمتله دوٴلی
اولان بهشتلرده اولاجاقلار (۱۲) اوچونجی صنفین چوخی قاباقکی
امت‌لردن (۱۳) و آزی سونراکی امت‌لردندیر (۱۴) اونلار بهشتده
جواهرات‌ایله بزه نیلمیش تختلر اوستونده قرار تاپارلار (۱۵) ایپک
پشتی‌لره دایانیب و اوز به اوز اگله شرلر (۱۶).

بهشت خادم‌لری اونلارین اطرافیندا خدمت اوچون دولانارلار (۱۷) شربت‌له دوءلی کوزه‌لر ، پارچلار و کاسه‌لریله (۱۸) او شربتی ایچمکدن باش آغریسی گوءرمزلر و مست اولمازلار (۱۹) و میوه‌لردن هرنه که اختیار ائده‌لر (۲۰) و قوش اتی هرنه که میل ائده‌لر (۲۱) و بهشتین گوءیچک حوری‌لری (۲۲) دئیه سن صدف ایچینده مروارید دیلر (۲۳) بو نعمتلر اونلارین عمل‌لرینین جزاسیدیر (۲۴) اوردا بیهوده سوءزلر و گناهلی دانیشیقلار ائشیدمزلر (۲۵) مگر سلام ،سلام دئییلر (۲۶) و اما ساغ طرفین اصحابی و ساغچیلاردان یوخاری اولانلار (۲۷) تیکانسیز سدر آغاجلاری‌نین آلتیندا (۲۸) دوءلی بارلی و یارپاقلی موز آغاجلاری‌نین آلتیندا (۲۹) قوءللی بوتاقلی آغاجلارین کوءلگه سینده (۳۰) و دوری سولی بولاقلارین کنارینده (۳۱) و چوخلی میوه لرین یانیندا (۳۲) که هیچوقت کسیلمز و قدغن اولماز (۳۳) اوجا بویلی حوری‌لر (۳۴) که بیز اونلاری چوخ گوءزل یاراتمیشیق (۳۵) و اونلاری باکره قیز قرار وئرمیشیک (۳۶) خوش اخلاق و یاشیت قیزلار (۳۷) بو نعمتلر ساغ طرفین اصحابی اوچوندور (۳۸) که بیر عده قاباقکی امت‌لردن (۳۹) و بیر عده سی سونراکی امت‌لردندیر (۴۰) و اما سوءل طرفین اصحابی و سوءلچولاردان آشاغی اولانلار (۴۱) اونلار ایسسی یئلین و داغ سویون عذابیندادیلار (۴۲) و جهنم اوتونون توسسی‌سی کوءلگه سینده (۴۳) نه سرین ائدندیر و نه فایداسی وار (۴۴) (بو عذاب اونا خاطردیر که) اونلار بوندان قاباق ناز و نعمتده ، الله تعالی دان غافل ایدیلر (۴۵) بوء یوک گناهلارا مرتکب اولماقا اصرار ائلیردیلر (۴۶) و دئییردیلر : ائیله که بیز ئولدوک و تورپاق اولدوق و سوموکلریمیز چوروری ، آیا بیر داها دیریلیب ، قالخاجایوق؟ (۴۷) یا بیزیم کئچمیش آتا ، بابالاریمیز دیریله جکدی؟ (۴۸) (یا پیغمبر) دئگینن ، البته بوتون مخلوق اولدن آخره کیمی دیریله جکلر (۴۹) و اونلارین هامیسی تعیین اولموش گونده میعادگاهدا جمع اولاجاقلار (۵۰)

سونرا سیــز ای یولسوزلار کـه قیامتی دانــیرسیز (۵۱) زقوم آغاجی‌نین مــیوه سیندن یئیه جکسیز (۵۲) وقارینلاریزی‌اونونلا دوءلدوراجاقسیز (۵۳) اونون اوستوندن جهنمین ایسی سویوندان ایچه جکسیز (۵۴) سوسوز دوه لر سو ایچن کیمی (۵۵) بو طعام و سو،کافرلرین قیامت گونونون پذیرالیقی دیر (۵۶) بیز سیــزی یوخدان یاراتمیشیق ، بس نییه (تازا یارانیشا) ایناتمیرسیز؟ (۵۷) آیا سیز نطفه یه توجه ائتمه دیز؟ (۵۸) آیا سیز اونی (اوشـاق صورتینده) یارادیرسیز ،یا اونون یارادانی بیزیک؟ (۵۹) بیز ئولمگی سیزین آرایزدا مقدر ائتدیک. هیچ‌کس قادر دئیل، بیزیم حکمومیزدن قاباغا دوشسون (۶۰) اگر بیز ایسته سئیدیک سیزی آرادان آپاریب و باشقا جماعت سیزین مِثلیز خلق ائدردیک و سیزی آیری صورته که اوندان هیچ اطلاعز یوخدور ،چیخارداردیق (۶۱) البته سیــز اولکی یارانیشیزا واقف اولدوز ، پس‌نه اوچون (ایکینجی یارانیشیزا) متذکر اولمورسوز؟ (۶۲) آیا او توخومی که یئرده اکیرسیز ، هیچ توجه ائدیبسیز؟ (۶۳) آیا سیز اونی گوءوردیرسیز ،یا اونون گووورده نی بیزیک؟ (۶۴) اگر بیز ایستەسئیدیک ، سیزین اکینیزی آرادان آپاراردیق تاسیز حیران و پشیمان اولاسیز (۶۵) اوندا دئیردیز: نه‌فقط بیز زیان گوءردوک (۶۶) بلکه بیز بکلّی محروم اولدوق (۶۷) آیا سیز او سویی که هر گون ایچیرسیز ، هیچ توجه ائدیب سیز؟ (۶۸) آیا سیز اونــی بولوتدان نازل ائدیرسیز ، یا اونون نازل ائده نی بیزیک؟ (۶۹) اگر بیز ایسته سئیدیک ، اونی شور و آجی ائدردیک ، بس نییه شکر ائتمیرسیز؟ (۷۰) آیا او اوتی که یاندیریرسیز ، هیچ توجه ائدیب سیز؟ (۷۱) آیا سیز اونون آغاجین و اودونون وجوده گتیریبسیز ، یا اونلاری وجوده گتیرن بیزیک؟ (۷۲) بیز اوتی (جهنم اوتونی یادا سالماق اوچون) عبرت و مسافرلر اوچون متاع قـرار وئردیک (۷۳) پس بوءیوک اولان پروردگاریوین آدینا تسبیح ائتگینن (۷۴) (ائیله دئیل که کافرلر تصور ائلیرلر) آند اولسون اولدوزلارین موقعیت‌لرینه (زمان و مکانلارینا) (۷۵) حقیقتده بو آند چوخ بوءیوک آند دیر اگر بیله سیز (۷۶)

حقیقتده قرآن کریم‌دیر (۷۷) محفوظ کتابدا ثبت اولوب (۷۸) اونا ال وورماز مگر پاک اولان کسلر (۷۹) پروردگار عالمین طرفیندن نازل اولوب (۸۰) آیا سیز بو حقیقته ایناتمیرسیز؟(۸۱) و ئوز نصیب و روزوزی اونون تکذیبینده قرار وئریرسیز؟ (۸۲) پس نییه اوندا که بیری‌نین جانی بوغازینا یئتیشدی (اونون ئولومون قاباغین آلمیرسیز؟) (۸۳) و اونون باشی اوسته نگران و پریشان حالدا باخیرسیز(۸۴) بیز اونا سیزدن یاخینیق ، ولی سیز گوٴرمیرسیز (۸۵) پس اگر سیز مدیون دئیل‌سیز (بو ایشلره اعتقادیز یوخدور) (۸۶) اونون روحون قیطرین اگر سیز دوغری دئییرسیز (۸۷) و اما اگر جان وئره‌ن شخص ، اللها یاخین اولانلاردان اولسا (۸۸) اونون اوچون راحت‌لیق و شادلیق و بهشت نعمتلری واردیر (۸۹) و اگر ساغ طرفین اصحابیندن اولسا (۹۰) (اونا بشارت وئرین کـه ساغچیلارین سنه سلامی وار (۹۱) و اما اگر جان وئره‌ن شخص، تکذیب ائدنلردن و آزقین‌لاردان اولسا (۹۲) داغ سوایله پذیرالیق اولار (۹۳) و یئری جهنمدیر (۹۴) البته بو وعده و وعید ، حق یقین‌دیر (۹۵) پس بوٴیوک اولان پروردگاریوین آدینا تسبیح ائتگینن (۹۶)

۵۷ ـ حدید سوره سی ۲۹ ـ آیه
۱۵ ـ بعثت ئیلی ۵۴۴ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

تسبیح و عبادت ائدیر اللهه هرنه که گویلرده و یئرده واردیر و او قدرتلی و حکمتلیدیر (۱) اونون اوچوندور گویلرین و یئرین ملکی و حکومتی . دیریلدیب و ئولدورن الله دیر و اونون هر زادا باشاریقی واردیر (۲) اول و آخر ، ظاهر و باطن هامیسی اودور و او هر زادا عالم و آگاهدیر (۳)

او اللهی که گویلری و یئری آلتی گونون مدتینده یاراتدی، سونرا بوٴیوک عرشین تدبیرینه قصد ائتدی. هرنه یئره داخل اولسا و هر نه یئردن خارج اولسا و هر نه گویدن نازل اولا و هر نه که گویه یوخاری قالخا، الله بیلیر و سیز هر یئرده اولساز، الله سیزیله دیر و هر نه عمل ائلیرسیز گوٴرور (۴) گویلرین و یئرین ملکی و حکومتی اونا تعلقی واردیر و بوتون ایشلر اللهه طرف رجوع اولار (قئییدر) (۵) گئجه نی گونوزه قاتار و گونوزی گئجه یه و الله اوره کلرین اسرارینا عالم و آگاهدیر (۶) اللها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیرین و او مالدان که الله کئچمیشلرین اموالیندان سیزه (ارث) وئریب، الله یولوندا باغیشلایین (سیزده اموالیزی قویوب گئده جکسیز) سیزدن او کسلر که ایمان گتیردیلر و الله یولوندا باغیشلادیلار، بوٴیوک اجر و ثواب اونلار اوچون واردیر (۷) نمه اوچون سیز اللها ایمان گتیرمیرسیز؟ بیر صورتده که پیغمبر سیزی دعوت ائلیر تا پروردگاریزه ایمان گتیره سیز و الله سیزدن ایمان تعهدی آلیدیر اگر سیز مومن (و متعهد) وارسیز (۸) او اللهی که ئوز بنده سینه قرآنین آیدین آیه لرین گوٴندردی تا سیزی جهالت قارانلیقیندان چیخاردیب و ایمان نورونا و منشورونا ساری هدایت ائتسین. حقیقتا الله سیزه چوخ مهربان و رحم ائدندیر (۹) نمه اوچون سیز الله یولوندا مالیزی صرف ائتمیرسیز؟ حالبو که گویلرین و یئرین میراثی تماما اللها تعلقی واردیر. سیزدن او کسلر که مکه نین فتحیندن قاباق، الله یولوندا اموالینی صرف ائدیب و جهاد ائتدیلر، او کسلری که مکه نین فتحیندن سونرا انفاق ائتدیلر. برابر دئیللر و اونلارین اجر و ثوابی آرتیق‌راقدیر او کسلردن که مکه نین فتحیندن سونرا انفاق و جهاد ائتدیلر. البته الله تعالی اونلارین هامیسینا گوٴزه ل وعده وئریبدی و سیز هر نه عمل ائلیرسیز، الله اوندان کاملا " آگاهدیر (۱۰) کیمدیر که اللها قرض‌الحسنه وئرسین؟ (الله یولوندا یوخسول‌لارا منت‌سیز پول بورج وئرسین و آلماق نظری اولماسین) تا الله تعالی اونا نئچه برابر آرتیرسین و اونا بوٴیوک و کرامتلی اجر عوض وئرسین (۱۱)

(یا پیغمبر) قیامت گونی مومن کیشیلری و مومنه عورتلری گوٕره
جکسن که ایمان نوری اونلارین قاباغیندا و ساغ طرفلرینده حرکت
ائلیر (و اونلارا دئیرلر) بوگون سیزه بهشت باغلاری که آراسیندان
چایلار روسولار آخیر بشارت اولسون و اورادا همیشه لیک یاشیاجاقسیز.
سعادت و بوٕیوک موفقیت همون بودور (۱۲) اوگون منافق کیشیلر
و منافقه آروادلار، اهل ایمانه دئیرلر بیر آز دایانین (بیزی نظره
آلین) تا بیز سیزین ایشیغیزدان استفاده ائده ک. اهل ایمان
دئیرلر: سیز ئوز کئچمیشیزه قئییدین و ایشیق ایستیون. اوندا
مومنلرین و منافقلرین آراسیندا حصار ایجاد اولار که دروازه سی
واردیر. اونون ایچره سی رحمت و ائشیگی ذلت و عذابدیر (۱۳)
منافقلر، مومنلری (آدیله) چاغیرارلار و دئیرلر: آیا بیز (دنیاده)
سیزیله یوخ ایدیک؟ (سیزله قوشا عبادت ائتمیردیک؟) مومنلر
دئیرلر: بلی واریدیز، ولی سیز ئوزوزی فتنه وفسادا چکدیز و
مومنلرین محو اولماغین گوٕزلوردوز و (دین و قیامت امرینده) شک
و شبهه ده ایدیز و هوای نفس سیزی آل ائتدی تا اللهین امری گلیب
یئتیشدی و (توبه سیز ئولدوز) شیطان سیزی ئولونه کیمی اللهی
یاد ائتمکدن غافل و مغرور ائتدی (۱۴) بوگون سیز منافقلرین و
کافرلرین نجاتینا و خلاص اولماغینا فدیه و عوض آلینماز، سیزین
یئریز جهنم اوتیدیر که سیزه چوخ یاراشیقی وار و چوخ پیس یئره
قئییده جکسیز (۱۵) آیا او کسلر اوچون که (ظاهرا) ایمان گتیریبلر
هنوز وقتی یئتیشمیوب که اوره کلری اللهین ذکرینه قورخان اولا و
حقدن گلن قرآنه توجه ائده‌لر؟ او کسلر کیمی اولماسینلار که قبلا
اونلارا کتاب وئریلدی، چوخ مدت کئچندن سونرا، اونلارین اوره
گلری قساوت و برکلیک تاپدی و اونلاردان چوخلاری پیس عمل
صاحبی و فاسق اولدولار (۱۶) بیلین که الله تعالی، یئری و زمیلری
قورویوب ئولندن سونرا بیر داها دیریلدیر. بیز ئوز قدرت آیتلر-
یمیزی سیز مخلوق اوچون آشکارا بیان ائدیریک تا سیز عاقلانه فکر
ائده سیز (۱۷) حقیقتده او کیشیلر و او عورتلر که الله یولوندا
صدقه و احسان وئریرلر و اللها قرض‌الحسنه وئریرلر، الله اونلارین
صدقه و احسانلارین نئچه برابر آرتیرار و اونلار اوچون گوٕزه ل و
بوٕیوک اجر واردیر (۱۸)

او کسلری کـه اللها و اونـون پیغمبرینه (خالصانه) ایمـان گتیردیلر، همونلار عالمده دوز دانیشاندیلار و اللهین یانینـدا اونلار اوچون شهیدلر ثوابی وار، گوٴزل اجر و ایمان نوری اونلار اوچوندور و او کسلری که کافر اولدولار و بیزیم قدرت آیت‌لریمیزی تکذیب ائـتدیلر، همونلار جهنم اهلیـدیلر (۱۹) (ای مخلوق) بیلین و آگاه اولون که بو دنیانین حیاتی اویونداں آرتیق بیر زاد دئیل، بیر، بیربزین آراسیندا بزه‌نمک و فخر ائتمکدیر. مـال و ثروت و اولاد مَثلده یاغیش کیمی دیر که‌اونونلا گوورنتیلر یئردن چیخارلار و اکین‌چیلری تعجبه گتیرر. سونرا باخارسان که سارالیب، سولوب و آرادان گئدیبلر و آخرتده شدتلی عذاب کافرلر اوچوندور و باغیشلانماق و راضی اولماق مومنلر اوچون. آنجاق بو دنیانین یاشاییشی آل ائدن و مغرور ائدن متاعدن سوای آرتیق بیـر زاد دئیل (۲۰) (ای مخلوق) پروردگاریزین باغیشلاما غینا طرف سبقت توتون و او بهشته طرف که اونون عرضی گویون و یئرین عرضیجه دیر و او کسلر اوچون که اللها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیریبلر، آماده دیر. بو بهشت اللهین فضل و رحمتی‌دیر و اونی هر کسه که ایستر، باغیشلار. الله تعالی چوخ فضل و رحمت صاحبیدیر (۲۱) هیچ بلا و مصیبت یئر اوزونده سیزین مالیزه و جانیزه یئتیشمز، مگر اوندان قاباق که اونی وجوده گتیره ک، کتابدا یازیلیب و مقـدر اولوبدی و بو ایش اللها چوخ آساندیر (۲۲) اونا گوٴره که هر نه سیزین الیزدن گئدیر، چوخ متاسف و غمگین اولمیاسیز و هرنه که الیزه گلیر، حددن آرتیق خوشحال اولمیاسیز، چونکه الله تعالی هیچ تکبر ائده نی و مال و مقاما افتخار ائده نی دوست توتماز (۲۳) (تکبر و فخر ائدنلر) او کسلردیلر که (مال‌لارینی الله یولونـدا صرف ائتمکدن) بخل ائدیرلر و خلقیده بخل ائتمگه و احسان‌وئرمه مگه تشویق ائلیرلر. هرکس اللهین اطاعتیندن اوز دوٴندره (عذاب گوٴرر) مسلما الله تعالی احتیاجسیز و بگه نیلمیش صفتلر صاحبیدیر (هر نوع حمد و ثنایه لایق دیر) (۲۴)

بیز پیغمبرلریمیزی آیدین حجت‌لریله (خلقین هدایتی اوچون) گوٴندردیک و اونلارا کتاب و میزان نازل ائتدیک تا مخلوق عدل و عدالته قیام ائده لر و دمیری که چوخ محکم و دوام‌لیدیر و خلق اوچون چوخ نفعی وار، عدالتی حفظ ائتمک اوچون یاراتدیق تا آیدین اولا کیمسه اوره ک ایمانیله اللها و اونون پیغمبرینه کمک‌لیک ائده جک ، هر قدر که الله تعالی چوخ قدرتلی و باشاریقلی دیر (۲۵) بیز نوحی و ابراهیمی خلقین هدایتی اوچون گوٴندردیک و اونلارین نسلینده نبوت و گوی کتابی مقرر ائتدیک ،ولی اونلاردان بعضیلری هدایت تاپدیلار و چوخلاری فسق و فسادا ساری گئتدیلر (۲۶) اونلاردان سونرا پیغمبرلریمیزی بیریسین او بیری‌نین دالیجا گوٴندردیک، سونرا مریمین اوغلی عیسانی یوللادیق و انجیل کتابین اونا وئردیک و اونون (حقیقی) تابع‌لری‌نین اوره کلرینده مهربان‌لیق و رحم ائتمک قرار وئردیک، ولی اونلار رهبانیتی (ترک دنیا اولماقی) ئوزلریندن بدعت قویدولار، بیر صورتده که انجیل کتابیندا بیز اونلاردان اللهین رضاسین ایسته مکدن سوای یازمادیق (مقرر ائتمه دیک) بونونلا بئله رهبانیتین حقین رعایت ائتمه دیلر. بیزده اونلاردان او کسلره که ایمان گتیردیلر ،اجرلرین وئردیک و اونلاردان چوخلاری فسق و فساد یولی گئتدیلر (۲۷) ای او کسلری که (موسی و عیسی پیغمبره) ایمان گتیریبسیز ، الله تعالی‌دان قورخون و اونون پیغمبرینه (محمد ص) ایمان گتیرین تا الله ئوز رحمتیندن سیزه ایکی حصه نصیب ائتسین و سیزین اوچون نور قرار وئرسین تا اونونلا هدایت تاپاسیز و (قیامتده) سیزین گناهلاریزی باغیشلار و الله باغیشلیان و رحم ائدندیر (۲۸) تا اهل کتاب بیلسینلر که قادر دئیل‌لر اللهین فضل و رحمتین ئوزلرینه مخصوص ائده لر و فضل و رحمت و نعمت اللهین قدرتلی الینده دیر و او هر کسه ایستر، باغیشلار و الله بوٴیوک فضل و رحمت صاحبیدیر (۲۹).

۵۸ ـ مجادله سوره سی ۲۲ ـ آیه
۱۶ ـ بعثت ئیلی ۴۸۳ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیعمبر) الله تعالی اوعورتین سوءزلرین که اَری‌نین باره سینده جر و بحث ائدیب و اللها شکایت ائدیردی، ائشیتدی و سیزین دانیشیغیزی‌ده ائشیدیر. البته الله ائشیدن و گوءرَندیر (۱) سیزدن او کسلر که ئوز عورتلرینی "ظهار" ائدیرلر (آروادلارینا دئییرلر که ایندیدن بئله سن منیم آنام یئرینده سن و بو سوءزله طلاق وئریرلر) بو سوءزلری دئمَکله، اونلارین آناسی اولا بیلمَزلر. اونلارین آناسی او عورتلردن سوای که اونلاری دوغوبلار، دَئیل‌لر. اونلارین اَرلری یالان و پیس سوءزلر دیل‌لرینه گتیریرلر البته الله تعالی عفو ائدن (و کفاره وئرمَک ایله) باغیشلیاندیر (۲) او کسلر که عورتلرینی ظهار ائدیرلر، سونرا ئوز عمل‌لریندن پشیمان اولورلار، اوندان قاباق که ئوز عورتلریله تماس توتالار، گرک بیر قول آزاد ائده لر. بو حکم سیزین اوچون نصیحت و ئوگوتدور و الله سیزین عمل‌لریزدن کاملا" آگاهدیر (۳) پس هرکس قول تاپمایا، گرک تماس توتمامیشدان قاباق ایکی آی دالبادال اوروج توتسون و هر کس اوروج توتماغا قدرتی اولماسا ،گرک آلتمیش نفر فقیره غذا وئرسین. بو احکام شرع اونا خاطر دیر که سیز، اللها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیره‌سیز. بو احکام اللهین مقرراتی‌نین حدودی دیر. کافرلره و حددن چیخانلارا درد آرتیران عذاب وار (۴) او کسلری که اللهین امرینه و اونون پیغمبری‌نین دستوراتینا مخالفت‌ائدیرلر، قاباقکی کافرلر کیمی خوار و ذلیل اولاجاقلار. البته بیز آیدین آیت‌لر و حجت‌لر نازل ائتدیک و کافرلر اوچون ذلت و رسوالیق عذابی آماده دیر (۵) او گونی که الله تعالی بوتون مخلوقاتی محشر چوءلونده جمع ائدر تا اونلاری ئوز عمل‌لری‌نین نتیجه‌سیندن آگاه ائتسین. الله اونلارین اعمالین حساب ائدیب بیلیر، ولی اونلار ئوزلری اونودوبلار. الله تعالی هر زادا (خلقین اعمالینا و رفتارینا) شاهد و ناظردیر (۶)

(ای انسان) مگر گوٴرمیرسن و بیلمیرسن هرنه که گویلرده و هرنه که یئرده وار، الله اوندان آگاهدیر؟ هر گیزلین سوٴزی که اوچ نفر بیر، بیریله دانیشالار، الله اونلارین دوٴردونجی سیدیر و اگر بئش نفر گیزلینده دانیشالار، الله اونلارین آلتینجی سیدیر بو عده دن آز اولا یا چوخ و هر یئرده اولالار، الله اونلاریله دیر و قیامت گونی اونلاری ائتدیکلری عمل‌لردن آگاه ائده جک، مسلما الله هر زاددان آگاهدیر (۷) (یا پیغمبر) آیا گوٴرمَدین او کسلری که گیزلین دانیشماقدان منع اولموشدولار، گئنه منع اولان ایشلره قئییدیرلر؟ و بیر، بیریله او ایشلرین باره سینده که گناه و دشمن‌لیک و پیغمبرله مخالفت ائتمَک دیر، گیزلینجه دانیشیرلار (نجوا ائدیرلر) وقتیکه سنون حضوروا گلیرلر، سنه بیر جور سلام وئریرلر که الله سنه اوجور سلام گوٴندَرمیوب و ئوز یانلاریندا دئییرلر: نییه بس الله بیزی بو سوٴزلره خاطر عذاب ائتمیر؟ جهنمین عذابی اونلار اوچون کافیدیر که اورا دوشه جکلر و جهنم چوخ پیس‌مکان دیر (۸) ای او کسلری کـه ایمان گتیریبسیز، زمانیکه بیر، بیریله خلوتجـه دانیشیرسیز، او ایشلرین خصوصوندا که گناه و معصیت و پیغمبرین دستوراتی‌نین خلافیدیر، سوٴز دانیشماین بلکه یاخشی‌لیـق و پرهیزگارلیق باره سینده دانیشین و تانری‌دان قورخون که اونون طرفینه محشور اولاجاقسیز (۹) گیز لینجه دانیشماق شیطان (و شیطان صفت‌لرین) ایشیدیر که ایستیر ایمان اهلی‌نی غمگین و مایوس ائتسین، بیر صورتده که اونلارا بیر ضرر و زیان یئتیره بیلمَز، مگر اللهین اِذنی و اِراده سیله و مومنلر گرک تکجه اللها توکل ائتسینلر (۱۰) ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز، هروقت سیزه دئدیلر که مجلسده (تازه گلنلر اوچون) یئر آچین، سیز اونلارا یئر وئرین و مجلسه گئنیش گوٴستَرین تا الله تـعالی سیزه ایشلریزده وسعـت باغیشلاسین و هروقت دئدیلر (لطفا) قالخین گئدین، قبول ائدین (آجیغیز گلمه سین) تانری اهل ایمانین و عِلم صاحب‌لرین مقام و درجه سین اوجالدار و تانری سیزین ایشلریزه کاملا آگاهدیر (۱۱)

ای اوکسلری که ایمان گتیریبسیز ، هروقت ایسته‌دیز پیغمبریله محرمانه سوءز دانیشاسیز ، دانیشمامیشدان قاباق صدقه وئرین . بو صدقه وئرمک سیزین اوچون یاخشی و پاکراق دیر . اگر صدقه اوچون بیر زاد تاپا بیلمه دیز البته الله باغیشلیان و رحم ائدَندیر (۱۲) آیا قورخدوز خلوتجه دانیشماقدان قاباق صدقه وئره سیز و بو ایشی گوءرمه دیز؟ الله سیزی باغیشلادی ، ایندی نماز قیلین و زکات وئرین و اللها و اونون پیغمبرینه اطاعت ائدین . الله سیزین بوتون ایشلریزدن کاملا آگاهدیر (۱۳) آیا توجه ائتمه دین او کسلره (منافقلره) که ئوزلرینه دوست توتورلار او قومی (یهودیلری) که تانری اونلارا آجیقلانیب؟ منافقلر نه سیزدَندیلر ونه اونلاردان . یالاندان آند ایچیرلر (که بیز اهل ایمانیق) حالبو که ئوزلری بیلیرلر (که منافق‌دیلر) (۱۴) تانری اونلارا شدتلی عذاب آماده ائدیب، چونکه اونلار چوخ پیس ایشلر گوءرورلر (۱۵) منافقلر ئوز آندلارین جانلاری‌نین و مال‌لاری‌نین اوزرینده قالخان قرار وئردیلر و خلقی اللهین یولوندان مانع اولدولار . بونا گوءره ذلت و رسوالیق عذابی اونلارین انتظاریندادیر (۱۶) اونلارین مال و دولتی و اولادی ، اونلاری عذابدان نجات وئرمیه جک . اونلار اود اهلیدیلر و همیشه لیک اوتدا قالاجاقلار (۱۷) او گونی که تانری بوتون مخلوقی محشور و جمع ائدر ، منافقلر یالاندان آند ایچَرلر (که بیز منافق دَئیل‌ایدیک) همونجور که سیزه یالاندان آند ایچدیلر . اونلار گمان ائلیرلر که (یالانا متوسل اولماق‌ایله) نجات تاپاجاقلار . آگاه اولون که اونلار ئوزلری یالانچی جماعتدیلر (۱۸) شیطان اونلارا تسلط تاپیب و اللهین ذکرین اونلارین یادیندان چیخاردیب . اونلار شیطان حزبیندَندیلر . آگاه اولون که شیطانین حزبی (و اونون دار و دسته سی) خرابکاردیلار (۱۹) البته او کسلر که اللها و اونون پیغمبرینه مخالفت ائدیرلر ، خلقین آراسیندا ذلیل‌لرجرگه سینده دیلر (۲۰) الله تعالی لوح محفوظ ده یازیب و مقرر بویوروب که من و منیم پیغمبرلریم (دشمنلره) غلبه ائده ریک . حقیقتده الله قدرتلی و غلبه ائدَندیر (۲۱)

(یا پیغمبر) هیچوقت اللها و آخرت گونونه ایمان گتیرن جماعتی تاپمازسان که اللهین و پیغمبرین دشمنلریله دوست اولالار، هرقدر که اونلارین آتالاری یا اولادلاری و قارداشلاری و یا خین فامیل‌لری اولا. الله تعالی ایمانی او جماعتین اوره گینده ثبت ائدیب و ئوز روحی‌ایله اونلاری مؤید و منصور ائدیبدی (قیامت گونی) اونلاری بهشت باغلارینا داخل ائدر که ایچلریندە چایلار و سولار آخیر و همیشه‌لیک اوردا یاشیاجاقلار. الله تعالی اونلاردان راضی و اونلاردا الله وئرن نعمتلردن راضی و خوشحال اولاجاقلار. اونلار حزب الله دیلار. بیلین و یقین ائدین که حزب‌الله (اللهین دینینه یاردیم ائدنلر) نجات تاپانلاردیر (۲۲)

۵۹ ـ الحشر سوره سی ۲۴ ـ آیه

۱۷ ـ بعثت ئیلی ۴۴۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

تسبیح و عبادت ائدیر اللهه هرنه که گویلرده و هرنه که یئرده وار و او قدرتلی و حکمتلیدیر (۱) او اللهی که اهل کتابدان او کسلری که کافر اولموشدولار (خیبر یهودیلری) ئوز شهر و دیارلاریندان اولینجی دفعه اولاراق هامی‌لیقجا ائشیگه ئوتوردی و سیز مسلمانلار هیچ گمان ائله میردیز که اونلار (ئوز محکم قلعه لریندن) چیخالار و کافرلرده ئوز محکم حصارلارین اللهین غضبیندن و عذابیندن مانع تصور ائدیردیلر. اما اللهین عذابی او طرفدن گلدی که تصور ائتمیردیلر و تانری اونلارین اوره کلرینه قورخی و وحشت سالدی، آنجاق ئوز ائولرینی ئوز اللریله و مومنلرین اللریله خراب ائتدیلر. پس ای بصیرت صاحبلری (گوٴزوزی آچین و) عبرت آلین (۲) و اگر الله اونلارا جلای وطن حکمی مقرر ائتمه سئیدی، مسلما دنیاده اونلاری برک عذابله هلاک ائدردی و آخرتده جهنمین اودونون عذابی اونلارین انتظاریندادیر (۳)

اونلارین آواره اولماقلاری اونا گؤره ایدی که اونلار الله ایله و اونون پیغمبریله مخالفت و دشمن‌لیک ائتدیلر. هرکس الله ایله مخالفت‌لیق ائده (الله اونا عذاب ائدر) اللهین مجازات ائتمه‌گی چوح شدید دیر (۴) حرما آغاجلاریندان (قاچاق یهودیلرین ئولکه سینده) هر نه که کسیلدی و هرنه که کوکی اوسته قالـدی، هامیسی اللهین امریله ایدی و فاسق قومون حوار و دلیل اولماقی اوچون ایدی (۵) الله تعالی اونلارین قالان اموالیندان هر نه که ئوز پیغمبرینه نصیب ائتدی، پیغمبرین ئوزونه تعلقی واردیر و سیز مومنلر اونلاری آله گتیرمک اوچون نه آت چاپوبسور و نه دَوه سوروبسوز و لکن الله تعالی ئوز پیغمبرلرین هرکسه (و هر قومه) که ایستیر مسلط ائدر و الله هر شیئه قادردیر (۶) شهر اهلی‌نین اموالیندان هرنه که الله ئوز پیغمبرینه نصیب ائتدی، اللها و اونون پیغمبرینه و پیغمبرین یاخین فامیل‌لرینه و یتیم‌لره و فقیرلره و یولدا قالان الی بوش مسافرلره تعلقی واردیر تا او ثروت، ثروتمندلرین آراسندا ال‌به‌ال دولانماسین و هرنه که اللهین پیغمبری سیزه باعیشلیر، اونی (کمال‌میل‌ایله)آلین و هر زاددان که سیزی قدغن ائلیر، اوندان (جدا") اوزاق اولون و اللهین غضبیندن قورخون که اللهین مجازاتی چوخ شدتلیدیر (۷) بو غنیمت‌لر مهاجرلرین یوخسول‌لاری اوچوندور که ئوز وطن‌لریندن آواره اولوبلار و مال‌لاری مصادره اولوبدور، بونونلا بئله اللهین فضلین و رضایتین ایستیرلر. اللهین دینینه و پیغمبرینه کمک‌لیک ائلیرلر. حقیقتده همونلار دوز دانیشان و عمل‌لربنده صادق‌دیلر (۸) او کسلری که مهاجرلردن قاباق مدینه نی، دین و ایمان مرکزی قرار وئردیلر. مهاجرلردن هرکس اونـلارا طرف گلسه، دوست توتورلار(و اونلاردان حمایت ائلیرلـر) و او غنیمت لردن که مهاجرلره وئریرلر، ئوز اوره کلرینده بخل و حسادت احساس ائتمَزلر و مهاجرلری ئوزلرینه نسبت مقدم توتارلار، هرقدر که ئوزلریده محتاج اولالار. هرکس ئوز نفسی‌نی بخل و حسادتدن اوزاق ساخلادی، حقیقتده همونلار عالَمین نجات تاپانلاریدیر(۹)

او کسلری که مهاجرلردن و انصاردان سونرا ایمان کتیردیلر، دئییرلر: پروردگارا، بیزی و بیزیم دین قارداشلاریمیزی که بیزدن قاباق ایمان گتیریبلر، باغیشلاگینن و بیزیم اوره گیمیزه مومنلــر اوچون کینه و عداوت قرار وئرمه گینن. پروردگارا. حقیقتا سن چوح مهربان و رحم ائدنسن (۱۰) (یا پیغمبر) نفاق سالان کیمسه لره باخمیرسان که اهل کتابدان ئوز دین قارداشلارینا که کافر اولوبلار. دئییرلن: اگر سیزی ئو لکه‌نیزدن چیخاردالار، بیرده سیزیله چیخاریق و هیچوقت سیزین علیه زه بیر کسدن اطاعت ائتمه ریک. اگر سیریلـه ساواشالار، حتما" سیزه یاردیم ائده ریک. الله شاهد دیر که اونلار یالان دئییرلر (۱۱) اگر اونلاری چیخاردالار. منافقلر اونلاریله (شهردن) چیخمازلار و اگر (مومنلریله) ساواشالار، منافقلر اونلارا یاردیم ائتمزلر و اگر یاردیم ائده لر، حتما دال چوئ ووروب قاچارلار داها اونلار اوچون یاردیم ائدن اولماز (۱۲) منافق جماعت الله تعالی‌دان قورخماقدان آرتیق، اوره کلرینده سیزدن قورخورلار. چونکه اونلار بیر جماعتدیلر که آنلامیرلار (۱۳) اونلار سیزیلــه ساواشمازلار مگر محکم قلعه لرده و دیوارلارین پناهیندا. اونلارین دشمن لیکلری و اختلافلاری ئوز آرالاریندا چوخدور. سن اونلاری متحد تصور ائدیرسن، بیر صورتده که اونلارین اوره کلری داغیناقدیر. بو اونا خاطر دیر که اونلار بیر جماعتدیلر که عاقلانه فکر ائتمیرلر (۱۴) اونلارین مَثلی اوکسلرین مَثلی کیمیدیر که آز مدت اونلاردان قاباق ئوز قبیح عمل‌لرین جزاسین داددیلار و (قیامت گونی) دردآرتیران عذاب اونلارین انتظاریندادیر (۱۵) مُثلده او شیـطان کیمیدیر که انسانا دئدی: پروردگاریوه کافر اولگینن. ائیله که انسان ئوز پروردگاری‌نین امریندن چیخدی، شیطان اونا دئدی: من سندن متنفرم چونکه من الله تعالی دان که عالَم لرین پروردگاری دیر، برک قورخورام (۱۶).

پس اونلارین عمل‌لری‌نین آخر و عاقبتی جهنم اونیدیر و
بیردیبلی اوردا قالاجاقلار، جهنم ظالم‌لرین کیفری (و زندانی)
دیر (۱۷) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ،تانری دان قورخون.
هرکس گرک (دنیا حیاتیندا) توجه ائتسین که نمه یاخشی عمل
صاباحی اوچون قاباقجا گؤندریبدیر. تانری دان قورخون که تانری
سیزین بوتون ایشلریزدن کاملا" آگاهدیر (۱۸) سیر مومنلر و
مسلمانلار هیچوقت او کسلر کیمی اولماین که اللهی یاددان
چیخارت‌دیلار. الله تعالی‌ده اونلارین ئوزلرین تانیماقی یادلاریندان
چیخارتدی (و ئوز رحمتیندن ایراق ائتدی) اونلار فاسق و پیس
عمل صاحبی ایدیلر (۱۹) جهنم اهلی‌ایله ،بهشت اهلی هیچوقت
برابر اولا بیلمز، بهشت اهلی همیشه موفق دیر (۲۰) اگر بیز بو
قرآنی فرضا داغا نازل ائت‌سئیدیک. مسلما اونی اللهین قورخو-
سوندان داغیلمیش گؤرَردین. خلق اوچون بو مَثل‌لری وورووق تا
اونلار عاقلانه فکر ائده لر (۲۱) الله دیر که اوندان سوای هیچ
معبود یوخدور. گیزلین‌لری و آشکارلاری بیلن تکجه او دور و او
چوخ باغیشلیان و رحم ائدندیر (۲۲) او اللهی که اوندان باشقا
معبود یوخدور، عالَمین قدرتلی و مقدس شاهی هر نقصدن پاک و
هر عیبدن اوزاق ،امنیت باغیشلیان، غالب. قدرتلی، جبر ائدن،
بؤیوک‌لوک ائدن الله تعالی پاک و منزه دیر او زاددان که اونا
اورتاق قرار وئریرلر (۲۳) عالَم‌لری یارادان و اهل عالَمی وجوده
گتیرن و خلقه صورت باغیشلیان الله دیر. اونون اوچوندور گوئزَل
آدلار. هرنه که گویلرده و یئرده وار، تماما" اونا تسبیح و عبادت
ائلیرلر و او قدرتلی و حکمتلیدیر (۲۴)

۶۰ ـ ممتحنه سوره سی ۱۳ ـ آیه
۱۷ ـ بعثت ئیلی ۳۴۸ ـ کلمه

باغیشلیان رحم إئدن تانری آدینا

ای او کسلری که ایمان کتیریبسیز ، هیچوقت منیم دشمنی‌می و ئوز دشمنیزی ئوزوزه دوست توتماین . سیز اونلاریله دوستلـوق و رفاقت قاتیرسیز ، بیر صورتده که اونلار ، سیزه حقدن گلَن قرآنه کافر اولوبلار . پیغمبری و سیز مومنلری بو جهته که ایمان گتیریبسیـز اللها که سیزین پروردگاریزدیر ، ئوز وطنیزدن چیخارتدیلار . اگـر سیز واقعا" منیم یولومدا جهاد نیت‌ایله و منیم رضامی ایستَمَک اوچون ئوز وطنیزدن چیخیب‌سیز ،گرک گیزلینده اونلاریله دوستلوق و رفاقت قاتمیاسیز . من سیزین بوتون گیزلین و آشکار ایشلریـزی کاملا بیلیرم و سیزدن هر کس بو نوع عمل اِئتسه ، مسلما حق یولون اینتیریب دیر (۱) اگر اونلار سیزه ال تاپالار (و سیزه غالب اولالار) ئوز ال‌لرینی و دیل‌لرینی پیس لیک‌ایله سیزه طرف آچارلار و اونلار دوست توتورلار سیزده کافر اولاسیز (۲) قیامت گونی سیزین فامیلیز و اولادیز سیزه هیچ فایده وئرمَز . او گون سیزیله اونلارین آراسینا آیریلیق دوشَر و الله تعالی سیزین بوتون اعمالیزی گوءرَندیر (۳) سیز مومنلر اوچون یاخشی‌دیر و یاراشیقی واردیر که (بو مورددە) ابراهیم پیغمبره و اونون تابع‌لرینه اِقتدا اِئده سیز که اونلار ئـوز (مشرک) قوملرینه دِئدیلر : بیز سیزدن و سیزین باطل معبودلاریزدان که اللهین عبادتی عوضینه ،اونلارا عبادت اِئلیرسیز ، متنفر وسیزه کافر اولموشوق . بیـزیله سیزین آرامیزدا همیشه لیک و بیردیبلی عداوت و دشمن‌لیک واردیر تا وقتیکه یالقوز اللها ایمان گتیره سیز. اولماسین بو مورددە (اِقتدا اِئتمیون) که ابراهیم آتاسینا دِئدی : من سنون اوچون تانری دان باغیشلانماق ایستَرَم . من قادر دَئیلَم که سنی اللهین عذابیندن نجات وئرَم . پروردگارا ، تکجه سنـه توکل اِئتدیک و سنه طرف رِقئییتد یک . تمام مخلوقون قاییداجاق یولی سنه طرفدیر (۴) پروردگارا ، بیزی کافرلر اوچون عبـرت و سیناماق وسیله سی قرار وئرمه گینن . سیزی باغیشلا ، پروردگارا ، تکجه سنس که قدرتلی و حکمتلی‌سن (۵)

سیز مومنلر اوچون ابراهیم پیغمبره و اونون تابع‌لرینه اِقتدا اِئتمَک یاخشی دیر البته او کس اوچون که اللهها و آخرت گونونه امیدی و اعتقادی و ار دیر. هر کس تانری دان اوز دۆ ندَره (ئوزونه ضرر ووروب) الله تعالی غنی دیر و خلقین عبادتینه احتیاجی یوخدور و هر نوع حمد و ثنایه لایق دیر (۶) امید وار که الله سیزیلـه او کسلرین آراسیندا که سیز اونلاری دشمن توتورسوز (ایمانیله) دوستلوق برقرار اِئده و الله قدرتلی و باغیشلیان و رحم اِئدن دیر (۷) الله تعالی سیزی او کسلرین حقینده که سیزیله دین امرینده ساواشمابیلار و سیزی ئوز دیاریزدان چیخارتمایبلار قدغن اِئتمیر تا اونلاردان برائت حاصل اِئده سیز، اونلارا عدالت گوُستریب و انصاف ایله رفتار اِئدین که الله، عادل و منصف جماعتی چوخ دوست توتار (۸) الله تعالی سیزی تکجه او کسلرین دوستلوقوندان قدغن اِئلیر که سیزیله دین امرینده ساواشیب و سیزی ئوز وطنیزدن چیخاردیبلار و سیزی چیخارتماقدا بیر، بیرینه آرخا و کمک اولدولار. هر کس اونلاری دوست توتسا و اونلارا کمک‌لیک اِئتسه، همونلار ظلم اهلیدیلر (۹) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، زمانی که هجرت اِئدن عورتلر (ایمان آدیله) سیزین یانیزا گلدیلر، سیز اونلارین ایمانین امتحان ائدین البته الله اونلارین (باطن) ایمانلارینا سیزدن آرتیق آگاهدیر اگر تشخیص وئردیز که حقیقتا ایمان گتیریبلر، اونلاری داها کافر ارلرینه قیطرمیون. بو مومنه عورتلر کافر ارلرینه و او کافر ارلر، مومنه عورتلره حلال دَئیل‌لر، ولی او مهریه نی که ارلری وئریبلر، اونلارا قیطرین. او عورتلری کبین اِئتمَکده سیزین اوچون گناه یوخدور وقتیکه اونلارین مهریه سین وئرد یز. هیچوقت کافر عورتلریله عقد ازدواج باغلامایین و کافر عورتلری ساخلامایین. اگر سیزین عورتلریزدن بیریسی مرتد اولوب و کافرلرین یانینا گئتدی، اونا وئردیغیز مهریه نی کافرلردن ایستیون. کافرلرده عورتلرین مهریه سین که سیـزین یانیزا گلیبلر، گرک سیزدن مطالبه اِئتسینلر. بو حکم اللهین حکمی دیر که (عدالتی اجرا اِئتمک اوچون) سیزین آرایزدا مقرر اولور و الله تعالی بیلن و حکمتلیدیر (۱۰) اگر سیزین عورتلریزدن بعضیلری مرتد اولوب و کافرلرین یانینا گئتدیلر (و کافرلر اونلارین مهریـه سین وئرمه دیلر) سیز اونلاردان انتقام آلین (مقابله به مِثل اِئدین) و او کیشیلره که عورتلری گئدیب، وئردیکلری مهریه نین قدریجه (بیت‌المـالدان) وئرین و قورخون او تـانری دان که اونا ایمـان گتیریبسیز (۱۱)

یا پیغمبر، وقتی که ایمان گتیرن عورتلر بیعت اوچون سنون یانیوا گلدیلر، گرک بیعت (و تعهد) اِئده لر که هیچوقت اللها شریک قرار وئرمیه لر و اوغورلوق اِئله میه لر و زنا عملینه مرتکب اولمیالار و ئوز اوشاقلارینی ئولدورمیه لر (تلف اِئتمیه لر) کیمسه یه اولاد تهمتی و ناموس اِفتراسی وورمیالار و یاخشی ایشلرده سنله مخالفت اِئتمیه لر. بو شرایط ایله اونلاردان بیعت آلگینن و الله تعالی دان اونلار اوچون باغیشلانماق ایسته گینن که الله تعالی چوخ باغیشلیان و رحم اِئدندیر (۱۲) ای او کسلری کـه ایمـان گتیریبسیز، هیچوقت او جماعتیله که الله اونلارا غضب اِئدیب، دوستلوق و معاشرت ائتـمیون. اونلار آخرت گوءروشونه ناامید و مایوس اولوبلار نئجه که کافرلر اهل قبورون (قیامتده) گوءروشوندن ناامید اولوبلار (۱۳)

۶۱ ـ صف سوره سی ۱۴ ـ آیه

۱۵ ـ بعثت ئیلی ۲۲۱ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

تسبیح و عبادت ائدیر اللهه هرنه که گویلرده و هرنه کـه یئرده واردیر و او قدرتلی و حکمتلیدیر (۱) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، نییه دِئییرسیز او زادیکه عمل ائله میرسیز؟ (۲) اللهین یانیندا بوءیوک گناه و دشمن‌لیک دیر اوزادی که دِئییرسیز و عمـل ائتمیرسیز (۳) الله تعالی او کسلری که اونون یولوندا (دشمـن قاباغیندا) صف چکیب و کافرلریله ساواشماقدا پولاد سدی کیمـی دایانیرلار، چوخ دوست توتار (۴) (یا پیغمبر، یادیوا سال) او زمانیکه موسی پیغمبـر ئوز قومنـا دِئدی: نییه منه بـو قدر اذیت ائلیرسیز و رنج وئریرسیز؟ بیر صورتده که سیز بیلیرسیز من اللهین پیغمبری‌یَم و سیـزین طرفیـزه گوءندَریلمیشَم. چون اونـلار حق و حقیقتدن اوز دوءندَردیلر، الله تعالی‌ده اونلارین اوره کلریـن حقدن دوءندَردی و الله هیچوقت فاسق جماعتی هدایت ائتمَز (۵)

و او زمانیکه عیسی ابن مریم دِئدی : ای بنی‌اسرائیل ، من اللـهین پیغمبری‌یَم و سیزین طرفیزه گوٗندَریلمیشم و توراتی که مندن قاباق نازل اولوب ، تصدیق اِئدیرَم و سیزه بشارت وئریرَم بیر پیغمبره که اونون آدی احمد دیر و مندن سونرا گله جک . وقتیکه او پیغمبر آیدین آیت‌لریله خلقین هدایتی اوچون گلدی ، دِئدیلر : بو آشکار جادو دیر (۶) ظالم راق او کسدن سوای کیمدیر که اللها افترا و یالان نسبتی وئره؟ او حالتده که او شخص اسلاما دعوت اولونور و الله تعالی هیچوقت ظالم جماعتی هدایت اِئتمَز (۷) کافرلر ایستیرلر که باطل سوٗزلریله اللـهین نورون آغیزلاریله سوٗندوره لر . البته الله تعالی ئوز نورونی کماله یئتیره جک هر قدر که کافرلرین آجیقلاری گله (۸) او اللهی که ئوز پیغمبرین هدایتله و حق دین ایله گوٗندَردی تا دین اسلامی دینلرین هامیسینا ظاهر و غالب اِئده ،هر قدر که مشرکلرین آجیقلاری گله (۹) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، آیا (ایستیرسیز که) سیزی بیر تجارته که دردی آرتیران عذابدان سیزه نجات وئره ، هدایت اِئدیم؟ (۱۰) (او تجارت بو دور که) اللها و اونون پیغمبرینه ایمان گتیرین و اللـهین یولوندا مال و جان ایله جهاد اِئدین . بو ایش سیزین اوچون (هر تجارتدن) یاخشی دیر اگر بیله سیز (۱۱) الله سیزین گناهلاریزی باغیشلار و سیزی او بهشت باغلارینا که ایچلرینده چایلار جاری دیر ،داخل اِئدر و نعمتلی باغلاردا و پاک منزل‌لرده سیزی ساکن ائدر. سعادت و بوٗیوک موفقیت همون بودور (۱۲) باشقا تجارت که سیز اونی چوخ دوست توتورسوز : الله تعالی دان کمک لیک و یاخین زماندا فتح اِئتمَک . مومنلره بشارت اولسون (۱۳) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، اللـهین (دینی‌نین) کمکلری اولون نئجه که عیسی ابن مریم حواریونا دِئدی : کیمدیر که الله تعالی دان اوتری منه کمک اولا؟ حواریون دِئدیلر: بیز اللـهین (دینی‌نین) کمکلری ییک . بیر فرقه بنی‌اسرائیل دن ایمان گتیردیلر و بیر عده اونا کافر اولدولار. بیز ایمان گتیرنلره قدرت وئردیک تا دشمنلره غالب اولدولار (۱۴)

۶۲ ـ جمعه سوره سی ۱۱ ـ آیه
۱۴ ـ بعثت ئیلی ۱۸۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

تسبیح و عبادت اِئدیر اللهــه هرنه که گویلرده وار و هرنه که یئرده واردیر که او پاک و مقدس شاه‌دیر . قدرتلی و حکمتلیدیر(۱) او اللهی که امی (سوادسیز) جماعتین ئوزلریندن اونلارا پیغمبر مبعوث اِئتدی تا اللهین آیاتین اونلارا تلاوت اِئدیب و اونــلاری (کفردن) پاک اِئتسین و اونلارا کتاب و حکمت ئورگتسین که اوندان قاباق آشکار ضلالتده ایدیلر (۲) و اونلاردان سونرا گلنلره که هنوز بونلارا ملحق اولمابیلار و الله تعالی قدرتلی و حکمتلیدیر (۳) بو (رسالت و قرآن) اللهین فضل و رحمتی دیر و اونی هر کسه ایستر، باغیشلار و الله تعالی بوءیوک فضل و رحمت صاحبیدیر (۴) او کسلرین مَثلی که توراتا ایمان گتیریب ، سونرا اونی ترک اِئلیرلر و عمل اِئتمیرلر ، اولاغ مَثلی کیمیدیر که کتاب یوکون دالیندا چکیر . او جماعتین مَثلی که اللهین آیاتین تکذیب اِئلیرلر ، بونداندا پیسراقدیر و الله تعالی ظالم جماعتی هیچوقت دوز یولا هدایت اِئله‌مَز (۵) (یا پیغمبر) دِئگینَن ، ای او کسلری که یهودی اولوبسوز، اگر سیز گمان اِئلیرسیز که سیز اللهین دوستلاریسیز ، پس ئولوم تمناسی اِئدین اگر سیز دوغری دِئییرسیز (۶) یهودیلر ئوز عمللرینه خاطر که ئوز اللریله قاباقجا گوءندَریبلر ، ابدا" ئولوم آرزوسی اِئتمَزلر و الله تعالی ظالملرین اعمالینا آگاهدیر (۷) دِئگینَن ، او ئولومی که سیز اوندان قاچیرسیز هر حالدا سیزیله گوءروشه جک و ئولندن سونرا گیزلینی و آشکاری بیلن اللهین طرفینه قئییده جکسیز. اوندا سیزی او عمللره که مرتکب اولوبسوز ، آگاه اِئده جک (۸)

ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، وقتیکه جمعه گونونده نماز اذانی وئریلدی ، پس سعی اِئدین اللهین ذکرینه و آلیش وئریشی ترک اِئدین . بو عمل سیزین اوچون یاخشی دیر اگر سیز بیله سیز (۹) اِئیله که نماز سونا یاردی یئر اوزونده داغیلین (هر کس ئوز ایشی‌نین دالیجا گِئت‌سین) و اللهین فضل و رحمتیندن روزی طلب اِئدین و اللهی چوخلی یاد اِئدین ، اولا که سیز نجات تاپاسیز (۱۰) (یا پیغمبر) جماعت وقتی که بیر آلیش وئریش یا آیری مشغولیت گؤردولر ، اونا ساری متوجه اولوب و سنی آیاق اوسته اولان حالدا (خطبه زمانیندا) ترک اِئلیرلر . اونلارا دِئگینَن ، او اَجر ثوابی که اللهین یانیندادیر ، مشغولیت‌دن و آلیش وئریشدن چوخ یاخشی دیر و الله تعالی روزی وئرنلرین یاخشی راقیدیر(۱۱)

۶۳ ـ منافقون سوره سی ۱۱ ـ آیه
۱۴ ـ بعثت ئیلی ۱۸۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) وقتیکه منافقلر سنون یانیوا گلدیلر و دِئدیلر که بیز شهادت وئریریک که سن اللهین پیغمبریسن (آل اولما) الله ئوزی بیلیر که سن اونون پیغمبریسن و الله شاهد دیر که منافقلر یالان دِئییرلر (۱) منافقلر ئوز آندلارین جانلاری‌نین و مال‌لاری‌نین اورزینده قالخان قرار وئردیلر و خلقی اللهین یولوندان مانع اولدولار ، مسلما اونلار چوخ پیس ایش گؤردولر (۲) اونلارین عملی‌نین سببی بو دور که اونلار اول (دیل لریله) ایمان گتیردیلر و سونرا (اوره کدن) کافر اولدولار . الله اونلارین اوره کلرینه (شقاوت) مهری ووردی تا حقیقی آنلامیالار (۳) (یا پیغمبر) سن اونلارین اوجا بوی‌لارین و ظاهری مرتب هیکل‌لرین گؤروب تعجب اِئیلرسن ، اِئیله که‌دانیشیرلار ، اونلارین سوزلرینه دقت‌له قولاق وئریرسن اونلار قوری آغاج کیمیدیلر که دیواره دایانیبلار . هر سَس و صدا اِئشیدنده ، ئوز علیه لرینه تصور اِئدَرلر . سیزین واقعی دشمنلریز همونلاردیلار اونلاردان احتیاط (حذر) اِئدین . الله اونلاری ئولدورسون ، نه قدر حقدن منحرف اولورلار (۴)

و زمانیکه اونلارا دِئیلدی : گلون تا اللهین پیغمبری سیزین
اوچون باغیشلانماق ایسته سین ،باشلارین توؤلادَیلار. و اونلاری
گوءرَرسن که تکبر و نخوت‌ایله اوز دوءندَریرلر (۵) (یا پیغمبر) اگر
سن اونلارا باغیشلانماق ایستیه سن یا ایستمیه سن ، فرق اِئله مَز.
الله اونلاری هیچوقت باغیشلاماز. الله تعالی هیچوقت فاسق
جماعتی دوز یولا هدایت اِئتمَز (۶) بونلار همون کسلَردیلَر که
انصاره (مدینه‌اهلینه) دِئییردیلر که پیغمبرین آداملارینا (مومنلره)
کمکلیک اِئتمیون تا اطرافیندن داغیلیب گِئدسینلر ، بیر صورتده
که گویلرین و یئرین خزینه‌لری اللهین کیدیر ولی منافقلر بو حقیقتی
آنلا میرلار (۷) منافقلر (گیزلینده بیر،بیرینه) دِئییرلر: اگر
مدینه‌یه قاییداق ،شهرین عزیزلری (ئوزلری) ذلیل‌لری (مومنلری)
مدینه‌دَن چیخارداجاقلار،حالبوکه عزیزلیک اللها و اونون پیغمبرینه
و مومنلره مخصوص دیر ، لکن منافقلر بیلمَزلر (۸) ای او کسلری که
ایمان گَتیریبسیز ، اولماسین مال و اولاد سیزی اللهین ذکریندَن
غافل اِئده،هرکس بو جور عمل اِئتسه، همونلار عالَمین زیانکارلاریدیر
(۹) (ای اهل ایمان) سیزه وِئردیگیمیز روزیلاردان الله یولوندا
(یوخسول‌لارا) باغیشلاین اوندان قاباق که سیزدَن بیریزین ئولومی
گلیب یئتیشه ، اوندا دِئیَر: پروردگارا ،منیم اَجلیمی بیر آز تاخیره
سال تا صدقه و احسان وئریم و یاخشی عمل صاحبلریندَن اولوم
(۱۰) الله تعالی هیچ کسین اَجلین که ئولومی یئتیشیبدی‌بیرلحظه
تاخیره سالماز و الله سیزین اعمالیزه کاملا آگاهدیر (۱۱)

۶۴ـ تغابن سوره سی — ۱۸ـ آیه

۱۴ ـ بعثت ئیلی — ۲۴۱ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

تسبیح و عبادت اِئدیر اللهه هرنه که گویلرده و هرنه که یئرده واردیر، عالَمین مُلکی و حکومتی و هامی‌نین حمد و ثناسی اونون اوچوندور و الله هر شیئه قادردیر (۱) او اللهی که سیزی (یوخدان) خلق اِئتدی. سیزدن بعضیلری کافر و بعضیلری مومن‌دیلر و الله او زادیکه سیز عمل اِئلیرسیز، گؤرور و اوندان آگاهدیر (۲) الله گویلری و یئری حقله یاراتدی و سیز انسانلاری گؤزه‌ل صورتده خلق اِئتدی. مخلوقون قاییداجاق یئری اونا طرفدیر (۳) هرنه گویلرده و یئرده وار و هرنه که سیز گیزلده سیز یا آشکار اِئده سیز، هامیسین الله بیلیر و الله خلقین اوره ک اسرارینا کاملا" آگاهدیر (۴) آیا او کسلرین خبری که بونلاردان قاباق کافر اولدولار، سیزه گلمَدی؟ که ئوز عمل‌لری‌نین وَ بالین و جزاسین داددیلار و درد آرتیران عذاب اونلارین انتظاریندادیر (۵) او عذاب بو سببه دیر که پیغمبرلر آیدین حجت‌لر و معجزه لریله اونلارین هدایتی اوچون گلدیلر. اونلار دِئدیلر: آیا بیزیم کیمی بشر، بیزی هدایت اِئده بیلر؟ سونرا کافر اولدولار اللهه و پیغمبردن اوز دؤندَردیلر. اللهین (اونلارین ایمان و عبادتینه) احتیاجی یوخدور و الله غنی و هرنوع حمد و ثنایه لایق دیر (۶) کافرلر بئله گمان اِئلیرلر که ئولندن سونرا، دیریلمیه جکلر. اونلارا دِئگینَ، آند اولسون پروردگاریمه که بیر داها دیریله جکسیز. اوندا او ایشلردن که مرتکب اولوبسوز، آگاه اولارسیز و بو ایش اللها چوخ آساندیر (۷) پس ایمان گتیرین اللها و اونون پیغمبرینه و او نوری (قرآنی) که نازل اِئتدیک و الله هرنه که سیز عمل اِئدیرسیز کاملا آگاهدیر (۸) او گونی که الله سیزین هامیزی (حساب اوچون) محشرده جمع اِئدر، او گون "تغابن" (پشیمانلیق) گونیدیر. هرکس اللها ایمان گتیردی و صالح عمل گؤردی، الله اونون گناهلاری‌نین اوستون ئورتر و اونی باغیشلار و اونی بهشت باغلارینا که ایچلریندن چایلار و سولار آخیر، داخل اِئدر و همیشه اوردا یاشیاجاقلار. بو ئوزی بؤیوک موفقیت و سعادت دیر (۹)

و او کسلری کـه کافر اولـدولار و بیزیـم آیاتیمیزی تکذیب اِئتدیلر، همونلار جهنم اهلیدیلر و همیشه لیک اوردا قالاجاقلار که چوخ پیس یِئردیر (١٠) هیچ بلا و مصیبت سیزه یِئتیشمَز. مگر اللهین اِذنیله و هر کس اللها ایمان گتیره، الله اونون اوره گینی صبر اِئتمَکه هدایت اِئدر و الله هر زادا عالِم و آگاهدیر (١١) (ای مخلوق) اللها و اونون پیغمبرینه اطاعت اِئدین و اگر اوندان اوز دوٗندَره سیز (کیفر گوٗرَرسیز) بیزیم پیغمبریمیز اوچون آشکار تبلیغ رسالتدن سوای آیری تکلیف یوخدور (١٢) الله دیر کـه اوندان سوای هیچ معبود یوخدور، مومنلر گرک تکجه اللها توکـل ائتسینلر (١٣) ای او کسلـری کـه ایمان گتیـریبسیز، سیـزین آروادلاریزدان و اولادیزدن بعضیلری سیزه دشمن دیلر، اونلاردان قورخون و اگر اونلاری عفو اِئدیب و تقصیرلریندن گوٗز ئورته سیز و اونلاری باغیشلیاسیز (سیزین اوچون یاخشی دیر) البته اللـه تعالی چوخ باغیشلیان و رحم اِئدَنـدیر (سیزی باغیشلار) (١۴) حقیقتده سیزین مال و اولادیز سیزین اوچون امتحان وسیله سیدیر و بوٗیوک اَجر و ثواب الله یانیندادیر (١۵) قورخون الله تعالی دان او قدر که قدرتیز واردیر. اللهین احکامین اِئشیدین و اطاعت اِئدین و ئوز مالیزدان (یوخسوللارا) انفاق اِئدین که انفاق و احسان سیزین اوچون چوخ یاخشی دیر. هرکس ئوز نفسی‌نی بخل‌دن و حسادتدن اوزاق ساخلادی، همونلار عالمین نجات تاپمیشلاریدیر (١۶) و اگر اللها قرض‌الحسنه وِئره سیز، الله اونی نِئچه برابر سیزه آرتیرار و سیزین گناهلاریزی باغیشلار. الله تعالی قدر بیلـن و یوموشاق رفتار اِئدَندیر (١٧) گیزلینی و آشکاری بیلندیر. قدرتلی و حکمتلیدیر (١٨)

۶۵ ـ طلاق سوره سی ١٢ ـ آیه

٢٠ ـ بعثت ئیلی ٢۴٩ ـ کلمه

ياعسلیان رحم ائدن ناری آدینا

يا پيغمبر (امتیوه دئکینَ) وقتیکه ایسنه دیز عیالیزه طلاق وئرد سیر، پاکلیق دوره سینده اونلارا طلاق وئرین و اونلارین عده لرین حساب ائدین و الله تعالی دان که سیزین پروردگاریز دیر قورخون و مطلقه عورتلری عده زمانیندا ائویردن چیخارتمایین، اونلاردا گرک عده زمانیندا سیزین ائویردن چیخیب گئتمه سینلر، مگر قبیح و خلاف شرع عملی آشکارا اونلاردان ظهور ائده. بو دور اللهین حکمی طلاق باره سینده. هرکس اللهین حکموندن تجاوز ائده، حقیقتده ئوز نفسینه ظلم ائدیبدی. سن (ای طلاق وئرن و طلاق آلان) بیلمیرسن که شاید الله تعالی تازه بیرایش قاباغا گتیره (و سیز طلاق‌دان پشیمان اولوب و رجوع ائده سیز) (۱) ائیله که مطلقه عورتلرین عده لری یاخین اولدی قورتارسین، یا رجوع ائدیب اونلاری یاخشی‌لیق ایله ساخلایین یاگوءزل وجه ایله اونلاردان آیریلین (تا عده لری سونا یارسین) و اونلارین طلاقینه ایکی نفر عادل شاهد توتون (و سیز شهود) اللهین رضاسیندن اوتری اقامهٔ شهادت ائدین. بو احکامدان هرکس اللها و آخرت گونونه ایمان گتیریب نصیحت آلار و هرکس الله تعالی دان قورخسا، الله اونا گرفتارلیقدان چیخماق یولون قرار وئرر (۲) و او یئردن که گمان ائتمیر اونا روزی یئتیرر و هرکس اللها توکل ائتسه، الله اونا کفایت ائدر. حقیقت بودور که اللهین حکمی (بوتون عالم لره) نافذ و جاری‌دیر و ئوز ایشینی هر یئره که ایستر، یئتیرر و الله هرزاد اوچون حدود و اندازه مقرر بویوروب (نه آرتار و نه اسگیلر) (۳) و سیزین عورتلریزدن اونلارین که حیضی قطع اولوب و سیزین شکیز واردیر (که نه اوچون قطع اولوب) و داها او عورتلر که هنوز حیض اولماق سنینه یئتیشمیوبلر، طلاق دان سونرا گرک اوچ آی عده ساخلاسینلار ولی حامله عورتلرین عده سی فارغ اولانا کیمیدیر و هرکس الله تعالی‌دان قورخا، الله اونون ایشلرینده آسانلیق قرار وئرر (۴) بو احکام اللهین امری دیر که سیزین اوچون گوءندریب دیر. هر کس الله تعالی دان قورخا و اونا اطاعت ائده، الله اونون تقصیرلریندن صرفنظر ائدر و او نا بوءیوک اجر وئرر (۵)

مطلقه عورتلـری ئوز اِئویزده منزل وِئرین و اونلارا صدمـه بئتیرمیون‌و چتین‌لیک اِئتمیون (که مجبور اولالار سیزین اِئویزی ترک اِئده لر) اگر مطلقه عورَتلر حامله اولالار . اونلارین نفقه‌لرین وئرین تا فارغ اولالار . اگر مطلقه عورَتلر سیزین اوشاغیزا سوت وئره لر ،اونلارین اِجرتین وِئرین . بیر، بیریزین ایستَکلرین یاخشی‌لیقله قبول اِئدین . اگر چتین توتاسیز ، اوندا سیزین اولادیزا آیریسـی (بیگانه) سوت وِئرَر (۶) وارلی‌لار گرک ئوز قدرتلرینه گوءره سوت وئره ن مطلقه عورتلره نفقه وئرسینلر و هر کسین که واری اولماسا ، گرک اوندان که الله تعالی اونا روزی وِئریبدیر ، نفقه وِئرسین . الله هیچکسی ئوز وسعوندن و قدرتیندن آرتیقا مکلف اِئتمیر . الله هر چتین‌لیکدن سونرا ، آسانلیق قرار وِئرَر (۷) نه قدر شهر و کنـد اهالیسی که پروردگارین و اونون پیغمبری‌نین اَمریندن بوءیـون قاچیتدیلار ، بیز اونلاردان شدتله حساب چَکدیک و اونلاری پیس عذابله مجازات اِئتدیک (۸) پس ئوز عمل‌لری‌نین وَ بالیـن و عذابین داددیلار و اونلارین ایشلری‌نین آخری زیانکارلیق اولدی (۹) الله اونلار اوچون شدتلی عذاب آماده اِئدیب . پس ای عقل سلیـم صاحبلری کـه اللها ایمان گتیریبسیز، الله تعـالی دان قورخون . حقیقتـده الله،سیز انسانلار اوچون قرآن نازل اِئتدی (۱۰) و پیغمبر گوءندَردی که اللهین آیدین آیت‌لرین ، سیـزه تلاوت اِئتسین تا ایمان گتیرنلری و یاخشی عمل اِئدَنلری ، جهالت قارانلیقیندان چیخاردیب ، ایمان نورونا ساری هدایت اِئله سین . هر کس اللها ایمان گتیره و صالح عمل گوءره ، الله اونی او بهشته که ایچینده چایلار و سولار آخیر ، داخل اِئدر و همیشه لیک اوردا یاشییاجاق . البته الله اونا گوءزه ل روزی قرار وئریبدی (۱۱) او اللهی که یئددی گویی یاراتدی و یئردن‌ده اونلارین مِثلی خلـق اِئتدی . اللـهین امری و فرمانی اونلارین آراسیندان (اونلاردا اولان مخلوقه) نازل اولور تا سیز بیله سیز که الله هر شیئه قادردیر و بیله سیز که الله هر شیئه عِلم ایله تسلطی و احاطه سی واردیر (۱۲)

٦٦ ـ تحریم سوره سی ١٢ ـ آیه
٢٠ ـ بعثت ئیلی ٢٤٧ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

یا پیغمبر، اونی که الله سنه حلال اِئدیبدی، نییه ئـوزووه حـرام اِئلیرسن تا عورتلریوین رضایتین جلب اِئده سن؟ البته الله باغیشلیان و مهرباندیر (١) الله سیزین آندلاریزی پوزماق اوچون کفاره تعیین اِئدیبدی. الله سیزین مولایز دیـر و او بیـلگیـن و حکمتلیدیر (٢) و زمانیکه پیغمبر محرمانه سوءزون ئوز عورتینـه دِئدی، او عورت محرمانه سوءزی فاش اِئتدی. الله تعالی بو مطلبی پیغمبره اطلاع وِئردی و پیغمبر وحی اولونموش خبرلردن بعضیلرین عورته دِئدی و بعضی سیندن اِعراض اِئتدی. اِئیله که پیغمبر سری فاش اِئتمَگی عورتینه دِئدی، او عورت تعجب حالدا سوءروشدی: کیم بو خبری سنه اطلاع وِئردی؟ پیغمبر دِئدی: بیلگین و آگاه اولان الله بو خبری منه اطلاع وِئردی (٣) ایندی سیز ایکیز (خبر وئرن و خبر آلان عورتلر) اللهین درگاهینا توبه اِئدین، البته سیزین اوره گیز پیغمبرین خلاف رضاسینا میل اِئدیب. اگر سیز پیغمبـره اذیت اِئتمَکده ال بیر اولاسیز، الله اونون مولاسی و کمگیدیر، سونرا جبرئیل و مومنلرین صالحی (علی ع) و مَلکلر اونون آرخاسیدیلار (٤) اگر پیغمبر سیزه طلاق وئرسه، یئری وار که پروردِگاری سیزدن یاخشی عورتلر، تسلیم اولان (اللهین و پیغمبرین امرینه) اهل ایمان، مطیع، اهل توبه، اهل عبادت و اهل سارش، دول و قیـز پیغمبره نصیب اِئده (٥) ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز، ئوزوزی و خانواده زی او اوتدان که آلیشیغی آداملار و داشلار دیر، اوزاق ساخلایین (قوءرویون) او اونا چوخ تند و شدتلی مَلکلر ماموردولار. اونلار اللهین امرینده قصور اِئتمَزلر و هر نه یه ماموردولار عمـل اِئدَرلر (٦) ای او کسلری که کافر اولوبسوز، بو گون هیچ نوع عذر و بهانه گتیرمیون (و معذرت ایسته میون) تکجه او عمل‌لرین اوزریندده که مرتکب اولوبسوز، محازات اولونورسوز (٧)

ای او کسلری که ایمان گتیریبسیز ، (گناهلاریزی ترک اِئتمَکده) اللـهین درگاهینا نصوح توبه سی اِئدین ، اولا که پروردگاریز سیزین تقصیرلریزدن صرفنظر اِئدیب و سیزی او بهشتلره که ایچلریندن چایلار و سولار آخیر ، داخل اِئتسین . الله او گون پیغمبری و اونلا ایمان گتیرینلری خوار اِئتمیه جَک و ایمان نوری اونلارین قاباقلاریندا و ساغ طرفلرینده حرکت اِئلر . مومنلر دِئیه جَکلر : پروردگارا ، بیزیم ایمان نوریمیزی حد کماله یِئتیرگینن و بیزی باغیشلاگینن . تکجه سنسن که هر شیئه قادرسن (۸) یا پیغمبر ، کافرلرین و منافقلرین علیه نه جهاد اِئتگینَن و اونلارا شدت عمل نشان وِئرگینَن . اونلارین یِئری جهنم دیر که چوخ پیس قاییداجاق یِئری دیر (۹) الله تعالی کافرلرین باره سینده نوح پیغمبرین و لوط پیغمبرین عیالینی مَثل وورور که بیزیم ایکی صالح بنده لریمیزین امری آلتینداایدیلر و اونلارا (ایماندا) خیانت اِئتدیلر . نوحون و لوطون مقامی اللـهین عذابین اونلاردان قیطَرمَدی . اَمر اولوندی : داخل اولون جهنمین اوتونا ، داخل اولانلاریله (۱۰) الله تعالی اهل ایمان باره سینده فرعونون عیالی آسیه نی مَثل وورور ، اوندا که دِئدی : پروردگارا ، (من فرعونون قصریندن و تجملات و تشریفاتیندان صرفنظر اِئتدیم) ئوز یانیندا بهشتده منه اِئو وِئرگینَن و منی فرعونون شرّیندن و کرداریندن نجات وِئر و منی ظالم جماعتدن اوزاق اِئتگینَن (۱۱) و داها عِمرانین قیزی مریم که ئوز نفسین و ناموسون حفظ اِئتدی . سونرا بیز ئوز روحوموزدان اونا وِئردیک . مریم پروردگارین کلماتین و گوی کتابلارین کامل ایمانیله تصدیق اِئتدی و او بیزیم دائم عبادت اِئدنلریمیزدن ایدی (۱۲)

۶۷ ـ ملک سوره سی ۳۰ ـ آیه
۳ ـ بعث ثیلی ۳۳۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

برکتلی و بؤیوک اللهی که بوتون وارلیق اونون (قدرتلی) الینده دیر و او هر شیئه قادر دیر (۱) او اللهی که ئولومی و دیریلیگی یاراتدی تا سیز انسانلاری سیناسین که هانکیز عملده یاخشی سیز و او قدرتلی و باغیشلیاندیر (۲) او اللهی که یئددی گویی طبقه، طبقه یاراتدی و رحمان اللهین یارانیشیندا هیچ تفاوت گؤرمزسن. پس یاخشی دقتله باخگینن، آیا هیچ عیب و ایراد اوندا گؤرورسن؟ (۳) بیر داها باخیشلاریوی دؤندَریب دقتله باخگینن، آنجاق گؤزلرین یورولوب، سنه ساری قئییدر (۴) بیز دنیانین گویون ایشیقلی چراغلاریله (اولدوزلاریله) زینت وئردیک و شیطانلاری قووماق اوچون، اوندا یانار اوخلار و اوتلی گلوله لر (شهاب) قرار وئردیک و اونلارین مجازاتینا یانار اود آماده ائتمیشیک (۵) و او کسلر اوچون که پروردگاره کافر اولدولار، جهنم عذابی وار و جهنم چوح پیس مکاندیر (۶) ائیله که جهنمه و اصل اولدولار، اوندان قیشقیرتی و آنقیربی سَسی ائشیدیرلر او حالدا که جهنم قئینیر (۷) یاخین اولار جهنم شدتدن پاتلاسین. هر فرقه نی که جهنمه آتارلار، جهنمین مامورلاری اونلاردان سؤ روشارلار که آیا سیزین هدایتیر اوچون پیغمبر گلمَدی؟ (۸) اونلار دئیَرلر: بلی پیغمبر گلدی، ولی بیز اونی تکذیب ائدیب، دئدیک: که الله تعالی (هیچکسی و) هیچ زادی گؤندَرمیوب و سیز بؤیوک ضلالتده سیز (۹) و دئیَرلر: اگر بیز پیغمبرین سؤزلرین ائشید سِئیدیک یا که عاقلانه رفتار ائت سِئیدیک، یانار اوتون اهلیندن اولمازدیق (۱۰) پس ئوز گناهلارینا اعتراف ائدَرلر و جهنم اهلی اللهین رحمتیندن اوزاق اولار (۱۱) البته او کسلری که گیزلینده پروردگاردان قورخورلار، باغیشلانماق و بؤیوک اَجر اونلار اوچوندور (۱۲)

اگر سوٴزلریزی گیزلین ساخلیاسیز یا اونلاری آشکار ائده سیز (الله هامیسین بیلیر) حقیقتده الله خلقین بوتون اوره ک اسرارینا آگاهدیر (۱۳) آیا او اللهی که اوره گی خلق ائتدی، بیلمیر اونون ایچینده نه وار؟ حالبو که الله هر زادین ظاهر و باطینینه کاملاً واقف دیر (۱۴) او اللهی که یئری سیزین اوچون آرام ائتدی تا سیز اونون اوستونده حرکت ائده سیز و او روزودان که سیزه مقرر بویوروب، صرف ائده سیز (بیلین که) هامیزین قاییداجاق یولوز اونا طرفدیر (۱۵) آیا سیز خاطر جمع اولدوز او اللهی که گوٴیده دیر، سیزی یئره باتیرا او حالدا که یئر شدتله تیتریر؟ (۱۶) آیا خاطر جمع اولدوز او کسدن که گو یده دیر، تند یئل گوٴندره که (سیزین باشیزا) داش یاغدیرا تا بیله سیز منیم قورخوتماغیم نئجه دیر؟ (۱۷) البته بونلاردان (مکه اهلیندن) قاباق طایفه‌لر، اللهین آیاتین تکذیب ائتدیلر. پس کافرلرین عذابی نه قدر درد آرتیران عذابیدی (۱۸) آیا (گوٴیده) قوشلارا باخمیر لار که باشلاری اوسته صف چکیرلر؟ قانادلارین گاه آچیرلار، گاه ییغیرلار. رحمان الله دان سوای، اونلاری هوادا ساخلیان یوخدور. البته الله هر زادی گوٴرندیر (۱۹) آیا رحمان الله دان سوای کیمدیر که سیزین آرخاز اولا و سیزه کمکلیک ائده؟ مسلما کافرلر ئوزلرینه مغروردولار (۲۰) اگر الله سیزین روزوزی قطع ائده، کیمدیر که سیزه روزی وئرسین؟ (ائیله دئیل) بلکه‌کافرلر چوخ لجباز و حقدن بوٴیون قاچیردانديلار (۲۱) آیا بیر کسی که یاتار، قالخار حالدا، آزقین لیقدا یول گئده، هدایت تاپار، یا که دوز یولدا محکم قدم گوتوره؟ (۲۲) دئگینن، الله دیر که سیزی یوخدان وجوده گتیریب و سیزین اوچون قولاق، گوٴز و اوره ک قرار وئریب (گرک بو نعمتلره شکر ائده سیز) ولی سیز آزجا شکر ائلیرسیز (۲۳) دئگینن، الله دیر که سیزی یئرده (تور پاقدان) وجوده گتیریب و اونا طرف محشور و جمع اولارسیز (۲۴) کافرلر دئییرلر: بو وعده (قیامت) هاچاغ اولاجاق اگر سیز دوغری دئییرسیز؟ (۲۵) دئگینن، اونون علمی و بیلمگی تکجه الله یانیندادیر، من فقط آشکار آگاه ائدن و اخطار ائده نم (۲۶)

اِئیله که کافرلر وعده و ئریلمیس عدابی یاخین گوٴردولر ، اوزلری قارالار و اونلارا دِئییلر: بو همون عذابدیر که سیز اونی ایستیردیز (۲۷) (یا پیغمبر) رِدئگیئَن . سیز نه گمان اِئله ییسیز؟ اگر الله منی و منیم تابع‌لریمی هلاک اِئدیب ، یا بیزه رحم اِئده ، سیز کافرلری کیمسه اللهین درد آرتیران عذابیندن نجات وِئره جَک؟ (۲۸) رِدئگیئَن ، او باغیشلیان الله‌دیر ، بیز اونا ایمان گتیرمیشیک و اونا توکل اِئتمیشیک و سیز کافرلر گله جَکده بیله جَکسیز . کیمسه آشکار ضلالتده قرار تاپیبدی؟ (۲۹) رِدئگیئَن ، آیا توجه اِئلیرسیز که اگر بولاقلارین و قویولارین سویی یئره باتیب ، قورویالار ، کیمدیر که سیزه یئردن ایچَملی سو ظاهر اِئده؟ (۳۰)

۶۸ ـ والقلم سوره سی ۵۲ ـ آیه

۳ ـ بعثت ئیلی ۳۰۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تاری آدینا

ن (قرآنین رموزیندن و اسراریندن دیر) آند اولسون قلمه و آند اولسون اونا که یازیرلار (۱) پروردگاریون نعمتیندن (کامل عقل و صحت بدن صاحبی‌سن و) دیوانه دَئیل سن (۲) و سنون اوچون منت‌سیز اجر واردیر (۳) سن چوح بوٴیوک و خوش‌اخلاق صاحبی سن (۴) گله جکده سن و سنون مخالفلرین گوٴره جَکسیر (۵) که سیزدن کیمسه نین جنونی واردیر (۶) البته سنون پروردگارین او کسلره که اونون یولوندان آزقین دوشوبلر ، آگاهدیر و یا خشی بیلیر که کیمسه لر هدایت تاپیبلار (۷) پس هیچوقت یالانچیلاردان تبعیت اِئتمه گینن (۸) کافرلر دوست توتورلار که سن اونلاریله مدارا اِئده سن تا اونلاردا سنله مدارا اِئده لر (۹) سن هیچوقت چوخ آند ایچَن و آلچاق فطرت یالانچیلارا تابع اولماگینن (۱۰) او کسلری که سوٴز دولاندیران و عیب آختاران و عیب اِئدَندیلر (۱۱) خیر ایشلره مانع اولان ، ظالم و گناهکاردیلار (۱۲) متکبر و حرامزاده دیلر (۱۳) هر قدر که مال و ثروت و اولاد صاحبی دیلر (۱۴) اِئیله که بیزیم آیاتیمیز اونا تلاوت اولور . دِئییر که بونلار قدیم آداملارین ناغیل‌لاریدیر (۱۵)

ِتئزلیک‌ایله اونون بورنون داغلاریق (۱۶) بیز ایمانسیزلاری قحطی‌لیگه و آجلیقا سالاریق، ِنئجه که باغ صاحبلرین سالدیق و اونلارین باغینا بلا نازل ِائتدیک، اوندا که آند ایچدیلر، صبح ِتئزدن (فقیرلر خبردار اولمامیشدان قاباق) باغین بوتون محصولون دَریب، ییغالار (۱۷) و هیچ ِاستثناء قائل اولمادیلار (۱۸) ِگئجه چاغی اوندا که هامیسی یاتمیشدیلار، پروردگاریوین طرفیندن ِاحاطه ِائدن بلا نازل اولدی (۱۹) سحر چاغی باغین بوتون آغاجلاری و محصولی قارالیب، آرادان ِگئدمیشدیلر (۲۰) سحر چاغی بیر، بیرین سَسله یب ِدئدیلر (۲۱) اگر ایستیرسیز محصول دَره سیز، ِتئز دوورون گلون (۲۲) اونلار باغ طرفینه ِگئتدیلر و یاواشجا بیر، بیرینه ِدئییردیلر (۲۳) بوگون گرک قویمیاسیز بیر نفر فقیر باغا داخل اولا (۲۴) و چون سحر ِتئزدن فقیرلری قویماماق قصدیله باغا ِیئتیشدیلر (۲۵) (باغی او وضعده گوٗروب) ِدئدیلر: حتما بیز اشتباهی گلمیشیک (۲۶) (سونرا دقت ِائدیب، ِدئدیلر) حقیقتده بیز بکلّی محروم اولموشوق (۲۷) اونلارین عاقل‌راقی ِدئدی: من سیزه ِدئمه دیم که اللهی یادیزدان چیخارتماین؟ (۲۸) ِدئدیلر: پروردگاریمیز پاک و منزه دیر (او هیچ کسه ظلم ِائتمَز) مسلما بیز ئوزوموزه ظلم ِائتمیشیک (۲۹) اوندا اوزلرین دوٗندَریب، بیر، بیرین مَلامَت ِائلیردیلر (۳۰) و ِدئدیلر: وای اولسون بیزه که بیز ناشکر و معصیت ِائدنلریک (۳۱) امیدیمیز وار که پروردگاریمیز (توبه ایله بیزی باغیشلیا و) اوندان یاخشی‌سینی بیزه عوض وئره، البته بیز پروردگاریمیز طرفینه رغبت ایله ِقئییت میشیک (۳۲) بو ایدی اونلارین معصیت و ناشکرلوک عذابی، البته آخرت عذابی چوخ بوٗیوک دیر اگر بیله لر (۳۳) اهل تقوی اوچون پروردگارین یانیندا دوٗلی نعمتلی بهشت باغلاری واردیر (۳۴) آیا بیز، مسلمانلاری، گناهکارلاریله برابر قرار وئره ریک؟ (۳۵) سیز نه دلیل ایله بو جور قضاوت ِائلیرسیز؟ (۳۶) آیا سیزین کتابیز واردیر که اوندان درس آلاسیز؟ (۳۷) و هرنه که ایستیه سیز او کتابدا سیزین اوچون تاپیلا؟ (۳۸) یا بیزیله قیامت گونونه کیمی عهدنامه باغلاییبسیز که بو جور قضاوت ِائلیرسیز؟ (۳۹) اونلاردان سوٗروشگینن هانکیسی بو امره ضامن دیر؟ (۴۰) یا اونلارین بو امره شاهدلَری واردیر؟ اگر دوغری ِدئییرلر، شاهدلرین گتیرسینلر (۴۱) او گونی که پرده‌لر آچیلار (حقیقت آشکار اولار) او گون خلقی سجده یه چاغیرارلار، اوندا کافرلر سجده یه قادر اولمازلار (۴۲)

قورخودان گوٴزلرین آشاغی سالیب ، ذلت و حسرت اونلارین بوتون وجودون آلتیناآلار و اوندان قاباق (دنیاده) سالم اولان حالدا سجده یه (نمازا) دعوت اولوردولار (اوندا سجده اِئله میردیلر) (۴۳) (یا پیغمبر) او کسلرین مجازاتین که قرآنی تکذیب اِئلیرلر، منه تاپشیرگینن . بیز اونلاری اِئیله یئردن که بیلمیرلر ، گرفتار اِئله ریک (۴۴) اونلارا مهلت وئره رَم (تا توبه اِئده لر) چونکه منیم مجازاتیم چوخ شدید دیر (۴۵) آیا سن اونلاردان رسالت مزدی ایستیوبسن که غرامتی اونلارا آغیرلیق اِئده؟ (۴۶) یا اونلارین یانیندا عِلم غیب واردیر و اونی یازیرلار؟ (۴۷) پس صبر اِئتگینن پروردگاریوین حکمونه و بالیق صاحبی (یونس پیغمبر) کیمی اولماگینن ، زمانیکه آه و ناله ایله پروردگارین چاغیردی او حالدا که محبوس ایدی (۴۸) اگر پروردگارین لطف و مرحمتی اونا شامل اولماسایدی . مسلما " ملامت اولان حالدا سوسوز و اوتسوز چوٴله ئوتورولردی (۴۹) (چون توبهاِئدیبواخلاص ایلهاللهایالواردی) پروردگاری اونی بیر داها اختیار ائتدی و اونی صالح انسانلاردان قرار وئردی (۵۰) ائیلهکهکافرلرقرآنی اِئشیتدیلر ، یاخین ایدی که سنه تند باخیشلار ایله صدمه (گوٴز یاراسی) وورسونلار و دئییردیلر: او دیوانه شخص دیر (۵۱) بیر صورتده که قرآن تمام اهل عالَم اوچون نصیحت دیر (۵۲)

۶۹ ـ الحاقه سوره سی ۵۲ ـ آیه
۳ ـ بعثت ئیلی ۲۵۶ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حاقه (قیامتین حساب و کتاب گونی و حقی ثابت اِئدن گون) (۱) حاقه نمه دیر؟ (۲) و سن نه بیلیرسن که حاقه نمه دیر؟ (۳) ثمود و عاد قومی قارعه نی (قیامتین چوخ چتین گونون) تکذیب اِئتدیلر (۴) ثمود قومی معصیتلرینه سبب هلاک اولدولار (۵) و اما عاد قومی دونداران یئل وسیله سیله هلاک اولدولار (۶) او دونداران یئلی یئددی گئجه و سَگگز گون دالبادال اونلارا مسلط ائتدیک . اونلارین جسدلرین گوٴرَردین که چورومو‌ش خرما آغاجی کیمی یئره توٴکولوب ، هلاک اولوبلار (۷) آیا اونلاردان هیچ قالانین گوٴرَرسن؟ (۸)

فرعون و اوندان قاباقکی قوملر و داها لوط قومی خطاکارلیق ایله گلدیلر (۹) پروردگارین پیغمبرینه عصیان اِئتدیلر. اللـه اونلاری شدتلی عذابا گرفتار اِئتدی (۱۰) (سیز مخلوق نوحون و اونون تابع‌لری‌نین اولادی‌سیز) اِئیله که سو طغیان اِئتدی، بیز سیزی گمیده گوتوردوک (و سیزه نجات وِئردیک) (۱۱) تا (کافرلرین غرق اولماقین و مومنلرین نجات تاپماقین) سیزین اوچون تذکر و عبرت قرار وِئره ک و هر اِئشیدن قولاق اونی اِئشیدیب، یادیندا ساخلاسین (۱۲) اِئیله که صور (شیپوری) بیر دفعه چالینار (۱۳) یئر و داغلار بیردن داغیلارلار (۱۴) او گون قیامت واقع اولار (۱۵) او گون گوی یاریلیب، آیریلار (۱۶) مَلکلر صف چَکیب، پروردگارین امرینه منتظر اولارلار. او گون پروردگارین عرشین سَگگز صنف مَلک گوتورَر (۱۷) (ای مخلوق) او گون سیز هامیز (حساب دیوانینـدا) حاضر اولارسیز و هیچ گیزلین عمل‌لریزدن اللـها مخفی قالماز (۱۸) و اما او کس که اونون نامهٔ عملی ساغ الینه وِئریله (خوشحال اولوب) دِئیَر: گلون منیم نامهٔ عملیمی اوخویون (۱۹) البته من حساب گونون گـوٴ روشونه اعتقـادیم وار ایدی (۲۰) پس او شخص تـازا یاشاییشیندان راضی اولاجاق (۲۱) عالی بهشتلرده (۲۲) که اونون میوه لری یاخینداادیر (۲۳) (اونلارا دِئیَرلر) یئیون و ایـچون، گوارا اولسون، بو نعمتلر سیزین اعمالیزین اَجری دیر که قاباقجا گوٴندَریبسیز (۲۴) و اما او کسکه نامهٔ عملی سوٴل الینه وِئریله (خجالت چَکیب) دِئیَر: کاش بو نامهٔ عمل منه وئریلمی‌ییدی (۲۵) و بیلمی‌ییدیم که منیم حسابیم نمه دیر (۲۶) ایکاش ئولوم هرزادا خاتمه وِئرَردی (۲۷) منیم مال و ثروتیم منه کمک اِئتمه دی (۲۸) قدرتیم و جلالیم الیمدن گِئتدی (۲۹) (خطاب اولار) اونـی توتوب، زنجیره چَکین (۳۰) سونرا جهنمه آتون (۳۱) سونرا اونی یئتمیش آرشین زنجیر ایله محکم باغلاین (۳۲) چونکه او بوٴیوک اللـها ایمان گتیرمیوب (۳۳) و هیچوقت فقیرلری رغبت‌ایله طعاما دعوت اِئتمیردی (۳۴)

بو جهنه بوگون بوردا هیچ دوست و آرخاسی اولمیاجاق (۳۵)
و جهنم اهلی‌نین چرکیندن سوای اونا طعام یوخدور (۳۶) او طعامی
یئمَزلر مگر خطاکارلار و گناهکارلار (۳۷) (اِئیله دَئیل که سیز گمان
ائلیرسیز) آند اولسون اونا که گؤرورسوز (۳۸) و آند اولسون اونا
که گؤرمیرسیز (۳۹) حقیقتده قرآن (اللـهین کلامی و)کرامتلی
پیغمبرین سؤزودور (۴۰) قرآن شاعر سؤزی دَئیل ، بونونلا بئله
سیزدن آزی اونا ایمان گتیریر (۴۱) و کاهن سؤزی دَئیل ، لکن
سیزدن آزی حقیقته متذکر اولور (نصیحت قبول اِئدیر) (۴۲)قرآن
پروردگار عالَمین طرفیندن نازل اولوب (۴۳) و اگر پیغمبر بعضی
ناحق سؤزلری بیزه نسبت وئرسه (۴۴) بیز اونون قدرتین الیندن
آلاروق (۴۵) سونرا شاهدامارین قطع اِئده ریک (۴۶) سیـزدن
هیچکس قادر دَئیل اوندان دفاع اِئتسین (۴۷) حقیقتده قـرآن
اهل تقوایه نصیحت و تذکر دیر (۴۸) البته بیز بیلیریک سیزدن
بعضیلری اونی تکذیب اِئلیرلر (۴۹) ولی اونی تکذیب اِئتمَـک
کافرلر اوچون حسرت و پشیمانلیق اولاجاق (۵۰) چونکه قرآن حق
یقین دیر (۵۱) پس تسبیح و عبادت اِئتگینن یا پیغمبر بؤیوک
اولان پروردگاریوین آدیٖنا (۵۲)

۷۰ ــ المعارج سوره سی ۴۴ ــ آیه
۳ ــ بعثت ئیلی ۲۱۶ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

سئوال اِئتدی بیر سئوال اِئدن او واقع اولان عذابدان (۱)
او عذاب واقع اولاجاق کافرلره و اونی دفع اِئدن اولماز (۲) اللـهین
طرفیندن دیر که گویلرین صاحبی دیر (۳) (قیامتده) مَلک لر و
روح (جبرئیل ، اللـهین فرمانین آلماق اوچون) اونون طرفینه یوخاری
گِئدرلر ، او گونده که اونون قدری اللی مین ئیلدیر (۴) پس یـا
پیغمبر صبر اِئتگینن ، گؤزل صبرین اولسون (۵) البته کافرلر اونی
چوخ اوزاق گؤرورلر (۶) و بیز اونی یاخین گؤروروک (۷) او گونی
که گوی دمیر کیمی قیزارار (۸) و داغلار دیدیلمیش یون کیمـی
داغیلار (۹) او گون هیچ دوست ، ئوز دوستوندان خبر توتماز و
(حالین)سؤروشماز (۱۰)

بیر صورتده که اونلاری گؤروب و تانیر. او گون گناهکار شخص حاضر دیر عذابدان خلاص اولماق اوچون ئوز اولادینی فدا ائتسین (۱۱) ئوز عیالینی و قارداشینی (۱۲) و فامیلی‌نی که اونا کمک‌لیک ائدیردیلر، فدا ائتسین (۱۳) و هر کس که یئر اوزونده وار، هامیسین فدا ائتسین تا ئوزونی عذابدان نجات وئرسین (۱۴) هیچوقت هیچ زاد اونا نجات وئرمیه جک، جهنمین اودی یاندیران کوز دور (۱۵) بوتون اتین و دریسین یاندیرار (۱۶) جهنم هر کسی که حقدن اوز دوندریب و اونیله مخالفت ائدیر، ئوز طرفینه چاغیریر (۱۷) و داها او کسی که دنیا مالی جمع ائدیر (و واجب حقی وئرمیر) (۱۸) البته انسان (طبعا) چوخ حریص و طمع‌کار خلق اولونوبدور (۱۹) ائیله که اونا پیس‌لیک و ضرر یئتیشدی، آه و ناله ائلر (۲۰) ائیله که اونا خیر و منفعت یئتیشدی (احسان ائتمز) منع ائدر (۲۱) مگر نماز قیلانلار (۲۲) او کسلری که دائما نماز قیلیرلار (و نمازلارین ترک ائتمیرلر) (۲۳) و او کسلری که ئوز مال و اموال لاریندا معلوم اولان حق قائل دیلر (۲۴) فقیرلرین و محروملارین حقی (۲۵) و او کسلری که حساب و کتاب گونون تصدیق ائلیرلر (۲۶) و او کسلری که پروردگارین عذابیندن قورخورلار (۲۷) البته پروردگارین عذابیندن هیچکس خاطر جمع اولا بیلمز (۲۸) و او کسلری که ئوز نفس‌لرین شهوتدن حفظ ائدیرلر (۲۹) مگر ئوز عورتلری و کنیزلری باره سینده که اونلار ملامت اولونمازلار (۳۰) پس هر کس که بونلاردان سوای عمل ائده، همونلار تجاوز کاردیلار (۳۱) و او کسلری که امانت‌لری و ئوز عهدلرینی کاملا مراعات ائلیرلر (۳۲) و او کسلری که (مظلومون حقی باره سینده) شهادت وئرمکده ثابت و محکم دیلر (۳۳) و او کسلری که نمازلاریندان مواظب دیلر (۳۴) اونلارین هامیسی بهشتلرده عزیز و گرامیدیلر (۳۵) یا پیغمبر، سبب نه دور، کافرلر تله سن حالدا سنون یانیوا گلیرلر؟ (۳۶) ساغدان و سولدان دسته، دسته سنون اطرافیندا جمع اولورلار (۳۷) آیا اونلاردان هر بیری سینین طمعي و توقعي واردیر که نعمتلی بهشته داخل اولسون؟ (۳۸) ابدا" اونلار ئوزلری بیلیرلر که بیز اونلاری نمه دن یاراتمیشیق (۳۹)

اِئیله دَئیل (که کافرلر گمان اِئدیرلر) آند اولسون مشرقلرین و مغربلرین پروردگارینا که بیزیم قدرتیمیز واردیر (اونلارین هامیسین هلاک اِئده ک) (۴۰) و اونلارین یئرینه، اونلاردان یاخشي جماعت خلق اِئده ک و بیزیم عذابیمیزدن قاچان اولماز (۴۱) (یا پیغمبر) سن اونلاری ئوز حال‌لارینا ئوتورگینن تا کفر و ضلالتده باتیب قالسینلار و دنیا اویونونا مشغول اولسونلار تا او گونی که وعده وئریلمیش عذابی گوئرسونلر (۴۲) او گونی که‌سرعتله قبرلردن چیخارلار، دِئیه سن عذابا یئتیشمَگه تله سیرلر (۴۳) قورخودان گوئزلرین آشاغی سالیب، ذلت و حسرت اونلارین بوتون وجودون قاپسار. بو همون گوندور که اونلارا وعده وئریلمیشدی (۴۴)

۷۱ ــ نوح سوره سی ۲۸ ــ آیه

۳ ــ بعثت ئیلی ۲۲۴ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

بیز نوح پیغمبری ئوز قومنا ساری رسالته گوئندَردیک (و اَمر اِئتدیک که قوم وی اللهین عذابیندن) قورخوت اوندان قاباق که درد آرتیران عذاب اونلارا گله (۱) نوح دِئدی: ای جماعت، من سیزین اوچون آشکار اِخطار اِئده نَم (۲) که اللها عبادت اِئدین و اوندان قورخون و مندن تبعیت اِئدین (۳) تا الله سیزین گناهلاریزی باغیشلاسین و اجلیزی تعیین اولموش مدته کیمی دالی سالسین. ائیله که الله تعیین اِئدن اجلین وقتی گلیب یئتیشدی، هیچوقت تاخیره دوشمَز، اگر سیز بیله سیز (۴) نوح دِئدی: پروردگارا. من گئجه و گونوز ئوز قوم می توحیده دعوت اِئتدیم (۵) ولی منیم دعوتیم اونلارا آرتیرمادی مگر حقدن قاچماقی (۶) هر قدر اونلاری سنه طرف دعوت اِئتدیم تا اونلارین گناهلارین باغیشلیاسان، اونلار بارماقلارین قولاقلارینا قویوب و پالتارلارین باشلارینا چَکدیلر و کفر و ضلالتده اصرار اِئتدیلر و مستکبر و مستکبرراق اولدولار (۷) سونرا اونلاری اوجا سسیله آشکار توحیده دعوت اِئتدیم (۸) گئنه ده اونلاری آشکاردا و گیزلینده (جمعده و تک، تک) توحیده دعوت اِئتدیم (۹) و اونلارا دِئدیم که ای جماعت، پروردگاریزدن توبه ایله باغیشلانماق ایستیون که او چوخ باغیشلیاندیر (۱۰)

الله گویدن سیزین اوچون یاغیش گوٴندَریر (۱۱) و سیزه
مال و اولاد ایله یاردیم اِئدیر و سیزین اوچون صفالی باغلار و
بوٴیوک چایلار وجوده گتیریر (۱۲) سیزه نمه اولوبدور که اللهی
آغیر و عظمتلی یاد اِئتمیرسیز؟ (۱۳) الله سیزی تفاوتلی و مشخص
خلق اِئدیبدی (۱۴) آیا گوٴر میرسیز که الله یِئددی گویی نِئجه
طبقه، طبقه بیر، بیری نین اوستوندن یاراتدی؟ (۱۵) و او گویلرده
آیی نورلی و گونی ایشیقلی چراغ قرار وِئردی؟ (۱۶) و الله سیزی
گوٴوَرَنتیلر کیمی یِئردن خلق اِئتدی (۱۷) سونرا سیزی توپراقا
قیطرَر، سونرادان سیزین هامیزی یِئردن چیخاردار (۱۸) و الله
یئری سیزه یاشاییش بساطی قرار وئردی (۱۹) تا یِئر اوزونده مختلف
یول‌لاردا (روزی اوچون) چالیشاسیز (۲۰) نوح دِئدی: پروردگارا،
بو جماعت منله مخالفت اِئتدیلر و تابع اولدولار او کسه که مال و
ثروتی اونا زیانکارلیقدان سوای بیر زاد آرتیرمادی (۲۱) و منیم
علیه مه بوٴیوک مکر و حیله اِئتدیلر (۲۲) دِئدیلر: (ای جماعت)
ئوز (بوٴیوک) معبودلاریزی ترک اِئتمیون مخصوصا" کیچیک
معبودلاریزدان" ود" (کیشی شکلینده) سواغ (عورت صورتینده)
یغوث (شیر) یعوق (آت) نسر (کرکس شکلینده) ال چکمیون (۲۳)
اونلار چوخ آداملاری ضلالته سالدیلار. بارالها، ظالملره ضلالتدن
و هلاکتدن سوای آرتیرماگینن (۲۴) نوحون قومی کفر و گناهلارینا
سبب، دریا طوفانیندا غرق اولدولار و جهنمین اوتونا دوشدولر و
الله تعالی دان سوای ئوزلرینه کمکچی تاپمادیلار (۲۵) نوح
دِئدی: پروردگارا، بو کافرلردن هیچ بریسین یِئر اوزونده قویماگینن
ساکن اولسون (۲۶) اگر اونلار دیری قالسالار، سنون بنده‌لریوی
یولدان چیخاردارلار و خطاکار و کافر اولاددان سوای اونلاردان
ظهوره گلمَز (۲۷) پروردگارا، منی و منیم آتا و آنامی و هر مومن
شخص که منیم اِئویمه داخل اولسا و بوتون مومن کیشیلری و مومنه
عورتلری باغیشلاگینن و کافرلره عذابدان سوای آرتیرماگینن (۲۸)

۷۲ ـ جن سوره سی ۲۸ ـ آیه
۳ ـ بعثت ئیلی ۲۳۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) دِئگینن ، منه وحی اولدی که یئچه نفر جنی‌لردن (قرآنی تلاوت اِئدَنده) اِئشیتدیلر (وگِئدیب ئوز قوملرینه) دِئدیلر: بیز قرآندان عجیب آیت‌لر اِئشیتدیک (۱) بو قرآن خلقی رشد و کمال یولونا هدایت اِئدیر . بیز اونا ایمان گتیردیک و داها ئوز پروردگاریمیزه شریک قرار وِئرمَریک (۲) پروردگاریمیزین قدرتی و عظمتی بوٴیوک دور. ئوزونه ابدا" عورت و اولاد اتخاذ اِئتمیوب (۳) البته بیزیم جاهل و سفیه لریمیز اللهین باره سینده ناحق سوٴزلر دِئییردیلر (۴) بیز بِئله گمان اِئلیردیک که انسان و جن طایفه سی هیچوقت اللها یالان دِئمَزلر (۵) انسانلاردان بعضی کیشیلر، جنی‌لرین کیشیلرینه پناه آپاردیلار و اونلارین غـرور و جهالت‌لرینی آرتیردیلار (۶) اونلاردا سیز جنی‌لر کیمی گمـان اِئلیردیلر که الله (قیامتده) هیچ کسی مبعوث (دیری) اِئتمیه جک (۷) حقیقتده بیز قبلا گویه قصد اِئتدیک (و یوخاری عالَم‌لَـره چیخماق ایسته دیک) ولی بیز اونی اود گلوله سیله مسلح اولان کشیک چیلریله دوٴلی تاپدیق که شدیدا" حفاظت اِئلیردیلر (۸) بیز بوندان قاباق اِستراق سمع (ملک‌لرین سوٴزلرین اِئشیتمَک) اوچون گویون دوراغی سیندا (پایگاهلاریندا) اوتوراردیق . ولی ایندی هرکس ایستیه اِستـراق سمع اِئده ، اود گلـوله سی اونـون انتظاریندادیر (۹) بیز هنوزبیلمیریک که یئر اوزونده اولان آدملره پیس‌لیک یئتیشه جک یا پروردگار، یاخشی لیـق و اصـلاح اراده اِئدیبدی (۱۰) البته بیزدن‌بعضیلری یاخشی عمل صاحبی دیلر و بعضیلری غـیر اونلاردیلار و بیزیم ایچیمیزده مختلف عقیده‌لری اولان لاروار (۱۱) بیز بِئله آنلادیق که اللهی هیچ یئرده عاجـز اِئده بیلمَریک و قاچماق ایله خلاص اولماریق (۱۲) اِئیله که بیـز هدایت اِئدن قـرآنی اِئشیتـدیک ، اونا ایمان گتیردیک . هر کـس پروردگارینه حقیقتا" ایمان گتیره (مالین و ثوابین) آز اولماغیندان و آرادان گِئت‌مَگیندن قورخوسی اولماز (۱۳)

البته بیز جنی‌لردن بعضیلری مسلمان اولوب و بعضیلری کافر و ظالم اولوبلار. هر کس اسلام گتیره، همونلار رشد و ثواب یولی گئدیبلر (۱۴) و اما کافرلر و ظلم ائدَنلر جهنم آلیشیغی اولاجاقلار (۱۵) و اگر اونلار اسلام یولوندا، محکم اولوب و حق یولی گئده لر، بیز اونلاری چوخلی سو ونعمتلربله دوٌیوزدورایق (۱۶) تا او نعمتلرین وسیله سیله اولاری امتحان ائده ک. هرکس پروردگارین ذکریندن بوٌیون قاچیردا، اونی طاقتدن آرتیق عذابا گرفتار ائده ریک (۱۷) حقیقتده مسجدلر اللهین عبادتی اوچوندور. الله ایله هیچ کسی دعادا چاغیرماین (۱۸) ائیله که اللهین خاص بنده سی (محمد مصطفی ص) رسالت امرینه قیام ائتدی و یالقوز اللهی چاغیردی، خلق اونون علیه نه شورش ائتدیلر (۱۹) دئگینن، بوندان غیر دَئیل که من پروردگاریمی تکلیکده چاغیریرام و هیچوقت، هیچکسی اونا اورتاق قرار وئرمَرَم (۲۰) دئگینن، حقیقتده من سیزین ضرریزه و خیریزه مالک دَئیلم (۲۱) دئگینن، (اگر من اللها معصیت ائتسَم) مسلما هیچکس قادر دَئیل منی اللهین قهر و غضبیندن ساخلایب و پناه وئره و اوندان سوای هیچ پناهیم یوخدور (۲۲) من فقط اللهین آیاتین و احکامینی خلقه ابلاغ ائدیرَم. هر کس اللها و اونون پیغمبرینه عصیان ائده، اونون کیفری جهنم اوتیدیر که بیر دیبلی اوردا قالاجاق (۲۳) ائیله که (کافرلر) وعده وئریلمیش عذابی گوٌردولر، اوندا بیله جَکلر که کمک نظریندن ضعیف‌راق و افراد جهتیندن آزراق کیمدیر (۲۴) دئگینن، من بیلمیرم وئریلمیش وعده یاخین دیر یا پروردگاریم اونا مدت تعیین ائدیبدی (۲۵) غیبی بیلن تکجه الله دیر و هیچکس اونون غیب عالَمینه، آگاه اولا بیلمَز (۲۶) مگر پیغمبرلردن او کسی که ئوزی انتخاب ائده و اونون حفاظتی اوچون مَلکلری قاباقیجا و دالیجا گوٌندَرَر (۲۷) تا الله تعالی بیله، پیغمبرلر پروردگارین آیاتینی و احکامینی خلقه کاملا یئتیریبلر و اللهین علمی اونلارین یانیندا اولان احکاما احاطه سی واردیر و الله هرزادین تعدادین و سابیین بیلیر (۲۸)

۷۳ ـ المزمل سوره سی　　　　۲۰ ـ آیه
۳ ـ بعثت ئیلی　　　　۲۸۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ای اوستونه گلیم سالیب یاتان (۱) قالخ آیاغا، گئجه لرده آز یوخویا کفایت اِئتگینن (۲) گئجه یاریسینا کیمی یا بیر قدر اوندان آز (۳) یا گئجه یاریسیندان بیر قدر کِئچمیش قرآنین تلاوتینه آرام اوخوماقلا و دقتله مشغول اولگینن (۴) بیز گله جَکده آغیر آیه لر سنه گوٛندَره جیوک (۵) البته گئجه چاغی تبلیغ رسالت چتین دیر (۶) ولی گورنوزلرسنون اوچون وقت چوخدور (۷) پروردگاریوین آدینی کرامتله یاد اِئتگینن و دنیادان علاقه وی کسیب، رسالت امرینه عمل اِئله گینن (۸) گون چیخانین و گون باتانین پروردگاری الله دیر. اوندان سوای هیچ معبود یوخدور. اونی ئوزووه وکیل و آرخا اختیار اِئتگینن (۹) هرنه دِئییرلر، صبرین اولسون و گوٛزَل وجه ایله اونلاردان اوزاق اولگینن (۱۰) تکذیب اِئدنلری که نعمت و دولت صاحبیدیلر، منه تاپشیرگینن و بیر آز اونلارا مهلت وِئر (۱۱) البته بیزیم یانیمیزدا اونلار اوچون آغیر زنجیرلر و جهنم اوتی وار (۱۲) و غم و غصه لی (و بوغازدا قالان) طعام و درد آرتیران عذاب واردیر (۱۳) او گونده که یِئر و داغلار لرزه یه گلیب و داغلار قوم کیمی داغیلار (۱۴) (ای مخلوق) بیز سیزین اوچون پیغمبر گوٛندَردیک که سیزین اعمالیزه شاهد دیر، نِئجه که فرعونه ساری پیغمبر گوٛندَردیک (۱۵) فرعون، پیغمبره عصیان اِئتدی، بیزده اونی چتین عذابا گرفتار اِئتدیک (۱۶) اگر سیز کفروزده باقی قالاسیز، نِئجه قادر اولاجاقسیز او گونون عذابیندن که اوشاقلاری (وحشتدن) قوجالدار، ئوزوزی اوزاق ساخلیاسیز؟ (۱۷) او گونون وحشتیندن گوی یاریلار و اللهین وعده سی گرک انجام تاپسین (۱۸) حقیقتا" بو قرآن نصیحت و تذکر دیر او کس اوچون که ایستیر پروردگارین طرفینه یول توتوب گِئدسین (۱۹)

(یا پیغمبر) البته سون پروردگارین بیلیر که سن بعضی وقت گئجه نین اوچدن ایکی قسمتینه یاخین و بعضی وقت گئجه یاریسینا کیمی و بعضاً اونون اوچدن بیر قسمتین آییق قالیب و بیر عده مومنلریله که سنله واردیلار، اِقامهٔ نماز و عبادت اِئلیرسیز (و رسالت امرینده و قرآن باره سینده بحث اِئدیرسیز) گئجه و گونوزون دقیق چاغی‌لارین تعیین اِئدن الله تعالی دیر. او بیلیر که سیز قادر دئیل‌سیز دقیق اوقاتی تشخیص وئره سیز. بو جهته سیزین عبادتیز اوچون دقیق وقت تعیین اِئتمه دی و اونی سیزین اختیاریزدا قرار وئردی. پس تا باجاریرسیز قرآن اوخویون (و اونون آیاتین و احکامین حفظ اِئدین) الله بیلیر که سیزدن بعضیلری مریض اوللار و بعضیلری یئر اوزونده آیاق دوٴیوب، اللهین فضلیندن روزی طلب اِئدیرلر (سفره گئدیرلر) و بعضیلری الله یولوندا جهاد اِئلیرلر (عبادت و تعلیم اوچون هامی جمع دئیل‌لر) پس تا او را کیمی که سیزه مقدور دیر قرآن اوخویون (و اونون احکامین خلقه یئتیرین) نماز قیلین و زکات وئرین و الله یولوندا قرض‌الحسنه وئرین و هر یاخشی عمل آخرتیز اوچون قاباقجا گوٴندره سیز، اونون اجرینی اللهین یانیندا تاپارسیز. او سیزین اوچون یاخشی دیر و بوٴیوک اجری وار و الله تعالی دان باغیشلانماق ایستیون که الله باغیشلیان و رحم اِئدندیر (۲۰)

۷۴ ــ المدثر سوره سی ۵۶ ــ آیه
۳ ــ بعثت ئیلی ۲۵۵ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

ای ئورتوک اوستونه سالیب یاتان (۱) قالخ آیاغا (خلقی آگاه اِئدیب و اللهین عذابیندن) قورخوت (۲) پروردگاریوه تکبیر اِئتگینن و اونی بوٴیوک بیل (۳) پالتارلاریوی پاک و تمیز ساخلا (۴) و هر ناپاک لیقدان اوزاق اولگینن (۵) و هرکسه یاخشی‌لیق ائتسن، منت قویماگینن (۶) پروردگاریوین یولوندا صبرین و دوٴزومون اولسون (۷) زمانیکه صور (شیپوری) چالینَدی (۸) او گون چوح چتین گون اولاجاق (۹) کافرلر اوچون آسان دَئیل (۱۰) (یا پیغمبر) او کسین مجازاتین که من اونی یالقوز یاراتمیشام، منه تاپشیرگینن (۱۱) من اونا چوخلی مال و دولت باغیشلادیم (۱۲) و اوغلانلار که هامیسی سالم و دیری دیلر (۱۳) و اونا مقام و ریاست وئردیم (۱۴) گئنه توقع سی واردیر که اونلاری آرتیرام (۱۵) نه، ابداً "او بیزیم آیاتیمیزین مخالفی و دشمنی دیر (۱۶) اونی جهنمین یوخاری باشینا داخل اِئده جیوک (۱۷)

او فکر اِئدیب و تدبیر توءکدی (۱۸) ئولوم اولسون اونـون اوچون نه قدر پیس تدبیر توءکدی (۱۹) گِئنه ئولوم اولسون اونا نه پیس تصمیم توتدی (۲۰) سونرا خلقه بیر نظر سالیب (۲۱) اوزون تورشاتدی و قـاش قاباغین تـوءکدی (۲۲) سونرا دالیـن چوءووروب و تکبرلیک اِئتدی (قیافه توتدی) (۲۳) و دِئدی: بو (قرآن) جادودور که جادوگرلردن یئتیشیب (۲۴) بشر سوءزوندن سوای بیر زاد دَ ئیل (۲۵) تِئزلیکایله اونی سَقره داخل اِئده رِیک (۲۶) و سن نه بیلرسن که سَقر نمه دیر (۲۷) سَقر یانار اوددور که هیچ زادی قویماز قالسین (۲۸) انسانی بوتون یاندریب قارالدار (۲۹) سَقر اوتونون اوءن دوققوز ماموری واردیر (۳۰) جهنمین مامورلارین (عذاب) مَلکلردن قرار وِئردیک و اونلارین عده سین کافرلر اوچون سیناماق وسیله سی تعیین اِئتدیک تا اهل کتاب یقین ائده لر و مومنلرین ایمانی آرتا . اهل کتاب و مومنلر هیچوقـت اونلارین تعدادیندا شک و تردید اِئتمَزلر و اما او کسلرین که قلبی مریض دیر و داها کافرلر دِئییرلر: اللهین منظوری بو مثالی ذکر ائتمَکدن (۱۹ ناقص عددی انتخاب اِئتمَکدن) نمه دیر؟ بِئله لیکده الله هرکسی ایستر . ضلالتده ترک اِئدر و هر کسی ایستر ، هدایت ائدر . الله تعالی دان سوای هیچکس اللهین قشونون سایینداق آگاه دَئیل . بو آیاتی ذکر اِئتمَکدن منظور انسانا تذکر و نصیحت وئرمَکدیر (۳۱) (اِئیله دَئیل که کافرلر گمان اِئدیرلر) آند اولسون آیا (۳۲) آند اولسون گِئجه یه ، زمانیکه قِئییدر (۳۳) آند اولسون صبحه اوندا که ایشیقلانار (۳۴) حقیقتده قرآن بوءیوک نشانه دیر (۳۵) انسانی آگاه اِئدن و قورخوداندیر (۳۶) تاسیز انسانلاردان هرکس ایستبه ایماندا قاباغا دوشه یا دالیبا قالا (۳۷) هرکس ئوز اِئتدیگی عملین گِئرووندادیر (۳۸) ساغ طرفین اصحابیندن سوای (۳۹) اونلار بهشت باغلاریندا ساکن اولوب و بیر ، بیریندن سوءروشارلار (۴۰) گناهکار جهنمی‌لردن (۴۱) نمه باعث اولدی که سَقره داخل اوءلدوز؟ (۴۲) اونلار جواب وِئریب دِئیَرلر: که بیز نماز قیلانلاردان دَئیل ایدیک (۴۳) فقیرلره و یوخسول لارا غذا وِئرمیردیک (۴۴) بیز باطل اهلینه و مخالفلره قوشولاردیق (۴۵) و حساب و جزا گونونی تکذیب اِئدیردیک (۴۶) تابیزه ئولوم (مصیبتی) گلیـب یئتیشدی (۴۷)

اونلارا شفاعت اِئدَنلرین شفاعتی فایده وِئرمز (۴۸) نمه اوچون اونلار قرآندان اوز دوٶندَریرلر؟ (۴۹) دِئیه سن (بیر تعداد وحشی) ایشکلردیلر (۵۰) که اصلان قاباغیندان قاچیرلار (۵۱) اونلارین هر بیریسی‌نین توقع‌سی واردیر که مخصوص نامه اونلار اوچون نازل اولا (۵۲) (اِئیله دَئیل) بلکه اونلار آخرتین عذابیندن قورخمورلار (۵۳) اِئیله دَئیل البته قرآن نصیحت و تذکردیر(۵۴) تا هر کس ایستیه اوندان نصیحت آلیب و حقیقته متذکر اولا (۵۵) نصیحت قبول اِئتمَزلر و متذکر اولمازلار مگر الله ئوزی ایستیه (و هر کس قرآندان نصیحت آلا) او اهل تقوی و باغیشلانماق اهلیدیر(۵۶)

۷۵ ـ قیامت سوره سی ۴۰ ـ آیه

۲ ـ بعثت ئیلی ۱۹۹ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تاری آدیبا

نه ـ آند اولسون قیامتین گونونه (۱) نه ـ آند اولسون لوامه نفسینه (انسانی پیس عملدن ساخلیان نفس) (۲) آیا انسان بِئله حساب اِئلیر که بیز اونون سوموکلرین ییغماغا قادر دَئیل‌ایک؟ (۳) بلی، بیز قادریق حتی اونون بارماقلارین بندینی (وَ اثرین) بیرداها خلق اِئده ک (۴) ولی انسان ایستیر که هر نه فسق و فجور قاباغا گلسه، عمل اِئتسین (۵) بو جهته سوٶروشور: قیامت گونی هاچاغ اولاجاق؟ (۶) (دئگینس) او زمانی که گوٶزلر وحشتدن بَره لر (۷) و آی توتولار (۸) گون و آی پیغیشیلار (۹) او گون انسان دِئیَر که قاچاق یولی هارادیر؟ (۱۰) اِئیله دَئیل، اونلار اوچون پناهگاه یوخدور (۱۱) اوگون هامی پروردگارین طرفینه محشور و مستقر اولارلار (۱۲) اوگون انسانی (عمرونون) اولیندن آخرینه کیمی هرنه (یاخشی، یامان) عمل اِئدیب (نتیجه سیندن) آگاه اِئدَرلر (۱۳) ولی انسان ئوزی، ئوز عمل‌لریندن یاخشی آگاهدیر (۱۴) هر قدر که ئوز گناهلارینا عذر و بهانه‌گتیریر (۱۵) (یا پیغمبر، وحی نازل اولاندا) دیلیوی قرآنین قرائتینه عجله ایله آچماگینن (۱۶) اونی (سنون قلبیوه) جمع اِئتمَکی و قرائتی بیزیم عهده میزه دیر (۱۷) زمانیکه بیزیم قرائتیمیز سونا یاردی، اوندا سن قرائته باشلا (۱۸) سونرا اونی بیان اِئتمَک بیزیم عهده میزه دیر (۱۹)

اِئیله دَئیل ، بلکه سیز انسانلار فانی دنیانی دوست توتورسوز (۲۰) و آخرتی ترک اِئلیرسیز (۲۱) او گون بیر عده نین اوزی نورانی دیر (۲۲) و پروردگاره طرف متوجه دیلر (۲۳) و او گون بیر فرقه نین اوزی پریشاندیر (۲۴) و بیلرلر که بِئل سیندیران عذاب اونلارین انتظاریندادیر (۲۵) اِئیله دَئیل، زمانیکه انسانین جانی بوغازینا یئتیشدی (۲۶) (فامیلی) دِئیَر: کیمسه بو مریضه شفا وِئره بیلر؟ (۲۷) و یقین حاصل اِئدر که آیریلیق زمانی یئتیشیبدی (۲۸) و قیچی قیچینا دولاشار (۲۹) او گون هامینی پروردگاریوین طرفینه سوق (حرکت) وئرَرلر (۳۰) وای اولسون اونا که) حقی تصدیق اِئتمه دی و نمازین قیلمادی (۳۱) بلکه (برعکس) حقی تکذیب اِئدیب و اوز دوٴندَردی (۳۲) سونرا تکبر و نخوت‌ایله ئوز اهل و عیالی‌نین یانینا گِئتدی (۳۳) (ای کذاب ملعون) سن مستحق عذابسان و عذابین سنه یاراشیقی واردیر (۳۴) گِئنه عذابین سنه یاراشیقی واردیر و عذاب سنه حتم و مسلم اولدی (۳۵) آیا انسان بِئله حساب اِئلیر که اونی ئوز باشینا ئوتورَرلَر (۳۶) آیا اونون نطفه سی بیر قطره سودان عمله گلمیر؟ (۳۷) سونرا علقه اولوب و سونرادان خلقتی کامل اولور؟ (۳۸) و اوندان زوج ارکک و دیشی وجوده گلیر (۳۹) آیا بو قدرت صاحبی ، ئولونی دیریتمَکه قادردَئیل؟ (۴۰)

۷۶ ـ انسان سوره سی	۳۱ ـ آیه
ـ بعثت ئیلی	۲۴۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آیا انسانا بیر لحظه زماندان گِئچدی که بیر زاد حسابا گلمَدی؟ (۱) البته بیز انسانی قاریشمیش نطفه دن یاراتدیق و اونا اِئشیدن قولاق و گوٴره ن گوٴز قرار وِئردیک تا اونی امتحان اِئده ک (۲) و اونی دوز یولا هدایت اِئتدیک ، ایستَر شاکر اولسون ، ایستَر کافر (۳) کافرلر اوچون غل و زنجیر و یانار اود آماده اِئتمیشیک (۴) یاخشی عمل صاحبلری بهشته دوٴلی جاملاردان که مزه سی کافور کیمیدیر ، ایچَرلر (۵)

و او بیر بولاقدیر بهشتده که اللهین خاص بنده لری اوندان ایچَرلـــر و اونون سویونی هر طرفه ایستسه لر، جاری اِئدَرلر (۶) اللهین خاص بنده لری ئوز عهدلرینه وفا اِئتدیلر و او گوندن که اونون عذابی و شری اهل محشری گرفتار اِئدر، قورخورلار (۷) و اللهین رضاسیندان اوتری ئوز طعـاملارین فقیره و یتیمه و اسیره وئریرلر (۸)

(و دِئییرلر) بیز فقط اللهین رضاسیندان اوتری سیزه طعام وئریریک و سیزدن هیچ نوع توقع میز یوخدور و ایستمریک بیزدن تشکر اِئده سیز (۹) بیز پروردگاریمیزین قهر و غضبیندن او گونی که خلقین اوزی (قورخودان) پریشانحال اولار، قورخوروق (۱۰) الله تعالی اونلاری او گونون شریندن حفظ اِئدر و اونلارا خوشلوق و اوره ک شادلیقی باغیشلار (۱۱) اونلارین صبر و تحمل‌لری نین اجرینه، اونلارا بهشت باغلاری و ایپکدن لباس لطف اِئدر (۱۲) بهشتده تختلر اوسته دایانارلار و اوردا گون ایسسی‌سی و سویوق گوءرمَزلر (۱۳) بهشت آغاجلاری‌نین کوءلگه سی اونلارا یاخین اولار و میوه لری اونلارین اختیاریندا قرار تاپار (۱۴) خادم‌لر گوموش جاملار و بلور پارچلاریله اونلارین آراسیندا دولانارلار (۱۵) او گوءزَل قابلاری مناسب اندازه لرده گوموشدن تقدیر اِئدیبلر (۱۶) بهشتده شادلیق گتیرَن کـاسه لردن کـه مزه سی زنجبیل کـیمیدیر. اهل بهشته ایچیردرلر (۱۷) او بیر بولاقدیر بهشتده که آدی سلسبیـــل دیر (۱۸) جوان اوغلانلار خدمت اوچون اونلارین آراسیندا دائـم دولانارلار. اِئیله که اونلاری گوءرَرسن، گمان اِئلرسن کـه یـارلاق مروارید دیلر (۱۹) وقتی اطرافا نظر سالارسان، چوخلی نعمت و بوءیوک مُلک گوءرَرسن (۲۰) اهل بهشتین اوست لباسلاری یاشیل و نـازک ایپکدن دیر و گوموش دستبندلریله بَزه نرلر و اونلارین پروردگاری اونلارا شراب طهور ایچیردر (۲۱) (خطاب اولار) بو دوءلی نعمتلی بهشت، سیزین اعمالیزین اجری دیر و سیزین سعی و عملیز (اللهین یانیندا) مشکور و مقبول واقع اولوبدور (۲۲) (یا پیغمبـر) حقیقتـده بیز بو شاءنی اوجا قـرآنی سنه (آیـه، آیـه) گوءندَردیک (۲۳) پس پروردگاریوین حکمونه صبرین اولـــسون و هیچوقت گناهکار و کفر اِئدن اشخاصین خواهشلرینه اطاعت اِئتمه گینن (۲۴) و پروردگاریوین آدینی هر سحر و آخشام تکریم‌ایله ذکر اِئتگینن (۲۵)

و کِئجه نین بعضی سینده کِئجه نمازی قیلیب و اللها سجده
اِئت و بعضی‌سینده اوزون مدت اونا تسبیح و عبادت اِئتگینن (۲۶)
البته بو غافل جماعت فانی دنیانی چوخ دوست توتورلار و قاباقلاریندا
اولان قیامتین آغیر گونونی ترک‌اِئدیرلر (۲۷) بیز اونلاری یاراتدیق
و اونلارین یارانیشین محکم اِئتدیک. اگر بیز اراده‌اِئده‌ک، اونلارین
عوضینه باشقا مخلوق خلق اِئده ریک (۲۸) حقیقتا" بو قرآن تذکر
و نصیحت دیر، او کس اوچون که ایستیر پروردگارین طرفینه یول
توتوب کِئدسین (۲۹) و سیز ایستَمیرسیز مگر او زادیکه الله ایستیه
البته الله بیلن و حکم اِئدَندیر (۳۰) الله هرکسی ایستیه، ئوز
رحمتینه داخل اِئدر و ظالم‌لر اوچون درد آرتیران عذاب واردیـر
(۳۱)

۷۷ـ المرسلات سوره سی ۵۰ـ آیه
۲ـ بعثت ئیلی ۱۸۱ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون پیغمبرلره که سعادت اِئلچی‌سیدیلر (۱) اوندا
که سعادت یئلی اسَر (۲) آند اولسون منتشر اولموش آیه‌لره (۳)
که حق و باطله فرق قویاندیر (۴) و اللهین ذکرین اوره‌کلره سالیر
(۵) تا یاخشی‌لارا عذر و پیسلره قورخی اولسون (۶) بوندان غیر
دَئیل که هرنه سیزه وعده وِئریلیر، حتما" واقع اولاجاق (۷) زمانیکه
اولدوزلار محو اولوندی (۸) و زمانیکه گوی یاریلدی (۹) و زمانیکه
داغلار داغیلدی (۱۰) و زمانیکه امته شاهد اولان پیغمبرلره اعلام
اِئتدیلر (۱۱) هانسی گوندن اوتری تعیین اولوبلار (۱۲) فصـل
گونوندن اوتری (۱۳) و سن نه بیلیرسن که فصل گونی نمه دیر (۱۴)
وای اولسون اوگون، تکذیب اِئدَنلره (۱۵) آیا بیز کِئچمیش قوملری
(کفرلرینه‌سبب) هلاک اِئتمه دیک؟ (۱۶) سونراکی قوملری اونلار
کیمی هلاک اِئتدیک (۱۷) بیز مجرملری و گناهکـاری بو نوع عذاب
اِئله ریک (۱۸) وای اولسون اوگون، تکذیب اِئدَنلره (۱۹)

آیا بیز سیزی (ارج سیز قطره) سودان یاراتمادیق؟ (۲۰) و
اونی محکم قرارگاهدا قرار وِئردیک (۲۱) معلوم مدته کیمی (۲۲)
سونرا اونا وضعیت تعیین اِئتدیک و نه قدر یاخشی تقدیر اِئتمَکـه
قادریق (۲۳) وای اولسون او گون ، تکذیب اِئدَنلره (۲۴) آیا بیز
یئری سیزین اوچون مَسکن قرار وِئرمه دیک؟ (۲۵) دیریلر اوچون
و ئولولر اوچون (۲۶) و اوندا بوءیوک و اوجا داغلار برقرار اِئدیب،
شیرین و گوارا سوایله سیزی سیراب اِئتدیک (۲۷) وای اولسون او
گون ، تکذیب اِئدَنلره (۲۸) (عتاب اولار) گِئدین او جهنمه ساری
که اونی تکذیب اِئلیردیز (۲۹) گِئدین جهنم اوتونون کوءلگه سینه
که اوچ شاخه و اوچ طرفـدَن سیزی اِحاطه اِئدَندیر (۳۰) نه سَرین
اِئدر و نه اوتون ایسسی سیندن آزالدار (۳۱) اوتون آلوولاری اوجا
قصر کیمی قالخار (۳۲) دِئیه سن او آلوولار ساپساری دَوه دیلـر
(۳۳) وای اولسون او گون، تکذیب اِئدَنلره (۳۴) او گون دانیشماقا
قادر اولمازلار (۳۵) و اونلارا اِذن وِئرمَزلر که معذرت ایستیه لـر
(۳۶) وای اولسون اوگون، تکذیب اِئدَنلره (۳۷) (خطاب اولار)
بو گون فصل گونودور که سیزی و کِئچمیش امت لری جمع اِئتمیشیک
(۳۸) اگر سیزین مکر و حیله ز وارسا ، عمل اِئدین (۳۹) وای اولسون
او گون، تـکذیب اِئدَنلره (۴۰) البته او گون تقوا اهلی بهشتیـن
آغاجلاری نین کوءلگه لرینده و بولاقلار باشیندا اولاجاقلار (۴۱)
هر نوع میوه ایستیه لر اونلار اوچون آماده دیر (۴۲) (خطـاب
اولار) یئیون و ایچون گوارا اولسون ،بو نعمتلر سیزین اعمالیزین
اجری دیر (۴۳) البته بیز یاخشی عمل صاحبلرینه بو جور یاخشی
جزا وئره ریک (۴۴) وای اولسون او گون، تکذیب اِئدَنلـره (۴۵)
(ای کافر جماعت) یئیون و دنیاده آزجا زمان باری نین ، البته سیز
مجرم و گناهکارسیز (۴۶) وای اولسون او گون، تکذیب اِئدَنلره(۴۷)
زمانیکه اونلارا دِئییلدی: نماز قیلین ، نماز قیلمادیلار (۴۸) وای
اولسون او گون، تکذیب اِئدَنلره (۴۹) پس قرآندان سونرا هانسی
حدیثه ایمان گتیره جَکسیز؟ (۵۰)

۷۸ـ نباء سوره سی ۴۰ ـ آیه
۲ ـ بعثت ئیلی ۱۷۳ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

مخلوق نمه باره سینده بیر ، بیریندن سوءروشورلار؟ (۱) بُیوک خبرین باره سینده (۲) که اوندا اختلاف (کلمه) لری وار (۳) اِئیله دَئیل. سونرا بیلرلر (۴) البته سونرادان بیله جَکلر (۵) آیا بیز یِئری سیزه فرش اِئله مَدیک؟ (۶) و داغلاری میخ کیمی (یئرین حرکتی‌نین ناظمی) قرار وئرمَدیک؟ (۷)و سیزی جفت (کیشی و آرواد) خلق اِئله دیک (۸) و یوخونی‌سیـزه دینجَلمَک و استراحت اوچون مقرر اِئله دیک (۹) و گئجه نی سیزه ئورتوک قرار وِئردیک (۱۰) و گونوزی تلاش معاش اوچون مقرر اِئله دیک (۱۱) و باشیز اوستونده یئددی گوءی بنا اِئتدیک (۱۲) و اوندا ایشیقلی گون چراغین قرار وِئردیک (۱۳) و سیخیلیش بولوتـلاردان یاغیش سویی یاغدیردیق (۱۴) تا اونیله یِئردن دانه واوت ، علف چیخارداق (۱۵) و دوءلی آغاجلی باغلار و بوستانلار وجوده گتیره ک (۱۶) البته آیریلیش و فصل گونی خلقین وعده گاهیدیر (۱۷) او گون صور (شیپوری) چالینار و ئولولر دیریلیب فوج ، فوج محشره گلرلر (۱۸)و گویون قاپولاری آچیلار (۱۹) و داغلار سراب کیمی اولارلار (۲۰) (اوگون) جهنم ، گناهکارلارین انتظاریندا اولار (۲۱) جهنم گناهکارلارین و ظالم‌لرین یِئری‌دیـر (۲۲) که اوزون ئیل‌لر (قرن‌لر او عذابدا) قالارلار (۲۳) اوردا سَرین سو و ایچمه‌لی سو دادمازلار (۲۴) مگر قاینار سو و جهنم اهلی‌نین چرکی و زردابی (۲۵) بو جزا و کیفر اونلارین عمل‌لریله برابر (و مطابق) دیر (۲۶) چونکه اونلار حساب و جزا گونونه امید و اعتقادلاری یوخ ایدی (و اونـا ایناممیردیلار) (۲۷) و بیزیم آیت‌لریمیزی شدیدا تکذیب اِئلیردیلر (۲۸) حالبو که بیز هرزادین حسابین (محفوظ) کتابدا ثبت (و ضبط) اِئله میشیک (۲۹) پس دادین (جهنمین عذابین) سیـزه عذابدان سوای بیر زاد آرتیرماریق (۳۰)

البته پرهیزگارلار اوچون نجات یئری واردیر (۳۱) میوه لی باغلار و اوزوم باغلاری اونلار اوچوندور (۳۲) (گوزل و) یاشیت قیزلار (۳۳) دولی کاسه لریله (۳۴) بهشتده بیهوده و یالان سوزلر ائشیتمزلر (۳۵) بو گوزل جزا و نعمتلر، پروردگاریوین حساب اولونموش عطایاسیدیر (۳۶) گویلرین و یئرین و اونلارین آراسیندا اولان مخلوقون پروردگاری، باغیشلیان الله دیر. کیمسه اونون حضوروندا دانیشماقا قدرتی یوخدور (۳۷) اوگونی که روح (جبرئیل) و ملکلر صف چکیب دورارلار، هیچکس دانیشماز مگر او کسی که باغیشلیان الله اونا اجازه وئره و او گوزل سوز دانیشا (۳۸) بو گون حق و حتمی دیر. پس هر کس ایستیه پروردگارین یانیندا مقام و منزلت تاپا (گرک دین و ایمان یولوندا چالیشا) (۳۹) بیز سیزی یاخین عذابدن آگاه ائدیب و قورخوتدوق. او گون هر کس ئوز عملین که قاباقجا گوندریب، حاضر گورر و کافر شخص دئیر که ای کاش منده تورپاق اولاردیم (۴۰)

۷۹ـ نازعات سوره سی ۴۶ ـ آیه
۲ـ بعثت ئیلی ۱۳۹ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون اونلارا که (جهالتده و مصیبتده) غرق اولانی نجات وئریرلر (۱) آند اولسون اونلارا که غملی اوره گلری شاد ائلیرلر (۲) آند اولسون اونلارا که (اسلامی یایماق اوچون) اوزاق سفرلره گئدیرلر (۳) آند اولسون اونلارا که هر یاخشی و خیر ایشلرده قاباغا دوشورلر (۴) آند اولسون اونلارا که هر ایشده تدبیر ائلیرلر (که سیز انسانلار ئولندن سونرا بیرده دیریلیب و سیزدن حساب آلاجاقلار) (۵) او گونی که (صور شیپور و نون سسی) یئری تیتره ده (۶) اونون دالیجا یئر بیرده تیتریه (۷) او گونکه گونده اوره کلر قورخودان تیتری یر (۸) گوزلر قورخودان بره لر (۹) (کافرلر) دئییرلر: آیا بیز ئولندن سونرا بیر داها دیریله جه ییک؟ (۱۰) ائیله که سوموکلریمیز چورودی نئجه اولار که بیرده دیری لک؟ (۱۱) دئدیلر: اگر بو جور اولسا، اوندا (وای بیزیم حالیمیزه) چوخ زیانکار اولاروق (۱۲) بوندان غیر دئیل که اونلار تکجه صور سسین ائشیدرلر (۱۳) اوندا هامیسی تورپاقدان چیخیب و محشره طرف یولا دوشرلر (۱۴) (یا پیغمبر) آیا موسی پیغمبرین خبری سنه گلیب یئتیشیبدیر؟ (۱۵)

اوندا که پروردگاری اونی وادی مقدس طوادا سَسلـه دی (و بویوردی یاموسی) (۱۶) گِئت فرعونه طرف که او چوخ یاغی اولوبدی (۱۷) دِئگینَن ، آیا مایل‌سن که (گناهدان) پاک اولاسان؟ (۱۸) و سنی پروردگارین طرفینه هدایت اِئدم و اوندان قورخاسان؟ (۱۹) (اِئیله که موسی پیغمبر ، فرعونون یانینا گلدی) و اونا بیوک معجزه گوٴستردی (۲۰) ولی فرعون تکذیب اِئدیب و عصیان اِئتدی (۲۱) سونرا اوز دوٴندریب و تلاشا باشلادی (۲۲) خلقی ییغیب و جار چکدی (۲۳) و دئدی: من سیزین بیوک پروردگاریزام (۲۴) الله تعالی اونی دنیا و آخرت عذابینا گرفتار اِئتدی (۲۵) البته بو خبرده و حدیثده او کس اوچون که الله تعالی‌دان قورخور ، عبرت واردیر (۲۶) آیا سیز انسانلارین یارانیشی چتین‌دیر یا گویون یارانیشی و بناسی؟ (۲۷) که اونون سقفین چوخ اوجا و بناسین چوخ محکم اِئتدی (۲۸) اونون گئجه سین قارانلیق و گونـوزون ایشیقلی اِئتدی (۲۹) و اوندان سونرا یِئری دوشه دی (۳۰) و یئردن چایلار و بولاقلار و اوتلاقلار خارج اِئتدی (۳۱) و داغلاری یئر اوزونده محکم برقرار اِئله دی (۳۲) بو یاشایش متاع‌لری (و نعمتلری) سیزدن اوتری و سیزین حیواناتیزدن اوتریدیر (۳۳) اِئیله که او بیوک‌واقعه (قیامت) گلدی (۳۴) اوزمان انسان اِئتدیگی عمل‌لری (بیر، بیر) یادینا سالار (۳۵) و جهنم باخانلار اوچون ظاهر اولار (۳۶) پس هرکس اللهین امریندن تخلف اِئدیب و عصیان اِئتدی (۳۷) و دنیا حیاتین (آخرته) اختیار اِئدیب و ترجیح وئردی (۳۸) حتما" جهنم اونون مَسکنی‌دیر (۳۹) و اما هرکس که پروردگارین مقامیندان (اللهین عدالت محکمه سیندن) قورخدی و خواهش نفسدن اوزاق اولدی (۴۰) مسلما بهشت اونون مَسکنی‌دیر (۴۱) (یاپیغمبر) سندن سوٴروشورلار که قیامت هاچاغ اولاجاق؟ (۴۲) سن اونون وقتین نه بیلیرسن (۴۳) اونون بیلمَگی سنـون پروردگاریوه یئتیشر (۴۴) سن فقط او کسی که قیامت گونونـدن قورخور (اونون اوضاع و احوالیندان) آگاه ائتگینن (۴۵) اِئیله که او گون خلقه آشکار اولدی ، دئیه سن اونلار بیر گِئجه دن یا بیر گوندن آرتیق دنیاده یاشامیوبلار (۴۶)

۸۰ــ عبس سوره سی ۴۲ــ آیه
۲ــ بعثت ئیلی ۱۳۲ــ کلمه

یاغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

اخم اِئدیب ، اوزون دوٴندَردی (اوچونجی شخصین ضمیری)
(۱) اوندا که (بیر) کور کیشی اونون حضورونا گلدی (۲) سن نه
بیلدین ، بلکه‌او شخص پاک انساندیر (۳) یا بو که اللهی چوخ ذکر
اِئدیب و بو ذکر اِئتمک اونا نفع وئره؟ (۴) اما او کسی که ثروتلی-
دیر (۵) اونا آرتیق توجه اِئلیرسن (۶) بیر صورتده که تزکیه نفس
اِئتمَکدن سوای سنون آیری تکلیفین یوخـدور (۷) و اما او کسی که
علاقه ایله سنون حضوروا گلدی (۸) و الله تعالی‌دان قورخـان
انسان دیـر (۹) اونا توجه اِئتمَکدن چکینیرسن (۱۰) بِئله دَئیل،
حقیقتده اللهین آیاتی (بوتون انسانلار اوچون) تذکر و نصیحت
دیر (۱۱) هر کس ایستیر، اوندان نصیحت آلار (۱۲) اللهین
آیاتی کرامتلی کتابدا یازیلیب (۱۳) او کتاب چوخ پاک و مقدس‌دیر
(۱۴) اللهین سفیرلری‌نین اللرینه تاپشیریلیب (۱۵) که چوخ
محترم و صالح‌دیلر (۱۶) ئولوم اولسون انسانا نمه اوچون بو قدر
کفران اِئدندیر؟ (۱۷) آیا انسان متوجه دَئیل که نمه دن خلـق
اولونوب؟ (۱۸) الله اونی نطفه دن خلق اِئدیب و تقدیر اِئتدی
(۱۹) سونرا یاشایش یولون اونا آسان اِئله دی (۲۰) سونرا او ئولر
و قبره قویارلار (۲۱) هر وقت الله ایستیه اونی قبردن چیخاردار
(۲۲) بِئله دَئیل که انسان اللهین امرینی یئرینه یئتیرمه سین
(۲۳) پس انسان گرک او غذا و طعامی که صرف اِئلیر، توجه اِئله
سین (۲۴) بیز یاغیش سویون (یئره) یاغدیردیق (۲۵) سونرا
یئـرین تورپاغین یـاردیق (۲۶) و دانه لر (و تـوخوملار) اوندا
گوٴوَرتدیک (۲۷) و اوزوم باغلاری و یونجالیقلار (۲۸) و زیتون
باغلاری و خرمالیقلار (۲۹) باغلار (و بوستانلار) و آغاجلیقلار
(۳۰) میوه‌لر (یئمیشلر) و اوتلاقلار (۳۱) بیر بئله متاع (و نعمتلر
و یاشاییش وسایلی) سیزدن اوتری و سیزین حیوانلاریزدان‌اوتری
دیر (۳۲) اِئیله که گویون سَسی (قیامت صیحه سی) گلدی (۳۳) او
گون هر کس ئوز قارداشیندان قاچار (۳۴) آناسیندان و آتاسیندان
(۳۵) آروادیندان و اوشاغیندان (۳۶) او گون هر کس او قدر ئوز
عملینه گرفتار اولار که بونلارا هیچ یئتیشه بیلمز (۳۷) او گون بعضی
اوزلر ایشیقلی و نورانی‌دیر (۳۸) گولور و خوشحالدی (۳۹) بعضی
اوزلری توز باسیب (۴۰) ذلتدن قارالیب (۴۱) اونلار کافرلر و
فسادچیلاردیر (۴۲)

۸۱ ــ تکویر سوره سی ۲۹ ــ آیه
۲ــ بعثت ئیلی ۱۰۴ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

او زمانیکه گون قارالار (۱) و اوندا که اولدوزلار باتار (۲)
و اوندا که داغلار حرکتِه گلر (۳) و اوندا که حامله دَوه لر صاحب‌سیز
قالار (۴) و اوندا که قوشلار و حیوانلار بوتون ییغیشیلانار (۵) و
اوندا که دریالار بخار اولوب قورویار (۶) و او زمانیکه نفسلر جفت
اولار (بدنلره جان گلر) (۷) و اوندا که دیری قورلانان (قیز)
لاردان سوءروشولار (۸) هانسی گناهیزا وچون سیزی ئولدوردولر؟ (۹)
و اوندا که خلقین نامهٔ اعمالی (اونلارین آراسیندا) یاییلار. (۱۰)
و اوندا که گوی داغیلار (۱۱) و اوندا که جهنم آلولانار (۱۲) و
اوندا که بهشت یاخینلا شار (۱۳) اوزمان هر کس حاضر اِئله دیگی
عملدن آگاه اولار (۱۴) (اِئیله دَئیل که کافرلر گمان اِئلیرلر) آند
اولسون حرکت اِئدن اُولدوزلارا (۱۵) که ایشیقدا گوءرسَنمَزلر (۱۶)
آند اولسون گئجه یه او زمانیکه قارانلیقلا شار (۱۷) آند اولسون
سحره او زمانیکه آچیلار (۱۸) حقیقتا" قرآن اللهین کرامتلی
ائلچی‌سی‌نین کلامیدیر (۱۹) که قدرتلی مَلک‌دیر (اللهین امرینه)
و عرش صاحبی‌نین یانیندا مقام و منزلت صاحبی‌دیر (۲۰) فرماندار
و امین‌دار دیر (۲۱) و سیزین پیغمبریز دیوانه دَئیل (۲۲) البته
پیغمبر اونی (جبرئیلی) افق اعلاده آشکارا (اصلی قیافه سینده)
گوءردی (۲۳) و پیغمبر غیب خبرلرین سیزه دئمکدن چَکینمَز (و
مضایقه اِئتمز) (۲۴) قرآن (الله کلامیدیر) قاوولموش شیطانین
سوءزلری دَئیل (۲۵) پس سیز جماعت (اللهین کلامین ئوتوروب)
هارا گِئدیرسیز؟ (۲۶) بو قرآن کریم اهل عالمه نصیحت و تذکردن
سوای دَئیل (۲۷) تا سیزدن هرکس ایستیه دوز یول توتوب گِئده
(۲۸) و سیز بو دوز یولی ایستَمیرسیز مگر عالَملرین پروردگاری الله
تعالی ایستیه (که سیز هدایت تاپاسیز) (۲۹)

۸۲ ــ انفطار سوره سی ۱۹ ــ آیه
۲ ــ بعثت ئیلی ۸۰ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

او زمانیکه گوی یاریلار (۱) و او زمانیکه اولدوزلار تؤکولر (۲) و او زمانیکه دریالار آخیب گئدر (۳) و او زمانیکه اهل قبور قالخارلار (۴) او زمان هرکس ئوز عملینه که قبلا" و بعدا" (باقیات صالحات) انجام وئریب، آگاه اولار (۵) ای انسان، نمه باعث اولدی که سن کرامتلی پروردگاریوه مغرور (و نافرمان) اولاسان؟ (۶) او اللهی که سنی خلق ائتدی و سنی رشد کماله یئتیردی و سنه تعادل قدرت باغیشلادی (۷) وسنی هر صورتده که ایستیردی، یاراتدی (۸) ائیله دَئیل (که سیز گمان ائلیرسیز) بلکه سیز حساب و جزاگونونی تکذیب ائدیب و اینانمیرسز (۹) البته سیزین اوچون محافظ لروار دیر (۱۰) اونلار کرامتلی ملائکه و سیزین اعمالیزی یازانلاردیر (۱۱) سیز هر ایش گؤره سیز، اونلار بیلیرلر (و یازیرلار) (۱۲) حقیقتده یاخشی عمل صاحبلری بهشتده نعمت ایچینده دیلر (۱۳) و پیس عمل صاحبلری جهنمده اود ایچینده دیلر (۱۴) جزا و مکافات گونی اونا یئتیشرلر (۱۵) گناهکارلار جهنمدن اوزاق اولان دَئیل‌لر (۱۶) و سن نه بیلیرسن که جزا گونی نمه دیر (۱۷) و جزا گونونه سن نئجه آگاه اولا بیلرسن؟ (۱۸) جزا گونی او گوندور که هیچکس، هیچ کسه بیرزاد (کمک لیک) ائلیه بیلمز. اوگون امر و فرمان تکجه الله تعالی اوچوندور (۱۹)

۸۳ـ مطففین سوره سی ۳۶ـ آیه
۲ ـ بعثت ئیلی ۱۶۹ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

وای اولسون (عذاب اولسون) اسگیک ساتانلارا (۱) او کسلری که (خلقدن جنس آلاندا) کامل ئولچوایله آلیرلار (۲) و ساتاندا اونون ئولچوسوندن و وَزنیندن اسگیک ائلیرلر (۳) آیا اونلار بیلمیرلر که بیر گون احضار اولاجاقلار؟ (۴) بُیوک گون اوچون (۵) او گونی که بوتون مخلوق پروردگارین حضوروندا حساب اوچون دورارلار (۶)

اِئیله دَئیل (که گمان اِئیلیرلر) پیس عمل صاحبلرین نامهٔ اعمالی و حسابی "سجین" ده یازیلار (۷) و سن نه بیلیرسن که سجین نمه دیر (۸) سجین یازیلمیش بیر کتابدیر (۹) وای اولسون او گون تکذیب اِئدنلره. (۱۰) او کسلری که حساب و جزا گونونی تکذیب اِئدیب و اینانمیرلار (۱۱) جزا گونونی تکذیب اِئتمَز مگر هر ظالم و حددن چیخمیش گناهکار (۱۲) وقتی بیزیم آیاتیمیز اونا تلاوت اولار، دِئیَر که بونلار قدیم آداملارین ناغیل‌لاری‌دیر (۱۳) اِئیله دَئیل، بلکه اونلارین اوره کلری کسب اِئله دیکلری قبیح عمل‌لرین اثرینده پاسلانیب (۱۴) اِئیله دَئیل، حقیقتده اونلار پروردگارین رحمتیندن او گون محروم‌دیلار (۱۵) سونرا اونلاری جهنمه آتارلار (۱۶) و اونلارا دِئیَرلر: بو همون جهنم دیر که سیز اونی تکذیب اِئدیب و اینانمیردیز (۱۷) اِئیله دَئیل، البته یاخشی عمل صاحبلرین نامهٔ اعمالی و حسابی "علیین" ده یازیلیب (۱۸) و سن نه بیلیرسن که علیین نمه دیر (۱۹) علیین یازیلمیش بیر کتابدیر (۲۰) (اللهین درگاهینا) یاخین اولان مَلکلر اونا شاهد دیلر (۲۱) حقیقتده یاخشی عمل صاحبلری بهشتده نعمت ایچینده دیلر (۲۲) تختلر اوستونده اگله شیب و تماشا اِئلیرلر (۲۳) اونلارین اوزلرینده ایشیق‌لیق و شادلیق آثاری اللهین نعمتلریندن آیدین و مشخص‌دیر (۲۴) اونلارا مُهرلی و خالص نوشابه‌لردن ایچیردرلر (۲۵) او ایچمه‌لیلر مِشک (و عنبرایله) مُهرله نیب. عاقل آداملار گرک بو گؤزل نعمتلره یئتیشمک اوچون بوتون رغبت‌ایله چالیشالار (۲۶) او ایچمه‌لیلره "تسنیم" سویی قاتارلار (۲۷) تسنیم بیر بولاقدیر بهشتده که اللهین درگاهینا یاخین اولانلار او بولاقدان ایچَرلر (۲۸) او کسلر که (دنیاده) مجرم و گناهکاریدیلار، اهل ایمانا گولوردیلر (۲۹) وقتیکه اونلارین کنارینداان رد اولوردیلار مومنلری مسخره اِئلیردیلر (۳۰) مجرملر وقتی ئوز آداملاری‌نین یانینا قاییدیردیلار خوشحال اولوردیلار (که مومنلری مسخره اِئدیبلر) (۳۱) اِئیله که مومنلری گؤروردیلر، دِئییردیلر: بونلار آزقین و یول ایتیرمیش بیر جماعت‌دیلر (۳۲) بیز- ایمانسیزلاری، ایمانلی لارا محافظ و مراقب گؤندرمه میشیک (۳۳) پس بوگون اهل ایمان، کافرلرین حالینا گولرلر (۳۴)

او حالدا که تختلر اوستونده اگله‌شیب و تماشا اِئلیرلر (۳۵) آیا کافرلر ئوز عمل‌لری‌نین جزاسیندان سوای آیری جزا گوٚ رورلر؟ (۳۶)

۸۴ ـ انشقاق سوره سی ۲۵ ـ آیه
۲ ـ بعثت ئیلی ۱۰۷ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

زمانیکه گوی یاریلدی (۱) و پروردگاری‌نین امرینی اِئشیدیب و حقی‌ایدی که اِئشیدسین (۲) و زمانیکه یئر آچیلدی (۳) و هرنه سی که ایچینده وارایدی اِئشیگه سالیب ،خالی اولدی (۴) و پروردگاری‌نین امرینی اِئشیدیب و حقی ایدی که اِئشیدسین (۵) ای انسان سن نه قدر چالیشیب و سعی اِئدیرسن ، ئولوب و پروردگاریوین‌گوٚ روشونه یئتیشه‌جَکسن (۶) و اما اوکسین که نامهٔ اعمالی ساغ الینه وئریله (۷) اونون حسابی تِئز و آسان اولار (۸) و ئوز اهلی‌نین یانینا خوشحال قِئییدر (۹) و اما او کسین که نامهٔ اعمالی دال طرفدن (سول الینه) وئریله (۱۰) آه و ناله سی قاوزانار (۱۱) و جهنمین اوتونا دوشر (۱۲) بیر صورتده که (دنیاده) ئوز اهلی‌ایله خوشلوقدایدی (۱۳) و گمان اِئلیردی که بیرده قِئیت‌میه جَک (۱۴) بلی مسلما" اونون پروردگاری اونون اعمالینا کاملا" آگاهدیر (۱۵) اِئیله دَئیل (که الله، بنده لرین اعمالیندان خبردار اولمیا) آند اولسون شفقه (۱۶) آند اولسون گئجه یه و او قارانلیقا که اونی ئورتر (۱۷) آند اولسون آیا وقتیکه کامل بَدر اولار (۱۸) یقینا" سیز مومنلر طبقه بطبقه توفیق تاپارسیز (گون به گون آرتارسیز) (۱۹) پس اونلارا نه اولوبدور که ایمان گتیرمیرلر؟ (۲۰) زمانیکه اونلارا قرآن قرائت اولور ، سجده اِئله میرلر (۲۱) بلی ، کافر جماعت قرآنی تکذیب اِئلرلر (۲۲) و الله عالِمدیر او زادا که اوره کلرینده گیزلین ساخلیرلار (۲۳) پس اونلاری دردآرتیران عذابه بشارت وئرگینن (۲۴) او کسلردن سوای که ایمان گتیریب و صالح عمل انجام وِئریرلر ،اونلار اوچون همیشه لیک و منت‌سیز اجر واردیر (۲۵)

۸۵ ـ البروج سوره سی ۲۲ ـ آیه
۲ـ بعثت ئیلی ۱۰۹ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون گویه که بُرجلر صاحبی‌دیر (۱) آند اولسون وعده اولموش گونه (۲) آند اولسون شاهده و شاهد اولموشا (۳) اصحاب اخدود تماما" هلاک اولدولار (۴) او جماعتی که اود یاندیرمیشدیلار (۵) و اونون اطرافیندا اگلشمیشدیلر ((۶) و مومنلرین اوتدا یانماقلارینا تماشا ائلیردیلر (۷) او مومنلره هیچ عیب و ایراد توتموردولار مگر بونی که اونلار قدرتلی و حمد و ثنایه لایق اولان اللهه ایمان گتیرمیشدیلر (۸) او اللهی که گویلرین و یئرین مُلکی و حکومتی اونونکیدیر و الله هر زادا شاهد و ناظردیر (۹) او کسلری که مومن کیشیلری و مومنه آروادلاری شکنجه ائتدیلر و بو ایشدن ال چکمه‌یب و توبه ائتمه دیلر، جهنمین عذابی و یانار اوتون عذابی اونلارین انتظاریندادیر (۱۰) البته او کسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر، بهشت باغلاری که ایچلرینده چایلار و سولار آخیر اونلار اوچوندور. خوش بختلیک و بُیوک سعادت همون بودور (۱۱) مسلما" سنون پروردگاریوین مجازاتی چوخ شدیددیر (۱۲) الله تعالی انسانی یوخدان وجوده گتیریر و اونی (ئولندن سونرا عرصهٔ قیامته) قیطریر (۱۳) الله چوخ باغیشلیان ودوست توتاندیر (توبه ائدنلری) (۱۴) بُیوک عرشین صاحبی‌دیر (۱۵) ایسته دیگینی (کمال قدرتیله) عمله گتیرر (۱۶) (یا پیغمبر) آیا کفار قشونون خبری سنه گلیب یئتیشدی؟ (۱۷) فرعونون قشونی و ثمود جماعتین قشونی (که نئجه محو اولدولار)؟ (۱۸) بلی، اونلار که کافردیلر، قرآنی و سنی تکذیب ائلرلر (۱۹) و الله تعالی اونلارا یوخاریدان احاطه ائدندیر (۲۰) بلی، او قرآن مجیددیر (۲۱) لوح محفوظ دا یازیلیبدیر (۲۲)

۸۶ ـ طارق سوره سی ۱۷ ـ آیه
۲ ـ بعثت ئیلی ۶۱ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون گویه، آند اولسون طارقه (۱) و سن نه بیلیرسن
که طارق نمه دیر (۲) طارق چوخ ایشیقلی بیر اولدوزدیر (۳)
حقیقتده هر شخص اوچون (الله طرفیندن) محافظ و مراقب واردیر
(۴) پس گرک انسان توجه اِئله سین که نمه دن خلق اولونوب (۵)
او داشلانان نطفه سویوندان خلق اولوب (۶) که آتا بئلیندن و آنا
(سینه) سوموگونون آراسیندان چیخار (۷) مسلما " الله خلقی
(ئولندن سونرا) بیر داها دیری اِئتمگه قدرتی واردیر (۸) اوگونی
که خلقین اسراری آشکار اولار (۹) اوگون انسان اوچون هیچ قدرت
و هیچ آرخا اولمیاجاق (۱۰) آند اولسون (بولوتلی و) یاغیشلی
گویه (۱۱) آند اولسون اکین‌لی یئره (۱۲) که قرآن حقیقتا " الله
کلامیدیر و حق و باطلی آراشدیراندیر (۱۳) بیهوده و باطل سوٌز
دَئیل (۱۴) البته کافرلر (اونی تضعیف اِئتمک اوچون) مکر و حیله
اِئلیرلر (۱۵) من اونلارین مکر و حیله لرینه جزا و کیفر وئره رم
(۱۶) سن (یا پیغمبر) کافرلره مهلت وِئرگینن تا عمل‌لری‌نین
جزاسین گوٌرسونلر (۱۷)

۸۷ ـ اعلیٰ سوره سی — ۱۹ ـ آیه
۲ ـ بعثت ئیلی — ۷۲ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

حمد اِئله پروردگاریوین آدینا که اعلیٰ دیر (۱) او اللهی که
مخلوقاتی یاراتدی و یارانیشی کامل اِئتدی (۲) او اللهی که
(انسان اوچون هرنه مناسب ایدی) مقدر اِئدیب و هدایت اِئتدی
(۳) او اللهی که چمنلری و اوتلاقلاری وجوده گتیردی (۴) سونرا
اونلاری قارا و قوری اِئتدی (۵) (یا پیغمبر) بیز قرآنین آیه لرین
کرارا سنه قرائت ائله ریک تا هیچوقت یادیندان چیخماسین (۶)
مگر اونی که الله ایستیه (یادیندان چیخاردا) مسلما او تمام
آشکار و گیزلین ایشلری بیلیر (۷) بیز سنه آسان شریعته توفیق
وئره ریک (۸) اگر نصیحت اونلارا فایده وئرسه (موثر واقع اولسا)
اونلارا نصیحت وئر و اونلاری آگاه اِئله گینن (۹) البته او کس که
الله تعالی دان قورخور، سنون نصیحتیوی قبول اِئلر (۱۰) و شقاوت
اهلی اوندان چکینر (۱۱) آنجاق بیوک یانار اوتا دوشر (۱۲) او
اوتدا نه ئولر و نه دیریلر (۱۳) حقیقتده نجات تاپدی او کس که
ئوز نفسی نی تزکیه و پاک اِئتدی (۱۴) و او کس که پروردگارین آدینی
ذکر اِئدیب و نماز قیلدی (۱۵)

بلی - سیز مخلوق ، دنیا حیاتین ، آخرته ترجیح وِئریبسیز (۱۶) بیر صورتده که آخرت اِئوی چوخ یاخشی و همیشه لیک‌دیر (۱۷) حقیقتده بو سوءزلر قاباقکی پیغمبرلرین کتابیندا ذکر اولوب (۱۸) ابراهیم و موسی پیغمبرین کتابلاریندا (۱۹)

۸۸ـ غاشیه سوره سی ۲۶ـ آیه
اول ـ بعثت ئیلی ۹۲ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یاپیغمبر) آیا عاشیه (مخلوقی قاپسیان) گونون خبری سنه یئتیشیب دیر؟ (۱) او گون چوخ اوزلر قورخلو و پریشان اولارلار (۲) پیس عمل صاحبلری زحمته و مشقته دوشرلر (۳) یانار اوتا دوشه جَکلر (۴) جهنمین قاینار بولاقیندان ایچَرلر (۵) اونلار اوچون ضریع (تیکانلی اوت) دن سوای طعام یوخدور (۶) اونلارا نه قوت وِئرر و نه آجلیقدان ساخلار (۷) چوخ اوزلر اوگون اللـهین نعمتلرینه شاد و خوشحالدیلار (۸) و ئوز سعی و عمل‌لریندن راضی‌دیلار (۹) عالی بهشترده ساکن اولارلار (۱۰) و اوردا بیهوده و باطل سوءزلر اِئشیتمَزلر (۱۱) بهشتده آخار بولاقلار واردیر (۱۲) بیوک و اوجا تختلر وار (۱۳) گوءزل کوزه‌لر و قابلار قویولوبدور (۱۴) یوموشاق بالِشلار بیر، بیری نین یانینا قویولوب (۱۵) و نفیس فرش‌لر دوشه نوب (۱۶) آیا مخلوق دَوه نین خلقتینه نظر سالمیرلار که نئجه خلق اولونوب؟ (۱۷) و گویه نظر سالمیرلار که نئجه اوجا بنااولوبدور؟ (۱۸) و داغلارا نظر سالمیرسلار که نِئجه (یئره) یاپیشیبلار؟ (۱۹) و یِئره نظر سالمیرلار که نِئجه دوشه نوب؟ (۲۰) پس سن بو حقایقی خلق اوچون تذکر وئرگینن ، البته سنون وظیفن ، تذکر وئرمَک و خلقی آگاه اِئتمَکدیر (۲۱) سنون اونلارا تسلطین یوخدور (۲۲) (پس سن خلقه نصیحت وئرگینن) او کسدن سوای که حقدن اوز دوءندریب و کافر اولا (که نصیحت اونا فایده وِئرمَز) (۲۳) الله اونی بیوک عذابیله مجازات اِئلر (۲۴) یقینا بیزیم طرفیمیزه قئییدیب گلمَک ، اونلاریله دیر (۲۵) و اونلاردان حساب چکمک بیزیله دیر (۲۶)

۸۹ ــ فجر سوره سی ۳۰ ــ آیه
اول بعثت ئیلی ۱۳۷ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون صبح آچیلانا (۱) آند اولسون اون گئجه‌یه (حج زمانینا) (۲) آند اولسون جفته و تکه (۳) آند اولسون گئجه یه زمانی که سونا یِئتیشیر (۴) آیا بو آندلار اهل عِلمین یانیندا، آندا یاراشیقی یوخدور؟ (۵) گوٌرمَدین که سنون پروردگارین عاد قومنا نه لر اِئله دی (۶) اِرَم اهلینه که (داش) ستونلی قلعه‌لــر صاحبی دیلر (۷) که اونلارین مِثلی آیری شهرلرده ایجاد اولمامیشدی (۸) و ثمود قومنا که اِئولرین داشدان بنا اِئلیردیلر (۹) و فرعونه که قدرت (و قشون) صاحبیدی (اونا اطاعت اِئتمه ینلری چارمیخا چَکردی) (۱۰) او کسلری که شهرلرده ظلم و طغیان اِئله دیلر (۱۱) و یِئر اوزونده فتنه و فسادی آرتیردیلار (۱۲) پس سنــون پروردگارین اونلاری عذاب شلاقی‌نین آلتینا آلدی (۱۳) البته سنون پروردگارین بنده لرین (اعمالینا و کردارینا) مراقب‌دیر (۱۴) و اما وقتیکه پروردگار، انسانا نعمت وِئریب و اونی امتحان اِئلر، اوندا انسان دِئیَر: پروردگاریم منی عزیز و گرامی اِئتدی (۱۵) و چون روزوسون آزالتماق‌ایله امتحانا چَکر، اوندا دِئیَر که پروردگاریم مــنی خوار و ذلیل اِئتدی (۱۶) (اِئیله دَئیل که گمان اِئلیرسیز) بلکه سیز یتیم‌نوازلیق اِئله میرسیز (۱۷) فقرایه طعام وئرمَکه ئوزوزدن رغبت و تمایل‌و علاقه نشان وِئرمیرسیز (۱۸) و خلقین میراثین(هر کسدن اولسا، ناحق) یِئییرسیزَ (۱۹) دنیا مالین (هر یولدان کسب اولسا) آرتیق دوست توتورسوز (بو سبب‌لره سیزی خوار و ذلیل اِئلیرم) (۲۰) اِئیله دَئیل (که سیز گمان اِئلیرسیز) زمانیکه یئــر شدت‌ایله متزلزل اولوب و داغیلار (۲۱) و زمانیکه ملکلر صف چَکیب و پروردگاریوین حکمی صادر اولار (۲۲) و زمانیکه جهنــم ظاهر اولار، اوندا انسان یقین حاصل اِئلر که وئریلمیش عذاب وعده سی حتم و یقین‌دیر، ولی بو یقین اِئتمک اونون حالینا نــه فایداسی اولاجاق؟ (۲۳)

او دِئیَر: ایکاش (دنیاده) آخرت حیاتی اوچون یاخشی عمل گوٶندرَردیم (۲۴) اوگون هیچکس بی‌جهت عذاب اولونماز (۲۵) و هیچکس بی‌سبب زنجیریله باغلانماز (۲۶) ای او کسیکه (ئوز ایمانیوه و اللـهین رحمتینه) خاطرجمع سن (۲۷) قئیبیت پروردگاریوین طرفینه، سن اوندان راضی و اودا سندن راضی اولان حالدا (۲۸) و داخل اولگینن منیم صالح بنده‌لریمین جَرگه سینه (۲۹) و داخل اولگینن منیم بهشتیمه (۳۰)

۹۰ ـ بلد سوره سی — ۲۰ ـ ایه
اول بعثت ئیلی — ۸۲ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

نه، آنـد اولسون بـو شهره (مکه یه) (۱) و سن بوشهرده دایانانسان (۲) آند اولسون آتایا (حضرت آدمه) واونون (اللـهی تانیان) اولادینا (۳) که بیز، انسانی رنج و مشقتده خلق اِئله دیک (۴) آیا انسان بِئله گمان اِئلیر که اونا عذاب اِئتمگه بیر کس قادر اولماز؟ (۵) دِئییر که چوخلی مال و ثروت تلف اِئله دیم(۶) آیا گمان اِئلیر که اونی هیچکس گوٶرمَز؟ (۷) آیا بیز اونون اوچون ایکی گوٶز قرار وئرمَدیک؟ (۸) و دیل و ایکی دوداق اونا وئردیک (۹) و خیر و شر یولون اونا تانیتدیردیق (۱۰) اما انسان "عقبه" تکلیفینه عمل اِئله مَدی (۱۱) و سن نه بیلیرسن که عقبه نمهٔ دیر (۱۲) عقبه بَرده و قول‌لاری آزاد اِئتمک تکلیفی‌دیر (۱۳) یـا آجلیق گونلرینده فقیرلره طعام وئرمَک‌دیر (۱۴) یا فامیلده اولان یتیم اوشاق‌لارا (کمک و) احسان اِئتمک‌دیر (۱۵) یا یِئره یاپیشان فقیرلره کمک و احسان اِئتمکدیر (۱۶) اوندا شخص (بو عمل‌لریله) اهل ایمان اولوب و بیر، بیرین صبر و بخششه توصیه اِئلرلر (۱۷) اونلار ساغ طرفین اهلیدیلر (ساغچیدیلر) (۱۸) و او کسلری که بیزیم آیاتیمیزه کافر اولدولار، سول طرفین اهلیدیلـر (۱۹) او کافرلر اوچون اوستی ئورتولی و احاطه اِئدن جهنم اوتی واردیـر (۲۰)

۹۱ ـ شمس سوره سی — ۱۵ ـ آیه
اول بعثت ئیلی — ۵۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون گونه و اونون ایشیغینا (۱) آند اولسون آیا زمانیکه گونون دالیجا چیخار (۲) آند اولسون گونوزه اوندا که ایشیقلانار (۳) آند اولسون گئجه یه اوندا که قارانلیقلاشار (۴) آند اولسون گویه و اونی یارادانا (بنا اِئده نه) (۵) آند اولسون یئره و اونی گوُسترَنه (۶) آند اولسون انسانا و اونی کامل یارادانا (۷) و انسانا گناهکارلیقی و پرهیزگارلیقی (خیر و شری) تانیتدیرانا (۸) حقیقتده نجات تاپدی اوکس که ئوز نفسی‌نی پاک اِئتدی (۹) و زیانکار اولدی او کس که ئوز نفسی‌نی (ساخلامایب و) گناهکار ائتدی (۱۰) ثمود قومی (قبلاً) طغیان اِئدیب و صالح پیغمبری تکذیب اِئله دیلر (۱۱) وقتیکه اونلارین ظالم‌راقی (ناقه نی ئولدورمَگه) آیاغا قالخدی (۱۲) اوندا اللهین پیغمبری اونلارا دئدی: بو ناقه (دیشی دَوه ـ آروانا) اللهین آیتی‌دیر، الله تعالی‌دان قورخون و اونا سو وئرین ایچسین (۱۳) ثمود قومی اونی تکذیب اِئدیب ـ ناقه نی پی‌له دیلر. پروردگار اونلاری گناهلارینا سبب هلاک اِئدیب و ئولکه لرین یئریله برابر اِئتدی (۱۴) و الله اونلاری هلاک اِئتمَکدن قورخماز (۱۵)

۹۲ـ اللیل سوره سی — ۲۱ ـ آیه
اول بعثت ئیلی — ۷۱ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون گئجه یه زمانیکه قارانلیقلاشار (۱) آند اولسون گونوزه اوندا که ایشیقلانار (۲) آند اولسون اونا که ارکک و دیشی‌نی (مذکر و مؤنثی) خلق اِئتدی (۳) حقیقتده سیز انسانلارین سعی و تلاشی مختلف‌دیر (۴) و اما هر کس که احسان اِئدیب و الله تعالی دان قورخدی (۵) و گوُزَل سوُزی (اللهین کلامین) تصدیق اِئله دی (۶) بیز اونون ایشلرینده آسانلیق قرار وِئره ریک (۷) و اما هر کس بخل اِئدیب (احسان وِئرمَدی) و مال ییغدی (۸) و گوُزَل سوُزی تکذیب اِئتدی (۹) بیز اونون ایشلرینده چتین‌لیک قرار وئره ریک (۱۰) وقتیکه هلاک اولدی، مال و ثروت اونی عذابدن ساخلاماز (۱۱) البته مخلوقی هدایت اِئتمک بیزیم عهده میزه دیر (۱۲) و بیزیم اوچوندور آخرت و دنیانین حکومتی (۱۳) من سیزی جهنمین یانار اوتوندان قورخودورام (۱۴)

داخل اولماز او اوتا مگر خلقین ظالم‌راقی (۱۵) اوکس کـه (اللهین آیاتین) تکذیب اِئدیب و (ایمان گتیرمَکدن) اوز دوٌندردی (۱۶) تقوی اهلی او اوتدان اوزاق اولاجاقلار (۱۷) او شخص کـه مالی نین (واجب حقین) وئریب و پاک‌لیق آختاردی (۱۸) بیر صورتده که هیچ کسین حق نعمتی اونون یانیندا یوخ ایدی (بیرکسه بوشلی و مدیون دَئیل‌ایدی) (۱۹) و احسان اِئتمز مگر (مقامی) اوجا و اعلا پروردگارین رضاسیندان اوتری (۲۰) البته بهشتـده (الله تعالی وِئرن نعمتلره) راضی و خوشحال اولاجاق (۲۱)

۹۳– والضحی سوره سی ۱۱ – آیه
اول بعثت ئیلی ۴۰ – کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون ایشیقلی گونوزه (۱) آند اولسون گئجه یه زمانیکه قارانلیقلاشار (۲) پروردگارین سنی ترک اِئتمیوب و سنه آجیـق توتمایب (۳) البته سنون گله جَگین چوخ یاخشی اولاجاق گئجـه جَگیندن (۴) و پروردگارین گله جَکده (سنه و سنون تابع لریوه) او قدر نعمت وئره جک تا کاملا" راضی اولاسان (۵) آیا پروردگارین سنی یَتیم تاپمادی و سنه پناه وئردی؟ (۶) و سنی ایتگین تاپمادی و سنی هدایت اِئتدی؟ (۷) و سنی عیالوار تاپمادی و سنی غنـی ائتدی؟ (۸) پس سنده هیچوقت یتیم اوشاقلاردان اوز دوٌندرمه گینن (۹) و هیچوقت فقیری و سائلی (قاپودان) قووما گینن (و پای‌سیز قیطرمه گینن) (۱۰) و همیشه پروردگاریون نعمتلرین ذکر ائله گینن (که اللهین نعمتلرین دیله گتیرمک ئوزی نعمتلره شکـر اِئتمکدیر) (۱۱)

۹۴ – انشراح سوره سی ۸ – آیه
اول بعثت ئیلی ۲۷ – کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبـر) آیا بـیزسنه شرح صدر (آچیق سینه و اوره ک دوٌزومی) وئرمَدیک؟ (۱) و سنون آغیر یوکووی آرخاندان گوتور-مَدیک؟ (۲) اویوکی که یاخین ایدی بِئلیوی سیندیرا (۳) و سنون آد، سانیوی اوجا اِئتمه دیک؟ (۴) پس حقیقتده هرچتین لیک‌ایله البته آسانلیق و راحت‌لیق واردیر (۵) بلی هر چتین‌لیک‌ایله آسانلیق واردیر (آیه نین تکراری تاکید و سفارش اوچوندور) (۶) اِئیله کـه ایشدن (تبلیغ رسالتدن) فارغ اولدون، اوزووی پروردگاریوه ساری توتگینن. (۷) و شوق و ذوق و رغبت‌ایله پروردگاریندن مطلب و حاجت ایسته گینن (۸)

۹۵ـ والتین سوره سی — ۸ ـ آیه
اول بعثت ئیلی — ۳۴ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون انجیره و زیتونه (عیسی پیغمبرین وحی گاهی) (۱) آند اولسون طور سینا یه (موسی پیغمبرین وحی گاهی) (۲) آند اولسون بو امن و امان شهره (رسول اکرم ص وحی اولان محلی) (۳) که بیز انسانی چوخ گوٓزل اندام و گوٓزل صورتده خلق ائله دیک (۴) سونرا اونی آشاقی طبقه لرین آشاغی سینا قیطرریک (یا کفرونه گوٓره) اونی جهنمین لاپ آشاغی قاتینا گوٓندرریک (۵) مگر اوکسلری که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر. پس اونلار اوچون همیشه لیک و قطع اولمیان و منت سیز اجر واردیر (۶) پس ای انسان نمه باعث اولدی که دینی تکذیب ائده سن؟ (۷) مگر الله حکم ائدنلرین حکم ائده نی دئیل؟؟ (۸)

۹۶ـ علق سوره سی — ۱۹ ـ آیه
اول بعثت ئیلی — ۷۲ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) اوخو (قرآنی) پروردگاریوین آدینا که خلق ائتدی (۱) خلق ائتدی انسانی نطفه دن (۲) اوخو (و بیلگینن که) سنون پروردگارین گرامی لرین گرامیسی دیر (۳) او پروردگاری که انسانا قلم له یازماق و علم ئورگتدی (۴) او زادی که انسان بیلمیردی، اونا تعلیم وئردی (۵) ائیله دئیل (که خلق گمان ائلیرلر) قطعا" انسان مغرور اولوب و طغیان ائدر (۶) وقتیکه ئوزون و ارلی و احتیاجسیز گوٓردی (۷) البته اونلارین هامیسی نین قاییداجاق یوللاری پروردگاریوین طرفینه دیر (۸) (یا پیغمبر) آیا گوٓردون او شخصی که مانع اولوردی؟ (۹) اللهین بنده سیندن وقتیکه نماز قیلیردی؟ (۱۰) آیا سن هیچ گوٓردون که او دوز یولدا اولسون؟ (۱۱) آیا هیچ سن گوٓردون که او خلقی پرهیزگارلیقا امر ائله سین؟ (۱۲) آیا گوٓردون که او حقی تکذیب ائدیب و اوز دوٓندردی؟ (۱۳) مگر او بیلمیر که الله اونون تمام اعمالینی گوٓرور؟ (۱۴) ائیله دئیل (که الله تعالی بنده لریندن غافل اولسون) اگر او شخص قبیح ایشلریندن ال چکمیه، قطعا" اونون آنلی نین توکلریندن توتاریق (۱۵) اونون آنلی یالانچی و خطاکار آنلی دیر (۱۶) اوندا هر کسی ایستیر کمگه چاغیرسین (۱۷) بیزده جهنمین مامورلارین اونا مسلط ائله ریک (۱۸) سن هیچوقت اونلارین خواهش لریندن تبعیت ائتمه گینن و سجده ائدیب، اللها یاخین اولگینن (۱۹)

۹۷ ـ قدر سوره سی ۵ ـ آیه
۱۳ ـ بعثت ئیلی ۳۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

بیز قرآنی (برکتلی) قدر گئجه سینده گوٴندردیک (۱) و سن نه بیلیرسن که قدر گئجه سی نمه دیر (۲) قدر گئجه سی (مقام و مرتبه ده) مین آیدان یاخشی دیر (۳) او گئجه ملکلر و روح (جبرئیل) پروردگارین اِذنیله (دنیانین) جمیع ایشلری اوچون یئره نازل اولارلار (۴) او گئجه صبح آچیلانا کیمی رحمت و سلامت لیق واردیر (۵)

۹۸ـ بینه سوره سی ۸ ـ آیه
۱۵ ـ بعثت ئیلی ۹۴ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

اهل کتابدان کافر اولانلار و مشرکلر، کفردن اَل چَکن دئیل دیلر تا حقین برهانی اونلارا یئتیشدی (۱) الله طرفیندن اونلارا پیغمبر گوٴندریلدی تا پاک و منزه گوی کتابین اونلارا تلاوت اِئله سین (۲) که او کتابدا دوغری و متین احکام یازیلیب دیر (۳) اهل کتاب آیریلیق و اختلاف یولی گئتمه دیلر مگر حقین دلیل و برهانی اونلارا گلندن سونرا (۴) بیر صورتده که اهل کتابا امر اولونمامیشدی مگربو که کامل اخلاص ایله اللها عبادت اِئله سینلر، نماز قیلیب و زکات وئرسینلر. بودور دوغری و محکم دین (۵) مسلما" بیر عده اهل کتابدان که (قرآنه) کافر اولدولار، مشرکلریله برابر جهنم اوتوندا همیشه لیک قالاجاقلار. حقیقتده اونلار (یئر اوزونون) چوخ پیس مخلوقی دیلر (۶) و اوکسلری که اللها ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر، حقیقتده اونلار (یئر اوزونون) چوخ یاخشی مخلوقی دیلر (۷)

اونلارین اجری پروردگارین یانیندا عدن بهشتین باغلاری‌دیر که ایچلریننده چایلار و سولار آخیر ، همیشه لیک اوردا یاشیاجاقلار الله اونلاردان راضی و اونلاردا الله تعالی‌دان راضی دیلر. بو بهشت او کسین دیر که پروردگاریندن قورخا (و پیس ایشلری ترک اِئده) (۸)

۹۹ ـ زلزله سوره سی — ۸ ـ آیه
بعثت ئیلی — ۳۵ ـ کلمه

باغیشلیان رحم اِئدن تانری آدینا

او زمانیکه یئر اوزونده بُیوک زلزله اولار (۱) و یئرین آغیر یوکلری خارج اولار (۲) انسان (پریشان حالدا) دِئیَر: یئره نمه اولوب؟ (۳) او گون یئر بوتون اولایلاریندان خبر وئرر (۴) چونکه پروردگارین اونا بِئله الهام اِئدیب (۵) او گون مخلوق دسته دسته گوردان چیخارلار تا ئوز عمل‌لری‌نین جزاسی‌نی گوٴره لر (۶) پس هر کیم ذره نین آغیرلیقی‌جه‌یاخشی ایش گوٴره ،اونون اجرینی گوٴره‌جک (۷) و هر کس ذره نین آغیرلیقی‌جه پیس ایش گوٴره ، اونون جزاسی‌نی گوٴره جکدی (۸)

۱۰۰ ـ عادیات سوره سی — ۱۱ ـ آیه
اول بعثت ئیلی — ۴۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم اِئدن تانری آدینا

آند اولسون او آتلا راکه (جهاددا) شدت ایله نفس وورورلار (۱) و چاپاندا دیرناقلاریندان اود قالخیر (۲) سحرچاغی کافرلرین اوستلرینه توٴکولوب و اونلاری تارومار اِئلیرلر (۳) و توز و تورپاق قالخیزیرلار (۴) و دشمنین قشونون آرایا آلیرلار (۵) حقیقتده انسان ئوز پروردگارینا کفران نعمت اِئدندیر (۶) و انسان ئوزی بو کفران نعمته شاهد و معترف‌دیر (۷) البته انسان دنیا مالینی چوخ دوست توتان و اونا علاقمنددیر (۸) آیا او بیلمیر که بیر گون قبردن خورتلایب چیخاجاق؟ (۹)

و اوره‌کلرین اسراری معلوم و آشکار اولاجاق؟ (۱۰) مسلما" او گون پرورگار اونلاری عمل‌لری‌نین جزاسیندان آگاه ائده‌جک (۱۱)

۱۰۱ ــ قارعه سوره سی — ۱۱ ــ آیه
اول بعثت ئیلی — ۳۶ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

قارعه (قیامتین چوخ چتین گونی) (۱) قارعه نه دیر؟ (۲) و سن نه بیلیرسن که قارعه نه دیر (۳) (قارعه) او گوندور که مخلوق اونون قورخسوندان پروانه کیمی هر طرفه داغیلارلار (۴) و داغلار اوگونون هیبتیندن دیدیلمیش یون کیمی پوزولارلار (۵) (او گون هر کسین یاخشی و پیس عمل‌لری اللهین عدالت ترازوسوندا چَکیلر) هر کسین یاخشی اعمالی (گناهیندان) آغیر اولدی (۶) او ئوز یاشاییشیندان (بهشتده) راضی و خوشحال اولاجاق (۷) و اما هر کسین یاخشی اعمالی یونگول اولدی (۸) اونون مَسکنی هاویه دیر (۹) و سن نه بیلیرسن که هاویه نه دیر (۱۰) هاویه چوخ ایسسی و یانار اوتدور (که دنیاده اوندان ایسسی اود اولماز که جهنمین اوتی اونا تشبیه اولا) (۱۱)

۱۰۲ ــ تکاثر سوره سی — ۸ ــ آیه
اول بعثت ئیلی — ۲۸ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

مال و ثروت آرتیرماق سیزی ئوزونه مشغول ائدیب و غافل ائتدی (۱) تا او وقته کیمی که قبرلری زیارت ائتدیز (۲) ائیله دئیل (که سیز تجملاته فخر و مباهات ائلیرسیز) تئزلیکایله بیلرسیز (۳) سونرا تئزلیک ایله بیله جکسیز (۴) اگر سیز یقین عِلم‌ایله بیل‌سئیدیز (۵) حتما جهنمی قاباغیزدا گوءَرَردیز (۶) البته ئولندن سونـرا جهنمی یقیـن گوءزایله گوءره جکسیـز (۷) سونرا اوگـون وئریلمیش نعمتلردن سئوال اولونارسیز (۸)

یقین اوچون اوچ درجه واردیر ۱ــ عِلم‌الیقین ۲ــ عین‌الیقین ۳ــ حق الیقین

۱۰۳ ــ والعصر سوره سی
اول بعثت ئیلی

۳ ــ آیه
۱۴ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

آند اولسون عصر و زمانه یه(۱) که انسان (دائما) زیان و ضررده دیر(۲) او کسلردن سوای که ایمان گتیردیلر و صالح عمل انجام وئردیلر و بیر، بیرین حق و حقیقته و صبر و استقامته توصیه و سفارش ائله دیلر(۳)

۱۰۴ ــ همزه سوره سی
اول بعثت ئیلی

۹ ــ آیه
۳۲ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

وای اولسون (عذاب اولسون) تمام او کسلره که عیب آختاران و غیبت ائدندیلر (دالدادا) و طعنه ووراندیلار (آشکاردا) (۱) او کسی که مال و ثروت ییغیر و (دائما) اونلارین سایین آرتیریر(۲) گمان ائلیر که مال و ثروت اونا همیشه لیک عمر باغیشلیاجاق (۳) ائیله دئیل (که گمان ائلیر) بلکه اونی حطمه یه آتاجاقلار (۴) و سن نه بیلیرسن که حطمه نمه دیر(۵) حطمه اللـهین غضب اوتی دیر که یانیر(۶) و اونون آلووی کافرلرین اوره کلرینه باش چکر(اللـه یاندیران اود اوره کدن انسانی یاندیرار) (۷) و هر طرفدن اونلاری احاطه ائدیب و کامینا چکر (۸) اوزون، اوزون ستونلاردا(۹)

۱۰۵ ــ فیل سوره سی
اول بعثت ئیلی

۵ ــ آیه
۲۳ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یاپیغمبر) گوءرمدین که سنون پروردگارین فیل سوارلارا (فیل قشونونا) نمه ائله دی(۱) آیا اونلارین مکر و حیله‌لرین آرادان آپارمادی؟ (۲) و دسته، دسته قوشلاری اونلاری محو ائتمک اوچون گوءندردی(۳) و اونلارین باشلارینا ئولوم داشی توءکدولر(۴) و اونلاری یه ییلمیش سامان کیمی ازیب داغیتدیلار(۵)

۱۰۶ ــ قریش سوره سی ۴ ــ آیه
اول بعثت ئیلی ۱۷ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

الله تعالی، قریش (کاسب و تجار) جماعتین آراسیندا دوستلوق و امنیت برقرار اِئله دی (۱) ائیله که قیشدا و یایدا (قشلاق و ییلاق) سفرلرینه گئدیرلر (۲) پس گزک اونلار بو ائوین (کعبه نین) پروردگارینا عبادت (و شکر) ائله سینلر (۳) او پروردگاری که اونلارا طعام وئردی و آجلیقدان خلاص ائتدی و اونلاری قورخودان نجات وئریب و خاطر جمع ائتدی (۴)

۱۰۷ ــ ماعون سوره سی ۷ ــ آیه
اول بعثت ئیلی ۲۵ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) آیا گوءردون او شخصی که دین (حساب و جزا) گونون یالان سانیردی؟ (۱) او همون شخص دیر که یتیم‌لری (ئوز قاپوسوندان قهر ایله) قاوور (۲) و مسکین‌لره طعام وئرمَگه ئوزوندن رغبت و علاقه نشان‌وئرمیر (۳) وای اولسون او نماز قیلانلارا (۴) اونلار که‌نمازلاریندان غافل‌دیلر (۵) و اونلار که نمازدا تظاهر و ریا ائلیرلر (۶) و اونلار که خلقی احسان وئرمَکدن منع ائلیرلر (بخیل، خسیس، قِطمیر و حسود دولار) (۷)

۱۰۸ ــ کوثر سوره سی ۳ ــ آیه
اول بعثت ئیلی ۱۰ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) بیز کوثری سنه عطا ائتدیک (۱) پس پروردگاریوه نماز قیلیب و قربان کسگینن (احسان وئرگینن) (۲) حقیقتده او کس که سنه شماتت ائلیر، ئوزی سونسوز قالاجاق (و سنون نسلین و عترتین قیامته کیمی آرتاجاق) (۳)

۱۰۹ ــ کافرون سوره سی ۶ ــ آیه
اول بعثت ئیلی ۲۶ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) دئگینن ، ای کافرلر (۱) او زادا که سیز عبادت ائلیرسیز ، من هیچوقت عبادت ائتمَرَم (۲) و او اللها که من عبادت ائلیرَم ، سیز عبادت ائله میرسیز (۳) نه من سیزین معبود لاریزا عبادت ائدَنم (۴) و نه‌سیز ، منیم پروردگاریما عبادت ائدَنسیز (۵) سیزین دینیز ، سیزین اوچون و منیم دینیم ، منیمکی (۶)

۱۱۰ ــ نصر سوره سی ۳ــ آیه
۲۳ ــ بعثت ئیلی ۱۹ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) زمانیکه سنه اللهین نصرتی و فتحی گلدی (۱) و گوٴردون که خلق فوج ، فوج اللهین دینینه داخل‌اولورلار (۲) پس تسبیح اِئله پروردگاریوین حمدینه و اوندان باغیشلانماق طلب ائله گینن که او چوخ توبه قبول ائدندیر (۳)

۱۱۱ ــ مسد تبت سوره سی ۵ ــ آیه
اول بعثت ئیلی ۲۰ ــ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری‌آدینا

کسیلمیش اولاردی ابولهبین اللری و کسیلدی (۱) کسب ائتدیگی مال و مرتکب اولدوغی عمل‌لر اونی عذابدن ساخلامادی (۲) تئزلیک‌ایله یانار اوتا دوشه جک (۳) و اونون آروادی که اودون داشیاندیر (۴) او حالدا که بوٴینوندا خرما لیفیندن طناب وار (۵)

۱۱۲ ـ اخلاص، توحید سوره سی ۴ ـ آیه
اول بعثت ئیلی ۱۷ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) دِئگینن، او الله بیر دیر (۱) اللهین (هیچ زادا و هیچ کسه) احتیاجی یوخدور (۲) توٌره مه‌یب‌وتوٌره نمه‌یب (۳) الله اوچون بیر اَحد تای مِثل، اوخشار یوخدور (۴)

۱۱۳ ـ فلق سوره سی ۵ ـ آیه
اول بعثت ئیلی ۲۳ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یا پیغمبر) دِئگینن، پناه آپاریرام صبح آچیلان طرفین پروردگارینا (۱) (مفسد) مخلوقون شریندن (۲) قارانلیق گئجه نین شریندن زمانیکه قارانلیقا داخل اولار (۳) افسونگر آروادلارین شریندن که عقدلره نفس سالارلار (۴) و حسودون شریندن وقتیکه حسادت ائلر (۵)

۱۱۴ـ ناس سوره سی ۶ ـ آیه
بعثت ئیلی ۲۰ ـ کلمه

باغیشلیان رحم ائدن تانری آدینا

(یاپیغمبر) دِئگینن، پناه آپاریرام خلقین پروردگارینا (۱) خلقین شاهینا (۲) خلقین معبودونا (۳) خناس (گیزلین و اوزی قارا) شیطانین وسوَسه‌سی شریندن (۴) او شیطانی که خلقین اوره گینه وسوَسه سالار (۵) ایسترگیزلین اولا ایستَر آدملردن (۶)